

HISTORIA
Disciplinæ
ECCLESIASTICÆ

Neap. Exp. Gregor. et Michael Stasi Sup. perm.

Palumbo sculp.

VETUS, ET NOVA ECCLESIÆ DISCIPLINA

CIRCA BENEFICIA, ET BENEFICIARIOS,

IN TRES PARTES DISTRIBUTA,

Variisque Animadversionibus locupletata;

AUCTORE, EODEMQUE INTERPRETE

LUDOVICO THOMASSINO

Oratorii Gallicani Presbytero;

EDITIO OMNIUM NOVISSIMA,

Et accurate emendata,

Cui adjectus est

TRACTATUS BENEFICIARIUS

FR. CÆSARII MARIÆ SGUANIN

Pro indemniter salvandis Juribus SANCTÆ MATRIS ECCLESIÆ quoad

BENEFICIA ECCLESIASTICA.

PARS PRIMA, sive TOMUS PRIMUS,

UBI AGITUR

LIB. I. De primo Cleri Ordine. LIB. II. De secundo Cleri Ordine.
LIB. III. De Clericorum, & Monachorum Congregationibus.

QUÆSTIONIBUS SINGULIS EX ORDINE TEMPORUM

Ab exordio Ecclesiæ ad Clodovæum, inde ad Carolum Magnum, rursus inde ad Hugonem Capetium, denique ad hæc usque tempora pertractatis; nusquam tamen interrupto earum contextu.

OPUS EX SANCTIS PATRIBUS, EX CONCILIIS,

Ex quorumque temporum Historiis decerptum.

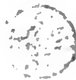

NEAPOLI MDCCLXIX.

EXPENSIS GREGORII P. & MICHAELIS F. STASI

EX TYPOGRAPHIA RAYMUNDIANA

PUBLICA AUCTORITATE, ET PRIVILEGIO.

ELOGIUM HISTORICUM

P. LUDOVICI THOMASSINI,

ORATORII GALLICANI PRESBYTERI,

E Gallicis Elogiis Virorum Illustrium superioris sæculi D. Peraltii Parisiis 1698.

A JOANNE DOMINICO MANSI

Congregationis Matris Dei, Lucensi Latinis Litteris traditum.

DEO æquabilis vitæ genus sectatus est P. Thomassinus, ut totum ejus Elogium paucis transigi posse videatur; antequam enim apud Patres Oratorii instituendus traderetur, ubi & vitæ cursum absolvit, nullo alio, quam prece, & studio totus occupabatur. Sed incredibilis illa ad studium excolendum contentio tam largam cognitionum messem viro intulit, ut si explicare singula nostra hac commentatiuncula meditaremus (quod res ipsa exigeret, ut justam aliquam ejus ideam ingereremus) præscriptas nobis scribendi metas plus nimio cogeremur excedere.

Ex quo juveniles scientias, litteras scilicet humaniores, eloquentiam, & Philosophiam habuit familiares, docere alios aggressus, & aliorum profectum in eo studii genere, & studium maxime promovit; qua enim præstabat ingenii vi, & perspicacitate, nihil tractandum assumebat, quin nova simul plura, & inveniret ipse, & alios inventa doceret. Sed genio, & religiosi cordis pietate ad Theologiæ studium velificatus, brevi unicæ huic occu-

cupationi ceteras omnes posthabuit; eam potissimum sibi eligens Theologiæ partem, quam in Scriptura, Patribus, & Conciliis maxime versantem, positivam appellant. Cum Patris Petavii liber de Dogmatibus publicam lucem aspexit, tanti viri exemplo consilium suum confirmavit, non quidem spicilegium colligendi Viri doctissimi, qui ad dogmatum historiam tam exactam sedulitatem, & vetustatis peritiam contulit, quantam rei vastitas exigeret; sed super structas ab illo meditationes gradiens, ad intima mysteriorum, & dogmatum adyta pervasit. Historici partes in iis, quæ ad dogmata pertinent, egregie Petavius exequutus est; nostro vero decus est non infimum, abditissima quæque, & sublimia mysteriorum arcana, in iis maxime, quæ ad Filii Dei in carnem adventum spectant, pervasisse. Ecquis non admiretur latentia Dei consilia, fines, rerum inter se connexiones, & affinitates, & alia sexcenta ejus generis prodigia, quæ legentibus ipse prodit, ac referat? Circa annum 1654. Theologiam in Seminario S. Maglorii legere aggressus est, ubi pariter Collationes suas in Patres, Historiam, & Concilia instituens, ad annum usque 1688. perduxit. Hanc occupationem negotiosa aliqua quies identidem intercipiebat, qua enim erat apud Summos Præsules opinione, editiones Operum, quæ paraverat, tum ab ipsis, cum ab Oratorii præsidibus jussus capessivit. Commentariis de Gratia, & Dissertationibus in Concilia præmissis, Dogmata Theologica, de quibus supra, & Commentarios de Gratia multo quam prius auctiores, emisit in publicum. Exceperunt hæc omnia Opus de Disciplina, tum & varii Tractatus de Jejuniis, Festis, Officio Divino, Ecclesiæ unitate, veritate, & mendacio, Eleemosynis, & recto usu bonorum temporalium. Singula hæc opera legentes ad prodigiosam sacræ item, & profanæ eruditionis copiam hærent attoniti; nec minus est admirationi acumen illud singulare præstantissimi Auctoris, quo intima quæque Platonicæ Philosophiæ arcana, cum res poscit, pervadit, & referat.

Eo studio, quo se olim in Auctorum Paganorum lectione exercuerat, minus contentus, idem demum stadium emensus est, ediditque Methodum legendi, ut Christianum decet, Auctores Philosophicos, Historicos, Poeticos, sedulo, ac luculenter in eo Opere distinguens, quæ superstitio, & error falsa superseminaverat, ab illis veræ religionis, & rationis seminibus, quæ traditio, lectio Hebraicarum Scripturarum, & Paganorum cum Hebræis consuetudo in hominum cordibus, tanquam in agro severunt. Porro tanta lucet in his omnibus scriptis sapientia, modestia, & pietas tanta, ut omnes per Europam gentes Auctorem admirentur, & ament; Romæ maxime, cujus Nuntii, Pontificii scilicet, frequentibus visitationibus præstantissimum Virum dignati sunt. Protestatus est Innocentius XI. Librum Disciplinæ magno sibi futurum adjumento ad Ecclesiæ gubernationem, nec se continere potuit, quin Auctorem ipsum Romam advocaret. Sed cum nomine Cardinalis Cibo Pontificis voluntas Regi proponeretur, respondit ille, nequaquam se commissurum, ut tanto Viro Galliarum Regnum privaretur. Nihil in tota vita eo responso accidit Thomassino jucundius, cui, si forte contigisset, ut ad Cardinalitiam dignitatem promoveretur, quod

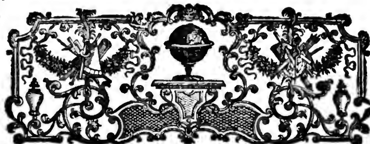
Pon-

Pontificem non cogitasse tantum, sed & significasse non semel asserunt, multum id intulisset incommodi; quippe cui privatæ, & solitariæ vitæ genus unice fuerat in deliciis. Ne tamen Pontificiæ existimationis beneficium tantum ingratus excepisse videretur, tres Disciplinæ Tomos Latinis tradere litteris, quod votis exterorum omnibus poscebatur, aggressus est.

Ab ea interpretatione expeditus, Hebraicæ Linguæ studium resumpsit, cui & plures impendit annos, persuasus Hebræorum primigenium sermonem fontem fuisse ceterorum. Demonstrare id conatus est Glossario quodam universali, ex Hebræo, veluti radice, exoticas voces omnes deducente. Opus illud in Regiis Ædibus absolutum, omnium ejus Auctoris postremum prodivit. Namque non diu post viribus corporis sensim hebescentibus, studiis omnibus, quæ laboris aliquid exigerent, nuntium remittere coactus est. Quare fastidio plenam illam quietem Deo in sacrificium offerens, plus adhuc Seminario Sancti Maglorii, ubi morabatur, eo exemplo ad morum ædificationem contulit, quam vigiliis suis, & laboribus antea profuisset. Viribus interea magis, magisque destituebatur; donec triennio evoluto, jam exhaustus, nec loqui præ languore valens, vivere tandem desiit die 24. Decembris anno *1697*. Parochus S. Jacobi de Alto Passu juxta S. Maglorium altera die Natalis Domini solemni ejus elogium e suggestu pronuntiavit, prodiditque, quod ad id usque coactus celaverat, illustre hoc P. Thomassini caritatis specimen; Virum scilicet Religiosum dimidium annuæ pensionis mille librarum (quam a Clero accipiebat) in pauperes distribuendum singulis annis sibi remisisse. Quanquam ad honestum vestium cultum insitam a natura haberet propensionem, pauperes tamen vestes præferebat, sicut & utensilia, ac cetera omnia, quæ ad se potissimum pertinerent; nec, quantum in ipso erat, oculatus testis spectare voluisset fumosos illos dignitatis titulos, quibus necessariorum suorum aliqui nobilissimæ familiæ splendorem augebant. E familia enim longe illustrissima, & tam bellicis, quam litterarum insignibus clara natus est, cui ad vigintiquinque Præsides, vel Consiliarii in Senatu Ajacensi referebantur accepti.

Vitam semper egit æquabilem, cujus una dies argumentum esse poterat ceterorum. Prece Missæ Sacrificium excipiebat; inde quatuor horarum spatium studio matutino datum, trium pomeridiano. Statas preces statis semper horis persolvebat; nec constantem vitæ tenorem visitatio ulla, nisi necessaria, intercipiebat.

Nihil non sanctum in moribus sectatus, nihil etiam, nisi probum, sanctumque in ceteris suspiciebat, veluti in Libris, in Scriptoribus, in Personis, in Congregationibus, in Ordinibus. Erat in tractando comis, jucundus, nunquam non instruens; Religionem, cujus amore intime tenebatur, ita ubique commendans, ut aliis insinuaret. E religiosi cordis fonte profluens, tam sponte pietas e loquentis ore, quam e scribentis calamo manabat: adeo verum erat, quidquid ipse diceret, ageretque, argumentum præbere ejus, quem in corde gerebat, Jesu Christi, nihilque ab illo, quam Ecclesiæ, & Christi gloriam, quæsitum. Hæc ergo sublimis pariter, & religiosi spiritus indoles, quam amplissimæ scientiæ gloria commendabat, Viri præstantissimi singularem exhibet characterem.

PRÆFATIO.

I. NE Ego quidem diſſimulo, vel ipſa Tituli inſcriptione, damnari poſſe hujus Operis Auctorem. Illi amplitudini hæ vires non reſpondent, & ne me quidem id fallere potuit. Unde ergo veniæ ſpes affulgeat, tenuitatem ingenii ſui tandiu experto, & tantæ tamen molis opus adgredienti? Dicam, & vere dicam, non tam ut culpam elevem meam, quam ut Lectori faciam ſatis, non mea ſponte hunc Titulum præfixum fuiſſe, nec tam ingens opus adoriri me voluiſſe, etſi tantum temporis ſpatium ei elaborando inſumpſerim. *Tractatum de Beneficiis* inſcripſeram, & ea Tituli ſimplicitate vehementer delectabar, ut qui non late pateret, & ſi minus laude quavis alia, brevitate ſaltem ſua ſe commendaret. Moliebar id quidem, ut has eaſdem res congeſtis Conciliorum, Patrum, & cujuſque ævi Hiſtoricorum teſtimoniis illuſtrarem; at hæc cum veluti procul poſita, & necdum ſatis explicata intuerer, ſperabam intra non grande volumen poſſe comprehendi.

II. Huic implendo, & Titulo, & propoſito, mihi eſſe videbatur, & ſtudiorum ſatis, & otii. Verum inter ſcribendum explicuit ſeſe, & crevit in immenſum rerum materies. Incidi in quæſtiones innumerabiles, aut plane neceſſarias, aut admodum utiles. Ita cum mediocri me ſtatim fluvio commiſiſſem, oſtia ſenſim prætervectus, in altum mare abreptus ſum. Id vero caſu magis, vel Numinis potius providentia factum eſt, quam certo, & definito conſilio meo. Adduxit me longius rerum inter ſe contextarum multitudo, ac torrentis inſtar abripuit. Jam liberum mihi non fuit, quantum cœpto operi, vel operæ impenderem, vel temporis; conterendi mihi fuere plures anni, quam menſes deſtinaveram. Cum vero poſtea vigiliarum, & laborum meorum rationem redderem Illuſtriſſimo Pontifici, cui me leges Eccleſiæ mancipavere, & amantiſſimo Patri, cui mea me privata vocatio addixit, mirum in modum illis diſplicuit Tituli, quem præfixeram obſcuritas. Juſſus ergo alium ſubſtitui, qui & copioſam rerum in eo compre-

prehensarum abundantiam, & varietatem multiplicem exhiberet.

III. Ita factum est, ut qui videbar auctor esse Operis, nec Tituli jam auctor essem, nec ipsius, ut ita dicam, Operis. Fecit enim rerum maximarum abundantia, ut ultra propositos fines producerem Opus: & mea erga Superiores observantia, ut eum inscriberem Titulum, qui eorum & zelo, & consilio magis consentiret. Verum uti Deo providente in incæpto itinere progressus sum longius, quam constitueram: eodem faciente exorietur fortasse aliquando aliquis, qui percurrat totum, qui poterit, quod volui, & cum vires voluntati conjunxerit, delineato a me operi extremam manum imponet.

IV. Delineatio porro ista, quantulacunque est, longius tamen, latiusque, quam putabam, protracta est; imparem se quandoque fatigata sensit manus, nec eam tamen subducere licuit. Num enim poteram tot, & tantas quæstiones Ecclesiasticas, in quibus esset & curiositatis non parum, & plurimum utilitatis, aliter explicare, quam adhibita Conciliorum, sanctissimorumque Patrum auctoritate? At horum sæpe nonnihil obscura sunt oracula, egentque luce historiæ, & accurata eorum, quæ iisdem temporibus gesta sunt, disquisitione. Hæc, fateor, scribendi ratio paulo longior est: sed habet vicissim soliditatis plurimum, nec alia est, quæ rerum gravitati respondeat. Cum hinc, & hinc immineret discrimen, vitavi quod erat majus: in dicendo longior esse malui, hoc est, ut spero, diligentior, quam in delibandis tantum quæstionibus videri levior. Quin etiam vereor, ne me multa doctiores forte existiment levius perstrinxisse. Sed hoc persuasum habeant velim, majorem mihi esse de eorum scientia opinionem, quam ut illis scribere me confidam: longe antiquius, optatiusque mihi fore, ut sua mihi impertiant, quam ut mea, quæ non possunt esse, nisi tenuissima, cum illis communicem. Id quoque oro, attendant, potuisse a me quæstiones singulas pertractari diligentius, si de tot, & tantis agere non instituissem: suam non deesse corpori integro pulchritudinem, quamvis partibus ejus singulis venustatis plusculum accedere potuisset: denique non id mihi propositum fuisse, ut doctissimum aliquod Opus ederem, non mearum enim id erat virium, sed ut utile, & pietati propagandæ accommodatum: quod ordini magis meo concinit, & instituto.

V. Ea sors est, & conditio scribentium, ut diversas, adversasque etiam hominum querelas sedare cogantur. Probationes adde probationibus, quantascunque congesseris, huic nunquam satis erit; hujus ex adverso delicatum experieris fastidium, etsi pauca selegeris, & summa id feceris cura. Volunt alii, rei ut uni te totum dedas, & eam exhaurias: alii ut multa complectaris, & singula quæque obiter perstringas. Quis tam diversa sentientibus, tam discrepantia jubentibus servire se, aut placere posse speret opere in uno? Huic probatur prolixitas, illi brevitas. Medium quod jacet inter utrumque, & neutrum tamen est, quis obtineat, ut possit placere omnibus, aut saltem nemini displicere? Id optare, id conari me profiteor, & præ me fero: consequi ne spero quidem.

VI. Verum quod est Scriptori difficillimum, perfacile id, & perexpedi-

ditum est Lectoribus, si alii de aliis sentire, si alii aliorum causa id velle animum adducant, quod prudentia, æquitas, caritas jubet. Eccur enim tantopere id a me expugnare contendent, a quo abhorreant, & contra nitantur tot alii? Certatim omnes id æquissimum, id optimum factu interpretantur, quod vehementer volunt, etsi diversa, & contraria velint. Æquitati porro, & rationi nihil infestius est, quam si te solum putes, jure, & cum ratione sentire, quæ sentis. Si æquus es, sensa tua ex aliorum sensis expende, tua, & aliena compara, tua ex alienis tempera. Vim autem rationis, & victoriam in eo magis pone, ut aliis servias, ut infirmioribus etiam potius te accommodes, quam ut illos ad tua invitos vota inflectas.

VII. Multo pluris vero mea interest, ut hac animi æquitate sint, & moderatione, qui hæc legent, ut ne ea illos offendat ratio, & via, quam tenui in rebus maximis disceptandis. Amant plerique decretoriam ferri sententiam de singulis rebus propositis; amant magistrali auctoritate responsa dari, pro certis, & indubitatis omnia dici. Sed non ea tamen optima ratio est, qua ad penitiorem veteris Disciplinæ cognitionem venias. Cum ea sit veluti regio longe semota a nobis, & involuta tenebris, pedetentim ea, & suspensis adeunda, atque emetienda est vestigiis. Ableganda procul hinc sunt consuetudinum hodiernarum præjudicia, & illa maxime omnium pervagatissima hodie opinio, Disciplinæ Ecclesiasticæ posteriorum temporum leges, aut easdem penitus esse, aut alienas omnino esse a legibus primævæ Ecclesiarum ætatis. Hoc denique præ ceteris fundamentum ponendum est, tam abditam, & abstrusam esse universalem Ecclesiæ disciplinam, ut ejus quantacunque cognitio, nec dubia solvere omnia, nec omnem pellere queat ignorationem. Illud itaque pro certo habe, multa a te nesciri, quæ scire te putes, & de iis non temere dubitari, quæ pro indubitatis habeas. Id facit non infinita tantum rerum copia, sed & caligo, ac difficultas.

VIII. Id vero cum altissime animo meo insedisset, circumspectissime semper egi, ne mihi aut mentis præjudicia illuderent, aut arcanæ voluntatis inclinationes. Proposita quæstione quavis, hanc non semel inii ejus elucidandæ rationem, ut statim proferrem, & expenderem Conciliorum Canones, Summorum Pontificum, & sanctissimorum Patrum auctoritates, alias cum aliis conferrem, multa in iis observarem; si ne tum quidem perspicua mihi, & certa veritas affulsit, satius duxi non præcipitare sententiam, cum multo consultius sit nihil decernere, quam temere aliquid definire. In rebus dubiis id studui, ut neutram unquam in partem propenderem, nisi ubi me vis probationum ad alterutram inclinaret: definivi nihil, nisi ubi copia, & evidentia Canonicarum definitionum, quid sequerer, præfixit. Statum denique, fixumque illud mihi semper fuit, obsequi rationi, non præire, nec quidquam concludere, nisi quod validæ probationes extudissent.

Non sum nescius, quantum ab hac scribendi ratione abhorreant, quibus solemne est, nunquam diu hæsitare, statim affirmare quidvis; ante rem decernere, quam deliberare; ubi decreverint, tum deliberare, immo vero tum rationes conquirere, quibus id efficiant, quod sine ratione jam perfecerant. Rationes porro, vel auctoritates affatim fere illis suppetunt in tanta

ta exemplorum, & Canonum, ac Decretorum ſylva, quorum plena eſt tot retro ſæculorum hiſtoria. His familiare eſt, lucem non ſequi, ſed antevenire: pro arbitrio jubere, ubi illam exoriri velint: denique claras, & diſtinctas ſibi fingere eorum locorum imagines, quæ nunquam adiere. Placet vulgo hominum brevis illa, & decretoria differendi, ac ſcribendi ratio; quia blanditur præcipiti noſtræ, & morarum impatienti ſciendi, vel jubendi cupiditati. In genere autem omni ſcientiarum non video, unde plura impendeant pericula, quam ex hoc ardore præfeſtino eorum, qui non verentur a recta aberrare via, dummodo ſemper accelerent, & progrediantur. In hiſce certe ſtudiis, quæ in factorum, legumque cognitione plerumque ſita ſunt, multo plus periculi mihi videtur eſſe, ne præpropera feſtinatione tua, & erres ipſe, & tum alios in eundem errorem trahas. Non tam ratio enim hic, quam auctoritas dominatur.

IX. Si qua hic fuerint & mea ipſius errata in expediendis rebus intricatiſſimis, facile condonabis, ſi conſideres alternantem variorum temporum diſciplinam, & legum plurimarum, atque inter ſe non raro diſcrepantium difficillimam conciliationem, obſcurarum denique haud facilem elucidationem. Occurrent hic fluctuantia nonnunquam decreta; occurrent & nonnulla pene ad nauſeam inculcata; quædam jam deliberata ad novæ deliberationis incudem revocata; ordo, methodus, contextio ipſa orationis nonnunquam deſiderabitur. Hæc & alia id genus vitia minus caute vitavi, ne vel transverſum quod ajunt unguem diſcederem ab ea, quam mihi ſtatueram, lege, ut rebus obſequerer, eiſque me accommodarem, non eas ipſe etiam renitentes pertraherem in obſequium Operis. Non eſt hic fere rationi locus, aut inventioni. Hoc unum agitur, ut omnem quærendi diligentiam explices, ut operta detegas, quod facies profecto nunquam, niſi oblata veſtigia veritatis, quocunque te ducent, indiſcrete ſequaris. Hanc equidem methodum privatis in ſtudiis meis, ſumma, qua potui diligentia tenui, non ſine fructu, niſi me fallit opinio: unde & Lectorem exiſtimavi eadem via duci oportere, ut dum eadem premit veſtigia, ad eadem pertingat veritatis adyta.

X. Hæc ſtudendi, ac diſcurrendi ratio, confuſa, ac perturbata primum videtur, ſibi ipſi parum concors, ſua in veſtigia ſæpe recurrens, non ſine crebro inevitabilis prolixitatis faſtidio. Uti qui rem quampiam quærit ardentius, nullo plerumque ordine quærit, it & redit, progreditur & regreditur, eundem ſæpe locum, iterumque, iterumque repetit, nec iſta fiunt ſine aliqua perturbatione, ſed ita tamen quæri neceſſe eſt, quidquid inventum magnopere cupias. Ita in inveſtiganda Eccleſiæ diſciplina, quia propter intervalla temporum longius abſunt res ab oculis noſtris, nec niſi poſt anxiam, & accuratiſſimam perſcrutationem diſtincta, & nitida poteſt haberi veterum Eccleſiæ & Sæculi legum notitia: neceſſe omnino eſt, eodem ut in loco diutius quandoque immoreris; legas, relegas eoſdem ſæpius Canones; tractes, & retractes eandem ſæpenumero hiſtoriam; iterum, iterumque idem factum expendas, & latitantis veritatis fugientia veſtigia indefeſſo ſtudio ſubſequaris. Quis hic ordinem ſcrupuloſius teneri, quis perturbationem vitari omnino ſperet, quis præcipiat? Aliam fortaſſe viam poſſis inſiſtere in per-

 ve-

vestigandis Dogmatibus, propter eam, quam habent inter se connexionem, & seriem. At quæ ad Disciplinam pertinent, ita varia, ita sui dissimilia persæpe sunt, pro locorum, & temporum diversitate, ut nisi diutius suspendas animum, nisi sæpius ab omni te sustineas assensu, nisi quanta maxima poteris attentione res consideres, quæ involuta sunt, evolvas nunquam.

XI. Inde liquet omnino, quam necessaria fuerit istiusmodi Operi nostro, factorum, omnis generis Legum, Canonum, Decretorum, corrasorum ex Sanctis Patribus testimoniorum multitudo prope infinita; ut hæc fere non sit nisi eorum Collectio. Non meæ sunt hic partes, non opis est etiam meæ, ut quidquam definiam, aut pronuntiem: sed Conciliorum, sed Summorum Pontificum, sed Sanctissimorum Ecclesiæ Patrum. Horum ago interpretem, & editarum ab ipsis definitionum Consarcinatorem. Si eorum multa, si plurima, si longiora sunt quandoque Placita, nec resecari tamen, nec taceri a me possunt, sine fidei, & observantiæ illis debitæ dispendio. Necesse ergo mihi fuit, esse longiorem. Quæ speculationis sunt, simplicia sunt, & eadem semper sic brevissime proponi, brevissime probari possunt. Apparent enim subito, & sua se luce manifestant animo. At quæ Disciplinæ, quæ in usu rerum sunt, cum suapte sponte versatilia sint, crebrasque, & necessarias vicissitudines patiantur; nec lucem illis certam, nec constantiam conciliare poteris, nisi innumeras undecunque probationes, nisi conspirantia testimonia congesseris, & omnes nutantis politiæ mutationes aliis, atque aliis auctoritatibus approbaveris.

XII. Hinc facile intelliges, cadere in hominem vix posse, ut in citandis, quantacunque id faciat accuratione, tot, & tam multiplicibus testimoniis, non aliquando allucinetur. Multa, dum Opus edendum retracto, ipse observavi, quæ me effugerant; multa fastidiosius repetita, multa perstricta levius, quibus vitiis medicinam pro virili facere curavi. Ne ipse quidem dubito, quin viris doctis multo plura occurrant, in quæ censoriam virgam exerant; nisi quod etiam, atque etiam oro, malint exerere humanitatem. Illud quæso persuasum habeant, ab uno illo potissimum procul esse me vitio, ut nullius me, aut scriptionem meam vitii, & culpæ affinem existimem: paratissimumque esse me, quidquid emendandum amice monuerint, incunctanter emendare. Suæ quoque ipsorum gloriæ majori cessurum cogitent, & proximorum ædificationi, atque utilitati, si benevole moneant, & labenti manum porrigant, quam si inexorabili censura in me sæviant. Non quo non præsto sim vel sic errores recantare meos, & atrocibus monitis morigerari. Sed & mihi optatius est, & ipsis conducibilius, concordia, & unanimitate nostra prodesse fidelibus, in arcana veritatis duce, & comite ingredi caritate: reprehensiones mutua & humilitate, & mansuetudine condire; non nostris tantum, sed & aliorum erratis ingemiscere; non minus fratrum, quam nostra ipsorum eruditione, & luce, & delectari, & proficere, nullos aliorum lapsus alienos a nobis putare; tam ex animo gratulari, & gestire, si illis, quam si nobis singularis affluat eruditio. Id enim mutua negotiatur caritas, ut quorum inopes sumus privatim bonorum, eorum copia in fratribus abundemus.

XIII.

XIII. Si bene memini, neminem unquam pupugi, ut non injuria sperem & ipse ab aliis parem lenitatis vicem. Recentiores ubi secutus sum scriptores, laudavi: quorum sententias refellendas duxi, eorum nomina honoris causa tacui. Peperci nomini, & famæ, ubi sententiæ parcere non licuit. Ita nimirum mihi semper visum est, acerbiores hominum, & opinionum dissensiones, quærendæ veritati vel maximo esse impedimento.

XIV. Sed nusquam, ut equidem reor, exitialius est, aut partium studio abripi, aut præsumptis animo opinionibus obstinatius adhærescere, quam ubi de controversa vel Ecclesiasticarum Jurisdictione dignitatum agitur, aut ubi de Ordinum omnium reformatione. Paucissimi tenent medium; omnes propemodum extrema sequuntur, eaque penitus opposita. Volunt alii eandem sibi in prioribus Ecclesiæ sæculis disciplinam ostendi, quam in posterioribus vident: non ferunt alii in ista quidquam esse, quod antiquam referat. Hi sunt prioris Ecclesiæ ætatis admiratores perpetui, posterioris censores implacati; ultra modum, & inconsultius religiosi, temporum suorum, forsan, & illapsæ interim Canonum, morumque remissionis amantiores, quam par est, adduci non possunt, ut credant laxari jam olim potuisse certis in rebus Ecclesiæ disciplinam, quam in iisdem quidem nunc habemus firmiorem longe, & perfectiorem.

XV. Nunquam non in pretio est, & in laude animorum moderatio: sed nusquam in majori, quam cum est Nova Ecclesiæ Disciplina cum Veteri conferenda. Agni sponsa Ecclesia, Ecclesiæ fides omnibus sæculis, omnibus temporibus eadem ipsa est, eadem semper manet. At ejus Disciplina non ita; mutatur enim in dies, & labentibus annis senescit, ac pristinæ rursum se restituit juventuti; alia, & alia subinde & augmenta experitur, & decrementa. Suus erat ejus juventæ vigor eximius, sed obrepebant & vitia. Vitia illa sustulit ætas posterior; verum dum bona accedunt nova, veterum alicubi splendor evanescit. Senectus languidior est, ut testatur remissio illa, & indulgentia, quam hisce temporibus omnino necessariam putant. Verum si ad trutinam expendas omnia, ut juventuti, ita & senectuti ex perieris sua inesse vitia, suas virtutes. Quod priori Disciplinæ deerat, adjecere Concilia, Pontifices, sancti Patres. Quid dicam nuperrimi Oecumenici Concilii Leges, quid egregia illa statuta complurium nostris temporibus Episcoporum, qui excellenti & doctrina, & pietate, velut quædam Ecclesiæ sidera splendescunt? nonne quidquid vitii, & labis in hujus ætatis inoleverat disciplina, vel abstersere jam, vel abstergere sedulo pergunt?

XVI. Hæc sunt, quæ me adduxere, ut pro virili portione, & animo moderarer meo, & calamo: ita extollerem Disciplinam veterem, ut nequid de hodiernæ laude detraherem; ita primigeniæ Ecclesiæ flori, & venustati suffragarer, ut nævos non dissimularem, quos sequens ætas eluit; in vetustissima denique Disciplina obscurissima sectarer, & abditissima vestigia earum mutationum, quæ identidem ad hæc usque tempora inciderunt.

XVII. Qui enim vel politiæ, vel morum Ecclesiasticas leges a limine saltem salutaverunt, illis exploratum est, duplicis eas esse generis. Aliæ quippe sunt immutabiles quædam Regulæ æternæ veritatis, quæ primariæ

est Lex, & fons ipse, atque origo Legum illarum, quas nec dispensatione ulla remitti fas est, nec præscriptione everti, nec morum, aut temporum diversitate qualibet, aut vicissitudine labefactari. Aliæ sunt temporariæ leges, & consuetudines, ex sese indifferentes, quæ auctoritatis, utilitatis, ac necessitatis alio, & alio loco, ac tempore plus habent, vel minus; quippe quæ ideo tantum positæ sunt, ut facilius primaria illa, & æterna lex observetur. Ita pervigil, & omnipotens illa Numinis Providentia, quæ fecit, ut Synagogæ succederet Ecclesia: quæ dispensat hujus varias ætates, & alternationes; eadem ipsa summa quadam sapientia, & caritate has omnes temporalium consuetudinum, legumque conversiones ita regit, ac moderatur, ut per has Ecclesia ad incommutabilem, & æternam Sponsi sui gloriam, & sanctitatem provehatur.

XVIII. Harum ego Regularum, Legum, & Consuetudinum temporalium dixi magna cum animi moderatione, & reverentia explorandas esse mutationes. Quanquam enim ad æternæ Legis observationem videantur aliæ illis accomodatiores, fieri tamen potest, ut certis quibusdam, & temporibus, & locis, & hominibus minus sint commodæ. Accurata, & indeflexa Juris observantia, anteponenda illa quidem est ejus remissioni, & indulgentiæ. Est tamen ubi rigor ille obsit non mediocriter, & ubi omnia pessum eant, nisi fibulam strictioris disciplinæ laxet caritas. Docebunt nos in hujus Operis contextu sancti Patres ab ipso Christo, & ab Apostolis, quos vicari s ille Architectos sibi adscivit, posita primum fuisse in opportunis, & necessariis dispensationibus Ecclesiæ fundamenta. Nonne in Caput, & Fundamentum Ecclesiæ Petrus institutus, vel restitutus est post lapsum, ejusmodi dispensatione, quæ posterioribus sæculis non admirationi tantum esset, sed exemplo? Nefas est privata licentia vigorem juris inflectere: at ubi Ecclesiæ ipsius auctoritas, ob evidentem scilicet utilitatem, aut urgentissimam fidelium necessitatem indulget, & condonat aliquid: hæc humanitatis blandimenta, quantumvis cum littera Canonum pugnare videantur in speciem; mirifice tamen cum eorum mente, & scopo consentiunt; & adeo non adversantur castissimis Legis eternæ institutionibus, ut pro institutis haberi debeant, & veluti pro oculis caritatis, quæ ipsamet est Lex æterna.

XIX. Harum ergo, sive Legum, sive consuetudinum, quæ sponte sua liberæ sunt, & ad expeditiorem duntaxat Legis æternæ observantiam sunt invectæ, non prima solum exordia, & veluti fontes quærere instituimus; sed & ipsa earum crebræ mutationis persequi vestigia, etsi ita obscura, & perturbata, ut perspicaces etiam oculos persæpe fallant. Id cernere est in Ecclesiastica maxime jurisdictione, ubi vices hæ fuere frequentissimæ. Statim enim præcipua, & princeps auctoritas manavit a Christo in Petrum, & in Apostolos, ab his ad Episcopos eorum successores, sive singulares, sive Synodice collectos; in his enim subinde alternatum est; ab Episcopis denique, & a Conciliis particularibus jurisdictionis pars maxima ad summum Pontificem revoluta est. Hic sane liquidum est agere me de exercitio, & usu jurisdictionis potius, quam de jurisdictione ipsa. Nec magnopere nostra forsan refert, certe minime necessarium est expendere, ex hoc multiplici

plici politiæ spiritualis genere, ecqua sit, vel naturæ ipsi magis consentanea, vel Ecclesiæ conducibilior. Quam in partem cunque sententiam mens, & voluntas nostra inclinaverit, nihil admodum interest: eo quippe loco semper res certissime erunt, quo sunt, & quo illas esse jusserit omnipotens, & sapientissima Dei providentia. Nisi jubente, vel permittente eo, mutatum, & novatum est prorsus nihil. Cumque perspectissimum sit nobis, nihil vel ab eo fieri, vel permitti, nisi ad illius gloriæ, & electorum salutis incrementum: quid restat, nisi ut quæ Deo placent, placeant & nobis? ejusque sanctissimis, & saluberrimis consiliis lubentes assentiamur? Non tanti refert explorare, penes quos principalis Ecclesiasticæ jurisdictionis potestas, vel potestatis exercitium sit, quanti scire, & curare, quibus legibus, & quam convenienter Legi æternæ exerceatur. Sive illam Episcopi in sua quisque Diœcesi, sive Episcoporum Concilia, sive Summi Pontifices exerceant, omnes Vicarii Christi sunt, omnes Apostolorum successores; penes illos deposita est Apostolorum auctoritas, sedent illi ad Clavum, cœleste, & divinum Ecclesiæ Universæ imperium administrant. Hoc unum maxime omnium refert, in eo caput, & summa rei vertitur, ut tota illa potestas ex veritatis, & caritatis instinctu exerceatur, quæ geminæ sunt Leges æternæ; immo quæ una æterna, & incommutabilis Lex est; utique si remisso, sive austero jure utantur Præsules, uni studeant ædificationi Ecclesiarum, uni illarum utilitati serviant. Ille, ille auctoritatis usus sanctissime ita temperatus, semper, & ubique necessarius est. Quod ad illos autem attinet, qui sanctissimæ hujus auctoritatis administri sunt, quocunque tandem ævo, & tempore agant, consultissimum est confirmandæ illorum auctoritati adlaborare; ejusque intermicantes, & velut antelucanos aliquos radios in purissimis illis observare sæculis, ab hoc ævo nostro remotissimis, ideoque majori omnium in veneratione positis.

XX. Unum fere superest, ut dicam, cur ad rerum distinctionem, & perspicuitatem majorem hac usus sim earum partitione in quatuor ætates. Ab exordio nempe Ecclesiæ ad Clodovæi Francorum Regis Imperium; ab hoc ad Carolum Magnum; exinde ad Hugonem Capetium; ab hoc denique, vel ab anno Christi millesimo ad hanc ætatem usque nostram. Etsi Galliæ nostræ decus ad hanc me divisionem non compulisset; ecquas potuissem illustriores, & magis notabiles figere Epochas, quam quæ ab augustissima, eaque triplici Regum nostrorum stirpe sumerentur? Anno Christi circiter quingentesimo, unus emicat Catholicus toto orbe Rex Clodovæus. Merito ergo ab eo exordienda fuit secunda Ecclesiæ ætas. Adde quod cum tunc Imperium Occidentis complurima in Regna scissum fuerit: in moribus, & legibus Ecclesiæ multa tum quoque mutata sunt, propter eam, quæ illi cum Imperio intercedit, necessitudinem. Pipinus, & Carolus Magnus, qui desinente octavo, & ineunte nono sæculo potiti sunt rerum, non Rempublicam tuntum, sed & iisdem fere in ruinis jacentem Ecclesiam erexere. Fecere eorum Capitularia, ut ejus Disciplina novam veluti faciem induceret, & novo refloresceret decore. Non assentabatur Regibus nostris Clodovei stirpe prognatis Gregorius Magnus, tantum eminere illos cum dixit, supra

ſupra Reges alios, quantum mortalibus aliis eminent Reges. At de Carolo Magno id dicere non dubitaverim, tum illum, tum illius ex proſapia ortos Reges, Occidenti propemodum univerſo imperaſſe, & Eccleſiaſticum prorſus, ac Socerdotale imperium explicuiſſe. Ejus auguſtiſſimæ ſtirpis ruina non Rempublicam modo, ſed & Eccleſiam labefactaſſe viſa eſt. Duplicis hujus naufragii reliquias excepit Hugo Capetius, & regia ejus poſteritas; ab his porro emerſit, Reique publicæ, & Eccleſiæ acceſſit nova Regiminis, ejuſque temperatiſſimi forma, quod Jus Novum vocamus.

XXI. Eædem ergo prope fuere Eccleſiæ vices, & Gallicanæ Monarchiæ, ſimul deficere illis contigit, ſimul & in priſtinum ſplendorem reſtitui. Itaque poſteriorum trium Eccleſiæ ætatum ne optare quidem poteramus ſplendidiores alias Epochas, ſive metas. Nam quod ad primam pertinet, cum Sponſi, & Sponſæ unum corpus ſit, una perſona: hinc patet eadem fuiſſe Eccleſiæ, quæ Chriſti incunabula. Rex ergo ſempiternus natus in tempore, primæ initium dedit ætatis Eccleſiæ: tribus vero ætatibus aliis, tres e noſtris Franciæ Regibus, ſummi illius Regis imagines expreſſiſſimæ. Et principio quidem ætatem illam priorem diſtribueram in partes tres; quarum una ſæculum Eccleſiæ aureum, divini, & Incarnati Verbi, & ejus Apoſtolorum radiis illuſtratum complecteretur: altera contineret duo ſubſequentia ſæcula, perſecutionibus horrida: tertia denique pars alia ſæcula totidem a Conſtantino ad Clodovæum uſque, quando Eccleſiæ non tantum aſſerta libertas eſt, ſed & plurium de hoſtibus triumphorum gloria. Hanc prorſus diviſionem ſecutus eſſem, ſi de iis tantum quinque ſæculis agere propoſitum fuiſſet. Verum cum mihi eſſent quæſtiones eædem per quatuor ſupradictas ætates pertractandæ, præſtabilius tandem viſum eſt intra illius quadripartitæ diſtributionis fines memet cohibere, nec novis partitionibus Lectores obtundere.

XXII. Quin & in hac tertia Editione Lucubrationis hujus meæ, Latinæ jam linguæ conſuetudine, ut ſummorum, & omni exceptione majorum virorum votis obſecundarem, a me ipſo donatæ, quo iiſdem gratum facerem: quatuor illa ætatum partitio non ad univerſum Opus effundenda mihi fuit, ut in duobus Editionibus Gallicanis factum fuerat; ſed ad ſingulas ſingularum partium quæſtiones coarctanda, & toties iteranda. Nihil hic attinet inculcare, quæ in Gallicanis Editionibus dum præfarer, dicta ſunt a me pro illa totius Operis in quatuor partes, & in ætates quatuor diviſione. Unde illud hic profitebor, antiquius mihi nihil unquam fuiſſe, quam ut Lectorum guſtui, & utilitati ſervirem. Senſi ſtatim publicato Opere, & undequaque poſtea inaudivi, & voluptatis non minus, & utilitatis aliquanto plus etiam emergere hinc poſthac poſſe, ſi quæſtiones ſingulæ, quæ prius in plures partes, & in diverſos Tomos ſpargebantur, nec aliter perlegi poterant, quam pluribus Tomis in manus ſumptis, hic jam a capite ad calcem contexerentur, uno ut loco, & uno ſpiritu legi, & exhauriri poſſent: ſervata nihilominus in iiſdem quæſtionibus ſejunctim ſingulis eadem quatuor earundem ætatum diſtinctione. His neceſſario gerendus mos fuit, non auctoritatem tantum ſuam, quæ perma-

xima

xima & mihi colendissima erat, sed & publicam, ut ajebant, utilitatem obtendentibus.

XXIII. Illud quoque mihi visum hic est aptius, & præstabilius fore, ut non jam quatuor, sed tres duntaxat essent hujus Operis Partes, totidem in Tomos secti, qui possunt tamen in duo crassiora volumina compingi. Erunt ergo Tomi tres, totidem quot Partes; ita ut singulis rursus in Partibus, sive Tomis, Libri sint Tres. Quæ Prima fuit Pars priorum editionum, erit & hic Prima; & rursum, quæ Secunda fuit, erit & hic Secunda in eodemque utraque, quo prius, versabitur argumento. In Prima videlicet expendetur Origo, & Natura Beneficiorum, tum Jura, Potestates, & Officia Beneficiariorum omnium. In Secunda Vocatio, Electio, Confirmatio, Cessio, Translatio, Irregularitates, Sacramenta fidei, Commendæ, Dispensationes. At vero Tertiam, & Quartam priorum Editionum Partem, in unam hic contraxi, quæ proinde Tertia, & ultima erit, agetque tum de Bonis Ecclesiæ temporalibus, tum de religioso, & Canonico eorum usu, quæ duo prius in duas partes, Tertiam, & Quartam digesseramus.

XXIV. Quoniam vero Ecclesiasticæ Disciplinæ partem maximam, superiorum sæculorum Conciliis definitam, complectitur hujusce instituti mei ratio; spes est aliqua, futurum aliquando, ut hæc sit velut introductio ad Conciliorum studia; nec fallit me spes, si modo viri docti, & pii perlecto Libro una, eademque opera volent & censuram, & benevolentiam suam exercere, & ea insusurrare monita, quibus totum quidquid est hoc Operis, & emaculari possit, & expoliri. In commune omnibus lucet veritas; thesaurus ille est publicus, cujus penes omnes est usus, & dispensatio, dominium, & proprietas penes neminem. Ne ergo veritatis lumina tibi habeas, sed ea cum aliis tibi velis esse communia; ut & in omnes spargantur, ea & humiltate, & caritate, quæ veritatis comes individua est: *Conjungar illis, Domine, in te, & delector cum eis de te, qui veritate tua pascuntur in latitudine caritatis*. Aug. Conf. lib. 12. cap. 23.

XXV. Privatis, & amicis Romani Censoris sive monitionibus, sive querelis, quod ante aliquot annos responsum fuit a me, inferius sejunctim edam, verbis prorsus iisdem Præfationis Latinæ, quæ præfixa fuit Tomo Tertio Editionum Gallicanarum. Hic pene contrarias aliorum expostulationes sedare posse, & delinire percuperem; eorum scilicet, qui subiniquo ferunt animo, quod æquus mei loci, & mearum virium æstimator, librare, & disceptare res malim, quam definire, alienas sententias promam, meam non raro premam. Hos occupasse me sperabam, & demulsisse, ubi non eum esse me, quinimmo nec eum esse me debere professus sum, qui facile prosiliam ad decretorium de rebus quibuslibet judicium. Hoc doctis, & indoctis distat, quod hi pro certo habent, quidquid certo, & asseverantissime affirmatur; illi certum habent quod certis, & invictis probatur documentis. Atqui illa præceps affirmandi temeritas, maximum est viris peritis imperitiæ argumentum. Ex adverso plura scire plerumque existimandus est, qui diutius dubitat, qui assensum diutius cohibere mavult, quam præcipitare,

Sed non ea mihi nunc defensione opus est, brevius, & ex expeditius re-

respondebo, adeo non multa hic ultro, citroque ventilari, pauca definiri; ut non facile aliud invenire fit Opus, in quo plura definiantur. Quot Conciliorum generalium, & particularium, quot Pontificum Constitutiones prolatæ sunt a me, prolatæ sunt autem innumerabiles; quot sanctorum Patrum sententiæ, tot prolatæ sunt a me definitiones. Nec enim Scripturæ, Concilia, Pontifices, Patres loquuntur, nisi leges, decreta, definitiones. Nulla ergo proposita est a me quæstio, cujus non ibidem illico tot depromptæ sint definitiones, quot depromptæ sunt ineluctabiles hujusmodi auctoritates. At amo, ut ajunt, sub his auctoritatibus delitescere, & promulgata aliorum sententia meam ipse dissimulo. Qui me tam pulchro, & amabili convitio verberant, ne ipsi quidem negare possunt, quin quod crimini vertunt, in laudem redundet meam. Ubi enim de re qualibet sententiam dixere Pontifices, Synodi, Patres, num aliæ possunt esse partes meæ, quam ut assentiar, plaudam, conticescam? An non bene, & naviter impudentis, & mortalium insulsissimi ego partes agerem, si ubi Pontifices, Patres, Concilia dixere, & edixere, tum meam quoque sententiam expectari censerem? At non satis perspicuæ, non satis certæ sunt illorum definitiones. An ergo meum est illis lumen, & pondus addere? Episcoporum est, sententiam dicere in rebus istiusmodi: non secundi Ordinis sacerdotum, non eorum certe, qui nullo gradu eminent, qui in turba jacent promiscua.

LU-

LUDOVICI THOMASSINI

RESPONSIO AD NOTAS

SCRIPTORIS ANONYMI

In Tomum Primum, & Secundum de Novantiqua Ecclesiæ Disciplina circa Beneficiarios.

NIMADVERSIONES, seu Notas Scriptoris Anonymi, pii cum primis, atque eruditi in primum, & secundum Tomum de Novantiqua Ecclesiæ circa Beneficiarios Disciplina, Romæ ad me misit Eminentissimus Cardinalis Hieronymus Casanata, nunquam mihi sine singulari nominis encomio nominandus. Cum enim Natalium ejus splendori accedat summa reconditioris eruditionis copia, innocentia vitæ, morum sanctimonia Christiano orbi perspectissima: has ille dotes singulari præterea humanitate, obvioque, & parato erga litteratos omnes patrocinio cohonestat. Meas ad illum ego vicissim Responsiones misi, quibus Censoris Notas diluere conatus sum; remissasque ab eodem Eminentissimo R. E. Principe nunc edo, intactas prorsus, & quales a me primum missæ, & a Doctoribus hic Sorbonicis probatæ, ab illo post remissæ fuerunt. Minusculis litteris interserui Responsiones alias ad prioris Censoris, & censuræ vindicem, cujus Notas ante paucos dies idem Cardinalis Eminentissimus ad me misit.

Paucis præfatur Scriptor Anonymus, *ad hoc collimare me tantum, ut infirmem sanctæ Sedis auctoritatem, & Episcopos, Conciliaque Provincialia paris ad minimum auctoritatis esse demonstrem:* utpote qui in præfatione primi Tomi asseruerim *Christum Dominum dedisse Apostolis omnem supra Ecclesiam auctoritatem, eamque transisse ab Apostolis ad Episcopos, ab Episcopis ad Concilia, & a Conciliis ad Sedem Apostolicam devenisse*. Æquiore fruerer, ut spero, Scriptoris hujus judicio, si rescire potuisset, quanta ego ante annos pene viginti flagrare cœperim hic invidia, & quantis proscissus sim famosis libellis, prelo mandatis, ac in vulgus sparsis; quasi in amplificanda Sedis Apostolicæ auctoritate ultra modum proveherer, cum & optimis in rebus modus tenendus sit. Concerpebantur nimirum tum meæ per annos complures in Seminario Lutetiæ Archiepiscopali prælectiones in Historiam Ecclesiasticam, in Concilia, in Patrum scripta, tum Dissertationes in Concilia, utpote quæ Censoribus meis hic, doctis sane nonnullis, piisque viderentur in exaggeranda Primæ Sedis potestate ultra limites evagari. Advertant, quæso, Censores mei, hinc, & inde usque adeo adversi, sibique quam mihi infestiores, non potuisse hanc doctrinam, nisi aurea quadam mediocritate temperaretur, tam diversis, sibique pugnantibus impeti criminationibus. Id autem velim sibi persuadeat nuperus hic, externusque Censor, animi mei consilia, mentisque penetralia Gallis meis esse haudddubio perspectiora, ut qui longe pluribus argumentis ea, & diuturnioribus potuerint experimentis probare. Nec id ego unquam dissimulavi, toto mentis studio, animique impetu propendere me ad Ecclesiæ, Sedisque Romanæ majestatem, atque amplitudinem tuendam, tametsi pari studio in id semper incubuerim, ut mediam veri orbitam tererem, & nec vel tantillum huc, vel illuc deflecterem.

Hæc de animi mei proposito, operisque scopo. Quod autem ex præfatione primi Tomi hic perstringitur, palam est illius loci eam esse sententiam; *principalem auctoritatem*, id est usum, & *Exercitium jurisdictionis Ecclesiasticæ*, ut ibidem habetur, manasse a Christo *in Petrum, & Apostolos*, ab Apostolis in Episcopos, ab Episcopis ad Concilia, a Conciliis rursum ad Episcopos, ab his permagna ex parte ad Apostolicæ Sedis

Sedis Pontifices devolutam esse. De exercitio jurisdictionis hic quæritur, non de ipsa jurisdictione, quæ in his omnibus pro cujusque gradu cumulatissima est; sed exercetur nunc a solis Apostolis, dum nulli sunt adhuc Episcopi, post a Romanis Pontificibus, & ab Episcopis, cum nulli supersunt Apostoli, nunc ab Episcopis non singularibus, sed in Concilia adunatis; post ubi Concilia colligi fere desierunt ab Episcopis rursum singularibus toto orbe sparsis; denique exercetur maxima ex parte a Romanis Pontificibus extrema hac Ecclesiæ ætate secundum ætatis hujus consuetudines, & leges, quibus id præstitum est, ut plurima ad eos devolverentur, quæ ante vel ab Episcopis, vel a Metropolitanis, vel a Conciliis Provincialibus administrabantur. Nullum porro hic verbum fit, ex quo suspicari jure quis possit exæquari a me jurisdictionem vel Apostolorum cum Episcopis, vel Episcoporum cum Conciliis, vel Conciliorum cum Pontificibus Romanis. Turpissima illa foret hallucinatio, a qua procul sum, qui toto hoc Opere enucleatissime dispescui jura, ac prærogativas primæ Sedis Antistitum, quibus subjeci Patriarchas, Patriarchis Metropolitanos, Metropolitanis, Provincialibusque Conciliis Episcopos. Ergo nec loco huic affingi potest hæc exæquatio potestatis, cujus verba singula aliud sonant, alio collimant, & toto operis contextu ea suspicio abunde diluitur.

Quibus autem gradibus potestas inter Petrum, & ceteros Apostolos dispensata sit, ea quæstio a me delibata quidem est, utpote ab instituto meo prorsus aliena. Abunde mihi fuit profiteri, nec Episcopos Apostolis omnino a me exæquari, nec Apostolos Petro. Quippe Episcopis intra suam cuique Diœcesim coarctata jurisdictio est, & Apostolis ceteris supereminet, & antestat unum, summumque a Christo præstitutum Caput Petrus. Liquido hinc claret, quam non pares faciam singulos Episcopos Summo Pontifici Petri ex asse successori, quos ne ex asse quidem successisse dico illi amplitudini limitum impatienti, qua potiebantur Apostoli, Petro, Capite utique suo minores.

Si cui vero potestas dicitur a me quoad usum, & exercitium devenisse, aut devoluta esse a Conciliis ad Pontificem summum, non eo significatur ab illis ei collata esse. Multa enim devolvuntur, ab Episcopis ad Metropolitanos, ab his, & a Conciliis Provincialibus ad Romanum Pontificem, nec tamen conferri dicuntur, aut vere dici possunt. Paucissima devolvuntur a superioribus ad inferiores, Pauca ad æquales, longe plurima ab inferioribus ad superiores, secundum tritissimas, receptissimasque juris regulas.

In primam, & Secundam Partem.

Notat 1. illa Præfationis verba: *Nam principalis auctoritas, &c.* num. 19. lin. 5. Respondeo auctoritatis nomine intelligi ejus *usum*, & *exercitium*, ut inferius eodem numero exprimitur. Inserentur tamen illi ipsi contextui hæc duo verba, cum primum nova recudetur Editio hujus primi Tomi.

Notat 2. ejusdem numeri hæc verba, *sive sint Episcopi, &c.* Addetur in nova editione, *in sua quisque Diœcesi*. Nec alius sane poterat subesse sensus

Notat 3. quæ dicta sunt Parte 1. l. 1. c. 1. n. 9. lin. 13. *Quando Filius Dei, &c.* Et mox, *Dedit eis supremam auctoritatem* Ex quibus videtur inferri posse, quod summum Episcopis singulis Sacerdotium, adeoque & Pontificatum contulerit. Respondeo toto illo Capite disceptari de Episcopatu, ut Ordo est, utque Presbyteratui, ceterisque inferioribus Ordinibus comparatur, & antefertur: disceptari de potestate, eminentia, auctoritate, independentia Ordinis Episcopalis, ut Ordo est, nulla ratione habita jurisdictionis. Subjiciuntur Ordines inferiores superioribus, non sacri sacris, Diaconatus, & Presbyteratus Episcopatui ut Ordini superiori; jam Episcopatus nulli Ordini superiori subest, quia nec ullus Ordo superior, vel ulterior est eo, qui Ordinum summus, & supremus est. Eo sensu dicuntur Episcopi exercere munia sui Ordinis cum suprema auctoritate, & independentia, cum vel Presbyteri ipsi sacras ministerii sui vices implere non possint, nisi dependenter ab Ordine Episcopatus, qui superior. qui supremus Ordo est. Consentiunt Theologi, nec Romano ipsi Pontifici alias Ordinis functiones competere, quam quæ Episcopalis Ordinis sunt, Ordinare, Confirmare. Summi Pontificatus prærogativa ad jurisdictionem pertinet, non ad Ordinem. Nemini in mentem venit unquam, ut diceret Papatum esse Ordinem ab Episcopali Ordine discretum, eoque superiorem.

Notat 4. hæc verba ejusdem Capitis num. 12. l. 10. *Fateamur ergo consecratione dari proprietatem, summam potestatem, & independentiam*. Ex quo cavendum est, ne inferatur, eos soli Deo subesse. Respondeo sin-

singulis penes lineis hujus Capitis liquere, eo non agi de Episcopatu, nisi ut Sacramentum, & Ordo est, utque reliquis Ordinibus, maxime Presbyteratui componi potest. Ita Ordo Episcopatus cum nulli superiori subjaceat Ordini, complectaturque indiscriminatim Summum Pontificem, Patriarchas, Metropolitanos, Episcopos, uno videlicet Episcopatus Ordine fulgentes, secum invehit procuLdubio proprietatem, supremam auctoritatem, & independentiam functionum Ordinis. Presbyter in defungendis Ordinis sui muneribus Ordini superiori Episcoporum obnoxius est, ideo nec tingit sine Chrismate, nec offert sine altari, quod Episcopus consecrarit. Episcopus summa, & absolutissima potestate hæc eadem obit munia, ut qui Chrisma, quo confirmat, & altare consecraverit, in quo offert. Hanc Episcopatui summam, & nulli obnoxiam auctoritatem tribuimus. Ideo Theologis, & Canonistis convenit, si subjiciantur Episcopi alii aliis, & omnes Summo Pontifici, ad jurisdictionem, non ad Ordinem id pertinere. Non quo auctoritas jurisdictionis non possit ligare functiones Ordinis; possunt quippe Episcopi functionibus Ordinis interdici, vel suspendi, sive a Metropolitano, sive a Pontifice. Sed ea sive Pontificis, sive Metropolitani potestas, non Ordinis potestas est; ea enim tum singuli fruerentur Episcopi, consimili & ipsi Ordinatione inaugurati. Potestas ergo Jurisdictionis ea est, & Dignitatis. Hac uti possunt jurisdictione, ante Episcopalem consecrationem: Possunt & Episcopi ordinare citra ullam istiusmodi jurisdictionem. Distant ergo mirum quantum Ordo, & Jurisdictio; hoc autem Capite sejunctus a jurisdictione Ordo expenditur, & pendere ab Episcopatu Presbyteratus demonstratur, cum Episcopatus nulli superiori Ordini sit obnoxius. Denique etsi quis supremam illam potestatem, quæ Romani Pontificis propria est spectari debere urgeret, ea quoque Episcopatus propria laus, & supra Presbyteratum prærogativa dici possit. Necessum est enim Pontificem Episcopali, & ordini, & collegio accenseri.

Notat 5. multa posse in Capite XII. configi asperiori censura, quod ibi dicantur Episcopi Apostolis successisse, & Apostolicæ potestatis consortes esse. Porro tria quædam discriminari debuisse. 1. Episcopatum, quo jure Episcopi succedunt Apostolis. 2. Jurisdictionem universalem, qua Apostoli a Christo, nequaquam autem Episcopi donati sunt. 3. Auctoritatem Canonici Scriptoris, qua non perinde, ut Apostoli, gaudent Episcopi. Respondeo esse quod dubitem, an Notarum Auctor Caput hoc legerit, quod tam dure perstringit. Numero enim statim primo Synopsis conceptis verbis dicitur, Episcopos esse, *in sua quemlibet Diœcesi Vicarios Christi, & successores Apostolorum*. Numero sexto pronuntiatur ex Hieronymo, Episcopos esse *Capita Ecclesiarum particularium, sicut Papa Caput est Ecclesiæ universalis*. In ipsius jam corpore Capitis numero primo dicitur: *Episcopos divina auctoritate constitutos esse Vicarios Christi in sua quemlibet Diœcesi, successoresque Apostolorum, quinimmo & successores Petri, verissimo quodam sensu, quo non prohibetur, quin Pontifex Romanus verius, & peculiarius, & eum singulari longe amplioris potestatis plenitudine Petri successor sit, tanquam verticis, & Principis Apostolorum*. Numero secundo dicitur Episcopos esse *capita particularium Ecclesiarum, subordinata Capiti universalis Ecclesiæ*. Differre Episcopos ab aliis alios, quod *alii aliis effusiorem obtineant potestatem, alios aliis subesse*. Numeris sequentibus Ecclesiæ totius, & Episcopalis Collegii caput persæpe Pontifex nominantur, Episcopi autem Capita particularium Ecclesiarum. Numero 8. dicuntur Episcopi centra unitatis in sua quisque Ecclesia. Numero 9. *subordinantur ceteri Apostoli Petro; Apostolatus Ecclesiæ Romanæ exaltatur supra omnes Cathedras Episcopales*. Numero 12. *eminet Papa Capitis prærogativa, in cujus vel participationem, vel societatem vocari nequit ullus prætere a Episcopus*. Porro de auctoritate Scriptoris Canonici ideo silui, quod eam quæstionem ne delibaverint quidem Scriptores primæ hujus ætatis. Ceterum plus satis nudati sunt hac dote, quibus unius Diœceseos limites circumscripti sunt. Scripturæ enim Canonicæ tota in Ecclesia dominantur.

Notat 6. quod Part. 1. l. 2. cap. 23. num. 15. dixerim Petrum, & Paulum fuisse eodem tempore Episcopos Romæ, & dum superstites essent, subrogasse sibi Li-

num, & Clerum. Respondeo prolixe ibi a me occupatas, & præsecatas esse præposteras omnes consequentias, quæ exsculpi inde potuissent, & adhibitas esse cautiones, prorsus easdem, quas pridem præmonstraverat censura Romana, quæ in utramque similem propositionem vibrata fuerat. Nullius culpæ affinis hic sum, qui cautiones istas auctoritate etiam Hieronymi, & Augustini firmaverim.

In tertiam Partem.

Notat 1. Censor Anonymus locum illum Partis 3. l. 1. cap. 9. num 1. *Æqualiter Græcos inter, & Latinos conveniebat de plenitudine potestatis, quæ in Episcopis residet.* Atqui perspicuum est de potestate Ordinis hic agi, quæ summa utique in Episcopis est, cum supra Episcopos nullus a Christo Ordo ulterior constitutus sit, cum Episcopalis Collegii vertex sit Romanus Episcopus, cum denique Christus ipse Episcopus sit animarum nostrarum. Porro hoc loco de potestate Ordinis inquiri liquet ex consequentibus ibidem verbis de potestate *Sacerdotii*, de potestate *remittendi peccata*, *ordinandi*, de potestate denique, quæ Episcopos evehat supra Chorepiscopos, & Presbyteros.

Si urgeas spargi nonnulla hoc capite, quæ ad jurisdictionis potius, quam Ordinis potestatem trahi debeant; esto, ut id largiar, sed hæc jurisdictio statim concluditur intra cujusque Episcopatus fines in synopsi, num. 1. Porro a Græcis recentioribus si eadem Episcopis singulis potestas tribuitur, ac Patriarchis, aut Patriarchis eadem, quæ Romano Præsuli, ut tu quidem sentis: certe Caroli Magni ætate, de qua in hac tertia Parte disceptatur, nondum illa Græcos invaserat insania. Constabat tum Græcæ, & Latinæ Ecclesiæ pax, constabat unitas, tametsi nonnullis subinde dissentiunculis turbaretur.

Notat 2. quod ibidem num. 2. dictum sit, *Episcopi successerunt eminentiæ supremæ, & plenitudini potestatum spiritalium sancti Petri.* Atqui monueram Part. 1. l. 1. c. 13. & Part. 2. l. 1. c. 1. & complusculis aliis locis Petro successisse Episcopos omnes, singulosque, non ex asse tamen, sed pro suo quenque gradu: plenissime autem, & ex asse Petro successisse Romanæ Sedis Pontificem. Nec hic dixi toti eminentiæ, vel toti plenitudini jurium, & potestatum Petri singulos successisse Episcopos. Potest autem gaudere nomine, & gloria plenitudinis ea potestas, quæ pro loco, quem implet, pro munere, quo fungitur, plena est, tametsi pleniori, & superiori alicui cedat potestati, subsitque. De illa autem plenitudine, quæ potest etiam Episcopis ascribi, vide, quæ ex Paciano excerpsi, Parte 1. l. 1. c. 2. n. 9. Cujusmodi possent & alia complura congeri.

Caveas autem, ne Conciliis, Patribusque Ecclesiæ omnibus notam inuras, si singulos Episcopos veteres dici summos Antistites, summos, & supremos Pontifices. Apostolici etiam Pontifices appellitabantur, & ea verborum magnificentia nec tantillum officiebat sanæ doctrinæ de Episcoporum, & intra suos limites coarctatione, & erga suos Metropolitanos, Primates, Romanosque Pontifices dependentia. Quorsum attinet de verbis digladiari, ubi de rebus consensio est? Uterer & ipse tua verborum consuetudine, nisi sanctorum Patrum, & Conciliorum sententias explanantem, necesse fuisset verba quoque sectari. Tua autem, & nostra omnium interest huic nominum, & verborum gloriæ non obstrepere, cum tot radiet Christi Dei nominibus Romanus Pontifex, cujus tantum Vicarius est. In hanc piam verborum licentiam præeunt nobis Scripturæ, quæ Deos, quæ Dei filios, quæ Christos Domini nuncupant Dei Sacerdotes.

Notat 3. quod ibidem num. 5. dictum est: *Negari non potest consuetudinem in iisdem sæculis introductam fuisse, ut scilicet interveniret auctoritas primæ Sedis, ut novæ erigerentur.* Ait porro hanc propositionem *esse falsam historice sumptam. Quanta enim Sedes Episcopales leguntur erectæ ab antiquis Romanis Pontificibus ante Imperium Caroli Magni; Solæ lectiones Breviarii sufficiunt ad demonstrandam ejus falsitatem.* Sententiæ censoris lubens assentior, censuræ intercedo. Nec enim dixi nullas nunquam ab Apostolicæ Sedis Pontifice ante tempora Caroli Magni erectas esse Sedes Episcopales, immo bene multas jam inde ab incunabulis Ecclesiæ ab Antistitibus Romanis constitutas fuisse prolixe docui, Parte 1. l. 1. c. 14. & Part. 2. l. 1. c. 11. Quin & hanc primitus fuisse ostendi Apostolicæ potestatis exuberantiam, quæ in Apostolica Sede principaliter residet. Ne mihi ergo hanc aspergat maculam, quasi me auctore sola consuetudine, non etiam principali potestate nitatur Romanus Pontifex in erigendis Episcopatibus novis. Contrarium prorsus statui locis citatis, nec quidquam sequius hoc, qui carpitur, loco mihi excidit.

Sed potestati accedit etiam aliquod a consuetudine præsidium, & premit sese nonnunquam potestas spiritalis quantacunque, & latere amat, nec erumpit, nisi quasi obstetricante caritate, vel necessitate, vel consuetudine. Rursum ubi consuetudini succedit desuetudo, non exolescit tamen potestas, sed semetipsa denuo premit, cum ex re erit, rursum eruptura. Nequaquam ergo inferri potest, quod *per contrariam consuetudinem hæc facultas tolli possit.*

Ajes, Juris obligatio consuetudini innixa cum dicitur, soli consuetudini inniti significatur; ergo & erigendorum Episcopatuum auctoritas ubi adscribitur consuetudini, soli adscribitur. Respondeo in jure nihil tritius esse, quam jura juribus accumulari, & prioribus nihil derogari. Itaque jura antiqua accedente etiam consuetudine roborantur. Quando ergo potestas consuetudini superstruitur, seu potestatis exercitium, non labefactantur, quinimmo confirmantur anterio:a ejusdem fundamenta. Conceptis autem verbis monui, multa hujus potestatis Pontificiæ præfulsisse ante documenta, quam hujus consuetudinis jus prætenderem.

Notat 4. hæc verba, *Missiones ad extraneos occasionem dederunt, ut in manus solius Papæ caderet facultas creandi novos Episcopatus, qua facultate prius gaudebant Concilia particularia.* Cap. eodem n. 7. Hinc enim existimat consequi, quod Pontifex Romanus *ex occasione tantum, non ex se hac potestate gaudeat.* Mox sic insurgit: *Si Concilia Provincialia hanc facultatem habebant, vel Papa supra illa usurpavit, quod est injustum: vel illam ab eis accepit, quod denotat in illis abundantiam, in isto indigentiam, quod dictu est impium.*

Advertat animum oro doctissimus Monitor, non dici a me, quod ea occasione ceciderit in manus Papæ ea potestas, sed in manus solius Papæ. Perinde est ergo ac si dixissem ea occasione cadere cœpisse ea potestate Concilia Provincialia, ut ea penes solum Romanum Pontificem resideret. Subinfesta ergo potius videri debuerant hæc verba Conciliorum particularium, quam Romanorum Pontificum auctoritati.

Qui sensa porro ponderare mallet, quam verbis insidiari, is facile intelliget, *occasione* non dari potestatem, quæ abesset, sed prodi, promique, quæ inesset, nec erumperet. Itaque eam dixi extitisse occasionem, qua promeret se potestas Præsulis, ut solus Episcopatus conderet, cum hactenus ea potestas penes Concilia etiam Provincialia, & Metropolitanos fuisset. Non ergo eam potestatem a Conciliis Provincialibus vel accepit, vel extorsit Romanus Pontifex; sed quam semper habuerat, semper alicubi exercuerat, eam supersedentibus Conciliis Provincialibus cœpit ubique terrarum solus exercere.

Notat 5. a me dici, quod *pœnitentiæ Canonicæ æqualiter imponebantur peccatis secretis, ac publicis*, l. 1. c. 14. num 5. existimatque hanc esse *novam, singularem, & improbabilem* doctrinam. Non potest tamen nescire Scriptor Anonymus, quæ sibi, suisque consentaneis nova, singularia, & improbabilia videntur ea videri Petavio, Morino, aliisque magni nominis, & summæ eruditionis viris vetusta, tritissima, & maxime probabilia.

Notat 6. a me dictum esse, quod *Laici præferebant directionem Religiosorum, eo fine tantum, ut evitarent severitatem legum canonicarum circa pœnitentiam, quas Episcopi, & Curati severius observabant*, l. 1. c. 32. num. 7. Id vero interpretatur ille *injuriosum statui Religioso, quasi vero omnis laxitas morum paulatim introducta ab iis defluxerit* Denique negat loco a me citato quidquam istiusmodi contineri.

Atqui numero statim proximo monui iterum, iterumque hanc *nonnullorum*, hanc *particularium* tantummodo culpam fuisse tum. Quin & mox addidi vel tum etiam ex Regularibus fuisse, qui Episcopos, Parochosque in administrando Pœnitentiæ sacramento sublevarent: in distringenda autem Canonum, & canonicarum Pœnitentiarum auctoritate vel ipsis Episcopis inexorabiliores essent. Quod & exemplis firmavi.

Quod autem laudato a me Concilii Parisiensis VI. Canone, nihil istiusmodi contineri dicitur, non possum non mirari, quomodo possit rei tam perspicuæ offundi caligo. Ubi enim Synodus vetat laicos, Clericosque Monachis, ubi jubet Episcopis, vel Parochis confiteri, & hanc statuti hujus causam subtexit: *Quod illis peccatorum confessio sit facienda, a quibus subinde, & modus pœnitentiæ, & consilium salutis capiatur; & post tempora pœnitentiæ peracta secundum canonicam institutionem, si Episco-*

scopus jusserit, reconciliatio mereatur: nonne aperte insinuat a nonnullis horum tunc Monachorum pœnitentes, nec *modum pœnitentiæ, nec consilium salutis, nec tempora pœnitentiæ secundum canonicam institutionem peragendæ* accepisse? Si perinde enim ab his tunc Monachis ea salutis adminicula Pœnitentibus subministrata fuissent, non fuissent Pœnitentes a Monachis ad Parochos revocati; aut non hæc saltem ratio deprompta esset, cur a Monachis abducerentur.

Denique eadem ipsa Synodus Parisiensis VI. decreverat paulo ante *perquiri* ab Episcopis, *ignique tradi codicillos Pœnitentiales contra Cononicam auctoritatem scriptos*, quibus *vulnera peccatorum non curarentur, sed soverentur;* edixeratque Presbyteros *solerti studio ab Episcopis suis instrui, qualiter & confitentium peccata discrete inquirere, eisque congruum modum secundum canonicam auctoritatem pœnitentiæ noverint imponere.* Gemini sunt hi duo Canones, quod ad sacramentum Pœnitentiæ spectant, & utroque id cautum voluere Episcopi, ut juxta decreta Canonum pœnitentiæ indicerentur. Ideo canonicas leges pœnitentiæ ab Episcopis edocebantur Presbyteri, id est Parochi; nec ad hanc Canonum doctrinam Monachos vocavit hæc Synodus.

Notat 7. quod dixerim ab Episcopis *sumprema auctoritate* declarari, quæ sint Ecclesiæ baptismales; ideoque Diœcesanos omnes illis *essentialiter subesse*. Hinc enim suspicatur fore, ut Episcopi *nullum* habeant *superiorem*, ut ab iis Diœcesanos separare quisquam possit. *Quod enim est essentialiter subditum, semper manet subditum*,

Auctoritas illa suprema intra Diœcesin coarctatur, intra quam superiorem non habet Episcopus: etsi extra Diœcesin emineat, immineatque illi & Metropolitanus, & Primas, & Summus Pontifex. Essentialiter autem Episcopo subesse Diœcesanos dixi, non scholastico, sed vulgatissimo apud Gallice scientes usu, pro strictissime. Etsi & in hac voce *strictissime* tricari quis posset. Sed quæ usquam tam castigata oratio, ubi non istiusmodi verborum tendiculæ strui queant? Ut tamen vel delicatissimi fastidii viris inserviam, hæc ipsa vocum offendicula amoliar, & expungam, cum primum ad prælum revocabitur hoc opus. Quorsum enim liticare de verbis, ubi de re convenit?

Notat 8. a me scriptum esse, *quod suprema dispositio Beneficiorum ad Episcopum pertinebat, tanquam ad supremum dispensatorem Ordinum, & Sacramentorum*. L. 2. cap. 8. num. 1. Item quod inferius agens de electionibus Presbyterorum ad Beneficia, dixerim *Episcopum semper fuisse dominum supremum electionis hujuscemodi*.

Et hic quoque donandum fuit aliquid Gallicæ linguæ consuetudini, quæ scholasticæ parcitatis legibus stringi se non facile patitur; sed paulo liberalior, & effusior in verborum gloriam, *supremam* persæpe nominat potestatem, dispositionem, dispensationem, cui superior tamen alia antestat, & præest. Nihil hoc usu tritius in vernaculo Galliæ sermone.

Nec Gallorum nunc tantum, sed & antiquorum Ecclesiæ Patrum ea fuit frequens loquendi formula, ut omnes prorsus Episcopi dicerentur *summi Antistites*. Nec tamen eo æquabantur *Summo* Pontifici. Vide quæ in hanc rem congessi in c. 1. l. 1. Partis 2. & inde perspicies hanc verborum morositate abstinendum esse vitis Theologis, si qui volent in sanctorum Patrum, & Conciliorum doctrina, ac monumentis versari. *Summi* ergo, ac *supremi* dicuntur sive Antistites, sive Dispensatores, cum inferioribus comparantur, tametsi supra summos ipsos Antistites emineant Metropolitani, supra Metropolitanos Summi Pontifices, supra Summos Pontifices Christus, denique Caput Christi Deus.

Notat 9. quod dixerim: *Statuenda duo axiomata: 1. Summi Pontifices confirmarunt Episcopos, & Archiepiscopos electos per purum jus canonicum devolutionis fundatum supra utilitatem, & necessitatem Ecclesiæ. 2. Serio laborarunt Pontifices in propugnanda Metropolitanorum auctoritate, & ex sola inevitabili necessitate succurrendi Ecclesiæ, aggressi sunt supplere eorum defectui*. L. 2. c. 35. n. 10. pag. 269.

Contra sic Censor insurgit: *Si jus confirmandi electos venit tantum ad Pontifices per devolutionem, licet canonicam: ergo illud non habebant ex se; igitur per dissimilem viam eis auferri potest. Quid injuriosius illo effato; Secundum axioma falsum est*,

est, nam sæpius Pontifices suppleverunt defectum Metropolitanorum ob utilitatem Ecclesiæ, non solum ex inevitabili necessitate.

Non antiquissima tantum Ecclesiarum disciplina, & Synodorum lege, sed novissimo etiam Decretalium jure Episcopos electos confirmabant Metropolitani, nec ea de causa ad Summum Pontificem recurrebatur, nisi ex illis Provinciis, ubi ille aut Metropolitani, aut Primatis vice fungebatur. Id hoc opere demostratum est, nec ea de re movetur controversia. Si ergo post evulgatos Decretalium libros, & antequam per varia cum Regibus Concordata nominatos a Regibus Episcopos Romani Pontifices eligerent, confirmarentque, jam cœperant Romani Pontifices electos extra Italiam Episcopos confirmare: quæritur, quæ novi hujus usus origo. Nihil opportunius ad primæ Sedis majestatem, æquitatemque tuendam dici potuit, quam ut jure devolutionis, quo nihil sanctius, nihil æquius, nihil firmius, id factum esse diceretur, & comprobaretur. Nec est quod reformides ne ita partum jus dilabatur. Nihil enim devolutioni contrarium. Devolutione semel partum jus, perpetuum est. Nullum est postliminii jus, quo in pristinam potestatem redintegretur, qui semel inertia, & supinitate sua commisit, ut ad Superiorem ea devolveretur.

Sed ne quem fatiget ista quæstio, moneo non eo jam devolutionis jure confirmari Episcopos a Romano Pontifice, sed longe alio, quod tunc nimirum emersit, cum Concordatis perfectum est, ut Episcopi a Regibus præsentarentur, a Summo Pontifice promoverentur, & confirmarentur.

Quod vero dixi Metropolitanorum auctoritati tuendæ invigilasse Pontifices, nec eorum vices supplesse, aut implesse, nisi inevitabili necessitate urgente: eo prospectum a me est Pontificum majestati, æquitati, sanctitati; qui subditorum sibi Præsulum jura tueantur, non invadant unquam munia, tunc demum suppleant, cum caritas urget, cum utilitas, cum necessitas cogit. Si cui videtur citra necessitatem, propter utilitatem tamen Ecclesiæ, aliquando Pontifices implesse vices, & munia negligentium Episcoporum, non contendam, non cavillabor, meam confitebor tarditatem, qui vel honorificentius Romano Pontifici duxerim, si nonnisi cogente necessitate, quæ Episcoporum munia sunt, ipse adgrederetur; vel non discreverim utilitatem Ecclesiæ ab inevitabili necessitate. Ecqua enim arctior necessitas incumbere potest Vicario Christi, quam Ecclesiæ Christi utilitatibus inservire? An potest videri non necessarium, quod Ecclesiæ utile fuerit; Sed esto, sint minutiæ aliquæ utilitatum, quæ necessitatis nomine dignandæ non sint: at Episcopalia munia impleri, vel ab Episcopis, vel a Pontifice eorum supplente negligentiam, has tu existimabis utilitates nullius, aut minimi momenti? Si permagni autem momenti sunt, patere, ut donentur nomine necessitatis. Caveris autem, ne contumeliam facias ipse Pontificibus præter mentem tuam, si citra necessitatem eos dicas supplere defectum Metropolitanorum, vel Episcoporum. Quid enim magis dissonum, quam Summum Ecclesiæ Pontificem in rebus minime necessariis occupari; aut invidiam conflare Metropolitanis, eorum vices implendo, quando minime necessarium est; aut potestatem Metropolitanorum imminutum ire, quando nulla urget necessitas;

Notat 10. quod dixerim *agens de juramentis, quæ Episcopi ab Ordinandis exigebant. Obligationes hujusmodi erant generice indispensabiles, & quodammodo statui Clericali essentiales.* L. 2. c. 36. num. 1. Existimat autem *ex hac propositione sequi, juramentum obedientiæ, quod ordinandi præstabant suo Episcopo, nequidem ab Ecclesia potuisse relaxari: quia Ecclesia non potest dispensare in indispensabilibus, quodammodo essentialibus.*

Atqui verbis conceptis eo loco dixi, agi de juramento, quo obligabantur Clerici obsequi *Canonibus, Episcopo, & Ecclesiæ.* Quis hæc vincula relaxari posse existimet? Nam etsi Episcopo, vel Ecclesiæ aliæ post accedebat quis, cedente Episcopo proprio accedebat, nec solvebatur obligatio, sed ab Episcopo ad Episcopum, ab Ecclesia ad Ecclesiam transferebatur. Si quem voles in ampliorem libertatem vindicari, accedet ergo ille Romanæ Ecclesiæ, & Romani Pontificis Clericus efficietur, & ne tum quidem ab Episcopalis obedientiæ vinculo, quo per ordinationis suæ juramentum

se

se induit, absolvetur. Quoquo se vertat ergo Clericus, in Ecclesiæ, & Episcopatus aureas, sacrasque compedes incurret.

Si pertendas posse quomodocunque hæc juramenta per Ecclesiam *dispensari*, contentiosum funem non diutius traham; dabo, quod vis, nec assequeris tamen, quod speras. Gallis enim nostris nihil usitatius, nihil vulgatius his loquendi formulis. Non possum me dispensare, quin id præstem: Non potes te dispensare, quin &c. Dispensabo me ab hac re præstanda. Existimo me indispensabiliter teneri, ut &c. Nihil interim, dum ita loquimur, in mentem venit de potestate Ecclesiæ in dispensationibus concedendis. De dispensationibus enim hic agitur, quas sibi quisque concedere potest, citra conscientiæ, aut pudoris discrimen. Nec in voce *essentialium* obligationum litem Gallo cuiquam moveas; nec enim nostris quidem auribus ea vox aliud sonat, quam obligationes valde strictas. Ego autem hic non essentiales dixi, sed *quodammodo* essentiales: quod multo temperatius est.

Notat 11. quod *agens de electione, qua sanctus Udalricus sibi sumpsit Coadjutorem, dixi: Ne minima quidem cogitatio subiit recurrendi Romam*. Et infra in re consimili. *Ne cogitatur quidem de petenda Roma, nec pro renuntiatione facta ab Episcopo, nec pro resignatione in favorem, nec pro Coadjutoriatu*. L. 2. c. 39. num. 7. 9. Suspicatur autem, quod *hic loquendi modus est totus in contemptum Sedis Apostolicæ; & callide vituperat modum, qui nunc viget. Sed esto ibi non fuisset cogitatum de recurrendo ad sanctam Sedem, an ideo alii non recurrerunt in simili casu; Forte inveniuntur exempla contraria in eodem, & præcedentibus sæculis*.

Assentior equidem tibi vehementer, & eo sæculo, & prioribus in istiusmodi causis sæpe aditam, imploratamque esse Apostolicæ Sedis auctoritatem. Quin & exempla hujus rei, & in Prima, & in Secunda, & in Tertia hujus Operis Parte accumulare studui, cum de cessione, de translatione Episcoporum, aut de successorum, atque Coadjutorum adoptatione dissererui. Quod autem in hac singulari Udalrici successoris, aut Coadjutoris adrogatione, excidit mihi ut dicerem, ne cogitatum quidem esse de consulenda Sede Apostolica, incogitantia, aut licentia verbi errasse me non diffitebor; itaque voces illas styli mucrone jam confodi, jam jugulavi: At contemptu Sedis Apostolicæ peccasse me, vehementer etiam, atque etiam nego, & hanc enixissime maculam a nomine meo, fama deprecor. Quin ex adverso id non raro mihi contigit, ut istiusmodi suspicionum securus, gnarusque quam procul sim a fama hominis in Sedis Apostolicæ venerationem parum propensi, fidentius, licentiusque verba usurparem; quibus & linguam, & calamum abstinerem sane, nisi adversus istiusmodi suspiciones jamdiu satis me tutum, ac munitum esse comperissem.

Quod denique suspicatur hic Monitor, *callide a me vituperari modum, qui nunc viget*; meam vicem doleo, qui hunc scopum mihi proposuerim, & id toto crassissimæ lucubrationis corpore conuitar, ut mores Ecclesiæ hodiernos firmem, & conquisitis ab omni antiquitate præsidiis communiam: & nunc unius verbuli occasione, aut iniqua interpretatione, quasi disciplinæ præsentis Ecclesiæ adversarius insimuler. Iterum moneo Monitorem meum, expunxi ego has voces, expungat & ipse ex animo suo has suspiciones, meque deinceps ut hominem Romanæ Sedis honorificentiæ addictissimum spectet, Monasticique Ordinis cultorem, & veneratorem præcipuum, nec nuper, sed jam olim ex animo ita affectum.

Ut autem rursus insimuler ambigua aucupari sæpius verba quibus Episcopis blandiar, eorumque amplitudinem ultra veri fines protrudam; non aliud in causa est, quam quod Censori meo, vel Censoris vindici, vitæ, instituti, studiorumque meorum ratio incomperta, atque inexplorata prorsus est. Suas ipsemet suspiciones has damnaret si scire posset, quam ab ambitu, atque adulatione procul sim, fuerimque semper. Minus abludet Censor a vero, si animi mei angustias, stylique jejunitatem culpet, qui tam perspicuis uti non potuerim verbis, quibus nemo prorsus hominum obtrectare, nemo dentem infigere posset.

Notat 12. quod loquens de translatione Frotarii Burdigalensis Episcopi ad Ecclesiam Bituricensem, hæc habeam: *Imperator fieri curavit a Papa Joanne VIII. quod ab Episcopis Concilii obtinere non potuerat; & ita initium dedit devolutioni, qua tandem*

dem soli Pontifici reservata fuit talium concessio dispensationum, quæ prius apud Concilia Provincialia residebat. L. 2. c. 11. num. 6. Contra ille hanc stringit argumentationem: *Ergo Pontifices habent totum jus transferendi ab una Sede in aliam ex devolutione. Igitur eam non habent ex se, & sic per contrariam viam poterit illis tolli. Præterea si Concilia Provincialia hanc facultatem habebant, igitur Pontifex illam usurpavit; & sic illis fecit injuriam. Illam igitur repetere possunt.*

Responsum jam est supra simillimæ argumentationi. Ubi jus ab inferiori ad superiorem devolvitur, verbi gratia a Capitulo ad Episcopum, ab Episcopo ad Metropolitanum, a Metropolitano ad Primatem; non accipit ab inferiori, non usurpat in inferiorem superior, non facit injuriam inferiori superior, non repetere potest a superiori inferior. Cassa ergo revincitur ex quotidianis juris regulis, & experimentis hæc argumentatio.

Ratio porro ista potiundæ potestatis alicujus jure devolutionis, oppido magnificentissima est; solemne est enim jura omnia ad superiores ab inferioribus devolvi, & omnium prorsus spiritalium potestatum jura ad Summum Pontificem devolui posse, quia summus omnium vertex est. Ne flocci ergo facias jus devolutionis, quo splendidius aliud vix fingi potest.

Si autem hæc jura a Conciliis Provincialibus ad Romanum Pontificem devolvuntur, quia summus omnium vertex est, perperam ergo inde infertur, quod ea ex sese non habeat, quod ea usurpet, quod contrario usu possit amittere. Quæ enim illi accumulantur jura, quia spiritalium omnium Potestatum summus apex ipse est, an eo ipso nomine ea obscurari, & evilescere existimabis?

Quin ex adverso ita argumentare: Si cessantibus toto orbe terrarum Conciliis Provincialibus, in quibus residebat potestas Provincialium Ecclesiarum, tota in transferendis Episcopis ad Summum Pontificem devoluta est auctoritas, tanquam ad summum verticem Episcopalis Collegii, ergo hujusmodi instruxit suæ Ecclesiæ Caput, ejusmodi sibi Vicarium suffecit Christus, in quo tota semper plenitudo potestatis resideat, etsi non totam semper exerceat, etsi eam plerumque non exerceat, nisi ubi cessantibus administris immediatis, vel Metropolitanis, vel Synodis, eam ipsammet ex recepto usu, & vigore disciplinæ exercere cogit primæ Sedis dignitas, devoluta potestas, Christi caritas, Ecclesiæ utilitas, necessitasque. Hujusmodi autem exercitium potestatis ubi præscriptum est, nisi contraria præscriptione non tollitur. Si negligerent enim Pontifices, sinerentque eam transferendi Episcopos potestatem rursus exerceri a Conciliis Provincialibus, & hunc usum præscribi; assentirentur utique ipsi huic mutationi disciplinæ, quæ ejusmodi non potestatem, sed potestatis exercitium ad Concilia Provincialia rursus transferret. Sed apage has in futurum otiosas conjecturas, præsenti rerum statui acquiescamus, nec posthumis, æternisque minorem Conciliis animum fatigemus.

Notat 13. quod ita scripserim: *Incipiebant multo sæpius ad S. Sedem pro dispensationibus recurrere: non quod Pontifices semetipsos ingererent, sed quod Imperatores, Reges, & Episcopi, moti pietate, & veneratione erga Christi Vicarium, seipsi non cogitando hanc in disciplina mutationem sensim sine sensu inducebant.* L. 2. 49. n. 2. Non dissimili argumentatione, ac censura hanc lancinat propositionem, atque superiorem. Quocirca nec nova responsione opus est. Quod enim ibi de transferendi Episcopos potestate, hic de dispensandi potestate, aut potestatis potius exercitio dicendum est.

Notat 14. mea hæc verba: *Episcopi remiserunt Pontifici absolutiones, & dispensationes majoris ponderis, sive mallent sese primæ Sedis sapientiæ, & judicio subjicere, sive vellent hujusmodi gratias difficiliores reddere, sive vellent honorare præeminentiam Sedis Apostolicæ hac causarum majoris momenti ad eam voluntaria reservatione.* L. 2. cap. 49. n. 9. Et hic existimat sub honoris specie venenum propinari.

Sentio quam proclive, & expeditum sit, non Historiæ Ecclesiasticæ monumenta, non Conciliorum omnium Acta, & Statuta, non sanctorum Patrum scripta nocturna versare manu, versare diurna, non his studiis impallescere, his insenescere, hinc Disciplinæ Ecclesiasticæ lu-

lumina, regulasque; hinc priscorum morum cum recentioribus concordiam exculpere: sed horum omnium securum, & incuriosum, præsentem Ecclesiæ Disciplinam uno velut prospectu intueri, omnibus retro sæculis huic simillimam præsumere, suis frui præjudiciis, & ex præsumptis animo opinionibus sævissimam in omnes passim secus sentientes exercere censuram.

At vero non quam proclive est ita sævire calamo, tam facile est cordatis hominibus persuadere, ut innumera ex Historicis, ex Patribus, ex Conciliis acervata operosissime testimonia, exempla, statuta vilipendat. Ecclesia ipsa Christi sexcentis in rebus mores, leges, ususque pristinos novis mutavit, novos revocatis pristinis obduxit, in ipsorum etiam usu Sacramentorum, quorum sacrosancta vel maxime majestas est. Quin ergo & in sacræ potestatis, atque auctoritatis usu, atque exercitio variatum, alternatumque sit in tanto sæculorum lapsu, in tot rerum, locorum, temporumque diversissimis commissuris.

Consulto dixi non in potestate, sed in potestatis, usu, atque exercitio variatum esse, sive in Confirmationibus, sive in Cessionibus, sive in Translationibus Episcoporum, sive in Dispensationibus, sive denique in Absolutionibus. Prior enim usus obtinuit, ut hæc partim per Romanos Pontifices, partim per Concilia Provincialia expedirentur; posterior usus hæc omnia ad solos Romanos revocavit Pontifices. In usu, & exercitio variatum est, non in potestate, quæ & in Conciliis Provincialibus pro suo modo, & in Romanis Pontificibus pro eorum summo Principatu eadem semper intacta, atque illibata viget: erumpit autem, & exercetur non eodem semper modo, sed pro locorum, temporumque, & rerum opportunitate, pro Ecclesiæ sive utilitate, sive necessitate. Non ergo quæstio unquam vertitur de potestate primæ Sedis, quæ summa, & sui simillima semper est; sed de variato ejus per tot ætatum, tot locorum, negotiorumque varietates exercitio, atque usu.

Hæc certissima norma est conciliandæ antiquæ Ecclesiarum disciplinæ cum nova. Hinc summopere concordiæ studendum est; si Ecclesiæ incolumitati, si Apostolicæ Sedis amplitudini prospectum volumus. Hæreticorum est antiquitatis qualicunque peritia novos Ecclesiæ usus, moresque damnare. Nonnullorum ex Catholicis imperitia magis, quam improbitas est, præ novis Ecclesiæ legibus, moribusque veteres contemnere, vel damnare. Germanorum Theologorum est, non antiquitatis monumenta omnia insuper habere, non clausis, ut ita dicam, oculis de ea judicium ferre, & novissimæ eam nostrorum temporum Disciplinæ usquequaque consentaneam præsumere, ac jactare; sed prisca Historiæ Ecclesiasticæ, Conciliorum, Patrumque scripta pervolutare, ac meditari omnia; quid priscis, nostrisque temporibus conveniat, quid disconveniat observare; fidei per omnia tempora unitatem, disciplinæ per varia tempora discrepantias adnotare; priscos usus priscis Synodis approbatos admirari, novos novissimis Synodis, Pontificumque Decretis firmatos sequi: non ex novis calumniam priscis, sed ex priscis auctoritatem novis aucupari; novissimæ disciplinæ rudimenda, & primordia aliqua inter antiquissimas Synodorum, Patrumque, sive Pontificum sanctiones observitare; antiquissimæ disciplinæ vestigia residua in nostris etiamnum moribus rimari aliqua, atque exosculari; Ecclesiæ, & Sedi Apostolicæ tuitionem parare non ex nudis animi nostri præjudiciis, quæ pari licentia a nobis proferuntur, ab adversariis Catholici nominis sugillantur; sed ab omnium olim Synodorum, Patrumque astipulatione, a quibus suorum temporum disciplina servabatur, nostra præsemmabatur; cujusque ætatis disciplinæ, atque Ecclesiæ indiscriminatim inhærendum esse declarabatur.

Sed illud cum primum enitendum est, ut momenta, & commissuras rerum veneremur, quibus mutatio disciplinæ facta est in majoris istiusmodi momenti rebus, quæ ad Dispensationes, ad Resignationes, Translationesque Episcoporum, ad Episcopatuum creationes pertinent. Si contendas enim, non eandem tantum potestatem summam in Romana Sede viguisse, quod & nos ultro profitemur; sed eundem potestatis etiam usum, idem exercitium semper ubique terrarum emicuisse, ridebunt hæretici, & tanto magis ab unitate Ecclesiæ, & Sedis Apostolicæ alienabuntur, quanto eam cernent

sent infirmioribus muniri præsidiis, & toti pugnantibus antiquitati. Consultius ergo, tutiusque est, has disciplinæ vicissitudines fateri, non in potestate, sed in potestatis exercitio, & usu; vicissitudinum autem istarum, & mutationum causas, occasionesque scrutari, & propalare, quæ Pontificum modestiam, & caritatem, quæ Episcoporum cum Summo Pontifice consensionem, quæ universæ Ecclesiæ Pontificum ad primæ Sedis ornandam, colendamque majestatem studia spontanea redoleant, ut vel hinc hæreticis os obstruatur. Non aliam quippe illi causam extitisse interpretantur, quam Pontificum inter se diffidia, quam certamina de principatu, quam aliorum impotentem dominandi libidinem, aliorum vilem, & tristem servitutem. Adversus hæc errorum, hominumque portenta dimicandum nobis est. Si abrupte dicas, nec probes, nihil mutatum esse in disciplina, in legibus, in moribus Ecclesiæ, certabunt illi adversum te toto Antiquitatis instrumento, & tanto magis resilient ab Apostolica Sede, quanto præsumptionibus tantum, & præjudiciis tuis a te defensitari perspicient. Quanto satius, & sectariis lactifaciendis, ac recolligendis conducibilius, ut agnoscas salvo fidei semper unius, & irreformabilis vinculo, disciplinam, mores, usuque necessitati temporum accommodari; nihil autem novatum fuisse demonstres, nisi ex Ecclesiæ utilitate, nisi ex caritatis lege, nisi cum summa Episcopalis inter se Collegii consensione nihil novæ potestatis Summo Pontifici accessisse; sed si nonnulla, quæ per Metropolitanos, & Concilia particularia prius exercebantur, cœpit ipse unus ubique exercere, id totum perfectum esse non alienam usurpando potestatem, sed suam explicando; aut alienam jure ad se devolutam suæ accumulando, non principandi latius libidine, sed consulendi caritate; non in inferiorum munia invadendo, sed eorum cessationem, aut defectum supplendo; Episcopis nequaquam renitentibus, sed ultro concedentibus, ultro Apostolico principatui assurgentibus, nec tam sollicitis a quo, quam quo modo, qua sapientia, qua caritate, qua sanctitate potestas omnis Ecclesiastica exerceatur.

Istiusmodi fuit animi mei consilium, ac studium, hic Operis scopus, ac fructus; desine venenum inspicari, ubi adversus venena antidotus paratur.

In IV. Partis Librum I.

Notat 15. has propositiones: *Episcopi motu proprio semper prævenerunt Romanos Pontifices, & spontaneo motu illis reservarunt facultates, quas ipsi semper exercuerant. Pontifices vero nihil in Diœcesibus, aut Diœcesanos suorum Confratrum egerunt, nisi quod ipsis non solum utile, sed etiam gratum accidere crediderunt*, C. 1. n. 1.

Præter illa, quæ in superiorem notam adnotata sunt, respondeo hæc ita a me temperari, non ut potestatem Romani Pontificis imminuam eam, sed ut non disparem potestati caritatem, modestiam, humilitatem exaggerem; nec ut Episcoporum elevem reverentiam in Christi Vicarium, atque obedientiam; sed ut arctissimis amoris, & concordiæ nexibus Episcopos Pontifici conglutinari demonstrem, & frustra esse, qui rixas de principatu somniant, qui jurgia, & quæstionum molestias interserunt.

Notat 16. quod Richerii Archiepiscopi Senonensis factum referam, nec improbem, qui Episcopum Meldensem suffraganeum suum excommunicatione innodavit, quod a Legato Pontificis consecratus se inconsulto fuisset. Idem quod Bertolfum Archiepiscopum Trevirensem, qui nihili faciebat appellationes ad Sedem Apostolicam, non culpaverim; quin etiam zelo Ecclesiasticæ disciplinæ concitatum illum fuisse dixerim.

Quod ad Richerium attinet, id eo ausum esse monui, quod Legatus facultates a Pontifice sibi concessas transiliisset. Quod ad Bertolfum spectat, factum ejus damnavi, verbis Bernardi usus in re pari, ut *importunius factum*. Si zelum interim laudavi, in uno, & eodem facto, ut assolet, discrevi, quid laudi, quid vitio dandum esset. Laudatur zelus disciplinæ, vituperatur zeli immoderati æstus.

Notat 17. quod *loquendo de facultatibus Summi Pontificis, iisque specialibus, hæc habeam: Quamvis dici non possit, omnes istas facultates, quæ nonnisi post multa sæcula apparuerunt, esse proprie, & immediate a jure divino; negari nihilominus non potest*,

est, eas convenire optime Primatui in jure divino immediate fundato. C. 1. n. 19.

Quæ in Notam 14. supra disceptata sunt, ea perinde valent & ad istam Notam dispungendam. Unum addo, hoc loco expresse me monuisse, etsi omnibus sæculis eadem fuerit in Apostolica Sede plenitudo potestatis spiritalis, non tamen illius *exercitium* idem fuisse, facultates porro ejus aliquas, quæ *non explicuerunt se* nisi aliquantis post sæculis, in radice tamen Primatus divino jure fundati, implicatas semper fuisse. Itaque de exercitio potestatis agitur magis, quam de potestate ipsa toto hoc loco, idque ut Monitori morem geram, lubens supplebo in recudendo hoc tomo; etsi abunde jam id expressum fuisse videri posset.

Quod vero rursus urgeor, non de usu potestatis, sed de potestate ipsa verba a me fieri, cum agam de potestate quam Christus immediate Sedi Apostolicæ contulit; contulit enim certe potestatem, vereor ne tricæ jam istæ sint. Qui enim potui tam prolixo hoc capite de usu potestatis disserere, ita ut ne verbulum quidem mihi de potestate ipsa excideret? Itaque consulto respondi tam Monitori de exercitio potestatis magis hoc loco agi, quam de potestate ipsa. Toto fere capite incumbo in usus, & exercitii elucidationem: tu captasti unum de potestate verbum, quod in me regereres. Atqui de particula ex toto, non de toto ex ejus particula censendum est.

Notat 18. hæc verba: *Contentiones sæpe inter Romanam Ecclesiam*, & *Constantinopolitanam insurgentes, non poterant destruere antiquam unitatem quinque Patriarchatuum, qui erant veluti quinque Ecclesiæ capita, unum solum caput componentia, quia, simul sumpti componebant unicam sedem Petri, a qua emanaverant*, C. 2.

Hæc monui ibidem a me dici, *verbis ipsissimis Sanctorum Patrum*, a me alibi hoc ipso in Opere intextis. Vide si vacat quæ in hanc rem congesta sunt a me ex Conciliis, ex Patribus, ex antiquis Scriptoribus Ecclesiasticis, Part. 1. l. 1. c. 4. & Parte 2. l. 1. c. 3. & Parte 3. l. 1. c. 2. Ne quam autem suspicari possis æqualitatem ceterorum Patriarcharum cum Romano Antistite a me constitui, vide tum hæc eadem loca, tum cetera omnia, ubi in quatuor hujus Operis Partibus de Patriarchis verba feci. Ubique enim illos Romanæ Sedis auctoritati, principatui, judicio subjeci.

Qui responsioni huic meæ nondum acquiescunt, ii non satis videntur perpendere, quinque Patriarchas a me dici, non quinque Capita, sed *veluti* quinque Capita. Quæ sane non rei proprietas, sed translatio, vel comparatio est. Improprie ergo Capita dicuntur, & si quod ex illis Caput conflari dicatur, improprie hoc quoque dicitur, cum proprie universalis Ecclesiæ Caput non sit, nisi Petrus, Petrique in prima sede successor. Ad Petrum vero, & Paulum hæc trahi nequaquam possunt. Et Paulum enim Romæ Episcopum dixere Patres, Pontificeque Romani complures. Cautius ergo de Paulo loquendum, ne ex duobus verum, & proprium Ecclesiæ Caput conflatum fuisse censeatur.

Notat 19 mea hæc verba: *Nimium tribuitur imaginationi, dicendo cum quodam Abbate tempore Concilii Viennensis, Papam ob justas, & rationabiles causas posse immediate dominari omnibus Episcopis unius regni, postquam nimirum abolevisset Patriarchas, Primates, & Archiepiscopos*... *Ii sunt scopuli in quos præcipitantur, qui alios sequuntur duces, quam Patres, & Concilia*. C. 15. num. 1. Ait vero a me *proferri locum Bernardi, ex quo nihil tale probatur*.

Quinimmo refellit Bernardus commenta istiusmodi, cum docet verbis a me relatis, plenitudinem potestatis, qua pollet Sedes Apostolica, in eo tantum a Pontifice exerceri, & explicari, quod ille *utile judicaverit*, quod *ratio dictaverit*, quod *necesse visum fuerit*. Exemplis declarat Bernardus potestatis has sibi sapientiæ, & justitiæ leges præscientis exercitia, Episcopatus novos condere, augere, arctare, Metropolitica dignitate amplificare. Hactenus ille. Hactenus enim *ratio, utilitas, necessitas* Ecclesiæ suadere possunt. At Patriarchas, Primates, Archiepiscopos omnes alicujus regni extingui, sane ut rationi, & utilitati, & necessitati Ecclesiæ adversissimum est, ita & Bernardo, & nobis.

Notat 20. mea hæc verba, vel potius, quæ suis verbis ita interpretatur: *Sancta Sedes non distribuit diversos dignitatum gradus, nisi secundum justas regulas Canonum, & nisi cum satisfactione eorum, quorum interest. Et post citatam Epistolam Alexandri IV. in qua hoc non continetur, addit: Successores sancti Petri sunt dispensatores, & non domini omnium istarum dignitatum novarum. Ipsis namque solis competit esse universales Canonum executores, & provisores perpetuos necessitatum Ecclesiæ*. C. 15. n. 8. Insurgit autem mox in hunc modum.

Sunt

Sunt quatuor partes in ista propositione, quarum singulæ destruunt, & deprimunt auctoritatem primæ Sedis. Nam ex prima sequitur, Pontificem distribuendo novas dignitates non posse operari, nisi juxta præscripta Canonum. Igitur quando in hoc dispensat supra Canones, male operatur; quod temerarium, & impium dictu est. Respondeo posse Pontificem relaxare Canones, & de iis dispensare, sed ex utilitate, vel necessitate Ecclesiæ, ut Canones ipsi antiqui, novissimique, ut jus Decretalium, ut Concilium Tridentinum sancit. Si ita dispensat, secundum Canones de Canonibus dispensat. Si secus dispenset, agit pro potestate, nec de prima Sede quisquam in terris judicat, sed imminet e cœlis tanto formidolosior Judex.

Secunda pars est falsa, quot enim leguntur Episcopi lamentati fuisse contra erectionem novarum dignitatum? immo & antiqua, & hodierna Canonum Regula jubet, nihil in hujusmodi rebus novari, nisi de consensu eorum, quorum interest. Si qui autem urgenti Ecclesiarum necessitati consensum suum accommodare nollent, est haud dubio, est in summo Pontifice potestas, qua tanto occurrat malo.

Tertia pars est etiam injuriosa, volendo Pontifices esse tantum dispensatores. Addit non esse dominos harum dignitatum: Non possunt igitur illas creare. Neque enim dispensator, sed solus dominus potest dignitates de novo creare, ut patet. Intercedit Petrus dominationi, *Non dominantes in Cleris.* Monet Paulus coli Pontifices, ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Abhorrent Scripturæ, abhorrent Pontifices a dominandi invidiosa voce, multo magis ab ipsa re. Sive Dignitatum creatio, sive quæcunque demum alia administratio Ecclesiastica, non ad ostentationem potestatis, non ad imperiosæ voluntatis declarationem fit, ea enim sane dominatio foret, sed secundum Canones, ex utilitate, vel necessitate Ecclesiæ, ex caritatis consilio, quæ pietatis, & sanctitatis explicatio, quæ dispensatio est.

Quarta pars est etiam injuriosa, faciendo Pontifices meros esse executores Canonum, & provisores Ecclesiæ. Hoc est illis sub verbis magnificis illudere. Cavesis, ne secus, vel sentire, vel loqui fœdissima sit adulatio. Catholicis enim, & piis auribus, sanis, & sobriis Theologis pulchrius, optatius, magnificentius est, & magis imperatorium, executorem esse legum, & Canonum, quam pro arbitrio dominari; provisorem esse publicæ rei ad consulendum, quam solutum legibus, & salutis publicæ incuriosum, suæ unius gloriæ cupidum regnare.

Quod denique dicitur non contineri Epistola Alexandrini IV. quod ea contineri insinuavi, frustra epistolæ Pontificiæ vis, & sensus declinatur. Cum enim ait Pontifex, hac dignitatum creatione omnes *assequi, quod ratio personæ, temporis, loci, vel causæ postulat:* interpretatus non immerito sum, *rationem personæ* tunc haberi, cum, ut ex alia auctoritate ibidem a me allegata liquet, res perfici *de consensu omnium, quorum interest.* Si enim temporibus, locis, causis servit creator novarum dignitatum; eccur non etiam personis, seu personarum juribus se accomodet?

Notat. 21 hæc verba *Sub Pontificatu Joannis VIII. hoc est sub medium noni sæculi interposita primum fuit auctoritas sanctæ Sedis ad creandam novam Metropolim,* C. 15. n. 15.

Novas Metropoles a sancta Romana Sede complures erectas fuisse, & docui, & exemplis comprobavi hujus Operis Parte 1. l. 1. c. 11. num. 2. & Part. 2. l. 1. c. 9. num. 11. 12. 13. 14. & Part. 3. l. 1. c. 6. num. 7. 8. 9. De Hispanicis Metropolibus a Pontifice creatis nihildum dixeram; hic cœpi dicere, quia hic cœpere Historici creationis hujus meminisse. De solis ergo Metropolibus Hispaniæ sermo hic erat.

Notat 22. hæc verba. *Concilia Provincialia condunt regulas æternas pro universo Ecclesiæ regimine.* C. 19. num. 13.

Dixi pro univeso, nimirum in Provinciis suis, non pro universæ Ecclesiæ regimine. Etsi pro universæ quoque Ecclesiæ regimine adhibentur Canones Conciliorum Provincialium, si in eum usum a Pontifice confirmati fuerint, vel a ceteris Ecclesiis usu recepti, firmatique, ut plerisque antiquorum Conciliorum statutis contigit. Æternas dixi has regulas, quia vel ad observantiam, vel ad reverentiam æternæ sunt; admirationi, & honori sunt, etiam tunc, cum in desuetu-

tudinem abierunt, renasci, & revocari possunt, quæ exoleverunt. Vivunt ergo æternitate quadam sua, vel usu hominum, vel in memoria, in reverentia, in monumentis Ecclesiarum. Æternæ etiam usu tritissimo dicebantur leges Imperatorum. Quantum autem concedat auctoritas Conciliorum Provincialium auctoritati, vel Romanorum Pontificum, vel Conciliorum Generalium, res ipsa dilucidior est, & a me sæpius toto hoc opere inculcata. Ne qua resideat ambiguitas, textui ipsi inserentur istæ interpretationes, cum iteratis typis Opus mandabitur.

Notat 23. hunc locum. *Quisquis ille sit, apud quem residet præcipua auctoritas clavium, & jurisdictionis Ecclesiasticæ, eum semper resideat apud successores Apostolorum, præcipuum est, ut administretur secundum regulas justitiæ, & veritatis*, Cap. 19. num. 17.

Non negatur his verbis, immo hac ipsa sectione, cum hodiernæ Ecclesiæ inserviendum esse monui, perspicue astruitur, præcipuam hanc auctoritatem penes Apostolicam Sedem residere, etiam quoad exercitium. De exercitio enim potestatis magis, quam de potestate ipsa verba a me fieri, jam a me sæpius inculcatum est. Adde quod præcipua illa auctoritas etiam penes Concilia Generalia residet. Denique cum de exercitio potestatis, non de potestate ipsa hic differam, nemo inficias ire potest, quin per Episcopos, & Concilia Provincialia, & Metropolitanos complura olim exercerentur, quæ nunc per Romanum duntaxat Pontificem administrantur. Meum ergo hoc fuit consilium, hic scopus, ut querelas, rixasque sedarem, nec jam certarent alii pro antiqua, ubi Metropolitani, & Concilia Provincialia tam multa administrabant, quæ ad Sedem Apostolicam devoluta nunc sunt: alii pro nova disciplina, ubi Pontifices vicem supplent Conciliorum Provincialium, & Metropolitanorum in rebus bene multis: sed his jurgiis supersedentes, Ecclesiasticæ suorum temporum ex animo suffragarentur, ac servirent politiæ, qualiscunque demum ea foret quoad personas immediate potestatem spiritalem exercentes; eo autem vota sua, eo consilia, eo operam suam conferrent, ut hæc potestatis explicatio ad regulas justitiæ, & sanctitatis elimatissimas tota temperaretur. Denique si *præcipuam* auctoritatem secernas a *summa*, ut hæc penes Pontificem, & Concilia Œcumenica, ita illa penes Metropolitanos, & Concilia Provincialia erit; & præcipua appellabitur comparatione inferiorum graduum complurium potestatis. Hæc porro præcipua Conciliorum Provincialium, & Metropolitanorum potestas, persæpe ad Romanum Pontificem devolvitur. Et eo casu dixi, non tam satagendum esse, a quo demum cunque hæc potestas exerceatur, quam quibus veritatis, & sanctimoniæ regulis exerceatur.

Quod rursus moneor, præcipuam auctoritatem residere penes summum Pontificem; & ubi ea Conciliis etiam Œcumenicis vindicatur, iis tum includi Pontificem, veluti Caput a membrorum suorum collectione indivulsum; assentior equidem vehementissime & eam me sententiam constantissime semper professum esse præ me fero. Sed isto qui nunc vexatur loco, palam est de exercitio potestatis, non de potestate sermonem haberi. Non ab iisdem autem omnibus semper exercetur potestas, penes quos est. Unum mihi cordi fuit, ut penes quos demum cunque esset vel potestas, vel potestatis potius exercitium, ea nonnisi ex sanctissimis veritatis, & caritatis legibus exerceretur.

Notat 24. quod loquens de erectione novarum Sedium in Anglia, hæc habeam: *Pontifex ex eo tantum creavit novos illos Episcopatus, quia Metropolitani, Concilia Provincialia, & Reges munus proprium providendi necessitatibus Ecclesiæ negligebant; Rex, & Concilium a seipsis has Sedes erexerunt*. 2. *Confirmationem a Pontifice petierunt, ut iis immutabilitas accederet. Et hæ sunt viæ, quibus creatio Episcoporum in manus Pontificum cadere incipiebat*, Cap. 20. num. 1.

Quam meam sententiam his ille telis configit. *Sunt in ista propositione tres partes. I. est temeraria, quia ex ea sequitur Pontificem sine consensu illorum non potuisse novas sedes erigere. Ad quid ergo habet plenitudinem potestatis?* Plenitudini potestatis lubens subscribo. De usu potestatis agitur, qua nunquam utuntur Pontifices in destructionem, sed in ædificationem; adeoque nec sine consensu Principum, & Episcoporum res istiusmodi adgrediuntur. Etenim plenitudini potestatis comes est plenitudo justitiæ, caritatis, & pacis.

II.

II. Est injuriosa sanctæ Sedi, ab ea enim vult tantum peti confirmationem tanquam aliquid extrinsecum; quasi hoc fieri potuerit inconsulta Sede Apostolica. Non potest confirmationis Apostolicæ magis commendari vis, auctoritas, neceſſitas, quam si ex ea una accedere dicatur ſtatutorum inconcuſſa ſtabilitas, & immutabilitas.

III. Pars est erronea, quia erectio Episcopatuum fuit semper propria sedis Apostolicæ. Dicere porro hanc illi facultatem evenisse ex recursu, est illam subjicere, & eam suis ornamentis spoliare; & hoc schismaticum est. Tribus prioribus partibus hujus operis, ubi de Episcopatuum erectione disputatum est, illud ante cetera demonstratum est: primos Episcopatus a Petro, & ab Apostolis constitutos fuiſſe, tum per singulas ætates a Petri ſucceſſoribus alios subinde, aliosque creatos fuiſſe. Illud diſſimulare non potuimus, ne contra totam Conciliorum, Patrum, & Hiſtoricorum antiquitatem fruſtra niteremur, multos etiam Episcopatus a Metropolitanis, ab Exarchis, a Patriarchis, Synodiſque particularibus creatos eſſe, donec ad solam primam ſedem medii, & extremi ævi disciplina Episcopatuum erectionem ubique terrarum revocaret.

Quod autem rurſum inſtat priorum Animadverſionum quasi nondum ſatis dilutarum vindex, urgetque, non referri, ſed expendi etiam a me debuiſſe hiſtoricos, narrataſque ab hiſtoricis Novorum Episcopatuum erectiones inconſulta Romana ſede factas, jure, an perperam factæ ſint, reſpondeo hiſtorici me partes maxime ſuſtinere, nec tam meo me tota in hoc opere, quam aliorum placita explanare. Porro cum non Hiſtoricos tantum proferam, ſed Patres, & Episcopales Synodos, a quibus, & in quibus novæ iſtæ Sedes Episcopales, vel Metropoliticæ inſtitutæ ſunt, tanto religioſius cavendum mihi fuit, ne rerum ab illis narratarum fidem meis additamentis adulterarem. Non veto equidem, quin tu Romanorum Pontificum tacitu conſenſu, & tolerantia hæc facta eſſe interpreteris, ego pro mei inſtituti ratione non potui iſtiuſmodi aliquid interſerere, niſi vel hiſtorici, vel Patris coævi, vel Concilii alicuius auctoritate, ac teſtimonio interpretationem hanc meam firmarem.

Notat 25. hæc verba mea: *Omnes iſtæ diſpenſationes inconſideratius datæ, effecerunt tandem, ut hanc poteſtatem Episcopi amitterent, & omnes diſpenſationes ætatis tum ad ordines, tum ad beneficia ſoli Pontifici fuerint reſervatæ,* Cap. 4. 6. n. 4. Contra ſic ille philoſophatur: *Optime dicit Auctor privatos fuiſſe Episcopos facultate diſpenſandi ob malum illius uſum. Sed dicere debuerat, a quo & per quem privati ſunt. Hoc autem de induſtria reticuit, ne cogeretur dicere privationem illam veniſſe a Pontificibus, qui talem facultatem, quam prius forte toleraverant, revocarunt. Similiter dicere debuerat, a quo, & per quem talis reſervatio devenit ad Pontifices. Sed etiam libenter reticuit, ne teneretur dicere, Pontifices a ſemetipſis hoc ſibi reſervaſſe. Illud autem non intendit, cum ſæpius jam videmus, hoc ab illo tribui devolutioni Canonicæ. Eſt igitur ſuſpecta propoſitio.*

Itane vero tu ſoli Romanorum Pontificum tolerantiæ adſcribis, quod omnibus retro ætatibus toto orbe terrarum Episcopi complures diſpenſationes concederent? Atqui contra ſtat Hiſtoriæ, Conciliorumque fides. Episcopi Apoſtolorum ſucceſſores cum ſint, quin in partem etiam aliquam venerint Apoſtolicæ diſpenſandi poteſtatis, cujus plenitudinem obtinet Apoſtolicæ Sedis Præſul? Episcopi in particularibus Conciliis Canones condiderunt. Quin ergo & Canones quos condiderant, ex uſu, & neceſſitate Eccleſiæ relaxare potuerint? De ſolis Conciliorum Œcumenicorum Canonibus ſtatum illud, fixumque eſt, a ſolo Romano Pontifice eos relaxari. Ne hanc prærogativam Canonum iſtiuſmodi ad omnes effundas omnino Canones. Ne Synodorum generalium, & particularium iura, ac privilegia perturbes, ac confundas. Non vides quam conſentaneum ſit, ut ſicut de Synodorum Generalium Canonibus diſpenſat earum Præſes legitimus Romanus Pontifex; ita Synodorum particularium ſtatuta relaxet, vel Metropolitanus, vel Synodus ipſa ſingulis annis, vel biennis recurrens; vel Episcopi provinciæ, ſi hanc eis poteſtatem indulſerit Synodus, prout exemplis firmari poſſet? Pleraque certe eorum, quæ Synodorum Provincialium Decretis ſtatuta fuerant, adeoque ab Episcopis diſpenſari poterant, ceterarum poſtea Eccleſiarum uſu, moribuſque recepta ſunt. Synodus Chalcedonenſis Canone ſecundo *regulas Patrum*, id eſt multarum Synodorum particularium ante habitarum Canones recepit, firmavitque. Univerſim dici poteſt, longe plurima Eccleſiaſticæ disciplinæ capita a par-

a particularium Conciliorum, quæ quotannis per complures Provincias celebrabantur, decretis initium sumpsisse, pauciora a generalium Synodorum statutis, quod hæ rarius habeentur, & pauciores ederent Canones. Vides quam proclive hinc fieret, ut Canonum veniam facerent Episcopi, quorum conditores erant, & non solus ea potestate uteretur Romanus Præsul? Et oro te; qui potuerit Pontifex Romæ sedens, Ecclesiis quondam in extremas Asiæ, atque Europæ oras semotis, singulas, & minutissimas quasque librare, ac largiri dispensationes?

Quod consequenter autem ais a Pontifice privatos esse Episcopos ea potestate dispensandi, quam hactenus toleraverat, quamque rursum sibi reservavit: non ratio, non auctoritas, non probatio ulla tibi suffragatur. Ornat potius Pontifex Episcopos, & beneficiis cumulat, quam spoliat, & dehonestat. Culpa sua spoliatos censes Episcopos? Hæc ipsa culpa devolutioni canonicæ januam pandit. Quorsum verbis contendere, ubi de re convenit? Devolutionis jus Canonibus, & juri in Ecclesiis recepto consentaneum est, spoliatio, & privatio a te jactata nusquam in Ecclesiasticis monumentis exstitit. Magnificum id videtur tibi, & ad primæ Sedis gloriam præclarum, si Episcopos privet, spolietque pro imperio, & potestate, qua pollet? At nobis longe magnificentius, & ad Pontificiæ sanctimoniæ gloriam luculentius, si Pontifex sua dilargiri, quam aliorum occupare munia amet: si ditare Episcopos, & augere, quam imminuere, & obterere malit. Allatrant nuperi Sectarii Apostolicam Sedem, & illam Episcoporum spoliis, & ruina auctam, ditatamque calumniantur. Vide ne inopinus tam iniquis, præposterisque calumniis vim adjicias, aut saltem latus nudes. Nos ex adverso stamus, & prolatis in medium omnium ætatum documentis ostendimus, si quam de novo potestatem exercere cœperint Romani Pontifices, quam prius vel Episcopi, vel Metropolitani, vel Concilia Provincialia exercerent, verissimam hujus in disciplina mutationis causam refundendam esse, vel in jus Canonicæ devolutionis ad Ecclesiarum incolumitatem pernecessariæ, vel in Episcoporum ultro Principatui Apostolico, & Primatui divinitus instituto assurgentium decreta, vel in Ecclesiæ evidentem utilitatem, urgentemque necessitatem, ultro annuentibus, profitentibusque Episcopis vigorem Canonum non tam facile relaxatum iri, si solus dispenset Pontifex non de solis Conciliorum Generalium statutis, sed de iis etiam, quorum antea ipsi veniam faciebant. Ita & fidei historiæ consulitur, & occurritur adversariis Ecclesiæ: Tibi autem cavendum est, ne cum Catholicis, id est cum tuis confligere malis, quam cum adversariis.

Notat 26. hæc verba: *Cum Reges, & Episcopi tam sæpe procurarent, intervenire auctoritatem Pontificis pro confirmatione Exemptionum, quas Monasteriis concedebant; credibile est Pontifices tandem ex seipsis incœpisse hujusmodi exemptiones concedere, quamvis sub initio non fecerint istud sine consensu Episcoporum Diœcesanorum*, C. 14. num. 1. Pergit autem sic ratiocinari: *Ex hoc manifeste sequitur, vel Pontifices hanc usurpasse potestatem, quod est impium, vel eam tacito saltem consensu a Regibus, & Episcopis accepisse, quod est erroneum. Fateor quidem, Pontifices non semper concessisse Exemptiones; sed hinc non sequitur eos non habuisse facultatem illas concedendi. Ad quid enim, quæso, ad eos recurrissent Reges, & Episcopi; nisi certum iis fuisset, hujusmodi facultatem in eis residere.*

Extremam illam partem tuæ Animadversionis vehementer amplector, sed non satis video qui cum prima cohæreat. Largiendarum exemptionum potestas penes Apostolicam sedem semper fuit, etsi ab ea non semper explicata fuerit. Explicandi autem illam ex precibus Regum, & Episcoporum occasionem sumpsere Pontifices. Longe aliud autem est potestatem ab aliquo accipere, atque explicandæ pristinæ potestatis occasionem ab eo arripere. Si de Translationibus, & Resignationibus Episcoporum, si de Episcopatuum, & Metropoleon erectionibus, si de dispensationibus, aliisque ejusmodi in hunc eundem modum philosophatus esses, atque hoc loco de Exemptionibus, nostræ prorsus sententiæ accessisses, aut tuæ nos habuisses consentaneos. Nec enim Pontificum potestatem in dubium unquam vocavimus. Sed ejus in quaque re explicandæ, exercendæque occasiones, causas, initia,

initia, rimati sumus; sicut tu hic confiteris, *Pontifices non semper concessisse exemptiones*. Vide quam facile potuerimus in gratiam redire.

Notat 27. hæc verba: *Hæ sunt conditiones Privilegii Canonici, Monasteriis concessi, nimirum quod sit utile, quod sit necessarium pro disciplina regulari Monasterii, quod sit datum de consensu Episcopi. Et auctor citat Epistolam Gregorii VII. in qua tria allata reperiuntur*, Cap. 45. n. 4. In quæ sic ille commentatur: *Fateor Pontifices in concedendis exemptionibus attendisse ad utilitatem Monasterii, & necessitatem Regularis Disciplinæ. Fateor etiam Pontifices circa hoc egisse cum consensu Episcopi. Sed nego semper id necessario factum fuisse. Nam apud ipsum auctorem Gregorius VIII. minatur Archiepiscopo Taurinensi, daturum se exemptionem cuidam Monasterio, si illud vexare pergeret.*

Tuæ huic sententiæ lubens assentior, nec tu dissentis a mea, cum consensum Episcopi eo tantum prætermitti posse, & a Pontifice insuper haberi doces, cum Episcopus Monasterium divexat, suoque in illud jure seipsum fraudat. Quando autem ita pergis: *Voluerunt ergo Pontifices habere sæpius consensum Episcopi ob bonum pacis. Sed nego hoc fuisse unquam necessarium, ob plenitudinem potestatis, quam habet in omnem Ecclesiam:* non video qui tibi consentias. Nec enim Gregorius VII. utebatur plenitudine potestatis, sed plenitudine justitiæ, quando Episcopi Monasterium devastantis consensum non necessario expectandum sibi existimabat, ut illud ejus potestati, vel potius infestationi subduceret. Negas necessarium fuisse consensum Episcopi, etsi requisitus sit ob bonum pacis. Et quid tam necessarium, quam bonum pacis inter Pontificem, & Episcopos? Plenitudini Pontificiæ spiritalis potestatis ex animo assentimur, sed usum hujus potestatis, & exercitium semper bono pacis, caritati, utilitati, necessitati Ecclesiæ, justitiæ, & sanctitati servisse, id vero est, quod hoc opere toto per omnium retro sæculorum volumina demonstrare aggressi sumus. Quod denique ita pergis: *Sed dolus hic latet maximus, nam si de ratione Canonici privilegii circa exemptiones est necessarius consensus Episcopi, manifeste sequitur privilegia omnia a multis sæculis concessa, & quæ etiamnum hodie conceduntur sine consensu Episcoporum, non esse Canonica, & hoc est erroneum, temerarium, & dolosum*. Has tuas consequentias tu tibi imputa. Confessus enim es consensum Episcopi in Gregorii VII. Epistola contineri, Canonicum Privilegium describente. In hunc ergo Pontificem tuarum argumentationum spicula contorque, vel retorque in teipsum. Ego quid gesserint, quid scripserint, quid contulerint Pontifices expendi, facta, non jura enucleavi. Nec unquam a me dictum est, irrita esse privilegia, quæ sine consensu Episcopi data sunt. In id unum, operam, industriamque meam contuli, ut demonstrarem, quam solliciti fuerint Romani Præsules, ut ne ullas, nisi consentientibus Episcopis, concederent exemptiones. Quod ea mente a me factum est, ut firmiora, & Episcopis gratiora essent privilegia, quæ raro, aut nunquam sine Episcoporum consensu indulta essent.

Notat 28. hæc verba: *Dici potest sine erroris periculo, maxime post S. Anselmum tunc Abbatem, votum obedientiæ submittere Religiosos omnes, non solum Abbatibus, sed etiam Episcopis, & omnibus superioribus Ecclesiasticis*, c. 55. n. 8.

Hanc propositionem non damnas, nisi *universaliter* sumptam. Atqui nec ego universaliter protuli. Exemptionibus, & Privilegiis Regularium per multa capita subscripsi. Non ergo potuit a me propositio ista *universaliter* defendi. Prolixe expendi, quas Concilium Tridentinum exemptiones Regularium revocavit, quas ratas, & inconcussas stare jusserit. Non ergo universaliter hanc propositionem expromere potui.

Notat 29. quod *eodem capite* 55. *a numero* 11. *ad finem horter Regulares, ut se submittant Episcopis, & ferre non possim, quod sua contra illos privilegia tueantur*. Et statim subdit: *Cum rationes, quibus utitur auctor sint debiles, ostendit tantum se esse amaro animo in Religiosum ordinem, & velle se illic creare invidiam supra exemptiones. Nec est quod nolit, ut sua defendant privilegia: quia Religiosi tenentur jura Apostolicæ sedis tueri: & si contrarium facerent, incurrerent indignationem sedis Apostolicæ*.

Egone amaro in Monacos animo, qui toto hoc Opere in Ordinis Monastici dignitate, sanctimoniaque, & cum Clericali Ordine confœderatione prædicanda, tuendaque tam prolixus fui? Egone amaro in Monachos animo, qui omnium Ordinum Regulares enixissime obtestatus sum, ut monerent, si quid esset in hac lucubratione mea tota, quod eorum animos, quod jura offenderet: commonitus, ad eorum nutum jam emendavi nonnulla in primi Tomi editione secunda, emendaturus aliquanto plura in secundi Tomi editione altera? Si amaro ego dicor animo in Regulares, qui etsi nihil veto, quin sua tueantur privilegia, suadeo tamen ingredi in vestigia, & prælucentia sectari exempla Francisci Assisnatis, Bonanenturæ, Xaverii, qui invitis Episcopis suos vetuere uti privilegiis concessis; an hos etiam Religiosi Ordinis principes viros amaro dices in Regulares fuisse animo? Qua tandem ratione perficies, ut mea sive consilia, sive hortamenta, amari sint in Regulares animi argumenta potius, quam horum Religiosi Ordinis luminum exempla, & præcepta? An invidiam illi Ordini suo creare studebant; An illi non utendo privilegiis Apostolicis Apostolicæ Sedis majestati derogari a se existimabant? An concessis non utendo privilegiis indignationem Sedis Apostolicæ incurrebant, quæ eos postea in album Sanctorum adscripsit, & omnibus post sæculis colendos, imitandosque præstituit? Quid horum trium viræ Scriptores, & hujus vel exempli admiratores, vel præcepti, an & hi amaro in Monachos fuere animo, vel in Romanæ Sedis amplitudinem infesto?

Quod autem postremo loco admonet me prioris Censuræ Vindex, non potuisse me hortari Regulares, ut sponte sua Episcopis sese subjiciant, nisi ipsam universim improbarem privilegiorum concessionem a Romanis Pontificibus factam: non video unde hæc illi tam obliqua de me, tam ab animi mei sensu aliena suspicio obrepserit. Quater de Privilegiis Regularium toto in hoc Opere disputavi, toties illa ab Episcopis, a Regibus, a Synodis, a Romanis Pontificibus concessa laudavi; ex utilitate, quandoque etiam ex necessitate Ecclesiasticæ disciplinæ concessa fuisse demonstravi. Ex his animi mei sententia eliciendà erat, non ex suspicionibus, & conjecturis mere arbitrariis. Ratum illud mihi, & inconcussum tota in hac mea lucubratione fuit, ut ad Sedis Romanæ, & Ecclesiæ universalis placita, & receptissimas quolibet ævo ejus consuetudines animum, meum calamumque inflecterem, illi servirem, cum illa quidlibet probarem, vel improbarem. Cum ergo Universalis Ecclesia legitimis suis Privilegiis Regulares uti velit, si velint; cum eorum nonnulla Synodus Tridentina revocarit, alia firmarit; non potui non & ipse huic sempiternæ Veritatis, divinæque voluntatis interpreti medullitus, & ex animo assentiri.

Cum autem Prioris Censuræ Vindex, hæc tantum animadverterit in meis omnibus ad Censoris Notas Responsionibus, quæ ulteriori aliqua indulgerent elucidatione, & Reliquas Censoris *Notas, atque Objectiones me diluisse, ac solvisse* confiteatur; est omnino quod ejus amplitudini, eruditionique præcellentissime, atque humanitati singulari gratias habeam impensissimas.

Notat 30. hæc verba: *Videntes Episcopi, se non posse reprimere insolentiam eorum qui Clericos persequebantur, decreverunt illos non absolvere, eosque omnes ad Pontificem remittere*, c. 72. n. 2.

Frustra es, qui adversus ipsissima Conciliorum verba, & contra Historicorum apertissima testimonia in re facti argumentaris, & quiritaris hinc consequi, quod hæc ergo absolvendi potestas manarit ab Episcopis ad Pontificem, ab iisque repeti possit. Tuarum potius istiusmodi argumentationum infirmitatem suspicari debueras, ex tam densis, & tam perspicuis Conciliorum, & Historicorum in re facti documentis. Jam porro ad nauseam usque inculcavi, non de potestate, quæ summa in Summo Pontifice semper est, eademque semper, sed exercitio potestatis quæstionem hic verti, in quo per sæculorum lapsus multa disciplinæ varietas observatur. Negavi etiam revocari pro arbitrio posse, usum, exercitiumque potestatis, postquam consuetudo legitima, & antiqua, præscriptioque accessit.

Notat 31. hæc verba mea: *Certum est igitur Episcopos sponte, & motu proprio misisse Pœnitentes Romam, ut ibi a Pontifice reciperent, confirmationem, augumentum, & levamen pœnitentiæ ab ipsis impositæ*, c. 70. n. 8.

Par tua & hic argumentatio: *Ergò non potuisse Pontificem Pœnitentes cogere, ut Romam venirent, & certos sibi casus reservare, nisi Episcopi Pœnitentes Romam misissent*. Eadem quoque mea responsio, non abstractas de potestate quæstiones a me agitari, sed de usu, & exercitio potestatis; utque res anteactis sæculis actu gestæ sint, a me

me inqniri. Ego narro facta, non jura definio. Si quid præter historicam fidem retuli, tuum erat monere.

Notat 32. mea hæc verba: *Impossibile erat, quod Episcopi toties ad Pontifices pœnitentes remitterent, quin tandem fieret consuetudo mittendi Romam pœnitentes maximorum criminum reos, & quin ejusmodi consuetudo transiret in legem. 2. Vidimus Concilia, quæ certos casus enormes Pontifici reservarunt. Et hæc sunt duo fundamenta istarum reservationum casuum ad Pontificem. 3. His enim sublatis Episcopi habent jus universale absolvendi ab omni genere criminum. 4. Fieri quidem posset, aliquos ex his casibus reservatis Pontifici in Extravaganti Pauli II. ab ipsismet Pontificibus fuisse reservatos. 5. Denique circa species particulares casuum in dicta Extravaganti contentas, dici potest ex solo Episcoporum consensu ad Pontificem hanc reservationem casuum firmatam, & solide stabilitam fuisse.*

Adversus illa doctus, & pius Monitor 1. censet jus consuetudine quæsitum, instabile esse, & contraria consuetudine revocari posse. Respondeo firmissima esse ea jura, quæ consuetudine etiam convalescunt. Quanta enim alioqui jura desuetudine abolescunt? Res autem facti solas expendere professus, ubi consuetudinis primordia nudavi, non negavi si qua alia essent ejusdem juris fundamenta. 2. Existimat obstrepere nos Concilio Tridentino, Sess. 14. c. 7. statuenti potuisse Pontifices *pro suprema potestate* aliquos suo judicio graviores casus reservare. Respondeo me hoc ipso loco assensum esse huic supremæ potestati, & eam in rem protulisse Extravagantem Pauli II. Parebo tamen docto, & benevolo Monitori, & cum primum iteratis typis committetur hic Tomus, insuam locum Concilii Tridentini, quem laudasse, & citasse contentus, verba ipsa non adscripsi. 3. Intercedit juri Episcoporum universali absolvendi ab omnibus criminibus, quæ Pontifici non sunt reservata. Respondeo huic Episcoporum juri suffragari Canonistas, atque in primis Prosperum Fagnanum eo loco a me laudatnm. 4. Insimulat me, quod non satis aperte dixerim in Extravaganti Panli II. casus aliquos recenseri, quos Pontifices ipsi suo sibi nutu reservarint. Respondeo satis aperta, & perspicua mihi quidem visa tunc fuisse verba loci illius. Sed quia molestiam facessere potuerunt, dabo operam, ut cum primum recudetur hic Tomus, lux amplior affundatur. 5. Indignatur quod dixerim consensu Episcoporum firmari reservationes casuum Papalium. Respondeo quantumvis firma, & inconvulsa stent aliqua jura, jura tamen juribus accumulari, & magis, magisque firmari. Cum ergo duo genera casuum distinxerim, quorum alios Pontifices ipsi sibi reservarunt pro summa potestate, alios Episcopi ipsi Pontificibus ultro reservarunt, non absurde dicitur illis etiam prioribus reservationibus Apostolica auctoritate jam suffultis, accedere aliquid firmamenti a consensu Episcoporum, hoc est a consuetudine, qua fit, ut vigeant jura, quæ desuetudine quandoque marcescunt.

Notat 33. quod dixerim, *Bona fide fatendum esse, per multa secula Episcopos singulos in sua Diœcesi gavisos fuisse potestate omnino integra absolvendi, absque eo quod ulla criminis species Tribunali superiori pœnitentiæ esset reservata . . . Episcopi autem, post multa secula ex seipsis, & motu proprio judicarunt necesse esse remittere judicio primæ Sedis pœnitentiam, & absolutionem enormium quorundam criminum, sive ut reprimerent insolentiam delinquentium, sive ut honorarent Privilegium Petri*, c. 71. n. 1.

In quæ verba mea ille hæc animadvertit: *Si per multa illa secula intelligit illa tempora persecutionum, poterit concedi propositio; quia tunc erat moraliter impossibile recurrere ad Pontifices. Si vero intelligit de seculis, in quibus per multa Concilia cœpit ordinari Ecclesiastica disciplina, propositio est impossibilis.*

Gaudeo, & adgratulor tibi, mihique, pie & eruditissime Monitor, quod in gratiam tandem mecum, & in unius sententiæ consensionem redire in animum induxeris. Ceterum quod de Casuum Pœnitentialium reservationibus, idem tibi de Episcopatuum, & Metropoleon erectionibus toto orbe, de Episcoporum cessionibus, & translationibus, de Dispensationum concessionibus, confitendum est, per tempora, & secula persecutionum concedi posse, quæ a me constituta sunt, *quia tunc erat moraliter im-*

possibile recurrere ad Pontifices. Tunc ergo actitabantur hæc omnia per Metropolitanos, per Episcopos, per Concilia Provincialia. Quod autem subjicis, hæc ad Romanos Pontifices translata esse, posterioribus *sæculis illis, in quibus per multa Concilia cœpit ordinari Ecclesiastica disciplina:* id vero ego vehementer etiam, atque etiam amplector, id approbare, id enucleare, toto hoc Opere molitus sum. Designavi tempora, Conciliaque, quibus libratæ, quibus tentatæ, quibus ad exitum perductæ sunt istæ in Disciplina mutationes. Si qua Concilia his invigilarunt, iis anteriora, quæ a me sunt allegata, tuæ partes erant, ut me commonefaceres, ego lubentissime acquievissem. Mihi enim nihil antiquius, nihil cordi magis fuit, quam ut non potestati, sed potestatis Pontificiæ exercitio cuicunque antiquitatem conciliarem. Ceterum nemo cordatus facile sibi persuaserit uno ictu, aut brevi spatio temporis ubique terrarum mutari potuisse capita complura ejus Disciplinæ, quam tribus prioribus persecutionum sæculis obtinuisse nec ipse dissimulas. Trium sæculorum consuetudines, & mores, & eorum maxime sæculorum, quæ Apostolicæ sanctitatis gloria, & prærogativa floruerant, contrariis moribus, & consuetudinibus ut abolescerent, magno temporis intervallo, plurium sæculorum interstitio opus fuit. Non litigabo tamen, & cum primum Concilia protuleris illis antiquiora, quæ laudavi, illico subscribam, & supinitatem meam incusabo. Unum superest, quod te admoneam, non posse te jam inficiari, quin hujus potestatis exercitium transierit ab Episcopis, Episcopalibusque Conventibus, qui eo fungebantur per tria persecutionis saltem sæcula, ad Summum Pontificem. Esto ex te maturius, auctore me serius transierit, transit tamen, & maturius transisse lubentissime confitebor, cum primum documento aliquo probaveris. Quo ergo jam tuæ illæ argumentationes, & consequentiæ, quas in me vibrabas? Ergo potestatem ab Episcopis, & Episcopalibus Synodis accepisse Romanos Pontifices, usurpasse, sola consuetudine retinere, quæ diversa consuetudine possit rursus oblitterari? His laqueis non potes te expedire ipsum, quin & me expedias. In mentem nihil mihi venit expeditius, quam ut dicerem potestatem Pontificiam, utpote a Christo institutam, & a Petro transmissam, eandem semper, suique similem, & summam fuisse in spiritualibus; at potestatis usum, & exercitium Ecclesiarum utilitatibus, & temporum necessitatibus accomodatum fuisse, aliisque, & aliis vel regionibus, vel sæculis, alio, & alio modo habere se potuisse; ideoque aliqua ex parte ab Episcopis nonnunquam ad Synodos, ab Episcopis, & Synodis particularibus ad Romanos Pontifices transisse; constantissimam autem hanc semper, & immutabilem disciplinæ legem viguisse, ut omnes universali Ecclesiæ sui ævi disciplinæ ex animo servirent, & divinæ Providentiæ has vices dispensanti, ex iisque Ecclesiæ suæ pulchritudinem concinnanti obsequerentur. Tu si quid melius nosti, benignus imperti; aut mecum his utere, donec splendidior a cœlo allucescat veritas, qua fruamur.

IN.

INDEX CAPITUM
TOMI PRIMI.

LIBER PRIMUS,

In quo agitur de primo, & principe Cleri Ordine; de Episcopatu, & omnibus ejusdem gradibus; de Summo Pontifice; de Patriarchis, & Exarchis; de Primatibus, & Archiepiscopis; de Metropolitanis, & Episcopis.

De plenitudine Sacerdotii in Episcopatu, de variis ejus gradibus, de Papa.

De Patriarchis.

De Episcopis, de Episcopalibus sedibus, de Episcopatu ipso.

VETUS

VETUS ET NOVA ECCLESIÆ DISCIPLINA

CIRCA BENEFICIA, ET BENEFICIARIOS,

DISTRIBUTA IN TRES PARTES,

Quæ & ipsæ in tres Libros singulæ distributæ sunt.

PARS PRIMA,

IN QUA AGITUR { Lib. I. De primo Cleri Ordine. Lib. II. De secundo Cleri Ordine. Lib. III. De Monasticis Congregationibus.

LIBER PRIMUS.

De primo & principe Cleri Ordine, de Episcopatu, & omnibus ejusdem gradibus, de summo Pontifice, de Patriarchis, & Exarchis, de Primatibus, & Archiepiscopis, de Metropolitanis, & Episcopis.

DE PLENITUDINE SACERDOTII IN EPISCOPATU.

De variis ejus gradibus, de Papa.

CAPUT I. *P.1. l. 1. c.1.*

De Episcopatu in genere, prout omnes Episcopatus gradus amplectitur; esse in eo plenitudinem, summumque apicem spiritalis amplitudinis, & sacerdotalis imperii.

I. Christus Ecclesiæ suæ summa æternaque lex est, & æternus Pontifex.

II. In cœlos se recepturus, & Pontificatum suum splendidissime ibi explicaturus, ejusdem vicarios & ministros suæ ante in terris Ecclesiæ præfecit.

III. Ii sunt Apostoli, & Episcopi Apostolorum successores.

IV. Hos in consortium ascivit Pontificii sui & sacerdotalis imperii, ut ipsis erat consentaneum.

V. Non ergo Episcopatus mera est extensio Presbyteralis Ordinis, ut facile diluce-bit,

bit, si Episcopatum spectes, qualem, quantumque vel Christus exercuit, vel Apostolis exercendum concessit.

VI. Non aliud vel Paulus, vel Hieronymus innuunt, quam inter exordia sua Ecclesiam a solis Episcopis administratam fuisse, & ex re tunc quidem fuisse, ut omnes Presbyteri ordine, & potestate Episcopali pollerent.

VII. Qui primi fuere Ecclesiarum satores & parentes, Apostolico Ordini & nomini omnes accensebantur.

VIII. Prædicatio Verbi, Ecclesiarum propagatio, gentium conversio, civitatum administratio, Episcopis demandandæ erat.

IX. Ut Episcopatus natura, indoles, & majestas eluceat, in suo maxime fonte spectandus est, in Christo, & in Apostolis.

X. Cum Presbyter Episcopali Ordine augetur, tum vero plenitudine, & suprema potestate sacerdotii donatur, qua carebat prius.

XI. Ut primum Episcopus inauguratus est, ipsa Presbyteratus munia perfungitur longe splendidius; exercet & splendidiora.

XII. Presbyteratus munia non fere, nisi absente Episcopo implebant olim Presbyteri.

XIII. Sacerdotium solus Episcopus confert, quod ejus plenitudinem solus obtineat.

XIV. Sacerdotium Christus instituit, Episcopus effundit, Presbyter exercet.

XV. Episcopi opulentia & fœcunditas ea est, ut non solum Sacerdotium impertiat, sed & ejus impertiendi vim & fœcunditatem.

I. Sempiternus Dei Filius in terras & in carnem nostram delapsus, ut novæ legis, novique Sacerdotii fundamenta jaceret, lex ipse nobis summa, summusque idem Pontifex esse voluit, Æterna & incorruptibilis veritas, Verbum Patris, qui est ante sæcula, eoque Lex ipsissima, & Legislator verissimus, nostræ se carni infundere in tempore dignatus est, atque ita Sacerdos, & sacerdotii sui novi victima ipsemet evasit. Lex nova, auctore Paulo, (1) novo sacerdotio fulcienda erat Pontifex numeris omnibus absolutus, Lex ipse viva & vegeta populorum est. Ita imperii populique nullo locorum, nullo temporum fine circumscribendi, Lex non poterat esse, nisi sempiterna Veritas.

II. Hinc supernæ cœlestisque Jerusalem Pontifex æternus Christus est, idoneo teste Paulo eodem, ubi semetipsum adolet Patri, jugis instar & suavissimi holocausti, quo tota Beatorum in cœlis degentium civitas una ardet. Sed ita in cœlos advolavit Christus, ut a terris non abesset, quippe illis infusus & insertus, quos in sacerdotii sui societatem adoptaverat, & adoptat etiam nunc, ut eorum ore, & manibus æterni hujus sacerdotii æterna ipsamet victima jugiter immoletur. Rerum copia & magnitudine laboramus; itaque revocanda est oratio ad contemplationem illius sacerdotii, quod ab exordiis carnis suæ exercuit ipse, & ministrorum opera exercere non desinet.

III. In dubium quippe vocari non potest, quin humanæ naturæ consors factus Dei Filius, totam sacerdotii plenitudinem & amplitudinem & ipse obtinuerit, & in sinum Patris rediturus Apostolis suis infuderit, eorum successoribus subinde impertiendam, propagandamque in Ecclesia, donec temporum vices beata claudat & figat æternitas. Apostolatus ergo, sive episcopatus a Christo institutus, plenissima erat sacerdotalis dignitatis, & potestatis ubertas, cujus gradus, vires, opesque omnes complectebatur.

IV. Nec enim Christus Apostolos sacerdotio suo initiavit, uti nunc fit in iis, qui per gradus singulos, per temporum, & Ordinum interstitia ad culmen usque provehuntur spiritualis hujus potestatis. Largius, nobilius, opulentius, & ab Apostolis accipi par erat, & ab optimo maximoque Christo dari vim, & majestatem eam, qua Ecclesiæ Patres, & summi Pontifices crearentur. Ita singuli, ita omnes in lucem edimur, ut per ipsas nascendi, crescendi, & adolescendi moras ac tædia moneamur, quam nihili sit totum hoc, quod sumus, & quo superbimus. At quem Deus constituebat principem & parentem totius generis nostri, illum statim tota humanæ naturæ quanta maxima obtingere potest, perfectione, pulchri-

(1) Heb. 7. 12.

chritudine, dignitate condecoravit omnipotens opifex, qui non potest, quod facit, non perficere, & quod fingit, non perpolire. Ita sane Christus Ecclesiæ suæ, ceu novi, aut innovati mundi conditor, satores & summos parentes novæ suæ gentis Apostolos ita præstituit, ut illos ante Verbi sui, & Spiritus plenitudine ac potestate vestiret, & ea cumularet sacerdotalium munium copia, ex qua filii Dei ad fines usque sæculorum propagarentur.

V. Qui sacerdotium non aliter spectarunt, quam uti nunc eo eluctamur, per gradus varios adrependo, illos gravis hæc perculit difficultas, ecquid ordini, & charačteri Presbyterorum accederet per Episcopalem inaugurationem. Cum enim Presbyteris utraque illa amplissima concessa sit potestas Eucharistiæ consecrandæ, & donandorum peccatorum: num his amplius quid, aut divinius Episcopis indulgeri potest? Hinc Scholæ ex proceribus non paucis, quin & ex iis, qui altius se demerserant in sanctorum Patrum, Conciliorumque patritiam, ut ita dicam, Theologiam, Episcopatum dixere non aliud esse, quam extensionem quandam, & ampliationem presbyteralis charačteris: &, quod magis mirere, extensionem duntaxat moralem. Non facile in mentem venire poterat quidquam, quo magis obscuraretur, & vilesceret, quam Christus esse sanxit inter Ecclesiæ suæ dignitates præcellentissimam.

VI. Non id erat quidem consilii his Theologis, quidquam decerpere eorum ornamentorum ac hominum, quibus ab institutore suo Episcopatus honestatus est; sed iis addere aliquid lucis ex Hieronymi verbis, aliorumque complurium Scriptorum Ecclesiasticorum, qui eosdem Episcopos, atque Presbyteros fuisse primo Ecclesiæ ævo, ideoque indiscriminatim illos ab Apostolo Paulo persæpe & haberi, & nominari opinantur. At sospite, & illibata reverentia, quam his Theologis impendendam profiteor, nonne eo & Pauli, & Hieronymi verba, & ceterorum, horum vestigiis insistentium Scriptorum inflecti possunt, ut significent inter illa nascentis Ecclesiæ rudimenta, propius imitatos esse Apostolos recentissima Christi exempla: utque ipse simul & semel Apostolatum contulerat illis, cui indivulsis nexibus & Presbyterii, & Episcopatus tota potestas conferta erat: non aliter Apostolos, aut semper, aut frequentissime, quibus Presbyteratus Ordinem largiebantur, eosdem Episcopalibus insignibus exornasse?

VII. Quæ enim ratio Christum adduxerat, ut geminam hanc dignitatem summa quadam sanctimonia, ac potestate radiantem, alteram ab altera non divelleret: eadem & Apostolos adigebat, ut utramque simul, aut semper, aut sæpissime conferrent iisdem ministris, quos in Apostolorum, vel Apostolicorum hominum amplitudinem allegabant. In operis hujus contextu patebit, non Apostolicos tantum homines, sed etiam Apostolos vocitatos creberrime fuisse, quos Episcopos beatorum illorum temporum Ecclesiis Apostoli ordinaverant. Nec sola illi nominis gloria fulgebant, sed zelo, spiritu, potestate, ac sanctimonia vere Apostolica. Quominus mirum est, si eorum ordinatio ordinationem Apostolicorum propius æmularetur.

VIII. Non erant limites præfigendi eorum potestati & jurisdictioni, quorum zelus & charitas ultra limites efferebatur. Manus illis imponebantur, non tantum ut sacrificia peragerent, vel ea sacramenta, quibus peccata eluuntur, sed ad id vel maxime, ut prædicationi verbi, & disseminando Evangelio incumberent, ut Christo plebem gignerent, fidelium cœtum augerent, Apostolatus denique munera implerent. Sacerdotio inungebantur, ut Christi imperio subjugarent, ut subjugatas regerent maximas quasque provinciarum urbes, ac civitates, unde fides ad proxima quæque loca deflueret. Nec enim simile veri est, ante vicis & oppidis, quam majoribus urbibus Evangelium ac fidem affulsisse. Exemplo suo præiverunt Apostoli, opulentissimas & populosissimas statim urbes expugnare adgressi. Reginas urbium tres Apostolorum Princeps Petrus, Romam, Alexandriam, Antiochiam Christi jugo subjecit. Ceteri Apostoli ceterarum urbium culmina invasere. Joannes septem principes Asiæ civitates, quarum nomina in Apocalypsi ejus consignata sunt, Ecclesiæ adjunxit. Fama & opibus celeberrimas urbes Paulus hospitio suo, & scriptis ad eas Epistolis illustravit. Nec eorum, nec adgregatorum illis discipulorum is fuit numerus, qui innumerabili

urbicularum & oppidorum multitudini æquari posset. Denique invictissimi Christi nominis præcones, ejus Imperii pomœria hoc compendio brevissimo latissime proferebant, superatis maximis quibusque civitatibus, quarum ruina quodammodo opprimebantur ceteræ minusculæ. Consulto itaque Paulus Tito præcipiebat: *constitui per civitates Presbyteros* (1). Hi profecto *Presbyteri*, qui civitates vel subigebant, vel subactas regebant, Episcopali clarebant Ordine; cum jam inde a primis Ecclesiæ sæculis ejus Ordinis ea propria fuerit laus & potestas, civitatum & primariarum urbium Ecclesias adgubernare, obscurioribus locis Presbyterorum regimini & curæ adsignatis. Pluribus alibi de hoc argumento, hic quantum satis erat, Pauli verbis, & Hieronymi doctrinæ luminis affusum est.

IX. Ad Episcopatum retorquendus est stylus, qui Ordinum, & Beneficiorum, ut antiquissimus, ita & eminentissimus est, ut qui fons & origo sit omnium Ordinum, & potestatum spiritalium. Emicuit hæc primum Episcopatus inexhausta plenitudo in Christo, qui idcirco vocatur ab Apostolo *Episcopus animarum nostrarum*. Exundavit hæc primum plenitudo Sacerdotii a Christo in Apostolos, & Apostolico ministerio in Apostolicos homines, ea gratiarum & virtutum copia, quæ concreditam illis edomandi orbis provinciam addeceret. In hoc suo fonte & vertice perpendendus est Episcopatus, ut ejus natura, vis, & majestas intelligatur. Cum hoc Ordine & cœlesti ministerio suos Christus Apostolos, Apostolorumque successores Episcopos insignivit, plenitudinem illis infudit sacerdotii totius, non unius Presbyteratus extensionem, provexit illos ad sacræ potestatis summum fastigium, & ad infinitam quandam sacerdotalium functionum, & regiminis Ecclesiastici opulentiam. Ab hac scatebra manarunt deinceps rivulorum instar dignitates & ordines omnes Episcopali apice inferiores. A veri ergo etiam specie & similitudine procul sunt, qui sola Presbyterii extensione consiare Episcopatum autumant. Certum ex adverso & inconcussum illud haberi debet, Odinum omnium sacrorum & dignitatum Ecclesiasticarum, virium ac prærogativarum spiritalium plenitudinem in Episcopatu, ut in primigenio fonte residere, & inde ceu rivulos effluere ordines & potestates omnes sacerdotales, atque in primis Presbyteratum.

X. Quando igitur Presbyter in Episcopalem Ordinem sacra inauguratione asciscitur, non prior ejus dignitas extenditur, sed tota illi plenitudo superfunditur sacerdotii, cujus rore tantum aliquo prius perfusus fuerat, arbori ante tamquam ramusculus coaluerat, tunc in arborem ipse excrescit divinissimam. Poterat Presbyter Deo filios gignere per Baptismum: at novæ creaturæ vigorem roburque vegetum non poterat indere. Peccata dimittere poterat, sed hanc ejus potestatem pro arbitrio suo Episcopus coarctabat. Offerre Deo incruentam victimam poterat, sed ea lex invaluerat Apolico jam ævo, ut nonnisi vel deficiente, vel absente Episcopo, eoque jubente hanc partem sacri muneris impleret; nec nisi Templis, Altaribus, & vasis sacris, quæ Episcopus consecrasset. Denique verbo Dei poterat populos pascere, sed mandante Episcopo, tempusque illi, & locum præfigente. Permagna igitur erat hæc Presbyterii potestas, sed precaria, & obnoxia legi & imperio Episcopali. Adde, quod hac potestate ita fruebatur ipse, ut ejus in participationem vocare neminem posset: sua ipsi copia sufficiebat, effundi in alios non poterat; dignitas permagna erat, sed sterilis.

XI. Cum Episcopale in fastigium assurget Presbyter, hujus ipsius multiplicis potestatis, cujus hactenus usuram paroissimam nactus erat, consequetur plenitudinem, nullius ex arbitrio pendentem potestatem, summum imperium, & stupendam quandam fœcunditatem. Tunc vere sponsus erit Ecclesiæ, eique filios procreabit per Baptismum, quem novo cum auctoritatis incremento celebrabit: Confirmationis sacramento etiam adjecto, perfectos tum demum edet Christianos, quod ante frustra tentasset. Gravium scelerum laqueis implicatos absolvet, sed ea potestatis plenitudine; quæ nullos

(1) Cap. 1.

nullos fines patiatur, Immaculati Agni sanguine asperget aras, & Ecclesias, quas ipse Deo dicarit. Evangelium promulgabit, ut Apostolici maxime hujus muneris summus administrator. Postremo totam hanc potestatem non vendicabit sibi solum, non jure suo solum exeret, sed & alios ea impartiet: sibi dives peræque & alios ditare poterit, citra sui dispendium & alios locupletabit.

XII. Dum prima florebat ætas & juventus Ecclesiæ quædam, non paulo constantior & dilucidior erat hæc doctrina. Illius enim felicis & vere aurei ævi Concilia, & reliqua Scriptorum monumenta testatum faciunt, tunc Presbyteros nec prædicasse, nec baptizasse, nec reconciliasse pœnitentes, nec rem divinam peregisse, nisi absente, vel jubente Episcopo, qui tum facta hæc munera plerumque unus exequebatur. Confertur igitur Episcopali consecratione proprietas & plenitudo Sacerdotii, summo cum imperio defungendi. Quocirca etiam tunc cum Episcopus eadem illa sacramenta conficit, quæ ante Presbyter ipsemet conficiebat, longe splendidior, exertior, & augustior ab eo explicatur potestas. Easdem aquas dixeris fontis & rivuli, eosdem radios solis & luminis orbem illustrantis: sed permagna tamen est horum intercapedo. Easdem quandoque partes Rex, & proreges obeunt; sed longe excellentissima est Regis ipsius in eas incumbentis dignitas, & majestas.

XIII. Inde fit, ut & solus Episcopus possit sacerdotali ordinatione mirificas has potestates conferre, utpote qui solus Sacerdotii principatum summum, adeoque & fœcunditatem sortitus sit. Non potest Presbyter Presbyteros creare, quod precario Sacerdotium adeptus sit, & tam parce, ut vix sua ipsi copia sufficiat, effundi in alios haud possit. At Episcopus de venæ suæ plenitudine locupletans, quoscumque probarit dignos, eo satis documento probat totam Sacerdotii opulentiam a se obtineri. Itaque cum dicit Hieronymus sola ordinandi potestate præstare Presbyteris Episcopos, de amplitudine Episcopalis Ordinis nihil demetit, etsi in angustum eam videatur contrudere. Quisquis enim Episcopis ordinandi potestatem solis vindicat, is profitetur solos Episcopos illam Sacerdotii amplitudinem, eas sacræ potestatis opes immensas esse consecutos, quas refundere in omnes orbis Ecclesias, & in omnium deinceps sæculorum decursus possint.

XIV. Baptismo tinxit aliquos Christus, peccata donavit, sacrificium obtulit, prædicavit; sed hæc omnia proprio sibi & peculiari cum imperio ac splendore peregit, utque Unigenito Patris omnipotentis Filio consentaneum erat. In ipso pectoris penetrali scaturiebat hæc illi potestas; hanc a nullo ipse, ab ipso omnes mendicabant; denique ab ipso effundebantur non rivuli duntaxat, sed fontes perennes, qui in orbis usque fines, & ad extremas sæculorum metas redundarent. Sacerdotium ille instituit, exercuit, impartivit; sed ejus instituendi potestatem uni prorsus sibi ita vindicavit, ut ejus in consortium neminem vocaret. Illius impartiendi jus Apostolis, Apostolorumque successoribus Episcopis concessit; illius denique exercendi munus omnibus indulsit Presbyteris. Nemini autem non perspicuum est, abundantiori Sacerdotii copia dotatos esse, qui illud non exercent tantum, sed & ejus exercendi potestatem aliis condonant. Semel institutum est Sacerdotium, & hoc singulare fuit unius Christi decus: at impertiri eo Presbyteros, Diaconosque singulos necesse est: hæc porro propria est Episcoporum fœcunditas ac plenitudo ditissima.

XV. Denique non his finibus arctata est Episcoporum dignitas ac magnificentia, ut Sacerdotium exerceant, ejusque exercendi potestate Presbyteros, Diaconosque exornent; sed ut Episcopos etiam ordinent, & novellos in dies creent Apostolos, qui pari potestate & ipsi non Presbyteros modo, sed Episcopos pariant. Mira supra modum hæc exuberantia Sacerdotii, ubi non ejus tantum propagandi fœcunditas suppetit, sed hujus quoque divinæ fœcunditatis donandæ auctoritas. Eccui enim dubium esse potest, quin summa futura sit solis admirabilitas & præcellentia, qui Soles alios progignere possit pari luminis copia, pari fœcunditatis gloria pollentes? Huic sane facile primas concederet, qui orbem hunc visibilem, Sol illuminat, & fœcundat innumeras hic naturas, qui sua ipse in natura sterilescit.

CA-

CAPUT II. P. 1. l. 1. c. 2.

Sanctorum Patrum testimoniis, & argumentis probatur Episcopatu contineri plenitudinem, & summum imperium Sacerdotalis Ordinis.

I. Epiphanii verba; refellitur Aërius, qui Presbyteros Episcopis æquabat. Solus Episcopus Patres Ecclesiæ gignit.

II. Argumenta ex Constitutionibus Apostolicis. Solus Episcopus Christi regnum sacerdotale gestat.

III. Ex Ignatio Martyre, in Ecclesia æterni Patris locum & sedem implet Episcopus, vel Christi inter discipulos.

IV. Ex Dionysio, quem ferunt Areopagitam, Episcopus solus habet, & confert summam Sacerdotii perfectionem.

V. Ex Simeone Archiepiscopo Thessalonicensi, Episcopus exhibet in Ecclesia Patrem, qui principium est sina principio.

VI. Hieronymus, dum Episcopis adserit confirmandi, & ordinandi potestatem, singulari eorum excellentiæ aperte subscribit.

VII. Utroque hoc sacramento perfectio, & plenitudo Spiritus sancti conciliatur.

VIII. Sanctus Hilarius, & Optatus supremum Episcopo tribuunt & universale Sacerdotium.

IX. Ex sancto Paciano, Episcopi Apostolorum ex se hæredes, & successores sunt.

X. Æneas Parisiensis Episcopus aperit, qua ratione ceteros in se Ordines modo longe eminentiori Episcopatus contineat.

XI. Goffridus Vindocinensis Abbas Christum existimat Apostolos consecrasse, uti sui Vicarios, apud quos excellentiam & omnipotentiam sacerdotalem deponeret.

XII. Guillelmus Parisiensis præcipuam quamdam in administrandis Sacramentis omnibus auctoritatem Episcopis attribuit.

XIII. Atque adeo Dignitatum Ecclesiasticarum omnium, omnium Beneficiorum collationem.

XIV. Quæ hactenus disceptata sunt, Petrus Aurelius in unum congessit, & confirmavit.

XV. Summa fastigia rationum, quibus sanctorum Patrum consensus declaratur.

I. Docet Epiphanius ab hæresiarcha Aërio Episcopis æquatos fuisse Presbyteros; quod eorundem Sacramentorum ministri essent, iidemque fruerentur honoribus: *Nullum inter utrumque discrimen est. Est enim amborum unus ordo, & idem ordo ac dignitas. Manus imponit Episcopus, imponit & Presbyter. Baptizat Episcopus, idem facit & Presbyter. Oeconomiam latriæ administrat Episcopus, non minus id facit & Presbyter. Episcopus in throno sedet, sedet & Presbyter* (1). Explodit mox hunc errorem Epiphanius, & discrimen utriusque hujus Ordinis in eo præcipue locat, quod Episcopus gignat Ecclesiæ solus non filios tantum, sed Patres & sacrificos: *Siquidem Ordo Episcoporum ad gignendos Patres præcipue pertinet. Hujus enim est Patrum in Ecclesia propagatio. Presbyter cum Patres non possit, filios Ecclesiæ regenerationis lotione producit, non tamen Patres aut Magistros.* πατέρων γεννητικὴ τάξις. πατέρας γεννᾷ τῇ ἐκκλησίᾳ.

Igitur quidam quasi rivus Presbyter est, qui ne alios quidem rivulos suo ex sinu queat fundere: at Episcopus fons est inexhaustus, a quo non rivi tantum, sed fontes uberrimi scatent, non dissimili aquarum abundantia.

II. Constitutionum Apostolicarum auctor, quisquis ille est, Episcopatus dotes præcellentes uno omnes verbo comprehendit, dum ait, Presbyteri esse sacerdotium: τὰ τῆς ἱερωσύνης; Episcopi vero Regiam Sacerdotii dignitatem: τὰ τῆς ἀρχιερωσύνης; Christum denique ex natura sua Sacerdotem esse primum, Regem, & Principem: πρῶτος τῇ φύσει ἀρχιερεύς (2). Quis nesciat, Christum inter, & Presbyteros, in administrando sive Dei verbo, sive baptismate, seu sacramento quolibet alio, discrimen esse prope infinitum: cum Christus obtineat Sacerdotii totius regnum, Presbyteri ministerium? Hic porro est sacer & regius principatus, quem Apostolis concredidit Christus in Episcopos ab illis transfundendum. Quantum est ergo discri-

(1) Epiph. hær. 75. n. 3. (2) L. 8. c. 46. Constitut. Apost.

discriminis inter regiæ Majestatis apicem, & ceteras, quæ inde religatæ pendent dignitates: tantum inter Episcopalem Ordinem statue, & Presbyteralem. Quin & peculiaris ea laus est Sacerdotii præ humanis dignitatibus, quod hæ exterioribus tantum ornamentis effulgeant, in animæ penetralia non pervadant: at Ordines sacri penitissimos mentis sinus illuminent, splendidissimos & indelebiles inurant characteres.

III. Ignatius Martyr Episcopis quandoque appinxit personam ejus, qui æternus Verbi Dei Pater est: *Omnes sequimini Episcopum, ut Jesus Christus Patrem*. Quemadmodum enim in Patre, tamquam in fonte tota residet Divinitas, ex qua in alias exundat Deitatis Personas: ita Sacerdotii participata quasi Divinitas tota est in Episcopo, tamquam in scaturigine, unde in ceteros sacrorum ministros derivatur. Quamobrem eodem in loco subjungit vir ille Apostolicus, nullum sacerdotale munus celebrari debere, nisi præsente Episcopo, vel auctoritatem conciliante: *Ubi utique appareat Episcopus, illic multitudo sit; quemadmodum utique ubi est Christus Jesus, illic Catholica Ecclesia. Non licitum est sine Episcopo, neque baptizare, neque Agapen facere* (1). Id Christus præ se ferebat, quidquid ipse operaretur, Patrem in se operari: *Pater in me manens ipse facit opera*. Quidquid laudis, quidquid gloriæ est in eximiis illis operibus, illius totum est, qui primum est eorum Principium, ex quo non in aliis divina eadem vis operandi exstitit. Alia in Epistola profitetur Ignatius, eum qui paret Episcopo, parere Deo & Patri, tamquam Episcopo universali (2): *Consentientes ipsi, non ipsi autem, sed Patri Jesu Christi omnium Episcopo*. τῷ Πατρὶ Ἰησοῦ τῷ πάντων ἐπισκόπῳ. Et paulo post: *Quemadmodum igitur Dominus sine Patre nihil facit unitus existens, ita nec vos sine Episcopo, nec Presbyter, nec Diaconus*.

Aliis in locis Episcopum nobis objicit, tamquam Christi personam circumgestantem; Presbyteros vero tamquam Apostolos, Christi præsentis majestate & luce radiantes: *Revereantur omnes Episcopum, ut Jesum Christum existentem Filium Patris; Presbyteros autem, ut Concilium Dei, & conjunctionem Apostolorum*. (3) Altius portrudi non poterant Presbyteri, nec vel tum tamen Episcopo coæquantur, ut nec Apostoli Christo, in eorundem etiam Sacramentorum dispensatione. Totum hoc certe ex alia ejusdem Epistola magis dilucescet (4): *Omnes Episcopum sequimini, ut Christus Patrem; & Presbyterorum Collegium, ut Apostolos. Sine Episcopo nemo quidquam faciat eorum, quæ ad Ecclesiam spectant. Et honora Deum, ut omnium auctorem & Dominum, Episcopum vero, ut Principem Sacerdotum, imaginem Dei referentem: Dei inquam propter Principatum, Christi vero propter sacerdotium*.

IV. Quæsitæ istæ Episcopi cum Patre Christi, cum Christo comparationes, clarissime demonstrant, compertam exploratamque fuisse vetustissimis Ecclesiæ Patribus hanc plenitudinem & principalem auctoritatem, ac primigeniam sacerdotii Pontificaliumque omnium privilegiorum, quæ Episcopatus naturam ipsam constituit, quam imitari, & ad quam accedere inferiores Ordines nullo pacto queant. Dionysius Diaconis tribuit purgandi, Presbyteris illuminandi potestatem, ac Episcopis perficiendi. Addit hic Scriptor (5) ne illuminandi quidem vices obire posse Presbyteros per Baptismum, si chrismate destituantur, quod ab Episcopo consecratum sit: necesse esse & altaria, & templa in quibus sacris operantur, ab Episcopo dedicata fuisse, initiandos & ipsos fuisse Presbyterio per Episcopalem manus impositionem. Quæ omnia ut in Presbytero certam & determinatam, obnoxiamque potestatem denotant; ita in Episcopis absolutam penitus ostentant & interminatam, in iis etiam fungendis muneribus.

V. Hæc tota Dionysii doctrina a Simeone Thessalonicensi Archiepiscopo ita dilucidata est, & quæ capire superiori disputata sunt, ea tam apte, & tam breviter unum in locum conjecta, ut ab illius verbis hic adscribendis abstinere nec possim, nec debeam.

(1) Epist. ad Smyrn. (2) Ad Magnes. (3) Epist. ad Trall. (4) Epist. ad Smyrn. (5) Eccles. Hier. c. 4.

beam. Scripsisse existimatur Simeon per ea tempora, quibus Franci Constantinopolitanum Imperium obtinuere. Hinc non injuria illud elicimus, ad hæc usque tempora, ejus doctrinæ, quam hic exequimur, traditionem, in Ecclesia Græca intactam & illibatam viguisse (1). *Nam gratiam communicativam non habet Presbyter, neque aliquid aliud perfectivum, vel illuminativum producere potest; sed baptisma solum, & mysteria perficere; verum Episcopus illuminandi vim habet, eo quod Patrem luminum imitatur, ipsiusque virtutem abunde possidet, & per ipsum omnis Ordo, omne Mysterium, omne Sacramentum. Ipse enim ordinatione sua & baptizare valet, simul & sacrum unguentum conficere, & quæ ad ministerium, & perfectionem, & illuminationem pertinent, perficere, &c. Omnia denique per gratiam Christi præstare. Omnia enim Ecclesiastica ab ipso veluti luminis fonte perficiuntur.*

Quod Ignatius, quod Dionysius sensit, vides conceptis verbis scripsisse virum hunc doctissimum, dum Episcopatum ob oculos ponit, tamquam genuinam ejus imaginem in terris, qui in beatissima Trinitate solus nomen obtinet Patris, quia solus principium est principii expers, & Personarum omnium, divinarumque perfectionum origo exuberans & fœcundissima. Addit aliquanto post, ab Episcopo dimanare sacerdotium, ut Divinitas profunditur ab eo, qui sine principio, ideoque vere solus Pater est: *Etsi una Episcopatus gratia est, & virtus, & ordo ex Deo primo, & solo Patre, & Episcopo emanans*. Apostolo auctore est Christus Episcopus animarum nostrarum. Neminem ergo movere debet, quod Simeon Patrem quoque eodem nomine designet.

VI. A Græcis ad Latinos propero, quos inter Hieronymus a solo Episcopo conferri Confirmationem auguratur, quod hac infundatur plenissime Spiritus Sanctus, cujus etiam plenitudine perfusus est ipsa sua ordinatione Episcopus (2): *In Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipit Spiritum sanctum*. Et id quidem ille institutum affirmat, *ad honorem potius Sacerdotii, quam ad legis necessitatem*. Prorsus ac si diceret, ita sancitum & in mores Ecclesiæ invectum fuisse, ut honos haberetur illi plenitudini sacerdotii, & Spiritus Sancti qua gaudet Episcopus, & cujus rore velut aliquo Ecclesiastici Ordines ceteri asperguntur. Subdit Hieronymus, salutem Ecclesiæ aptam nexamque pendere ab egregia & summa Pontificalis potestatis copia, quæ in Episcopo ut in capite resplendet, ab eoque in cetera membra pro eorum modulo refunditur, ut hac capitis præcellentia & beneficentissima dominatione, totius corporis unitas invictissime constringatur: *Ecclesiæ salus in summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quædam & eminens datur potestas, tot in Ecclesiis efficiuntur schismata, quot Sacerdotes*.

VII. Sua Episcopis supra Presbyteros dignitas stabiliri aptius non poterat, quam concessa illis ea Spiritus sancti, & Sacerdotii abundantia, qua soli possunt & fidelibus omnibus perfectionem Baptismi adjicere per Confirmationem, & ministris sacris Sacerdotii congruas partes admetiri per Ordinationem. Hoc duplici quasi vinculo hinc fideles, illinc Clerici Capiti suo, nimirum Episcopo indivulse connectuntur, a quo consentaneæ sibi quisque sanctimoniæ, & potestatis summam consequuntur. Si alibi Hieronymus innuere videatur, sola ordinandi potestate præcellere Presbyteris Episcopos (3): *Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus, quod non faciat Presbyter?* ejus fortasse menti tunc adversabatur quarundam Orientis Ecclesiarum consuetudo, ubi Presbyteri cœperant baptizatis manus imponere, ut acciperent Spiritum Sanctum, quod ipsissimum erat Confirmationis Sacramentum. At vero ne in his quidem Ecclesiis Presbyteri confirmandorum Neophytorum frontem alio chrismate linire poterant, quam quod Episcopus consecrasset, & ea proinde vi maniffet, qua Spiritus Sanctus eorum cordibus influeret, quorum frontes eo linirentur.

Plus satis autem jam demonstratum est, sola ordinandi, & Patres Ecclesiæ, Presbyterosque suggerendi potestate, abunde compro-

(1) Simeon, Thessal. De sacris Ordin. c. 1. (2) Hier. adv. Lucif. (3) Epist. ad Evag.

probari totius gratiæ & auctoritatis Pontificiæ abundantiam. Porro cum alibi idem Hieronymus Luciferianos Schismaticos sugillat, quod cum Hilarius eorum auctor & parens Diaconus tantum ordinatus esset, qualemcunque Ecclesiam condere tam non posset, quam nec Clericos ordinare; nec Ecclesia censenda sit ulla, quæ suos non habeat Sacerdotes: *Cum homine facta interiit, quia post se nullum Clericum Diaconus ordinare potuit; Ecclesia autem non est, quæ non habet Sacerdotem* (1). His verbis sanctus Pater apertissime prodit, non constare Ecclesiam, non perpetuari, nisi Episcopali ordinandi potestate. Denique fatetur Hieronymus omnes Episcopos Apostolorum in vicem successisse (2): *Ceterum omnes Apostolorum successores sunt.* Atqui Apostoli Sacerdotium adepti erant, non pluribus Ordinum quasi rivulis confluentibus, sed fonte ipso simul & semel in eos innundante. Rursus idem alibi: *Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent.*

VIII. Hilarius eorum auctor Commentariorum in Paulum, qui & olim, & non ita pridem Ambrosio adscribebantur, omnes Ordines Episcopatu contineri declarat, quod Episcopi primi, principes, & summi sint Sacerdotes, his enim illi nominibus passim olim ornabantur; nec poterat principatus ille sacerdotii non parem spiritalium virtutum opulentiam secum invehere (3): *In Episcopo omnes Ordines sunt, quia primus Sacerdos est, idest, Princeps Sacerdotum, & Propheta, & Evangelista, & cetera adimplenda officia Ecclesiæ in ministerio fidelium.* Optatus in apice & summo fastigio sacerdotii locat Episcopos, quo nihil ditius, nihil sublimius vel fingi possit: *Quid Diaconos commemorem in tertio, quid Presbyteros in secundo sacerdotio constitutos. Ipsi apices, & Principes omnium Episcopi, &c.*

IX. Pacianus Barcinonensis Episcopus Apostolorum potestate tota donat Episcopos; & hos autem, & illos plenitudine universa sacerdotii Christi, qui eos in consortium vocavit suorum nominum, ut Episcopi & ipsi, & Pastores essent, nec vacua & inania nominum ludibria, sed convenientem his nominibus potestatem consequerentur (4). *Totum ad nos ex Apostolorum forma & potestate deductum est. Et Episcopi Apostoli nominantur: sicut de Epaphrodito Paulus edisserit: Fratrem & commilitonem, inquit, meum, vestrum autem Apostolum, &c. Deus illud nobis, ut Apostolorum cathedram non negabit, qui Episcopis etiam unici sui nomen indulsit: Nemo Episcopum hominis contemplatione despiciat. Recordemur, quod Petrus Apostolus Dominum Episcopum nominarit: Sed conversi, inquit, modo ad Episcopum & Pastorem animarum nostrarum. Quid Episcopo negabitur, in quo Dei nomen operatur?*

Vides ut augustissimum illud Episcopi & Pastoris nomen, adrogatum Christo, ab infinita & divina ejus potestate sejungi non potuerit; ideoque cum nomine etiam nominis res & potestas ad Apostolos, Episcoposque delapsa sit (5). *Nos Episcopi, quia Apostolorum nomen accepimus, & Christi appellatione signamur.* Qui ergo de potestate dubitat Episcopi, de Christi etiam potestate dubitet necesse est, quæ cum in Episcopis plenissima & tota est, tum per eos mira virtute operatur: *Quare sive baptizamus, sive ad pœnitentiam cogimus, sive veniam pœnitentibus relaxamus, Christo id auctore tractamus. Tibi videndum est, an Christus hoc possit.* Quam Christus Apostolis amplitudinem potestatis contulit, hæc ipsa eadem in omnium temporum Episcopos manavit, & manat: *Vides quæcunque Ecclesiæ nascenti dicta sunt, ad plenitudinem Ecclesiæ pertinere.*

X. Æneas Parisiorum Episcopus criminationes eas diluens, quibus Latinos Græci impetebant; atque illud in primis refellens, quod ad Episcopatum sublimare dicebantur, qui Presbyterorum ordinationem nunquam suscepissent; id docere conatur, si qui præposteras istiusmodi, & Canonibus infestas Ordinationes celebrarint, eos nimirum præsumptum id animo & persuasissimum habuisse, in Episcopatu eminentissime contineri perfectionem & potestatem omnem infe-

(1) Adv. Lucif. (2) Epist. ad Marcell. adv. Montan. (3) In Epist. ad Ephes. c. 4.
(4) Epist. 1. (5) Epist. 2.

inferiorum Ordinum, quemadmodum inest majestati Regiæ splendor omnis, & jurisdictio dignitatum inferiorum (1). *Quia qui benedictione Pontificali perfungitur, benedictionum reliquarum honore decoratur. Sicut enim in terrarum Rege dignitates diversæ adscribuntur, &c.* Itaque Æneæ, tametsi res ipsa minime probatur, videtur tamen placuisse rei ratio, qua ordinationum istiusmodi culpam, ut potest, elevare conatur.

XI. Gosfridus Vindocinensis Abbas, ubi de Episcoporum ordinatione sermonem habet, testatur eorum primum consecratorem esse Christum; qui electi enim ab ipso fuere Apostoli, inaugurati quoque ab eo fuerant, eoque exemplo sancita deinceps fuit lex, cui Vicarii ejus, Apostoli, Episcopique obsequerentur (2). *Christus primus & elegit Apostolos, & consecravit &c. Hoc sanctum Sacramentum, electionem videlicet, & consecrationem Apostolorum Christus primus omnium fecit, per quod cetera fierent Sacramenta, &c. Hæc prius per seipsum Christus fecit, deinde Vicarii ejus, &c.*

XII. Luculentissime omnino edisserit Guillelmus Parisiensis Episcopus, qua ratione Presbyterio per Episcopatum accedat non jejuna quædam & fungosa extensio, sed ineffabilis quædam excellentia Sacerdotii, & inexhausta sanctitatis exuberantia ac potestatis, quanta maxima in Sacerdotii naturam & dignitatem cadere potest (3). *Et quia in solis Episcopis plenitudo potestatis, & istorum officiorum perfectio est; manifestum est, Episcopatum plenum & perfectum esse Sacerdotium. Officium enim sacramentandi plenum atque perfectum minores Sacerdotes non habent, quia nec Sacramentum Confirmationis, nec sacros Ordines, nec majora sacramentalia impendere possunt. Similiter auctoritatem docendi, seu magistros instituendi modicam habent.* Idem mox demonstrat Apostolicæ amplitudinis hæreditatem & successionem plenissimam Episcopis obvenisse: *Quidquid enim Apostolis commissum fuit, commissum fuit & Episcopis. Unde & in sedibus, in quibus sederunt Apostoli, sedent, tanquam pleni juris successores, tanquam loco Apostolicæ potestatis.* Denique consecrari tradit Episcopos, ut Pontificalis gratiæ & omnipotentiæ cumulus in eos effundatur: *Consecrantur ad complendum & perficiendum, atque ad summum perducendum ipsos, non solum officii plenitudine, & amplitudine potestatis, sed etiam ad cumulandum gratia & pinguedine sanctitatis.* Incompta sunt verba, sed rerum, & sententiarum gravitas mira.

XIII. Observat præterea idem Guillelmus, diversos quidem esse Archiepiscoporum, Primatum, & Patriarcharum gradus, unum vero & eundem esse Episcopatum; Papæ cum Episcopis communem esse Ordinem, jurisdictionem præ illis majorem; denique primas partes tenere Christum in Episcopatus Ordine: *Ipse Dominus Jesus Christus non plus quam Episcopus est in dignitatibus Ecclesiasticis, secundum quod homo.* Hinc emergit, penes Episcopos esse Ecclesiasticarum dignitatum, & Beneficiorum omnium dispensationem; hos enim in Apostolorum sortem & successionem vocavit Christus, cui cœlum & terra morigerantur. *Scire autem debes ad Episcopos, tanquam Apostolorum successores, & tanquam ad Apostolicæ dignitatis pertinere ministros, ex ipso Episcopali officio institutionem Clericorum in Ecclesiis præbendariis, & Sacerdotum in Capellis, & Parochiis: institutionem, inquam, plenam, quantum est de jure communi: licet ex speciali collatione Episcoporum, nonnullis jura Patronorum concessa sint.* Hinc jam liquet, quid causæ fuerit, quamobrem hunc de Beneficiis Ecclesiasticis tractatum ab Episcopali præcellentia ordiremur, quod videlicet Episcopatus Ordo omnium antiquissimus & præstantissimus sit, cæteros complectatur, ex illo denique oriantur omnes, & ab illo dispensentur.

XIV. Finem imponet huic capiti celeberrimi horum temporum nostrorum Theologi suffragium, quod nemo felicius in hujus doctrinæ penetralia invaserit. Adde quod antedictorum omnium compendiaria hæc esse poterit inculcatio. Hæc ergo ejus sunt verba (4): *Christum refert Episcopus, & vicem ejus in terris gerit, ut sæpe docent*

(1) Spicil. To. 7. pag. 114. (2) Opusc. 2. (3) Guillelmus Paris. pag. 532. (4) Petrus Aureh Tom. 2. pag. 87.

cent sancti Patres. Sicut ergo Christi sacerdotium vim omnem sacerdotalem, perfectamque pascendi gregis potestatem complectitur: ita ut varias in ea plenitudine & perfectione conclusas potestates distinguere quidem, discernereque liceat: dissociare vero, & inter se quodammodo discindere, sit piaculum: non secus ac divinitatis ipsius dotes perfectionesque ita distinguimus, ut non dividamus: sic Episcopatus plenitudinem Sacerdotii, & Pastoralis muneris perfectionem natura sua continet, &c. Christus enim perfectionem Sacerdotii a Patre accepit, quando ab illo missus est. Perfectionem deinde Sacerdotii, sive Episcopalem utramque potestatem simul dedit Apostolis, quando misit eos, sicut ipse a Patre missus fuerat; eamdem denique perfectionem ipsi tradiderunt Episcopis, mittentes eos, sicut ipsi missi fuerant a Christo. Hinc ille efficit, Patres dici & esse Episcopos, manante in eos a summo Patre Deo, quæ hic esse potest maxima & præstantissima paternitate: *Ut vera sit Pauli vox: A quo omnis paternitas in cœlo, & in terra nominatur: nulla enim major in terris paternitas, quam Apostolica, & Episcopalis: quam sibi Paulus idem sumpsit, cum diceret: Sed non multos Patres*.

Hinc illud quoque ab eo elicitur, regiæ & divinæ cujusdam dignitatis gloria coruscare Episcopos; quod hoc argumento certissime efficitur, quod nemo hactenus Episcopali ordinatione nobilitatus, nemo posthac nobilitandus sit, cui non statim sua Diœcesis, veluti regnum peculiare adsignetur, quod vel suæ, Christique ditioni subiiciat, vel subjectam regat. Non pauci sive Presbyteri, sive Diaconi initiati sunt, & initiantur etiam nunc, sine jurisdictione, sine subditis. At Episcopo non potest non statim cum ipso Ordine indivulsum ab eo Ordine jus, & imperium tribui, ut qui Regalis Sacerdotii Christi consors, ejusque regias in terris vices obiturus sit, qui denique vestiatur persona hic ejus & auctoritate, qui in ipsa divinitate Rex, regnique sui in coæquales sibi personas alias dispensator est. *Atque hæc est eminentia dignitatis Episcopalis supra sacerdotalem, quod sacerdotalis nullam per se jurisdictionem nec includat, nec exigat, utpote imperfectior, & Episcopali subjecta: cujus nutu regi, & ad operationes admoveri, non ipsa prosilire debet; ut Canones jam pridem sanxerunt. At Episcopalis dignitas, ut summa, & in suo genere perfecta, jurisdictionem necessario complectatur, nec sine ea consistat, non magis quam Regia dignitas, cui sancti Patres Episcopalem dignitatem passim comparant, sine imperio concipi nequit*.

Hoc rursus elicit, quorum Sacramentorum ministri sunt Presbyteri, non eo tamen illa splendore, nec ea tanquam regia potestate administrari ab iis posse, qua soli donati sunt Episcopi, tanquam summi Antistites, & in regali Christi sacerdotio principes. *Summa illa potestas Episcopis propria, quæ non ad Sacramentum solum Ordinis, sed ad cetera etiam omnia pertinet, revera suppleri non potest a Presbyteris, qui quamdiu Presbyteri manent, summam illam Ordinis potestatem, seu summum illud Sacerdotium assequi nequeunt, ita ut summi Sacerdotes efficiantur, quales sunt Episcopi sensu Patrum, quales Christus instituit*. Apostolis quippe potestatem fecit Christus Sacramenta quælibet dispensandi. In vicem autem Apostolorum succedunt Episcopi. Hi ergo si quos adsciscunt sibi socios hujus ministerii defungendi, at eximiam quandam sibi reservant & supremam potestatem. Ordine igitur Episcopali non ordinandi tantum potestas includitur, sed summa etiam jurisdictio, & regnum quoddam spiritale, tum denique exors quædam in conficiendis Sacramentis omnibus gloria, & in hierarchicis muniis implendis, Ordinibus quibuscunque inferioribus inconcessa (1). *Præter consecrationem Sacerdotum Episcopalis Ordo est potestas summa in Sacramenta omnia, & in omnes actiones hierarchicas: quæ ab eo omnes, ut a capite & fonte in Ecclesiis particularibus fluere ac manare debent, ex Christi lege, sicut ab universali Episcopo in totam Ecclesiæ universalis amplitudinem. Quod perspicue docuerunt Concilia, & Patres, dum nihil a Presbyteris, aut Diaconis sine metu Episcopi agendum esse declarant*. Quod denique Presbyteris

(1) Pag. 99. 109

etiam ipsis inaccessa sit hæc singularis, et vere regia Episcopatus amplitudo, sic ille tandem concludit: *Atque hæc est excellentia Ordinis Episcopalis cuilibet Ministrorum inferiorum incommunicabilis. Quod nimirum sit amplissimus quidam fons omnis sacerdotalis functionis, in quaque Ecclesia singulari constitutus, a qua omnem aliam in eadem Ecclesia potestatem, & operationem hierarchicam necessario scaturire oporteat.*

XV. Non injuria ergo ratum illud fixumque fuisse contendemus Patribus, & Conciliis olim omnibus, quod hoc toto & superiori capite constitutum est: cum ejus doctrinæ capita & fastigia summa hæc esse videantur, quæ illorum consensione unanimi firmata sunt. 1. Successione & hæreditate Apostolica plenissime potitos esse Episcopos, non Presbyteros, non Diaconos. 2. Summos illos esse Antistites, summos Sacerdotes, omnium principes, apicesque. 3. Solos esse Confirmationis & Ordinationis administratores, quo utroque specialiter Sacramento plenitudo Spiritus Sancti infunditur. 4. Proprio & innato jure Sacramenta omnia ab illis conferri, quæ precaria tantum & obnoxia potestate conferunt Presbyteri, olim ne conferebant quidem, nisi per absentiam Episcoporum. 5. Non magis posse creari Episcopum, quam Regem, vel Imperatorem, nisi regno quodam attributo. 6. Non posse Ecclesiam sine Episcopo constare, uti nec corpus sine capite, a quo jugis vitæ fons scaturiat, & in omnes artus perlabatur. *Non enim potest Ecclesia esse sine Episcopo*, aiebat olim Chrysostomus, cum suæ causæ & innocentiæ addictissimos defensores hortaretur obsequi, & adglutinari Episcopo, quemcunque sibi per summum nefas depulso suffecissent.

CAPUT III. *P. 1. l. 1. c. 3.*

De Titulis insignibus Metropolitani, Archiepiscopi, Exarchi Diœceseos, Patriarchæ, Papæ.

I. Nomina & jura hæc omnia comprehendit Episcopatus. Ceteris antiquitate præstat Metropolita.

II. Per maximas Imperii Metropoles cœptum est a sancto Petro cæterisque Apostolis Evangelium promulgari.

III. Unde factum est, ut earum civitatum Ecclesia aliarum mater esset & præses. Probatur ex Scripturis.

IV. Vetustissimi Canones Sedium Apostolicarum Episcopos solo Metropolitarum vocabulo designant.

V. Expenditur sextus Canon Nicæni Concilii, ubi ante dicta confirmantur, & majores Metropolitæ tres secernuntur ab aliis, quibus singulis singulæ suberant Provinciæ.

VI. Cur tres illi Metropolitæ majores Provinciarum plurium Episcopos ordinarent.

VII. Cœpit Episcopus Alexandrinus Archiepiscopus nominari. Quid ita?

VIII. Per Nicænam Synodum res omnes in Conciliis Provincialibus finiebantur. Quæ ibi dirimi non poterant, mox cœpere ad Imperatorem referri. Huic malo mederi conata est Antiochena Synodus, vocatis ad Concilium unius Provinciæ vicinarum Provinciarum Episcopis.

IX. Medebatur eidem malo Sardicensis Synodus, per appellationes ad Romanum Antistitem.

X. Raro tunc usurpabatur Archiepiscopi nomen.

XI. Male illud olebat Africanis Episcopis, ab iisque reprobatum est. Sed in Concilio Ephesino Generali majores illi Metropolitæ eo honestantur.

XII. Exarchi Diœceseon in Concilio primo Constantinopolitano primum creati sunt, qui ea definirent, quæ in Provinciali Concilio terminari non poterant.

XIII. Concilium Chalcedonense nomen Patriarchæ in usum primo recepit.

XIV. Origo ejus nominis.

MOnendus est rursum obiter Lector, Episcopatu, de quo hactenus sermonem habuimus, comprehendi Metropolitas, Archiepiscopos, Patriarchas, sive Primates, & ipsum denique summum Pontificem, Petri in solio sessitantem. Unus enim Ordo summi Sacerdotii, & Episcopatus, quo omnes fulgent; sola jurisdictionis contemplatione alii aliis eminentiores; ex quo sedium dignitatumque tanta varietas existit, qua Hierarchia Ecclesiastica mirifice venustatur.

Primum omnium Metropolitæ nomen acce-

accessit Episcopali simplex & plenum modestiæ, aptissimumque designando ejus urbis Episcopo, quæ esset secundum civilem Imperatorum ordinationem, totius Provinciæ Metropolis & caput. Quæ enim Metropolis erat civilis, eadem & in Ecclesia principatum honoris obtinuit; propterea quod cæteri Provinciæ Episcopi ita facilius cum suo veluti capite & præside conferre poterant & consultare.

II. Adde quod verisimillimum est, Apostolos, Apostolicosque verbi divini præcones a celeberrimis Romani Imperii urbibus, & a Provinciæ cujusque Capite Evangelii prædicandi initium fecisse. Erat nimirum ex re, & in maximam Ecclesiæ laudem vertebat, ibi maxime idololatriam aggredi, & evertere, ubi plurimum poterat, & majore cum fastu florebat. Certissima spes erat, nullo negotio deturbatum iri minoribus locis, si semel esset majoribus depulsa. Lux ipsa veritatis a Provinciæ cujusque celso vertice in urbes reliquas facile diffundebat sese. Quæ causa fuit B. Petro, ut in maximis totius Orbis terrarum urbibus, Roma, Alexandria, & Antiochia, Sedis suæ Principatum collocaret. Scripsit Paulus Epistolas præcipuis tantum cujusque Provinciæ Civitatibus; quod argumento est, plurimum laboris & operæ ab eo illis impensum fuisse. In Apocalypsi sua Joannes ad eas tantum civitates mentem, calamumque convertit, quæ tum insignes erant. Ipse Ephesi maxime commoratus est, quæ totius minoris Asiæ facile princeps erat.

Ex quibus colligitur, si civiles Metropoles in Metropoles etiam Ecclesiasticas evasere, id eo maxime factum esse, quod Metropoleon Ecclesiæ cæteras quoque pepererint fundarintque Provinciæ Ecclesias: eo prorsus modo, quo urbis cujusque Cathedralis, ceteris vicinorum oppidorum Ecclesiis ortum dedit, atque adeo maternam in eas dominationem jure est consecuta.

III. Hunc igitur maximarum Imperii civitatum delectum fecere Apostoli, Apostolicique viri non humano ambitu, quod suspicari nefas est; sed eodem prorsus ducti Spiritu, quo Christus delegit Hierosolymam, ubi Evangelicam doctrinam & prædicando primum diffunderet, & proprio postea cruore consignaret. Scribit Petrus (1) fidelibus Ponti, Bithyniæ, Galatiæ, Asiæ, Cappadociæ. Ephesus Metropolis erat civilis Asiæ, Cæsarea Cappadociæ, Nicomedia Bithyniæ, Amasea Ponti. Neminem autem præterit, has omnes percelebres fuisse Metropoles Ecclesiasticas primis Ecclesiæ temporibus. Scripsit Paulus ad Corinthios, & ad Galatas. Magni porro nominis fuere Metropoles, Corinthus Achajæ, & Ancyra Galatiæ totius caput. Idem Apostolus reliquit Cretæ Titum, ut per civitates Presbyteros ordinaret, hoc est Episcopos. Provinciæ universæ cum Ecclesiastica sua Metropoli conjunctionem & societatem idem perspicue demonstrat, cum scripta ad Thessalonicenses, & ad Corinthios Epistola contestatur, se verba facere ad universos, qui Provincias illas incolebant, idest, Achajam, ubi Corinthus, & Macedoniam, ubi Thessalonica dominabatur (2): *Qui sunt in Achaja fratres, &c. Et ceteros qui sunt in Macedonia.* Extat ejusdem Apostoli ad Philippenses Epistola, quod ut Thessalonica, ita & Philippi unius Provinciæ Macedoniæ geminum caput esset.

His suffragatur Tertullianus, dum ut ne quis ab indeflexo Traditionum Apostolicarum tramite aberret, recurri jubet ad Ecclesias, quas Apostoli ipsi condiderunt, imbueruntque limpidissimo Evangelicæ veritatis fonte (3): *Proxime est tibi Achaja? habes Corinthum. Si non es longe a Macedonia: habes Philippos, & Thessalonicenses. Si potes in Asiam tendere, habes Ephesum. Si autem Italiæ adjaces, habes Romam.*

IV. Canon Apostolicus (4) uno & altero verbo Metropolitanum describit: nempe quod is primus sit, & caput Provinciæ: *Episcopos uniuscujusque gentis nosse oportet eum, qui in eis est primus, & existimare ut Caput.* πρῶτον ὡς κεφαλὴν. Antiochena Synodus hunc innovans Canonem, Metropolitani nomine insignit primum Provinciæ cujusque Episcopum (5): *Per singulas Provincias Episcopos convenit nosse eum, qui in Metropoli præest, Episcopum.* καὶ ἐχὼ-

(1) Epist. 1. c. 1. (2) I. Cor. 1. 1. Thess. 4. (3) l. de Præscr. c. 36. (4) Can. 33. (5) Can. 9.

ἑκάστην ἐπαρχίαν τὸν ἐν μητροπόλει ἐπίσκοπον. A Latinis simpliciter appellabatur primæ sedis Episcopus. Concilium Eliberitanum hoc illi præcipue tribuit, ut ab eo formatæ, seu communicatoriæ litteræ acciperentur. *Maxime in eo loco, in quo prima cathedra constituta est Episcopatus* (1). Episcopalibus electionibus præesse jubet Metropolitanum Laodicena Synodus.

Nicæna Synodus (2) sua Metropolitanis jura confirmat cum ipso nomine: & quamvis Romani, Alexandrini, Antiocheni & Hierosolymitani Episcoporum diserte meminerit, nullo tamen vel nomine, vel titulo quenquam eorum illustriori ornant, quam Metropolitæ. Quo perspicue rursus comprobatur, eos qui postea Archiepiscopi, Exarchi, Patriarchæ appellati sunt, solo tunc Metropolitanorum nomine usos esse, quanquam spiritalis eorum ditio ac jurisdictio latius quam ceterorum cujusque Provinciæ Metropolitanorum pateret. Nicænæ Synodi verba hæc sunt (3): *Firmitas eorum, quæ per unamquamque Provinciam geruntur, Metropolitano tribuatur Episcopo.*

V. Quod si obnitentibus tunc frustra Meletianis, asserta est in eadem Synodo Episcopis Alexandrinis vetus illa Episcopos ordinandi potestas per Ægyptum, Libyam, & Pentapolin, quibus tamen Provinciis suos tunc privatim præfuisse Metropolitanos, vix quisquam jure potest ambigere: si eadem Episcopis Antiochenis per Provincias Orientis confirmata idcirco potestas est, quod Episcopus Romanus Provinciarum etiam complurium Episcopos sine controversia ordinaret, Italiæ videlicet, & adjacentium Insularum: hinc illud manifeste efficitur, Nicæno hoc Canone (4) declarari, tres illos Episcopos primævæ Ecclesiæ Metropolitas fuisse, & solos initio Metropolitanos fuisse earum omnium Provinciarum, quæ illorum deinceps semper ditioni mancipatæ fuerunt. Unde enim consuetudo illa ortum duxisset, ut Episcopus Alexandrinus Provinciarum illarum trium, Antiochenus etiam quindecim Orientis stricte & proprie dicti Provinciarum Episcopos ordinaret: nisi ex eo, quod Episcopi duarum civitatum istarum, ubi permagna statim fuerant incrementa Ecclesiæ, veritatis Evangelicæ lumen affuderant, Episcoposque designaverant civitatibus ceteris circumpositarum Provinciarum, eisque proinde Metropolitico jure præfuerant? Indubitatissimum quippe illud est, priscos Canones ordinandi Episcopos potestatem uni cuique Provinciæ Episcopo vendicasse. Hinc ergo manarat illa consuetudo, quod utriusque Metropolis latissime pateret jurisdictio, & omnes illas complecteretur quondam Provincias, quibus singulis singulos præstitui Metropolitas assensi postea fuerant, ordinandorum tamen Episcoporum vetustissima potestate sua sibi reservata.

Præclarior est & indubitatior res hæc tota in Romano Pontifice. Constat enim tempore Nicæni Concilii unum illum, nec præterea quanquam Metropolitico jure & nomine floruisse per universam, aut propemodum universam Italiam, Siciliam, Sardiniamque. Hinc Nicæni Patres Romanam Ecclesiam Ecclesiis ceteris etiam majoribus in exemplum & normam objiciunt. Cum enim nullusdum per has omnes Provincias Metropolitanus esset, Episcoporum per eas ordinatio ad Romanum Pontificem spectabat. Ita quæ prima & princeps erat orbis Ecclesiarum, specimen erat & documentum, posse complurium Provinciarum Episcopos a Metropolita ordinari. Si sua autem in vastissima ditione nullum adhuc præterea Metropolitam alium creaverat Papa: tametsi in Provinciis sibi obnoxiis Alexandrinus & Antiochenus complusculos ordinassent, qui Metropolitana auctoritate singulis præsiderent: ea disciplinæ varietas ab iis manare poterat causis, quæ nihil prohibebant, quin Alexandrinus, & Antiochenus ordinandorum omnium prisci sui Imperii Episcoporum facultatem intactam sibi unis servarent. Hic, ut puto, sensus est celeberrimi illius Canonis Nicæni: verba autem hæc sunt (5): *Antiqua consuetudo servetur per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Episcoporum horum omnium habeat potestatem. Quia & urbis Romæ Episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam ceterasque Provincias suis privilegia serventur*

(1) Can. 58. (2) Can. 12. (3) Can. 4. 6. (4) Can. 6. (5) Ibid.

tur Ecclesiis. Illud autem generaliter clarum est, quod si quis præter sententiam Metropolitani fuerit Episcopus, hunc magna Synodus definivit Episcopum esse non oportere.

VI. Privati Libyæ, & Pentapoleos Metropolitæ, aliorum exemplo, quibus id juris jamdudum erat, volebant & ipsi Provinciæ quisque suæ ordinare Episcopos. Dispar autem erat ratio, & causa, quod aliorum Metropoles avulsæ non essent ab antiquiore Metropoli, & effusiore, quæ illis jus suum aliud quodcunque sponte cessisset, hoc non cessisset. Nec similitudine veri caret, plurium Provinciarum Episcopos, Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ ordinatos fuisse, quod opportunitate loci, & temporis uterentur; cum civilia, Ecclesiasticaque perinde negotia his maxime in regiis Civitatibus tractarentur. Longa temporum & historiarum serie plus satis manifestatum est, non posse non plures semper Episcopos in regias Civitates, Imperiorum capita confluere, & occasione uti, ut solemni ibi pompa Pontificiam suscipiant ordinationem.

VII. Quoniam autem Episcopi Alexandrini jus maxime in controversiam vocabatur, sive a Metropolitis, sive ab Episcopis, qui uni Metropolitano suo immediate subjici se debere contendebant: propterea primus omnium Alexandrinus, ut amplitudinem suam præ aliis insigniret Metropolibus, Archiepiscopi sibi nomen assumpsit. Ita Alexandrum Alexandriæ Episcopum, & prædecessorem ejus B. Petrum Martyrem Epiphanius appellat. Provincias quoque pernumerat eidem Archiepiscopo subjectas (1). *Hic enim mos est Alexandrinorum Archiepiscoporum, ut per totam Ægyptum, ac Thebaidem, Mareotidem, Libyam, Ammonitidem, ac Pentapolim, Ecclesiastica negotia administrent.* Verum illud quoque observes velim, Meletium Thebaidis Metropolitanum, qui Alexandrino suberat, ab eodem Epiphanio Archiepiscopum dici. *Meletius Thebaidis in Ægypto Archiepiscopus, & Alexandro subjectus, rem omnem ad Archiepiscopi aures detulit.*

Dubitationem tamen habet, an ipsis Petri, & Alexandri temporibus jam esset in usu nomen Archiepiscopi: an illud eis e suorum temporum consuetudine sumptum Epiphanius tribuerit. Refert enim ipse Arii, & ejus asseclarum epistolam ad Alexandrum; ubi Papam illum, & Episcopum appellant, Archiepiscopum nequaquam. In Concilio Antiocheno, uti & in Nicæno Metropolitani solum nomen invenies. Et cum necesse esset supra Provinciæ Concilium, aut agnosci aliquod, aut institui tribunal, ubi, quæ in Concilio non poterant, causæ finirentur: nullum tamen aut Archiepiscopum, aut Exarchum, aut Patriarcham Antiochena Synodus indigitat, a quo possit convocari Concilium celsius & universalius Provinciali.

VIII. Ad Concilii quippe usque Nicæni tempora causæ omnes Ecclesiasticæ in Concilio cujusque Provinciæ definitæ fuerant: paucissimæque incurrerant lites, quas plurium Provinciarum judicio sopiri necessum fuisset. Nicæni Patres solius meminere Provincialis Synodi, ubi & controversias omnes finiri sanxere. Cur tam modeste & pacifice omnia gererentur, id causæ fuit, tum residuus primigeniæ fervor Ecclesiæ, tum difficultas maiora congregandi Concilia, dum persecutionum tempestas sæviret, & turbaret omnia. Postea vero exortæ in Conciliis dissensiones animorum, suffragiorum secessiones, Metropolitanorum aut Provinciarum mutuæ contentiones satis superque demonstrarunt, non posse Provincialibus Synodis jurgia omnia sedari. Ideo interpellati non raro Imperatores, ut aut universale Concilium, aut certe Provinciali superius & generalius convocaretur, ad disceptandas causas, in quibus plures inter se Provinciæ collidebantur. At illi ipsi Episcopi, qui in rebus Ecclesiasticis & spiritalibus Imperatoris potestatem arcessiverant, aliquando tandem animadverterunt, quanta hinc labes posset Ecclesiasticæ invehi disciplinæ. Novam ergo protinus juris formam moliti sunt instituere, ut ne causæ Ecclesiasticæ ad tribunalia sæcularia deferrentur. Antiochenum, & Sardicense Concilia, eodem fere tempore in id incubuere, sed diversas omnino iniere vias, illud in Oriente,

(1) Epiph. Hær. 78. c. 1. 2. 2.7.

te, in Occidente istud. Statuit enim Antiochenum, ut Presbyteri, Diaconique, quos Provinciale Concilium graviori nota inussisset, ad maius & numerosius Episcoporum Concilium appellare possent (1): *Oportet ad majus Episcoporum converti Concilium, & quod putaverint habere jus, ad plures Episcopos referre, eorumque examinationem, & judicium suscipere*. Si ad Imperatorem autem querelas deferrent, ne unquam restitui possent Ordini, aut dignitati, qua deturbati essent: *Si molesti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos esse*.

Aperitur ibi paulo post, quale futurum sit majus illud Episcoporum Concilium, in quo causæ retractabuntur jam judicatæ; aut quæ judicari nequiverint in Synodo Provinciæ: nempe ubi decernitur, si in capitali causa Episcopi scindatur in alias & alias sententias Synodus Provinciæ, a Metropolitano Provinciarum vicinarum Episcopos invitari debere, qui cum eis Provinciæ Præsulibus causam finiant (2): *Metropolitanus ex propinqua Provincia alios evocet judicaturos, & controversiam decisuros: & cum Provincialibus quod probatum fuerit confirmet*. Quod si quis Episcopus unanimi Coepiscoporum Provinciæ omnium consensione damnetur, ei jam nulla sit ad majus provocandi Concilium facultas.

IX. Consentiebat mirum in modum hæc disciplinæ ratio cum ea, quam obscuriora & procellosa tenuerant Ecclesiæ sæcula. Sic enim tum coaluere Concilia quædam extraordinaria: cujusmodi fuere illa, quæ Antiochiæ adversus Paulum Samosatenum eximiæ ejusdem urbis Episcopum habita sunt. Conveniebant scilicet Metropolitæ complures, & Episcopi viciniores cum Episcopis ejus Provinciæ, quæ pernicialis dissensionis igne conflagrabat.

At Sardicensis Synodus in hoc ipsum collimans, ut oblitteraretur consuetudo, quæ paulatim invalescebat, ad Imperatorem causas Ecclesiasticas referendi: aliam rationem secuta est, quæ superiorum temporum disciplinæ non minus esset consentanea, & in sacris præterea litteris fundamentum haberet. Cum enim Petro dederit Christus supra ceteros Apostolos Primatum & eximiam Capitis dignitatem: cumque cæteris Apostolis cæteros omnes Episcopos, Petro Romanos Pontifices succedere jusserit: cum denique sanxerit, Ecclesiam suam in æternum unam esse, & indivulsis nexibus cohærentem, omnium Episcoporum cum suo Capite unione: hinc aperte liquet, si unius Provinciæ Episcopi in Concilio suo peculiari consentire non possent, & si quæ Plures inter Provincias lites serrerentur, hanc omnium optimam & expeditissimam pacandæ discordiæ, & revocandæ pacis viam fuisse, si interponeretur Capitis auctoritas, ejus videlicet, in quo centrum unitatis & communionis Ecclesiasticæ Christus fixisset. Hoc secuta est Synodus Sardicensis, tum ut B. Petri memoriam honoraret: (3) *Beati Petri memoriam honoremus, &c.* tum ut ipsis vestigiis insisteret, quæ videbatur impressisse divina Providentia, rerum temporumque omnium moderatrix, cum Cæcilianus Primas Carthaginensis, & Athanasius Alexandrinus Archiepiscopus Romam demum profecti sunt, cum neutri quidquam opis aut spei reliquum esset in vicinis Episcopis, aut usquam alibi, præterquam Romæ, adversus iniquissimas Synodorum machinationes, quibus sedibus suis extrusi fuerant.

X. Verum cum gemina hæc Concilia solius meminerint Metropolitani, fatendum est nullum nomen illustrius aut magnificentius hactenus in Ecclesiæ usu fuisse. Marcus Diaconus in ea vita quam scripsit beati Porphyrii Cæsareæ in Palæstina Metropolitani, Chrysostomum non raro Archiepiscopum appellat. Inde suspicari posset quis, usitatius tunc esse cœpisse hoc nomen, idque acerbius ferentes Africanos Episcopos Concilii III. Carthaginensis, cui intererat Augustinus, id nomen proscripsisse, ut quod novum esset, & sæculi magis fastum ac dominationem redoleret, quam modestiam & humilitatem Ecclesiæ ministris accommodatam. Vetuit ergo hæc Synodus, ne quis deinceps summus Sacerdos, aut Princeps Sacerdotum, quod idem est ac Archiepiscopus, diceretur (4): *Ut primæ Sedis Episcopus non appelletur Princeps Sacerdotum, aut summus Sacerdos, sed tantum primæ Sedis Episcopus*.

XI.

(1) Can. 12. (2) Can. 14. 15. (3) Can. 3. 4. 7. (4) Can. 26.

XI. Cum sola novitas minus æquam peperisset hujus nominis interpretationem, brevi & cum novitate ipsa evanuit vocis invidia, ac dominationis suspicio illi affricata. Re igitur tota maturius pensitata, deprehensum est magnifica hæc in speciem nomina Archiepiscopi, Principis Episcoporum, summi Sacerdotis, non aliam sive originem, sive significationem habere, quam primæ Sedis, aut primæ cathedræ Episcopi. Primatum enim dumtaxat & primam Sedem hæc indicant. Quis enim dixerit, Archipresbyteri, aut Archidiaconi nomine formidolosam Presbyteris, aut Diaconis aliis dominationem intentari? Si fas erat Afris, primum inter Presbyteros, vel Diaconos, Archipresbyteri, vel Archidiaconi nomine donare; eccur invidiosum erat Archiepiscopum dici, qui primus esset inter Episcopos? Primus, & Princeps Latine idem sonant: principem locum tenet, qui primum. Qui ergo primus, idem Princeps erat Sacerdotum: & qui Latine Princeps Sacerdotum, eodem sensu parique modestia Græcis Archiepiscopus dicebatur.

Quanquam autem tam dilucida hæc sint, & eliquata, ab Archiepiscopi tamen vocabulo abstergi non potuit invidia, nisi aliquanto post temporis intervallo; nec nisi in prima Ephesina Synodo Generali primariis totius orbis Episcopis aperte tributum est (1). Ibi persæpe Cyrillus ab aliis, nonnunquam & a seipso Archiepiscopus appellatur; eodem honestatur nomine ab ipsa Synodo, in Epistola ad Imperatorem scripta de Nestorii depositione. Idem nomen Cœlestino Papæ ibidem, & a Cyrillo, & ab aliis datur. Impartitus est & eadem nominis gloria a Pseudosynodo sua, cui eodem tempore Ephesi non intererat tantum, sed & præerat Joannes Antiochenus. Quin & eodem appellationis honore ibidem gaudet Memnon Ephesinus Episcopus; adeo ut solis tunc Primatibus, aut Exarchis Diœceseon id tunc nomen tributum fuerit.

XII. Usu jam tum receptum erat in Oriente, ut Exarchi Diœceseon dicerentur majores illi Metropolitæ, qui Metropolitis minoribus aliis præfecti erant pluribus, pluribusque Provinciis, quarum sub uno Capite consociatio Diœcesis dictitabatur. Quæ nunc familiari Gallorum idiomate Diœcesis dicitur, videlicet tota ditio uni Episcopo subjecta, olim non Diœcesis, sed Parochia nuncupabatur. Diœceses autem Latinis olim Ecclesiis, maxime autem Africanis dicebantur, quæ nunc usitatius Parochiæ appellantur, vici nempe, villulæ, oppida, suis quæque Parochis subdita, & unius Episcopi ditione circumscripta. Ita etsi non recedamus ab antiqua nominum consuetudine, duplex tamen Diœceseon genus erit secernendum. Diœceses enim majores erunt, quæ plures Provincias in unum veluti corpus compaginabant, unique suberant Exarcho; minores autem Diœceses erunt, quæ per agros sparsæ a singulis Presbyteris reguntur. Græca ea vox est, sed alio & alio sensu donata a Græcis, atque a Latinis, ad quos ab illis derivata est.

A Constantino, sive ab Imperatore alio aliquo ortum duxerat civilis hæc dispositio, quæ Orientales Provincias in varias distribuerat Diœceses. Ex antedictis abunde patuit, nullam earum habitam esse rationem, sive in Nicæno, sive in Antiocheno Concilio. Illas prima invexit, aut invectas memoravit in Ecclesiasticam politiam Synodus prima Constantinopolitana. Iste enim ibi Canon conditus est (2): *Episcopi qui extra Diœcesin sunt, ad Ecclesias, quæ extra terminos eorum sunt, non accedant, neque confundant, & permisceant Ecclesias. Sed secundum regulas constitutas, Alexandriæ quidem Episcopus ea, quæ sunt in Ægypto tantum gubernet. Orientis autem Episcopi, solius Orientis curam gerant, servatis honoribus primatus Ecclesiæ Antiochenæ, qui in regulis Nicænæ Synodi continentur. Sed & Asianæ Diœcesis Episcopi, ea quæ sunt in Asia, & quæ ad Asianam tantummodo Ecclesiam pertinent, gubernent. Pontici autem Episcopi Ponticæ tantum Diœcesis habeant curam; Thraciæ vero ipsius tantummodo Thraciæ.*

Radiant in hoc Canone majores tres Diœceses, Romana, Alexandrina, & Antiochena: totidem minusculæ, Asiatica, Pon-

(1) Ann. 430. Conc. Eph. Act. 1. (2) Ann. 380. Can. 2.

Pontica, Thracica. Romana hic innuitur, eum laudatur Regula Ecclesiastica, hoc est Canon Nicænus; expresse autem declaratur Canone sequenti (1), quo Ecclesiæ Constantinopolitanæ honoris, & consessus prærogativa conceditur post antiquam Romam. In hac Constantinopolitana Synodo affirmat Socrates institutos esse Patriarchas. Hoc intellige, aut de Exarchis, aut de eximiis quibusdam Episcopis ibi designatis, qui essent Communionis Catholicæ veluti capita; quod illis tunc quidem temporis honoris forsan gradum aliquem supra alios Episcopos contulit. Argumento esse potest, quod Gregorius Nyssenus Episcopus, qui horum in numero erat, Metropolitanis accenseatur in ea sub Nectario Synodo, ubi ventilata est causa Arabiæ Episcoporum. Verum id privilegium personæ fuit, non Sedis.

Redeo ad Exarchos. Decrevit Chalcedonensis Synodus, si Clerico, aut etiam Episcopo lis & causa sit aliqua adversus Metropolitanum, posse eam referri ad judicium Exarchi (2): *Petat Exarchum Diœceseos*, aut ad Episcopum Constantinopolitanum. Hoc in Concilio Exarchi nomine donatus est etiam Episcopus Antiochenus. Legitur hoc ipsum Exarchi Diœceseos nomen in Actis Berythensis Synodi, quæ Actione decima Concilii Chalcedonensis perlecta sunt.

XIII. In hoc ipso denique Chalcedonensi Concilio Patriarchæ nomen primo usurpatum reperias. Etsi Theodosius Imperator in suis, & ad Valentinianum Imperatorem, & ad Gallam Placidiam litteris Leonem Papam appellarat. Actione Concilii ejusdem tertia, libelli supplices quatuor, qui ibi lecti sunt, quorum unus erat Presbyteri, duo Diaconorum, quartus autem laici cujusdam adversus Dioscorum, ita inscribuntur: *Leoni Archiepiscopo universali, & Patriarchæ œcumenico*. (3) Idem Leoni soli tributum est nomen in lætis faustisque acclamationibus Concilii: *Leoni multi anni: Patriarchæ multi anni*; Πατριάρχῃ πολλὰ ἔτη.

Nec dissimulandum tamen est, Actione secunda ejusdem Concilii Magistratus civiles, qui aderant, Exarchos Diœceseon Patriarcharum nomine affecisse.

XIV. Non aberrabit ergo a vero, qui existimaverit, ut Archiepiscopi nomen initium habuerat ab Episcopis Alexandrinis, utpote quod apud ipsum legatur Athanasium in Apologia secunda (4); ita Patriarchæ nomen a Romanis Pontificibus ortum duxisse, & deinde cæteris Exarchis, ac Primatibus esse collatum: ita ut vertente quinto sæculo principibus quinque Ecclesiæ Episcopis fuerit commune. Nihili certe faciendum existimo, quod in Pseudosynodo Ephesina Dioscorus Alexandrinus dictus sit a nescio quo Oecumenicus Patriarcha (5). Ceterum abhorret a veri etiam similitudine, Patriarchæ nomen irrepsisse in Ecclesiam a Patriarchis Judæorum: multo minus a Montanistis, quibus suos fuisse Patriarchas memorat Hieronymus (6). Patriarchas appellaverat Socrates (7) Exarchos Diœceseon, aut Communionis Catholicæ Principes a Concilio Constantinopolitano constitutos. Gregorii Nazianzenus (8) & Nyssenus (9) clarissimos suorum temporum Episcopos Patriarchas vocant, dum eos conferunt cum Patriarchis Testamenti veteris, quorum in illis virtutes reviviscebant. Hinc propius a vero abest, in usum Ecclesiæ vocem illam venisse. De Papæ demum nomine sermo erit capite sequenti, ubi & tempus indigitabitur, quo summo Episcopatus vertici, Petri successori cœpit adrogari, cum prius usitatissime Episcopis quibuslibet adscriberetur.

CAPUT IV. *P. 2. l. 1. cap. 1.*

Præsulibus quidem omnibus communia fuisse nomina Papæ, & Apostoli, Præsulis Apostolici, Apostolicæ Sedis Episcopi: sed ea tamen jam tum singulari quadam cum honoris prærogativa Romano Pontifici attributa sunt.

I. Ha

(1) Can. 3. (2) Can. 9. 17. (3) Concil. Chalc. p. 1. c. 29. 30. (4) Pag. 61. Edit. Commel. (5) In subscrip. Olympi Epis. Evazorum. (6) Hieron. Epist. 54. (7) Socrat. l. 5. c. 8. (8) Naz. Orat. 20. 42. 73. (9) Nyss. Orat. de Magno Episc.

I. Hæc nomina divinam quandam potestatem, sanctitatemque præ se ferunt.

II. Galliarum Episcopi Papæ, & eorum Cathedræ Apostolicæ Sedes appellitabantur.

III. Ita tamen, ut suus Romanæ Sedi, & præ cæteris eximius honor servaretur.

IV. Servos servorum Dei sese ipsi scribebant, & a Regibus quoque Apostolici vocabantur.

V. In Hispania Metropoles, salvo honore Romanæ Cathedræ principatus, pro Sedibus Apostolicis habebantur.

VI. Pontifices ipsi unitati, & æqualitati Episcopatus assentiebantur, ut quæ imitaretur divinarum Trinitatis personarum unitatem, & salva origine atque subordinatione æqualitatem.

VII. In Africa Carthaginensis Episcopus Apostolicus dictus.

VIII. In ipsa urbe Constantinopolitana supra Patriarcham eminentius sedet Papa, præsidetque.

IX. Idipsum in Conciliis & fit, & probatur maxime.

X. De Papæ nomine, & quo demum tempore Episcopo Romano uni adscribi cœperit.

I. TAmetsi Petri successori & Christi in terris Vicario sæpius & luculentius tributa fuerint splendidissima hæc & sanctissima nomina, Papæ, Apostoli, Apostolicæ Sedis Præsulis: fatendum tamen est, etiam tribus his, quæ a Clodoveo Francorum Rege ad Caroli usque Imperium fluxere, sæculis, ea Episcoporum omnium communia fuisse. Momenti oppido magni duo hæc sunt, quæ capite isto elucidanda & comprobanda aggredior, ut am litudini Episcopatus universalis, & præcellentiæ ejus, qui Caput est & centrum, lucis aliquid & gloriæ nostra hac opera accedat. Neque enim augustissima ista nomina eorum similia sunt, quorum vanissimo tumore homines gloriæ cupidi delectantur: sed quæ verissimam spirent sanctitatem, divina quadam potestate suffultam.

II. Fortunatus Pictaviensis postea Episcopus Euphronio Turonensi Episcopo in hæc verba scribit (1): *Domino sancto, & meritis Apostolico Domino Euphronio Papæ, &c. Apostolice, & peculiaris domine & pater, &c. Apostolatui vestro me commendans, &c. Sanctitati vestræ me commendans.* Felici Nannetensi Episcopo in hunc modum: *Domino sancto, & Apostolica Sede dignissimo Patri, Felici Papæ* (2). Claromontanum autem Episcopum ita compellat: *Domino sancto, & Apostolicis actibus præconando.* Similiter Siagrium Episcopum Augustodunensem, *Domino nostro, & Apostolica sede dignissimo.* Quin & Radegundis Regina ita Episcopos scripta ad eos Epistola affatur: *Dominis sanctis & Apostolica sede dignissimis Patribus* (3).

III. Avitus Episcopus Viennensis Episcopum Hierosolymitanum magnificis iisdem titulis ornat (4): *Papæ Hierosolymitano. Exercet Apostolatus vester concessos a Divinitate Primatus; & quod Principem locum in universali Ecclesia teneat, non privilegiis solum studet monstrare, sed meritis.* Romanum porro Pontificem absolute Papam dum vocat idem Avitus, quantum verborum detrahit, tantum accumulat gloriæ (5): *De his, quæ Papæ dicebantur objecta.* Nec vero Romanos cives Primatus Petri minus amantes esse vult ille, quam fuere Imperii: *Nec minus diligatis in Ecclesia vestra Sedem Petri, quam in civitate apicem mundi.* Denique si quis Papam aut defendit, aut impetit, ab eo censet, non Episcopis unum aliquem defendi, aut impeti, sed ipsummet Episcopatum: *At si Papa urbis vocatur in dubium, Episcopatus, jam videbitur, non Episcopus vacillare.* Propterea ergo statuit Symmachum Papam ab æterno Pastore ac Judice, a quo commissa ei erat Ecclesia, judicari oportere; *Reddet rationem, qui ovili Dominico præest, qua commissam sibi agnorum curam administratione dispenset. Ceterum non est gregis proprium pastorem terrere, sed judicis, &c. Qua ratione vel lege ab inferioribus judicetur.* His consentiebat & Synodus Romana, quæ Avito teste, *causam, quam pene temere susceperat inquirendam, divino* potius

(1) L. 3. Poemat. & Opusc. (2) L. 4. (3) Greg. Turon. L. 9. c. 42. Baron. an. 590. n. 29. (4) Epist. 23. (5) Epist. 31.

potius ſervavit examini. Ex his facile intelliges, quo ſenſu ſcripſerit idem Avitus *Papæ*, ideſt Epiſcopo Conſtantinopolitano, Romanum Pontificem, ipſumque *velut geminos Apoſtolorum Principes eſſe*, *&c. velut in cœlo poſitum Religionis ſignum pro gemino ſidere* (1). Nec vero neſcius erat Avitus, unum eſſe inter ſidera diei, ac rerum omnium parentem Solem, unum inter Apoſtolos ceterorum caput, ac principem Petrum (2). *Sic quondam Petrus Apoſtolorum Caput*, *ideſt Principum Princeps*.

IV. Hoc uno nomine humillime & ſanctiſſime gloriabatur Deſiderius Cadurcenſis Epiſcopus, *Servus ſervorum Dei*: quod & ab ipſo gloriæ Rege ſumpſerat, qui venit non miniſtrari, ſed miniſtrare: *Ego in medio veſtrum ſum*, *ſicut qui miniſtrat* (3). Unde & ejus proprium deinde factum eſt nomen, quem Chriſtus habet in terris modo quodam ſingulari Vicarium, ut ejus eſſet humilitatis imitator primarius, qui primas acceperat poteſtatis. Coepiſcopos ſane ſuos Deſiderius idem iiſdem titulis, de quibus ſermo eſt, proſequitur, cum ad illos ſcribit (4): *Apoſtolico Patri*, *Dodoni Papæ*: Et Epiſtola alia: *Rogo Apoſtolicam dignationem veſtram*. Parem & illi vicem referunt, dum ad eum ſcribunt: *Apoſtolica ſede digniſſimo Papæ & Patri*. Immo & ipſi Reges ad Epiſcopos: *Apoſtolica ſede digniſſimo Patri Deſiderio Sigebertus Rex*. Iiſdem verbis uſus eſt Childebertus Rex ad Pontificem Romanum: *Domino ſancto*, *& Apoſtolica ſede colendo in Chriſto Patri Joanni Childebertus Rex*. Iiſdem & Clodoveus ad Epiſcopos Galliæ (5): *Orate pro me*, *Domini ſancti*, *& Apoſtolica ſede digniſſimi Papæ*. Carolus Major-Domus, ubi Bonifacium Papæ Legatum commendat Epiſcopis: *Dominis ſanctis*, *& Apoſtolicis in Chriſto Patribus Epiſcopis*. (6) At Concilia III. IV. V. Aurelianenſia, & Arvernum II. ſive Claromontanum Eccleſiæ tantum Romanæ *ſedem Apoſtolicam* adſignant.

V. Iſidorus Hiſpalenſis Patriarchas, & Archiepiſcopos omnes ſedibus Apoſtolicis donat (7): *Patriarcha Græca lingua ſummus Pater*, *quia primum*, *ideſt*, *Apoſtolicum retinet locum*. *Archiepiſcopus Græce ſummus Epiſcoporum*; *tenet enim vicem Apoſtolicam*. Alio loco omnes Epiſcopos Apoſtolicis thronis invehit (8): *Siquidem & ceteri Apoſtolorum Petro par conſortium honoris*, *& poteſtatis acceperunt*, *qui etiam in toto orbe diſperſi Evangelium prædicaverunt*; *quibuſque decedentibus ſucceſſerunt Epiſcopi*, *qui ſunt conſtituti per totum Mundum in ſedibus Apoſtolorum* (9). Nec neſcivit tamen Iſidorus, quo Petrus jure ceteris antepoſitus ſit Apoſtolis a Chriſto, qui illum ſuum ipſe in locum ſubrogavit (10): *In novo Teſtamento poſt Chriſtum*, *ſacerdotalis Ordo a Petro Apoſtolo cœpit*, *ipſi enim primus datus eſt Pontificatus in Eccleſia Chriſti*. *Sic enim ad eum Dominus*: *Tibi dabo claves regni cœlorum*. Et alio in loco: *Quod vero de parilitate agitur Apoſtolorum*, *Petrus præeminet ceteris*, *qui a Domino audire meruit*: *Tu es Petrus*, *&c. Paſce agnos meos*, *&c. Honorem Pontificatus in Chriſti Eccleſia primus ſuſcepit*. *Cujus dignitas poteſtatis etſi ad omnes Catholicorum Epiſcopos eſt transfuſa*, *ſpecialius tamen Romano Antiſtiti*, *ſingulari quodam privilegio*, *velut capiti*, *ceteris membris celſior permanet in æternum*. *Qui igitur debitam ei non exhibet reverenter obedientiam*, *a capite ſejunctus*, *Acephalorum ſchiſmati ſe reddit obnoxium*. Idalus vero Barcinonenſis Epiſcopus ad Archiepiſcopum Toletanum ita ſcribit (11): *Juliano Toletanæ primæ Sedis Apoſtolo*.

VI. Epiſcopatus illam, & Apoſtolatus in Papa, & Epiſcopis æqualitatem, & unitatem, ſoſpite & intacta inferiorum erga ſuperiores obedientia, ſcitiſſime propalat Symmachus, dum adorandæ Trinitatis Formam proponit, ubi cum origine, emanatione, & miſſione æqualitas, & cum ordine unitas mire conſiſtit (12): *Nam dum ad Trinitatis inſtar*, *cujus una eſt atque individua poteſtas*, *unum ſit per diverſos Antiſtites ſacerdotium*: *quemadmodum priorum ſtatu-*

(1) Epiſt. 7. (2) In Fragm. pag. 159. (3) Matth. 20. 28. Luc. 22. 27. (4) Bibl. Patr. Tom. 9. p. 415. & cæt. Epiſt. 10. 11. ibid. 3. 3. 6. 9. 17. (5) Anno 508. Du Cheſne Hiſt. Franc. To. 1. p. 868. (6) Bonif. ep. 32. (7) Originum L. 7. a 11. (8) De off. Eccl. l. 2. c. 5. (9) Ibidem. (10) Epiſt. ad Eugen. Tolet. Epiſc. pag. 697. (11) Acheriani Sicil. Tom. 2. pag. 325. (12) Epiſt. 2. Sim.

statuta a sequentibus convenit violari? Formulam professionis fidei & communionis Catholicæ præscripsit Hormisda Pontifex, cui & subscripsere post Joannem Patriarcham Constantinopolitanum Orientis omnes Episcopi. Istud autem erat inter alia multa ejus Professionis capita diligentissime notandum: uti Ecclesiæ omnes una tantummodo Ecclesia sunt; ita thronos omnes Apostolicos sedesque omnes Episcopales ubique terrarum, unam esse solum sedem Apostolicam, Petri sedi individua copula cohærentem (1): *Sanctissimas Dei Ecclesias, idest, superioris vestræ, & novellæ illius Romæ unam esse accipio; illam sedem Apostoli Petri, & istius augustæ civitatis unam esse definio*. Bis mille & quingentis ab Episcopis Orientalibus hanc Professionem subscriptam fuisse testatum facit locupletissimus Auctor Rusticus Diaconus (2).

VII. Ejusdem doctrinæ nova suppeditat documenta, quæ his temporibus (3) sub Vandalis oppressa jacebat Ecclesia Africana. Ita enim in Concilio Carthaginensi supplicem libellum Bonifacio Carthaginensi Episcopo oblatum Monachi cum Abbate ordiuntur (4): *Rogamus, beatissime, & Apostolica dignitate prædite, Christi venerande Pontifex, &c. Tui Apostolatus orationibus nos commendamus*. Simile veri est, habitam in his esse rationem ejus potestatis, qua Carthaginensis Episcopus supra ceteros Africæ Episcopos eminebat: *Ut tantæ Sedis, quæ totius Africæ Ecclesiæ Primatum tenere cognoscitur, defensione muniti*. Idcirco & hi tunc Monachi cum se Carthaginensis Præsulis ditioni & tuitioni commisissent, ab Episcopi Diœcesani jure & potestate immunes deinceps se fore sperabant, ut suo loco dicemus.

VIII. Quamvis autem Apostolatus & Sedis Petri, cujus partem singuli habent Episcopi, una sit & æqualis potestas: nulli tamen non exploratum est, Romano Præsuli Afros omnes semper concessisse Episcopos, quippe qui & jure quodam singulari successerit Petro, & omnium caput sit Episcoporum, vocatus non in partem, sed in plenitudinem, cum solicitudinis, tum potestatis (5): *Duorum magnorum luminarium Petri & Pauli verbis, tamquam splendentibus radiis illustrata, eorumque decorata corporibus Romana, quæ mundi Caput est, Ecclesia*. Verba hæc sunt Fulgentii Ruspensis Episcopi.

Addendus & Possessor Africanus Episcopus, qui ad Hormisdam Papam scribens, ea illi adscribit, quæ non possint nisi Petri, & Pauli ex asse hæredi & successori competere (6). *Quis majorem circa subjectos solicitudinem gerit, aut a quo magis nutantis fidei stabilitas expectanda, quam ab ejus Sedis Præside, cujus primus a Christo Rector audivit: Tu es Petrus, & super hanc petram, &c.*

Quod vero ad Orientem attinet, Joannes, qui Hormisdæ successit, Constantinopolim profectus, supra Epiphanium ejusdem urbis Patriarcham sedit, eam confessus honorificentiam gnarus deberi principatui Apostolicæ Petri cathedræ: *Joannes Byzantium veniens, & invitatus ab Epiphanio Patriarcha non consensit, usquequo Epiphanio præsideret, utpote Papa Romanus*. Verba hæc sunt Anastasii Bibliothecarii in historia sua, sectantis vestigia Theophanis in Chronographia. οὐ κατεδέξατο, ἕως παρεκάθισεν ἐπιφανίῳ ὁ ῥώμης. Auctore similiter Marcellino Comite, *dexter dextero Ecclesiæ sedit solio*. Addit infra idem Theophanes, Menæ Patriarchæ Constantinopolitani nomen, quod primum erat in sacris diptychis, posteriori loco perscriptum fuisse, ut priori Vigilius Papa & scriberetur, & nominaretur.

IX. In Concilio Oecumenico VI. Papæ nomen uni Romano Præsuli tribui videtur, ita ut manifestissimis documentis anteponatur, & Constantinopolitano (7), qui ibi Patriarcha, & Antiocheno, qui nominatur Archiepiscopus: *Agathoni Orthodoxo Papæ, multos annos. Georgio Orthodoxo Patriarchæ multos annos, &c. Audiens Macarius Archiepiscopus Antiochiæ, &c.* Quod affectatum nominum discrimen sæpius ibidem observari potest. Synodalis ad Pontificem Epistola ita inscribitur: *Sancto & beato Papæ*

(1) Post Epist. 40. Hormisd. (2) In disput. con. Aceph. (3) Anno 528. (4) Spicil. Tom. 6. pag. 2. 3. 4. (5) L. de Incarnat. & Grat. (6) Inter Epist. Hormisdæ. (7) Act. 8.

Papæ senioris Romæ. Et illa quidem quina exemplaria Synodalium Actorum, quæ ad quinque primas Sedes ex antiquo more missa sunt, Apostolicas sedes tribuunt Constantinopolitanæ Ecclesiæ, & Alexandrinæ, perinde ut Romanæ. At Romana sola dicitur sedes Petri, ut Marci Alexandrina: *Apostolicæ Sedi sancti & Principis Apostolorum Petri, sive Agathonis Papæ*. Quare & Macarius Patriarcha Antiochenus, & ceteri, in quos propter invictam in defensanda hæresi pertinaciam damnationis sententia vibrata fuerat, *probationi sanctissimi Papæ traditi sunt* (1). Quidquid flatuerint Trullanæ Synodi Episcopi de commentitia illa æqualitate Papæ, & Patriarchæ Constantinopolitani, quasi æqualibus privilegiis illos frui par esset: *ἴσων πρεσβείων*; non dissimulant tamen ne ipsi quidem, secundas tantum tenere Constantinopolitanum: *Ut qui sit secundus post illum*. Nec ulterius quidquam ambiit Episcopus Constantinopolitanus, sive in Constantinopolitana prima Synodo, sive in Chalcedonensi.

X. Observandum denique nobis est, quanquam Episcopis olim omnibus nomen Papæ communicatum fuisset, ineunte tamen sexto admodum seculo, ad unum Pontificem Romanum illud revocari cœpisse. Episcopum Romæ, aut Papam Romæ nominat Liberatus; at post Agapeti tempora solo Papæ nomine Romanos designat Episcopos (2): *Agapetus Papa ordinatur, &c. Papæ, & Senatui Romano scribens Rex, &c. Papa Constantinopolin projectus est, &c. Augusta Papæ minas intentante, in hoc Papa perstitit, &c. Tunc Papa Menam ordinavit*. Ubi vero de Sylverii Papæ exilio historiam texit, ita Imperatorem alloquitur Episcopus Patarensis: *Multos esse in hoc mundo Reges, sed non esse unum, sicut ille Papa est super Ecclesiam mundi totius*. Sexta Synodus dum Imperatorem affatur, Agathonem nuncupat Episcoporum orbis totius Patrem & summum Papam: *Sanctissimi Patris nostri & summi Papæ*. Synodicæ quoque litteræ inscribuntur Papæ senioris Romæ. Imperator ipse inde ad Leonem secundum Papam scribens (3), *Archiepiscopum Romæ vocat, & Papam Oecumenicum*. Quæ jam satis multa sunt, ut evincatur, obtinuisse jam tum in Oriente, & Occidente, ut Papæ nomine solus deinceps Romanus Pontifex decoraretur. Siquæ autem posthac his contraria occurrant exempla, id ex eo fit utique, quod non invalescat rei cujusquam usus, nisi lentis quibusdam incrementis; & paucissimæ sint consuetudines tam alte infusæ & tam late diffusæ per orbem, quibus non exceptiones aliquæ adversentur (4). Sic in sexta Synodo Cyrus Episcopus Alexandrinus gaudet adhuc Papæ nomine.

CAPUT V. P. 3. l. 1. c. 1.

Mutua inter Romanos hinc Pontifices, inde Galliarum Imperatores, Reges, & Episcopos concordia permagno utrisque & præsidio fuit, & ornamento, dum Caroli Magni stirps rerum potita est.

I. Amplitudo Romanæ Ecclesiæ, & Gallicani Regni majestas aptissimo nexu sibi mutuo colligantur.

II. Nomenojus Armoricæ Dux adversus Reges nostros dum se commovet, totis Episcoporum, & Pontificis viribus statim impetitur.

III. Carolus cognomento Calvus Rex Francicus perfidas fratris Germaniæ Regis molitiones Episcoporum, & Pontificis ope eludit.

IV. Religio Regum solium firmat, dum subditos confirmat in obsequio.

V. Expedit plerumque Episcopis, ut Pontificis auctoritate fulciantur.

VI. Hincmarus expertus, confessusque tandem est, nutare Episcoporum auctoritatem, si Pontificis summi patrocinio destituantur.

VII. Aliis ab Oriente, & Occidente exemplis constat, Apostolica Sede niti Episcoporum omnium Cathedras.

VIII. Summus Pontifex vinculum pacis & conciliator extitit inter utrumque Orientis, & Occidentis Imperium.

IX. Fatetur Hincmarus, Romanam Ecclesiam novam esse novi Testamenti Hierosoly-

(1) Act. 8. (2) Cap. 18. 21. 22. (3) Act. 18. (4) Vide infra L. 2. c. 50. n. 14.

folymam, dubiis in rebus adeundam.

X. Idem ostendit consultissimum esse, ut si quæ inter regna varia graviores controversiæ oboriantur, eæ in commune tractentur, conciliatore eo, qui totius Ecclesiæ Caput est.

XI. Existimat posse jure suo Pontificem indulgere veniam, ubi Episcopi ex canonum rigore indixere pœnam.

XII. Quid senserit Hincmarus de precellentia & amplitudine Sedis Apostolicæ.

XIII. Quid eadem de re senserit Fulco successor ejus, & Alcuinus.

XIV. Animadversiones in illam Constantini donationem, quæ circumfertur, & qua fingitur ipse Romanos Pontifices ornasse Imperatoris insignibus.

XV. Carolus Magnus Pontifices consultat de dubiis ad Religionem pertinentibus; illam imitari debuerant Orientis Imperatores.

XVI. De dissensione familiæ Imperatoriæ sub Ludovico Pio, quæ & ipsos distraxit Episcopos.

I. QUis non divino quodam consilio factum putet, ut Carolus Magnus ad Imperii culmen eodem ipso tempore promoveretur, quo ad summum gloriæ & amplitudinis fastigium Romana cœlitus vocabatur Ecclesia? Illustri scilicet documento posteris, eadem fore Romanæ Sedi, & Coronæ Franciæ incrementa dignitatis, communesque gradus ad honorum apicem. Auctam terrenis ditionibus Ecclesiam Regum Francorum munificentia & tuitione nemo ambigit. Ast eorundem pietate, legibus, & obsequio stabilitam firmius sacram Pontificum auctoritatem, habitamque reverentius, disputationis hujus series prodet. Tam uberem rerum copiam, quam vix liber unus absolvat, uno concludere capite, ita non facile fuerit. Verum hoc argumentum nec prætermitti omnino potuit, nec fusius pertractari. Quippe ut ampla sit materies, operis tamen & instituti nostri nonnisi pars est, eaque exigua.

II. Nomenojus Armoricæ Dux excusso simul utriusque dominationis jugo, Romanæ, & Franciæ, quarum jura religiose conjuncta, communemque esse causam intelligebat, increpatus est ab universis quartæ Synodi Turonensis Episcopis, ut qui incurrisset in offensionem totius orbis Christiani; & dum litteras Legatosque Sedis Apostolicæ aspernatus esset, violata Capitis majestate, totum in se concitasset corpus Ecclesiæ (1). Ergo non potuisse non in eum exardescere Episcoporum indignationem, qui ut Apostolorum successores sunt, ita Apostolorum Principi, successoribusque ejus aspersa contumelia, in ipsos redundasset. *Omnem læsisti Christianitatem, dum Vicarium B. Petri Apostolicum, cui dedit Deus Primatum in omni orbe terrarum, sprevisti, &c. Ne litteras quidem ipsas recepisti. In eo igitur læsisti Apostolos, quorum est princeps Petrus; læsisti Episcopos, qui jam cum Deo regnant in cœlis, & miraculis coruscant in terris: læsisti & nos, qui etsi non habemus eorum meritum, idem tamen divina gratia possidemus officium.* Porro litteræ illæ Pontificiæ, quæ contemptui habitæ sunt a Nomenoio, virum contumacem ad debitum Regibus obsequium revocabant.

III. Ludovicus Germaniæ Rex cum Carisiacensis Synodi Episcopos a fratre suo Carolo Calvo abalienare studuisset, hoc ab iosis responsum tulit, haud posse se ab eo Rege desciscere, qui inter sacrorum solemnia inauguratus esset ab Episcopis, & Romani Pontificis litteris honestatus (2). *Cum illis Archiepiscopis, & Episcopis, qui consensu & voluntate populi regni istius, domnum nostrum fratrem vestrum unxerunt in Regem, sacro chrismate, divina traditione, quamque sancta Sedes Apostolica mater nostra litteris Apostolicis ut Regem honorare studuit, & confirmare.*

IV. Utroque hoc exemplo patet, quam vere scripserit ad eundem Carolum Calvum Nicolaus I. Pontifex, vim & robur Apostolicæ Sedis præsidio esse, & munimento, non Ecclesiis tantum, sed temporalibus quoque potestatibus, quas Religio dum divinitus institutas docet, sacrosanctas quoque & verendas populis facit, multo facilius validiusque, quam pœnarum minis armorumque fremitu obtineri posset (3). Pri-

(1) Ann. 849. (2) Ann. 858. (3) Epist. 30.

Privilegia namque Romanæ Ecclesiæ totius sunt Christi, ut ita dicamus, remedia Ecclesiæ Catholicæ. Privilegia, inquam, Petri arma sunt contra omnes impetus pravitatum, & munimenta atque documenta Domini Sacerdotum, & omnium prorsus, qui in sublimitate consistunt, immo cunctorum, qui ab eisdem potestatibus diversis afficiuntur incommodis. Sæpius tamen Principibus Ecclesiæ necessaria est tuitio Apostolicæ Sedis.

V. Concilii II. Trecensis Præsules precibus quam potuere humillimis flagitarunt a Joanne VIII. Pontifice, suprema sua auctoritate ut tueretur sententiam, qua sacris erant interdicturi prædones sacrilegos, qui in Ecclesiæ prædia invaserant: quippe coercendæ effrænatæ libidini impar erat tunc Episcoporum auctoritas sola (1). *Nos famuli atque discipuli vestræ auctoritatis, &c. Vestra auctoritate nobis subveniri cum omni mentis humilitate deposcimus, ut censura Apostolicæ Sedis muniti, robustiores & promptiores deincept contra Ecclesiasticarum rerum raptores, sacrique ministerii Episcopalis contemptores, nos successoresque nostri persistere valeamus.*

VI. Videbimus alibi, num puduerit Reges clarissimos ab arce Romana quærere aliquid præsidii labanti Imperio suo. Observare in præsens juvat, præstantissimos quosque Episcopos, ut dignitati suæ consultum esset, adiisse supplices Apostolicam Sedem, & enixe postulasse, ut sua sibi prisca confirmarentur privilegia, utque ne Ecclesiis suis abdicari exturbarique possent inconsulta Ecclesia Romana. Hincmarus Remensis Archiepiscopus, quem antea Lotharius dejicere de gradu in Ebbonis restituendi gratiam contenderat, his ipse verbis ad Pontificem Nicolaum scripsit, quibus alii quinque Metropolitani, plurimique ex Trecensi Synodo Episcopi subscripsere (2): *Summissæ devotionis obsequio vestri Apostolatus exoramus magnificam beatitudinem, ut more prædecessorum vestrorum, quæ de statu sacri Pontificalis Ordinis ab eis statuta, & imprævaricabili auctoritate firmata sunt, ut immota de cetero maneant: mucrone Apostolico quorumcunque Metropolitanorum temeraria præsumptione suppressa, &c. Ita ut nec vestris, nec futuris temporibus, præter consultum Romani Pontificis de gradu suo quilibet Episcoporum dejiciatur, sicut eorundem antecessorum vestrorum multiplicibus decretis, & numerosis privilegiis stabilitum mo lis mirificis extat. Videlicet ne aliqua varietate & vilitate summus ordo Diaboli administratione nutare, aut irregulariter labefactari sinatur.*

Experimento proprio his Episcopis perspectum erat, tam incertam instabilemque fore dignitatem suam, quam Principum gratiam, nisi inconcussa petra niteretur, ejusque Pontificis patrocinio, quem longe impensius colerent Reges, quam qualescunque ditionis suæ Episcopos. Ab his non dissentiebat Carolus Calvus in ea quam statim post Concilium Trecense ad eundem Nicolaum Papam scripsit epistola, ubi affirmabat non potuisse a Ludovico Pio Ebbonem Remensi Archiepiscopatu orbari, sine assensu Papæ Gregorii, quem an orarit incertum esset, certum non exorasse, cum in Ebbonis locum suffectus ab eo nemo sit; unde post Ludovici Pii mortem quasi postliminio restitutus suæ sedi est Ebbo; *Dominus Imperator Gregorio Papæ dirigit, ejus assensum, si fieri potest, in depositione Ebbonis expostulans, &c. Credimus, quia si in abjectionem Ebbonis domnus Imperator prædecessorem vestrum fautorem habuisset, continuo vacanti Ecclesiæ illi alium Pontificem subrogasset.*

VII. Hinc Episcopos commonuit Nicolaus Pontifex, cordi ipsis & curæ esse debere, ut Romanæ Ecclesiæ dignitas eminentissima retineretur, quæ ipsorum esset columen, & qua eversa idem in omnes ingrueret turbo, quo esset nuper Rothaldus Episcopus dejectus (3): *Privilegia Sedis Apostolicæ tegmina sunt, ut ita dicamus, totius Ecclesiæ Catholicæ. Privilegia, inquam, hujus Ecclesiæ munimina sunt contra omnes impetus pravitatum. Nam quod Rothaldo hodie contigit, unde scitis, quod cras cuilibet eveniat vestrum?*

Horum privilegiorum defensioni impensurum

(1) Ann. 878. (2) Ann. 867. (3) Epist. 32.

rum se palam profitetur idem Pontifex, quidquid sibi vitæ & sanguinis superesset: nec obscurum certe ille invicti hujus Apostolicique vigoris specimen edidit, Photio, qui Patriarchalem Constantinopolitanam sedem per vim conscenderat, destituto, restituto Ignatio, excluso a sacris Senatu, & Imperatore ipso, quod in Patriarcham legitimum conspirassent; missis ad omnes Orientales Patriarchas istiusmodi litteris, quæ interritam cum suprema auctoritate constantiam commendarent (1): *Photium tyrannum pronuntiat & deponit, asseclas illius ipsumque Imperatorem cum Senatu ejus omni, per litteras a cœtu fidelium excludit. Quæ Nicolaus cum divino zelo inflammatus egisset, æquissimam judicii sui sententiam ad Orientis Patriarchas transmisit.*

VIII. Non minus enituit summa hæc auctoritas in veneratione & obsequio Regum, & Imperatorum erga Pontifices in rebus gravioris momenti. Dum Leonis Imperatoris, qui primus sacras imagines infectatus est, fortiter minas repelleret Gregorius III. Papa, palam contestatus est, si aliquo adhuc esset in loco apud Occidentales Imperator Orientis, Apostolicæ Sedi referendas esse gratias, quam illi impensissime colerent & amarent: hactenus illud fuisse proprium munus Romanorum Pontificum, Orienti Occidentem conciliare, & utriusque Christiani orbis pacem constringere: denique tanta veneratione habitum a Principibus Occidentis successorem Petri, ac si Deus terras incoleret (2). *Testis est Deus, quascunque ad nos misisti epistolas, auribus cordibusque Regum Occidentis obtulimus, pacem illorum tibi ac benevolentiam conciliantes, teque laudantes ac mirifice offerentes. Idcirco etiam Laureata tua receperunt, &c. Scire debes, Pontifices, qui pro tempore Romæ fuerunt, conciliandæ pacis causa, sedere tanquam parietem integerrimum, septumque medianum Orientis, & Occidentis, ac pacis arbitros & moderatores esse, &c. Sanctum Petrum omnia Occidentis regna velut Deum terrestrem habent, &c. totus Occidens sancto Principi, Apostolorum fidei fructus offert.*

Luculentius id comprobavit Carolus Magnus, qui fidei illibatæ merito, constantique cum Romanis Pontificibus concordiæ, totum pene Occidentem victricibus subegit armis. In spem ineundi cum tanto Principe fœdericis, Constantinum Irenes filium Imperatorem Constantinopolitanum adduxit Hadrianus Papa, modo suum in Oriente redderet sacris imaginibus cultum (3). *Sicut Carolus Rex Francorum, & Longobardorum, & Patricius Romanorum nostri obtemperans monitis, atque adimplens in omnibus voluntates, omnis Hesperiæ, Occiduæque partis Barbaras nationes sub suis prosternens conculcavit pedibus, omnipotentatum illarum domans, & suo subjiciens regno adunavit.*

Narrat Anastasius Bibliothecarius, missum se Constantinopolim, tum Ludovici Imperatoris, tum Hadriani II. Papæ mandato, ut contrahendas inter utriusque imperatoris liberos nuptias promoveret, Ludovici nempe filium inter natamque Basilii. Res tantæ utilitatis ad pacem utriusque Imperii, tantæ necessitatis ad libertatem Ecclesiarum sanciendam firmandamque, sine summi Pontificis interventu confici non poterat, si qua fides haberi debet huic Scriptori (4): *In tam pio enim negotio, & quod ad utriusque Imperii unitatem, immo totius Ecclesiæ Christi libertatem pertinere proculdubio credebatur, præcipue summi Pontificis vestri quærebatur assensus.*

IX. Quo dignitatis & fastigii Sedem Romanam extulerint per duo hæc, vel tria sæcula Imperii Carolini, maximi quique & doctissimi Præsules, docebit nos ante alios Hincmarus Remensis, cui nempe visum est iisdem gaudere privilegiis Romanam Ecclesiam in Christiano orbe, quibus Hierosolymam quondam inter Judæos (5): *Privilegium, quod Jerusalem propter infidelitatem, & negationem Filii Dei perdidit, hac confessione B. Petri promeruit, & non ab homine, neque per hominem, sed per Jesum Christum, sicut Petrus, & Paulus Apostolatum, ita & hæc sancta Sedes omnium civitatum meruit principatum.* Et sicut adiri summum Pontificem, ejusque & sacri apud Hie-

(1) Nicetas in vit. Ignatii. (2) In Anteactis Synodi 2. (3) Act. 2. Nic. Synodi 2. (4) In præfat. VIII. Synodi. (5) Tom. 2. p. 150.

Hierosolymam Seniorum consessus suprema auctoritate definiri jussit Lex Mosaica, siqua de moribus aut doctrina oriretur gravior contentio; ita referri debere ad Petri Cathedram de rebus eisdem judiciorum summam, censet Hincmarus; idque potissimum in Occiduis regionibus, quæ huic Sedi, & fidei integritatem, & sanctitatem morum ferrent acceptam (1). *De omnibus dubiis ac obscuris, quæ ad rectæ fidei tenorem, vel ad pietatis dogmata pertinent, sancta Romana Ecclesia, ut omnium Ecclesiarum mater & magistra, nutrix ac doctrix est consulenda, & ejus salubria monita sunt tenenda, maxime ab his qui in illis regionibus habitant, in quibus divina gratia per ejus prædicationem omnes in fide genuit, & catholico lacte nutrivit, &c.*

X. His verbis orditur Hincmarus tractatum, quem scripsit de divortio Lotharii Regis, & Reginæ Tetbergæ. Contendebant nonnulli causam illam per Metropolitanos & Episcopos regni, cui præerat Lotharius, diiudicandam esse, summotis cæteris quibusque. At contra mirifice demonstrat Hincmarus, in unum quoddam Regis Regum Imperium coaluisse omnia Christiani nominis Imperia; ideoque ad omnes pertinere causarum graviorum judicium, quæ privatis primum in Conventibus agitatæ, in generali demum Synodo expendendæ sunt, ubi sub oculis & arbitrio summi Pontificis ratum vel infectum maneat, quidquid erat ante privatim consultatum (2): *Unum regnum, una Christi columba, videlicet sancta Ecclesia; unius Christianitatis lege, regni unius, & unius Ecclesiæ, quanquam per plures regni Principes, & Ecclesiarum Præsules gubernacula moderentur. Sed & hæc de qua agitur, talis est causa, quæ generaliter ad omnes Christiano nomine insignitos pertinere noscatur. De Rege enim & Regina, de lege conjugii ratio versatur, &c. Quapropter si eam necesse est definiri, vel definitam a cunctis agnosci, sicut debet ab omnibus observari &c.* Nec multo post allegatis Africanis Conciliis (3): *Quibus omnibus demonstratur, quia Synodus comprovincialium Episcoporum judicia, generalis autem Synodus comprovincialium dijudicationes sive dissensiones refricet, vel corrigat: Apostolica vero Sedes comprovincialium & generalium retractet, vel confirmet judicia.*

XI. Perillustri Hincmarus suam ipse observantiam in primæ Sedis Præsules approbavit exemplo; cum deposito in solemni Episcoporum conventu Rothaldo Suessionum Episcopo, confessus tamen est integrum esse Pontifici Episcopale illud retractare judicium, immo & pristinam in dignitatem redintegrare Rothaldum, ea indulgentia, quæ summis potestatibus, ut prorsus consentanea, ita & familiaris est (4). *Nullam habere possumus verecundiam de restitutione illius, si foret facta vestri summi Pontificatus pietate, quia omnes senes cum junioribus scimus, nostras Ecclesias subditas esse Romanæ Ecclesiæ, & nos Episcopos in primatu B. Petri subjectos esse Romano Pontifici, & ob id salva fide, quæ in Ecclesia semper viguit, & Domino cooperante florebit, nobis est vestræ Apostolicæ auctoritati obediendum.*

Et rursum multis præfatus, Ecclesiam a Christo superstructam esse Petræ, & Petro, Petrique successoribus singulariter concreditam, illa mox addit (5): *Supra fundamentum Apostolicæ Petræ suam fundavit Ecclesiam, quam & ante passionem, & post resurrectionem suam speciali cura & singulari privilegio B. Petro, & in illo suis commisit Vicariis.* Addit rursum constituto hoc inconcusso Petri, Petrique sedis spiritali principatu, non gravari Reges & Principes obsequi Pontificum decretis, quibus nimirum persuasum est, suos Regibus cives tanto libentius obtemperaturos, quanto ipsos viderint cœlesti Regi, æternæque legi esse morigeros (6): *Et quicunque viderit, vel audierit, quod Rex, & Episcopi Apostolicæ sedis summum Pontificem prompte obaudiunt & honorant, & promptius & humilius ei subjecti sui obedient.* Paulo inferius autem de restitutione Rothaldi Episcopi: *Si vestræ pietati placuerit illum restituere, ut primæ Sedis ac matris & magistræ omnium Ecclesiarum Pontificis, cunctorumque Episcoporum Patris atque Magistri regulare judicium ferre*

(1) Ibid. 561. (2) Pag. 683. (3) Pag. 685. (4) Tom. 2. pag. 250. & seq. (5) Ibid. (6) Ibid.

re convenit, æquo animo feram.

Et rursum: *Si judicium nostrum pro quacunque causa forte rationabiliore, & adhuc nobis incognita vestræ summæ auctoritati, quam multa nobis occulta non transeunt, placuerit refragari, quia meum est, mea vobis obediendo committere, non vestra judicia discutere, sustinebo, & non recalcitrabo*. Denique quanti illud est erga sacram Sedem obsequii, quantæ observantiæ, cum ait, juris esse Pontificum, quæ judicaverint Episcopi, retractare: at esse muneris Episcoporum, supremæ Sedis placita tanquam ex ore Dei, cui vicariam vocem commodat excipere: *Vos videbitis, quid inde facto melius erit, & nobis in judicio vestro videndum est, quid Deus velit, quoniam injusta esse non poterunt divina judicia, quæ a soliditate confessionis Apostolicæ Petræ, adversus quam inferi portæ, idest, suggestiones vel operationes pravæ non prævalebunt, dictante justitia proferentur*.

Ita sentit, ita loquitur ætatis suæ Præsul facile doctissimus, idemque vindex acerrimus Gallicanæ libertatis, & dignitatis Episcopalis. En alia denuo ejus verba, quibus testatam facit propensam suam in Pontifices reverentiam (1): *Non quod vestris Apostolicis jussionibus vel diffinitionibus resultare modo quolibet velim, qui sicut Domino famulus, & Patri filius in omnibus factis facere, & parere Apostolicæ vestræ auctoritati desidero*. Rursum alibi idem censet Deum ipsum ex Apostolica Sede, quæ sua est, librare ac dividere his pœnas, illis præmia, pari æquitatis pietatisque moderamine (2): *Quoniam in eadem Sede Dominus velut in throno suo præsidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter, ut videlicet de Sede sua dispensat*. Præcipit denique Episcopis cujusdam Provinciæ, ut secundum Romanum Pontificem, precibus & obsequiis Metropolitanum suum juvent (3): *Justum esse perpenditur, ut Papa Romano prælato, ei a vobis orationis devotio, & obeditionis dilectio expendatur*.

XII. Non ambigebat Hincmarus, quin Sylvester Papa per Legatos præfuisset Nicænæ Synodo: *Cui ad vicem Sylvestri præfuerunt Osius Cordubensis Episcopus, Victor, & Vincentius Presbyteri Urbis Romæ*; Quin Julius & Sylvester eandem confirmassent (4): *Julius Nicænam Synodum Apostolicæ sedis auctoritate per se, sicut prædecessor illius Sylvester per Legatos suos firmavit*. Quin denique omnium Episcoporum judicia & decreta, Apostolicis judiciis decretisque quodammodo accensenda essent, cum a Petri Sede scaturierint tot leges regulæque Ecclesiasticorum judiciorum (5) *Quique Catholici Episcopi secundum sacros Canones & decreta Sedis Apostolicæ Pontificum, quæque decernimus & judicamus, Apostolica Sedes & Catholica Ecclesia, in nobis, pro Apostolis creatis Episcopis, ut in ordinandis coordinat, ita & in decernendis canonice condecernit, & in judicandis conjudicat. Nos autem, qui sacros Canones & decreta Sedis Romanæ Pontificum sub ipsius Apostolicæ Petræ judicio exequimur, nihil aliud quam juste judicantium fautores, & justorum judiciorum executores, obedientiam sancto Spiritui, qui per eos locutus est, & Sedis Apostolicæ, a qua rivus religionis, & Ecclesiasticæ ordinationis, atque canonicæ judicationis profluxit*.

Non facile quisquam assequetur amplitudinem Sedis Apostolicæ, nisi cum hoc eruditissimo Præsule sibi ponat ob oculos fontem ditissimum, ex quo se per Occidentales plagas Religio effuderit: ubi ordinati, unde missi ad Ecclesiarum propagationem & regimen prodierint Episcopi: unde tot ad mores regendos & ad judicia trutinanda Canones fluxerint: ut in tam variis rivulis agnoscas nitorem, puritatem, ubertatem divini fontis, unde manarunt, et adhuc fluxu continenti promanant.

XIII. Doctissimo Hincmaro magnæ doctrinæ vir successit in Sede Remensi Fulco, pronissimus et ipse in obedientiam summæ Sedi debitam. Flodoardus breviarium Epistolarum ejus et Consultationum in negotiis intricatissimis historiæ suæ attexuit. Subjectum se ille, et servum profitebatur Papæ, a quo fratris nomine decorabatur (6): *Stephano*

(1) Ibid. p. 302. (2) Pag. 405. (3) Pag. 437. (4) Pag. 460. (5) Pag. 462. (6) Flod. L. 4. c. 1.

plano gratiarum actiones referre curavit, quia fratris eum, & amici vocabulo voluerit honorare, quod ipse tamen nolit appetere, sed magis servus & subjectus existere. Simillimum veri est, Alcuinum litteris et pietate notissimum aperuisse Carolo Magno per epistolam, quo gradu & ordine collocaret uterque eorum, tria illa summæ dominationis capita, humano generi a Deo præstituta, Romanum Pontificem, Imperatorem Constantinopolitanum, & Regem Carolum Magnum (1): *Nam tres personæ in mundo altissimæ huc usque fuerunt; Apostolica sublimitas, quæ B. Petri Principis Apostolorum sedem vicario munere regere solet. Alia est Imperialis dignitas, & secundæ Romæ sæcularis potentia. Tertia est Regalis dignitas, in qua vos Christi dispensatio Rectorem populi Christiani disposuit*.

XIV. Hac in Epistola Alcuinus videtur alludere ad Constantini donationem, cujus fama, qua latissime patet Oriens, Occidensque, totum orbem pervaserat. Alienum esset a nostro hic instituto, in illam donationem inquirere. Quæstionem illam occuparunt viri ii, quibus haud ægre concedimus. Abunde nobis est, quod duobus his tribusque sæculis donatio hæc indubitata sit habita. Hinc quippe certo colligitur, eo dignitatis & præstantiæ jam tum Ecclesiam Romanam pervenisse, ut speciem quandam veritatis adderet his ejus privilegiis, quæ ibi commemorantur. Hæc paucis complexus est Æneas Parisiensis Episcopus in eo opere quod adversus Græcos lucubravit. Tradit hic Constantinum relicta cœlesti ac sacerdotali Pontificum imperio dominatrice gentium Roma, concessisse Byzantium: ut ne duo summi Principes, veluti duo Soles, majori lucis copia, mutuo sibi officerent (2); *Constantinus Imperator pro Dei amore & principis Apostolorum honore, sua sponte thorum Romanæ urbis reliquit, dicens non esse competens, duos Imperatores in una civitate simul tractare commune Imperium, cum alter foret terræ, alter Ecclesiæ Princeps, &c. Byzantium adiit, Constantinopolim sedem Regiam fecit, Romanam ditionem Apostolicæ sedi subjugavit, necnon etiam maximam partem diversarum Provinciarum eidem subiecit, &c. Ut apicem omnis Principatus Romanus Papa super omnem Ecclesiam, ejusque Pontifices perenniter velut jure regio retineret*. Subjungit hujus donationis exemplaria servari in variis Galliæ Bibliothecis. *Cujus exemplaribus Ecclesiarum in Gallia consistentium armaria ex integro potiuntur*.

Abstinuisset Præsul doctissimus ab hoc monumento Græcis ostentando, nisi ejus fidem æque apud eos constare comperisset, atque apud Latinos. Accedit Balsamonis auctoritas, qui donationem integram suis in Nomocanonem Photii Commentariis inseruit. Ibi Constantinus ipse Pontifices præ Imperatoribus honore ac potentia evehit (3). *Ut sicut sanctus Petrus est Dei in terris Vicarius, ita etiam Episcopi, successores Principis Apostolorum, principalem in terra habeant potestatem, amplius quam nostræ gloriæ Imperatoria Majestas. Et sicut Imperatoria nostra potestas in terra honoratur & colitur, ita etiam decernimus coli & honorari sanctam Romanam Ecclesiam: & plusquam Imperium nostrum, terrenam sedem sancti Petri cathedram gloria affici & extolli*.

Omnibus mox eos exornat insignibus Imperatoriæ Majestatis, summo nempe fastigio congruis, ad quod eos sublimabat: *Præterea etiam diadema, seu coronam capitis nostri, simul etiam lorum & superhumerale, quod Imperatorium collum circumdat, & purpuream chlamydem, &c.* Conscendenti in equum Pontifici affuisse se loco ministri, laudi sibi ducit: *Tenentes equi frænum propter reverentiam sancti Petri, stratoris officio functi sumus*. Quid plura? Traductam a se Constantinopolim sedem Imperii memorat; ne parum religiose dominari videretur Imperator in ea civitate, ubi primariam Imperii sacerdotalis Cathedram cœli arbiter erexisset. *Quod ubi est principale sacerdotium, & caput Christianæ Religionis datum a Rege cœlorum, non est æquum ut terrenus imperator illic habeat potestatem*.

Ut ut conficta sit hæc donatio, non eo debilior fuerit vis nostræ argumentationis. Quis enim ejusmodi fabulis fidem dedisset, nisi

(1) Epist. 11. (2) Spicil. Tom. 7. pag. 111. (3) Nomoc. Tit. 7. c. 2.

nisi præsens rerum status fecisset probabiles? Ast ubi tot honorum titulis insigniti, tantæque præcellentiæ et pompæ revera compotes fuere summi Pontifices, prona facilisque fuit largitionis Constantinianæ persuasio. Piguit nempe indagare curiosius, quibus initiis ducta suprema illa potestas, ad illum sensim progressa esset gloriæ apicem, et unde proficisci potuisset; hinc esse revera profectam creditum est, quod laterent nimirum antiquissimæ hujus pompæ et majestatis primordia.

Latinorum sane permagni ad gloriam intererat tantum illud tueri decus, quo Ecclesiæ Occidentalis excellentia præ Orientali constabat: nec suspectam habuere fidem donationis ejus, quæ Pontifici non largiretur, nisi ea ipsa ornamenta, quæ illi longa jam possessione firmata erant. Græcis conducibilius visum fuisset, donationis hujus fidem elevare, nisi hæc eos delusisset spes, fore ut hoc ipsum potestatis culmen Episcopo Constantinopolitano communicaretur, cui Concilium primum in eadem urbe habitum omnia veteris Romæ privilegia secundum ipsam contulisset. Aut nisi hoc e re sua duxisset fore, at Constantini munificentiæ et dono referrentur acceptæ præcipuæ Pontificii primatus prærogativæ, quas Latini a primæva Christi institutione derivabant. Commentitio quidem hoc diplomate accedebant Imperatores Græci spe recuperandi Occidentis Imperii (1): at cum ante ejus evulgationem Pipinus, Carolusque Magnus Romanæ Ecclesiæ tam multa donassent, tam multa sibimet vindicassent, quæ Imperii ante fuerant, non magnopere de titulis et jure decertandum sibi Græci existimarunt, qui revera tam amplas Imperio suo abscindi Provincias, sive ignavia, sive virium inopia passi erant.

Hincmaro (2) et Adoni Viennensi non improbanda visa est hæc donatio. Hanc etiam strictim attingit Hadrianus in Epistola ad Carolum Magnum, quæ libris Carolinis continetur. Ceterum toto hoc capite spiritalem duntaxat Pontificum potestatem nos quidem delibare conati sumus: cui valde consentiebat, et cui tandem accessit temporalis permagna dominatio, ex Christianorum Galliæ Regum munificentia. Non alius inter Romanos Præsules Nicolao I. vehementior aut inexorabilior fuit, ad summos etiam Principes Ecclesiasticis Legibus Canonibusque astringendos. Imperitasse eum terrarum dominis summo quasi jure perhibent Annales Metenses, sed eo tantum fine fructuque, ut intra legis Ecclesiasticæ fines, illos cohiberet: quippe qui non minus lenis ac demissus esset erga pios Religionis cultores, quam acerbus in impios. Unde non immerito dictus est Gregorii Magni tum humilem modestiam, tum infractam constantiam propius attigisse (3): *Denique post B. Gregorium usque in præsens nullus Præsul in Romana urbe illi videtur æquiperandus. Regibus ac Tyrannis imperavit, eisque acsi dominus orbis terrarum auctoritate præfuit. Religiosis ac mandata Domini observantibus humilis, blandus, pius, mansuetus apparuit; irreligiosis & a recto tramite exorbitantibus terribilis, atque austeritate plenus extitit.*

XV. Regiam stirpem suam salubri documento et exemplo imbuerat Carolus Magnus, dum Apostolicæ Sedis sive responsa ad consultationes suas, sive paterna monita auscultaret, eo pietatis sensu, quo respersa sunt ejus Capitularia. Pulcherrime ille alicubi, modestissimeque gloriatur, quod semet ipse correxerit, & pravum morem, qui usu invaluerat, abrogaverit Romani monitu Pontificis et Episcoporum Galliæ, scilicet ne Clerici castris immiscerentur bellicisque rebus (4): *Apostolicæ Sedis hortatu, omniumque fidelium nostrorum, & maxime Episcoporum, ac reliquorum Sacerdotum consultu, servis Dei armaturam portare aut pugnare prohibemus, &c. Secunda vice propter ampliorem observantiam, Apostolica auctoritate & multorum sanctorum Episcoporum admonitione instructi nosmetipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes, volumus, ut nullus Sacerdos in hostem pergat, &c.*

Leonem III. idem ipse consuluit (5) de judi-

(1) Ibidem. (2) Hincm. Tom. 2. p. 206. (3) Annal. Metens. Duchesne histor. Franc. To. 2. p. 320. (4) Capitul. l. 5. c. 33. 34. Ann. 800. Conc. Gall. tom. 2. p. 235. (5) Ibid. pag. 237. 238.

judiciorum forma adversus Presbyteros suspectæ quidem castitatis, nec tamen perspectæ impudicitiæ: item de Chorepiscoporum causa. Qua in re Canonibus obsequebatur, gravissima quæque negotia ad primam Sedem referri decernentibus (1): *Placuit nobis ex hac Apostolicam Sedem consulere, jubente canonica auctoritate, atque dicente: Si majores causæ in medio fuerint devolutæ, ad Sedem Apostolicam, ut sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, incunctanter referantur*. Responso et decreto Apostolicæ Sedis religiosissime obtemperatum est (2): *Ut quidquid super his definiendum esset Apostolica auctoritate, a nostris Episcopis regulariter sopiretur*. Mitius quidem aliquid decreverunt Episcopi Galli, et de pœnis Apostolico decreto significatis nonnihil remiserunt: sed Pontifice ipso permittente: *Ista, permittente eodem Apostolico, mitius tractantes*.

Narrat Inculismensis Monachus in vita ejusdem Caroli, delegatos ab eo esse ad Leonem III. Papam Episcopos duos cum Abbate uno, ad percunctandum illum de processione Spiritus sancti, quam Græci jamdiu soli tribuebant Patri. De Assumtione quoque beatissimæ Virginis eandem Sedem consuluisse merito existimatur: *De Assumptione B. Mariæ interrogandum relinquimus*. Responsum fuisse ex sententia colligitur, tum ex Capitularibus, tum ex Herardi Turonensis Archiepiscopi statutis, quibus solemnitas illa jubetur celebrari. (3)

Nullo tamen argumento certius invictiusque constare potest, quam constans semper et illibata concordia Francicam Coronam, Romanamque Sedem constrinxerit, quam institutione, de qua prolixius infra agetur, Archicapellanorum Regii Palatii, qui uno eodemque tempore Apocrisariorum, seu Nuntiorum Apostolicæ Sedis, in ipsa Regia, munere fungebantur. Ex regni sui Præsulibus deligebant sibi Reges unum aliquem, quo Archicapellano uterentur, et in quem totam deponerent rerum Ecclesiasticarum sarcinam. Hunc postmodum Romani Pontifices eadem et fide, et auctoritate dignabantur, quam suis olim Apocrisariis crediderant apud Imperatores Constantinopolitanos.

Si Principem Ecclesiæ Sedem non dissimili aut reverentia aut amore prosequuti essent Constantinopolitani Imperatores, Constantinus Irenes filius repudiatæ uxori legitimæ aliam non superduxisset, nec parvicisset ut adulterinæ Synodi decreto infandæ nuptiæ confirmarentur. Huic malo medelam quæsivit Theodorus Studites scripta ad Leonem Papam velut ad Ecclesiæ Caput, et ad desperatorum morborum medicum Epistola, suo et complurium Monachorum nomine, qui ea de causa nullis non cruciatibus divexati fuerant (4): *Ad Petrum utique, & ejus successorem, quidquid in Ecclesia Catholica per eos innovatur, qui a veritate aberrant, necesse est referri*. Urget deinde Papam, ut expungat Generali congregato Concilio nefariæ Synodi molimina, quæ ne cogi quidem ejus injussu debuerat. Quando Imperatores deinde alii acerbas in imaginum sacrarum cultores instaurarunt persecutiones, non conquievit Theodorus, sed sparsis quaquaversum Epistolis edocuit inculcavitque ex Scripturarum Canonumque norma, ad Petri Sedem confugiendum esse, quod & ad Imperatores ipsos professus est (5): *Quod si quid est hujusmodi, de quo ambigat aut diffidat divina magnificentia vestra, a Patriarcha posse dissolvi, jubeat ad communem utilitatem a vetere Roma suscipi declarationem, prout olim & ab initio paterna traditione transmissus mos fuit. Hæc enim suprema est Ecclesiarum Dei, in qua Petrus sedem primus tenuit, ad quem Dominus dixit: Tu es Petrus; & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*.

XVI. Incipit tamen nescio quæ temporum tristitia & difficultas, qua pene soluta est Sacerdotii & Imperii diuturna sub Caroli stirpe concordia; verum ideo tantum factum est, quod Imperatoria ipsa domus intestino dissidio laceraretur. Cum Ludovicus Pius a filiis ipsis suis armis impetitus est, in partes distracti sunt & Episcopi: ex

(1) Ibid. p. 239. (2) Ibid. p. 250. & Cap. L. 7. c. 187. (3) Cap. L. 1. c 158. L. 2. c. 25. L. 6. c. 189. Herard. c. 61. (4) Baron. ann. 809. num. 14. & seqq. (5) Ann. 817. Baron. n. 3. Ann. 811.

ex iisque nonnulli Lothario adversus Ludovicum patrem bellanti affuere, seu antiqua illecti necessitudine, seu viribus ejus compulsi, quem nuper ad Imperii societatem pater cooptaverat. Illud omnium acerbissimum fuit, quod Gregorius IV. Papa a Lothario adductus raptatusque est in castra Ludovico, Episcopisque obsequii in eum sui retinentioribus inimica. Qui in castris tunc erat Lotharii Paschasius Radbertus cum Vuala Abbate Corbejensi, idoneus ipse testis est in vita Vualæ, non alio consilio stetisse Pontificem a Lothario & fratribus, qui impotenter se nefarieque gesserant, quam conciliandæ patrem inter, & filios concordiæ (1). *Mittitur sanctus & summus Pontifex intercessor, Vicarius B. Petri*. Ipsi Ludovico Pio sanctissime affirmavit Pontifex, non venisse se nisi ut ipsum inter, & liberos violatam pacem resarciret: nisi res ex animi sententia succederet, abiturum se propere, votisque exoraturum a Deo, quod homines negarent. *Nos bene venisse scias, quia pro pace venimus & concordia, quam salutis auctor nobis reliquit, & mihi prædicanda universis commissa est & proferenda omnibus. Idcirco, Imperator, si nos, & pacem Christi digne susceperis, requiescet in vobis ipsa, necnon in Regno vestro: sin autem, pax Christi ad nos revertetur, ut legistis in Evangelio, & nobiscum erit*.

Vitæ scriptor Ludovici Pii intentatam ait a Gregorio excommunicationem illis Præsulibus, qui ab eo starent; easdemque minas vicissim vibrasse in Pontificem Episcopos Gallos: *Si excommunicaturus veniret, excommunicatus rediret*. Hinc & hinc patres filiis collidebantur; et quod magis mirere, non dissentiebant a Pontifice Præsules, nisi quod hinc & inde devinctissimi essent Imperatoriæ gentis Principibus inter se confligentibus, unde fiebat ut & ipsi inter se & cum Papa conflictarentur. Neque minus observabantur a Principibus Pontifices Christi, fervescentes licet dissensionum æstu. Crimini vertebat liberis Ludovicus, ereptum sibi illis abductumque Pontificem, cujus defensor ipse ex Imperatoriæ Majestatis privilegio solus esset (2): *Scire vos oportet, quia longe diu defensionem Sedis Apostolicæ devotissime suscepi; quamvis nunc indebite usurpetis contra me illud, ut excludatis me ab hujusmodi officio; quod quamdiu advixero, prætermittere non queo*. Reponebat contra Lotharius vocatum se a patre in partem Imperii, vocatum simul esse in jus dignitatemque tuendæ Ecclesiæ: denique adductum a se Pontificem, ne deesset dignissimus pacis conciliator. *Æque me præstantissima in Christo providentia vestra suscipere fecit hanc auram, & defensionem ipsius permaxime, cæterarumque Ecclesiarum, quando me consortem totius Imperii celsitudo vestra constituit, &c. ut essem socius & consors non minus sanctificatione, quam potestate, & nomine, &c. pro pace & concordiæ conduxi Vicarium B. Petri ad vestri reconciliandam serenissimam animi pietatem*.

Agobardo debemus Epistolam Gregorii Papæ ad Episcopos Ludovici partium sequaces, aut potius responsionem ad eorum litteras. Ex has elucet, præmonitum ab Episcopis fuisse Gregorium non sine minis, fore ut nisi se ad eorum partes & causam adjungeret, nemo prorsus suis in Episcopatibus mandatis ejus morem gereret. *Subjungitis, quia nisi secundum voluntatem vestram venero, non habebo Ecclesias vestras consentaneas, sed in tantum contrarias, ut nihil mihi in vestris Parochiis agere vel disponere liceat, nec quemquam excommunicare, vobis obsistentibus*. Auctorem pacis accedere se respondit Pontifex; cæterum non id juris esse, non etiam potestatis Episcoporum, ut ab unitate Ecclesiæ Romanæ totas Regnorum Ecclesias abscinderet. *Legatione fungimur pacis, &c. Noveritis vos non posse dividere Ecclesiam Gallicanam, & Germanam ab unitate Tunicæ, quæ subjacet Capitio*.

Uno prorsus pacis amore inflammatum se fuisse satis prodidit Pontifex, quando inexpugnabiles ubi primum intellexit objici obices, confestim discessit, integer prorsus & alienissimus a flagitio, quo parentem nefarii filii discinxerunt, & abjecerunt solio. Quod ad minas Episcoporum attinet, & respon-

(1) Sæc. Bened. 4. p. 514. An. 821. (2) Paschasius ibid. pag. 523.

responsa Pontificis, satis liquido apparet, si reponantur præceptæ animo opinationes, primo extra has exitiales dissensiones, perenni concordia Sedis Apostolicæ & Episcoporum id perfici, ut libera & immediata utatur Pontifex jurisdictione in omnibus Ecclesiæ tractibus. Secundo inter has etiam contentionum flammas, minas quandoque hinc vel hinc scintillare, sed extingui protinus, & decedi utrimque, ne vinculum Sacerdotii strictissimum dissolvatur. Tertio quanquam nihil eorum prætermiserit Gregorius, quæ sustentandæ auctoritati suæ prodesse possent: in Episcoporum tamen Diœcesibus nihil jurisdictionis exercuit, haud nescius quanta sit primæ Sedis amplitudo, haud minorem esse debere sapientiam ac moderationem, quæ potestatis usum temperat semper ad charitatis & ædificationis leges. Quarto & ultimo illud monebo, fieri vix aut ne vix potuisse, quin Lothario a Ludovico patre adscito ad Imperii, & ad Defensoris Advocatique Ecclesiarum dignitatem, cum primum inter eos excitata dissensio fuit, scinderentur quoque Episcoporum studia, quos & nascendi conditio, & Religionis præterea contemplatio Principum obsequio voluntatique devinciebat. Non illa ergo dicenda est fuisse Sacerdotii, & Imperii discordia & conflictatio. Unius enim Imperii & Imperatoriæ familiæ secum colluctantis dissensio ea fuit, cujus afflatu aliquo concussum fuit & Sacerdotium, velut Imperio Imperatricique familiæ arctissime implicatum.

CAPUT VI. *P. 4. l. 1. c. 1.*

An Romanus Præsul immediatam quandam jurisdictionem exercuerit in omnibus orbis Christiani Episcopatibus, dissentientibus etiam ac renitentibus propriis cujusque Diœceseos Episcopis, post annum Christi millesimum.

I. Summa nostræ hic doctrinæ ea est, gravissimas istiusmodi causas finiendas potius esse ex usu cujusque sæculi, ad leges charitatis, & ad Ecclesiæ necessitates contemperato, atque ad Episcoporum cum Capite suo consensionem, quam morosa spinosaque finium cujusque potestatis pervestigatione; a quo proinde abstinendum nobis erit, ad rerum usum manifestandum, & ad exempla magis, quam ad argumenta spinosiora incumbentibus.

II. Expenditur narratio Glabri de dedicatione Ecclesiæ Belliloci. An vere eam Legatus Romani Pontificis reluctante Metropolitano Turonensi perfecerit.

III. Eruitur rei veritas ex munumentis & tabulario illius Ecclesiæ, quibus & Glabri mendacia reteguntur.

IV. Nihil ibi tentatum est, in quo Pontifici Romano non consenserit Archiepiscopus.

V. Excommunicationes ab Episcopis intentatæ, quibus & Papæ voluntas atque auctoritas accedebat, ex Concilio Lemovicensi.

VI. Dissidium inter Leonem IX. Papam, & Archiepiscopum Moguntinum: inter Urbanum II. & Archiepiscopum Senonensem.

VII. Legatorum a Latere Pontificis missitatio in Orbem universum jurisdictionis non obscurum est argumentum; etsi concordia Regni, & Sacerdotii necessitatem invexerit consensus Regum eliciendi.

VIII. Censuræ quæ vel evibrantur, vel revocantur, non levia jurisdictionis argumenta sunt.

IX. Ea quoque proditur Indulgentiarum concessione, absolutione criminum, aut eorundem ad Romanas claves reservatione.

X. Eadem rursus emicat ex Privilegiis, quæ de consensu Episcoporum Pontifices largiebantur: nec illis inconsultis largiri cœpere, nisi inauspicato illo sæculo, quo simonia inter Episcopos immaniter grassata est.

XI. Quando ad Christianorum Principum regna, Francorum maxime, & Constantinopolitanorum peragranda profecti sunt Romani Pontifices, liberam ubique jurisdictionem explicuerunt, assentientibus vehementer Episcopis.

XII. De ordinationibus a Papa celebratis.

XIII. De Privilegiis Apostolicis, quæ a Ludovico IX. aliisque Galliæ Regibus postulata, & impetrata sunt.

XIV. Eam esse Joannis Gersonii sententiam, hac plenissima potestate pollere Pontifices, sed usum ejus arctatum esse ad Ecclesiæ utilitatem, & necessitatem.

XV.

I. MAgni momenti prorsus est hæc quæstio, & magnis septa difficultatibus. Non id etiam nobis sumimus, ut nostro illam ingeniolo expediamus. Ejus elucidamenta venabimur inter celeberrima hujus controversiæ & vetusta exempla, inter ea maxime, in quibus vicit invicta semper pax & charitas Christi, quam vincere & regnare par est non tantum in Regali Ecclesiæ Sacerdotio, sed in eorum etiam mentibus & lucubrationibus, qui quæstionibus istiusmodi extricandis incumbunt. Ratum enim illud maxime & inconcussum est, quod & innumeris illustrari posset exemplis, Romanos, ceterosque Orbis Præsules raras de jurisdictionis & potestatis finibus lites movisse; sed de potestatis hujus usu ad sanctitatis Canonumque normam dirigendo certasse non raro. Pontificibus decedere occuparunt Episcopi, & suapte sponte in eos refudere ea jura, eaque potestatis insignia, quæ ante ipsi in suis Diœcesibus semper obtinuerant. Pontifices vicissim in Episcoporum Diœceses, & Diœcesanos nihil adgressi sunt, quod non sperarent in eorum commodum & voluptatem cessurum. Concordiæ caritatisque lex, & publici Ecclesiarum boni amor mentes, conatusque eorum hinc et inde omnes rexit et temperavit. Antiquius illis fuit, quid ab unoquoque fieri deberet, quam quid posset. In regno eo, cujus fundamenta posuit Christus in charitate et pace, existimarunt jurgia movenda non esse de potestate quantacunque, aut potestatis exercitio, quandiu ædificandæ Ecclesiæ, et firmandæ Religioni insudaretur, cum ea demum sit indoles dignitatum omnium et potestatum Ecclesiasticarum. Si qui evagati sint ultra hos modestiæ limites, id oblivione et silentio opprimi conducibilius est, ut ex quo nihil argumenti elici possit, nihil adjumenti ad posterorum mores regendos.

II. Illuminandæ firmandæque hujus doctrinæ initium ducam a famosa Dedicatione Ecclesiæ et Abbatiæ, quam Fulco Andegavensium Comes in finibus Turonensium apud Locas struxit. Abnuebat Hugo Turonensis Præsul eam Ecclesiam ante dedicare, quam Fulco agros Ecclesiæ Turonensi ademptos restitueret. Fulco Romam perrexit, et apud Pontificem Joannem XVIII. muneribus magis, quam orationibus et documentis decertans, eblanditus est, quod petebat, misso Roma in Gallias Cardinali Petro, qui Ecclesiam dedicaret. Scriptor hujus historiæ Glaber succensuisse Gallicanos Episcopos memorat, quod Canones impune protererentur, et hæc auro emeretur licentia (1). *Quod utique audientes Galliarum quique Præsules, præsumptionem sacrilegam cognoverunt, ex cæca cupiditate processisse*. Nec enim per Canones licere Romano Antistiti in aliorum Episcoporum Parochiis quidquam moliri præter eorum consensum: porro ideo eminere in Ecclesiam universam Romanum Pontificem, ut Canonum sanctitati tuendæ immineat, et eorum violatoribus ulciscendis: *Universi etiam pariter detestantes, quoniam nimium indecens videbatur, ut is qui Apostolicam regebat Sedem, Apostolicum primus ac Canonum transgrederetur tenorem. Cum insuper multiplici sit antiquitus auctoritate roboratum; ut non quisquam Episcoporum in alterius istud Diœcesi præsumat exercere: nisi Præsule, cujus fuerit, compellente, seu permittente*. Nec ambigit Gla-

(1) L. 2. c. 4.

Glaber, quin Romanus, æque ut alii Episcopi, religiose Canonibus obsequi teneatur, cum omnes omnino sint Ecclesiarum suarum sponsi, et intra suam quisque ditionem totam Christi auctoritatem circumgestent. *Licet namque Pontifex Ecclesiæ Romanæ ob dignitatem Apostolicæ sedis ceteris in orbe constitutis reverentior habeatur, non tamen licet ei transgredi in aliquo Canonici moderaminis tenorem. Sicut enim unusquisque orthodoxæ Ecclesiæ Pontifex ac sponsus propriæ Sedis uniformiter speciem gerit Salvatoris, ita generaliter nulli convenit quidpiam in alterius procaciter patrare diœcesi.* Postremo si qua fides Glabro habenda sit, cum Ecclesia hæc funditus corruerit, peracta statim consecratione, nemo non hinc auguratur Archiepiscopo adversus Pontificem vel ipsos cœlites suffragatos esse.

III. Quam prope, vel quam procul a vero absit hæc Glabri narratio, ex chartulario Abbatiæ Belliloci æstimari fas est. Chartas a se inspectas et perlectas fuisse testatur magnæ et caræ nobis memoriæ Petrus de Marca Archiepiscopus Parisiensis (1). Observatum porro testatur ille in his a se esse, Monasterium illud ab Andino Comite conditum in honorem sanctæ Trinitatis, Cherubinorum quoque, ac Seraphinorum, tuitioni et potestati Romanæ Ecclesiæ statim subditum fuisse, ac proinde vetitos jam tum esse omnes Episcopos, ne quid ibi unquam imperii, aut jurisdictionis exercerent. Tam effusæ exemptioni ut assentiretur, vix adduci potuisse Hugonem Archiepiscopum Turonensem, quod nullum adhuc istiusmodi exemplum præluceret. Quin et ipsum incunctanter Romam profectum esse, Sergiumque IV. qui Joanni interim suffectus fuerat, etiam atque etiam orasse, ut juxta Canones Ecclesiæ, et Justiniani Leges illa sibi Ecclesia dedicanda permitteretur. Contra nitente Pontifice, licuisse Comiti Basilicam suis impendus suo in dominio constructam, Abbatiamque offerre Romanæ Ecclesiæ: ceterum consecrationem ejus esse juris, cujus sit proprietas: *Quia cujus est hæreditas, ipsius & consecratio*. Tum Archiepiscopum fatius duxisse quocunque demum jure suo cedere in manus Pontificis, illudque in Ecclesiam Romanam conferre. Tunc demum celebratam esse Ecclesiæ dedicationem ab Episcopo Petro, qui in id muneris a Romano Præsule delegatus, et in Gallias missus fuerat (2).

IV. Nemo cordatus plus habebit fidei Glabro, quam authenticis Chartis; ideoque dubitabit deinceps nemo, quin Basilica illa annuente Archiepiscopo Turonensi dedicata sit. Ceterorum Galliæ Episcoporum querelæ conticuerunt, ut opinor, cum primum audierunt acquievisse Turonensem Antistitem. Et inde claret, vanis et obliquis rumoribus delusum fuisse Glabrum, cum hæc scriberet: ruinamque Ecclesiæ perinde commentitiam esse. Constabit denique hoc ipso opere nostro suis locis, Patres Ecclesiæ, et eruditione, ac sanctimonia eminentissimos viros, quanquam aliequi sub alieno essent animo erga Monastica Privilegia, ab iis tamen non abhorruisse, quæ conditores ipsi Monasteriorum prima ab origine eis contulissent, aut conferri curassent. Eo impulsus est Turonensis Antistes Hugo, ut si qua possent superesse Ecclesiæ suæ jura, ea in Pontificem et Romanam transcriberet Ecclesiam. Nec aliud consilii capere potuissent ceteri Galliarum Antistites. Procul erant ergo illi ab iis querelis, quas illis affingit Glaber. Porro Petri de Marca hæc demum sunt verba, quibus claudemus totam hanc commentationem de Belli-loci Ecclesia ab illo acceptam, et Chartarum originalium fide subnixam: *Repulsus fuit Hugo hac exceptione, quod Fulconi liberum fuerit in fundo suo, propriaque hæreditate Monasterium construenti, Monasterium ipsiusque consecrationem Romanæ Ecclesiæ conferre. Quia cujus est hæreditas, ipsius & consecratio. Quare Hugo jus omne, quod sibi competebat, in Romanam Ecclesiam transtulit. Sergius vero Petrum Episcopum in Gallias direxit Monasterium illud sua vice consecraturum.* Ab hoc autem exemplo ad veri amussim ita revocato, si quis id exprimat, ne Pontificem quidem negasse abstinendum sibi fuisse ab Ecclesiæ hujus consecra-

(1) Marca de Concord. l. 4. c. 8. (2) Anno Christi 1010.

ſecratione, niſi ab ortu fundator illam Romanæ Eccleſiæ juri et ditioni addixiſſet: aſſentiemur et nos, abſenturum re ipſa præiumi Pontificem, ac ne tunc temporis quidem importunius vexatam eſſe quæſtionem de juris ac poteſtatis limitibus.

V. Id ipſum patet ex reſponſione Benedicti IX. ad Claromantanum Epiſcopum Stephanum, qui magnum dolorem ex eo ceperat, quod ab eo ſolutus vinculis excommunicationis fuiſſet Arverniæ Comes Pontius, quibus ab univerſis Provinciæ Epiſcopis fuerat innodatus. Pontifex, in cujus ipſius ſinum Stephanus querelas effuderat, reſpondit ignoratam a ſe fuiſſe excommunicationem ab Epiſcopis in Comitem intortam, alioqui enim confirmandam potius a ſe fuiſſe: denique revocari a ſe gratiam & abſolutionem, quæ ſola ſubreptione expreſſa ſibi fuerat (1): *Profiteor omnibus conſacerdotibus meis, ubique terrarum adjutorem me potius & conſolatorem eſſe, quam contradictorem. Abſit enim ſchiſma a me, & coepiſcopis meis. Itaque illam pœnitentiam & abſolutionem, quam tuo excommunicato ignoranter dederam, & ille fraudulenter accepit, irritam facio & caſſam*. Lemovicenſis Synodi Præſules hac perlecta epiſtola, culpare tum demum ſeipſos cœperunt, quod de vibrato a ſe fulmine Pontificem non commonuiſſent; cum præſumptum id ſibi eſſe deberet, a Papa confirmatum proculdubio iri ſententias, quaſcunque ſecundum æquitatis regulas libraſſent: nec caput Epiſcopatus moleſtiæ quidquam aut tædii illuſtriſſimis ſui corporis membris ultro creaturum (2). *Sic Apoſtolici Romani Epiſcoporum omnium ſententiam confirmare, non diſſolvere debent: quia ſicut membrum ſuum caput ſequi, ita caput membra ſua non neceſſe eſt contriſtare*.

VI. Contentionis nonnihil quandoque exarſit, cum in Provinciarum Eccleſiis una eſſent Romani Pontifices, & ſeu Epiſcopi locorum, ſeu Archiepiſcopi. Narrat Uſpergenſis Abbas, ut Leo IX. Papa, & Imperator Natalem Chriſti diem Vormaciæ celebrarint. Primo quidem die ſacris operatus eſt Papa. Craſtinus dies Moguntino aſſignatus eſt, Archiepiſcopo nempe totius Provinciæ. Dum ſacris Altaribus ipſe inſiſteret, unius ex ejus Diaconis ea fuit petulantia, ut illum Pontifex gradu ſtatim dejiceret. Archiepiſcopus urgere Papam, ut ſibi priſtinoque gradui Diaconus reſtitueretur; quinimmo, ut Papæ conſtantiam concuteret, conteſtari neminem eo die ſacramenta incepta conſummaturum, niſi Diacono in ſuum gradum redintegrato (3). *Conteſtans, nec ſe, nec alium quemquam completurum iſtud officium, niſi reciperet proceſſionis ſuæ miniſtrum*. Infregit poteſtatis ſuæ vim Papa, & inflexæ conſtantiæ Archiepiſcopo Diaconum reddidit. Hic lucidiſſime fulget, in hujuſmodi diſſidiis vix ſperandas eſſe regulas certas, & fixas jurium leges: ſed modeſtia & indulgentia maxime Superiorum componi facillime lites, iraſque inferiorum defervefcere, quæ alioqui in gravia & permoleſta, tum his, tum illis damna erumperent. In hoc facto Papa inflexit, ſed ad Archiepiſcopi voluntatem, cum Diaconum Ordini priſtino reſtituit, ſed Archiepiſcopus primitias ſacrorum & primæ diei ſolemnitatem conceſſerat, nec diſſimulabat potuiſſe propria in ſua Eccleſia, præſente ſe & ſpectatore, Diaconum ſuum a Papa exauctorari, nec poſſe vel ita exauctoratum reſtitui, niſi ab eodem ipſo Papa. Ante ergo Moguntinus ſuperiori Papæ juriſdictioni aſſurrexerat, quam ei obluctaretur: ut facile conjicias, de ipſa juriſdictione non certatum fuiſſe tunc, ſed de juriſdictionis uſu, quem Moguntinus ita temperatum eſſe arbitrabatur, quod ampliori poteſtate Pontifices rariſſime uterentur. Noſtræ huic interpretationi favent hæc Abbatis Uſpergenſis ibidem verba, dum retinentiſſimum ſuæ dignitatis Moguntinum, & cum dignitatis, tum clementiæ memorem Pontificem ita commendat: *Qua in re & Pontificis auctoritas, & Apoſtolici conſideranda eſt humilitas, dum & ille officii ſui dignitatem defendere contendebat, & iſte licet majoris dignitatis, Metropolitano tamen in ſua diœceſi cedendum perpendebat*.

E 2 Non

(1) In Lemov. Conc. anno 1031. (2) Ibidem. (3) Anno 1052.

Non tam brevi, nec tam facili compendio terminata est dissensio Urbani II. Papæ, & Archiepiscopi Senonensis. Goffridus Carnotensis Episcopus Episcoparum suum in manus Papæ resignarat, subrogatus illi fuerat Ivo, qui frustratoriis Archiepiscopi Senonensis dilationibus diu delusis, Romam postremo profectus, & a Papa consecratus est (1). Senonensis convocata Stampis Synodo, Parisiensis, Meldensis, & Trecensis Episcoporum consilio, ordinarionem Romæ factam jamjam videbatur irritam declaraturus, cnm ingentem hanc procellam Ivo sua ad Papam appellatione discussit. En ipsa Ivonis ea de re ad Pontificem verba (2): *Me inordinate satis accusavit Archiepiscopus, dicens me in majestatem Regiam offendisse, quia a Sede Apostolica consecrationem præsumpseram accepisse. Cum itaque conarentur Goffridum depositum contra decretum vestrum in statum pristinum reformare, & in me depositionis sententiam proferre, Sedem Apostolicam appellavi, &c.* Indignanter Senonensis tulit hanc appellationem, nec deferbuit ira, nisi ubi alienatum ejus ab Ivone animum aliorum negotiorum moles, temporisque diuturnitas sedavit.

VII. Ut ab his particularium factorum angustiis ad generaliora veniamus argumenta: Legatorum a Papæ latere mittendorum in omnes, qua patet, Christiani orbis partes, & potestas, & usus grande est jurisdictionis documentum. Hoc in peculiaris gratiæ vicem impetravit Henricus Angliæ Rex, ut ne ventitarent in Angliam Legati, nisi petente Rege, & ubi eæ inciderent rerum difficultates, quæ ab Episcopis Regni expediri non possent. Rem narrat Rogerius (3): *Rex a Papa impetrat, ut neminem aliquando Legati officio in Anglia fungi permitteret, si non ipse, aliqua præcipua querela exigente, quæ ab Episcopis sui regni terminari non posset, hoc fieri a Papa postularet.* Pari beneficio complures posthac Reges affici expetiere, sed hic Principum consensus, qui deinceps necessarius fuit, non eas habet vires, ut inde in Legatos jurisdictio manaret, quamvis non aliter ea explicaretur, nec satis firma alioqui Regnum inter, & Sacerdotium pax foret.

VIII. Interdicta, suspensiones, excommunicationes, seu quævis vel censuræ, vel sententiæ Romana ex arce aut excussæ, aut revocatæ in omnibus orbis Provinciis, non minus valide adstruunt ejusdem jurisdictionis Pontificiæ immediatum exercitium, assentientibus utique Episcopis, quos vix unquam dissensisse legas. Gerbertus Remensis Archiepiscopus omni animi contentione enixus est, ut ad interdicti a Papa vibrati contemptum adduceret Archiepiscopum Senonensem, aliosque Præsules, qui in Remensi Synodo Arnulphum Remensi Sede abdicaverat. Exaggeratius ille demonstrabat, quam formidolosa esset potestas futura, quæ tam late pateret, quam Ecclesia, & pro humana tamen fragilitate posset aut errori, aut privatis affectibus, aut immoderatis cupiditatibus servire (4): *Non est danda occasio nostris æmulis, ut Sacerdotium quod ubique unum est, sicut Ecclesia Catholica una est, ita uni subjici videatur, ut eo pecunia, gratia, metu, vel ignorantia correpto, nemo Sacerdos esse possit, nisi quem sibi hæ virtutes commendarint.* Vel ipse tamen Gerbertus postea non potuit non se subjicere, & morem gerere sententiæ excommunicationis, qua post Synodum Mosomensem perculsum se a Papa fuisse intellexit. Intercessit tunc Trevirensis Archiepiscopus, ne in desperatæ contumaciæ barathrum præceps iret: *Ne occasionem scandali suis æmulis daret, quasi jussionibus Apostolici Domni resultare vellet.* Fulbertus Carnotensis Episcopus Rodulphum Comitem Regi, & Episcopo suo rebellantem a Joanne Papa excommunicari, & in ordinem cogi postulavit: *Te rogamus, cui totius Ecclesiæ cura commissa est.*

In Concilio Romano Gregorius V. a communione Ecclesiæ suspendit Arcembaldum Archiepiscopum Turonensem, una cum aliis Episcopis, qui incestis Roberti Regis nuptiis cum Bertha auctoritatem favoremque præsentia saltem sua præstiterant. Septenni quoque pœnitentiæ Regem, Bertham-

(1) Anno 1092. 1093. (2) Ivo Epist. 1. 2. (3) Anno 1119. (4) Anno 995.

thamque subjecit. Romam properarunt Episcopi, ut his solverentur vinculis, ut fidem facit Epistola Leonis Papæ IX. ad Henricum Regem Roberti filium scripta, & Ivonis inserta Decreto (1).

IX. Romam convolantium multitudo ad peccatorum remissionem, indulgentiis potius, quam pœnitentiæ tædiis & laboribus impetrandam, nonnullas tandem Provinciales Synodos eo adegit, ut Romanis his peregrinationibus fideles interdicerent, nisi ex Episcoporum suorum concessione, & pœnitentia pro admissis criminibus accepta a propriis Parochis. Juvabit Canonem audisse Concilii Salingestadiensis (2). *Quia multi tanta mentis suæ falluntur stultitia, ut in aliquo inculpati crimine capitali pœnitentiam a Sacerdotibus suis accipere nolint, in hoc maxime confisi, ut Romam euntibus Apostolicus omnia sibi dimittat peccata, Sancto visum est Concilio, ut talis indulgentia illis non prosit, sed prius juxta modum delicti pœnitentiam sibi datam a suis Sacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire si velint, ab Episcopo proprio licentiam, & litteras ad Apostolicum iisdem de rebus deferendas accipiant.*

Pœnitentium, aut impœnitentium potius fraudibus obviam ibant tum Episcopi, non Papæ potestati eximiæ: nihilo plus quam Lemovicensis supra Synodi Præsules, qui in culpa se esse ipsos confessi sunt, ubi non Romano Pontifici nomina & causas eorum deferrent, quos a se ligatos, Romæ solvi nollent (3): *Potius nos culpabiles sumus, nisi litteris nostris ei notum facimus, de quibus nolumus ut absolvantur.* Cassas & inutiles hæc Synodus pronuntiabat absolutiones istiusmodi: non quod tantæ potestatis expers esset is, a quo extortæ fuerant, sed quod eas vere extorsissent ii, qui obrepserant Pontifici, nulla facinorum suorum plenitudine ducti, & Episcoporum suorum imperio contumaciter immorigeri. *Cum ergo tales deceperint Apostolicum, ut fraudulenter absolvantur ab eo, irrita est eis illa absolutio, ideoque nec ab eo, nec a nobis confirmanda.*

Quandocumque autem illæsa fuit pietas et religio, Romam itare pœnitentes approbarunt Episcopi, ut peccatorum ibi maculæ eluerent, sanarentur vulnera. Aculeatis verbis suas ad Gregorium VII. litteras asperserat Henricus Leodiensis Episcopus, propter absolutionem ab eo præpopere concessam uni ex suis Diœcesanis. Rescripsit Pontifex, Petro, Petrique successoribus demandatam a Christo esse provinciam solvendi, ligandique, nullis vel locorum, vel temporum, vel rerum finibus coercitam: eoque olim hallucinatos esse Orientales Episcopos, qui Julio Papæ obtrectabant, quod Athanasium præter eorum consensum pristino honori reddidisset (4): *Mirati sumus, non ea te, qua decuit, ad Apostolicam Sedem reverentia scripsisse, sed nos absolutione illius Parochiani tui, qui olim ad nos venit, mordaci invectione reprehendisse; tanquam Apostolicæ Sedis non esset auctoritas, quoscumque, & ubicunque vult ligare, & absolvere.* Missam facio casuum criminumque gravissimorum solutionem Romano Præsuli reservatam, & delegationem eorum, qui ea Pontificia vice solvant: hi nimirum ubivis gentium potestate Pontificis muniuntur, quanquam uti ea non possint, nisi ad normam legum sibi ab ipsis Pontificibus, & a Tridentinæ Synodi Episcopis præscriptarum (5).

Convenit quippe Theologis, & Canonistis, Apostolis a Christo infusam plenitudinem potestatis spiritalis, cui limites præfigere nefas sit ullos: Episcopos autem etsi in sedes Apostolorum evecti sint, non tamen in plenissimæ hujus & universalis potestatis totam amplitudinem vocatos omnes esse: unam Petri sedem interminata hac & universali auctoritate cumulatam esse, qua pollebant Apostoli, & Petrus maxime, cui ea obtigerat cum singularis abundantiæ privilegio. Id paucis his verbis insinuabat Gregorius VII. *Tanquam Apostolicæ Sedis non esset auctoritas, quoscunque, & ubicunque vult, ligare, & absolvere.*

X. Si circumferamus oculos per universam sub hoc Pontifice Ecclesiam, plus satis

(1) Anno 998. Decret. Ivon. p. 9. c. 8. (2) Can. 16. 18. Anno 1022. (3) Anno 1032. (4) Anno 1078. Lib. 6. Epist. 4. (5) Synod. Parif. p. 8. 33.

tis constabit, necessario tunc effundi debuisse universalem illam potestatem Petro concreditam, ut deifica Ecclesiæ disciplina, quæ tunc prorsus labefactata jacebat, in pristinum revocaretur splendorem, discinctis abactisque tot Episcopis, Clericisque, qui castitatem Ecclesiæ vel incontinentia, vel simonia jamdiu contaminabant. Ut morbi lues totum orbem Christianum afflaverat, ita & medico opus erat, qui ad extremos usque Orbis fines sapientiam, potestatemque suam explicaret, amputandis maxime illis ab Ecclesia membris, quæ dudum computruerant.

Hactenus consentientibus tantum Episcopis, ab eorum potestate absoluti fuerant Monachi. Sed isto tum incontinentiæ & simoniæ torrente exundante & depopulante Ecclesiam, necesse visum est Pontificibus aliquando in largiendis his privilegiis consensum Episcoporum non opperiri. Doluit non semel Episcopis hac innovatione debilitari vim, imminui majestatem Episcopatus. Ansana Synodus (1), cui aderant præerantque Lugdunensis, Viennensis, & Tarentasiensis Antistites, hujuscemodi privilegium abjecit Cluniacensi Abbatiæ indultum, præfata adversari illud Chalcedonensi Concilio, quo jubentur Monachi Episcopo suo subesse, vetantur Episcopi in Collegarum Diœcesibus quidquam rei aggredi: *Decreverunt Chartam non esse ratam, quæ canonicis non solum non concordaret, sed contrairet sententiis*. Non vili, ut fateor, pendenda hæc sunt, sed pluris utique facienda est Ecclesiæ universæ auctoritas, in qua convaluerunt id genus privilegia, acquiescentibus Episcopis ipsis ei disciplinæ mutationi, qua Ecclesiarum evidenti utilitati, urgentique necessitati consuleretur.

Quæstio vertebatur in hac Synodo de ordinatione facta ab Archiepiscopo Viennensi in Cluniacensi Ecclesia, cuius Abbati adeundus fuerat proprius loci Episcopus videlicet Matisconensis, nisi Apostolico privilegio permissus fuisset, quemcumque libuisset Episcopum invitare ad subjectorum sibi Monachorum ordinationes celebrandas (2): *Quemcumque vellent, vel de qualibet regione Episcopum, qui faceret ordinationes vel consecrationes in eorum Ecclesia*. Liberiora sane hæc privilegia non ante Apostolica Sede manarunt, quam eo tempore, quo permagna ex parte Episcopi simoniæ reatu implicati erant, & propudiosa sacramentorum licitatione. Ordines conferre abnuebant, nisi venderent, quod emissent ipsi, & inæstimabile donum Spiritus sancti vilissimo pretio distraherent. Id prolixe suo loco demonstrabitur.

XI. Dilucidius alio hoc exemplo fiet, qua reverentia Apostolicam Sedem prosequerentur Episcopi, Regesque ipsi in his rerum & temporum varietatibus. Concilium Remis indixerat Leo IX. eoque se conferre statuerat, eadem opera Ecclesiam sancti Remigii dedicaturus. Nonnulli ex Episcopis, qui ad sacras infulas per simoniacas pactiones grassati erant, male sibi ab hac Synodo ominari cœperunt. Regem itaque circumveniunt, persuadentque, ut Episcopos in expeditionem bellicam abducat, scribatque Pontifici, quo Synodus in aliud tempus remittatur, regni utilitatibus opportunius. Pontifex propositi sui tenax, Remis Concilium celebrat, dedicationem Ecclesiæ perficit, Remensis, & Trevirensis Præsulum opera & ministerio usus (3): Episcopos simoniaca infamia respersos exauctorat, & hac potestatis suæ significatione commonstrat, quam vere illa eadem Synodus declararit: *Quod solus Romanæ sedis Pontifex universalis Ecclesiæ primus esset, & Apostolicus*.

Permagni etiam interest observare, non hunc solum Pontificem, sed & eos, qui hoc eodem sæculo, sequentibusque ætatibus Romanam Sedem occuparunt, complures Italiæ, Galliæ, Germaniæque lustrasse Provincias, Ecclesiarum utilitatibus, temporumque necessitatibus servientes; ceterum neminem prorsus tunc Episcoporum sperasse, aut tentasse, ut vel propria in Ecclesia illis vel consessu, vel auctoritate anteiret, aut Pontificalium munerum functiones suo duntaxat assensu obeundas indiceret. Quia ex historiarum omnium testificatione constat, quocumque demum se contulerint Pontifi-

(1) Anno 1025. (2) Ibidem. (3) Anno 1049.

tifices, velut propria in Ecclesia versatos esse, atque ut summos Pastores, quibus ovile suum credidit totum Christus. Cum Joannes, Agapetus, Vigilius, Constantinus Romani Pontifices Græciam peragrarunt, nullo non loco excepti sunt, tanquam Petrus ipse, & cum summis atque inusitatissimis honoribus Imperatores ipsi eos afficerent, ad eorum vestigia provoluti: hinc conjice de minuendis eorum, an de amplificandis honoribus certarent Episcopi. Reges quoque Galliarum, cum eo ventitarunt Pontifices, summa eoidem veneratione, & ulteriori, quam usurpatum ante fuerat, prosecuti sint: ad eorum se exemplum accommodasse Episcopos, ne dubium quidem esse potest.

Si quis aliquando interea pupugit doloris sensus Episcopos, hunc delinire studuerunt Pontifices, facta eis potestate disceptandi ultro citroque juris juxta Canones Legesque. Hanc judicii copiam fecit Urbanus II. Salernitano Episcopo, cum de dedicanda Ecclesia exempta ageretur. Re serio perpensa Salernitanus stare judicio detrectavit (1): *Nobis disponentibus Basilicam illius loci dedicare, Archiepiscopus suæ Ecclesiæ minui jura clamitabat. Cui nos ex abundanti satisfactione juris obtulimus. Ille autem cum ad postulatum, & acceptatum actionis terminum pervenisset, actionem aggredi refutavit.*

XII. In hujus operis contextu firmabimus id, quod omnium sæculorum experimentis comprobatum est, eo jure frui Romanam Ecclesiam, ut aliarum Ecclesiarum Clericos Clero suo allegere & astringere possit. Inter *Dictatus*, ita enim vocantur, Gregorii Papæ VII. istam leges regulam (2), *Quod de omni Ecclesia quemcumque voluerit Clericum valeat ordinare*. Immediata quin hinc potestas eliciatur in omnes cujusque Diœceseos cives, vix ambigi potest.

Hic idem Papa Episcopum Matisconensem Romæ ordinavit, & ad Archiepiscopum Lugdunensem, cujus ex partes fuerant, scripsit, justis & necessariis causis id se fecisse, *intervenientibus quibusdam rationabilibus causis*. Non prodit historia, tam oblique id interpretatum fuisse Archiepiscopum Lugdunensem, atque Senonensem in re consimili, ut jam diximus.

XIII. Quando Ludovicus IX. Galliæ Rex, sanctitatis laude & nomine conspicuus, impetravit ab Innocentio IV. Rescriptum, (3), quo suspendebatur Archiepiscoporum & Episcoporum omnium auctoritas, ne Regnum possent generali interdicto innodare, nisi ex speciali Papæ mandato: & cum Reges alii ejusdem generis privilegiis muniri se exorarunt, nonne totidem argumentis efficitur, immediate subesse Diœceses, & Diœcesanos omnes, quando ita jubet Ecclesiæ caritas, utilitas, necessitasque, *intervenientibus rationabilibus causis?*

XIV. Facile coalescunt animi, cum res ita molli pollice tractantur, facile & sententiarum dissensiones conciliantur, nimirum si omnibus conveniat, immediatam a Papa ubique terrarum promi jurisdictionem, ubicunque tanti res est, tantique interest ad Ecclesiarum salutem. Ita sentit Joannes Gersonius, qui duos errores commemorat, perinde sibi mutuo, atque veritati infestos. Alter eorum est, Papam non esse immediatum Pastorem fidelium omnino. Alter vero, esse illum Pastorem ubique ita immediatum, ut, nulla ratione habita utilitatis, vel necessitatis Ecclesiarum, possit totum Pontificale munus in omnibus Episcopatibus defungi (4). *Quod Papa non est immediatus Prælatus omnium fidelium, nec sponsus Ecclesiæ universalis, sed solius Romæ; alioquin qualibet Ecclesia Cathedralis haberet duos sponsos, Papam, & Episcopum. Quod Papa est sic immediatus Prælatus omnium fidelium, quod potest pro libito per se, vel alios commissos omnia exercere licite, quæ potest quicunque Prælatus, vel Curatus inferior, etiam ubi non subest necessitas propter defectum inferiorum, neque rationabilis utilitas.* Non licite ergo, ut Gersonii verbo utar, Pontifex citra *utilitatem* & *necessitatem* Ecclesiæ, omnem ad se Episcoporum jurisdictionem transferret. Sed

(1) Epist. 10. Urb. II. (2) Greg. VII. l. 2. Ep. 76. (3) Innoc. IV. Epist. 18. (4) Gers. Tom. 1. pag. 357.

Sed quando necessitati obsecutus & utilitati, excellentiorum quorundam ex suis membris partes explere adgressus est, nemo illi unquam de potestate controversiam fecit.

XV. Video evenire nonnunquam, ut non idem sit Papæ judicium, atque Episcoporum de Ecclesiæ utilitate, ac necessitate. Sed in hac permolesta perplexitate cesserunt ut plurimum Episcopi Capitis auctoritati & sapientiæ, eique se commiserunt; etsi non satis intelligerent, quæ rationis momenta Pontificem moverent. Emicat id mirum in modum in Epistolis Bernardi, cum de Interdicto ageret, quod ab Archiepiscopo Senonensi & ejusdem Provinciæ Episcopis intortum fuerat, ut Ludovicus VIII. Rex ab immani Ecclesiarum infestatione avocaretur. Præceperat Papa solvi interdictum, quod quid aliud erat, quam terras Regis, & ministros regios absolvere ab Episcoporum jurisdictione. Paruerunt Episcopi, unum hoc contestati, ludibrio propinari Episcopatum, et terras Ecclesiarum prædatoribus objici. *Soluto ad vestrum imperium Episcopi justo interdicto, &c. interim facti sumus opprobrium vicinis nostris* (1). Si quando denique sententiarum discordia implacata duraret, ita augurandum est, eum prius concessurum, qui charitate & humilitate præcelleret, quanquam idem ipse præcelleret & potestate. Quid enim summæ potestati magis consonat, quam humanitas summa & par indulgentia?

Illud exploratum est, ætate Bernardi integrum omnibus & singulis fuisse, causas suas omnes, qualescunque illæ essent, ad Romanam referre Sedem. Huic tunc vigenti disciplinæ nequaquam ille refragabatur, dummodo curæ & cordi esset justitia, innocentia, pietas, & calamitosorum levamen (2): *Ventum est ad commune refugium; illo confugimus, ubi confidimus liberari. Tantum adsit pietas, nam facultas non deest. Et quidem ex privilegio Sedis Apostolicæ constat, summam rerum ad vestram potissimum respicere summam auctoritatem, & plenariam potestatem*. Hæc ille ad Innocentium II. Cum vero ad Eugenium III. scribit, Ecclesiæ universæ Episcopatui illum præficit (3): *Hæc digna sunt vestro Apostolatu, deceat plane orbis Episcopum*. Toletanos idem Bernardus hortatur, ne Prædicatoribus quibuscunque aures præbeant, nisi vel mittente Papa, vel permittente Episcopo Toletano prædicent (4): *Nullum prædicatorem recipiatis, nisi qui missus a summo, seu a vestro permissus Pontifice prædicaverit*.

Alibi autem idem Bernardus ea libertate, quam flagrantissima Christi, & Ecclesiæ caritas aspirare poterat, ad Eugenium III. scribens Petri primum in Apostolica Cathedra successores profitetur, universorum singulorumque fidelium proprios esse Pastores, & singulas Christi oves illius ovili concludi (5): *Potestate Petrus, unctione Christus, &c. Sunt & alii gregum Pastores, &c. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi universi crediti, uni unus. Non modo ovium, sed & Pastorum, tu unus omnium Pater. Pasce oves meas, inquit. Quas? illius, vel illius populos civitatis, aut certi regni? Cui non planum est, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Et forte præsentes cæteri condiscipuli erant cum committens uni unitatem, omnibus commendaret. Inde est, quod alii singulas sortiti sunt plebes, scientes sacramentum. Denique Jacobus, qui videbatur columna Ecclesiæ, contentus est Hierosolyma, Petro universitatem cedens*. At ubi aliquanto post sermonem instituit de appellationibus & exemptionibus, ejus quidem potestatis amplitudinem nullo fine arctari demonstrat, sed aperte improbat appellationes ante sententiam; quo fiebat, ut causæ omnes immediate ad Papæ judicium devolverentur. Abusum certe hic solum damnari posse confitetur, hisque contentionis amantium ludificationibus mederi posse solum Pontificem; denique blande & clementer rem ferri posse, si intra justitiæ limites ea facultas se cohiberet. Magni & infracti animi vir nihilo indulgentior fuit in exemptiones: sed ejus doctrinæ & præceptionum summa eo redit, ut potestas ratione se regi sinat, et di-

---

(1) Bern. Ep. 47. 48. 49. (2) Epist. 198. (3) Epist. 239. (4) Epist. 241. (5) L. 2. de Consider.

et dispensationes ad utilitatem, aut necessitatem publicam semper Ecclesiæ revocentur (1). *Quomodo non indecens tibi, voluntate pro lege uti, & quia non est, ad quem appelleris, potestatem exercere, negligere rationem? Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Ubi necessitas provocat, dispensatio laudabilis est. Utilitas, dico, communis, non propria*. Denique inflexi rigoris censor hæc summæ potestatis argumenta licita esse non abnuit, non æque conducibilia, quin ne licita quidem semper; propterea quod ceterorum quoque Episcoporum auctoritas institutione divina fulgeat, divinoque nitatur jure, unde et ejus cursus temere aut retardari, aut abrumpi sine piaculo non possit: *Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. Quid si forte nec licet? Erras, si ut summam, ita & solam institutam a Deo vestram Apostolicam potestatem existimes*.

A Bernardi sententia alienus non erat Petrus Venerabilis Abbas Cluniaci. Hæc sunt ejus verba de immediato, et universali Papæ imperio in rebus quidem spiritalibus (2): *Licet majorem aliis Ecclesiæ Patribus Romani Pontifices, hoc est, etsi per omnem Ecclesiam Petri auctoritatem habeant, &c. sicut Romani Præsules omni, & sicut alii Pontifices singulis Ecclesiis præsunt, &c.* Quibus ita succinit Joannes Salisberiensis (3): *Romanum Pontificem non ambigimus Principis Apostolorum esse Vicarium, qui sicut clavo navem, ita sigilli sui moderamine Ecclesiam regit, corrigit, & dirigit universam*.

XVI. Non ergo summæ Sedis juri, aut potestati obluctandum sibi quandoque existimarunt Episcopi, zeli non illaudati vi et ardore abrepti; solum illi usum, vel abusum concerpebant. Si retro tantisper flectamus vestigia, observabimus Galonem Metensem Episcopum a Joanne VIII. pallio donatum, *salva in omnibus Metropolitani subjectione*. Vetuit Bertolfus Trevirensis jure Metropolitico, ne pallium gestaret, nisi facta a se copia, quanquam ille eo se tueretur, quod non primus, sed quintus demum inter Metenses Episcopos esset, cui hæc honoris insignia Pontifices Romani contulissent. Sedavit hanc Præsulum duorum contentionem Hincmarus Remensis Archiepiscopus, cum perdiu alter pro Metropolitico, alter pro Pontificio jure altercatus esset. *Cum Vualo auctoritatem Apostolicam prætenderet, Archiepiscopus Metropolitanorum jura defenderet*. Verum ea demum ratione pax et concordia renovata est, ut Vualo secundum leges Canonicas obtemperaturum se Metropolitano sponderet. *Ad Metropolitani sui eam instruxit obedientiam, & sic restituit concordiam*. Ex historia Trevirensi hoc exemplum excerpsimus, ex qua compertum est etiam, sæpicule alias Bertolfum eundem inexpugnabili quadam animi magnitudine jura sua defendisse, nec litteris Pontificiis cessisse, si quas suffraganei ejus eo dissentiente impetrassent: *Nam litteras Romani Pontificis pro eadem Vualonis præsumptione, vel Episcopi Virdunensis contra suam voluntatem sibi transmissas suscipere noluit* (4).

Hugo Diensis Episcopus, et Apostolicæ Sedis Legatus Meldensem Episcopum cum inaugurasset, Richerius Senonensis Archiepiscopus tam impatienter tulit citra assensum suum ordinatum fuisse unum ex Episcopis Provinciæ suæ, ut anathema jaculatus sit in præproperum hunc Episcopum, eique successorem subrogarit. Facultates sibi a Pontifice concessas prætergressus erat Legatus, ut credere par est: eoque condonanda erat hæc Archiepiscopi effervescentia. Bertolfi autem constantia dicam, an contumacia, eo sensu sumenda est, quo Bernardus ajebat de quibusdam, qui importunis, quantumvis legitimis appellationibus præfracte quandoque reluctabantur: *Plures sua amittere non ferentes, appellationes minus opportunas, & celsi nomina importunius contempserunt* (5). Non absurde tamen crediderit quis, non tam propriæ auctoritatis cupidine, quam rigidioris disciplinæ amore præfervido ultra metas quandoque evectum fuisse Bertolfum.

XVII. Scripsit Bertrandus Augustodunen-

(1) Ibid. l. 3. (2) Biblioth. Clun pag. 689. (3) Epist. 83. (4) Spicil. Tom. 12. p. 215. Preuves des Lib. Gallic. p. 468. Monac. Altisi. in Chron. ann. 1081. (5) Lib. 3. de Consider.

nensis Episcopus, et Romana post purpura præclarus, luculentum de ea causa tractatum, cui ipse præfuerat, dum coram Philippo Francorum Rege jurisdictio Ecclesiastica a regiis Judicibus impeteretur. Quæ tunc sane esset Gallicanæ Ecclesiæ sententia, liquidissime hinc certissimeque exprimi potest. Hanc ergo primum doctrinam astruit, velut a Leone Papa, et a reliquis Patribus constitutam, Petro datas esse, Petrique successoribus claves, per quos aliis deinde Præsulibus consignentur: *Origo hujus potestatis fluit a Deo immediate, videlicet a Christo, tradente eam certæ personæ, scilicet Petro, pro se, & suis successoribus, a quibus in alios derivatur* (1). Addit hac potestate comprehendi universalitates omnes, et regiones, et fideles, qui Pontifici summo universi non minus morigeri esse debeant, quam privato quisque Pontifici suo. *Cum prædictam jurisdictionem habeat Papa sine limitatione loci, & personarum, ideo omnes Christiani ubicunque sint, debent ei obedire: Ceteris vero Prælatis, Episcopis, Archiepiscopis, & Patriarchis, in territoriis seu Diœcesibus sibi commissis tenentur obedire omnes Christiani manentes in eis* (2). Denique ita ille concludit, Christum, ut qui sempiterna esset Sapientia, potestatem eam omnem Ecclesiæ suæ conspicuo Capiti affudisse, quæ ad ejus incolumitatem invictissime tuendam necessaria esset: *Christus commisit Petro regimen Ecclesiæ tantum, quantum necessarium erat & expediebat, cum regimine Ecclesiæ*. Ea ergo fuit causa, quamobrem Episcopi de auctoritate vix, aut ne vix quidem litem moverint Romanis Antistitibus; sed Ecclesiarum puriori disciplinæ quid expeditius esset, ubi se potestas explicaret, id vero in controversiam aliquoties veniebat.

XVIII. Non abs re erit id adnotare, quam tum doctrinam propugnabat illustrissimus Ecclesiæ Gallicanæ Patronus, eandem postea amplexatos esse Gersonium, Alliacensem, Almahinum, Majorem, et cetera Scholæ Theologicæ, et Parisiensis lumina, quorum minime suspecta fides est, quos denique, nisi valde hospes, causari potest nemo, amplificandæ Romanorum potestati Pontificum plus æquo studuisse. Hæc autem Gersonius ponit fundamenta: ad omnes prorsus fideles extendi jurisdictionem Ecclesiasticam; si extra juris autem metas erumperet illa quandoque, tum intra orbitam revocari debere Ecclesiæ in Concilium coactæ auctoritate. Hanc in Romano Pontifice residere potestatem: unde Monarchicum certissime est Ecclesiæ regimen: non quod Pontificis sit Episcoporum quorumcunque munia invadere: sed quod hanc tunc demum exerat potestatem, cum immediati Pastores, quod sui muneris est, implere negligunt; aut cum ejusmodi vel invitat utilitas, vel urget necessitas, quæ Episcopos ipsos cogeret Parochorum vices obire. *Plenitudo potestatis Ecclesiasticæ complectitur in se plenitudinem duplicis potestatis, scilicet ordinis, & jurisdictionis, tam in foro interiori, quam exteriori, quæ circa quemlibet de Ecclesia potest immediate, & absque limitatione exerceri, clave non errante. Sed si errat, potest per Ecclesiam synodaliter congregatam error judicialiter corrigi, &c.* (3) Prior hæc est propositio; posterior autem ita habet: *Plenitudo potestatis Ecclesiæ sic proprie sumpta non potest esse de lege ordinata, nisi in unico summo Pontifice. Alioquin Ecclesiasticum regimen non esset Monarchicum, &c. Nec tamen plenitudo potestatis Papalis sic intelligenda est immediate super omnes Christianos, quod pro libito possit jurisdictionem in omnes per se, vel alios extraordinarios passim exercere. Sic enim præjudicaret Ordinariis, qui jus habent immediatum, immo immediatissimum super plebes ei commissas actus hierarchicos exercendi. Extenditur igitur plenitudo potestatis Papæ super omnes inferiores, solum dum subest necessitas, ex defectu Ordinariorum inferiorum, vel dum apparet evidens utilitas Ecclesiæ. Quemadmodum dici potest de Episcopis respectu Plebanorum, vel propriorum Sacerdotum, quorum possunt supplere defectus.*

Comparatione utitur Gersonius magni profecto momenti. Hoc animo perceptum, persuasissimumque illi erat, juris divini esse

(1) Bibl. Patr. Tom. 4. Part. I. (2) Quæst. 3. (3) Gerson. Tom. 2. p. 145. 225. 226.

se Parochorum dignitatem. Nihilo tamen secius eorum functiones ab Episcopo immediate expleri posse sentiebat, quotiescunque ad Ecclesiæ salutem ita conduceret. Eadem est ejus de Papæ erga Episcopos auctoritate sententia. Nec minoris est ponderis status Ecclesiæ Monarchicus, et necessario Monarchicus a Gersonio vindicatus. Hinc enim ipsemet argumentatur, non posse dici citra fidei Catholicæ dispendium, Episcopum quemlibet sui territorii Papam esse. *Nullam aliam politiam instituit Christus immutabiliter Monarchicam, & quodammodo Regalem, nisi Ecclesiam; & oppositum sentientes de Ecclesia, quod fas est esse plures Papas, aut quod quilibet Episcopus est in sua Diœcesi Papa, vel Pastor supremus, æqualis Papæ Romano, errant in fide & unitate Ecclesiæ, contra illum articulum: Et in unam sanctam, &c.* (1)

His addit idem Scriptor, si Episcopos Pontifex contruderet in eas angustias, ut *suis juribus essentialibus* eos orbaret, sive largiendis exemptionibus, sive reservandis sibi tum absolutionibus criminum, tum collationibus Beneficiorum: idque *si passim, communiter, absque utilitate majori Ecclesiæ fieret*, tum vero posse eos opem et tuitionem implorare, non Papæ tantum ipsius, aut Concilii, *quod est convenientissimum medium:* sed etiam Principum temporalium (2). Illud denique alibi statuit idem Theologus, dispositionem, et politiam Ecclesiæ generalem non posse a Papa immutari, non posse Episcopis, Parochisque viduari, immo nec Cardinalibus, in quantum Cardinales instar habent Apostolorum, quos Petro assessores, et consiliarios Christus ipse adgregarat.

XIX. In eadem ingrediebatur vestigia Almahinus. His enim ille verbis: *Pasce oves meas*, mandatam a Christo existimabat provinciam Petro dispensandi dignitates quaslibet Ecclesiasticas, Episcopatus, Parochias: *Fuit Petro data potestas etiam constituendi Ministros ad pascendum, & instituendum, & distribuendum cæteras dignitates Ecclesiasticas, Episcopatus, Curas* (3). Cum vero objectaretur hic ille nodus, ut in una quandoque Parochia Parochi plures, et Episcopi plures in uno Episcopatu extiterunt, posse et in primæ Orbis Cathedræ fastigio sedere plures Pontifices: hanc ille objectionem ita diluit, Ecclesiasticæ, et humanæ duntaxat institutionis esse, ut civitatem unam unus regat Episcopus; at divini juris, et quod ad homines attinet, incommutabilis esse, ut orbis Christianus universus ab uno summo regatur Sacerdote et Pastore. *Quod sit aliquis, qui habeat regere totam Christianitatem, est ex institutione Christi: & quod aliquis regat hunc Episcopatum, est ex institutione humana: ideo potest committi duobus ex æquo: alia vero, quæ est ex institutione Christi, non potest.*

Nec discrepat Major ejusdem Parisiensis Scholæ Theologus ab hac eadem sententia, posse Papam eos omnes potestatis numeros implere in quolibet Episcopatu, et in fideles per orbem quoslibet, atque Episcopum quemlibet intra fines sui Episcopatus: dummodo ne ea Papæ jurisdictio effundat se in omne corpus Ecclesiæ Oecumenicum Concilium celebrantis (4).

Petrus Alliacensis, qui in collegium Cardinalium postea cooptatus fuit, pulcherrimum *de Ecclesiæ auctoritate* (5) tractatum, dum Constantiensis Synodus haberetur, elucubravit. Ita autem ille constituit: statim a Christo dotatos fuisse Apostolos potestate sacerdotali quadam infinita et prorsus pari: at postea ut occurreretur dissidiis, et schismatum impendenti labi, si Apostolorum successores, hoc est, Episcopi tota illa auctoritatis plenitudine potirentur, universalem universi gregis providentiam ab eodem Christo commendatam fuisse Petro, Petrique successoribus, ut Christianum et sacerdotale imperium in alios et alios secarent Episcopatus, et exercendæ jurisdictionis leges promulgarent. *Quia ex hoc confusio sequi poterat, ideo Dominus hoc prævidens contulit Petro pro se, & suis successoribus auctoritatem disponendi ministros Ecclesiæ, & determinandi jurisdictionem, dicens: Pasce oves meas, idest, sis Pastor gene-*

(1) Ib. p. 158. (2) Ib. p. 190. 290. (3) Ib. p. 754. 765. 768. (4) Ib. p. 887. 888. (5) Ib. p. 898.

generalis, ad quem pertineat dispositio & regimen generale ovium & ovilis, &c. Et ita in Petro fuit ista plenitudo potestatis, quam tamen postea divisim aliis dedit, vocans eos in partem sollicitudinis.

Non ægre sibi persuaderi patientur omnes, quidquid tunc temporis Theologorum fuit, eos non minus propensos fuisse omnes ad potestatis Pontificiæ exaggerationem, quam Gersonium, Majorem, Alliacensem, Almahinum. Istud quoque facile adducentur, ut credant, recepto tunc maxime rerum usu, moribusque Ecclesiæ impulsos fuisse hos Theologos, ut huic se doctrinæ addicerent. Compertum est enim, non multum operæ eos collocasse in Canonum, Conciliorum, Patrumque commentariis pervolutandis, vel in primævæ Ecclesiæ disciplina pervestiganda. Incumbebant ergo illi in temporum suorum Ecclesiasticas consuetudines receptissimas, hinc doctrinæ suæ munimenta comparabant. Si quando autem prima Ecclesiæ tempora replicabant, et hinc auctoritatem, et vim suis placitis conciliare satagebant, id tum maxime consequebantur, cum divinitus institutum Petri primatum, et Christi ipsius verbis consecratum, Evangelicosque ea de re contextus commentabantur. Ecquis enim non videt, illis Christi verbis ad Petrum, et de Petro, inserta atque implicata fuisse jura illa omnia et insignia potestatis privilegia, quæ in longa sæculorum serie explicuerunt sese, et in lucem eruperunt, cum Ecclesiæ utilitas, et caritas flagitavit? Horum ergo Theologorum magni omnino doctrina facienda erat, tametsi solis adhæresceret verbis Evangelicæ historiæ, quibus scilicet certissime origo et radix intexta est totius hujus eminentissimæ potestatis, quæ nonnisi explicantibus se sæculis explicuit sese ipsa quoque, et ea fructuum copia exuberavit, quorum expers plerumque fuit prima Ecclesiæ ætas, in qua sola eorum radix delitescebat. Non ostentavit se omnibus Ecclesiæ ætatibus una et eadem amplitudo Apostolicæ jurisdictionis; ex horum tamen Theologorum sententia jam tum donavit Christus Petro quidquid præcellentiæ, et potestatis sæculis volventibus deinceps emicuit, aut ad necessariam Ecclesiæ ædificationem emicaturum est. In assumpta carne æternum et incommutabile Dei Verbum multa dixit, multa præcepit visibiliter, quæ nunc invisibiliter et omnipotenter ab eodem ipso præstantur. Si vero non satis constat divino jure vindicari debere singulas illas potestates, quæ ex illis priscorum sæculorum latebris tardius exilierunt quoad usum et exercitium: inficias tamen nemo ibit, quin adprime illæ consentiant ei primatui, quem divino jure institutum fultumque nemo Catholicus dubitat.

In hunc sensum duces, si voles, non invita Bernardi hæc verba in epistola ad Mediolanenses: *Plenitudo potestatis super universas orbis Ecclesias singulari prærogativa Apostolicæ Sedi donata est. Qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit; potest, si utile judicaverit, novos ordinare Episcopatus; potest eos, qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, &c. potest a finibus terræ sublimes quascunque personas Ecclesiasticas evocare, & cogere ad suam præsentiam, non semel, & bis sed quoties expedire videbit, &c.* (1) Potestas hæc sibi quidem eadem, sibique semper simillima fuit; sed ejus usum admoderata semper est sapientia et caritas dispensandi ad utilitatem, et necessitatem Ecclesiæ, aliis aliisque, et novis in dies rationibus, ut alternabat temporum disciplina, innumeris, et subinde variis temporum, locorum, et personarum commissuris, in tanta principatuum, regnorumque Christianæ gentis multitudine.

XX. Cum particulares ab initio conderentur Ecclesiæ, Apostoli, ut mea fert opinio, qui earum fundatores et parentes erant, non ita transcribebant in Episcopos eam auctoritatem, quam sibi creatione hac spiritali pepererant, ut ea se ipsi spoliarent. Atqui sola Apostolica sedes Petri universalem hanc hæreditatem adivit Apostolorum. Scite S.Thomas id ex his elicuit Pauli Apostoli verbis, cujus etiam hæres et successor peculiaris est Papa: *In omni loco ipsorum, & nostro.* Thomæ verba hæc sunt: In

(1) Epist. 131.

In omni ipsorum, idest, eorum jurisdictioni subjecto. Et nostro, quia per hoc, quod subjiciebantur Episcopo civitatis, non eximebantur a potestate Apostoli. Quinimmo magis erant ipsi Apostolo subjecti, quam his, quibus ipse eos subjecerat (1). Obversabatur ante oculos illorum Theologorum Christus ipsemet, Caput Ecclesiæ invisibile, in conspicuo ejusdem et Vicario Capite sedens, et inde cœleste sacerdotium suum ejusque jura omnia pro sæculorum, locorumque opportunitate explicans, ad sapientiæ absolutissimæ, et caritatis leges omnia librans, ad corporis sui mystici incrementa, donec ad extremam illud perfectionis metam perducat. Non aliter sentiebat Petrus Cluniacensis Abbas, his ad Innocentium II. verbis: *Nihil nos a Pastore, nihil a Petro, nihil a Christo, quæ omnia in te uno habemus, separare poterit* (2). Et his rursus ad Cœlestinum Papam: *Ipsos Apostolorum summos Petrum, & Paulum, immo ipsum Christum in vobis solo se habere gloriabitur orbis terrarum* (3).

Porro si superiorum Theologorum suffragia et verba huc congessi, non ea fuit mea mens, ut abstractam illam quæstionem definirem, ac ne attingerem quidem, quæ tunc magna rationum hinc et inde vi, nec minori animorum contentione disceptabatur; sed ut exploratius fieret, quanta tunc temporis in ipso rerum usu auguranda sit Episcoporum in Apostolicam sedem observantia fuisse, cum hac ipsa in Theologicis Scholis doctrina imbuti a teneris fuissent, ut ne in mentem quidem veniret de auctoritatis finibus cum Præsule, et vertice suo contendere.

XXI. Ex antedictis micat, ita immineere Collegio Episcopali, ita universæ Ecclesiæ Pastorum universitati et paci præesse Spiritum sanctum, ut nunquam passus sit Capiti controversiam fieri de Apostolicæ potestatis jure et plenitudine ipsa. Si qua autem temporum et causarum fuere discrimina, ubi restitutum ei sit, eo tantummodo spectatum esse, ut potestatis usus et modus is esset, qui Canonibus observandis, alendæ paci Ecclesiarum, et tuendæ, aut resarciendæ disciplinæ congrueret. Non absurde etiam dici potest, cum Gregorius Magnus Oecumenici Patriarchæ nomen, et nominis pompam repudiaret, et universalis Episcopi titulo semper abstinuisse Romanos Antistites constantissime affirmaret: hunc illi scopum propositum fuisse, ut abusus emandaret prædamnaretque, qui ea nominis et potestatis magnificentia tegi defendique potuissent. Nequaquam temeraria aut inanis erat hæc suspicio, cum novitatis invidia titulo ab illo absterfa nondum erat, et eo præterea tegi nitique poterat ambitiosorum Præsulum audacia. Sed utcunque res illa se habeat, indubitatum certe est, neminem Pontificum Apostolicæ potestatis plenitudine et universalitate tam longe lateque regnasse, quam Gregorium: sed adverte illud quoque æque indubium, neminem humilius, sanctius, modestiusque regnasse, neminem propensius solis Ecclesiæ utilitatibus serviisse. Itaque verbis hujus Pontificis ejus exempla facem præferunt; tum a verbis autem ejus, tum ab exemplis id fulget splendidissime, plenitudinem et universalitatem Pontificiæ potestatis non proficisci ab immoderata quadam dominandi libidine, sed a caritate Christi effusissima, limitumque impatiente, et quæ nihil non se posse fidat, quod ad ædificationem Ecclesiæ, ad justitiæ pietatisque propagationem conducat.

XXII. In Historia novella narrat Eadmerus (4), dum se accingeret ad Turstani Eboracensis Archiepiscopi consecrationem Callixtus II. Pontifex in Concilio Remensi, Joannem Archidiaconum Cantuariensem palam intercessisse, contestatumque esse, hoc jus esse muniusque Cantuariensis Primatis, quo citra injustitiam spoliari non poterat, adeoque non poterat a Romano Pontifice, qui injustitiæ ultor, non auctor est: *Non ipsum, licet officio Papæ fungeretur, jure posse Ecclesiæ Cantuariensi jus suum præripere: cum constaret eum nulli, quod juste debebat, eo usque denegasse*. Hoc se repagulo retineri passus non est Pontifex; peractaque tandem consecratione pax facile coaluit. Ceterum adversus hunc Archi-

(1) In Epist. 1. ad Cor. c. 1. (2) Ep. 1. L. 1. (3) L. 14. Ep. 18. (4) L. 5. anno 1119.

chidiaconum excipere quis potuisset, et objectare ipsas Ecclesiæ Cantuariensis consuetudines et jura in reliquas Angliæ Episcoporum Diœceses. Vindicante enim sibi Episcopo Salisberiensi regiarum nuptiarum celebrationem, quod castrum Vindiorium, ubi peragenda ea erat, Episcopatus sui finibus clauderetur: contra niti Archiepiscopus Cantuariensis, & reclamare cœpit, pervicitque tandem, non ea tantum ratione, quod Rex & Regina Diœcesani & Parochiani sui essent, quocunque demum loco essent; sed altera hac etiam, in qua multo plus momenti est, quod ex ea stupenda quædam potestatis effusissimæ argumenta manarent. Nimirum tam late patere Diœcesin Cantuariensem, quam Primatum; ceterosque Angliæ Episcopos a Cantuariensi Episcopales suas sedes accepisse. *Cum Episcopus Salisberiensis, quia castrum ipsum in Diœcesi sua consistit, officium ipsius copulæ niteretur administrare, contradictum, & comprobatum ab aliis est, magis ad Archiepiscopum Cantuariensem id pertinere, ea ratione, quod Rex, & Regina speciales ac domestici Parochiani sunt ipsius; nec Diœcesis cujusvis Episcopi ei possit præripere, quod sui juris dignoscitur esse: cum tota terra lege Primatus Cantuariæ, Parochia sua sit; & omnes Episcopi totius insulæ Parochias, quas habent, nonnisi ab ipso, & per ipsum habeant. Sedata igitur in his controversia est* (1).

XXIII. Video injuria forsan coarctari ab aliquo posse secundam hanc rationem ad regias tantum personas, quæ Cantuariensi Parochiæ semper accenseantur, quantumvis in remotissimis degerent aliorum Episcoporum civitatibus. Sed vel in eo præclarum suppeteret ejus rei exemplum, cui illustrandæ jamdiu insudamus. Accedet præterea veluti ad cumulum Anselmus, qui cum sanctitatis laude, ac modestia & humilitate præ ceteris claruerit, dignitatis suæ jura enixissime latissimeque propugnavit, palam professus, auctore eodem Eadmero (2), sibi jus fasque esse Pontificialia munia in omnibus Angliæ Episcopatibus exercere. *Antecessorum meorum juris fuit, & mei est indifferenter per Angliam, ubicunque voluntas tulit, Episcopale officium administrare.* Prolixius de his infra suo loco, ubi de Primatia Cantuariensi. Sed hæc prætermitti non debet, sapientiæ non minus, quam potestati declarandæ studuisse Anselmum; idque statim ab eo proditum esse, ubi eo se jure non usurum recepit, nisi quod firmasset consuetudo, & Episcopus approbasset: *Dico consuetudinie illud non esse, &c. Hoc unde agitur, quamvis si fieret, non esset fidei contrarium, fieri tamen ex consuetudine non debet, eo quod nimis inconveniens esset.* Ita quondam Archiepiscopi Carthaginenses ordinarunt aliorum Episcoporum cives, Clericosque: ita Romani Pontifices universam ubique potestatem sibi adseruerunt, ad *consuetudines* tamen revinctam, usu, & Episcoporum assensu receptas; & ea cautione, ut ne dissensionibus usquam & schismati via panderetur. De his hactenus. Primatus sane Cantuariensis contemplatio mollissimam nobis stravit viam ad Primates, & Patriarchas.

DE PATRIARCHIS.

CAPUT VII. *P. 1. l. 1. c. 4.*

De Patriarchis in genere per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. Necessaria Exarchorum, & Patriarcharum institutio, qui majoribus in Conciliis causas finirent, quæ in Provincialibus non potuerant.

II. Diversorum in Episcopatu graduum subordinatio scitissime a Leone Papa describitur.

III. Solius Papæ in Ecclesia, & Episcoporum in sua cujusque Diœcesi Primatus divini certissime juris est.

IV. Quanquam Metropolitanorum, & Exarchorum ad jus divinum prope accedat institutio.

V. Voces, quibus significantur dignitates Eccle-

(1) Ibid. l. 6. (2) L. 5.

Ecclesiastica, si probe intelliguntur, nec fastus quidquam, nec dominationis sonant.

VI. An Ecclesiam aliquando Patriarchæ rexerint sine Episcopis.

VII. Episcopi Romanus, Alexandrinus, Antiochenus, ab ipsis Ecclesiæ exordiis longe aliis antecessere. Argumenta sumpta a Conciliis.

VIII. Alia argumenta a sanctis Patribus, Innocentio, Leone, & Pelagio.

XI. Non ab urbium illarum celebritate hunc honorem sortiti sunt tres illi Prælati.

X. Nova rursus argumenta ex Patribus, & ex Eusebio. Quid maxime spectatum sit in seligendis urbibus potentissimis.

XI. Ecclesiæ illæ tres a B. Petro fundatæ ex Eusebio.

XII. Ex sancto Epiphanio, Gregorio Nazianzeno, & Theodoreto.

XIII. Ex ipsa Ecclesiæ Græcæ vetustissima traditione.

I. EX superioribus dilucide patuit, ad pacem, et disciplinam Ecclesiæ stabiliendam multa frustra esse tentata, donec ad Exarchos, et Patriarchas ventum est, qui Metropolitanis præessent, singuli pluribus, et in Diœcesano seu Nationali Concilio de iis judicarent controversiis, quæ in Provinciali ideo dirimi non potuissent, quod aut essent divisa comprovincialium suffragia, aut ipsis cum Metropolitano res esset, aut ipsis inter se Metropolitanis. Illud demum est, quod potissimum movit Patres Concilii I. Constantinopolitani, ut instituerent, aut jam institutas confirmarent Diœceses majores, instar Diœceseon civilium; eademque opera Diœceseon Principes, qui Diœcesanis præsiderent Conciliis, quibus Metropolitani, et Legati Provinciarum intererant. Verum quidquid tentaverint Patres et Concilii Constantinopolitani, et Antiocheni, quibus alia placuit via, ut obliteraretur præpostera consuetudo recurrendi ad Imperatorem in causarum spiritualium judiciis, eo tandem res est deducta, ut caput aliquod supra Exarchos constitueretur, sicut Metropolitanis Exarchus instar capitis imminebat. Poterant enim Episcopis, et Metropolitanis cum Exarcho lites esse. Poterant Exarchis inter se. Poterant diversarum Diœceseon majorum Metropolitanis, et Episcopis. Quæ lites haud aliter compesci poterant, quam aut per Judicem Exarchis superiorem, aut per Concilium majus Diœcesano.

Si Græcis autem Exarchos supra Metropolitanos instituere licuit sine injuria Canonum Nicænorum, ubi nullum agnoscitur supra Metropolitanos tribunal, nullum majus supra Provinciale Concilium: quidni licuerit et Sardicensi Concilio, agnoscere Petri successorem, tanquam Exarchum seu Primatem ab ipso Christo institutum, qui eas terminaret judicio suo controversias, quæ a Conciliis Provincialibus, ac Diœcesanis decidi non possent, cum tamen Oecumenicum Concilium cogi tum quidem non oportere judicaret Ecclesia? Hoc statuto nec Synodi Nicænæ infringebatur auctoritas, nec Canones violabantur; sed ejus exemplo utebatur, ejus vestigiis inhærebat Sardicense Concilium, nova novis malis temperabat medicamenta, eorum non dissimilia, quæ Nicæni Patres excogitarent, ut suorum temporum morbis mederentur. Dici denique non potest, jurisdicendi potestatem omnem Ecclesiasticam a Concilio Nicæno solis Synodis Provincialibus attributam esse, cum majorum Metropolitanorum, qui deinde Archiepiscopi, et Patriarchæ appellati sunt, ab eodem assertam confirmatamque videas auctoritatem eam, qua Provinciarum singuli multarum et ordinarent Episcopos, et disciplinam moderarentur.

II. Potestatem hanc, et tribunalium aliorum aliis eminentium rationem, et seriem, nemo luculentius exhibuit Leone Magno. Ut enim inter Apostolos, alioqui ordine et collegio pares, unum præposuerat Christus, qui Apostolico præesset concilio cœtuique, ita in judiciis Ecclesiasticis per gradus ad supremum tandem judicem veniri oportere. En ejus verba: *Connexio totius corporis unam sanitatem, unamque pulchritudinem facit. Et hæc connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum. Quibus etsi dignitas non sit communis, est tamen Ordo generalis. Quoniam inter & beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut cæteris præemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, & ma-*

magna dispositione provisum est, ne omnes omnia sibi vindicarent, sed essent in singulis Provinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem; per quos ad unam Petri Sedem universalis Ecclesia conflueret, & nihil usquam a suo capite dissideret (1).

III. In hac sacrarum Ecclesiæ dignitatum serie ratum illud certumque est, jure divino niti Principatum tum Episcoporum in privatis Diœcesibus, tum Papæ supra Episcopos omnes orbis: cum Metropolitanorum, Exarchorum, Patriarcharumque auctoritas Ecclesiastica ab institutione originem ducat. Ipsemet enim Filius Dei Christus Apostolorum Collegio ortum dedit, eique vice sua Caput Petrum præfecit: utque verbi sui omnipotentia inconcussam Ecclesiæ suæ æternamque stabilitatem pollicitus est: ita et indubiam spem fecit, et Apostolis, et augustissimo Apostolorum Capiti successores in longa sæculorum serie nunquam defuturos. Id ex alia promptum est Leonis Epistola, ubi docet Christum in individuæ secum unitatis consortium Petrum assumpsisse, ut Vicarium hoc esset caput, a quo quisquis se abscinderet, exors prorsus esset et divini sacramenti, et æternæ salutis: *Hujus muneris sacramentum ita Dominus voluit ad omnium Apostolorum officium pertinere, ut in Beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocaret; ut ab ipso quasi quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet; ut exortem se mysterii intelligeret esse divini, qui ausus fuisset a Petri soliditate recedere. Hunc enim in consortium individuæ unitatis assumptum, id quod ipse erat, voluit nominari, dicendo: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (2).

IV. Si Metropolitanos dictum est a me, et Patriarchas jure tantum Ecclesiastico niti, nihil derogatum volui iis, quæ supra disceptata sunt de Metropolitanis Ecclesiis, et Patriarchalibus, quarum conditores fuere Apostoli, et quarum principatus ipsis Evangelicis Apostolicisque Scripturarum testimoniis consecratus est. Hæc institutio, quæ Ecclesiæ ipsi pene coæva est, juri divino finitima est, ab eoque emanavit proxime et immediate: quippe cum ab Apostolis profecta sit, velut æmulatrix quædam Apostolici Collegii, et ejus auctoritatis eximiæ, qua Christus Petrum supra Apostolos ipsos evexerat.

V. Juvat paucis refricare memoriam eorum, quæ superius dicta sunt, ad abstergendam invidiam, et suspicionem inanis gloriolæ, aut dominationis ab his vocabulis, quibus sacri Ecclesiæ Magistratus designabantur, Papa, Patriarchæ, Exarchi, Archiepiscopi. Nihil fieri aut excogitari poterat, quod Christianæ sobrietati et humilitati magis consentiret. Papæ nomine Pater insinuatur, et omnibus primum Episcopis tributum est. Extat apud Vopiscum in Hadriani vita Epistola, in qua mentio fit Presbyterorum Christiani nominis: immo et Patriarchæ in Ægypto: *Ille ipse Patriarcha cum Ægyptum venerit, ab aliis cogitur Christum, ab aliis Serapidem adorare* (3). Non immerito Petrus de Marca de Judæorum Patriarcha intelligi id debere sensit, cum nonnisi ducentis aut trecentis posthac annis id nominis usurpatum sit in Ecclesia. Patriarchas Hebræorum crebro memorat Hieronymus, nec eorum tacet abundantiam opum, deliciis, ut moris est, circumfluentem. Sic enim ille in hæc Isaiæ verba: *Effœminati dominabuntur eis*, sic inquam ille: *Consideremus Patriarchas Judæorum effœminatos ac deliciis affluentes, & impletam esse Prophetiam cernemus.* Episcoporum non en litteris ipsis sacris consignatum est, peræque ut sacerdotale eorum imperium, paternæ sollicitudinis et caritatis blandimentis conditum. Jam diximus, Archiepiscopi, et Exarchi nomine solum designari ordinem, quo necesse erat componi Ordinem ceteris omnibus antecellentem. Denique non hos sibi sumpserunt Episcopi titulos, sed veneratione et pietate fidelium sibi tributos, vel usu invectos, tamdiu supersederunt, ne illos sibi ipsi inducerent, quamdiu ipsorum novitas in suspicionem venire

(1) Epist. 84. (2) Epist. 89. (3) In vita Saturnini.

nire poterat jactantiæ aut ostentationis.

VI. Non satis liquido constat, an fides habenda sit Chronico Alexandrino, ubi affirmat Eutychius Patriarcha Alexandrinus, ad Demetrium usque, qui undecimo demum loco Alexandrinam Marci sedem obtinuit, nullum alium fuisse tota Ægypto Episcopum, a Demetrio ordinatos tres, ab Heracla ejus successore viginti: *Ab Anania, quem constituit Marcus Evangelista Patriarcham Alexandriæ, usque ad tempora Demetrii undecimi ibidem Patriarchæ, nullus in Ægypti Provinciis fuit Episcopus. Ille autem factus Patriarcha tres constituit Episcopos, & primus hic fuit Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos fecit. Mortuo Demetrio suffectus est Heraclas Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos constituit viginti.*

Procul est a vero, aut veri saltem similitudine, tamdiu Episcopis caruisse Ægyptum. Sed ex his tamen Eutychii verbis exclupi nonnulla possuntt minime aspernanda. 1. Episcopos ceteros ab illis primum Episcopis creatos esse, qui majoribus Ecclesiis, et Apostolicis sedibus præerant, ubi fides primum adoleverat. 2. Æquissimum fuisse, ut eorum imperio, videlicet Patriarcharum veterum subessent Episcopi, a quibus ortum acceperant. 3. Eodem ipso nomine subiiciendos fuisse Metropolitanos Patriarchis, qui Apostolicas insidebant cathedras, in quibus collocati Apostoli tum Ecclesias fundaverant alias, tum Episcopos per orbem universum sparserunt. 4. Patriarchas Alexandriæ, perinde ut Antiochiæ, et Romæ, reservare sibi potuisse potestatem, non Metropolitanis tantum, sed et Episcopis omnibus suæ ditionis manus imponendi. Nicæno Canone hæc potestas Alexandrino Antistiti confirmata est, cum unus ex Ægypti Metropolitanis Meletius priscam hanc consuetudinem lacesseret. 5. Ceteri Apostoli Ecclesias singulis proprias genuerant, quæ ad eos speciali semper aliquo jure pertinerent; Itaque Patriarchales tres Ecclesiæ majores, quarum conditor parensque fuit Petrus, ei non debebant eodem imperitare jure, quo aliis a se genitis. 6. Caritatis et clementiæ paternæ delinimentis temperatum erat totum hoc imperium, quod innitebatur Ecclesiarum aliarum ab aliis procreationi, matrumque in filias necessariæ vigilantiæ: 7. Facile accidere potuit, ut Episcopi maximarum Metropoleon orbis Romani, Romanus, Alexandrinus, Antiochenus, et Carthaginensis, aliquandiu et Provincias aliquas, forsan et majores Diœceses immediate administrarint, citra operam Metropolitanorum aut Exarchorum: cum persuasum quibusdam fuerit, Alexandrinam Diœcesin tot compaginatam ex Provinciis, etiam sine Episcopis a solo Alexandrino Præsule gubernatam fuisse. Metropolitani tantum nomine donatur Carthaginensis Præsul in Concilio Ephesino: et tamen indubitatissimum est, obnoxios tunc ei fuisse complures Primates, ut in Africa vocari solebant, qui alibi Metropolitani dicebantur. Si ad Cypriani autem tempora revolvaris, numerosissima tunc quidem Episcoporum Africanorum Concilia quandoque colligebantur: an autem alius quisquam jam tunc immineret Metropolitanus, quam Carthaginensis, haud satis mihi quidem liquere videtur. In Conciliabulo Nestorianorum Ephesi id interponitur discriminis inter Joannem Antiochenum, et ceteros Metropolitas, quod ille unus Archiepiscopi nomine nuncupatur.

VII. Sed si seponatur contemplatio nominum, et ipsa spectetur auctoritas, certissimum est singularem prorsus ab ipsis usque Ecclesiæ primordiis, et præcellentissimam fuisse Romanæ, Alexandrinæ, et Antiochenæ Ecclesiæ potestatem: ut quæ in eas profecta sit a Petri principatu, qui eas et instituerat, et præsentia sua cohonestaverat, in easque effuderat eam plenitudinem, vel plenitudinis Apostolicæ plenissimam participationem, qua illum donaverat Christus. Canone Nicæno VI. trium horum Episcoporum ratio, et dignitas a reliquorum Episcoporum turba sejungitur, eorumque jurisdictio in plures aperte exporrigitur Provincias, cum ceteris videantur Metropolitis singulæ adsignari. Synodus Sardicensis (1) causam Episcoporum exauctoratorum,

(1) Can. 2 3.

torum, et a prioribus judicibus appellantium ad Sedem Apostolicam retulerat, Petri memoriæ ut honor haberetur. Constantinopolitana prima Synodus Alexandrino, & Antiocheno tres alios Diœceseon Exarchos adjecit; atque ad honoris culmen proveheret Episcopum Constantinopolitanum, confessus prærogativam illi indulsit supra alios Episcopos, post Romanum Præsulem. Nihil antiquius tunc, nihil optatius erat Imperatoribus Christianis, quam ut Constantinopoli civitati, seu novæ Romæ, transferiberent ornamenta honoris, & insignia potestatis omnia, quibus hactenus radiaverat Roma vetus: ut in filiam tota matris traduceretur gloria. Laboratum utique ab illis hoc quoque fuisset, ut principatus ipse Apostolicæ Sedis Constantinopolitano Episcopo adjiceretur, nisi persuasissimum & jamdin perceptum animo hoc habuissent, divino prorsus instituto majestatem primæ Cathedræ Petro, Petrique successoribus tributam esse.

VIII. In Epistola ad Alexandrum Antiochenum Episcopum scripta disertis verbis testatur Innocentius I. Nicæno Canone confirmatum esse jus Antiocheno, non in unam Provinciam, sed in Diœcesin majorem: idque non tam ex eo fluxisse, quod Græcorum in Syria Imperii Antiochia caput extitisset, quam quod ibi primum Petrus sibi fixisset Sedem: quanquam ne fixisset quidem ibi; eo quippe Antiochiam Romæ concedere, quod quem ipsa obiter & in decursu tantisper detinuerat, Roma constanter complexa retinuisset ad palmam usque martyrii, ut ne mors quidem ipsa eam hoc sacro summæ potestatis pignore orbare potuisset: *Revolventes auctoritatem Nicænæ Synodi, quæ una omnium per orbem terrarum explicat mentem Sacerdotum, de Antiochena Ecclesia, &c. super Diœcesin suam, non super aliquam Provinciam, prædictam Ecclesiam recognoscimus constitutam. Unde advertimus, non tam pro Civitatis magnificentia, hoc eidem attributum, quam quod prima Apostoli sedes esse monstratur, ubi & nomen accepit Religio Christiana, & quæ conventum Apostolorum apud se fieri celeberrimum meruit, quæque urbis Romæ sedi non cederet, nisi quod illa in transitu meruit, susceptum ista apud se consummatumque gauderet* (1).

Anatolium Constantinopolitanum Episcopum insimulabat Leo Magnus, quod aucupatus esset occasionem amplificandæ suæ dignitatis ex depositione Dioscori Episcopi Alexandrini, & ex perturbatione rationum omnium Episcopi Antiocheni tempore Concil. Chalcedonensis: ut nempe suam ipse sedem protuderet supra Alexandrinam, quæ secundas, & supra Antiochenam, quæ tertias semper honoris partes obtinuerat; quo tota labefactabatur ordinis inter Sedes a Synodo Nicæna confirmati constitutio: *Tanquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegium sedes Alexandrina perdiderit, & Antiochena Ecclesia proprietatem tertiæ dignitatis amiserit, &c. Tanquam illa Nicænorum Canonum per sanctum vere Spiritum ordinata conditio in aliqua sit unquam parte solubilis* (2). Harum Sedium eminentior auctoritas, eodem teste Innocentio, a Nicænis Patribus firmata ita fuerat, ut a Petro scaturire intelligeretur, qui Antiochenæ ipsemet fundamenta jecerat, Alexandrinæ suis auspiciis ministerio Marci discipuli sui: *Nihil Alexandrinæ Sedi ejus, quam per sanctum Marcum Evangelistam B. Petri discipulum meruit, pereat dignitatis: nec Dioscoro impietatis suæ pertinacia corruente, splendor tantæ Ecclesiæ tenebris obscuretur alienis. Antiochena quoque Ecclesia, in qua primum prædicante Apostolo Petro Christianum nomen exortum est, in paternæ constitutionis ordine perseveret, & in gradu tertio collocata nunquam se fiat inferior. Aliud enim sunt sedes, aliud præsidentes.*

In præcelsum istum apicem dignitatis sublimatæ sint tres illæ Civitates maximæ, non quod Regiæ fuissent, sive Romani in orbe toto, sive Græci Imperii in Ægypto, & in Syria capita: sed quod ad eas accesserit, easque sibi quodammodo conseruerit is, quem sempiterni Principatus Ecclesiasti-

(1) Epist. 18. c. 1. (2) Epist. 53.

siastici fundamentum Christus posuerat. Potuerunt terreni Principes Regias condere urbes, solus potuit Christus æterna stabilitate sacrum Principatum, Apostolicasque sedes donare: *Alia ratio est rerum sæcularium, alia divinarum. Nec præter illam Petram, quam Dominus in fundamento posuit, stabilis erit ulla constructio* (1). Imperatoriæ majestatis præsentia præstari poterat, ut Regni sedes, non ut Apostolica sedes, quantacunque demum urbs diceretur: *Non dedignetur Regiam civitatem, quam Apostolicam non potest facere sedem*.

Antiqua sane consuetudo, de qua Nicæna Synodus ita edixerat (2): *Antiqua consuetudo servetur*, ἀρχαῖα ἔθη, non alio aptius sensu accipi potest, quam ut dicatur, ea fundamentum habuisse in maximarum illarum trium Sedium dispositione ab Apostolorum usque temporibus, & in ea auctoritate, quam acceperant ab eo, quem Christus Apostolorum Principem constituerat & caput. Hanc Apostolicæ sedis unitatem, & ab unitate effundentem se opulentiam ita declarabat Gelasius in Concilio Romano: *Quamvis universæ per orbem Catholicæ Ecclesiæ unus thalamus Christi sit, sancta tamen Romana Ecclesia nullis Synodicis constitutis cæteris Ecclesiis prælata est, sed Evangelica voce Domini & Salvatoris nostri Primatum obtinuit: Tu es Petrus, & super &c. Est ergo prima Petri Apostoli Sedes Ecclesia Romana. Secunda autem Sedes apud Alexandriam B. Petri nomine a Marco ejus discipulo & Evangelista consecrata est, ipseque a Petro Apostolo in Ægyptum directus verbum veritatis prædicavit, & gloriosum consummavit martyrium. Tertia vero Sedes apud Antiochiam ejusdem B. Apostoli Petri nomine habetur honorabilis, eo quod illic, priusquam Romam venisset, habitavit, & illic primum nomen Christianorum novellæ gentis exortum est* (3).

IX. Idem ipse Gelasius, ut Acacii, qui Constantinopolitanam suam Sedem Alexandrinæ, & Antiochenæ præferri cupiebat temerarios ausus reprimeret, hoc afferebat, multis in civitatibus diu commoratos esse Imperatores, quæ tamen hinc nullum incrementum accepissent, quod ad dignitates Ecclesiasticas pertineret: *Risimus, quod prærogativam volunt Acacio comparari, quia Episcopus fuerit Regiæ civitatis. Nunquid apud Ravennam, apud Mediolanum, apud Syrmium, apud Treviros multis temporibus non constitit Imperator? Nunquid harum urbium Sacerdotes ultra mensuram sibimet antiquitus deputatam, quidpiam suis dignitatibus usurparent?* (4) Hæc Ravennæ, Mediolani, Syrmii, Trevirorumque exempla non id valebant tantum, ut Episcopi Constantinopolitani everteretur causa, ambitus retunderetur: sed etiam ut persuaderent omnino, trium illarum regiarum urbium Ecclesias non a Regia, aut Imperatoria majestate suam illam consecutas esse honoris, & potestatis amplitudinem. Neque enim primorum & splendidorum Ecclesiæ sæculorum indoles ea erat, quæ magis vanissimo terrenarum rerum splendore moveretur, quam posteriorum.

X. Id ipsum sensere sanctissimi Patres de trium illarum Ecclesiarum Primatu; hunc nempe effluxisse a Petro, in quo videlicet ejus primarium fontem posuerit Christus. Omnipotentem vim Christianæ veritatis, & religionis hinc egregie Eusebius astruit, quod solo piscatorum ministerio potentissimos quosque orbis Principes Christo subjecerit, & in Regiis tribus civitatibus maximis, in quibus maxime se jactabat Idololatria, de ea triumphum egerit, trophæo crucis adversaria omnia proterens munimenta. *Dum potentiam verbi respicio, ut ab agrestibus Jesu Discipulis numerosissima Ecclesia constituta sint, non in quibusdam obscuris locis, sed in clarissimis civitatibus, in ipsa inquam aliarum urbium Regina Romana urbe, in Alexandrina, in Antiochensi, cogo fateri non aliter audax adeo facinus ipsos obtinuisse, quam diviniori quadam, longeque humanam superante potentia, ejus qui dixerat, Docete omnes gentes, &c. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque, &c.* (5) Hæ sunt, hæ magnæ profecto causæ, ut in præclarissimis Imperii Græci Romanique urbibus primæ col-

(1) Epist. 54. 62. (2) Can. 6. (3) Ann. 494. (4) Epist. 13. (5) Præp. Ev. l. 3. p. 138.

collocarentur, sedes & throni consurgerent Ecclesiarum: nimirum ubi plurimum poterat superbia, & impietas, ibi crux Christi, ibi humilitas, ibi paupertatis amor, & veritas his amica triumpharet.

XI. Illud quoque auguratur Eusebius, eo consilio Romam divinitus perductum esse Petrum, qui ceteros Apostolos non dignitate tantum, sed & fortitudine superabat: *Clementissima Dei providentia fortissimum ac maximum inter Apostolos Petrum, & virtutis merito reliquorum omnium primum ac Patronum, Romam perducit* (1). Addit, Petrum Babylone, id est Roma scripsisse Epistolam, ubi filii sui Marci meminit: *Salutat Babylonis Ecclesia a Deo perinde ac vos electa, & Marcus filius meus:* denique perenni traditione constare, Roma profectum esse Alexandriam Marcum, ut ibi Ecclesiam Apostolicam conderet, illustraretque Evangelio, quod a se scriptum confirmaverat Petrus: *Librum illum sua auctoritate confirmasse Petrus dicitur &c. Hunc Marcum in Ægyptum profectum Evangelium, quod conscripserat, primum prædicasse perhibent, & in ipsa urbe Alexandria Ecclesias constituisse*. Postremo tandem diligentiam suam eo potissimum commendavit idem Eusebius, quod seriem Episcoporum perpetuam contexuerit illarum maxime trium Apostolicarum sedium.

XII. Docuit supra Epiphanius (2) in quinque sexve Provinciis jus fuisse Archiepiscopo Alexandrino: quo adductus est Petrus Archiepiscopus, ut Meletium Metropolitanum adjungeret sibi socium et coadjutorem. Athanasii Alexandrini Archiepiscopi encomium texens Gregorius Nazianzenus, canonica illum electione ad Marci thronum conscendisse testatur: *Apostolico ac spirituali modo ad Marci thronum evehitur* (3). Chrysostomus dum Presbyteri partes adhuc obiret Antiochiæ, profitebatur illius Ecclesiæ prærogativam potestatis singularem, conciliatam illi fuisse a Principatu Petri, quem cum accepisset, eo aliquandiu potita, Romæ tandem concesserat: *Hæc est una nostræ civitatis prærogativa dignitatis, quod Principem Apostolorum ab initio doctorem acceperit. Æquum enim erat, ut ea, quæ nomine Christianorum ante universum orbem terrarum ornata fuit, primum Apostolorum Pastorem acciperet. Sed cum eum doctorem accepissemus, non in perpetuum retinuimus, sed Regiæ civitati Romæ illum concessimus* (4). Inter Epistolas, quæ conjectæ sunt in secundam partem Concilii Ephesini I. occurrit Alypii Presbyteri Epistola ad Cyrillum Archiepiscopum Alexandrinum, ubi illum æquat Athanasio, qui *orthodoxiam denuo erexit, ac sancti Marci Evangelistæ sedem in sublime extulit*. Theodoretus in ea, quam scribit Epistola ad Flavianum Constantinopolitanum Episcopum, expostulans de præfracta Dioscori Alexandrini audacia, qui Constantinopolitanos, Nicænosque conculcabat Canones, et Marci Sedis obtentu obumbrabat ambitionem suam effrænem, nec considerabat Antiochiæ præfulgere sedem Petri, quo se magistro usum gloriabatur Marcus: *In regia tua urbe congregati beati Patres, cum iis, qui apud Nicæam convenerant, conspirantes, Diœceses distinxerunt, & sua unicuique Diœcesi adsignarunt, aperte interdicentes ex altera quasquam Diœcesi alteram invadere: sed Alexandriæ Episcopum Egypti tantummodo res administrare, & sua singulas Diœceses. Hic vero legibus istis acquiescere non vult, sed sursum ac deorsum B. Marci sedem obtendit, idque cum liquido intelligat, Megalopolim Antiochiam magni Petri Sedem habere, qui B. Marci magister erat, choríque Apostolorum Princeps ac Coryphæus* (5).

XIII. Jam ergo dubitari non potest, quin hæc fuerit Ecclesiæ Orientalis consensio traditioque constantissima ab ipsis Christiani nominis primordiis, in hisce tribus maximis Sedibus Episcopatus Primatum constitisse, nec alium illum fuisse, quam Primatum Petri; de sæculari vero illarum urbium magnitudine, nec Concilia, nec Pontifices, nec sanctos Patres mentionem fecisse, nisi eo sensu, qui supra observatus a no-

(1) Hist. Eccl. l. 2. c. 14. 15. 16. (2) Hæres. 68. c. 3. (3) Orat. 21. (4) Tom. 1. hom. 42. & Tom. 5. pag. 180. (5) Epist. 86.

a nobis est, ut haberet Christi crux, et humilitas, ubi splendidius coruscaret. Juverit et illud notare in Epistola Theodoreti, quam bene in iis, quæ ad Exarchos, et Diœceses pertinent, cum Canonibus Nicænis posteriorum Canones Conciliorum consentiant, quamvis in speciem collidi inter se videantur. Quanquam enim Nicæna Synodus intra Provinciarum, et Metropoleon fines omnia videatur includere: ubi tamen tres majorum gentium Episcopos agnoscit, quibus plures singulis provinciæ subsint, ea præstruit fundamenta, quibus Constantinopolitani deinde Concilii Patres superstruxere Diœceseon majorum, et Exarchorum sive creationem, sive confirmationem.

CAPUT VIII. *P. 1. l. 1. c. 5.*

De Patriarchis antiquis in particulari, Romano, Alexandrino, Antiocheno, per quinque eadem priora Ecclesiæ sæcula.

I. Patriarchatum Antiochenum fundatum esse a Petro.

II. Antiochiam Metropolim fuisse Orientis proprie dicti, ac Primatum Ecclesiasticum a solo Petro habuisse.

III. Hunc illi summi Pontifices adversus Constantinopolitani Episcopi infinitam quandam ambitionem adseruisse.

IV. Suberant illi Provinciæ quindecim, & ipsa Palæstina.

V. Patriarchatus Alexandrini constitutio. Quam late potestas ejus pateret.

VI. Ex allatis auctoritatibus hoc efficitur, Ecclesiam hanc a Marco, non suo, sed Petri nomine fundatam esse. Hinc illius ortam præeminentiam. Cur prælata sit Antiochenæ, quam ipse per sese Petrus fundaverit. Existimant nonnulli, Petrum ante venisse Alexandriam, quam Antiochiam: Babylonem porro, in qua Epistolam se scripsisse testatur, vel illam famosissimam fuisse ad Euphratem, vel recentiorem aliam in Egypto ipsa sitam.

VII. De Romani Patriarchæ Ecclesia, cujus conditores Petrus, & Paulus.

VIII. Divinæ Providentiæ Ecclesiarum omnium gubernacula moderanti imputandum est, quod ad Ecclesiæ Romanæ patrocinium confugerint celeberrimi Pontifices, Cæcilianus Carthaginensis, & Dionysius Alexandrinus.

IX. Rursum Athanasius Alexandrinus.

X. Et Chrysostomus Constantinopolitanus Episcopus.

XI. Antiocheni Episcopi tres uno eodemque tempore communione Romani Præsulis causam suam tuebantur.

XII. Primæ Sedis auctoritate Nestorius Constantinopolitanus, & Dioscorus Alexandrinus gradu moventur.

XIII. Alia exempla Patriarcharum potestate & judicio primæ Sedis abdicatorum.

XIV. Romani supra alios Patriarchas prærogativa duplex. Cur Papa Patriarchatus sui Episcopos omnes non ordinaret.

I. Ex vetustissimis citra dubium Ecclesiasticis monumentis acceperat Eusebius (1) id, quod de Petro narrat in Chronico, anno Christi undequadragesimo fundatam ab eo esse Antiochenam Ecclesiam, & tum Romam profectum illum esse: *Petrus Apostolus Antiochenam Ecclesiam fundavit, ibique Cathedram adeptus sedit.* Et alibi: *Cum primum Antiochenam fundasset Ecclesiam, Romam profectus est* (2). Septennio toto Antiochenam illum rexisse Ecclesiam fidem faciunt tum idem Eusebii Chronicum, tum Pontificalis liber, qui sub Athanasii Bibliothecarii nomine circumfertur, tum denique Gregorii Magni Epistola ad Eulogium Alexandrinum Episcopum. Accipe Gregorii verba: *Ipse firmavit Sedem, in qua septem annis, quamvis discessurus, sedit.* Hoc insigne decus Antiochenæ Ecclesiæ mirifice extulit Chrysostomus, quod Christus Petrum Antiochiæ, & orbi præficiens, hanc urbem orbi quodammodo æquarit: *Petrus, cui claves regni cælorum dedit, cujus arbitrio & potestati cuncta permisit, hunc longo hic tempore jussit commorari. Quamobrem universo orbi*

---

(1) Euseb. in Chronico. (2) Baron. an. Chr. 39. n. 9. 19.

bi ex altera parte civitas nostra respondet.

II. Antiochiam dicit Eusebius (1) *totius Orientis Metropolim* ἀνατολικῆς μητροπόλεως. At ab Innocentio I. Papa (2) jam superiori capite audivimus, *non tam pro civitatis magnificentia hoc ei attributum, quam quod prima primi Apostoli Sedes esse monstretur.* Alexandrino Pontifici subjectas Provincias singillatim nominavit Synodus Nicæna; Antiocheno, & Romano multas quoque subesse insinuasse contenta, earum reticnit nomina. At Innocentius expresse declarat, Antiochenæ Ecclesiæ a Nicæno Concilio non unam aliquam Provinciam fuisse subjectam, sed ex multis Provinciis conflatam Diœcesin. Denique cum idem Pontifex post composita ibidem Catholicorum inter se dissidia, post Antiochenæ ipsius Ecclesiæ cum Romana societatem & pacem arctioribus vinculis revinctam, dissentire diutius non potuisse profitetur duas Ecclesias, quæ quasi sorores eumdem Petrum Apostolorum patrem habeant: *Ecclesia Antiochena, quam antequam ad urbem perveniret Romam, beatus Apostolus Petrus sua præsentia illustravit, velut germana Romanæ Ecclesiæ, diu se ab eadem alienam esse passa non est* (3).

III. Contenderunt sæpiuscule Constantinopolitani Episcopi Antiochenam Ecclesiam juri suo & ditioni vindicare (4). Imperatori Zenoni obrepsit Acacius Constantinopolitanus, ut Episcopum a se ordinari Antiochiæ pateretur, causatus non aliter posse sedari illam Ecclesiam jam diutius tumultuationibus laborantem. Exarsit Simplicius Papa hac novitate excitatus, scriptisque ad Zenonem, & Acacium Epistolis pervicit, ut nihil illiusmodi posthac a se tentatum iri pollicerentur. De consimili jam ante Anatolii Constantinopolitani conatu conquestus fuerat similiter Leo apud Marcianum Imperatorem (5). Successor Simplicii Felix III. Petrum Fullonem Ecclesiæ Antiochenæ, quam invaserat, incubantem, in Synodo Romana gradu dejecit; qua de re ad Imperatorem Zenonem in hæc verba scripsit: *Petrus primogenitus diaboli filius, qui sanctæ Antiochenæ Ecclesiæ indignissime se ingessit, sanctamque Sedem Pontificatus Ignatii Martyris polluit, qui Petri dextera Episcopus ordinatus est* (6). Maximus Episcopus Antiochenus in Chalcedonensi Synodo palam testatus est, thronum Antiochenæ Metropoleos Petri thronum esse: τὸν θρόνον Ἀντιοχέων μητροπόλεως, τὸν τοῦ ἁγίου Πέτρου (7).

IV. Quod spectat ad Patriarchatus Antiocheni amplitudinem, constat illum complexum fuisse quindecim Provincias Orientis, quarum numero accessere postea tres Palæstinæ. Rem clare testatur Hieronymus Epistola ad Pammachium, ubi conqueritur de Joanne Episcopo Hierosolymitano, quod accusatus apud Antiochiam, causam apud Alexandriam agere vellet. Ostendit enim Cæsaream Metropolim esse Palæstinæ, Antiochiam vero totius Orientis principem & caput: atque adeo secundum Nicænos Canones Cæsareæ, aut Antiochiæ, id est apud Metropolitanum, aut apud Patriarcham propriam causam Joannis agi oportere. Sic autem ille: *Tu, qui regulas quæris Ecclesiasticas, & Nicæni Concilii Canonibus uteris, responde mihi. Ad Alexandrinum Episcopum Palæstina quid pertinet? Ni fallor hoc ibi decernitur, ut Palæstinæ Metropolis Cæsarea sit, & totius orientis Antiochia. Aut igitur ad Cæsariensem Episcopum referre debueras; aut si procul expetendum judicium erat, Antiochiam potius litteræ dirigendæ* (8).

V. Venio ad Alexandriam, & ad Patriarcham Alexandrinum. Ac præter illa quæ de eo superiore capite dicta sunt, ea est Hieronymi sententia, Romanam urbem illam ipsam esse Babylonem, e qua datam scribit Petrus Epistolam suam illam, in qua Marci discipuli meminit; missum illum esse a Petro Alexandriam, ut Ecclesiæ Alexandrinæ fundamenta poneret, ex quo contigit, ut ejus fideles pro specialibus Petri discipulis haberentur; denique a Philone, qui Petrum Romæ viderat, Christianos Alexandrinos sub Essenorum nomine summis laudibus ornatos fuisse: *Meminit*

(1) De vita Constant. L. 3. c. 50. (2) Epist. 18. (3) Epist. 20. (4) Baron. an. 479. n. 5. 10. (5) Epist. 54. (6) Epist. 50. (7) Act. 7. Conc. Chalc. (8) Epist. 60.

nit hujus Marci & Petrus in Epistola prima sua, nomine Babylonis figuraliter Romam significat. Et alibi de Philone: *Ajunt hunc sub Cajo Caligula Romæ periclitatum, quo Legatus gentis suæ missus fuerat; cum secunda vice venisset ad Claudium, in eadem urbe locutum esse cum Petro Apostolo, ejusdemque habuisse amicitias, & ob hanc causam etiam Marci discipuli Petri apud Alexandriam sectatores ornasse laudibus suis* (1).

Marci in Alexandrina sede successorum seriem texuit Eusebius in Chronico, & in Historia, quanquam edere similiter non potuerit, qui per ceteras civitates Apostolis illarum Ecclesiarum parentibus successissent. Dictum est supra, Petro Archiepiscopo Alexandrino assignatas esse Provincias complures ab Epiphanio, additumque præterea Meletium adjutorem, qui eum amplissimæ jurisdictionis, & solicitudinis parte levaret aliqua. Immo sunt, qui velint ab Epiphanio donatum esse Meletium Archiepiscopi nomine, qui solum esset Metropolitanus: *Videbatur Meletius præeminere inter Episcopos Ægypti, ut qui secundum locum habebat post Petrum in Archiepiscopatu, velut adjuvandi gratia sub ipso existens, & sub ipso Ecclesiastica curans* (2). Alexander Alexandriæ Episcopus anno Christi 318. Concilium habuit Episcoporum admodum centum ex Ægypto, & Libya, ubi Arium, & tum primum erumpentem hæresin ejus proscripsit: *Nos cum aliis fere centum Ægypti, & Libyæ Episcopis in unum convenientes anathema denuntiavimus* (3). Ex quibus intelligere est, quam parum habeat probabilitatis, quod ex Chronico Alexandrino supra relatum est, annis bene multis solum Alexandrinum Episcopum Ægypto ita præfuisse universæ, ut nullius præterea Episcopi operam desideraret. Neque enim potuit brevissimo illo, quod est a Demetrio ad Alexandrinum usque intervallo, tam magna Episcopatuum, & Episcoporum exoriri multitudo: etiamsi id quod habent Chronica, de sola Ægypti Provincia intelligas. Alludit ad Marcum Evangelistam Synesius Cyrenes Episcopus, ubi Theophilo Alexandrino tribuit *auctoritatem Evangelicæ successionis*: αὐθεντίαν τῆς εὐαγγελικῆς διαδοχῆς (4). Ecquid esset, quæso, quamobrem prima post Romam totius orbis & Civitas, & Ecclesia auctoritatem Marci usque adeo prædicaret, nisi hanc in eum a Petro redundare persuasum omnes passim habuissent? Ideo & auctor est Hieronymus, Episcopos Alexandrinos Romanæ Ecclesiæ voluntati & sententiæ solitos esse deferre plurimum: *Tu scito, nihil nobis esse antiquius, quam meminisse Romanam fidem Apostolico ore laudatam, cujus se esse participem Alexandrina Ecclesia gloriatur* (5). Et rursus alibi, cum Papam hortatur, Alexandrini ut Episcopi judicium adversus Origenis asseclas auctoritate sua corroboret: *Prædicationem Cathedræ Marci Evangelistæ Cathedra Petri Apostoli sua prædicatione confirmet* (6).

Interrogatus a Dioscoro Alexandrino Episcopo Leo Papa de quibusdam, quæ ad disciplinam pertinebant, quæstionibus, ita respondit: *Cum Petrus Apostolicum a Domino acceperit principatum, & Romana Ecclesia in ejus permaneat institutis, nefas est credere, quod sanctus discipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam primus Ecclesiam gubernavit, aliis regulis traditionum suarum decreta formaverit: cum sine dubio de eodem fonte gratiæ unus spiritus fuerit, & discipuli, & magistri* (7). Hic ille est Dioscorus, qui paulo post pseudosynodo Ephesinæ præfuit jussu Imperatoris: *Sumtis tecum decem Metropolitanis Episcopis, qui sub tua degunt Diœcesi, & aliis similiter decem Episcopis* (8). In Concilio Chalcedonensi queritur apud Leonem Ischyrion Diaconus in libello supplici, quod Evangelicam Sedem Dioscorus pravis suis moribus dehonestaret: *Non sicut decebat Episcopum, & maxime tantæ civitatis, & Evangelicæ illius sedis Præsulem constitutum* (9). Post exauctoratum in eo Concilio Dioscorum, omnes Episcopi Diœceseos Ægyptiacæ datis ad Imperatorem literis, de constantissima sua in fide Evangeli-

(1) Hieron. de Script. Eccl. in Marco, in Philone. (2) Hæresi 62. (3) Baron. ann. 318. n. 68. (4) Epist. 66. (5) Epist. 68. & 78. (6) Epist. 81. (7) Epist. 85. (8) Baron. an. 449. (9) Act. 3.

gelistæ Marci, illiusque successorum Petri, Athanasii, & Cyrilli perseverantia certiorem illum faciunt (1). Annitente quamvis tum maxime Concilio, ut hi ipsi Episcopi Epistolæ Leonis Papæ subscriberent, cui tota jam Synodus subscripserat: subscribere tamen illi pertinacissime recusarunt, quanquam ejus de fidei sectatores esse gloriarentur (2). Pertinaciæ suæ hanc prætendebant causam, quod hæc esset in Alexandrino Patriarchatu consuetudo, ut ne quidquam rei adderent Episcopi, sine Archiepiscopi mandato. Cessit prudenti dispensatione ei rationi Concilium, quæ summam Archiepiscopi in Episcopos auctoritatem, ac vicissim horum in illum reverentiam obedientiamque demonstraret. In hoc denique eodem Concilio Anatolius Constantinopolitanus Episcopus secundum in Ecclesia locum invadere post Romanum Pontificem tentavit; quod nisi exturbato in inferiorem locum Alexandrino consequi non potuisset (3). Suscepit Leo Papa causam tuendam Ecclesiæ Alexandrinæ, quæ tunc Dioscori depositione vacabat, eoque Anatolium adegit, ut de ambitione sua remitteret, absisteretque inconsulta & temeraria molitione.

VI. Hac pene indigesta testimoniorum congerie perspicuum valde est, Principatum Alexandrinæ sedis emicuisse jam inde ab incunabulis Ecclesiæ: secundum dignitatis locum tributum ei semper fuisse: idque non tam ab urbis magnificentia, quam a Marco Petri discipulo obtigisse, ex unanimi sanctorum Patrum consensu: illum denique Primatum, quo supra multas alias Ecclesias ab Apostolis fundatas resplenduit Alexandria, non aliunde ei accessisse, quam ab ipsius Primatu Petri, cujus auspiciis illam Ecclesiam condiderat Marcus.

Non facile tamen expediri potest nodus difficultatis hic occurentis, cur non potius Antiochiæ secundas locus, tertius Alexandriæ adsignatus sit, cum illam ipsemet Ecclesiam fundaverit Petrus, rexeritque plurimis annis, hanc solius discipuli opera instituerit. Sunt qui opinantur, Petrum post prædicatum Judæis Evangelium in Palæstina, iis deinde, qui erant per orbem dispersi, illud annuntiasse, Canonicamque scripsisse Epistolam: porro illum ab ipsis initium fecisse Alexandriis, quibus & Marcum in sui vicem præfecit Episcopum, ut Antiochiam proficisceretur; hinc petiisse Babylonem ad Euphratem, unde & aliam scripsit Epistolam. Quibus ea sedit animo sententia, ii rem facile explicant (4). Verum non possum equidem dissimulare, fere consentire antiquos Patres, Babylonem, cujus meminit in Epistola Petrus, urbem esse Romam in Latio; non illam in Assyria. Sed ne de Babylone contendam, facile adducor ut credam, Petrum fervore suo maxime conspicuum & scripsisse, & prædicasse Hellenistis dispersionis, hoc est, vel Hebræis Græca lingua imbutis, vel Græcis Hebræorum religione initiatis; minime omnium autem præteriisse Alexandriam, ubi Hebræi, Græcique & multitudine, & opulentia multo & plures, & spectabiliores erant, quam in quavis alia civitate. Siluit Lucas ea de re tota, quod se unius Pauli conscribendis gestis dedicasset, ut individuus maxima ex parte peregrinationis ejus comes. Volunt alii, Alexandriam, quæ secundas post Romam partes nacta erat in civili politia, etiam in Ecclesiastica prælatam esse Antiochiæ; quanquam alioqui dignitates Ecclesiasticæ ita constitutæ sint, ut habita sit ratio ejus ordinis, quem inter Apostolos suos Christus ipse constituerat. Dummodo enim omnibus Ecclesia illa semper emineat, quam Petrus omnibus a Christo prælatus omnibus prætulit; dummodo illæ Ecclesiæ quas Petrus Præsulatu suo aliquandiu illustravit, emineant ceteris, abunde unitati & paci Ecclesiarum provisum est, quem demum cumque alias ordinem illæ inter se servent.

VII. De Romano Patriarchatu dicere supersedere poteramus, cum id declaratum tam multis jam sit, Alexandrinum, & Antiochenum ab illo scaturisse & Primatus Petri fuisse quasi decerptas portiones. Hinc in Concilio Nicæno jus perquam maximum,

(1) Act. 4. (2) Act. 15. Can. 30. (3) Conc. Chalc. Part. 3. c. 5. 6. 7. (4) Marca de Conc. l. 6. c. 1. n. 4.

mum, ordinandorum omnium suæ Diœceseos Episcoporum, adseritur Episcopo Alexandrino, cui inde controversiam faciebant: asseritur autem ab exemplo, & jure Romani Antistitis, qui eo citra controversiam potiebatur. Adde, quod in Concilio Constantinopolitano I. ubi sua ceteris Patriarchis jura præscripta sunt, de Romano nulla facta est mentio, nec ullus ei definitus est modus. Cumque ibi cupiditas incessisset Constantinopolitanum Antistitem in summum honoris verticem promovendi, non aliud tamen connixi sunt Græci Episcopi, quam ut illum infra Romanum Pontificem nullo interjecto medio collocarent. Cum vero Paulum Christus exuberantia quadam sapientiæ & potestatis supra reliquos etiam Apostolos cumulasset, id quodam divino consilio factum interpretati sunt post Eusebium (1) vetusti Scriptores Ecclesiastici, ut is Romam veniret, ubi cum Petro primam omniumque clarissimam fundaret Ecclesiam.

Cum Tertullianus Apostolicas indigitat Ecclesias, ex quibus tanquam ex fontibus puriores Catholici dogmatis rivuli manarent, Romanam demonstrat, & hinc maxime extollit, quod utriusque Apostolorum Principis & corpus, & spiritum una habeat: *Habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est. Statu felix Ecclesia, cui totam doctrinam Apostoli cum sanguine suo profuderunt* (2).

Irenæus quoque non sine quadam sermonis pompa ostendebat Romanam Ecclesiam, ut ceteris præclariorem, quod in confesso esset apud omnes, eam & ab Apostolis fundatam esse, & nunquam interrupta Pontificum serie, Apostolicæ & traditionis, & potestatis traducem ad nos perduxisse: *Maximæ, & antiquissimæ, & omnibus cognitæ a gloriosissimis duobus Apostolis Petro, & Paulo fundatæ & constitutæ Ecclesiæ, eam quam habet ab Apostolis traditionem, & annuntiatam hominibus fidem per successiones Episcoporum pervenientem usque ad nos indicantes, &c. Ad hanc enim Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam* (3).

Tertulliani illa ipsa quamvis acrior in Zephyrinum apam dicacitas: *Pontifex maximus Episcopus Episcoporum dicit* (4); argumento tamen est, Pontificem hunc illustri non multo post martyrio consecratum, summæ tunc per Ecclesias auctoritatis juris explicuisse, ut vocabula ipsa testantur. Idipsum est quod Stephano tacite objicit Cyprianus, cum Episcopos in Synodo coactos ita alloquitur: *Neque enim quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad observandi necessitatem Collegas suos adigit* (5). Sub eodem Zephyrino Romam venerat Origenes, ut antiquissimam, & primam omnium Ecclesiam videret. En ipsa Eusebii verba: *Cum ipsi in votis esset, sicut ipsemet alicubi dicit, Romanam Ecclesiam omnium antiquissimam coram videre: τὴν ἀρχαιοτάτην ἐκκλησίαν* (6).

VIII. Ita res, rerumque vicissitudines, quæ Ecclesiasticis mandatæ sint Annalibus, per Christi omnipotentis sapientiam comparatæ & constitutæ sunt, ut expediendis & illustrandis iis plurimum conferrent, quorum erat in primis necessaria cognitio, & potissimum asserendæ summæ supra ceteros primi Patriarchæ auctoritati. Imminentem ab Episcopis schismaticis tempestatem et dejectionem suam non evitasset Cæcilianus Carthaginensis Archiepiscopus, nisi ad Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ portum confugisset. Hæc illi diu jactato fidissima primum fuit statio, post etiam pristinæ redintegratio dignitatis. Audiendus de his Augustinus: *Posset non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret, & Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ Cathedræ viguit principatus, & ceteris terris, unde Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse conjunctum* (7). Dionysium Alexandrinum Episcopum apud cognominem Romanæ sedis Pontificem reum egerant adversarii, tanquam Verbi cum Patre Deo consubstantialitati obloqueretur. Synodum Romæ convocavit Papa; apud quam Alexandrinus An-

(1) Euseb. Eccl. hist. l. 2. c. 25. l. 3. c. 1. (2) Tertul. de præscript. c. 35. (3) Irenæus l. 3. c. 3. (4) Libr. de Pudic. c. 1. Baron. an. 216. n. 4. (5) Conc. Cart. sub Cypr. (6) L. 6. c. 14. (6) Epist. 162.

Antistes purgavit sese, scriptis compluscculis Apologiis: *Cum quidam Alexandrinum Episcopum apud Romanum accusantes, &c. Synodus Romæ coacta indigne tulit, & Romanus ad cognominem sibi Episcopum omnium sententiam perscripsit; & jam inde ille se ad defensionem paratus libello suo titulum refutationis & Apologiæ indidit, & in hæc verba ad Romanum scripsit* (1).

IX. Non verbis ergo tantum, sed factis confitebantur ipsi Episcopatus apices, Carthaginensis, et Alexandrinus Archiepiscopi, Sedem Romanam esse singulari quodam & præstantissimo modo Apostolicam, supra ceteras sedes Apostolicas eminentem. Hoc egregie probat Optatus Milevitanus in Africa Episcopus, scripta defensione Ecclesiæ, & Cæciliani luculentissima adversus schisma Donati: *Negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primo cathedram Episcopalem esse collatam; in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus; in qua una cathedra unitas ab omnibus servatur; nec ceteri Apostoli ceteras sibi quisque defenderet* (2).

Athanasio quoque, ut Arianorum dolos insidiasque effugeret, Romam confugiendum fuit; nec judicavit unquam Constantius Imperator profligatam esse causam Athanasii, conspirantibus in eum quantiscunque, & qualibuscunque aliis Episcopis, quandiu patrocinium ejus Episcoporum omnium primus susciperet. Ammiano Marcellino teste, sævissimo Imperatori nihil magis cordi fuit, quam ut Liberium Papam ad consensum condemnationis Athanasii, aut alliceret, aut pertraheret: *Athanasium Synodus removit, &c. id Princeps licet sciret impletum, tamen auctoritate, qua potiuntur æternæ urbis Episcopi, firmari desiderio nitebatur ardenti* (3). Refert Socrates, a Julio Papa pro privilegio Romanæ sedis restitutos statim fuisse sedibus suis, quibus dejecti fuerant, tum ceteros Episcopos, tum ipsum maxime Athanasium: *Quoniam Ecclesia Romana præter ceteras privilegia obtinebat, in Orientem litteras mittit, quo & suus cuique locus restitueretur, & eos, qui illos temere addicaverant, graviter reprehenderet. Illi decedunt Roma, litterisque Julii Episcopi confisi ad suas ipsorum Ecclesias redeunt* (4). Si quis autem regerat, contemptam ab adversariis fuisse hanc restitutionis sententiam a Iulio Romano latam: hoc reponemus & nos, non contemptam a Catholicis eam fuisse, non ab Athanasio, non denique a Concilio Sardicensi, a quo & confirmata fuit; quin & sanciti Canones sunt, quibus Episcoporum a sedibus suis depulsorum ad Apostolicam sedem appellantium causæ ejusdem judicio definiendæ servantur. Postremo denique Orientales ipsi Episcopi his Sardicensibus decretis obtemperarunt. Accusatores Athanasii idoneus Auctor narrat Theodoretus a Julio Papa Romam citatos, juxta Canones Ecclesiæ: *Canonem Ecclesiæ secutus, jussit eos Romam convenire: τῷ τῆς ἐκκλησίας ἑπόμενος νόμῳ.* (5) Idem confirmat Sozomenus Julium Papam pro Sedis suæ dignitate, & potestate, Athanasium, ceterosque fidei defensores Episcopos pristinæ reddidisse dignitati: *Cum propter Sedis dignitatem cura omnium ad ipsum spectaret, singulis suam Ecclesiam restituit: ἅτε τῆς πάντων τῆς κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου* (6).

X. Chrysostomus quoque iniquissima damnationis sententia, qua deturbatus fuerat, ab Apostolica sede revocari posse non desperavit. Latam in eum sententiam irritam pronuntiavit Innocentius Papa, jus illi suum omne redintegravit, incubuit denique in Œcumenicæ Synodi convocationem, ut reipsa suam ille in Ecclesiam revocaretur. Ita enim idem Sozomenus: (7) *Innocentius quæ acta erant adversus Joannem, indigna tulit; utque ea damnavit, ita Œcumenicum Concilium convocare studuit*. Mirum in modum hic effulgescit, quam vere scripserit Sozomenus, rerum omnium curam ad Romanæ Ecclesiæ pertinere Antistitem, ob Sedis suæ præstantiam: *Οἷα τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ ἀξίαν τοῦ θρόνου.* Palladius disertis verbis affirmat, Theophili Alexandrini judicium adversus Chrysostomum ab Innocentio rescissum fuisse: *Judicium Theophili cassum atque irritum esse de-*

(1) Anno Chr. 263. (2) Opt. l. 2. (3) Baron. an. 355. n.35. (4) Socrat. l. 2. c.15. (5) L. 2. c. 4. (6) L. 3. c. 7. (7) L. 8. c. 26. 28.

decrevit (1) . Legatos quoque Romam misit Constantinopolitana Ecclesia , & in iis Cassianum Chrysostomi Diaconum , Honorius ipse Occidentis Imperator congregando Œcumenico Concilio adlaboravit . Tam præclari conatus in cassum cecidere , tum ob Arcadii inexpugnabilem pertinaciam, tum propter præfestinum obitum Chrysostomi (2). Testatum sane facit Theodoretus, tum Romanum , tum ceteros Occidentis Episcopos communione sua tamdiu abstinuisse Ecclesias Ægypti, Bosphori, & Thraciæ, denique Orientis, & ipsos Constantinopolitanos Episcopos , donec Chrysostomum revocarent in Sedem suam, qua fas erat eum revocari, qui vivis excesserat , nomine scilicet ejus sacris diptychis restituto , atque ipso quodammodo per intaminatæ innocentiæ & sanctitatis memoriam reviviscente Chrysostomo.

XI. Inciderunt Ecclesiæ quoque Antiochenæ difficillima ejusmodi tempora , ut ope egeret Romani Præsulis . Scindebant eam tres simul Episcopi , unius gregis tres Pastores ; Catholicos se singuli , & Romanæ Ecclesiæ communionis consortes venditabant . Versabatur tunc in Oriente Hieronymus , dubiusque pendebat animi , cui se horum trium Episcoporum adjungeret, gnarus certusque illi demum cohærescendum sibi esse , qui frueretur communione Sedis Petri , quæ in alias sectas scindi se non sinit. Diu fluctuatus scripsit tandem ad Damasum Papam, ut ab eo certior fieret, ecquis horum trium Romanæ communionis consors esset : *Ego clamito , Si quis Cathedræ Petri jungitur , meus est . Meletius, Vitalis , Paulinus tibi hærere se dicunt . Possem credere , si hoc unus assereret . Nunc aut duo mentiuntur , aut omnes . Idcirco obtestor Beatitudinem tuam , ut mihi litteris tuis, apud quem in Syria debeam communicare , significes* (3) . Incomparabilis doctrinæ , nec imparis sanctitatis vir , non ulli conglutinare se Episcopo decreverat , quam qui Catholice communionis centro conglutinatus & ipse esset ; gnarus autem erat, non plures , sed ex pluribus unum unius civitatis Episcopum gaudere posse eo bono. Denique hoc primi Patriarchæ Sedis supra alios privilegium conscius erat Hieronymus non a dignitate & opulentia repeti ejus urbis, quæ imperii caput esset ; sed a Primatu , quem ore ipse suo contulit Christus, & in Petri successores in tanta temporum diuturnitate , & inter tantas rerum procellas perpetuavit . *Facessat invidia Romani culminis , recedat ambitio , cum successore Piscatoris , & discipulo crucis loquor , ego nullum primum nisi Christum sequens : Beatitudini tuæ , id est , Cathedra Petri , communione consocior ; super illam Petram ædificatam Ecclesiam scio .*

XII. In Nestorii damnationem exauctorationemque non ante ingressus est Cyrillus , quam potestate & mandatis Romanæ Sedis muniretur . Neque enim alioqui jus esse ullum poterat Alexandrino Archiepiscopo in Constantinopolitanum , cum vetarent Canones (4), ne quid Exarchi, & Patriarchæ ipsi , uti nec Metropolitani , extra subjectam sibi Provinciam auderent (5). Unde ad Nestorium scribebat his verbis Cyrillus : *Cœlestino jubente investigare cogor.* Sua illum vestivit auctoritate Cœlestinus , jussitque decem non amplius dierum intervallum Nestorio præfigi : *Nostræ Sedis auctoritate ascita , &c. Nisi decem dierum intervallo nefariam doctrinam anathematizet.* Ipsa denique Ephesina Oecumenica Synodus depositionis sententiam ita torsit in Nestorium , ut eo cogi se testaretur per Canones, & per Epistolam Cœlestini : *Coacti per sacros Canones , & epistolam sanctissimi Patris nostri & comministri Cœlestini , ad lugubrem hanc sententiam necessario venimus* (6).

Non alia ratione Chalcedonensis Synodus Dioscorum Alexandrinum Episcopum ita damnavit , ut depositionis sententia ab ipso velut ore promeretur Leonis , tametsi is aberat , intereratque tantum per Legatos : *Unde S. & B. Archiepiscopus magnæ & senioris Romæ Leo , per nos , & per præsentem sanctam Synodum , nudavit eum Episcopatus dignitate* (7). Quatuor ante annis

(1) In Chrys. (2) Baron. an. 404. n. 36. 73. 74. 78. An. 405. 408. n. 42. (3) Hier. Epist.57. Baron. an. 372. n. 48. (4) Syn. Nic. c. 6. CP. c. 2. 3. (5) Baron. an.52. 331. n.59. 104. n.29. 429. 430. n. 25. 52. (6) Conc. Ephes. Act. 1. (7) Conc. Chalc. Act. 3.

idem Leo Bassianum deposuerat, qui usurpatæ a se Ephesinæ Sedi incubabat. Ita quippe legitur in ipsa Synodo Chalcedonensi: *Hodie quatuor anni sunt, & Romanus Episcopus eum deposuit* (1). In Ephesina secunda Synodo Dioscorus Flavianum Constantinopolitanum depositione iniquissima perculerat, a qua is ad Sedem appellavit Apostolicam, teste in hunc modum Liberato: *Flavianus contra se prolata sententia, per ejus Legatos Sedem Apostolicam appellavit libello* (2). Valentinianus Imperator ad Theodosium juniorem scribens, appellatum hîc fuisse ait, secundum Conciliorum leges: *Secundum solemnitatem Conciliorum, & Constantinopolitanus Episcopus eum per libellos appellavit.*

XIII. Post Concilii Chalcedonensis finem, non paulo acerbiora inciderunt tempora, quibus multo sæpius necesse fuit Romanæ Sedis auctoritatem interpellari. Proterio, qui Dioscoro in Alexandrina Sede fuerat suffectus, immanissime contrucidato, Timotheus Ælurus ab eo communione ejectus, quod Dioscori impietati suffragaretur, intrusus est in ejus locum, beatissimi Martyris sanguine perfusus adhuc & cruentatus. Auctor est Liberatus, exinde duos semper Episcopos Alexandrinam Ecclesiam rexisse, aut discerpsisse potius. *Ab isto Timotheo duo Episcopi Alexandriæ esse cœperunt* (3). Facile hinc conjicies, quam crebro intervenire posthac debuerit Sedes Romana, quæ orthodoxo Alexandriæ Episcopo adversus Eutychianum præsidio esset. Joannes Talaia Marci Sede extrusus ab impio Petro Moggo, Antiochiam secessit: ubi consilio usus Calendionis indidem Patriarchæ, Papam Simplicium appellavit, Athanasii utique exemplo, prout his verbis docet Liberatus: *Sumptis a Calendione Patriarcha Antiocheno intercessionis litteris, Romanum Pontificem Simplicium appellavit: sicut B fecit Athanasius* (4). Subrogatus Simplicio Felix, Nolano Episcopatu Talajam donavit: *Joannes Talaia habens Episcopi dignitatem Romæ remansit, cui Papa Nolanam dedit Ecclesiam*. Constat ex Epistola Simplicii ad Acacium Constantinopolitanum Patriarcham, expetitam fuisse illico a Romana Sede confirmationem Joannis Talaiæ, postquam ab Ægyptiaca Synodo electus fuerat. *Ut quod Catholicus in defuncti ministerium successisset Antistes, Apostolicæ quoque moderationis assensu votivam sumeret firmitatem* (5). Epistola quadam sua Felix Papa censet, non potuisse a se rejici appellationem Joannis Talaiæ, qui ea re imitatorem se exhibuisset Athanasii prædecessoris quondam sui. *Libellum nobis, quem decessori nostro paraverat, ingessit. Quem morem majoris sui beatæ memoriæ Athanasii exemplo, & priorum nostrorum, non potuimus refutare.* Hic ille Felix est, incredibili animi magnitudine Pontifex, qui hoc ipso anno Petrum Fullonem contaminatissimum Antiochenæ Sedis incubatorem, depositionis inevitabili fulmine perculit: & qui altero rursus post anno, eodem telo impetivit Acacium Constantinopolitanum, qui ignavia quadam inaudita, fœdissimaque indulgentia, favorem, immo & communionem impartierat profanis omnibus Patriarchalium Orientis Eccclesiarum invasoribus. Epistola sua una contexuit Gelasius Papa istas omnes Patriarcharum depositiones, forsan & alias quasdam, quæ prætermissæ a nobis sunt. *In hac ipsa causa Timotheus Alexandrinus, & Petrus Antiochenus, Petrus, Paulus & Joannes, & ceteri, non solum unus, sed plures utique nomen sacerdotii præferentes, sola Sedis Apostolicæ sunt auctoritate dejecti. Cujus rei testis etiam ipse docetur Acacius, qui præceptionis hujus extitit executor. Hoc igitur modo recidens in consortium damnatorum est damnatus Acacius, &c.* (6) Sperabant Acacii postea defensores, ludificari a se posse has depositionis sententias, quod non essent in Synodo, hoc est in Oecumenica Synodo libratæ: at Gelasius declaravit, restitutos honori & loco suo fuisse Athanasium Alexandrinum, Chrysostomumque, & Flavianum Constantinopolitanum, ea una re, quod non consensisset Apostolica Sedes Synodis iis, quæ illos exauctoraverant: *Sedes Apostolica sola, quia non consensit, absolvit* (7).

XIV.

(1) Act. 11. (2) Cap. 12. (3) Can. 15. (4) Ann. 483. c. 18. (5) Baron. an. 480. n.14.483. n.46. (6) Ann. 493. (7) Epist. 18.

XIV. Quæ hactenus toto hoc capite disseruimus, eo collimant, ut evincatur, prærogativam primæ Sedis Patriarchalis non eo tantum constare, quod latius se effundat ejus ditio: utpote quæ totum complexa sit Occidentem, cum Oriens in quinque Diœceses, totidemque Patriarchatus sectus sit. Quocirca Arelatense Concilium his verbis Sylvestrum Papam per Epistolam compellabat: *Tu, qui majores Diœceses tenes* (1). Sed eo maxime splendere, quod prima Sedes indeclinabilem jurisdictionem exercuerit in ceteros omnes Patriarchas, necessitati semper rerum obsecuta & temporum, quæ divinitus ita dispensabantur ad Ecclesiæ Christi ædificationem & propagationem.

Unum addam occasione Diœceseon complurium, quas uni Patriarchæ Romano paruisse diximus; non abludere a vero, id causæ fuisse, quamobrem Episcoporum ordinationes non retinuerint sibi Romani Pontifices, nisi in Italia, & circumpositis Insulis, quas *suburbicarias* Provincias vocat Ruffinus: cum Alexandrinus, & Antiochenus Patriarchæ omnes prorsus sui Exarchatus Episcopos ordinarent. Horum uterque uni præsidebat Diœcesi, unus Papa pluribus. Quindecim sane provinciæ Orientalis Exarchatus ambitu continebantur: at hæ provinciæ minusculæ erant, nec conferri iis poterant, quas Patriarchatus Romanus complectebatur. Itaque ne fieri quidem potuisset, ut per tempora illa persecutionibus horrentia, omnes Episcoporum ordinationes per Africanas Provincias, per Hispanias, per Galliasque, aliasve remotiores Diœceses ante Nicænam Synodum soli Romano Præsuli perficiendæ servarentur.

CAPUT IX. *P. 2. l. 1. c. 3.*

De veteribus Patriarchis, Romano, Alexandrino, Antiocheno, Hierosolymitano, & Constantinopolitano. Quæ fuerint Patriarcharum jura, & privilegia, sæculis VI. VII. & VIII.

I. Veteres Patriarchæ tres ex Gregorio Magno in una & eadem Apostolica sedent Cathedra, quia Petri Sedi omnes successere.

II. Una est in tribus locis Sedes, unus Patriarcha & Pastor cum Christo, & Petro unus.

III. IV. Idem de Episcopis aliis dici potest; unde intelligas, quam ab aliis subjectionem exigeret Pontifex.

V. VI. VII. Mirifice a Gregorio conciliantur hinc hominum inter se æqualitas ex naturæ lege, inde instituta a Deo aliorum super alios potestas.

VIII. IX. X. Communia omnium Patriarcharum jura & privilegia. Ecclesiæ unitas. Litteræ communionis. Diptycha sacra.

XI. Patriarchis servabantur causæ majores.

XII. Metropolitas ordinabant, & ipsos nonnunquam sui Patriarchatus Episcopos.

XIII. De Metropolitis judicabant. Oecumenici nomen in his tantum majoribus judiciis usurpatum.

XIV. XV. Convocabant Concilia, & Monasteriis privilegia conferebant.

I. ITa existimavit semper Gregorius Papa, antiquos Patriarchas omnes in Sedem successisse Petri, eidem omnes Apostolicæ Sedi præsidere, eundem denique insidere eos thronum cum eo, qui plenitudinis potestatis, quam a Christo Petrus accepit, præcipuus est hæres. Sedes ergo Romana, & Alexandrina, Petri, & Marci, magistri, & discipuli, eadem Apostolica Sedes est, ut scribit Gregorius ad Eulogium Alexandrinum: *Sicut omnibus liquet, quod beatus Evangelista Marcus a sancto Petro Apostolo magistro suo Alexandriam sit transmissus, sic hujus nos magistri & discipuli unitate constringimur; ut & ego Sedi discipuli præsidere videar propter magistrum, & vos Sedi magistri propter discipulum* (2).

II. Ecclesiæ suæ, quam unam in unitate fundavit Christus, dedit & caput unum, fecitque mirabili sapientiæ suæ consilio, ut hoc Caput tribus præcipuis trium Regiarum urbium præsideret Sedibus: Romam an-

---

(1) An. 314. (2) L. 5. Ep. 60.

autem totius Imperii Civitatem principem longiori mora & morte propria consecraret: ita ut tres istæ Sedes inter se unitatis vinculo necterentur indissolubili, Ecclesiasque ceteras strictissime necterent cum capite, quod divinitus institutum est, ut totius vertex unitatis. Ita sentit in Epistola ad Eulogium Gregorius iis respondens, quæ ad ipsum ille de Romana Petri Sede magnifice scripserat. Supremæ Petri Cathedræ participes facit Patriarchas omnes Pontifex: ut Sedes tres una sint, & eadem Sedes: Patriarchæ tres unus Patriarcha, hæredesque Petri tres in unum compingantur pastorem summum cum Petro, & cum Christo: (1) *Ille mihi de Petri cathedra locutus est, qui Petri cathedram tenet. Petro dicitur: Tibi dabo claves Regni Cœlorum, confirma fratres tuos, pasce oves meas; itaque cum multi sint Apostoli, pro ipso tamen Principatu sola Apostolorum Principis sedes in auctoritate convaluit, quæ in tribus locis unius est. Ipse enim sublimavit sedem, in qua etiam quiescere, & præsentem vitam finire dignatus est. Ipse decoravit sedem, in qua Evangelistam discipulum misit. Ipse firmavit sedem, in qua septem annis quasi discessurus sedit. Cum ergo unius atque una sit sedes, cui ex auctoritate divina tres nunc Episcopi præsident: quidquid ego de vobis boni audio, hoc mihi imputo. Si quid de me boni creditis, hoc vestris meritis imputate; quia in illo unum sumus, qui ait: ut omnes unum sint, sicut & tu Pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint.*

III. Hinc æstimare licet, qua ille ratione vellet subesse sibi, subjicique Patriarchas alios, quos & suæ sedis socios, suosque in hæreditate Petri consortes & cohæredes putaret. Unde nec Papam universalem ab Eulogio Alexandrino se dici passus est, nec quod quidquam jussisset: pro jure enim sui Primatus posse a se moneri fratres, non juberi: *Quod verbum jussionis, peto, a meo auditu removete, quia scio quis sum, qui estis. Loco enim mihi fratres estis, moribus Patres. Non ergo jussi, sed quæ utilia visa sunt, indicare curavi* (2).

IV. Eadem animi æquabilitate, eodem moderamine usus est Gregorius erga omnes Episcopos. Pares enim tandiu habuit, quandiu officio fungerentur suo; nec ante in eos auctoritatem potestatemque suam explicuit, quam eos sua justæ Superiorum reprehensioni culpa subjecisset: *Nam quod se dicit Byzacenus Primas Apostolicæ Sedi subjici, si qua culpa in Episcopis invenitur, nescio quis ei Episcopus subjectus non sit. Cum vero culpa non exigit, omnes secundum rationem humilitatis æquales sunt* (3).

V. Scitissime Joannes Diaconus in hujus Pontificis vita a se conscripta animadvertit, adeo non viluisse, aut obumbratam esse majestatem Principis Sedis singulari hac ejus modestia, Pontificiique fastigii depressione, ut ex adverso altius conscenderit, eluxeritque splendidus. *Auctoritatem quorumlibet Summorum Pontificum Gregorius auctoritatis suæ magnitudine nulla modo minuebat, quin potius multipliciter roborabat. Et quamvis inter culpabiles auctoritatem sui prioratus agnosceret, tamen inter insontes Episcopos se præbebat prorsus æqualem* (4). Humilitate & modestia, æquabilitate animi, ac lenitate floret & constabilitur legitima potestas, quæ eadem vitiis contrariis deturpatur, & cadit. Non facit inferiores & subditos culpa, ut sit tunc demum novum in superiore jus & imperium, cum peccat minor: sed quod erat, & se premebat antea, tunc erumpit imperium; ac justitiæ tandem locum dat modestia.

VI. Probat idem ipse Joannes ex eodem Gregorio, eandem prorsus esse legem terrestrium quarumlibet dominationum, & cujuslibet hominum in homines, hoc est, æqualium in æquales potestatis. Hæc enim, quæ tanta est inter homines, ut sint alii tantopere super alios, inæqualitas, non a natura, quæ ubique eadem est: sed ab institutione divina profecta est, & ab optimi summique medici cura benignissima; qui ea inæqualitate ita utitur, ut omnipotens regnet in terris æquitas, & ruinæ peccantium, ut Augustinus loquitur, ordinentur. Quare propter peccatum solum vim suam

(1) L. 6. Ep. 37. L. 8. Epist. 35. 42. (2) L. 7. IP. 30. (3) Lib. 7. Epist. 65. (4) L. 4. c. 58.

suam exerat potestas, oportet: quæ divinitus idcirco instituta est, ut impressis per peccatum vulneribus morbisque medeatur. Audi rursus Joannem Diaconum de Gregorio differentem: *Idem Gregorius in libro Regulæ Pastoralis: Liquet, inquit, quod omnes homines natura æquales genuit, sed variante meritorum ordine, alios aliis culpa postponit. Ipsa autem diversitas, quæ accessit ex vitio, divino judicio dispensatur; ut quia omnis homo æque stare non valet, alter regatur ab altero. Unde omnes qui præsunt, non in se debent potestatem ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis: nec præesse se hominibus gaudeant, sed prodesse*. Et rursum: *Quia contra naturam superbire est, ab æquali velle timeri. Et tamen necesse est, ut rectores a subditis timeantur, quando ab eis Deum minime timeri deprehendunt* (1).

Præpotentem & sævum experti sunt Petrum Ananias, & Sapphira, quia culpæ affines erant: æqualem & mitem Cornelius, quia purus a culpa: *Summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod coram bene agentibus fratribus non agnovit. Illis quippe communionem æqualitatibus meruit sanctitas actionis, hic zelus ultionis jus aperuit potestatis*. Denique ex Paulo, justo lex non est posita. Lex enim sibi ipse est, qui legem circumgestat in corde scriptam. Facit tamen divina illa lex & humana, a Deo scripta, & homini inscripta, ut jam nunc supremæ illius quæ in mundo regnat, auctoritatis vim durissimam impii persentiscant.

VII. Hæc genuina est forma Ecclesiastici Imperii & juris, cujus gloria nec splendidius unquam, nec latius effulsit, quam Gregorio Pontifice. Quia nec Pontificis ullius modestia verior, aut major humilitas fuit. Nunc de Patriarcharum juribus & officiis, seu functionibus dicendum aliquid.

VIII. Præter Ecclesiæ unitatem, cujus fundamentum erat, ut modo dictum est, Patriarcharum concordia: unanimis eorum de doctrina orthodoxa consensus firmissimum erat fidei Ecclesiæ universalis præsidium. Unde Justinianus ait: *in sacrosancta Ecclesia communicare, in qua omnes beatissimi Patriarchæ una conspiratione & concordia fidem rectissimam prædicant* (2).

IX. Post ordinationem suam mittebant invicem Patriarchæ communionis litteras, ut Gregorius docet: *Hinc est enim, ut quoties in quatuor præcipuis Sedibus Antistites ordinantur, synodales sibi Epistolas vicissim mittant, in quibus se sanctam Chalcedonensem Synodum cum aliis generalibus Synodis custodire fateantur* (3).

X. Sua invicem nomina recitabant in diptychis sacris, quandiu uno stringebantur vinculo fidei & communionis Catholicæ. Id approbat Joannes Diaconus ex Gregorii Epistolis, additque ætate sua Patriarchas Orientis inter sacra recitasse e diptychis nomina Patriarcharum cæterarum Sedium, etiam postquam vivere desierant, donec ab eorum successoribus allatæ sibi essent litteræ non communionis tantum Catholicæ, sed & fidei testificatrices. *Ita Orientales præcipue retinent usque hactenus sedes, ut in suis diptychis nullius Pontificis nomen describant, quousque synodicam ipsius suscipiant; & tandiu defunctum Pontificem inter viventes annumerent, quandiu successor illius suas litteras studuerit destinare* (4). Hinc natæ in Ecclesiis contentiones innumerabiles, ubi de Patriarcharum nominibus certatum est inscribendis, vel expungendis a diptychis Ecclesiæ.

XI. Gravissimis quibusque Ecclesiæ negotiis finis imponi non poterat, nisi expresso Patriarcharum consensu ac conspiratione, in Conciliis præsertim Oecumenicis, ad quæ vocari eos necesse erat, & interesse eos, aut certe eorum Legatos. Hæc enim connexa per se sunt cum honore Sedis Apostolicæ, qualem antiqui saltem Patriarchæ tres habebant. Hierosolymitana Ecclesia Apostolum prima habuit. Constantinopolitanæ cum honorem totius majestas Imperii conferre non potuit, quem accepere aliæ a cœlestibus illis piscatoribus, quorum ad tumulos venerabundi accedunt Imperatores, ipsam Imperii purpuram inde clarescere persuasi. Hinc egregie Leo ad Marcianum Imperatorem de Anatolio Con-

(1) Ibidem. (2) Novell. 115. c. 3. paragr. 4. (3) L. 7. Epist. 54. (4) L. 4. c. 24.

Constantinopolitano Episcopo, ut jam supra dictum est: *Non dedignetur Anatolius Regiam Civitatem, quam Apostolicam non potest facere sedem* (1).

Concilii Chalcedonensis Patres a Leone Papa enixe postulaverunt, Apostolica ut auctoritate corroboraret, quam ipsi contulerant Constantinopolitanæ Sedi Patriarchicam potestatem in Diœceses majores tres, & in Metropolitanos Asiæ, Ponti, & Thraciæ; utque Regiam Civitatem aspergeret aliquo illius potestatis Apostolicæ radio, cujus plenitudo Romanæ Sedi, ut fonti lucis affixa est. *Confidentes, quia lucente apud vos Apostolico radio, & usque ad Constantinopolitanorum Ecclesiam illum spargentes, hunc sæpius expandistis, eo quod absque invidia consueveritis vestrorum bonorum participatione ditare domesticos*. Renuit tunc Leo, sed annuerunt successores ejus, & supra satis superque emicuit Gregorium ipsum Magnum eodem loco & honore habuisse Episcopum Constantinopolitanum, atque reliquos Patriarchas.

XII. Redeo ad Patriarcharum jura. Ditionis suæ Metropolitas omnes, aut ipsi per sese, aut per Legatos ordinabant. Quin docuit jam nos Synodus Nicæna, ordinari solitos a Patriarcha Alexandrino Exarchatus ejus Episcopos omnes. Tacitum tandem a Romanis Pontificibus consensum elicuit Constantinopolitanus Episcopus, ut eo gauderet jure, quod ei Concilium Chalcedonense tribuerat, ut Asiæ, Ponti, Thraciæque, quæ tres minusculæ erant Diœceses, Metropolitas ordinaret. Potestatem quoque fecerat ei idem Concilium, ut quæ ad Aquilonem gentes nuper ad fidem venerant, id est, interprete Balsamone, Alanis, & Russis Episcopos daret. Antiochenus Patriarcha, Hierosolymitanus, & Romanus, præter Metropolis suæ Episcopos, ut jam supra ostensum est, ordinabant bene multos.

XIII. De Metropolitanis judicare soli Patriarchæ poterant, aut Primates. A Metropolitanorum judicio fas erat Episcopis ad Patriarchas appellare, aut Primates. Quin & Presbyteri, adeoque Clerici ipsi, ut ex Justiniani Novella (2) & ex historia Ecclesiastica facile est intelligere, rem suam ad Patriarcham usque appellando deferre poterant. Oecumenici Patriarchæ nomen Dioscoro Episcopo Alexandrino tunc videtur tribui cœpisse, cum de Flaviano Constantinopolitano Patriarcha judicium instituit: Leoni Papæ, cum Dioscorum in Chalcedonensi Concilio deposuit: Agapeto rursum Papæ, cum Anthimum Constantinopolitana Sede dejecit: Joanni, & Menæ Episcopis Constantinopolitanis, postquam ea usi sunt potestate, de tacito Romanorum Præsulum consensu, ut Exarchos Asiæ, Ponti, & Thraciæ judicarent, qui minorum quasi gentium Patriarchæ erant: Joanni denique Jejunatori, cum de Antiocheni Patriarchæ causa sententiam tulit. In his enim omnibus videbatur is, qui de Patriarchis judicabat, supra Patriarchas evehi, & ejusmodi aliquo donari debere nomine, quo universalis ista potestas significaretur. Verum quoniam ea auctoritate in Patriarchas omnes unus pleno jure ac sine controversia ulla usus est Papa, hinc dici potest, ei uni Oecumenici nomen aptissime tribui. Docet in Epistolis suis Gregorius, (3) Joannem Presbyterum Chalcedonensem damnatum hæreseos ab iis, quos illi Patriarcha Constantinopolitanus judices dederat, appellasse ad Apostolicam Sedem, eam appellationis causam ventilasse se in Romana Synodo, latam in Presbyterum infirmasse sententiam, eumque Catholicum declarasse.

XIV. Convocabant Patriarchæ ex subjecta sibi ditione Concilia, ubi & de causis majoribus decernerent, & statuta ac leges ponerent. Innumerabiles sunt istiusmodi leges in Jure Orientali, quod in lucem edidit Leunclavius; innumerabilia & apud Historicos Concilia Patriarchalia.

XV. Possem & hic dicere de Patriarcharum jure in Monasteria sui Exarchatus. Verum id & alia nonnulla in commodiorem inferius locum differre satius est, ubi & ea, quæ raptim hic attigimus, fusius clariusque pertractabuntur.

CA-

(1) Epist. 54. (2) Novell. 123. c. 10. 23. (3) L. 5. Epist. 15. 16. 24.

CAPUT X. *P.1. l.1. c.6.*

De Patriarcha Constantinopolitano, per priora quinque Ecclesiæ secula.

I. Crevit mirum in modum Episcopi Constantinopolitani auctoritas, ex quo sedes Imperii Constantinopolim translata est.

II. Primum illi post Papam locum Synodus I. Constantinopolitana decernit. At huic decreto intercedit Occidens.

III. Quia non satis dilucidum erat, ad quæ, & quanta privilegium illud pertineret, latissime illud, & pro arbitrio interpretati sunt Episcopi Constantinopolitani.

IV. Quid in Exarchos alios tentarit Nectarius Episcopus Constantinop.

V. Eadem tentavit & Chrysostomus caritatis unius stimulo incitatus, ut laboranti Ecclesiæ subveniret. Confluebant undequaque ad Imperatorem Episcopi, quorum ille causas ad Episcopi Constantinopolitani judicium rejiciebat.

VI. Quæ tentarit Atticus.

VII. Quæ Sisinnius, & Proclus.

VIII. Ea maximam partem fiebant in Exarchos Thraciæ, Ponti, & Asiæ, quia & viciniores erant, & infirmiores.

IX. Quid Flavianus in Patriarcham Antiochenum.

X. Quid Anatolius in eundem.

XI. Frequentius in Exarchum Ephesinum incursatum est.

XII. Concilii Chalcedonensis tempore eo loco res erant, ut effrænis Episcopi Constantinopolitani ambitio objectos sibi obices perfringeret. Hujus Concilii Canones duo tribuunt illi alternas vices, aut præventionem in Exarchos alios.

XIII. Minores Exarchos tres illi subjicit ejusdem Concilii Canon XXVIII.

XIV. Legati Romanæ Sedis intercedunt.

XV. Ejus rei decretum confirmari a Papa petit Concilium.

XVI. Negat Pontifex. Quibus de causis.

XVII. Rationibus & consilio Pontificis assentiuntur Imperator, & Patriarcha Constantinop.

XVIII. Usurpatis in Concilio Chalcedonensi privilegiis abstinuisse postea Episcopos Constantinopolitanos demonstratur.

XIX. Servasse tamen sibi aliqua, eaque non contemnenda.

XX. Nemo tamen illis posthac litem movit de Patriarchæ nomine, sed de potestate in tres minores Patriarchas usurpata.

I. Byzantii, quæ postea Constantinopolis fuit, Episcopus Heracliensis in Thracia Metropolitani suffraganeus ab exordio fuerat, ut superbienti Acacio jure objicit Gelasius: *An sedem Apostolicam congruebat, parœciæ Heracliensis Ecclesiæ, id est Constantinopolitani Pontificis judicium expectare* (1)? Huic tum urbi, tum Ecclesiæ ingens facta est accessio honoris, & præcellentiæ, illuc translata Imperii sede, & Novæ Romæ appellatione invecta. Hinc illud decretum Constantinopolitani I. Concilii: *Constantinopolitanus Episcopus habeat Primatus honorem, τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, post Romanum Episcopum, eo quod sit nova Roma* (2). Idem, iisdemque pene verbis tribuerat Episcopo Hierosolymitano Nicæna Synodus, salvo tamen intactoque Metropolitani Cæsariensis in eum jure: *Habeat consequentiam honoris, salva Metropoli propria dignitate*: ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς (3). Episcopus ergo Constantinopolitanus supra laudato decreto, non Patriarcha, non Exarchus, immo ne Metropolitanus quidem constituebatur, honorificentiore tantum donabatur sedendi loco. Quippe in Actis deinceps publicis omnibus Heracleæ semper Episcopus inter Metropolitas numeratur. Et quod ad Exarchos pertinet, eadem Constantinopolitana Synodus alio ante canone creationem eorum commemoraverat, secto in quinque Diœceses Majores Oriente, quibus & singulis singulos præfecerat Exarchos, seu Patriarchas. Diœceses porro istæ erant Ægyptus, Oriens, Asia, Pontus, & Thracia. Exarchi autem Episcopi Alexandriæ, Antiochiæ, Ephesi, Cæsareæ in Cappadocia, & Heracleæ.

(1) Epist. 13. (2) Can. 3. (3) Can. 7.

II. Non hic ego duplicem Constantinopoli Conventum, aut duplex Concilium distinguam, quod continuato biennio habitum sit: ut alterum eorum fuerit Concilium universale, alterum privatus tantum conventus, in quo & Canon iste editus sit. Constat Concilium coactum fuisse ex solis Orientis Episcopis, Occidentalibus ne vocatis quidem. Nec aliunde habuisse, ut in iis quæ ad fidem spectant, Concilium Oecumenicum censeretur, quam ex Romani Pontificis, & Occidentalium Episcoporum, quæ postea accessit, consensione. Qui autem ibidem conditi sunt Canones, eos repudiavit Occidens, teste locupletissimo Gregorio Papa. *Romana Ecclesia eosdem Canones, vel gesta illius Synodi hactenus non habet, nec accipit. In hoc autem eandem Synodum accepit, quod est per eam contra Macedonium definitum* (1). Is ergo Canon pro lege privata haberi poterat, cui sua erit auctoritas; sed non ea, quæ mutando universalis Ecclesiæ membrorum, & ordini, & situi sit satis.

III. Emicat autem prorsus ex historiæ serie, & ex Regiæ hujus urbis Episcoporum deinceps gestis, Canonis hujus verba eos in rem suam ita interpretatos esse, ut eorum obtentu, vel cupiditati suæ & ambitioni velificari possent, vel Ecclesiarum necessitatibus ex caritate servire. Quanquam enim nihil magis adversetur caritati, quam cupiditas; cum illi individua comes hæreat humilitas, animique moderatio, & quies, huic audax & temeraria semper superbia: utriusque tamen agendi ratio in speciem simillima est. Ergo non ad solam honoris & consessus prærogativam Canone isto nitebantur Constantinopolitani Episcopi, ipsam plerumque jurisdictionem latius propagabant, non solum ultra Metropolitanis, sed etiam ultra Exarchis præscriptos limites: tum illis, tum his infra se depressis, & causis judiciisque eorum propriis ad se revocatis.

IV. Nectarius, qui hac ipsa in Synodo Episcopalem ejusdem urbis adeptus est sedem, non nominis, non consessus gloriosam solam hoc se Canone consecutum ratus, sed insignem & convenientem Regiæ civitatis Antistitis potestatem: aliquanto post, nempe anno 394. quid sibi animi esset, patefecit. In Synodo enim Constantinopoli habita litem disceptavit inter Agapium & Gabadium, concertantes de Episcopatu Bostrensi in Arabia, adeoque ad Patriarchæ Antiocheni jus spectante. Præerat Nectarius Synodo, & superior loco eminebat, etsi adessent Theophilus Alexandrinus, Flavianus Antiochenus, Helladius Cæsariensis, aliique Episcopi complures. Extant hujus Synodi Acta apud Balsamonem. Meminit Sozomenus (2) litterarum Ambrosii, quibus Nectarium excitabat ad depositionem Gerontii, qui Clericus primum Mediolanensis, tum Nicomediæ Episcopus Ecclesiæ suæ offendiculo & pudori erat. Nicomedia provinciæ Bithyniæ erat, Ponticæ Diœceseos.

V. Nectario successit Chrysostomus, cujus innocentia vitæ sanctitasque morum ita nobis & admirationi debet esse, & amori, ut Apostolicæ imputemus caritati, ea ipsa ejus cœpta consiliaque, quæ in dissimilibus Episcopis temerariæ adscriberentur audaciæ, novandique cupiditati. Is profectus in Asiam, non modo Gerontium loco movit, quod non potuerat Nectarius, sed in Asiana Diœcesi Episcopos exauctoraverat sexdecim. Si quid tamen fidei habendum sit criminationibus Theophili Alexandrini adversus Chrysostomum, quas apud Palladium leges Palladius sex tantum ab eo depositos narrat, Sozomenus octo, quorum simoniaca ordinatio fuisse ferebatur. Hac certe accusatione incessebatur Chrysostomus, quod aliorum invaderet Provincias, Episcoposque ordinaret aliis Metropolitanis obnoxios (3). Prompta tamen & expedita ad hæc responsio: venisse enim Constantinopolim privatas ob causas, ex Diœcesibus Asiæ, Ponti, & Thraciæ Episcopos duos supra viginti: ibi affuisse Concilio, cui præerat Chrysostomus; horum ab uno oblatum ei esse libellum adversus Episcopum Ephesinum, cui ordinationes omnes hæ simoniacæ impingebantur: delegatos ab eo fuisse tres Episcopos, qui in hæc inquirerent; interim fato suo excessisse Ephesinum; illi-

(1) L. 6. Ep. 31. (2) Sozom. lib. 8. c. 8. (3) Baron. an. 403. n. 19. Phot. Bibl. Cod. 59.

illico Episcopos Provinciæ, & Clerum civitatis misisse, qui se invitarent, ut convolaret Ephesum, impendentem Ecclesiæ ruinam amoliretur; denique perfecta a se esse omnia in Concilio ex vicinarum Provinciarum Episcopis adunato; potuisse autem se, juxta receptum prioribus sæculis, & approbatum a sacris Canonibus morem, vocari ab Ephesinis, quippe qui & Episcopus esset vicinus, & aliquantulæ auctoritatis.

Habent hæc quidem plurimum momenti ad defensionem Chrysostomi: non multum autem, ut Episcopo Constantinopolitano arrogetur jus istiusmodi in alienas Diœceses. Fatetur Palladius ipse, quos in aliorum locum Episcopos ordinarat Chrysostomus, eos depositos deinde esse. Verum hoc constat, nondum certam iis temporibus apud Orientales, nondum definitam & perfectam in Ecclesia judiciorum formam. Exarchos quidem supra Metropolitas illi constituerant, atque adeo tribunal erexerant, quo & Metropolitani vocari possent, si quid rei cum illis esset: & exortæ inter diversas Provincias finiri controversiæ. Sed si quando Diœceses majores inter se contenderent: si quando Episcopi, aut Metropolitani cum Exarcho, neminem tunc habebant judicem a Canonibus constitutum. Adibant tunc illi Imperatorem, qui rem plerumque remittebat ad Episcopum Constantinopolitanum, & ad Synodum Episcoporum, qui tunc variis de causis Constantinopoli versabantur: cui Synodo jure præerat Episcopus Constantinopolitanus. Novum hoc & extraordinarium tribunal, insolensque judiciorum ratio ut reciperetur, fecit necessitas, ut quæ alioqui nullum finem habituræ erant causæ, hoc saltem modo definirentur. Sed cum nulla ei Synodo suffragaretur Canonum auctoritas, nondum etiam ita convaluerat longo usu, quin istiusmodi judicia detrectarent, quibus haud æqua, vel propitia fuerant. Facile sibi blandiebantur Episcopi Constantinopolitani, ut crederent, extraordinariam quidem hanc, sed universalem potestatem aptissime convenire honorificentiæ confessus, & nominis gloriæ, qua Episcopi Novæ Romæ urbisque Regiæ fruebantur. Sane Concilium illud Constantinopolitanum I. cum ceteros omnes intra Exarchatus sui fines coerceat, illud innuisse videbatur, extraordinariam jurisdictionem, quæ supra Exarchos alios evehebatur, aut quæ Exarchatus plures complexura erat, alteri cuipiam concreditum iri.

VI. Atticus Episcopus Constantinopolitanus, auctore Socrate, Theodosio Juniori obrepsit, expressitque ab eo legem, *quæ juberet: ne quis Episcopus designetur absque sententia & auctoritate Concilii Constatinopolitani*. Arsacio successerat Atticus, & ille Chrysostomo. Addit Socrates idem ab Attico donatum esse Sylvanum Episcopatu Philippopolis in Thracia, & ab eodem in post triennium translatum fuisse Troadem Phrygia, cum Troadis cives Constantinopolim advolassent, Episcopum petituri. Occurrit in Codice Theodosiano lex alia, quæ Illyricum Episcopo Constantinopolitano subjicit, quod Constantinopolis Nova sit Roma: *Romæ veteris prærogativa lætatur* (1). Facile erat, Imperatores Imperii mole occupatos & pene obrutos circumvenire, atque hæc ab illis eblandiri. Adde quod in Provinciis rariores erant, quibus Episcopales dotes suffragarentur & virtutes. Ventitabant ergo Constantinopolim complurium viduatarum Ecclesiarum cives Episcopos petituri, & plerosque juvabat tum Principis, tum Patriarchæ gratiam aucupari, adscitis in Episcopales suas Cathedras iis, quos illi maxime probassent.

VII. Missa facio nonnulla alia, quæ in alios Atticus usurpavit. Ejus successor Sisinnius cum primum vacantem audivit Cyzicensem Episcopatum, Proclum Episcopum nominavit. Cyziceni sive ita crederent, sive credere se simularent, Theodosii legem ita interpretati sunt, quasi privilegium tantummodo esset, uni Attico peculiariter indultum. Præceperant ergo eligere Dalmatium Monachum, accelerata etiam ejus ordinatione. *Legem propterea neglexerunt, quod Attico soli, ut illi putabant, nominatim auctoritatem illam concederet* (2). Sisinnio successit Nestorius, Nestorio

(1) Cod. Theod. de Episc. & Cler. l. 46. (2) Socrat. l. 7. c. 28. 47.

florio Maximianus, Maximiano Proclus hic ipse. Memorat Socrates Cæsareæ in Cappadocia cives Constantinopolim profectos, ut hinc sibi Episcopum abducerent: Proclum diligentissime observasse Senatores: qui sacris Sabbato interfuerant; uni eorum inopino prorsus manus imposuisse, & totam simul Episcopatus sarcinam. Thalassius is erat Illyrici Rector, quem Imperator paulo ante jusserat Illyrici præfectura decedere, & in Orientem concedere pari ibi dignitate & cura onerandum.

VIII. Antequam ulterius progrediamur, operæ pretium fuerit illud observare, in jura plerumque Exarchorum Thraciæ, Ponticque, & Asiæ incursasse Constantinopolitanos Episcopos, quod & minores, & viciniores essent Diœceses, eoque injuriæ opportuniores. Qui Chrysostomo successerant Regiæ civitatis Antistites, videbantur sibi in ejus vestigia ingredi, cum tanta esset intercapedo, quanta cupiditas, qua hi perciti erant, & sincera caritas, qua ille æstuabat. Locupletissimus testis adest Theodoretus, ubi constanter docet, in id omni virium animique contentione incubuisse Chrysostomum, ut Episcopos, Pastoresque omnes ad morum sanctitatem Canonumque accuratam observantiam compelleret: idque strenue illum pervicisse, in Thracica Diœcesi, quæ sex Metropoles, in Asiana, quæ undecim, & in Pontica, quæ totidem complexa erat. *Atque hoc modo prospexit non illi solum civitati, verum etiam toti Thraciæ, quæ est in sex Præfecturas divisa, & cunctæ Asiæ, quæ undecim habet; & Ponticam Ecclesiam, quæ totidem habet, iisdem adornavit legibus* (1). Palladius trium istarum Diœceseon Episcopos nominat, ubi de Concilio Constantinopolitano, cui Chrysostomus præfuit anno 400. sermonem habet (2).

IX. Harum infestationum immunes tamen haud erant majorum etiam Diœceseon Patriarchæ. Depromptum jam a nobis est ejus rei exemplum in Episcopatu Bostrensi, qui cum in Arabia situs esset, Antiocheno suberat Exarcho, & ejus tamen causam Nectarius judicio suo diremit: suppetunt & exempla alia. Ibas Edessenus in Syria Episcopus morum improbitate animos Clericorum suorum in se concitaverat. Illi id primum consilii cœperant, ut apud Antiochenum Episcopum Domnum, cujus ditioni & judicio suberat, illum accusarent: sed mutato postea consilio Constantinopolim adproperarunt, judices ibi postulaturi. Flavianus tunc Regiæ urbis Præsul causam delegavit tribus Metropolitanis, Tyrio, Berythensi, & Himerensi. Pertractata, & finita lis est in Concilio Berythensi, cujus Acta Actione X. Concilii Chalcedonensis recitata sunt. Disertis verbis pronuntiatum est: *Archiepiscopo Flaviano decernente, piissimo Imperatore disponente*, celebratum esse judicium. Quanquam callide temperata sint hæc verba, sublucet tamen, causam hanc ab Imperatore fuisse demandatam Flaviano, qui eam postea tribus Metropolitanis delegarit. Quod aliquanto etiam clarius est in Actis judicii, quæ perlecta sunt Actione IX. & X. Concilii Chalcedonensis.

X. Flavianus Proclo successerat: Flaviani locum implevit Anatolius; sectabatur autem uterque impressa a prædecessoribus vestigia, seu cupiditatis, seu caritatis. Creverat Berythus in Metropolim civilem Phœniciæ Pragmatica sanctione Principis. Porro antiquissima Phœniciæ Metropolis jam erat Tyrus. Hinc Berythensis Episcopus ansam captavit, ut & Ecclesia sua Metropolitico privilegio gauderet. Sibi non defuit Tyri Metropolita, causa ventilata est in Concilio Constantinopolitano, cui præerat Anatolius, qui & decretoriam sententiam tulit; quin & illam subscribendam misit Maximo Archiepiscopo Antiocheno, qui Constantinopoli tunc degebat, nec tamen interfuerat judicio. Subscripsit, etsi subinvitus, ut professus ipse est sessione V. Concilii Chalcedonensis, quod ejus Exarchatui subesset Phœnicia.

XI. Ubi vero de Archiepiscopatu Ephesino inter plures certatum est, in eam causam altius se & libentius immergebant majores Ecclesiarum Exarchi, sive illos huc impelleret caritas Ecclesiæ, & unitatis studium, sive eorum gratia & patrocinium hinc

(1) L. 5. c. 28. (2) Baron. an. 400. n. 73.

hinc ambiretur. At Constantinopolitanus primus semper ante alios emicabat, ut causam ad se pertraheret, seu propriæ utilitatis cupidine, seu mandato Imperatoris, seu recepto etiam secundum Canones more, ut vicinis Episcopis opis aliquid afferatur. Bassianus, qui se Ephesi venditabat Episcopum, in Chalcedonensi Concilio testabatur venisse se Ephesum, litteris synodalibus Procli Constantinopolitani Episcopi munitum, ad ipsam Ephesum civitatem scriptis, ad Clerum, & ad Episcopos. Stephanus, qui eandem sibi sedem vindicabat, ex adverso testabatur, Bassianum, ut alienæ Ecclesiæ invasorem, extrusum ea fuisse a Leone Papa, a Flaviano Constantinopolitano Præsule, & ab Archiepiscopis Antiochiæ, & Alexandriæ. Cum Bassianum, & Stephanum simul exauctorasset Chalcedonensis Synodus, Diœceseos Ephesinæ Episcopi electionem novi Præsulis sibi palam vindicabant. Eorum unus contestatus est, jam inde a temporibus B. Timothei viginti septem Episcopos Ephesi ordinatos fuisse. Contra nitebatur Clerus Constantinopolitanus, a Joanne Chrysostomo quindecim Episcopos Diœceseos Asianæ abdicatos esse, aliis in eorum locum suffectis: Memnonem, & Castinum Constantinopoli inauguratos fuisse: Heraclidem & alios ordinatos fuisse impetrato consensu Archiepiscopi Constantinopolitani: denique Proclum Constantinopolitanum manus imposuisse Basilio. Flagitante Synodo Chalcedonensi, ut obtinerent Canones, *Canones obtineant*, acclamatum est a Clericis Constantinopolitanis, standum esse decretis Concilii Constantinopolitani, & Regiæ urbis privilegiis decerpi nihil debere. *Ea, quæ sanctorum Patrum centum quinquaginta sunt, teneant: privilegia Constantinopolis ne depereant*.

Hæc documenta sunt nequaquam ambigua, Episcopos, Clericosque Constantinopolitanos nova, & ante inaudita auctoritatis, & jurisdictionis incrementa, de quibus jam diu verba facimus, superstruxisse Canoni illi Synodi Constantinopolitanæ, & prærogativæ honoris post antiquam Romam. Etsi enim his verbis nihil clare, nihil peculiariter exprimeretur novi juris, tanto magis iis poterant quæcunque libuisset obumbrari.

XII. Cum res ita se habuissent a Concilii Constantinopolitani I. temporibus usque ad Chalcedonensem Synodum: cum Dioscorus in Chalcedonensi Synodo ita dejectus fuisset, ut necdum quisquam in ejus sedem subrogaretur: cum Episcopatus Ephesini incubatores una damnationis sententia perculsi fuissent: cum Antiochenus Episcopus permolestis esset implicatus negotiis: cum denique Hierosolymitanus Episcopus ardua cum primis agitasset consilia, ut mox dicetur, de amplificanda dignitate sua: minime mirum est, si tam opportuna rerum temporumque commissura obrepserit Concilio Chalcedonensi Anatolius, extorseritque ea privilegia, quæ raro, quæ callide, quæ furtim tantum usurpaverant ejus in Constantinopolitana Sede prædecessores. Canone hujus Concilii IX. (t) statutum est, ut si Episcopo, si Clerico causa esset adversus Metropolitanum, fas esset eam referre ad judicium Exarchi, aut Archiepiscopi Constantinopolitani: *Si adversus Metropolitanum Episcopus, vel Clericus habet querelam, petat aut Primatem Diœceseos, aut sedem Regiæ urbis Constantinopolitanæ, & apud ipsam judicetur*. Eadem optandi, alternandique libertas rursum indulgetur Canone XVII. id vero quid erat, quam universalis quædam jurisdictio in causas Metropolitanorum per quinque maiores Orientalis Imperii Diœceses Constantinopolitano Episcopo accumulata? Jure eodem utebatur Papa in Occidente, quod Damaso Papæ firmaverat Gratianus Imperator; Rescriptum ipsum edidit Sirmondus in Appendice Codicis Theodosiani. Inde forsan profectum est, ut Legati Pontificii, qui Chalcedonensi Synodo præerant, his decretis tametsi novis non intercederent. Hoc ipso præventionis jure aliquando usi fuerant Episcopi ante Constantinopolitani de partium consensu: exempla superius aliqua attigimus. Ita nec Synodus Chalcedonensis reluctata est. Geminos ergo hos Canones Codici suo intexuit Dionysius Exiguus.

XIII.

(t) Concil. Chalc. Act. 11.

XIII. Sed cum quasi prælusum hactenus fuisset, jacta sunt demum fundamenta Patriarchatus Constantinopolitani Canone ejusdem Concilii XXVIII. Jactatum ibi est Romæ veteri concessa esse privilegia, *eo quod urbs illa imperaret*. Quod ut a vero non dissideat, ita sumendum est, quod ea denique fuerit ratio quæ Petrum illexit Romam, ut ibi Apostolicam figeret Cathedram, fontemque cœlestis doctrinæ, facile inde in omnes Orbis partes dimanaturæ. Ita sane Leo Papa (1): *Petrus Princeps Apostolici ordinis ad arcem Romani destinatur Imperii, ut lux veritatis, quæ in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Cujus autem nationis homines in hac tunc urbe non essent, aut quæ usquam gentes ignorarent, quod Roma didicisset?* Addit Chalcedonensis Canon, Constantinopolitani quondam Concilii Patres eodem consilio usos Constantinopolitanæ civitati privilegia aliqua adsignasse, quod ea sit nova Roma. Indulsisse enim, ut Episcopus hujus urbis ordinaret Metropolitanos Thraciæ, Asiæ, & Ponti, examinata & confirmata eorum electione, permissaque Metropolitanis ordinatione Episcoporum suæ cuique Provinciæ. Quod ergo multoties tentatum fuerat & extra ordinem, hic pro jure ordinario statutum est. Denique hoc Canone data est facultas Episcopo Constantinopolitano ordinandi, emittendique Episcopos in Nationes barbaras. Quo munere functus jam fuerat Chrysostomus in Gothos.

XIV. Aberant Legati Romani Pontificis, cum postremus hic Canon conderetur. Illis postulantibus lectus est in sessione XV. Haud mora, intercesserunt, contestatique sunt, decretum illud Concilii I. Constantinopolitani Codici Canonum insertum nunquam fuisse: si quo istiusmodi jure gauderent Episcopi Constantinopolitani, suffragante id genus Canone, minime opus fuisse novum eadem de re condere Canonem: sin minus, nihil esse novandum: *Si his temporibus hoc beneficio usi sunt, quid nunc requirunt? si nunquam usi sunt, quare requirunt?* Nec eo contenti Legati, speciale etiam protulere mandatum Papæ, quo jubebantur vetare, vetandoque irritare, quidquid novæ rei molirentur Episcopi, quæ vel detrimento esse posset Apostolicæ Sedi, vel Ecclesiis aliis in alias incremento.

Denique cum persuasum esset Legatis Romanis, expugnatas per vim fuisse Episcoporum subscriptiones, percunctati sunt Episcopos Ponti, & Asiæ, an facta sibi esset vis aliqua? Illi coram professi sunt se lubentissimos subscripsisse, se magna ex parte creatos esse Episcopos ab Episcopo Constantinopolitano, nec se tantum, sed & antecessores suos: hanc insolitam consuetudinem, hos esse Canones: debere se plurimum Episcopo Constantinopolitano, cujus patrocinio & tuitione nitebantur plerumque. Denique Dorylæi Episcopus hunc ipsum se Canonem affirmavit Romæ legisse Papæ, præsentibus nonnullis Constantinopolitanis Clericis, nec eum dissensisse. Tunc vero judices neglecta Legatorum intercessione secundum Episcopum Constantinopolitanum pronuntiarunt. De Diœcesi Thraciæ rara hic mentio fuit, quod Episcopus Constantinopolitanus Conciliis ejus ex more interesset, immo & præesset ex vi Canonis Constantinopolitani; atque ita illam penitus suæ potestati subjecerat.

XV. Datæ sunt ad Pontificem a Concilio Chalcedonensi litteræ, tum officiosissimæ, tum reverentiæ & singularis observantiæ testimoniis refertæ, Ecclesiæ, Conciliique caput ubi ille prædicatur: *Tu sicut membris caput præeras*. Oratur, Primatus sui radio ut Ecclesiam Constantinopolitanam illustret: *Lucente apud vos Apostolico radio, & usque ad Constantinopolitanam Ecclesiam illum spargentes, eo quod absque invidia consueveritis vestrorum bonorum participatione ditare domesticos*. Quod ad Episcopum Constantinopolitanum attinebat, pristinam tantum consuetudinem, & vetustam possessionem confirmatam esse. Nec a vero id abludebat; sed possessioni tum frequenter, tum justissime repugnatum fuerat: ut usurpatio ea potius dicenda esset: *Eam namque consuetudinem, quæ ex longo jam tem-*

(1) Leo Mag. Serm. in Natal. Apost.

tempore permansit ad ordinandum Metropolitanos Diœcefeon, tam Asianæ, quam Ponticæ, & Thraciæ. Postremo indulsisse Concilium non tam gratiæ, & compendio Episcopi Constantinopolitani, quam Provinciarum, ubi non poterant nisi turbulentæ & tumultuosissimæ ordinationes celebrari. *Non tam Sedi Constantinopolitanæ aliquid præstantes, quam Metropolitanis urbibus*. Hæc tunc fuere rationum momenta, quibus Canonem hunc a Pontifice confirmari debere contendebant. Nec enim dubium esse poterat, quin esset necessaria Capitis auctoritas, & assensio, ut tantum mutationis inveheretur in principalium Ecclesiæ membrorum dispositionem. *Rogamus, tuis Decretis nostrum honora judicium: & sicut nos Capiti in bonis adjecimus consonantiam: sic & summitas tua filiis, quod decet, adimpleat*.

XVI. Non alibi usquam plus honoris habitum, plus reverentiæ impensum Romano Pontifici, quam in Concilio Chalcedonensi: & tamen animo prospiciens sanctissimus Papa Leo, quo tandem evadere molimina Archiepiscopi Constantinopolitani, & quantam perniciem importare possent paci unitatique Ecclesiarum, fidenter rescripsit Marciano Imperatori, & Anatolio Archiepiscopo, non passurum se unquam, ut labefactaretur ordo majorum sedium a Nicæna Synodo confirmatus, aut ut Alexandrinus secundo, tertio Antiochenus honoris gradu dejiceretur: Canonem Constantinopolitanum nunquam primæ Sedi significatum fuisse, adeoque nec ab ea approbatum, & qui ab initio non valuerat, non posse temporis lapsu convalescere. *Persuasioni tuæ in nullo penitus suffragatur quorundam Episcoporum ante sexaginta, ut jactas, annos facta subscriptio, nunquam a prædecessoribus tuis ad Apostolicæ sedis transmissa notitiam, cui ab initio sui caducæ, dudumque collapsæ, sera nunc & inutilia subjicere fulcimenta voluisti* (1).

XVII. Improvida Imperatoris, & Anatolii consilia fregit constantia Leonis; ab inceptis ergo illi omnino destiterunt, causante Anatolio, nullius se culpæ affinem, quæ tota refundenda esset in præfervidam quandam Cleri Constantinopolitani audaciam. Imperator dictis Anatolii quasi fidejussor accessit, ut docet nos Leonis ipsius epistola, quæ utriusque epistolarum meminit, & datæ fidei: *Illam autem culpam, quam de augenda potestate, aliena, ut asseris, adhortatione contraxeras, efficacius atque sincerius tua caritas diluisset, si quod tentari sine tua voluntate non potuit, non ad sola Clericorum consilia transtulisses: sed gratum mihi est, quod dilectio tua profitetur sibi displicere, quod tunc etiam placere non debuit. Sufficit in gratiæ communis regressu, professio dilectionis tuæ, & attestatio Principis Christiani. Nec videtur tarda correctio, cui tam venerabilis assertor accessit* (2). Gratias egit Imperatori Leo, quod sua illi grata fuisset constantia, quodque sua singulis Ecclesiis privilegia servari vellet. *Probasse vos observantiam meam de custodia Canonum paternorum, pietatis vestræ affatibus indicastis, &c. ut fides Nicæna suam teneat firmitatem, & privilegia Ecclesiarum illibata permaneant* (3). Meminit horum omnium Gelasius in epistola sua ad Episcopos Dardaniæ, nec silet retractatam tum ab Anatolio, tum a Marciano priorem sententiam: *Audiant Marcianum sanctæ memoriæ Papam Leonem summis laudibus prosequutum, quod Canonum regulas violari nulla fuerit ratione perpessus. Audiant Anatolium, Clerum Constantinopolitanum potius, quam se talia tentasse confitentem, atque in Apostolici Præsulis totum dicentem positum potestate* (4). Collectioni suæ Romanæ inseruit Holstenius hanc Anatolii, quod male exorsus erat, recantantis Epistolam, cujus Leo, & Gelasius fecerant mentionem.

XVIII. Enimvero post Concilium Chalcedonense apud Historicos non legas, ab Exarchis aliis, eorumve Metropolitanis, & Episcopis appellatum esse ad Constantinopolitanum Episcopum, aut Metropolitanorum causas primo loco apud eum agitatas fuisse. Quinimmo Justinianus Imperator recepto tunc usui accommodans suas leges, multis editis constitutionibus sanxit (5), ut ne

(1) Epist. 53. 54. (2) Epist. 71. (3) Epist. 59. (4) Epist. 13. (5) Nov. 123. cap. 22. Nov. 137. cap. 5.

ne Episcopi, nisi apud Metropolitanos, hi apud Exarchum propriam causam dicerent. *Si contra Episcopum fiat aditio propter quamlibet causam, apud Metropolitam ejus secundum sacros Canones & nostras leges causa judicetur. Et si quis judicatis contradixerit, ad Archiepiscopum, seu Patriarcham Diœceseos illius causa referatur. Si vero contra Metropolitanum talis fiat auditio ab Episcopo, aut Clero, aut alia quacunque persona, diœceseos illius Patriarcha simili modo causam judicet.*

Quod ergo Legati summi Pontificis nihil obstitere Chalcedonensi Canoni IX. & XVII. quo utroque jus præventionis in causis attribuebatur Constantinopolitano Episcopo: quod item hi Canones habentur in Collectione Dionysii Exigui, & Cresconiana, verisimillimum est, id propterea factum esse, quod his Canonibus non id tantum, sed & indubitatissima quædam alia continerentur: unde & Hincmarus ait hos Canones quoad illa, quæ innovabantur, irritos & inanes fuisse propter Leonis dissensum & repugnantiam (1). Lege Codicis *Sancimus* apertissime declaratur, a Patriarcharum sententia non appellari, a Metropolitanis vero appellari quidem, sed non nisi ad proprium Patriarcham. Is enim germanus est ejus legis sensus juxta textum Græcum, cujus Latina versio parum castigata in favorem Episcopi Constantinopolitani deflexa est, mera, ut existimo, Interpretis Latini incogitantia (2).

XIX. Nec tamen infiiciabor, post Concilium Chalcedonense, quibusdam non exigui momenti privilegiis potitos semper fuisse Præsules Constantinopolitanos, non abnuente Romano Pontifice. Sederunt illi semper ante Patriarcham Antiochenum, & Alexandrinum. Conquestus est in Concilio Chalcedonensi Paschasinus Papæ Legatus, quod in Ephesina pseudosynodo quintus tantum tributus esset locus Flaviano Constantinopolitano Archiepiscopo, cum ei primus post sedis Apostolicæ Legatos deberetur, & ab Anatolio revera in ipso Chalcedonensi Concilio obtineretur. Ita ut jam in dubium verti non possit, quin successores eundem semper retinuerint locum. *Ecce nos, Deo volente, dominum Anatolium primum habemus, hi quintum posuerunt beatum Flavianum* (3). Jure summo semper usi sunt in Exarchatibus minoribus Thraciæ, Ponti, Asiæque. Nec ægre tulere primæ Sedis Legati, quod Anatolius primus adversus duos Ephesi Episcopos depositionis sententiam diceret, quam & ipsi confirmarunt. Cum Concilii Constantinopolitani Canoni accepta referretur potestas trium horum Exarchorum, nec Canones hujus Concilii admisissent Romani Pontifices, hinc fiebat, ut de eorum vel Canonum, vel Exarchorum depressione, aut extinctione parum iidem curarent. Cum Leo, tum Gelasius in supra laudatis Epistolis præ se ferebant solos Nicænos Canones sacrosanctos sibi videri, in quibus altum de his tribus Exarchis silentium, etsi conjici aliquid ex iis in illorum gratiam possit: ceterum pristinam dignitatem sartam tectamque servandam Ecclesiis esse, sed Apostolicis, nempe Alexandrinæ, & Antiochenæ. Hinc rursus non inepte conjicies, ea forsan etiam de causa Legatos Pontificios siluisse, cum IX. & XVII. Chalcedone Canones pronuntiarentur; quod ex recepta consuetudine augurarentur, locum illis fore in tribus minoribus tantum Exarchatibus. Denique & similitudine veri alienum non est, in Justiniani legibus supra memoratis Exarchos minores non haberi in Patriarcharum numero, a quibus appellari nefas: aut a quibus causas ad Constantinopolitanum Episcopum jure præventionis referre fas est.

Quod ad majores autem Patriarchas attinet, etsi nihil jure in eos posset Constantinopolitanus, non pauca tamen in Alexandrinam, & Antiochenam Ecclesias Acacius ausus est. Simplicii Papæ delegatione munitus fuit, sed non tam angustis limitibus ille circumscribi se passus est (4). Episcopum Antiochenum consecravit, toleravit Papa, quia alendæ paci id necessarium Imperator censebat. Violari, obterique Canones

(1) Opusc. 55. capitum. (2) De Episc. Aud. L. 29. (3) Act. 1. Concil. Chalc. (4) Simpl. Ep. 15.

nes sæpe conquestus est Gelasius (1), sed has querelas aliquanto frequentiores fuisse non injuria creditur, quandiu Acacii, ejusque successorum schismate scissa laboravit Orientalis Ecclesia. Joannes Jejunator de Gregorio Patriarcha Antiocheno judicium synodale instituit, quo nihil audacius post Concilii Chalcedonensis tempora tentatum fuerat. Joannes enim ille Patriarcha Constantinopolitanus, qui Acaciano schismati finem imposuit, expunctis ex sacris diptychis tot tantisque nominibus anteriorum suæ Sedis Episcoporum, quod non aliter pax Ecclesiis reddi tunc quidem posset: cum Presbyter quidam Ecclesiæ suæ in Episcopum Antiochenum electus fuisset, constantissime abnuit eum Constantinopoli ordinare, ne Hormisdæ Papæ mandata prætergrederetur, ut liquet ex relatione Dioscori Diaconi ad hunc ipsum Pontificem (2). Hic ipse tamen est Joannes Patriarcha, cui sanctitate & doctrina celeberrimus Avitus Viennensis Episcopus de reddita pace per litteras congratulatus est, & de concordia inita cum Hormisda Pontifice, cui dicto audientem se posthac fore professus erat: quo fieret, ut Ecclesiasticæ unitatis & pacis amatores ita in eos afficerentur, ut in geminos Apostolorum Principes: *Concordiam vos habere, & velut geminos Apostolorum Principes mundo vos adsignare convenit:* & velut in gemina sidera, quorum fulgore totum velut Ecclesiæ firmamentum illustraretur: *Quis Catholicus de talium, ac tantarum Ecclesiarum pace non gaudeat, quas velut in cælo positum religionis signum, pro gemino sidere mundus expectat* (3)?

XX. Quanquam autem Concilio Chalcedonensi Concilia, leges, & prope omnia Ecclesiæ monumenta in eo consentiant, ut Episcopo Constantinopolitano nomen tribuant Patriarchæ, & quod iis temporibus idem omnino erat, Archiepiscopi: ita ut Gregorius Magnus (4) vir delicatissimi fastidii in ejusmodi rebus, id ei negare non potuerit, cum præter Papam Patriarchas enumerat quatuor: jus tamen illud Patriarchicum, quo potissimum in minores Diœceses tres utebatur, nonnunquam aliquantulum exagitatum, & concussum est. Basiliscus sive Imperator, sive potius Tyrannus, ut stomachum moveret Acacio, Patriarchatum Ephesinum suis antiquis finibus restituit, ut prolixius mox differemus, postquam de Patriarcha Hierosolymitano dixerimus (5). In Concilio Chalcedonensi, & aliis deinceps habitis, tres illi Exarchi minores distincto, & honorificentiore loco & sedere semper, & subscripsere, tanquam medio quodam ordine censendi inter Patriarchas majores, & Metropolitanos; denique Exarchi Diœceseon semper appellati sunt. Depulso Basilisco, restitutus ut primum est in Imperium Zeno, pristina quidem omnia Patriarchæ Constantinopolitani jura redintegravit (6): sed generalibus tantum verbis usus, nec nominatim declaratis urbibus, Provinciis, Diœcesibus, quæ Acacio posthac parituræ erant. Ita e re sua fore judicabat Acacius, multa moliri, pauca loqui: expertus sæpissime tum Imperatoriam potestatem, tum crebras negotiorum, temporumque difficultates, ubi sua apud Principes gratia, & auctoritate egerent ceteri omnes Episcopi. Hinc enim subinde prorogandæ ampliandæque potestatis sibi ansas dari, quibus proclive esset a generalibus Legum, Canonumque verbis auctoritatem accersere.

CAPUT XI. *P. 2. l. 1. c. 2.*

Quæ fuerit Gregorium Papam inter, & Joannem Jejunatorem de Patriarchæ Oecumenici nomine controversia.

I. II. Patriarchæ Oecumenici nomen ab aliquibus in Concilio Chalcedonensi Leoni Papæ tributum, nihil obluctante Concilio.

III. IV. V. Tributum est & aliis deinde Romanis Pontificibus, immo & Episcopis Constantinopolitanis, Papa non repugnante.

VI. Cur tunc ab eo nomine nihil valde metuendum videretur.

(1) Gelas. Ep. 13. (2) Post Ep. 65. Hormisd. (3) Avitus Ep. 7. (4) L. 1. Ep. 5. 54. (5) Evagr. l. 3. c. 6. (6) Cod. de sacros. Eccles. L. 16.

VII. Sumit id sibi nomen Joannes Jejunator Episcopus Constantinopolitanus in eo Concilio, ubi Patriarchæ Antiocheni judicium, & condemnationem meditabatur. In eum statim exardescunt Pelagius II. & Gregorius Magnus.

VIII. IX. Res erat plena periculi, ut ibi sibi Patriarchæ Oecumenici nomen eo tempore usurparet, quo universalem arrogabat sibi potestatem, quod hactenus ex antecessoribus ejus nemo fecerat.

X. XI Quo sensu dixerit Gregorius oblatum Papæ a Concilio Chalcedonensi Patriarchæ Universalis nomen, profanum illud esse, & periculosissimum. Hujus nominis sensus duplex, ut idem sit, quod Episcoporum Caput, aut Episcopus solus.

XII. XIII. Cur id nomen a Joanne usurpatum interpretetur Gregorius eo sensu, qui pessimus esse potest. Quam esset ipse a fastu, & ab invidia alienus.

XIV. Causæ quinque, propter quas nihil non pertimescendum in ea re, & inclementissime id nomen tunc interpretandum erat.

XV. Mira Gregorii humilitas.

XVI. Servus servorum Dei primus inter Pontifices appellari voluit.

XVII. Jam erat Patriarchæ Oecumenici nomen Dioscoro Alexandrino adscriptum in Ephesina pseudosynodo.

XVIII. Non abstinuerunt se ab eo nomine post Gregorium Episcopi Constantinopolitani.

XIX. Qua ratione possit ex sanctorum Patrum regulis Joannis Jejunatoris sanctitatis fama conciliari cum iis quæ aculeatissime in eum a Gregorio dicta sunt. Certant nonnunquam viri sanctissimi inter se eodem pietatis zelo, quo Angeli quondam, & Israelitæ.

I. ÆQuum est ut in exortam Joannem Jejunatorem inter, & D. Gregorium de Oecumenici seu Universalis Patriarchæ nomine controversiam observemus aliqua; non utique ut Gregorii factum approbemus; quæ enim vel densissimæ calumniarum nebulæ ipso nominis ejus fulgore non evanescant? verum ut doceamus potius quam varia & inexpectata fuerit splendidissimi nominis Oecumenici Patriarchæ fortuna.

II. Perlecti sunt in Concilio Chalcedonensi libelli multi supplices, Leoni Papæ oblati a Clericis Alexandrinis, ubi illum Patriarcham Oecumenicum nuncupabant. A nominis novitate non abhorruit Synodus, etsi triginta Episcoporum esset supra sexcentos. Tantum autem abest, ut illa nominis gloria invidiam Leoni conflarit, ut in Synodali ad ipsum Epistola, *Patrem* illum, & *Caput* Ecclesiæ appellarint sexcenti amplius Patres: cui Christus *vineæ suæ* curam commisisset. Et his certe libellis supplicibus inscriptis *Patriarchæ Oecumenico Leoni, & Synodo Oecumenicæ*, satis liquet, quam late patere crederent nomen *Oecumenici*, tum Presbyter, tum Diaconi duo Alexandrini, qui libellos ita inscripserant.

III. Hoc ergo statim sonare visum est nomen Oecumenici, superiorem quandam, & generalem in omnes Ecclesiæ totius Episcopos auctoritatem. Quo sensu illud ipsum Hormisdæ Papæ tribuerunt Archimandritæ secundæ Syriæ in ea relatione, quæ est scripta ad Pontificem tanquam ad fidei communionisque Catholicæ, quæ oppressa & pene extincta in Oriente tunc erat, defensorem universalem. *Universæ orbis terræ Patriarchæ Hormisdæ, supplicatio Archimandritarum vestræ secundæ Syriæ, &c. Nam caput estis omnium, &c. Vobis occurrit grex cognoscere suum Pastorem, &c.* (1) Quot ibi voces, tot argumenta auctoritatis universalis per omnes Ecclesias.

IV. In Concilio Constantinopolitano sub Agapeto, & Mena lectus est libellus supplex Archimandritarum Constantinopolis, Hierosolymæ, & Orientis, porrectus Agapeto *Patriarchæ Oecumenico* (2). Idem ibidem nomen plerumque tribuitur Menæ Patriarchæ Constantinopolitano, verum a Scriba (3). Nam ipse sibi sumit nunquam, ubi subscribit, contentus summam suam erga Apostolicam sedem observantiam profiteri: *Nos enim Apostolicam sedem sequimur, & obedimus, & ipsius communicatores, communicatores habemus; & condem-*

(1) Post. Ep. 12. Hormisd. (2) Act. 1. (3) Act. 2. 3. 4.

demnatos ab ipsa & nos condemnamus (1).

V. Neque vero negaverim ejusdem Synodi Sessione V. perlectam esse relationem Concilii ante annos decem & octo habiti ab Episcopis, qui tum forte Constantinopoli erant: ubi Joannes Patriarcha Constantinopolitanus, is qui Ecclesiam Græcam cum Hormisda Papa conciliaverat, Oecumenicus plerumque appellatur. Ita illum & Monachi, & Concilii Scriba sæpe nominant. Verum tot erant & tanta in ea conciliatione, quæ Ecclesiam Constantinopolitanam, Orientalesque omnes Romanæ subjectas ostenderent: ut nec Hormisdæ, nec Agapeto, nec Vigilio ea venire in mentem suspicio potuerit, futurum aliquando, ut obtentu aut occasione tanti illius nominis, Joannes, & Menas ultra positos sibi olim limites potestatem suam proferre vellent. Prudenter ergo neglecta a Pontificibus vocis novitas est: & facile concessum Episcopis Constantinopolitanis, ut quo tempore Joannis Patriarchæ antecessores plurimi condemnabantur; & ipse, cui Menas successit, deponeretur Anthimus, eo sedis suæ dejectionem & contumeliam, inani saltem nominis grandioris specie solarentur.

VI. Neque vero obscure apparuit ex eo Oecumenici nomine Menam nec intumuisse animo, nec impulsum esse, ut novi aliquid tentaret: cum jussus ab Imperatore Justiniano subscribere damnationi trium Capitulorum, non ante subscripsit, quam juratum ei fuisset, redditum iri chirographum ei suum, si has subscriptiones improbasset Romanus Pontifex. Hæc ita tradit Facundus Hermianensis Episcopus: *De quibus se nihil acturum sine Apostolica Sede promiserat, &c. sub ea se conditione cessisse, & juratum sibi fuisse respondit, quod chirographum suum reciperet, si hac Romanus Episcopus non probaret* (2).

Ne ceteri quidem Patriarchæ splendoris inde aliquid, aut potestatis accessisse Patriarchæ Constantinopolitano putarunt, cum eadem ipsa in re Zoilus Episcopus Alexandrinus apud Papam subscriptionem per illatam sibi vim factam excusarit: *Ceterique Episcopi post subscriptionem Stephano Romano Diacono libellos dederint Sedi Apostolicæ transmittendos, confitentes in eis, quod a Constantinopolitano Episcopo coacti subscriberent.*

VII. Ubi vero coacto Constantinopoli Concilio Joannes Jejunator de causa Gregorii Patriarchæ Antiocheni judicium sibi sumpsit, tunc assumptum ab eo Oecumenici nomen, & Pelagio II. & Pelagii successori Gregorio justam suspicandi causam præbuit: eoque Pontifices impulit, ut quæ inde mala nasci poterant, pro virili sua prævertere conarentur. Jam enim tanti nominis splendor non ut antea dejectis erat solatio: sed præsidii instar habebat, quo communiretur recens usurpata potestas supra Patriarchas ceteros adversus primariæ Sedis auctoritatem. Quod Joannes coegerat Concilium, id inter Generalia numerandum erat, cum judicium ibi de Patriarchæ causa ferendum esset: Concilium autem generale sine auctoritate Pontificis nec convocari debuit, nec haberi. Nec sine primæ ejusdem Sedis assensu vel damnari Patriarcha poterat, vel absolvi. Quæ enim ad universalis Ecclesiæ dispositionem pertinent causæ, non possunt ex sine Capitis interventione finiri. Non poterat Patriarcha Constantinopolitanus extra Patriarchatum juris sibi quidquam arrogare: multo minus in eum Patriarcham, cujus erat sine controversia & justior, & antiquior potestas. Cum ergo vir ambitionis oestro percitus, studiose sibi nomen indueret, quod universalem in totam Ecclesiam potestatem innuebat, & ea ipsa tunc in Patriarcham Antiochenum uteretur potestate, nonne tunc juste erant suspicandi causæ, illam ambiri ab eo auctoritatem, qua supra Patriarchas ceteros ceterasque Ecclesiæ Sedes eveheretur?

VIII. Integrum ergo jam nec Pelagio erat, nec Gregorio ea uti indulgentia, qua usi aliquando fuerant Hormisda, & Vigilius, ubi per ipsos & Joanni, & Menæ licuit Oecumenici uti, vel abuti Patriarchæ nomine. Tunc enim damnatione Patriarcharum omnium Constantinopolitano-

(1) Act. 4. (2) L. 4. c. 4.

rum, & Anthimi depositione depressa jacebat Constantinopolitanæ Sedis dignitas: nunc Joannes Jejunator Patriarcharum aliorum judicem agebat. Tunc fruebatur legitima & agnata sibi auctoritate Sedes primaria, cui Oriens, Occidensque, & ipse Constantinopolitanus subjiciebatur Episcopus: nunc novam iste in Patriarcham alterum potestatem usurpabat. Tunc de consensu Papæ convocatum erat Concilium, & quæ controversia ad omnes pertinebat Ecclesias, de consensu maximarum quarumque Sedium finiebatur: nunc Patriarcha Constantinopolitanus solus generale Concilium congregabat, ei præerat, ibi finiebat causam, quæ nonnisi interveniente Ecclesia universali, aut ejus certe Capite poterat terminari.

IX. Meritissime ergo ex his Pelagii II. efferbuit ira & indignatio, ut acta irritaret omnia Concilii hujus Constantinopolitani, excepta absolutione Gregorii Episcopi Antiocheni, decerneretque, ne qua istiusmodi haberentur Concilia, nisi suffragante prima Sede: *Delatum est ad Apostolicam Sedem, Joannem Constantinopolitanum Episcopum universalem se scribere, & Synodum convocare generalem, cum generalium Synodorum convocandi auctoritas Apostolicæ Sedi beati Petri singulari privilegio sit tradita; & nulla unquam Synodus rata legatur, quæ Apostolica auctoritate non fuerit fulta* (1). Itemque ut decerneret, ne quis se Episcopum universalem scriberet, neu se hac nominis superbia supra ceteros omnes efferret Episcopos, cum ea sit Christi prærogativa, & ejus, quem sibi Christus in terris Vicarium adoptavit, Caputque Ecclesiæ universalis conspicabile: *Qui jejuniis occupatus videbatur, jactantiam tantam sumpsit, ita ut universa sibi tentet adscribere, & omnia, quæ soli uni Capiti cohærent, videlicet Christo, per electionem pompatici sermonis, ejusdem Christi sibi studeat membra subjugare*. Et paulo inferius: *Orate, ne Romana Sedes, quæ instituente Domino Caput est omnium Ecclesiarum, privilegiis suis unquam careat, aut expolietur.*

X. Gregorius Magnus in iis, quas ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum, & Anastasium Antiochenum scripsit, epistolis observat, Joannem nomen *Universalis* non solum oblatum accepisse ab aliis, quod ex ejus prædecessoribus aliqui fecerant: sed & ipsum sibi illud sumpsisse, quod nec ejus majores, nec Patriarchæ alii fecerant hactenus, nec Pontifex Romanus ullus: *Ex alia causa occasionem quærens Synodum fecit, in qua se Universalem appellare conatus est* (2). Addit præterea potestatem hujus nominis factam fuisse Leoni Papæ a Concilio Chalcedonensi; sed nec ipsum, nec quenquam ex posterioribus Pontificibus ea nominis gloria delectatum esse, cum vindicari non posset alicui uni Episcopatus Oecumenici nomen, nisi discinctis & exauctoratis ceteris Episcopis omnibus: *Uni per sanctam Chalcedonensem Synodum Pontifici Sedis Apostolicæ hoc universitatis nomen oblatum est. Sed nullus unquam decessorum meorum hoc tam profano vocabulo uti consensit. Quia videlicet si unus Patriarcha universalis dicitur, Patriarcharum nomen ceteris derogatur.*

XI. Verum si nomen id a Concilio Chalcedonensi oblatum Leoni est, ut quid vir sanctissimus doctissimusque Gregorius *profanum* illud dicit? Ut quid addit, si universalis unus dicatur aliquis, fore ut Patriarchæ ceteri suo exuantur jure & imperio? An Leoni Synodus Chalcedonensis cum tanta aliorum Patriarcharum injuria profanum nomen potuit offerre? Hæc nobis nunc occurrit & enodanda difficultas, & illustranda. Silentio saltem suo approbavit Chalcedonensis Synodus oblatum Leoni in supplicibus complusculis libellis Oecumenici Patriarchæ nomen. Ita non temere dictum est a Gregorio, id nominis oblatum Leoni esse a Synodo, quæ illud offerentibus non intercessit, quæ silentio suo favit, & consensit. Hæc vero in libellis usurpata vox, nihil profanum præ se ferebat, aut quo offendi possent ceteri Patriarchæ. Offerebatur etiam Leoni non tanquam Patriarchæ, sed tanquam Papæ, & universalis Ecclesiæ Capiti. Nam etsi expresse diceretur Patriarcha Oecumenicus, ita sumi tamen debet res tota, ut aut *Oecumenici* vox

(1) Epist. 8. Pelag. II. (2) L. 6. Ep. 36

vox genericum Patriarchæ nomen, tanquam differentia determinet & coarctet: aut potius ita, ut Patriarchæ nomen, quod ea primum in Synodo cœpit esse in usu, Papæ ante sit attributum, quam majoribus Archiepiscopis aliis: Papæ, inquam, ut Papa est, & Ecclesiæ caput. Eo sensu unus est & universalis, unus nimirum Christi in terris Vicarius, & unus Ecclesiæ universæ caput.

In eum modum illa vox nihil obstrepit ceterorum Patriarcharum amplitudini. Neque enim Papa, qua Patriarcha est, Oecumenicus dicitur, sed in Occidente solo jus Patriarchicum obtinet exercitque, perinde ut suum ceteri plenissimum in Oriente. Potuit ergo in Synodo Chalcedonensi jure dici Papa, qua Papa, Universalis, aut Oecumenicus: non potuit Patriarcha Constantinopolitanus, non potuit Papa ipse, qua Patriarcha Occidentis, nisi conculcatis & eversis penitus ceteris Patriarchis. Quemadmodum idcirco universalis Ecclesia est Catholica, & Oecumenica, quia sola & unica est in toto orbe terrarum: & Generale Concilium est Oecumenicum, quia unicum est, totamque amplectitur Ecclesiæ auctoritatem, ibi in Pastoribus suis congregatæ. Ut Papa, Universalis est & Oecumenicus, quia unicum ipse est Ecclesiæ universalis caput; ita Patriarcha Constantinopolitanus dici posset Oecumenicus, si solus esset totius Ecclesiæ Patriarcha. Permira ergo erat Gregorii sapientia & sagacitas, ut qui animo prævideret, eo tendere Episcopi Constantinopolitani conatus omnes, ut constitutum a Christo ordinem everteret: ac Petri loco, quem Christus omnipotentissima vi gratiæ suæ caput Ecclesiæ dederat, contutatusque erat adversus Imperatorum Romanorum diuturnas acerbissimasque infestationes; Ecclesiæ caput alterum daret, regia duntaxat potestate, & ambitiosorum hominum vanissimis cupiditatibus subnixum.

XII. Videtur etiam ultra progredi Gregorius, & illud præterea contendere, nova illa Joannis ambitione, non solum Patriarchas omnes, sed & omnes orbis Episcopos suis exturbari Sedibus, honoribus spoliari: *Si hoc dici libenter permittitur, honor Patriarcharum omnium negatur. Et cum fortasse is in errore perit, qui universalis dicitur, nullus jam Episcopus remansisse in statu veritatis invenitur* (1). Et in alia Epistola: *Nullus Apostolicæ Sedis Antistitum hoc temererium nomen arripuit, ne si sibi in Pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur* (2). Et alibi rursum: *Si unus Episcopus vocatur universalis, universa Ecclesia corruit* (3). Ubi vero rescribit Eulogio Alexandrino, qui ei nomen appinxerat universalis Papæ, illud præ se fert Gregorius, ne sibi quidem id nominis aptari posse, quin dejiciantur proterantur-que ceteri omnes orbis Episcopi. *Vobis subtrahitur, quod alteri, plus quam ratio exigit, prabetur. Ego enim non verbis quæro prosperari, sed moribus: nec honorem esse deputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. Meus namque honor est, fratrum meorum solidus vigor. Tunc ergo vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur. Si enim universalem me Papam vestra sanctitas dicit, negat se hoc esse, quod me fatetur universum* (4).

XIII. Quæ posteriora Gregorii verba apertum faciunt, excitatum tunc fuisse illum, non venditandæ suæ, deprimendæque alienæ dignitatis fœda quadam & insana cupiditate: sed zelo & amore defæcatissimo modestiæ, humilitatis, & caritatis maxime ejus, qua conflagrare debet semper Collegium Episcopale. Ambitiosum Universalis nomen nec ab ullo patiebatur arripi Episcopo, nec ipse sibi, quamvis sine ambitione posset, arripiebat. Volebat scilicet, ut honorem Episcopi suum non in strepitu pompaque nominum, sed in morum sanctimonia modestiaque collocarent: nec honori sibi quisquam duceret fore, quod Coepiscopis dehonestamento esset. Se enim, qui longe supra alios esset, eo potissimum honore delectari, quo fieret ut ne debitus aliis honor aut negetur, aut minuatur. Nec solum non sumebat ipse, sed nec adscribi patiebatur sibi a quoquam nomen Uni-

(1) Ibid. (2) L. 4. Ep. 38. (3) L. 6. Epist. 24. (4) L. 7. Ep. 30.

Universalis: ne unde cresceret ipse, inde fratres decrescerent: & quantum sibi superfunderetur honoris, tantum aliis demeretur.

XIV. Eccui enim dubium esse potest, quin ea vox Episcopus, Papa, Patriarcha *Universalis* in eum sensum flecti possit, ut exclusis aliis unicus sit Episcopus, & solus? quemadmodum universalis Ecclesia & universale Concilium cum dicitur, aliæ Ecclesiæ, aliaque præterea Concilia esse simul posse negantur. Potuit ergo debuitque Gregorius in ambitiosam hanc significationem rapere nomen Universalis, cum illud usurpare Episcopus Constantinopolitanus inciperet: 1. ut ne res nova & invidiosa impune invalesceret, utque inde eruptura aliquando mala anteverterentur. Id vero perfici non poterat, nisi insidiosus & pravus nominis sensus detegeretur, & quæ inde fraudes cladesque emergere possent, palam fieret. 2. Quia qui primus id molitus est, jus sibi universale in omnes, quod certe suum non erat, reapse usurpabat, ut & vocaret Concilium, & inscio Papa, nec vocatis Patriarchis ceteris, de Antiocheno Patriarcha solus judicaret. Non alienum ergo erat a ratione, ut existimaret Gregorius cum ambitioso nomine consentire usurpationem potestatis; alterum prodire ex altero: nec minus in animo & nomine, quam in opere esse cupiditatis. 3. Quia Joannes iisdem insistebat vestigiis, quibus ejus olim antecessores, in Concilio Constantinopolitano, & Chalcedonensi, supra ceteros Patriarchas efferre se machinati erant, & usurpata semel jura regiæ auctoritatis patrocinio deinceps sibi adseruerant. Nam etsi negasse Leoni videatur Anatolius, suo consilio & impulsu novatum quidquam fuisse in Concilio Chalcedonensi, & ei se, quæ sibi attributa fuerat, potestati renuntiare: ita tamen ea de re loquitur Liberatus: *Et licet Apostolica sedes nunc usque contradicat, quod a Synodo firmatum est, Imperatorio patrocinio permanet quodammodo* (1). Æquum erat profecto, ut cum Joannes Jejunator in promovendis antecessorum conatibus & consiliis totus erat, Pelagius, & Gregorius Leonem Magnum imitarentur, eique obniterentur novitati, quæ & Ecclesiæ unitati minaretur exitium, & humilitatem everteret unitatis conservatricem: juxta illud ejusdem Gregorii ad Eugium Episcopum Alexandrinum (2): *Hoc ab unitate atque humilitate Ecclesiæ malum superbiæ, & confusionis amoveat Deus. Obtestor, ut constanter ac sine præjudicio servetis, sicut accepistis Ecclesias*. 4. Neque enim ignorabat Gregorius, quot & quantas, fovente Principum potestate, excitassent in Ecclesia tempestates Episcopi Constantinopolitani novorum in dies errorum vel auctores ipsi, vel Patroni. Liquet ab ejus Epistola ad Anastasium Episcopum Antiochenum: *Scitis quanti non solum heretici, sed etiam hæresiarchæ de Constantinopolitana Ecclesia sint egressi* (3). 5. Quam prudenter fecerit Gregorius, rei probavit eventus. Nam paulo post ejus obitum commotus aliunde in Cyriacum Episcopum Constantinopolitanum Phocas Imperator, quod & se Oecumenicum diceret, & primum in Ecclesia locum sibi aperte vindicaret, in ordinem illum redegit, & solemni decreto primatum Romanæ Sedis asseruit. *Bonifacius. III. Papa obtinuit apud Phocam Principem, ut Sedes Apostolica B. Petri Apostoli Caput esset omnium Ecclesiarum, id est Ecclesia Romana; quia Ecclesia Constantinopolitana primam se omnium Ecclesiarum scribebat* (4). Hic stetit fracta tunc temporis Episcopi Constantinopolitani superbia, objecto divinitus obice. Sequentibus vero deinde sæculis ulterius audaciusque progressa, effracto unitatis Ecclesiasticæ vinculo, ostendit, quam non injuria ab illo œcumenicæ appellationis monstro ista calamitas eruptura præsagiretur.

XV. Dum primæ Sedis gloriam & majestatem temperaret, & quodam sobrietatis modo constringeret Gregorius, non minus in eo refulsit illa, quæ maximum Ecclesiæ Pastorem maxime decet, humilis magnitudo animi, aut magnanima humilitas, quam

(1) In Breviario c. 13. (2) L. 4. Ep. 36. (3) L. 6. Ep. 24. (4) Paul. Diac. l. 4. de gest. Longob. Anast. Bib. An. 604.

quam ubi inferiores Ecclesias jussit intra modestiæ limites cohiberi. Tantum autem abest, ut Episcopum universalem sese diceret, ut nec Petrum ipsum, nec ejus successores putaret aliud esse, quam prima membra universalis Ecclesiæ, qualia sunt Apostoli ceteri, Apostolorumque successores Episcopi singularum Ecclesiarum. *Certe Petrus Apostolus primum membrum sanctæ & universalis Ecclesiæ est. Paulus, Andreas, Joannes quid aliud, quam singularum sunt plebium Capita? & tamen sub uno capite omnes membra sunt Ecclesiæ* (1).

XVI. Narrat Joannes Diaconus in Gregorii vita (2) primo illum cœpisse Servum servorum Dei in Epistolis suis se præfari, ut hanc etiam in successores transfunderet hæreditatem vere Apostolicæ humilitatis, quæ sola superest ratio crescendi & assurgendi Pontificibus maximæ & celsissimæ Sedis, & contundendi ceterorum omnium intemperantiam, qui refugiunt intra modum & exemplum ejus se continere, quem prima in Sede Ecclesiæ Christus locavit. *Universalis vocabulum refutavit, & primus omnium se in principio Epistolarum suarum Servum servorum Dei scribi satis humiliter definivit; cunctisque suis successoribus documentum suæ humilitatis hæreditarium reliquit* (3). Hoc nempe persuasum habebat, persuasumque omnibus volebat maximus simul, & humillimus Pontifex, veram Episcopi magnitudinem totam esse in humilitate positam: nec aliud Episcopatum esse, quam divinam quandam servitutem, qua eorum servi Episcopi fierent, quorum viderentur esse domini: *Ego qui per Episcopatus onera servus sum omnium factus*. Neque vero diffiteor, Augustinum quoque quibusdam in Epistolis scripsisse se Servum servorum Dei ante Gregorium; postea autem Galliarum Episcopos aliquot, Bonifacium Moguntinum, aliosque complures idem fecisse. At hæc nihil obstant, quin vere dixerit Joannes Diaconus hæreditarium nomen a Gregorio in Romanos deinceps Præsules devolutum esse; hanc quippe esse primæ Sedis summam gloriam, quæ sola humilitate exaltari potest, ut sola humilitate exaltatus est Princeps Pastorum Christus: *Ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum*.

XVII. Fateor etiam, primum omnium in secunda Synodo Ephesina Dioscorum Episcopum Alexandrinum ab Olympio Evazorum Episcopo Patriarcham Oecumenicum appellatum esse; perlectamque fuisse hanc pseudosynodum in Concilio Chalcedonensi, & nec vel tunc superbum id nomen rejectum esse. Verum præter quam quod semel hoc tantum subjecit Olympius, ut prætervolare & fallere facile potuerit audientes vocula nova: ut Synodus Ephesina II. gloriæ illis fuit, quos ignominia, aut martyrio affecit: ita dedecori iis fuit, quos ordinavit. Nec dici potest ei voci dum retegeretur, non contradixisse Chalcedonensem Synodum: quæ & pseudosynodum totam, & infamem Dioscori ambitum, & ipsum etiam damnavit Dioscorum, qui præsidebat Synodo, ut sperabat, generali. Quia ex præsidendi dignitate videri potest etiam occasionem arripuisse universalis Patriarchatus sibi usurpandi. Non inscite enim conjicitur Oecumenici nomen attributum ei fuisse ut Præsidi Synodi, quæ Generalem se jactabat, & ei Patriarchæ, cui jus esset in alios Patriarchas: velut hic Dioscorus in depositionem Flaviani Patriarchæ Constantinopolitani incumbebat. En verba Olympii Episcopi Evazorum: *Præsente Universali Concilio, cui Præsul est & primus, & sanctissimus Pater noster, & Universalis Episcopus Dioscorus* (4). Hinc ergo etiam emicat in hac ipsa hujus nominis Dioscoro ascripti abusione, eo significatum esse Episcopum vere universalem, qui jure suo Synodis Oecumenicis præsideret, & de deponendis Patriarchis judicium sibi vindicaret: quo Pelagius, & Gregorius sensu nomen illud induerunt. Tam ergo a vero abhorret, non improbatam esse a Concilio Chalcedonensi vocis hujus attributionem, quando Dioscoro adscripta est: quam non esse ab eodem damnatum latrocinium Ephesinum, rescissumque quidquid ibi per summum nefas tentatum fuerat; & nefandam in primis Dioscori machinationem, qui hac deni-

(1) L. 4. Ep. 18. (2) L. 2. c. 1. (3) L. 4. c. 58. (4) Act. 1. Concil. Chalc. X.

denique insolentissima audacia impietatem suam cumulavit, ut in ipsum Romanum Pontificem excommunicationis sententiam vibraret. Usque adeo sibi videbatur Imperatoris patrocinio universalis Episcopus evasisse. Contra vero tributum id nomen Leoni est in Concilio Oecumenicorum vere Conciliorum numerosissimo & augustissimo, in libellis supplicibus quatuor, quos & ipse legit Martianus, & legendos remisit Concilio; Synodo tota non modo non contradicente, sed unanimi consensu approbante: approbante, inquam, non nudum & inane nomen, sed summam potestatem, quæ hoc nomine significabatur, quæque tunc splendidissime exercebatur a Leone: ut nimirum esset & Concilii Oecumenici proprius Præses, suæ Sedis iure, & iudex causarum Patriarchalium, & Ecclesiæ caput universalis.

XVIII. Sentio, non temperasse sibi ab eo nomine sequentibus sæculis Episcopos Constantinopolitanos. Eo sane non abstinuit Sergius in iis, quæ lecta sunt in Romano Concilio sub Martino Papa (1). Verum eiusmodi usurpationes Concilio VI. generali quodammodo reprobatæ fuisse videntur (2). Legati enim Papæ ter in subscriptionibus Papam vocant Oecumenicum. Gregorius vero simpliciter se scribit Episcopum Constantinopolis novæ Romæ. Quod & in subscritionibus observare est orationis ad Imperatorem habitæ.

XIX. Porro si ea fuit Joannis Jejunatoris vitæ sanctitas, quam Græci commendant Historici, non est tamen, quod quenquam moveat Gregorii adversus illum excandescentia. Factum enim hoc ejus unum, non personam, non reliquam vitam vehementius insectatus est. Nemo nescit præclarissima sanctimonia & innocentia homines, homines tamen fuisse; instar siderum, instar Solis etiam effulsisse, sed & nonnullis quandoque defectionibus obscuratos fuisse. Si ultra, quam fas erat in asserendis & promovendis Sedis suæ juribus progressus est Joannes, forte non tam rei suæ studio fecit, quam Ecclesiæ. Nec prospiciebat animo, quo olim audaciæ venturi essent, quos habiturus erat dignitatis magis suæ successores & hæredes, quam virtutis. Si ipsam famam lacessivit Gregorius, ut quam fucatam personatamque existimaret, non alio quam modestiæ, & humilitatis amore stimulatus fecit; in ea invectus, quæ vitii cujuscunque & superbiæ maxime speciem præ se ferrent. Invehi paulo vehementius illum in Joannem & æquum erat, & necessarium. Impeti enim & labefactari par erat, non facta tantum ejus, sed consilia; & furtivam spem, non præsentem tantum, sed futuram: nec ejus tantum, sed & successorum ejus, quorum consilia in Ecclesiæ Orientalis perniciem sese tandem explicuere. Viris etiam Sanctissimis sua invicem consilia inexplorata inviaque sunt, inaccessi mentium sinus. Hinc inter eos quandoque lites ebulliunt & pugnæ, ubi non aliud quam virtutes aliæ aliis collidi videntur, quæ tamen adeo non vel maculantur innocuo hoc certamine, vel debilitantur, ut incrementum etiam vel puritatis consequantur non mediocre, vel fortitudinis. In his sane ultro citroque non homines, sed hominum vitia impugnantur; & ubi adversus vitia immerentibus aspersa certatur, non certatur tamen nisi contra vitia. Ejusmodi nimirum jurgia & pia certamina sunt, quibus inter se apud Danielem Angeli sancti confligabantur, quibus eadem Scriptura teste Israelitæ alii aliis pene commissi sunt, cum hinc, & inde par pietatis & religionis amor æstuaret. *Vides igitur quod pro eadem religione, qua recte colitur Deus, non solum dissentire a se invicem, verum etiam laudabiliter pugnare adversum se religiosi ac rectissimi possunt, dum eos non ratio divini cultus, sed alterius alterum latet intentio*. Hæc Facundus ad Justinianum Imperatorem (3). Addit Prophetas fuisse inter Israelitas, qui adversus Tribum Gad prælium inire parati essent, propterea quod violatam in eo concussamque religionem suspicabantur, quod ex adverso æternum religionis monumentum futurum erat. Addit denique, in investigandis hominum arcanis consiliis non ulterius progredi aut introspicere teneri Episcopos, quam Prophetas. Denique Concilium Ephe-

(1) Act. 18. (2) Ibid. (3) Facun. l. 7. c. 6.

Ephesinum primum ex una parte, ex alia Antiochenum cum decem Provinciis magna animorum contentione olim decertasse, cum pari utrimque erroris odio, pari veritatis amore æstuarent omnes; sed pari fere invicem mentis, in qua latere putarent errorem, ignorantia deluderentur. *Quare intentionem, & invenies utramque partem pro divino cultu fuisse solicitam. Quare ignorantiam, & neutram invenies, quæ ad divinum cultum pertineat, sed alteram partem alterius intentionem ignorasse.*

CAPUT XII. *P. 1. l. 1. c. 7.*

De Patriarcha Hierosolymitano, per eadem quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. Prærogativæ Ecclesiæ Hierosolymitanæ.
II. Iis orbata est, ubi eversa est civitas Hierosolymitana ab Hadriano, a quo non procul extructa est Ælia.
III. Temporibus demum Constantini in Hierosolymam revixit eandem, quæ quondam floruerat.
IV. Habebatur etiam Æliæ, & locis sanctis honos maximus, etiam ante tempora Constantini.
V. Confessus & sedis honorem illi concessit Synodus Nicæna, nec tamen ejus Episcopum subduxit potestati Metrop. Cæsariensis.
VI. Non ei tamen merus erat honor Protothroni, sive primi Suffraganei.
VII. Ea sedendi prærogativa recaluit cupido Sedis Apostolicæ, ut quondam.
VIII. Juvenali Episcopo Hierosolymitano opportuna aspirare visa sunt tempora Ephesinæ primæ Synodi ad fundamenta Patriarchatus sui jacienda, truncato Patriarchatu Antiocheno. Restitit ei Cyrillus.
IX. Causam suam munivit Juvenalis Rescriptis Theodosii Junioris.
X. Convenit tandem ei cum Patriarcha Antiocheno, conventa confirmat Chalcedonensis Synodus, eique Palæstinæ tres attribuuntur.
XI. Cur minus repugnarit Papa, qui similiter grassanti Episcopo Constantinopolitano tam fortiter renitebatur.
XII. Hierosolymitani Patriarchatus confirmatio.
XIII. Nova illi a quinta Synodo generali firmamenta, & augmenta potestatis.
XIV. Quid sentiendum de Rescriptis Imperatoris, de quibus supra.
XV. Et de conatibus Patriarcharum ad juris sui amplificationem.

I. CUm in Concilio demum Chalcedonensi constitutus fuerit Patriarchatus Hierosolymitanus, perinde ut Constantinopolitanus, quintaque hæc sit, & postrema Patriarchalis Sedes, ei illustrandæ statim incumbemus, etsi ad ea deveneramus, quæ invitarent nos, ut de tribus Exarchis minoribus verba faceremus, quos tandem absorbuit Constantinopolitana sedes.

Ac primo quidem non potest non videri permirum, qui factum sit, ut inter Patriarchales Sedes extremum locum nacta sit Hierosolymitana Ecclesia, cum tam vere, quam reverenter ad Hormisdam Papam scripserit Justinus Imperator, eam esse matrem Christiani nominis, ut nemo ausit ab illa sese alienare. *Hierosolymitanæ Ecclesiæ omnes favent, cum sit mater Christiani nominis, ut nemo audeat ab ea sese discernere* (1). Et cum non minus vere ab Epiphanio dictum sit, Jacobum Apostolum ejus urbis primum fuisse Episcopum, cum suam ipsius Sedem Christus ei commendasset. *Primus ille Episcopalem cathedram cepit, cum ei ante ceteros omnes suum in terris thronum Dominus tradidisset: ῷ πεπίστευκε κύριος τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς πρώτῳ* (2).

II. Mirari autem desines, si perpendas, non eundem Hierosolymæ eversæ statum locumque esse potuisse, ac stantis. Diruta quippe cum a Romanis fuisset, nec nisi aliquantis post annis extructa & nominata Ælia ab Ælio Hadriano Imperatore loco non eodem, quamvis vicino; posthac non eadem urbs videri potuit cum Hierosolyma, nec idem Episcopatus. Nicæna Synodus ejus

(1) Post Epist. Hormisd. (2) Hæresi 78. n. 7.

ejus loci Episcopum non alio indigitat nomine, quam Episcopi Æliæ. Hilarius, Athanasius, Gregorius Nazianzenus negant sua ætate superfuisse Hierosolymam. Spei suæ & votis nonnihil assentabatur Hieronymus, (1) cum eandem volebat esse ac Hierosolymam, quasi eodem loco, & ex veteris Hierosolymæ ruderibus restaurata fuisset. Propius abest a vero alibi, cum hunc Episcopatum *Ælium territorium vocat;* cum non sine loco dicit Joannem ejus urbis Episcopum Apostolicam suam cathedram venditare: *Apostolicam Cathedram habere se jactans;* cum denique affirmat Episcopum Hierosolymitanum subesse Metropolitæ Cæsariensi, & Exarcho Antiocheno: *Palæstinæ Metropolis Cæsarea: Orientis Antiochia. Aut igitur ad Cæsariensem Episcopum referre debueras, aut Antiochenum* (2).

III. Enimvero Æliensibus Episcopis non ante venit in mentem, ut Æliam Apostolica sede decorari vellent, quam magnificentissima ibi templa Constantinus, & Helena Christo construxissent. Tunc sane hominum æstimatione & voluntate Hierosolyma hæc fuit rursus quasi rediviva, & ex suis Ipsa cineribus excitata. Auctor est Eusebius, (3) Constantinum Imperatorem excitandis his & dedicandis Christo templis, novam quasi Hierosolymam excitasse, ex adverso illius veteris, quæ Christo mortem, sibi exitium consciverat: *In ipso Servatoris nostri martyrio fabricata est nova Jerusalem, ex adverso veteris illius celeberrimæ, quæ post nefariam Domini cædem, ultimam vastitatem experta est.* Eodem sensu idem Eusebius capiendus, cum ait servatam ibidem fuisse Apostolicam sedem. *Hermon Apostolicam Cathedram, quæ illic etiamnunc servatur, obtinuit* (4). Hæc dicta sunt ex usu loquendi novato post Constantini tempora, & convenienter iis, quæ sibi deberi contendebant novæ Hierosolymæ Episcopi. Verum post tam diuturnum naufragium, vix tandem illi centum viginti post annis in Concilio Chalcedonensi ad Patriarchatus privilegia protrudere se potuerunt (5). Quod vero ad Christi thronum pertinet, quo Epiphanius ajebat Jacobum a Christo jussum esse sedere, respondet scitissime Petrus Damiani, Christum non unius seorsim, sed Ecclesiarum omnium Episcopum esse, atque ita Primatum Patriarcharum nonnisi a Petri Primatu profisci. *Constat Dominum Salvatorem non uni cuilibet cathedræ speciali jure præesse, sed cunctis unum Pastorem universaliter præsidere. Liquet ergo Ecclesiarum ordinem esse dispositum juxta privilegium Petri, non secundum incomparabilem excellentiam majestatis* (6). Adde, non potuisse Christum, qui tam luculenter evertendam esse funditus Hierosolymam præmonuerat, Ecclesiæ suæ principem Sedem ibi figere, si vel maxime mentem advertamus ad æterna Dei tremendaque consilia, quibus statum illi & certum erat, Judæos abjicere, a quibus toties abjectus fuerat, & Ecclesiæ suæ imperium in Gentes propagare.

IV. Quanquam de his ambigere nemo jure possit, indubium tamen est, tribus quatorve primis sæculis apud Fideles, Scriptoresque Ecclesiasticos summo in honore fuisse dignitatem sanctitatemque Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Clemens Alexandrinus apud Eusebium (7) ait, Petrum, Jacobum, & Joannem de Principatu non contendisse, sed Jacobo omnes Episcopatum Hierosolymorum concessisse. *Quamvis ipsos Dominus cæteris prætulisset, non idcirco de primo honoris gradu inter se contendisse, sed Jacobum cognomine Justum Hierosolymorum Episcopum elegisse.* Tradit Eusebius, (8) post Jacobi mortem coisse Apostolos, ut ferebatur, & in ejus locum subrogasse Simeonem, carnis propinquitate Christo conjunctum; ante eversam per Hadrianum Hierosolymam Episcopos sedisse quindecim de Circumcisione omnes, alios deinde assumtos de Gentibus (9); Concilio de Paschate in Palæstina habito, sub Victore Papa, Cæsariensem, & Hierosolymitanum Episcopos præfuisse (10). In ordinatione Origenis, Cæsariensis Episcopi nomen Hierosolymitano præponitur: contra autem in Concilio Antioche-

(1) In Epitaph. Paulæ. (2) Epist. ad Theoph. con. error. Jo. Hierof. Epist. ad Pamach. cont. error. Joann. Hie. (3) L. 3. de vita Const. c. 33. (4) Hist. l. 7. cap. ult. (5) Concil. Chalced. Act. 7. (6) Opusc. 35. cap. 4. (7) Eusеb. l. 2. c. 1. (8) L. 3. c. 11. (9) L. 4. c. 5. L. 3. c. 11. 35. (10) L. 6. c. 8. L. 7. c. 28.

tiocheno adversus Paulum Samosatenum: sic enim habet Eusebius: *Hymenæus, qui Ecclesiam Hierosolymitanam regebat, & Theotecnus, qui Cæsariensem illi finitimam administrabat.* Seriem perpetuam Episcoporum Hierosolymæ eadem diligentia literis mandavit Eusebius, qua & ceterarum Apostolicarum sedium. Et quamvis e re sua esset, quippe qui Metropolin Cæsariensem regeret, ut muniret & obfirmaret se adversus crescentem sui suffraganei potestatem: non solum Hierosolymam, ut vidimus sedem Apostolicam nominat: sed & cum enarrasset templorum a Constantino, & Helena extructorum magnificentiam, novamque ex adverso veteris excitatam Hierosolymam, addit, hanc forsan esse Hierosolymam novam, quam Prophetæ in cœlum laudibus extulerant. *Atque hæc forsitan fuerit recens illa ac nova Jerusalem, Prophetarum vaticiniis prædicata* (1).

V. Si in his ad Constantini voluntatem se, calamumque suum conformabat Eusebius, credere par est, ad eandem se accommodasse universas Ecclesias, Refert Sozomenus (2) universo ex orbe fideles convenisse Hierosolymam, ut conditarum ibi a Constantino Ecclesiarum dedicationem octo diebus, cum pie, tum splendide celebrarent. Non potuit Nicæna quidem Synodus non augere novam hanc Hierosolymam novo dignitatis & honoris splendore; intacto tamen id fecit Metropolitico Cæsariensis in eam Episcopi jure, cui paruerat jam inde cum diruta est a Tito Hierosolyma vetus, Episcopalisque cathadra a circumcisis ad incircumcisos Præsules devenit. Simillimum enim veri est, judaizantis illius Ecclesiæ Episcopos primos quindecim, circumpositis Ecclesiis omnibus imperitasse: at excisa Hierosolyma, Æliæ Episcopum sub Cæsariensi fuisse Metropolita, cum aliqua sin minus juris, certe honoris prærogativa, quem sponte concederent Episcopi ejus urbis Præsuli, ad quam toto ex orbe convolabant fideles, adoranda Servatoris vestigia exosculaturi. Id satis aperte innuit Canon VII. Nicæni Concilii: *Quia consuetudo obtinuit, & antiqua traditio, ut Æliæ Episcopus honoretur, habeat consequentiam honoris, salva Metropoli propria dignitate.*

VI. Quia ergo opinione magis, quam re vetus hæc erat Hierosolyma, idcirco veterum Episcoporum illi tantum concessus honor, non jurisdictio. Ea fuit quorundam opinio, laudato Canone Protothroni dignitate tantum illum fuisse donatum, id est, primi inter Episcopos Provinciæ suffraganei. Verum parum id consentit cum amplitudine Sedis Apostolicæ, quam & spe præsumebat ipse, & non pauci alii ei affingebant. Synodus quidem Constantinopolitana, quæ quinque Orientalis Imperii Exarchos declaravit roboravitque, Episcopum Hierosolymitanum amplissimo huic collegio ideo non adscripsit, quod congrua jurisdictione destitueretur. Verum in Epistola Synodica ad Damasum Papam, & ad Occidentales data commendatur Cyrillus Episcopus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, matris aliarum Ecclesiarum. *Ecclesiæ Hierosolymitanæ, quæ est aliarum omnium mater, Cyrillum Episcopum vobis ostendimus* (3). Intexuit hanc Epistolam Historiæ suæ Theodoretus, qui non tacet alibi exitiales dissensiones, quæ inter Acacium Cæsariensem Metropolitanum eruperant, & Cyrillum Hierosolymæ Episcopum de Primatu Sedium: περὶ πρωτείων. Abdicavit Cyrillum Acacius, & referente Sozomeno, in Seleuciensi Synodo confirmata est ea sententia, quod Apostolicæ sedis gloria ferociens Cyrillus, cum Metropolitano suo contumacius altercaretur: *Quod cum Episcopus Hierosolymorum constitutus esset, de jure Metropolitico altercaretur cum Episcopo Cæsareæ, velut Apostolicæ Sedis Antistes*, περὶ μητροπολιτικῶν δικαίων διεφέρετο, ὡς ἀποστολικοῦ θρόνου ἡγούμενος (4).

VII. Ex confessus honorificentia a Nicænis Patribus indulta argumentabatur non improbabiliter Cyrillus ad ea, quæ hinc consequi deberent, privilegia reliqua. Et cum istud honoris augmentum non posset fere tribui, nisi continuæ Episcoporum a Jacobo Apostolo usque ad ipsum successioni, hinc ille paulo plura & effusiora, quam Nicæna Synodus exprimebat juris argumenta.

L 2

(1) De vita Const. l. 3. c. 33. (2) L. 2. c. 25. (3) Theod. l. 5. c. 9. (4) L. 4. c. 24.

ta. Joannes Episcopus Hierosolymitanus, cui tam diutinæ simultates cum Hieronymo intercessere, Apostolicæ quoque sedis vacua imagine deludebatur. Ceterum Diospolitanæ Synodo, quæ Pelagii causam ventilare cœpit, ipse quidem interfuit, præfuit autem Cæsariensis Metropolita. Porphyrius Episcopus Gazæ, sanctitate, & rerum gestarum magnitudine in Annalibus sacris commendatus, Presbyter quidem ordinatus fuerat a Prailio Hierosolymitano Episcopo, at nonnisi a Joanne Cæsareæ Metropolitano in Episcopum electus, & inauguratus est.

VIII. Sed temporis tandem lapsu, ut solet, factum est, ut vetus & nova Hierosolyma in unam conflarentur: sicut & aliæ urbes complurimæ non dissimiles expertæ vicissitudines, alternasque ruinas, & instaurationes, pro una tantum eademque semper urbe habitæ sunt. Interim Apostolico non poterat nomine non honestari Episcopus ejus urbis ab innumerabili peregrinorum turba, qui illuc toto ex orbe Christiano confluebant. Hinc fortasse Ruffinus Episcopos principalium Sedium pernumerans, Romano, Alexandrino, & Antiocheno Hierosolymitanum adjicit, non sine Apostolici nominis laude: *In urbe Roma post Damasum Syricius, &c. Apud Alexandriam Timotheus, in Hierosolymis post Cyrillum Joannes Apostolicas reparavit sedes: apud Antiochiam defuncto Meletio substituitur Flavianus* (1). Sozomenus hos eosdem similiter quatuor commemorat Præsules. Hinc animi additi Juvenali Episcopo Hierosolymitano in Concilio Ephesino. Ea, quæ sibi ipse arrogabat in Palæstinas, jura ibi palam prompsit, eaque callidis & versutis scriptis defensitavit. Cyrillus Alexandrinus Archiepiscopus præerat huic Synodo; cumque naris emunctissimæ viro subolesceret, si Patriarchatus nunc Antiochenus ab Hierosolymitano Episcopo discerperetur, fore ut aliquando vel hic ipse, vel successorum ejus aliquis impetum faceret in Alexandrinum, eumque ditionis antiquæ parte aliqua truncaret: constantissime restitit Juvenali, & Leonem Romanum postea Pontificem per litteras de tentata innovatione commonefecit. Totam hujus rei ita gestæ seriem perdocet nos Leo in Epistola ad Maximum Episcopum Antiochenum: *Subrependi occasiones non prætermittit ambitio, & quoties ob intercurrentes causas generalis Sacerdotum facta fuerit congregatio, difficile est, ut cupiditas improborum non aliquid supra mensuram suam moliatur appetere. Sicut etiam in Ephesina Synodo, quæ impium Nestorium peremit, Juvenalis Episcopus ad obtinendum Palæstinæ Provinciæ Principatum credidit se posse sufficere, & insolentes ausus per commentitia scripta probare. Quod sanctæ memoriæ Cyrillus Alexandrinus Episcopus merito perhorrescens, scriptis suis mihi, quid prædicta cupiditas ausa sit, indicavit, & sollicita prece multum poposcit, ut nulla sollicitis conatibus præberetur assensio* (2). Opportunitate temporis utebatur ad consilia sua promovenda Juvenalis, quando nempe Joannes Antiochenus Præsul pseudosynodo Ephesinæ præerat, Nestorianarum partium quasi signifer, etsi Nestorio ita patrocinari se vellet & speraret, ut ejus damnaret errores. Erat tamen ingentis flagitii reus Joannes, qui Ecclesiam Synodumque in partes scinderet, auctoremque foveret, cujus damnaret doctrinam fidei infestissimam. Itaque non immerito ea pœna mulctandus fuisset, ut parte aliqua suæ potestatis minueretur, si intactis Ecclesiæ suæ juribus ea feriri ipse potuisset. Regebat tunc Ecclesiam Romanam, nondum Pontifex, sed jam Archidiaconus Leo. Ea de causa ad illum scripsit Cyrillus, ne imponeret Pontifici Juvenalis, extunderetque Patriarchatum Palæstinæ.

IX. Etsi parum ex animi sententia res cesserat, spem non abjecit Juvenalis. Secundior illi aura in Concilio Chalcedonensi aspiravit. Quanquam & dubitare possis, an vel in Ephesina Synodo Cyrilli reluctantis auctoritate fractus ab inceptis destiterit. Hæc enim prorsus stupenda ejus ad Synodum verba leguntur: *Oportebat, Joannem Antiochiæ Episcopum obedientiam deferre Apostolico throno Hierosolymorum Ecclesiæ*

(1) Ruffinus L. 2. c. 21. (2) Epist. 62.

clesia, apud quem maxime mos est ex Apostolico ordine, & traditione, ut ipsa sedes Antiochena dirigatur, & apud eum judicetur (1). Non possunt hæc verba non stuporem aliquem menti innicere; nec video, quem in sensum trahi possint, nisi quis dicat, eo tempore quo Archiepiscopi duo, Antiochenus, & Constantinopolitanus, Joannes, & Nestorius, in Concilium universale palam rebellabant, schismaticamque ipsi seorsum agitabant Synodum, cum Cyrillus suo, & vicario Papæ nomine præsideret Oecumenicæ Synodo, primum omnium Cyrillum esse Episcopum Hierosolymitanum; qui cum aliunde vicinior esset Antiocheno Patriarchæ, inter ejus judices facile principem locum habere deberet, ex prisco Apostolicorum temporum, & Ecclesiasticorum judiciorum more, quo illustriores accersebantur ex vicinis Episcopis ad majores graviorésque causas dijudicandas.

Juvenalis repulsam passus a Cyrillo, & quod inde facile conjicias, a Romana sede: Rescriptum Imperatorium impetravit, quo Theodosius junior tres illi subjiciebat Palæstinas, duas Phœnicias, & Arabiam. Obtinuit & Rescripta contraria Antiochenus Episcopus. In longum tempus protracta lis est. Indixit Ephesinam secundam Synodum Theodosius, peculiaribus Rescriptis Dioscorum Alexandrinum, & Juvenalem Hierosolymitanum Archiepiscopum interesse jussit. Solo enim tunc fere, ut jam dictum est, Archiepiscopi nomine donabantur, qui Exarchi postea, & Patriarchæ dicti sunt.

X. Finem tandem controversiæ diu vexatæ imposuit Concilium Chalcedonense (2), confirmatis iis, de quibus inter se convenerant Archiepiscopus Antiochenus, & Hierosolymitanus, scilicet ut Antiocheno Phœniciæ duæ cum Arabia restituerentur, tres Palæstinas haberet deinceps Hierosolymitanus. Assensi sunt Legati S. Sedis *pro bono pacis*, hoc est, ut sedaretur diuturna illa contentio. Leo Papa universim testatus est improbari a se, si quid quisquam Chalcedone contra Nicænos Canones tentasset: de amplificanda Episcopi Hierosolymitani potestate & dominatione verbum fecit nullum. Non multo post tempore ad Juvenalem scripsit (3), nec innovationem ejus gratia factam displicere sibi significavit. At cum Episcopo Constantinopolitano ita egit, ut eum ab usurpato jure discedere coegerit, tametsi a Chalcedonensibus Patribus confirmato. Denique tam patienter tulit, quæ de Episcopatu Hierosolymitano novata fuerant, ut Maximo Antiocheno litteris sua jura antiqua repetenti rescripierit (4), damnari a se quidquid præter Nicænos Canones actum esset, nec confirmaturum se, quæ Legati sui Chalcedone fecissent, nisi ea, quæ ad fidem pertinerent. Plura his non addidit, nec specialius quidquam declaravit.

XI. Leoni justæ causæ non deerant, cur ita res temperaret, & aliter cum Episcopo Constantinopolitano ageret, quam cum Hierosolymitano. Inita inter Antiochenum, & Hierosolymitanum pacta, ab universo Concilio firmata & corroborata fuerant. Pars vero Concilii tantum Canonem ediderat XXVIII. in gratiam Episcopi Constantinopolitani. Pacta illa probaverant Legati, Canoni huic palam renisi fuerant. Imperatoris hinc, & hinc Rescriptis freti certaverant Antiochenus, & Hierosolymitanus; vix ergo, aut ne vix quidem poterat concordia resarciri, nisi pacto aliquo ex assensu partium. At nihil istiusmodi videas Constantinopolitanum inter, & Exarchos minores. Adde, quod jam non poterat negari, quin esset Hierosolyma sedes Apostolica. Nam ut habent res hujusmodi, quæ in opinione hominum & voluntate positæ sunt, indubie jam nova Jerusalem eadem erat, quæ vetus: ut in quampluribus aliis civitatibus elucet, quæ post ruinam quodammodo resurgunt. Verum plusquam satis probavit rerum eventus, quam jure Leo incrementa potestatis nova impatientissime in Episcopo Constantinopolitano, in Hierosolymitano leniter tulerit. His enim insolentissimis augmentis suis Constantinopolitanus Episcopus ita crevit, ut in suam, & Ecclesiæ perniciem excreverit: hanc sciderit, se ab ea exsciderit, proscissa unitate, quam qui intaminatam servant, hi demum in

(1) Conc. Ephes. Act. 4. (2) Concil. Chalc. Act. 7. (3) Epist. 72. (4) Epist. 62.

in ea, & ab ea servantur.

XII. Ex iis temporibus monumenta Ecclesiastica omnia Episcopum Hierosolymitanum nobis exhibent semper & Palestinæ primæ Metropolitam, & ejus Patriarcham Diœceseos, quæ tres Palæstinas complectebatur. Scripsit Avitus Viennensis Episcopus ad Hierosolymitanum Episcopum, nec Apostolicam tacuit ejus amplitudinem: *Exercet Apostolatus vester concessos a Divinitate Primatus: & quod principem locum in Ecclesia universali teneat, non privilegiis solum studet monstrare, sed meritis* (1). Exinde autem honoris principatus penes quinque Patriarchas fuit, ante alios quoscunque orbis Episcopos, tumque Constantinopolitanus secundum, quintum Hierosolymitanus locum obtinuit. In sessionibus generalium Conciliorum, & subscriptionibus, in Legibus Justiniani, in Gregorii Papæ Epistolis, hos semper videas Episcopos eminentissimo semper loco supra alios omnes effulgere. Anno Christi 518. Concilio trium Palæstinarum præsidebat Episcopus Hierosolymitanus: cujus rei non pauca alia suppeterent exempla.

XIII. Sileri prorsus hic non debet Guillelmus Tyri in Phœnicia Archiepiscopus, qui Patriarchatus Hierosolymitani prima incunabula repetit a Synodo V. Generali (2). In hanc opinionem adduci ille potuit, vel ex eo, quod Synodi Trullanæ Canone XXXVI. in enumerandis Patriarchis primus post Papam locus tribuitur Constantinopolitano, quem deinde Alexandrinus, & Hierosolymitanus sequuntur; nemo nescit enim Trullanæ Synodi Canones a Græcis adscriptos fuisse Synodo Generali V. & VI. vel certe ex eo, quod amplificati sint ejus fines ab eadem Synodo, adjectæque Metropoles quædam Syriæ, & Phœniciæ, ut Berythus, & Ruba.

XIV. Duo quædam supersunt nobis obiter observanda. Primum est, arte quadam & improba astutia obrepsisse Juvenalem Imperatori, ut pragmatica ab eo impetraret, quibus detracta de Antiocheno Patriarchatu portio, Episcopatui Hierosolymitano attribueretur. Facile Antiochenus contraria obtinuit Rescripta, & ex pugnantibus inter se Imperatoriis litteris orta contentio. Ab Ephesina Synodo illud privilegium extorquere conatus erat Juvenalis, ut qui certo sciret, eam esse propriam Ecclesiæ, Synodique potestatem, non Imperatoris. Hunc tamen honorem habuit Synodus Chalcedonensis (3) majestati Imperii, ut ejus rescripta nec revocaret, nec rescinderet. Id præstitere Imperatorii Magistratus, facta a Marciano potestate: *Cessantibus secundum jussionem divinissimi & piissimi Principis omnibus Pragmaticis, & quocunque modo factis ab utraque parte litteris impetratis, insuper & multatione, quæ in eis hujus rei causa noscitur contineri.*

XV. Secundo rursus id observari par est: quæ fecere Hierosolymitani Episcopi, ut Sedis Apostolicæ sibi restitueretur honor, quo exciderant, ea non solum venia, sed etiam laude digna fuisse, si Ecclesiæ suæ rebus magis, quam suis studebant ex animo. Denique etsi culpæ immunes omninò non erant, potuit illa minime gravis videri, cum Apostoli inter se de Primatu contenderent, eo etiam tempore, quo sempiterna veritas & justitia Christus illos pronuntiaverat justos, mundosque: *Jam vos mundi estis*. Compertum est autem, justos omnes procul semper esse a crimine, sin minus a culpa.

CAPUT XIII. *P. 3. l. 1. c. 3.*

De Patriarchis antiquis juxta Græcorum mediæ ætatis doctrinam.

I. Balsamon, licet Latinis infensissimus, præcellere Papam ceteris Patriarchis fatetur. De infula sacra, qua donatus est Cyrillus Alexandrinus, ut Generali Synodo Ephesinæ præsideret.

II. Græcorum opinio de II. Canone Concilii Constantinopolitani, ac de provocatione a judicio Patriarcharum.

III. Quod non appelletur a Concilio generali, a Papa, & a Patriarcha Constantino-

(1) Epist. 23. (2) Act. 5. Concil. Const. sub Mena. Guill. Tyr. l. 4. c. 12. (3) Concil. Chal. act. 7.

tinopolitano, id interpretatur Balsamon Imperatorio privilegio concessum fuisse. Quam insulsa sit hæc hallucinatio.

IV. Melius & sanius alibi sentit, successores Apostolorum esse Patriarchas, & a Petri Sede omnes primitus oriundos.

V. Balsamon arbitratur quinque Patriarchas, totidem esse Ecclesiæ Capita, quæ in Caput unum compingantur.

VI. Patriarchæ Constantinopolitano, licet Oecumenicum se jactet, descriptos esse limites, & ipsi Græci fatentur; fatentur & Concilium continuo fore Oecumenicum, ubi præfuerit, etiam absentibus aliis Patriarchis.

VII. Perdiu ante Balsamonis ævum cœperant Græci Ecclesiæ de conculcatis hæresibus victorias, acceptas ferre unanimi Patriarcharum cuique conspirationi. Multifariam id probatur.

VIII. Prærogativa Patriarcharum.

IX. Eorundem Concilia.

I. Divini illius corporis, cujus caput est summus Pontifex, membra sunt longe illustrissima veteres Patriarchæ. Ita ferme loquitur Constantinianæ donationis consarcinator & scriptor, quem minime Græcum fuisse, argumento est postpositus ordine ceteris Patriarcha Constantinopolitanus. *Et si caput quatuor Sedium, Sedis Alexandrinæ, Antiochenæ, Hierosolymitanæ, & Constantinopolitanæ, & ut semel dicam, omnium totius orbis Ecclesiarum* (1). Patriarchas aliquot Constantinopolitanos ob concessa Sedi suæ veteris Romæ privilegia in prima Constantinopolitana Synodo, jam monuimus affectasse omnes dotes honorificas, quibus a Constantino ditati Papæ ferebantur. Verum eos operam perdidisse testatur Balsamon: *Sed eis non recte cessit.*

Refert idem Balsamon, gestari solitam adhuc ab Episcopo Alexandrino in solemnioribus celebritatibus Infulam sacram, quod honoris insigne miserat olim B. Cyrillo Cœlestinus Pontifex, dum generali Synodo Ephesinæ Præsidem illum Vicarium, & tum hæreseos Nestorianæ, tum ipsius quoque Nestorii Constantinopolitani Episcopi judicem crearet. *Cum non posset Cœlestinus adesse Ephesi, & judicare Nestorium: visum est, ut S. Cyrillo a Cœlestino permitteretur huic Synodo præsidere. Ut itaque constaret eum habere jus & auctoritatem Papæ, sedit cum Phrygio, & condemnavit Nestorium. Ab eo ergo tempore cum eodem Phrygio sacrificant, & procedunt Patriarchæ Alexandrini, & non verentur reprehendi.*

Hinc manifeste liquet, quantum Patriarchas ceteros infra Papæ fastigium deprimerent Græci sui, non tantum a Balsamonis ætate, sed a multis retro sæculis ductis probationibus, immo & ab ipsis usque Græciæ cunis. Quippe persuasum illis erat, unius esse Papæ, ut jure præesset Synodis generalibus, & ceterorum Patriarcharum causas dijudicaret. Alexandrini autem Episcopi tanto sibi, Sedique suæ id ornamento fuisse ducebant, quod nomen & personam aliquando in generali Synodo gestassent, ut ad perennem tantæ laudis memoriam, transmittenda successoribus honoris ejus insignia curarent.

II. Enimvero licet Balsomon Patriarchali Antiochiæ dignitate emineret: licet scriptis suis omnibus infuderit acerbissimi odii in Latinos, & in Romanos Pontifices virus illud, quo turgebat: adegit tamen illum veritatis lux invictissima, ut sexcentis in locis Primatui Romanæ Sedis assentiretur. In commentando Canone II. Concilii Constantinopolitani, quo primatus honoris, τὰ πρέσβεια τῆς τιμῆς post Romanum Constantinopolitano addicitur Episcopo, sugillat Balsamon perinde ut Zonaras, eorum argutias, qui hunc Canonem ita interpretabantur, ut illa vox *post* non ordinem, sed tempus sedendi definiret: & qui niti sibi videbantur Canone XXVIII. Concilii Chalced. quo eadem Constantinopolitano atque Papæ jura adscribuntur: τὰ ἴσα πρεσβεῖα.

Contendit quidem Balsamon, a Patriarcharum judicio appellari nec ad Papam posse, nec ad Imperatorem. At qui secum sentiant paucissimos esse, nec ipse dissimulat. Opinabantur enim aliqui adiri posse post

(1) In Nomoc. Tit. 8. c. 1.

post Hierosolymitani Episcopi sententiam Antiochenum, inde Alexandrinum, *& sic deinceps secundum majorem uniuscujusque ordinem* (1): hoc est ab Alexandrino Constantinopolitanum, ab isto Romanum ad judicium properari posse. Censebant alii universim Patriarchales sententias appellationi obnoxias esse; cum secundum Leges non eximantur, nisi Præfectorum Prætorio judicia: & Novella Justiniani, quæ intexta quoque Basilicis est, ut quæ priscum retentet adhuc vigorem, Patriarcham jubeat Imperatori rationem reddere, & pœna mulctari, si plures in Ecclesia sua Clericos ordinet, quam per Leges liceat. *Novella tertia Justiniani decernit, Patriarcham Imperatori rationem reddere, & ab Imperatore corrigi, si Clericum ultra numerum ordinarit.* Nonnulli ubi Patriarchæ rem definissent, appellationis jus laicis indulgebant non Clericis, non Monachis. Perfugium istud ex aliorum sententia patebat in causis pecuniæ, non in Ecclesiasticis & spiritualibus. Erant denique, qui Patriarchæ sententias tunc solummodo appellationi subjicerent, cum delegatus ab Imperatore cum aliis judicibus, aut in propria Synodo sententiam ferebat. Alii denique tunc ab eo provocari vetebant tantum, cum causa ad eum per appellationem ab aliis judicibus relata fuerat.

III. In hoc opinionum alternantium æstu asserit Balsamon, ideo per leges concessa Patriarchis non esse privilegia Præfectorum Prætorio, quod creatio Patriarcharum posterior fuisset legum promulgatione: a Justiniano autem ideo prætermissa hæc esse, quod pius magis, quam suspicax Imperator, petulantiam hominum non putaverit tantam esse posse, ut nec Patriarcharum judicio acquiesceret: se officio fecisse satis ratus, si omnes ad Patriarcharum decreta observanda hortaretur. Porro cum Constantinus Pontifices Romanos donarit insignibus omnibus Imperatoriæ majestatis, & Pontificis Romani privilegia Constantinopolitanæ urbis Episcopo communicanda decreverit ejusdem urbis Concilium generale: hinc illud effici, ut tria hæc tantummodo sint Tribunalia, a quibus appellari sit nefas, additis nimirum Statutis Synodorum, a quibus perinde non provocatur, quod non aliter per orbem ea promulgentur, quam Edicta Imperatorum: *Propterea enim ut est consentaneum, & Synodalia edicta instar privilegiorum regalium edictorum emittuntur.* Et inferius: *A Synodo non cadit appellatio, ut a Papa, & a Patriarcha Constantinopolitano* (2).

Vides, ut densissimis tenebris schismatis contagio offuderit clarissima Orientis lumina. Malunt a terrenis Principibus accersere eximias Ecclesiæ, Sacerdotiique dotes, quam confugere ad Regem Regum, qui sponsam suam cœlestium benedictionum largissima copia cumulavit. Ne sine fructu tamen aliquo Balsamonis hallucinationes memoratæ a nobis sint, id saltem inde colligemus, eam fuisse ejus ævi, & aliquanto anteriorum etiam sæculorum consuetudinem receptissimam, ut decreta Conciliorum generalium, Romanorum Pontificum, & Episcopi Constantinopolitani, nulla frustrari possent appellatione: hanc porro Episcopi Constantinopolitani prærogativam schismaticis ipsis Græcis visam esse non alia ab origine manare, quam a prima Sede.

IV. Exploserat alibi Balsamon (3) commentiam hanc ex Constantini donatione expressam privilegiorum primæ Sedis exundationem in Sedem Patriarchalem novæ Romæ; nec adeo schismatis caligne obtenebratus fuerat, quin pellucidiores alios fontes deprehenderet excellentiæ Patriarchalis. Intellexerant nempe Patriarchas propiores justioresque esse hæredes ac successores Apostolorum, quam ceteros Episcopos: *Apostolorum successores eos, qui nunc sunt Patriarchæ, appellat* (4). Huic hæreditati & successioni Apostolicæ auctoritatis multo plus inerat gloriæ & stabilitatis, quam nutanti donationi Imperatoriæ. Sed qui tandem poterat Balsamon Apostolorum successione ditare Episcopum Constantinopolitanum, quum nec ipse dissimulet Byzantium initio Metropoli Heracleensi obnoxium fuisse; ex eoque

(1) In Can. 12. Synod. Antiochen. (2) Ibidem. (3) In supplement. pag. 1114. (4) In Epist. Dionys. pag. 119.

eóque illud etiam residuum observari vestigium, quod ab Heracleensi Metropolita inaugureretur Constantinopolitanus Patriarcha? Si quod exemplum in contrarium promatur, (1) ut Stephani, qui germanus erat Leonis Imperatoris, cognomento Sapientis, quem consecravit Theophanes Metropolitanus Cæsariensis, singulare id quiddam fuerit, præter ordinem, præter morem, quo nihil generali regulæ derogetur.

Sed in alio tractatu, qui cum Orientali jure in lucem editus est, (2) citra fuci suspicionem edisserit idem Balsamon, Patriarchales Ecclesias cum suis privilegiis, effluvia quædam ac propagationes fuisse cœlestis illius Primatus, quo Petrum Christus insignivit; quocirca & ipse post Petrus ordinavit præfecitque Antiochiæ Evodium, Alexandriæ Marcum, Jacobum Hierosolymæ, Andream in Thracia. Tum denique æqualitatem quandam astruere nititur inter quinque Patriarchas, quod instar habeant quinque corporeorum sensuum, quibus Ecclesiæ caput in terris concinnatur: *Cum instar quinque sensuum capitis unius (qui tot esse numero dicuntur, nec dividuntur tamen in partes) apud populum Christianum habeantur, dignitate nihilominus pares sunt in omnibus; & cum Capita Sanctarum per universum orbem Ecclesiarum Dei jure dicantur, locum in eis discrimen ab hominibus statutum habere non potest.* Patriarchas quidem omnes sub illa unitatis & æqualitatis mystica specie consociat Balsamon; at illos dissociat idem ipse non mediocri discrimine, cum Patriarchæ unius Constantinopolitani, & Papæ judicia nulli subesse provocationi censet.

V. Ex antedictis abunde liquet, sic Balsamonis doctrinæ ubertatem nobis admirationi esse, ut ei tamen in rebus plurimis non assentiamur. Adhibendus itaque delectus est, ut pretiosum a vili secernatur. Incesserat porro eruditissimum hunc Scriptorem ea opinio, Ecclesiam primæva ab institutione inter Patriarchas distributam fuisse, illis commendatam, eorum regimini addictam; utque ex universis Ecclesia, ita ex quinque Patriarchis, qui Capita Ecclesiarum sunt, unum coalescere Caput. Ex quo fit, ut una conjunctimque semper eorum nomina recitentur e diptychis inter sacra: *Quamobrem statutum est, ut in quavis Ecclesia Dei, sive ad Euphratem, sive ad Tigrin, sive ad ipsum pertineat Oceanum, conjunctim eorum nomina referantur. Acceperant enim, uti scriptum legimus, regiones gentium, & eorum throni sunt instar Lunæ perfectæ, ac Solis instar coram me sunt.*

Inde fit rursum, ut novi semper creentur Patriarchæ, tum Antiochiæ, tum Hierosolymis, quamvis ab Infidelibus teneantur istæ urbes. Superstes quippe viget post urbium, & Ecclesiarum excidium decus haud unquam interituræ dignitatis: *Quamvis enim gloria thronorum per vim exciderunt, tamen spiritalis gratia non exolescet.* Inde fit rursus, ut quanquam usu invaluerit, ut nomen Papæ Romano uni Præsuli vindicetur: ut Constantinopolitanus, Alexandrinus, & Hierosolymitanus Archiepiscopi dicantur; ut denique proprium sit Antiocheni nomen Patriarchæ, communicatum sit tamen quatuor etiam aliis Patriarchæ nomen, ob indivulsam quinque capitum illorum societatem, quæ ut unum corpus constant, ita omnia sibi mutuo communicant. *Omnino fit hoc propter identitatem honoris, & quod hi quinque Patriarchæ vicem unius Capitis universi corporis obtinent, sanctarum videlicet Ecclesiarum Dei.* Papæ, Patriarchæ, & Archiepiscopi nomina non idem auri, sed prorsus idem menti sonant, nempe patrem significant; ideo & Patriarchæ in commune dicuntur omnes, quo nomine teneritudinis & auctoritatis paternæ Principatus indicatur. Denique ipso quoque Papæ nomine decorati fuere Patriarchæ Alexandrini, ex quo Cyrillum Cœlestinus vestivit suis vicibus, sua auctoritate, suo nomine in Conc. Ephesino: *Et Alexandrinus vocatus fuit Papa, quod sanctus ille Cyrillus in tertia Synodo privilegia Papæ Romani, Cœlestini scilicet acceperit.*

VI. Hactenus Balsamon. At Anastasius Bibliothecarius, cum Constatinopoli degeret, quæ a Græcis hauserat, litteris mandavit. Ea

(1) In supplement. pag. 1114. (2) Jurisd. Orient. l. 7. pag. 442.

Ea autem sunt ejusmodi: *Quod non ideo œcumenicum dicerent Patriarcham, quod universi orbis teneat Præsulatum, sed quod cuidam præsit orbis parti, quæ a Christianis habitatur. Nam quod Græci œcumenin vocant, a Latinis non solum orbis, verum etiam habitatio, vel locus habitabilis nuncupatur* (1).

Tres Orientis Patriarchæ Alexandrinus, Antiochenus, & Hierosolymitanus, cum adesse non possent VII. Synodo generali, ut nec VI. affuerant, immo nec Vicarios Præsules delegare, quod per Infideles, quorum imperio premebantur, Principes id non liceret, scripsere nihilominus validum ratumque fore, quodcunque decrevisset Synodus, maxime cum per Legatos summus Pontifex præesset: *Nullum ex hoc sanctæ Synodo abhæsit præjudicium, præcipue cum sanctissimus & Apostolicus Papa Romanus in ea inventus sit per Apocrisarios suos*.

Hinc emicat, ne ipsos quidem Orientis Patriarchas perfectam & absolutam cum Papa æqualitatem exambiisse, cum faterentur, angusto se coarctari territorio; nec ita desiderari ad Concilii generalis integritatem, ut ipsi interessent, quam ut Papa præesset. Quod autem attinet ad Balsamonis commentum, qui Ecclesiæ universalis unitatem religat ad consensionem quinque Patriarcharum, velut ad centrum quoddam suum; inane prorsus illud est, suaque sponte corruit. Quod vero nec hæresi, nec schismate putat solvi hanc Ecclesiæ Capitum conjunctionem, tam ineptum est, quam quod ineptissimum. Non ante I. II. & IV. Synodos fatetur ille fuisse auctas novâ Patriarchatus dignitate Ecclesias, Constantinopolitanam, & Hierosolymitanam. Ergo tardius ex illius sententia accreverunt Ecclesiæ hæc duo capita, & tunc Ecclesiæ unitas capitumque conditio naturam immutavit suam. Denique fungosa & evanida est tota hæc Balsamonis doctrina, nec ille videtur ante sapere incœpisse, nisi cum scripsit Ecclesias, Alexandrinam, & Antiochenam eo ceteris antecelluisse, quod abundantius in eas exuberaverit plenitudo potestatis Ecclesiasticæ a Sede Petri. Nisi schismatis livore suffusa caligasset ejus mens, verissimum in eo deprehendisset Ecclesiæ centrum, sacris litteris confirmatum, priorum Ecclesiæ sæculorum administratione comprobatum, & Ecclesiis ipsis Patriarchalibus inter se colligandis prorsus necessarium. Verum h c semel constituto, scitissime ab eo dictum est, immensam, quacunque patet, orbis Christiani amplitudinem a Christo primitus Apostolicis Patriacharum subjectam fuisse Sedibus, quas ex una Petri Sede profectas esse, & in unam Petri sedem rursus coaluisse, non semel jam monuimus.

VII. Illud certe constat, Græcos jamdiu ante Balsamonis tempora incœpisse victorias Ecclesiæ, laureasque de adversariis reportatas acceptas ferre unanimi conspirationi omnium Patriarcharum, aut saltem complurium ex ipsis, qui a recti tramite aberrantes ceteros, aut in veri semitam revocarent, aut sacro expungerent Collegio. In hac erat prorsus sententia Syncellus Episcopi Hierosolymitani, cum vices ejus in generali VIII. Synodo gerens, his verbis suam mentem aperuit: *Nostis, quia Spiritus sanctus, qui locutus est in Prophetis, ipse in Apostolis effatus omnia, &c. Ideo Patriarchalia Capita in mundo posuit Spiritus sanctus, ut in Ecclesia Dei pullulantia scandala per ea exterminentur, &c.* (2) Ex quo infert, nequidem opus fuisse vocari in cognitionem causam Photii, quem jam damnasset Papa, nec ceteri Patriarchæ recepissent. *Cum præsidens, & præcedens senioris Romæ Sedis nequaquam receperit Photium, nec etiam Orientis tres throni, non erat opus vocare illum ad examinationem.* Tunc certe Photium pœnituit, puduitque præfractæ audaciæ suæ in aucupandis novis superbiæ titulis. Chirographa quippe extorserat, quibus *Patriarcha Patriarcharum* diceretur. (3) In eadem VIII. Synodo Metrophanes Smyrnensis Metropolitanus Patriarchas contulit cum æternis illis facibus, quas a vulgo aliorum siderum rerum Conditor majori & confertiori lucis calorisque copia distinxit (4). *Tanquam quædam luminaria magna, videlicet quinque Patriarchalia Capita in illuminationem totius terræ, quo præsint diei, & nocti, & separent inter*

(1) Præfat. in VII. Synod. (2) Act. 1. Syn. VIII. (3) Ibidem Act. 2. (4) Ibidem Act. 6.

ter lucem, & tenebras. Eadem prope mens erat Basilii Imperatoris, cum hæc in eadem Synodo est effatus: *Protectione veri Dei nostri quinque Patriarchæ orbis terrarum recta sentiunt, & non est læsio fidei.* Hinc Bahanes Patricius argumentatus est adversus Photium, Photiique fautores: *Ostendite hac hora, quia sive hæresis mota est, sive schisma emersit in qualibet parte, & sensit aliquis extra quatuor Patriarchia, & salvatus est; & audio vos. Hodie quatuor Patriarchia, immo vero quinque condemnant vos: quid vobis videtur ad hæc? Est qui adjuvet vos* (1)?

Ulterius etiam postea idem progressus est, cum dixit nunquam evenisse, ut eodem tempore Patriarchæ quinque in errorem fidei infestum delaberentur: sed æterni Ecclesiæ sponsi propitio numine, ex iis saltem unum aliquem ab errore purum in inconcussa veritatis Petra confirmatum esse, a quo ceteri revocarentur. *Posuit Deus Ecclesiam suam in quinque Patriarchiis, & definivit in Evangeliis suis, ut nunquam aliquando penitus decidant, eo quod Capita Ecclesiæ sunt. Etenim illud, quod dicitur: & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, hoc denuntiat: Quando duo ceciderint, currunt ad tria; cum tria ceciderint, currunt ad quatuor; cum vero quatuor forte ceciderint, tunc unum, quod permanet in omnium capite Christo Deo nostro, revocat iterum reliquum corpus Ecclesiæ.* Quæ in hac argumentatione artes, quæ fraudes delitescerent, excutere supersedeo. Hoc unum moneo, Græcorum artes officiasque in coæquandis quinque Parriarchis, prohibere non potuisse, quin experimento tot sæculorum, quæ luculentissima certissimaque est Scripturarum interpretatio, constet, illum unum, qui primus est inter Patriarchas, ceteris affuisse sæpissime ab errorum, hæresumque barathro educendis, nec eguisse ipsum unquam beneficii vicissitudine.

Denique quamvis subinde existeret & emicaret Græcorum jactantia, induhitatum est, in hac ipsa generali Synodo VIII. plurimum discriminis interpositum fuisse Papam inter, & Patriarchas ceteros, in faustis etiam acclamationibus, quæ desinentibus Sessionibus iterabantur: ut ne opus quidem sit alio documento ullo ad primæ Sedis singularem præcellentiam astruendam. Videsis, quæ Baronius (2) in rem istam decerpserit ex Theodoro Studita, Græcorum omnium eadem hac ætate longe tum doctrina, tum magnitudine animi, & pietate præstantissimo. *Quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata & in cœlis, &c.* cetera missa facio.

VIII. Jam ut cursim aliquid stringam de Patriarcharum juribus, & privilegiis, ea jam fere delibata superius fuisse moneo; ut centra sint unitatis, sin minus in universali Ecclesia, certe in ea quisque latissime effusa, quæ fidei ejus & curæ credita est; ut primi omnium nominentur in sacrorum diptychorum solemni recitatione; ut vinculum mutuæ inter se arctiorisque communionis stringant per litteras communicatorias; ut generalibus Synodis adsint, nec sine insignibus eximiæ potestatis; ut ad ipsos, non ab ipsis appelletur (3). Cetera inferius attingentur, cum sermo fiet de Cruce, de Igne, de Pallio, quæ propria erant eorum ornamenta; denique de suprema potestate extruendi, regendique Monasteria per totam Patriarchicam Diœcesim suam, atque adeo Episcopatibus omnibus suæ ditionis.

IX. Unum hic referam Canonem Synodi VIII. generalis, quo duo potissima innovantur privilegia dignitatis Patriarchalis: nempe ut investiant Metropolitas tractus sui, sive ordinando, sive pallium ad eos destinando: ut vocent etiam illos ad Concilium generale totius Patriarchatus; ubi & in eorum mores ac vitam inquirant, pro legitimi judicis potestate: *ita ut universorum Metropolitanorum, qui ab ipsis promoventur, & sive per manus impositionem, sive per pallii donationem Episcopalis dignitatis firmitatem accipiunt, habeant potestatem, videlicet ad convocandum eos, urgente necessitate, ad Synodalem conventum, vel etiam ad coercendum illos & corrigendum, cum fama eos super quibusdam delictis forsitan accusaverit* (4). Absentiæ suæ prætexebant Metropolitæ imperia terrenorum Prin-

 cipum

(1) Act. 7. (2) Baron. ann. 823. n. 11. (3) Act. 3. Syn. VIII. (4) Canon. 17.

cipum, a quibus vetabantur eorum regni finibus egredi; aut Conciliorum Provincialium annuas necessitates. Sed has inanes causationes damnat Synodus, quod Christianorum Principum jussa legibus Ecclesiasticis adversari non debeant: Conciliaque particularia Provinciarum posthabenda sint Patriarchalibus; quæ ut patent latius, resque momenti gravioris agitant, ita & ex illis plus emolumenti ad Ecclesiam redundat. *A Metropolita quippe unius quidem Provinciæ dispositio efficitur: a Patriarcha vero sæpe totius causa Diœceseos dispensatur; ac per hoc communis utilitas providetur. Propter quod & speciale lucrum propter generale bonum postponi convenit.* De Patriarchalibus his Synodis operosius alibi disputabimus, ubi & justas aperiemus causas, quæ Christianos quandoque Principes moverunt, ut ne temporibus difficillimis finerent Episcopos Regni finibus egredi.

CAPUT XIV. *P. 3. l. 1. c. 3.*

De antiquis Patriarchis ex sententia Latinorum mediæ ætatis.

I. Quid sentiat Nicolaus I. de priscorum trium Patriarcharum origine, & de nova Constantinopolitani, & Hierosolymitani in idem Collegium adoptione.

II. Patriarcharum primatus ex ejusdem mente a Petri primatu haustus.

III. Ex sententia Joannis VIII. Papæ, magna Ecclesiæ luminaria non sunt Patriarchæ quinque, sed Petrus, & Paulus, qui Orientis sacri jubar & splendorem in Occiduas plagas contulere.

IV. Hincmarus Patriarcharum Primatum, & Metropolitanorum jus quodlibet in alios Episcopos non aliter spectat, quam ut delibationem imaginemque ejus auctoritatis, qua Christus Petrum donavit, ut præesset Apostolis.

V. Qua ratione fiat, ut Episcoporum jurisdictio divina institutione nitatur, non Patriarcharum, non Metropolitanorum.

VI. Ex Hincmaro cur inter Patriarchas Alexandrinus secundo, Antiochenus tertio loco sedeat.

VII. Quare secundum Ratramni mentem primatus a Christo institutus, tribus primariis Orbis civitatibus, sed Romæ præsertim insederit.

VIII. His omnibus Græcorum oculatissimi & doctissimi quique astipulabantur.

I. Expendimus superiori capite Græcorum effata de Patriarcharum ordine: quid eadem de re sanxerint Latini mediæ ætatis, imprudentiarum indagare juvat. Interrogatus ea de re a Bulgaris Nicolaus I. non alias Patriarchales esse sedes respondit, quam quas Apostoli tenuere. Atqui præter Romam, Alexandriam, & Antiochiam, quas sive per sese rexit Petrus, sive per fidissimum discipulum, nulla rectore tanto gloriatur Ecclesia. Ostentant quidem non paucæ fundatores Apostolos: at unius Petri administratio, quas illustravit Ecclesias, eas gradu honoris, & potestatis præ ceteris conspicuo decoravit. Ecclesiæ conditor cœlestis sponsusque Christus hunc Evangelii cursum, hæc ei incrementa aptavit: ut unicum illud Caput, quod inter prima Ecclesiæ rudimenta designarat, venturæ posteritati ostenderetur, & commendaretur, vigeretque in omnia sæcula ea disciplinæ, ea sacræ politiæ lex, quam primoribus veluti lineis ipse adumbraverat. *Desideratis nosse, quot sint veraciter Patriarchæ? Veraciter illi habendi sunt Patriarchæ, qui sedes Apostolicas per successiones Pontificum obtinent, id est, qui illis præsunt Ecclesiis, quas Apostoli instituisse probantur, Romanam, Alexandrinam, Antiochenam* (1). Addit, a Nicæna Synodo tres illas Sedes cum honore commemoratas, ne nominata quidem Constantinopolitana, ut quam serius ad Patriarchatum Principum gratia extulit: *favore potius Principum, quam ratione Patriarcha Pontifex ejus nominatur.* Honorificentiorem confessum ab eadem Nicæna Synodo impetravit Hierosolymitanus, sed intacta Metropolitani Cæsariensis antiqua in eum potestate. Una quippe Hierosoly-

---

(1) Ad Consultat. Bulg. c. 92.

solyma superstes est, cœlestis nempe; quæ terras ornaverat, funditus ab Hadriano eversa est. Ideo nec nisi Æliensis Episcopus a Nicænis Patribus vocatur, quod recentem Æliam non procul a ruderibus priscæ Hierosolymæ Hadrianus excitasset. Non jam ergo Hierosolymitana hæc Sedes est, sed Æliensis. Ita Nicolaus.

II. Hæc ergo Nicolai, hæc Latinorum tunc doctrina, firmissimis Scripturarum fundamentis stabilita, & certissimis sæculorum experimentis: quippe temporum serie, rerumque eventu explicavit se, approbavitque orbi veritas eorum, quæ Christus Petro & vaticinatus, & pollicitus fuerat, cum illum affaretur, tanquam petram immobilem, cui Ecclesiam suam superstructurus esset. Unde alibi Nicolaus idem: *Præsertim cum Ecclesiæ Romanæ privilegia Christi ore in B. Petro firmata, in Ecclesia ipsa dispofita, antiquitus observata, & a sanctis universalibus Synodis celebrata, nullatenus possint minui, nullatenus infringi, quoniam fundamentum, quod Deus posuit, humanus non valet amovere conatus: privilegia, inquam, istius Sedis vel Ecclesiæ perpetua sunt, divinitus radicata, atque plantata sunt: impingi possunt, trasferri non possunt; trahi possunt, avelli non possunt* (1). Qui nituntur his fundamentis, multo convenientius tum de dignitate Ecclesiæ, tum de conditoris ejus omnipotentia sentiunt, quam qui commentis anilibus Græcorum fulciuntur, & fictitia Constantini donatione. Ea arte, hoc ingenio grassati sunt Episcopi Constantinopolitani, vel eorum assentatores, ut Romanæ sedis privilegiis eandem affingerent novitatem, eandem a beneficentia Principum haustæ potestatis originem, quam ipsi detrectare non poterant.

III. Joannes VIII. Pontifex cum Bulgarorum Regem hortaretur, ut se Romanæ, quam Constantinopolitanæ Ecclesiæ inseri accenserique mallet, rem protulit tum veritati, tum sæculorum experimentis adprime consentientem. Jactabant quidem Græci mutuam Patriarcharum quinque conspirationem, qui alternis sibi præstabant opem, ut nunc isti, nunc illi quodam ex errorum veluti naufragio enatarent. At contra contendit Pontifex, ceteras quatuor Patriarchales Ecclesias, & maxime Constantinopolitanam, in hæreseon & schismatum laqueos frequentius incidisse: Ecclesiam vero Romanam, cujus beneficio illæ semper emerserant, nec ulla unquam passam esse naufragia, nec ejusmodi officia desiderasse. *Credimus, quod jam vos non lateat, nunquam Apostolicam B. Petri Sedem ab aliis Sedibus reprehensam, cum ipsa alias omnes, & præcipue Constantinopolitanam sæpissime reprehendens, aut ab errore liberaverit, aut certe in his, qui resipiscere noluerunt sententia sua judicio condemnaverit. Noli ergo sequi Græcos, &c.* (2) Miserandus Bulgariæ casus, ceterarumque Orientis Ecclesiarum, quas a Sede Petri fœdus error avulsit, plus etiam, quam in votis esse poterat, confirmavit utriusque Pontificis sententiam: & illam maxime Nicolai ajentis, luminaria magna Ecclesiæ non esse quinque Patriarchas, ut censebant Græci: sed utrunque Romanæ, & Occidentalis Ecclesiæ fundatorem, Petrum, & Paulum, quorum vivax & inextinctum lumen Orientem, ut ita dicam, veritatis Solem in Occiduas transtulisset Ecclesias. *Hi ergo tanquam duo luminaria magna cæli in Ecclesia Romana divinitus constituti, totum orbem splendore fulgoris sui mirabiliter illustrarunt, & Occideus eorum præsentia, veluti rutilante Sole, factus est Oriens* (3).

IV. Consentientis ea de re Occidentalis Ecclesiæ, maxime Gallicanæ, fidejussor auctorque idoneus erit Hincmarus, dum ait, privilegio Petri supra ceteros Apostolos evecti, contineri Patriarcharum, Primatum, & Metropolitanorum omnium privilegia. Hæc enim omnia in eo uno sita sunt, quod præsint Episcopi alii aliis. At Christus Apostolis solum Petrum præesse jussit. Hinc ergo perspicue illud efficitur, quascunque Episcoporum supra alios Episcopos præcellentias, ceu radios a Sole luminis fonte, ab hac prærogativa manasse. Præformabat enim Christus totam Ecclesiæ suæ posteritatem, cum illam in exordio, illiusque mem-

(1) Epist. 8. (2) Epist. 75. (3) Epist. 80.

membra hoc invicem ordine, hoc situ compingebat: utque fundamenta jaciebat Episcopalis in populos potestatis, cum Petrum alloqueretur, velut eum, qui Episcoporum omnium universalitatem gestaret, ita Metropoles, & Patriarchatus omnes condebat velut in radice, cum Petro primatum in Apostolos conferebat. En Hincmari verba de Patriarchis, inferius enim de Primatibus, & Metropolitanis verba faciemus. *In illius primatu ipse B. Petrus cunctorum onera portat, cujus principatus auctoritate Mediator Dei, & hominum homo Christus Jesus Sedem Romanam super omnes sedes sublimavit, Alexandrinam decoravit, Antiochenam confirmavit, & per ceteras Provincias privilegia suis Ecclesiis conservari, ac corroborari decrevit* (1). Patet ex his Hincmari verbis, ad ipsius Christi institutionem refundi trium Patriarcharum, omniumque Metropoleon originem; nimirum quod uno Petri principatu, quo Christus illum supra Apostolos, hoc est, supra Episcopos evexit, hæc privilegia implicata sint.

V. Nec inde tamen sequitur, ut Episcopos, ita & Patriarchas jure niti divino immediate: propterea quod Episcopatum Christus non in solo Petro fundaverit, sed in ceteris etiam Apostolis, ipsos conjunctim & specialiter allocutus, porro in hanc Apostolicæ successionis partem vocati sunt Episcopi. At primatus in Apostolos, hoc est, in Episcopos, uni seorsim Petro collatus a Christo est, ejusque successoribus. Hanc ergo Petri potestatem divinitus institutam, necesse est iis omnibus aut imitandam, aut participandam proponi, qui juris aliquid & potestatis in Episcopos assequentur. Sic ad fontem refluunt rivuli, sic cœlestem in originem divinamque revocantur dignitates, quas humana tantum ab institutione profectas esse suspicabamur.

VI. Prolixius de his alibi Hincmarus disseruit (2), ubi docet complurium Ecclesiarum ortum ab aliis Apostolis repeti debere, qui suas ibi defixere Sedes; ut Jacobus Hierosolymæ, Joannes Ephesi, cui & Timotheus successor datus; sed Patriarchali culmine eas demum insignitas fuisse Ecclesias, quæ Petri sede decoratæ fuerunt. Ut enim Petro uni collata divinitus erat potestas in Apostolos, ita ab illo uno propagari potestas illa potuit, qua Episcopis præsiderent, & jus dicerent Episcopi, non aliud ab aliis Apostolis nacti, quam potestatem eam, qua regendis populis imminebant. *Sedes Ecclesiarum Romanæ, Alexandrinæ, atque Antiochenæ, idcirco specialiter legimus sedes dici, cum plurimæ sedes, & Apostolorum, sicut Jacobi Hierosolymæ, & Joannis apud Ephesum, in qua sedit & Timotheus B. Pauli discipulus, & multæ aliæ principalium civitatum; quoniam sedes sunt, quin potius una sedes sunt magni Petri Apostolorum Principis*. Addit, secundæ sedis honore potiri Alexandriam, quod eo muneraudus fuerit Marcus, tanquam interpres Petri, Evangeliique ab ore Petri excepti scriptor. *Et licet B. Petrus antea in Antiochia sederit, quam Romam venerit, unde Marcum Alexandriam misit; non tamen ideo Antiochia secunda sed tertia sedes; & Alexandrina Ecclesia secunda sedes dicitur propter privilegium Evangelii, quod S. Marcus Evangelista ore Petri excepit, atque conscripsit*. Antiochenam Ecclesiam discedens ad Romanæ fundationem Petrus Ignatio credidit. Quæ omnia hic referenda fuere, ut liqueret, quam alia esset tum mens & sententia, tum voluntatum inclinatio Orientalium, atque Occidentalium. Quam studiose enim Græci terrenas ac fæculentas humano ex arbitrio origines Magistratibus Ecclesiasticis assignabant: tam cupide Latini cœlestes, ut ita dicam, natales eis adornabant.

VII. Ratramnus Monachus vanos Græcorum conatus retundens, quos eo collineare perspexerat, ut Patriarchas suos Papæ vel æquarent, vel etiam præferrent, probat ex Scripturis, ex Conciliis, & continenti tot retro actorum sæculorum serie indultum uni Petro principatum, cui gentium dominam Romam subjecit cœlestis Providentia, ut ex illa primaria arce Imperii splendidius emicaret Regale Ecclesiæ Sacerdotium, luxque veritatis toti orbi facilius

(1) Tom. 2. pag. 403. (2) Ib. p. 432.

ciliis splenderet. Non itaque trium illarum urbium dignitas dignitati Patriarcharum contulit quidquam: sed jam institutam a Christo, praecellentiam Petroque collatam, per tres amplissimas orbis civitates circumduxit providum Numen, ut hinc velut e sublimi coruscans omnium in se venerationem converteret. Hinc Roma deinceps eminentissimus fuit thronus sacri & a Deo instituti principatus. Alexandriae, & Antiochiae gloria & potestas, multorum ruinae superstes, vivit adhuc, & divini Primatus immortales retinet reliquias. *Quos ambos Petrum, & Paulum, ad Ecclesiae principatum a Christo positos, & Romae directos, tum Ecclesiastica veritas, tum ipsius passionis monstrat auctoritas. Illuc namque ambo principes sunt directi, ubi Principatus eminebat mundi, quatenus Romana civitas sicut imperiali potentia totum sibi subjecerat orbem, sic Religionis culmine, & Apostolatus dignitate, totius mundi regnis praesideret. Et sicut voluit Salvator Hierosolymam nativitate sua, doctrina, miraculis, morte, sepultura, resurrectione reddere sublimem; sic etiam delegit Romanam urbem Apostolorum Principum sanguine, sepulcro, memoria, doctrina reddere gloriosam; ut quoniam Christus Jerusalem coelestis in dextera Patris considens, Rex & Dominus honoratur, Angelorum, & Sanctorum omnium famulatu: sic Petrus, & Paulus Jerusalem peregrinantis obtineant principatum, subiectis sibi per totius orbis latitudinem Christi Ecclesiae* (1).

VIII. Indubia haec non poterant non videri Graecis etiam illis, qui candore animi, & doctrina praestabant. Testem appello celeberrimum martyrem Stephanum, qui pseudosynodum Oecumenicam Iconoclastarum invictissimo hoc repudiavit argumento, quod nec a Romano Pontifice esset approbata, sine cujus auctoritate majores Ecclesiarum causae definiri non possunt, sed nec a tribus quidem aliis Patriarchis. *Qui Oecumenicum istud Concilium vocari queat, quod nec Romanus Antistes, citra cujus auctoritatem nullo modo fieri potest, ut res Ecclesiasticae ad normam dirigantur, gratum habuit, nec Alexandrinus comprobavit, nec Antiochenus, nec Hierosolymitanus* (2)? Eadem sententia, idem consilium erat Tarasio Patriarchae Constantinopolitano, dum ad hunc apicem conscensurus, palam ante profitebatur, malle se spirantem adhuc humo mandari, quam a ceteris quatuor Patriarchis anathemate percuti. *Recuso esse pastor coetus haeretici, & statuo potius habitare sepulcrum, quam esse obnoxius anathematibus sacrae quaternionis sedium Apostolicarum.* Nec promissis defuit. Vere Oecumenicam enim Synodum convocandam curavit, cui praefuit Papa, & ubi fides in integrum restituta est. His suffragabatur Theodorus ille Studita, jam supra laudatus, nec unquam sine singulari encomio nominandus.

CAPUT XV. *P. 4. l. 1. c. 2.*

De Patriarchis Graecis in genere, ab anno post Christum natum millesimo.

I. Oecumenici Patriarchae nomen a Romano Pontifice eblandiri nititur Episcopus Constantinop.

II. Ea potestatis universalitas dos est praecipua primae Sedis, ex qua cetera ortum duxere.

III. Istiusmodi origo longe honorificentissima est, quae reliquas etiam Sedes divinae quodammodo institutioni conglutinat.

IV. Praesulum ambitiosorum culpa non potest alio deflecti, aut exarescere fons beneficentiae divinae in Ecclesias.

V. Recalescunt jurgia inter Graecam Ecclesiam, & Romanam. Magni facienda Othonis Frisingensis Episcopi verba de primatu Romanae Ecclesiae.

VI. Illibata viguit inter Ecclesias nihilo secius fidei & communionis unitas, tametsi alienato subinde essent invicem animo Papa, & Episcopus Constantinopolitanus. Probationes, & exempla ejus rei.

VII. Probationes aliae ex Bernardo, & Petro Cluniacensi Abbate.

VIII.

---

(1) Ratramnus cont. opposit. Graecorum, L. 4. cap. 8. (2) Vita eius apud Surium die 28. Nov. cap. 30.

VIII. Novæ denuo probationes ex Græcis ipsis. Quid tantopere Balsamonem in Latinos exacerbaverit?

IX. Nova iterum argumenta.

X. Probationes ex Lateranensi Concil. & Lugdunensi.

XI. Et ex Florentino.

XII. De Collationibus Constantinopoli habitis sub Lothario II. Germaniæ Imperatore.

XIII. Argumenta rursum nova ex sacris in Orientem expeditionibus nostris, ubi Latini, Græcique sibi mutuo Catholici videbantur.

XIV. Quæ fuerit Otthonis Frisingensis doctrina de quatuor Patriarchis Orientalibus.

I. Constantinopolitanus Patriarcha Basilii Imperatoris gratia, & auctoritate fretus, per Legatos, additis etiam muneribus, Joannem XX. Papam inducere conatus est, ut ait Glaber: *Quatenus cum consensu unanimi Romani Pontificis liceret Ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe, sicuti Romana in universo, universalem dici, & haberi* (1). Etenim secundum eundem Scriptorem: *Licet Philargyria mundi Regina queat appellari: Romanis inexplebile cubile locavit.* Philargyria, inquam, id est, avaritia tum Romanos infecerat, inflexeratque in vota Græcorum; cum Italia universa hanc periculosam detestata est novitatem. Quin ipsa etiam Gallia, opera litterisque Guillelmi Abbatis S. Benigni, Romano Pontifici significavit, quantum id sibi displiceret. Scripsit ad Pontificem pius & doctus Abbas, pios in Gallia omnes molestissime tulisse hos Græcorum temerarios conatus; potuisse quidem Romanum Imperium in plures aliquando Imperatores scindi, sed incommutabili lege cœli mandatam fuisse uni Petro universalem clavium potestatem, quam qui pollebat Papam, quæque in Remensi Concilio perlecta est (2). *Non enim pars una, sed potius totus orbis est vestra diœcesis. Nam sicut Deus est unus, mediator unus, mundus unus, Sol unus; & ut minora inferamus, in animalibus cunctis caput unum: ita B. Petri Vicarius, id est Papa non potest esse nisi unus. Universo itaque mundo rigorem disciplinæ, rectitudinem justitiæ, lumen doctrinæ, & ipsius, quam nomine quoque præfertis, incomprehensibilis debetis exemplar esse innocentiæ.* Conspicui sanctitate viri certabant in hunc modum, ad approbandam & constabiliendam in prima Sede spiritalis potestatis plenitudinem eo demum consilio & fructu, ut instituendæ vel restituendæ per orbem universum sanctiori Canonum disciplinæ inserviret.

II. Porro ex ea unitate & plenitudine, tum auctoritatis, tum jurisdictionis spiritalis, quæ huic Sedi divinitus concessa est, omnes præcipue dignitates, tum Primatum, tum Patriarcharum effluxere. Apprime rem intellexit Gersonius, cum hæc verba protulit de diversis statibus, seu gradibus dignitatis Pastoralis: *Fuerunt primitus velut in quodam seminario vivifico positi in Ecclesia per Christum, & postmodum, crescente Ecclesia, discretio talium magis innotuit; velut si stipes vineæ se in folia, & flores, & ramos explicuerit* (3). Qua nos quoque supra comparatione rem illustravimus.

Hoc quoque sensu capienda nobis est Benedicti XI. decretalis Epistola, qua fertur ab Ecclesia Romana institutas quatuor alias Patriarchales Ecclesias, eoque auctas dignitatis, & potestatis culmine, quo ceteris eminent: *Sancta Romana Ecclesia quatuor Patriarchales sedes instituit, ipsasque multis prærogativis, & honoribus ac privilegiis decoravit* (4). Eo referri etiam potest Epistola Innocentii III. & interpretatio quatuor illorum animalium sacrorum, quæ in Apocalypsi Joannis ante sedem Agni excubant, quæ Apostolica sedes est. *In medio sedis, & in circuitu sedis erant quatuor animalia, plena oculis, &c. Sedes ista Romana Ecclesia intelligitur, quæ sedes Apostolica nuncupatur. Utique sedes Agni, sedes Viventis in sæcula sæculorum. In medio cujus, quasi filiæ in gremio resident, & in circuitu adstant, quasi famulæ in obsequio quatuor Patriarchales Ecclesiæ, &c.* (5)

III.

(1) Ann. 1024. Glaber. l. 4. cap. 1. (2) Ann. 1131. (3) Gerson. Tom. 1. pag. 157. (4) Extravag. Comm. l. 1. Titi 3. c. 3. (5) Innoc. III. Reg. XV. Epist. 154.

III. Quæ verba cum multum ad extollendam Sedem Apostolicam, tum plurimum ad evehendos veteres Patriarchas conferunt. Nec enim divinam hi sibi possent ascribere originem, nisi quantum cum sede Petri, id est ipsinsmet Christi, conjunguntur. In hanc sententiam jam nobis præiverunt superiorum sæculorum Pontifices, ceterique Scriptores Ecclesiastici. His nunc accedet Simeon Thessalonicensis in libro de *sacris Ordinationibus* tunc in lucem edito, cum Franci in Græcia, & Constantinopoli imperabant. Cum de diversis Sacerdotii partibus verba faceret eruditissimus hic Antistes, de diversis Sacerdotii gradibus, in Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, eos ille cum inexplicabili divinarum Personarum trium origine, incolumi & sospite absolutissimæ unitatis vinculo, componi posse non dubitavit. Pater principium est expers principii, ab eoque ambæ aliæ promanant Personæ, cum sibi mutuo, tum illi æquales. *Etsi enim una est Episcopatus gratia, & virtus, & ordo, ex Deo primo & solo Patre & Episcopo emanans: Patrias tamen habet filiationes, & gratias differentes, ut unusquisque ordo postulat, cum Pater, & Filius, & Spiritus sanctus una sint in Trinitate divinitas & natura.* Hæc in primis & majori cum gloria quatuor Patriarchis congruunt, ratione supremæ & primæ Sedis, a qua divinam quasi originem hauriunt: cum jam sint divinæ hujus originis & plenitudis Apostolicæ, & sacerdotales veluti exundantes rivi, quos Christus in Petro, ut in fonte suo primum recondidit, ac deinceps per longa sæculorum volumina effudit.

IV. Qui vel primoribus labris Annales Ecclesiasticos delibarunt, illis plus satis compertum est, quid cæca tentaverit nonnunquam ambitio ad Patriarchales quasdam sedes, vel primo instituendas, vel postea viribus opibusque cumulatius augendas. Et Petrum ipsum, sicut alios Apostolos, aliquando pupugerat forsan honoris, & potestatis amor, inter prima novi hominis rudimenta. Sed divina Providentia, quæ malum non permittit, nisi ut inde mirificentius bonum exprimat, malumque bono famulari cogat; Apostolis nihilominus iisdem, & Petro principatum spiritalem in orbem omnem contulit, majori etiam cumulo Petro, quam ceteris: & ex divino Ecclesiæ Capite quatuor quasi flumina in quatuor Ecclesias Patriarchales manare jussit: tam invicta vi pollens, potensque, ut felix ille cursus humana ipsorum etiam quandoque Patriarcharum vel superbia, vel nequitia non possit unquam retardari.

V. Ubi Leo Papa IX. respondet Petro Antiocheno Episcopo, qui eum consuluerat: *Ab Apostolica tua sede Apostolicam nostram sedem consulendo:* (1) hortatur eum, ut strenue tueatur jura Apostolicæ suæ sedis, quæ fuerat Petri, antequam ille Romam profectus, æternum ibi principatus Ecclesiastici domicilium constitueret, ubi & etiamnunc præsidet, donec novum cœlum, terramque novam beata resurrectio repræsentet. *Quatenus principalis dignitatis & totius Ecclesiasticæ disciplinæ venerabilis apex ibi præfulgeat & precellat, ubi ipse vertex & cardo Apostolorum Petrus, carnis suæ resurrectionem in novissimo die expectat.* (2) Porro Antiochenum monet Leo, ne propriæ cupidine gloriæ ad Ecclesiæ suæ jura defendenda incalescat, sed spiritali Ecclesiæ caritate: *Tertiam a Romana Ecclesia dignitatem te defendere summopere monemus, non tuæ gloriæ causa, sed pro Sedis, cui ad tempus præsides, antiqua honorificentia.*

Procul erat Michael Patriarcha Constantinopolitanus ab hac religiosa moderatione animi, & propensissima observantia in eos honorum & dignitatum gradus, quos ab exordio rei Christianæ Christus in Ecclesia sua statuerat, cum Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas deprimere, sibique subjicere moliebatur. Id testatum facit Leo scriptis ad eum litteris: *Nova ambitione Alexandrinum, & Antiochenum Patriarchas antiquis dignitatis suæ privilegiis privare contendens, contra omne fas & jus tuo dominio subjugare conaris* (3). Itaque imperium illud supremum & tyrannicum Episcopi Constantinopolitani nondum tunc prorsus confirmatum erat, licet titulum Patriarchæ Oecumenici sibi arrogaret. Exprobra-

(1) Ann. 1053. (2) Leon. IX. Epist. 5. (3) Epist. 6.

brabat hoc ipsum illi Pontifex; & hoc ipsum maxime telo configebat, quod nec Petrus, nec Petri successorum ullus tam prodigiosum superbiæ prænomen usurpasset. *Nullus tam prodigioso prænomine consensit penitus appellari*.

Cum Episcopus Constantinop. primatum & universalitatem Romanæ Ecclesiæ inde fluxisse jactaret, quod urbs Roma orbi imperaret: cumque ex eo spem foveret improbam, æqualem, aut certe proximum se auctoritatis apicem sortitum esse, quod Constantinopolis nova esset Roma: operæ pretium duxi, hic adferre, quæ in hanc rem scripsit Ottho Frisingensis Episcop. ea tum eruditionis, tum sanctitatis laude præfulgens, quæ natalium splendorem posset obscurare. Quærit autem ille, cur Deus, qui orbem eo consilio condidit, ut in eo & gloriæ suæ monumenta ederet sempiternæ, & Eccl. suæ jaceret fundamenta: qui denique Imperia per orbem, & per sæcula omnia nutu suo dispensat: cur, inquam, Romano Imperio & firmitatem, & diuturnitatem addiderit tantam, quantam nulli antea Imperio. Respondet vero, nihil verisimilius dici posse, quam ideo factum, quod Romæ constabiliendus esset aliquando Eccl. Christi principatus. *Non ergo fortuitis casibus, nec falsorum Deorum cultui, sed Deo vero, formanti lucem, & creanti tenebras, adscribendum reor, quod ad tantum fastigium principatusque Monarchiam, ex humili ac paupere statu Romanor. Respublica crevit. Quare autem illi populo, vel illi urbi hanc potius gratiam, quam aliis contulerit, discutere non possumus, nisi forte ex Principis Apostol. meritis, quem ibi sessurum prævidit, super quem Ecclesiam suam etiam se fundaturum promisit, factum dicam. Ut videlicet locus, qui propter Principis Apostolorum cathedram super universam principaturus erat Ecclesiam, gentium quoque, unde Fideles congregandi erant, ante perficeret Monarchiam. Pulchre igitur eadem urbs antea fuit Caput mundi, quæ postmodum futura fuit Caput Ecclesiæ* (1).

Erat Ottho sanguinis propinquitate Friderico Ænobarbo, & Conrado III. Imperatoribus conjunctissimus, tractandis Imperii negotiis implicatus diu fuerat, & in hunc tamen modum sentiebat, orbem ipsum a Deo fabricatum eo fine, ut Ecclesiæ, & Religioni inserviret: omnia Imperia a Deo dispensari regique, ut Christi Imperio famulentur. Denique in illud majestatis, potestatisque temporalis culmen provectam eo fine fuisse Romam, ut facilius fundaretur, & per orbem sic Romano Imperio adunatum, sic perpacatum propagaretur Ecclesia, Ecclesiarumque mater, & Princeps Romana Ecclesia. Non facile in hanc sententiam descendent, qui contemplandis divinæ Providentiæ consiliis secretioribus, aut nunquam, aut raro animum adjecere. Et tamen ex illa summi Imperatoris Christi invisibili aula dispensantur, torquenturque hic omnia ut temporalia omnia æternitati serviant.

VI. Id effecit Michaelis Patriarchæ ambitio, ut Ecclesia Græca tunc a Romana divelleretur Imperium Orientale Manuel Imperator Romano Pontifici Alexandro IV. omnino subjecisset (2), si vicissim Pontifex, quem tunc acriter insectabatur Fridericus Ænorbarbus, animum induxisset, ut Imperium Occidentale Imperatoribus Constantinopolitanis, quibus quondam paruerat, rursum subjiceretur: *Ut sub uno Ecclesiæ Capite uterque populus, & Clerus, Latinus, & Græcus, perpetua unitate subsisterent; petebat, ut Romani corona Imperii a Sede Apostolica redderetur, quod non ad Friderici, sed ad suum jus asseret pertinere* (3).

Sæpius tentata eadem res est, sed inauspicato. Nec enim satis certam stabilemque fore pacem Ecclesiæ augurabatur Pontifex, quæ ambitiosis Græci Principis machinationibus innitetetur. Non injuria conjicit quis, eo etiam illectos Imperatores Græcos, ut in communionem precum, & in spiritalem quandam societatem a Cluniacensibus Monachis admitterentur, quibus & Constantinopoli Ecclesiam concesserant, ut patet ex Epistolis Petri Cluniacensis.

VII. Non temere autem præfatus sum, Manuelem Imperatorem *omnino* Ecclesiæ Romanæ Orientalem conciliaturum fuisse, si Ro-

(1) Chron. l. 3. in prolog. (2) Baron. ann. 1166. n. 17. (3) Idem ann. 1170. n. 54.

si Romanus Pontifex in Occidentalis Imperii possessionem illum revocasset. Ita enim statuo, illa Græcorum a Latinis animorum alienatione, permolestaque & diuturna dissensione, vinculum ipsum & fœdus utriusque Ecclesiæ nunquam omnino scissum, funditusque abruptum fuisse. Ita prorsus Bernardus pertinaciam Græcorum, & infidam pacem insimulat, non fidei discrepantiam; quanquam vereatur, ne vel in fide suo demum tempore vacillare cœperint: *Addo & de pertinacia Græcorum, qui nobiscum sunt, & nobiscum non sunt, juncti fide, pace divisi. Quanquam & in fide ipsa claudicaverint a semitis rectis* (1). Hæc ultima verba non ad hoc valent, ut jam in errorem impegissent Græci, sed ut propenderent: non dixisset enim *fide junctos*, si qua jam hæresi contaminati fuissent: nec in fide claudicare dixisset, nisi ab hæresi prope jam abesse intellexisset. Adde, quod Petrus Cluniacensis Abbas mutuam precum, & amicitiæ societatem inierat cum Constantinopolitanis Imperatoribus, quæ parum consentanea fuisset, si eos vel hæreseos, vel schismatis affines existimasset (2). Denique Michaelis etiam Cerularii Patriarchæ Constantinopolitani tempore, Patriarchæ Hierosolymitanus, Antiochenus, & Alexandrinus Romani Pontificis nomen in tabulis Ecclesiasticis recitabant, ut vel ex ipsa constat Michaelis Patriarchæ Epistola.

VIII. Non ergo fides adhibenda est Balsamoni Patriarchæ Græco Antiochiæ, dum scribit a Romano Pontifice abhorruisse Græcos, & Latinos ab Ecclesiis Orientalibus in hæreticorum albo censeri. Has Balsamonis calumnias dispunxerunt Græci ipsi, ac præ ceteris Demetrius Chomaterus Bulgariæ Archiepiscopus in responsis ad Constantinum Cabasilam Archiepiscopum Dyrrachiensem. Fatetur enim Demetrius, Balsamonem durius acerbiusque in Latinos invectum fuisse, cum nulla eos Græcorum Synodus rejecerit, nulla ut hæreticos publice damnarit; cum denique Græci, Latinique uno adhuc communionis non civilis tantum, sed & sacræ precum communionis vinculo constringerentur. *Huic responso Balsamonis præclari multi viri tunc non sunt suffragati, ut quod multum duritiei, & acerbitatis haberet, nec convenientis reprehensionis Latinicarum formarum & morum. Et quod, inquiunt, hæc synodo aliter decreta non sint, neque ipsi ut hæretici publice rejecti fuerint, sed & simul nobiscum cibum sumant, & precentur* (3). Postremo affirmat idem Demetrius in eadem secum sententia esse Theophylactum Bulgariæ Archiepiscopum, virum doctrina & sanctimonia cum primis illustrem, dissentire autem vehementissime a Balsamone.

Nec admodum difficile est explorare, quibus de causis Balsamonis animus tantopere exasperatus fuerit in Latinos. Antiochiæ Patriarcham creaverant illum Græci. Sed eidem urbi præerat tunc Patriarcha Latinus, suprema succinctus potestate, ut infra suo loco edisseremus: adeo ut Balsamonem ne consistere quidem Antiochiæ, ac ne propius quidem accedere pateretur. Sensum ipse doloremque suum dissimulare non potuit, nec sibi temperavit, quin amarulentis verbis quereretur, quod Græci Hierosolyma proscripti fuissent a Saracenis, a Latinis Antiochia, Tharso ab Armenis (4).

IX. Ceterum non duos illos tantum Archiepiscopos Græcos Balsamoni objicimus, sed publicum ipsum usum, & disciplinam Græcorum, qui Latinorum Ecclesias, præsertim Romæ, precum ergo frequentabant, & maxime Petri; nec sacra communione arcebant Latinos, cum ad Græcas Ecclesias ventitabant, intererantque sacris (5).

Missas facio litteras Hadriani Papæ IV. ad Basilicum Thessalonicæ Archiepiscopum, mutuasque Basilici ad Pontificem, quæ in Jure Orientali referuntur Indolescebat Pontifex schismati Ecclesiæ Constantinopolitanæ: leniebat dolorem eius Basilicus, hoc maxime argumento, quod utraque Ecclesia ejusdem doctrinæ nexu sibi mutuo cohæreret (6). *Eadem tecum prædicamus & docemus, ego, iique omnes, qui ad magnam Apostolicamque sedem Constantinopolitanam* per-

(1) Lib. 3. de Consid. (2) Baron. ann. 1074. n. 32. (3) Juris Orie. p. 311. 322. 323. (4) In Can. 16. Antioch. Synod. (5) Juris Orie. L. 1. p. 321. 322. (6) Ib. p. 305. 307. 308.

pertinemus. Et de iisdem Sacramentis: *Unus in utrisque Ecclesiis personat sermo fidei, idemque sacrificatur Agnus*. Porro si qua superesset dissensionum fibra, eam a Pontifice Romano extirpandam esse ob sedis suæ prærogativam: tam præclaris conatibus Manuelem Imperatorem nulla re non officio, non industria, non auctoritate sua defuturum.

Pernecessaria mihi quidem visa sunt hæc, rei alioqui apud multos ambiguæ elucidamenta, ut constaret, quam temere Balsamon scripserit, interdicendos esse sacris Latinos in Ecclesiis Græcis, quod jamdiu Romana Ecclesia sejuncta esset a communione quatuor aliorum Patriarcharum. *Quoniam ante annos multos Occidentalis Ecclesiæ Romanæ, inquam, celebris conventus divisus est ab aliorum quatuor sanctorum Patriarcharum spiritali communione* (1). Huic Balsamonis maledicentiæ refragati sunt reliqui Ecclesiæ Græcæ Præsules (2), gnari dissentiunculis illis, quæ subinde ebulliebant Romanos inter, & Constantinopolitanos Antistites, non posse abrumpi antiquissimam necessitudinem atque unitatem quinque Patriarchalium sedium, quæ instar habebant Capitum in Ecclesia, in unum sub Petro, & cum Petro Caput coalescentium.

Hinc Patriarchæ Græci aut ipsi, aut per Legatos interfuere Concilio Lateranensi IV. sub Innocentio III. ejusque decreta Græcæ linguæ donata retinuerunt; ut in ultima Conciliorum editione Parisiensi videre est (3):

X. Et hoc ipsum sane Concilium non aliud cum Græcis expostulat, quam quod ab aliquanto jam tempore Græci minus reverenter Apostolicæ sedi obtemperaverint, quodque eorum aliqui ab Ecclesiæ Latinæ ritibus insania nescio qua sese alienaverint. Denique excitatis Græcis ad obsequium, utque ad ritus, ad mores, & ad disciplinam Capitis sui sese accommodent: *Conformantes se, tanquam obedientiæ filii, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri suæ, ut sit unum ovile, & unus Pastor* (4); confirmat hæc Synodus ordinem priscum Patriarcharum: Constantinopolitanum Alexandrino, ceterisque præponit, prudentissima & summis laudibus extollenda indulgentia; denique jubet eos a Papa pallium accipere, idem ipsum postea suffraganeis suis concessuros, quos & ad sacramentum obedientiæ sibi, Papæque præstandum adigent; cui & ipsi eodem ante se obligaverint sacramento, utpote quod a pallii genio indivulsum quodammodo sit.

Editiones Conciliorum varias, & Annales Ecclesiasticos pervolutanti occurrent renovatæ exinde sæpius ambas inter Ecclesias confœderationes, sive uniones, maxime autem in Concilio Lugdunensi II. quæ tertia decima dicitur a coævis Scriptoribus (5). Unam eam in rem maxime ibi laboratum est, ut superbum verticem principatui Petri in Romana sede inclinaret Patriarcha Constantinopolitanus. Ea porro subjectionis testificatio tanto in dies magis magisque necessaria evadebat, quod ipsa Græcorum fides, teste Bernardo, cœperat maculari, & a seipsa diffidere. Usque adeo dissensiones animorum si diuturnæ sunt inter Pastores, ipsins tandem doctrinæ fideique consensionem debilitant, perimuntque.

XI. Ut de alternis tandin consensionibus, dissensionibusque Græcorum, ac Latinorum æquum feratur judicium, observare necesse est, omnes Antistites, & Patriarchas Græcorum in Concilio Florentino sedisse velut Catholicos Antistites, eandemque retinuisse dignitatem, quam in priscis utriusque Ecclesiæ Conciliis obtinuerant (6). Denique quod magis mirere, ita composita pax est ante finem Concilii, ut hinc & hinc profiterentur, eandem fuisse hactenus Græcorum, Latinorumque fidem, etiam de processione Spiritus sancti: de solis quippe verbis controversiam fuisse, cum unam communemque doctrinam aliis alii verbis exponerent.

XII. In Acheriano Spicilegio (7) editi nuperrime fuere luculentissimi Dialogi Anselmi Episcopi Havelbergensis, Eugenii III. Papæ jussu olim scripti, eidemque dicati, ut Latinos suos edoceret, quid actitatum esset in Collationibus, quas ipse cum Græ-

(1) Ib. p.370. (2) Ann.1215. Abbas Usperg. (3) Conc. Gen. Tom. 11. Part.1. p 153.39.236. (4) Canon. 4. 5. (5) Ann. 1274. Conc. Gen. Tom. 11. p.460. 612. 928. 939. 958.966.994.1032. &c. (6) Ann. 1439. (7) Spic. Tom. 13. p. 110. 176. 187. 190. 194. 109. 211. 232.

Græcorum doctissimis habuerat Constantinopoli, cum ibi Legati partes ageret pro Imperatore Lothario II. Perhibet autem eruditissimus Præsul, ita quidem vulgo ferri, quod Græci non credant Spiritum sanctum a Filio procedere: *Dicuntur non credere*: nequaquam autem affirmat, eos non id credere. Quin ex adverso Nichites Archiepiscopus Nicomediensis, qui in Collationibus his publicis cum Anselmo manus conferebat, constanter nagat a Græcis unquam negatum esse, quod Spiritus sanctus a Filio procedat: sed ab illis id diserte affirmatum non fuisse, quod nec expresse id in Scripturis legatur; si quando autem excidisset, ut id negarent, disputationis æstu abreptos negasse, ut retunderent importunitatem Latinorum quorundam, qui Constantinopolin ad lacessendos venerant Græcos. *Si quidem majores nostri hujus processionis verbum affirmativum, Procedit a Filio, humiliter hactenus vitaverunt, ignorantes quidem rei veritatem, & caventes vocis temeritatem. Verbum vero negativum: Non procedit a Filio, etiam nunquam dixerunt, metuentes errorem, & fugientes offensionem Scripturæ, neutrum manifeste dicentis: nisi forte irritati, & aliquorum Latinorum hoc temere affirmantium improbitate commoti: qui in supercilio suo ad nos venientes, scientiolam suam voluerunt ostendere, & conati sunt fastu superbia magnam Græcorum sapientiam opprimere, &c.*

Hinc liquet, utrinsque gentis diffidia non aliunde fere profecta esse, quam ex æmulatione, & animorum inquieta semper levitate. Quod rursus micat ex eo, quod cum Anselmus explanasset Latinorum doctrinam & fidem, eaque illam conculcasset modestia, lenitate, atque animi moderatione, qua causæ fidei & pietatis semper condiendæ sunt, confessus sit Nicomediensis Antistes incunctanter, hanc esse vere Catholicam fidem, ut quæ nihil redoleret ejus supercilii & jactantiæ, quam Latini in disceptandis quibuslibet quæstionibus cum Græcis hactenus præ se tulissent. *Videor mihi invenisse hominem Latinum vere Catholicum. Utinam tales Latini istis temporibus ad nos venirent. Nam si aliqui veniunt, ambulant in magnis & in mirabilibus super se, & nunquam talia, nec tam Catholica, nec tam humilia, sed superba, & intolerabilia nobis loquuntur.* Postremo eo tandem res evasit, ut cum Græcus Archiepiscopus audisset expositionem fidei a Theologo illo paris sapientiæ animique moderationis, & magnopere versato in antiquorum utriusque Ecclesiæ Patrum patritia vere Theologia, ad unguem sibi per omnia consentiente, non potuerit non statim intelligere ac profiteri palam, Græcis, Latinisque indubitatissime convenire, tametsi verbis aliquantulum discreparent; cum certatim utrique Ecclesiæ suæ antiquis Patribus, Theologisque concinerent, de quorum inter se concentu ne locus quidem dubitandi ullus erat, cum eadem frequentassent Concilia, in eadem consensissent Ecclesia, & intemeratam semper inter se pacem aluissent. *Nechites Archiepiscopus Nicomediæ dixit: Satis videmur jam posse convenire, quia & nostri, & vestri Doctores non inveniuntur usquequaque in hac sententia discrepare; si tamen eorum scripta recte intelligantur, qui vel apud nos, vel apud vos de hac quæstione diligentius scripsisse inveniuntur.* Non minus Archiepiscopi animum Anselmi moderatio, quam rationum momenta perculerant. Nec Archiepiscopus id dissimulavit. *Tuam humilitatem, frater charissime, amplector, nequaquam possum non commoveri te loquente: assentior etiam omnibus quæ dixisti, & accedo toto animo & toto corpore.* Anselmus porro ab hac disputatione de processione Spiritus sancti ad alias quæstiones digressus est tunc controversas; de iis, quæ ad Romanum Pontificem pertinent, suse disseruit, nec ab ejus sententia abhorrebat Archiepiscopus in iis saltem rebus, quæ majoris erant momenti, significans exoptari a se Generale Concilium, ut ad eosdem mores ritusque utraque se aptaret Ecclesia, & minimarum etiam rerum una forma ac disciplinæ consensio restitueretur. *Quia vero non in magnis, sed in minimis aliquatenus discrepare videmur: quæ licet salutem animarum non impediant, tamen caritatem non adificant; summo studio elaborandum esset, ut Concilium generale fieret, &c.*

In Concilio Florentino Bessario Cardinalis in hæc eadem ingressus est vestigia ad faciendam utriusque Ecclesiæ concordiam, quæ

quæ ante hic ipse Anselmus impresserat, utriusque enim Ecclesiæ Patres vehementer inter se consensisse, ab his hinc, & inde nunquam dissensisse Græcos, & Latinos, adeoque præter opinionem & hos, & illos conjunctissimos sibi semper fuisse. Auctor est Ottho Frisingensis, Anselmum ab Oriente reducem donatum fuisse ab Imperatore Archiepiscopatu Ravennæ, ejusdemque Provinciæ regimine, quod feliciter commissa sibi Legatione fuisset perfunctus. *Laboris sui magnificam compensationem a Principe accepit* (1).

XIII. Accedit ad hæc, quod quandiu Latini in Oriente victricia in Sarracenos arma circumtulere, in Catholicorum populorum numero semper habuerimus Græcos, ejusdem nobiscum fidei & communionis consortes; ac vicissim Græci Latinos amplexati sint, non aliter, quam ut antiquæ libertatis suæ vindices. Baldericus Dolensis Antistes agens de Antiochia obsessa & capta a nostris, ait, ea in urbe Ecclesias extitisse supra trecentas, & ejus Patriarchæ paruisse Episcopos centum quinquaginta tres. Albertus Canonicus Aquensis, qui historias quoque texuit bellorum sacrorum, refert, (2) Gottofredum Bullionium ab Imperatore Græco in filium adoptatum: ejusdem se clientem, seu vassallum professum fuisse Imperatoris, cum suis Primoribus, Hominiumque, ut vocant, præstitisse. Neuter in hunc modum se gessisset, in causa maxime Religionis, nisi eadem se fide imbutos sensissent. Addit idem Albertus a nobis expugnata Antiochia Græcos, Græcumque Patriarcham ipsum in suas Ecclesias restitutos fuisse, ut vere Catholicos. *Cultores Catholicos in exequendis ibidem divinis mysteriis restituentes, in omni Clero tam Græcorum, quam Latinorum, Patriarcham, quem Turcæ dum adhuc Christianorum obsidione circumdarentur, sæpius ad mœnia funibus suspenderant, decenter in Cathedra sua relocaverunt* (3). Capta autem Hierosolyma, ex eodem Scriptore, nostri novum sublegerunt Patriarcham, quod Græcus Patriarcha ejusdem urbis interim vita cessisset in insula Cypro, quo se receperat ad declinandas Turcarum molestias. Porro dum superstes fuit Patriarcha, obsidentes Hierosolymam Latinos muneribus, fructuum copia, & levamentis quibuscunque non destitit recreare, sperans, capta urbe, suæ se sedi restitutum iri: *Sperans sub iisdem Principibus, Ecclesia restaurata, pacifice servire, atque præesse* (4). Sed nondum finita obsidione in cœlestem evolavit Hierosymam, quo compulsi sunt Latini novum Patriarcham subrogare: *sicque Ecclesia suo Pastore viduata remansit. Quapropter, &c.*

Ad Guillelmum Tyrium venio, quo referente Simeon Hierosolymæ Patriarcha sic Petrum Eremitam alloquebatur, illum ipsum primi belli sacri incentorem, & signiferum: quasi spes Græcorum Palæstinæ Catholicorum tota penderet ab armis precibusque Latinæ Ecclesiæ: quippe jamdiu Saracenorum jugo premebantur. *Si vester vere Dei cultor populus, præsentibus fraterna pietate compati vellet* (5). Scriptis idem Patriarcha litteris ad Romanum Pontificem, & ad Occidentis Principes, quasi tubam cecinit belli sacri. Nec sua illum fefellit spes. Urbanus II. in Concilio Claromontano ad capessenda pro Christo arma, & ad recuperandam Christiano nomini Palæstinam sic cohortabatur omnes, ut tanquam germanis fratribus, tanquam unius secum corporis membris opitulari, hoc est, fidelibus Græcis in Palæstina degentibus succurrere properarent. *Ut fratribus vestris, & cœlestis Regni cohæredibus, omnes enim sumus invicem membra, qui in Hierosolymis & in finibus ejus habitant, compatientes, &c.* (6)

Idem Guillelmus Tyrius de Patriarcha Græco Antiochiæ, eo tempore, quo eam urbem ab Infidelibus infessam expugnabamus, sic verba facit, ut de Catholico Præsule. Subjicit ejus ditioni viginti Provincias, quarum quatuordecim suis singulæ subessent Metropolitis, sed aliis in duos Exarchos distributis. *Viginti provincias in sua jurisdictione ejusdem Deo amabilis civitatis dici-*

(1) L. 2. de gestis Frid. c. 20. 21. (2) L. 3. (3) L. 5. L. 5. (4) L. 6. (5) L. 1. c. 11. (6) Ibid. c. 15.

dicitur habere Patriarcha, quorum quatuordecim singulos habent Metropolitas cum suis suffraganeis: sex vero reliquæ sub duobus Primatibus, qui vulgari appellatione dicuntur Catholici, quorum alter est Aniensis, alter vero Hirnopolitanus, qui est Baldacensis, cum eorum suffraganeis disponuntur. Quæ omnes Oriens videlicet nuncupatur. &c. (1) Addit Guillelmus, multa passum esse Patriarcham eundem a Saracenis in ipsa urbe Antiochia, dum hanc obsidione premeremus, & eam animi infractam constantiam adhibuisse, quæ Christi confessorem egregium deceret: *Tamquam verus Christi confessor* (2). Itaque statim rapta urbe, illum suæ reddidimus dignitati, neminique in mentem venit de Patriarcha novo creando, quandiu ille in vivis egit. Sed biennio post conscius sibi ipse, & expertus quam administrandæ Latinorum plebi minus aptus esset Græcus Pontifex, Constantinopolim sua ipse sponte secessit, & tum demum creatus a nobis est Patriarcha Latinus. *In sede propria cum multo honore eum locaverunt. Nostræ vero Latinitatis Patriarcham, eo vivente, qui pridem ibi ordinatus fuerat, eligere vel conservare non præsumserunt. Sed postmodum vix evoluto biennio videns ipse, quod non satis utiliter præesset Græcus Latinis, urbe cedens Constantinopolim abiit. Post cujus discessum convenientes civitatis clerus, & populus sibi præfecerunt Patriarcham* (3). Manifeste hinc patet, Græcos tum, & Latinos vere Catholicos sibi invicem visos esse, atque unius Ecclesiæ Catholicæ membra. Idem rursus emicat ex eo; quod cum Antiocham, & Hierosolymam jamjam circumvallaturi erant Latini, complures Græcorum a Saracenis passim contrucidabantur, ut qui nos ad suppetias ipsis ferendas vocassent. *Multos occiderunt, suspectos eos habentes, quod Occidentales Principes litteris, & nuntiis evocassent* (4). Hinc tanta in urbe Hierosolyma vastitas, ac raritas incolarum, ubi eam invasimus. Balduinus Rex Syrios in eam inducere longe adscitos coactus fuit.

Nonnisi vero post mortem Manuelis Imperatoris cœperunt Græci Latinos incessere, & hæreseos insimulare, ob nonnullas externorum rituum diversitates, quæ hactenus promiscuæ & indifferentes habebantur. Verum ut idoneus testis idem Tyrius advertit, dum impuber adhuc regnaret Alexius Manuelis filius & successor, his cœpere Græci Latinos lacessere conviciis, nimirum doloris impatientia, quod tandiu Latini gratia floruissent apud Manuelem, eosque potestate, & opibus anteirent. *Odiorum fomitem ministrante sacramentorum inter nos, & eos differentia. Arrogamus supra modum & a Romana Ecclesia separati per insolentiam, hæreticum omnem eum reputant, qui eorum frivolas non sequitur traditiones.* Nequaquam tamen diuturna fuere hæc odia, ut abunde patuit ex iis, quæ supra de rebus sub Innocentio III. gestis disseruimus.

Facile confirmari possent, quæ ex Guillelmo Tyrio superius decerpta sunt, suffragatione Jacobi de Vitriaco in historia Hierosolymitana. Addit præterea Jacobus (5), Metropolitano Latino urbis Petræ, cui Arabicum idemque sonans nomen est *Crac*, subesse Episcopum Græcum montis Sinai, qui & Abbatis munia implet in Monasterio S. Catharinæ, ubi & sedem habet. Refert etiam paulo inferius nonnunquam Latinos a Græcis haberi, quasi fidei, & Catholicæ communionis extorres: sed inscitiæ Græcorum quorundam id adscribi; paulo peritiores enim eorum non abnuebant, quin etiam a Filio Spiritus sanctus procederet, quanquam nihil ejusmodi in publica fidei confessione profiterentur, ideoque nec id privatim disertis verbis exprimerent. *Sicut omnes Latini Spiritum sanctum a Filio procedere confitentur, ita qui sapientiores sunt inter Græcos eandem sententiam non negant, licet formam verborum non recipiant, eo quod nusquam apud se talem verborum formam reperiant.* Postremo nunquam ex eodem Jacobo Latini Græcos in hæreticorum numero habuere, per ea certe tempora: quod non nescirent quantum interponendum esset discriminis inter Nationum mutuo

(1) Ibid. l. 4. c. 9. (2) L. 6. c. 23. (3) L. 11. c. 27. (4) L. 12. c. 10. (5) Cap. 56. 74.

tuo sibi infensarum odia, vel disciplinæ morumque dissidia, atque capitalia fidei Catholicæ dogmata.

Arnoldus Abbas Lubecensis de profectione differens Saxonici Ducis in Palæstinam, non siluit Præsulum, qui se illi comites adjunxerant, Constantinopoli habitas cum Græcis Collationes de eadem Spiritus sancti pocessione; sed nec illud tacuit, in Catholicis partibus semper numeratos fuisse tunc Græcos a Latinis: *Nunc erratis Patholici & religiosi viri* (1).

XIV. Atque ad id usque ævi ea fuit conditio antiquorum Patriarcharum, ea cum Romano Antistite, vel inter se consensio. Redeo jam ad Otthonem Episcopum Frisingensem, qui tam magnifice supra nobis sentire visus est de Romanæ Ecclesiæ fastigio, & cui persuasum fuit, temporalem principatum orbis universi Romanis a Deo commendatum fuisse, eo consilio potissimum & fructu, ut facilius Christi Ecclesia, & sacerdotale Pontificium ejus regnum per orbem se diffunderet, & convalesceret. Subjungit autem mox Regiis in urbibus Imperii Græcorum, Alexandriæ, & Antiochiæ constitutas quoque fuisse Patriarchales Ecclesias, jam inde a primis Christianæ fidei incunabulis: eodem denique dotatas esse privilegio, quamvis aliquanto tardius, Constantinopolim, & Hierosolymam: illam quidem, quod Imperatorio solio, hanc, quod Christi sepulcro, cui Imperatores proni advolverentur, esset nobilitata. *Unde hæ duæ civitates processu temporis cum Ecclesia a primitivis Patribus secundum distributionem gentium ordineretur, tanquam post Romanam urbem dignissimæ, ad instar ipsius urbis sola Patriarchales sedes habere meruere. Constantinopolitana siquidem, & Hierosolymitana postmodum crescente Ecclesia, altera ob Imperii sedem, altera ob sanctum sepulcrum, & antiquum illud, ac toti orbi venerabile Domini Templum Patriarchales sedes permissione Patrum sortitæ sunt.*

Ita quod de Primatialibus, & Metropolitanis Ecclesiis inficiari non possumus, Otho de Patriarchalibus etiam his, Alexandrina, Antiochena, & Constantinopolitana ultro confitetur, defixas illas esse in iis urbibus, quæ vel in Imperio, vel in Regnis, vel denique in Provinciis dominarentur, ut liberior fieret cursus fidei & jurisdictionis Ecclesiasticæ, provida hac accommodatione ad civitatum dignitatem, & ubertatem copiarum temporalium. Hoc fixo & statuto, facilius absolvetur nodus ille, alioqui perplexus, cur Alexandrina Ecclesia Antiochenæ sit anteposita. Divina institutione fundatum esse Episcopatum indubium nobis est; & provide tamen decrevit Ecclesia, ne nisi in majoribus urbibus defigantur sedes Episcopales. Divina fide indubium est, fundatum a Christo ipso esse principatum sedis Petri, Petrique successorum. Sedem hanc Petri in urbe orbis principe ipsa collocavit Numinis providentia. Non injuria ergo hinc argumentabimur, ceteras quoque dignitates sacras, seu Patriarchales, seu Exarchicas, seu Metropolitanas, in maximis & florentissimis quibusque sui territorii civitatibus constituendas fuisse, quanquam earum splendor & amplitudo non a terra, sed e cœlo, & a Deo omnino defluat.

CAPUT XVI. *P.4. l. 1. c. 3.*

De Patriarchis Græcis in particulari, ab anno Christi millesimo.

I. Per Orientem universum sparsa erant Monasteria, quæ a solo Patriarcha Constantin. immediate penderent.

II. In electionibus etiam Abbatum dominabatur ejus auctoritas, vesana Monachorum ludificatione, qui duos eligebant, ut alterum ex iis unum ipse eligeret, aut illis repudiatis alium quemlibet.

III. Quaquaversum Legatos a latere dimittebat facultatibus instructos, non multum absimilibus earum, quibus muniuntur Legati Romanæ sedis.

IV. Lateranensi in Concilio IV. cui interfuere Patriarchæ Orientis, jura certa præfixit Innocentius III. quibus tum illi fruerentur, tum Latini.

Post-

(1) L. 3. c. 5.

V. Postquam capta est a Latinis Constantinopolis, Latinus ejus urbis Patriarcha creatus, in recentia Græci vestigia ingredi voluit. De Ecclesia Thessalonicensi.

VI. Quam late se exporrigeret ditio Patriarchæ Alexandrini. De Ecclesia Carthaginensi.

VII. De Ecclesia Antiochena.

VIII. Quo nunc statu sint hæ Ecclesiæ.

IX. Græci, Melchitæ, Syrii, iidem prorsus sunt.

X. Quam prono nunc sint animo Patriarchæ isti omnes ad societatem & concordiam cum Romana Ecclesia resarciendam.

I. HOc maxime Patriarchis aliis præstabat Constantinopolitanus, quod in plura cœnobia per totum Imperium sparsa immediato summoque jure uteretur. Inde est, quod Michaelis Palæologi Imperatoris furor in Joannem Veccum Patriarcham ubi efferbuit, Monasteria istiusmodi ejus potestati subduxerit, editaque Novella propriis locorum Episcopis subjecerit: *Prodiit Novella Imperatoris, ut quæ ubicunque loca, vel Monasteria Patriarchæ uni subjecta eatenus censebatur, ea deinceps Episcopis, quorum illæ propriæ Diœceses essent, jure ordinario subjacerent* (1). Ita Pachymeres. Ægre ferebant jamdudum Episcopi hanc effusissimam Patriarchæ jurisdictionem extra fines privati sui territorii & Episcopatus: *Episcopos multos offendebant istæ in propriis Diœcesibus exceptiones locorum subtractorum ordinariæ ipsorum potestati, ac Patriarchæ auctoritati subjectorum*. Nec dissimulabant ipsi, quid ea de re sentirent, nimirum nihilo plus potestatis usurpare posse Patriarcham in Episcopalibus suis Diœcesibus, quam Episcopos singulos in Constantinopolitana: *Passim contendebant, non plus juris Constantinopolitano in alienas diœceses, quam cuique ipsorum in Constantinopolitanam esse.* Nec animum interim advertebant, ita evanescere Oecumenici Patriarchæ titulum, quo illi blandiebantur: *Quod qui dicebat, non intelligebat eripere se Patriarchæ titulum Oecumenici, quippe quem circumcluderet urbe Constantinopoli*. Ita auctore Pachymere, a quo mendicata hæc sunt, coarctabatur Oecumenica Patriarchæ Constantinopolitani potestas intra angustos fines Episcopatus Byzantini, abrogato illius jure in cœnobia, quæ hactenus per Orientem omnem immediate rexerat.

II. Nec diu, ut par est credere, viguit hæc Imperatoris Constitutio, quam ira extorserat. Antiquius enim illi erat & usitatius, quia & utilius, Patriarchæ jura amplificare. Id ab uno exemplo discere licet, ubi & morbum, & morbi curationem perdiscemus. Narrat Cœlestinus Papa, damnatque abusum, qui Capitulis in quibusdam, Cœnobiisque inoleverat; hæc porro ejus sunt verba: *Conventus duas personas nominat, latenter auribus Patriarchæ, vel Principis exprimendas, ut sic alterius eligendæ, vel totius electionis potius irritandæ, idem Patriarcha, vel Princeps plenariam habeat facultatem* (2). Suberat ergo clanculatia collusio eligentium cum Patriarcha, cujus erat confirmare electionem; aut ea rescissa alium nominare, si electus oneri esset impar. Indignos ergo eligebant, ut eligendi potestas in Patriarcham, vel in Imperatorem recideret, quibus facile conveniebat, ut in electionibus eorum dominaretur voluntas.

III. De Latinis Ecclesiæ Orientalis Patriarchis alibi sermo instituetur. Hic observare juvat enormes illas Latini Patriarchæ Constantinopolitani usurpationes, quas reprimere conatus est Honorius III. non aliud forsitan fuisse, quam illas ipsas prærogativas, quas jam pridem invasefat Græcus Patriarcha. Uno verbo omnia complectere, si dicas, agebat ille summum in Oriente Pontificem: in totum, quam latissime parebat, Patriarchatum suum Legatos a latere mittebat cum eadem plenitudine potestatis, qua Pontificii gaudent Legati: hi de nullis non causis & primo judicabant, & per appellationem: aliorum Episcoporum, & quidem ipsis inconsultis, homines anathemate feriebant, solvebant excommunicatos ab aliis: Episcopos a Metropolitanorum jugo absolvebant; non sinebant a se provocari ad sedem Apostolicam; ob violentas in Clericos injectas manus si qui

(1) Pachymeres L. 6. cap. 11. (2) C. Cum terra Extr. De elect.

qui essent sacris interdicti, eos altaribus iisdem sacris reconciliabant; denique suo arbitratu beneficia conferebant, impatientes legum, Canonumque, quos nuper Lateranense Concilium promulgaverat. Hæc erant omnino, quæ Patriarcha Latinus per fas & nefas audebat: cum effrænem hanc licentiam non posset nisi Constantinopolitani ante Patriarchæ Græci exemplo prætexere (1).

IV. In Concilio vero Lateranensi IV. (2) Innocentius III. etsi honoratiorem præ ceteris Patriarchis locum Constantinopolitano addixerit, eique ordini etiam ab antiquitate auctoritatem conciliarit: *Antiqua Patriarchalium sedium privilegia renovantes*: nihil tamen potestatis in illos ab eo usurpari passus est. Quin hæc privilegia ex æquo inter eos communia esse sanxit; primo pallium ut immediate accipiant ab Apostolica sede, eique una sacramento fidelitatis, & obedientiæ se obligent: *Præstito sibi fidelitatis & obedientiæ sacramento*. Secundo, ut ipsi similiter *suffraganeis suis pallium largiantur; recipientes pro se professionem Canonicam, & pro Ecclesia Romana sponsionem obedientiæ ab iisdem*. Tertio, ut crucem sibi præferri curent ubivis gentium præterquam Romæ, & ubi vel Papa, vel Papæ Legatus a latere aderit. Quarto, ad ipsos appellari ut possit in toto Patriarchatu, dum per eos liceat & ad Apostolicam sedem provocari.

V. Turpiter ergo allucinabatur Latinus Constantinopolis Patriarcha, qui antiqua Græci Patriarchæ exempla sectari se posse sperabat: cum Innocentius III. in hoc Lateranensi Concilio in eosdem pene limites contruserit Patriarchas etiam Græcos, atque Primates, & Metropolitanos. Et hic sane fuerat horum privilegiorum quondam modus, dum prima & castior vigeret Ecclesiæ juventa. Cum porro huic Concilio adessent Patriarchæ Græci, ne in dubium quidem venire potest, quin & ipsi ejus legibus subiiciantur.

Si Græcorum ambitio hunc in potestatis modum revocari potuisset, sospite tum obedientia, quæ Capiti debetur, tum unitate Ecclesiæ Romanæ & universalis: in hujus integritate illam facile assecuti essent auctoritatis amplitudinem, quam in ejus a se dilaceratæ parte frustra quæritant. Hanc labem sarcire Lateranensis, Lugdunensis, Florentina denique Synodus conata est: sed irritus cecidit tam pius, tam necessarius labor.

Matthæus Blastares Monachorum Græcorum non postremus, edita anno 1335. Canonum, Legumque Collectione Alphabetica, docet ab Imperatore, & Patriarcha, nimirum Constantinopolitano, fulciri & sustentari Ecclesiam, sedem Constantipolitanam primas obtinuisse in Conciliis, quod Regia ibidem sit Imperii sedes: remittique ad Patriarchas Constantinopolitanos ab Imperatore omnes eas causas, quæ ex omnibus aliis Patriarchatibus ad eum referuntur: *Unde Imperatorum sanctiones, lites in aliis Sedibus si quæ oriantur, ad hujusce Sedis cognitionem & judicium referri jubent*. Addit ille, quid iuris sibi rursum in alienis etiam Patriarchatibus Orientis Constantinopolitanus arrogasset, postquam eam urbem receperant Græci, expugnatis & ejectis Latinis. *Præsuli vero Constantinopolitano licet etiam in aliorum thronorum districtu stauropegia largiri, ubi necdum sunt templa dedicata, & lites, quæ in aliis Provinciis moventur, observare, & moderari, & penitus determinare. Ipse pariter & pœnitentiæ atque conversionis a delictis, ac hæresibus, & quidem solus constituitur exactor, & explorator*. Quod eo redit, ut dicas servatam propriamque Constantinopolitano fuisse Indulgentiarum concessionem, graviorum absolutionem criminum, maxime hæreseos, potestatem eximendi Monachos ab Episcopali auctoritate, denique majorum causarum judicia. Hæc primæ Sedis jurium æmulatio non nitebatur, nisi favore & gratiam Imperatorum, quos Græca æmulatio Conciliis generalibus superiores fingebat, ut Blastares ipse multis locis profitetur.

Attingendum hic strictim aliquid est de Archiepiscopatu, seu potius Exarchatu Thessalonicensi. Capta a Latinis Constantinopoli,

(1) Raynal. ann. 1218. n. 16. 17. (2) Ann. 1215.

poli, Regnum Thessalonicæ sub Innocentio III. fundatum est. Multa eruditione refertam scripsit hic Pontifex Epistolam ad Archiepiscopum Latinum Thessalonicensem. Non tacuit quam late se funderet olim potestas ejus urbis Episcopi, cum perpetua fungeretur legatione Apostolicæ sedis, sederetque post Patriarchas primus in Conciliis Generalibus. Denique Vicariatum eundem tum innovavit Innocentius, tum huic contulit. Illud autem sine piaculo prætermitti non potest, quod satis aperte in hac ipsa Epistola insinuat Innocentius, tametsi schismate diutino abscissa visa esset Ecclesia Græca a Romana, & in errores aliquos corruisse; Græcorum tamen complures etiam tunc temporis a sola *devotione & familiaritate sedis Apostolicæ* se subduxisse, cum revera & erroris, & schismatis immunes essent. Nec enim video, qui aliter constare possint hæc verba Pontificis longe doctissimi: nisi alios, qui in errorem & schisma prolapsi essent, utpote successionis faces & auctores, & alios rursus distinguas, qui ab hac utraque contagione puri, desiissent officiis suis & priscis observantiæ significationibus Romanam Ecclesiam frequentare. Apponenda nunc sunt Innocentii verba: *Etsi præfata Thessalonicensis Ecclesia a devotione ac familiaritate sedis Apostolicæ se subduxerit per schisma illud diutinum, quo Ecclesia Græcorum a via veritatis ad erroris invium declinavit; quia tamen hoc tempore per Dei gratiam ad devotionem pristinam est reversa, & ipsam in eadem, te studiosius operante, credimus permansuram.* (1) Porro concordia hæc non multo diuturnior fuit, quam Imperium Latinorum in Græcia, Thessalonicæ, & Constantinopoli.

Denique restituta in integrum fuit ab eodem Pontifice antiqua Primatia Trinoviensis in regno Bulgarorum (2), creatis Legati Pontificii ministerio Metropolitanis duobus, & Trinoviensi Primati subjectis, quem mitra, pallio, annuloque sacro muneratus est Innocentius, accepto vicissim ab eodem sacramento fidei & obedientiæ (3). Originem porro & incrementa antiqua Exarchatus Thessalonicensis infra persequemur Capite XVIII.

VI. Venio ad Alexandrinum Patriarcham, cui Nicæna Synodus (4) videtur subjecisse Ægyptum, Lybiam & Pentapolin tantum: quod eæ tantum tunc Provinciæ, ut non ita procul sitæ, fidei lumine collustratæ fuissent. Docent nos Canones Arabici, quos Nicænis Canonibus ætas posterior attexuit, vel intexuit longe plures alios subinde; docent nos & Relationes postremæ hujus ætatis, Æthiopici Imperii Ecclesias omnes, aliasque circumfusas ab Alexandrina fluxisse Ecclesia, eique ut parenti obnoxias semper extitisse. In Itinerario suo Æthiopico (5) refert Alvares, Abunam Abyssinorum (hoc enim homine designatur eorum Primas aut Patriarcha) confirmari ordinarique debuisse ab Alexandrino. Subjungit præterea: cum duo Æthiopum Imperatores statuissent, ei deinceps Abunæ parere, qui non ab Alexandrino, sed a Romano Pontifice confirmatus esset, viginti & tribus annis viduatam luxisse Abunæ sedem: proindeque & plerasque tunc Pastoribus orbatas fuisse Ecclesias, quod vastissimo in hoc Imperio Clericos unus ille ordinet. Quo factum est, ut a priori sententia discederent Imperatores, Abunamque ab Alexandrino postularent (6). Ille duos misit, quorum alter superstes alteri succederet. Affirmat Alvares, ambos illos a se visos esse.

Quod ad Africanas vero sex Provincias pertinet, quæ suberant Carthagini, eas nunquam in potestate habuit Patriarcha Alexandrinus. In promptu sunt rationes. Propius aberant Roma, quam Alexandria. Id in causa erat, ut & lingua Latina ibi usitatissima esset Coloniæ Romanorum frequentissimæ; Græcorum arma & Imperium audierant, non senserant; ideo nec eorum linguam callebant. Fides ergo illis promulgari non potuit, nisi per Pastores Latinos Roma missos. Ejus rei meminit Innocentius I. in Epistola quadam sua. Claret ergo, ad Romanum potius, quam ad

O 2 Ale-

(1) Regest. 15. Epist. 18. (2) Regest. 16. Epist. 103. (3) Gesta Innoc. III. p. 54. (4) Canon. 6. (5) Cap. 98. (6) Morin. Exer. Eccl. L. 1. c. 5.

Alexandrinum Patriarcham pertinuisse Africanas sex Provincias. Primatis quidem aut Exarchi jura & potestatem potest ibi explicuisse Carthaginensis Archiepiscopus; non Patriarchæ, cum nusquam vetustissimis in monumentis Ecclesiarum hoc nomine insignitus legatur. Quin & de Primatis nomine cum eo certavit paulo ante annum 1053. Episcopus Gummitanus. Perlatum est jurgium ad Leonem IX. qui tunc Romanam sedem ornabat. Is non paucis Epistolis in Africam datis, Carthaginensem Præsulem priscis Ecclesiæ suæ insignibus & juribus gaudere sanxit, quanquam tunc Carthaginis non superessent, nisi ruinæ & rudera. Non immerito tantæ civitati Ecclesiæque indolescit Pontifex, quæ ducentos olim Episcopos obnoxios suo fastigio habuerat; quorum quinque tunc, non plures supererant, iique non raro inofficiosi, aut contumaces. Frustra fuerat Gummitanus, cum concidente Carthaginensi civitate, corruisse & Ecclesiam Carthaginensem speraret. Has Leonis Epistolas profert Baronius ad annum 1053. (1) Profert & alias a Gregorio VII. anno 1073. (2) ad Clerum populumque Carthaginensem datas, qui infandis criminationibus Cyriacum Archiepiscopum suum furori objecerant Arabum, qui imperitabant tunc in Africa. Ad Cyriacum ipsum alias Epistolas Pontifex idem scripsit, ut solatii aliquid daret, ut animos adderet, ut laudibus invictam ejus constantiam extolleret (3). Cum Hipponenses cives Archiepiscopum sibi elegissent nomine Servandum, is Romam profectus est anno 1076. ut ab eodem Gregorio VII. confirmaretur, & ordinaretur. Quo eodem tempore Rex Arabum, qui in Sitifensi Provincia dominabatur, & litteris & muneribus eundem Pontificem prosecutus est. Hinc intelliges, quam nihil obstreperet libertati Ecclesiarum sui regni. Sed altum deinceps de his Ecclesiis silentium plus satis prodit, eas tunc suis, urbiumque ruinis insepultas fuisse; nec schismate aut discordia quavis, sed temporum calamitatibus avulsas ab optima parente Romana Ecclesia.

VII. Antiochenus quoque Patriarcha non plures primum complexus videbatur quam quindecim Orientis Provincias, quæ Antiochiam propius circumstabant. Sed lapsu temporis concessisse in ejus jura reliquas Asiæ partes, compertum est. Hieronymus ipse ita innuit: *Ad Alexandrinum Episcopum Palæstina quid pertinet? Ni fallor, hoc in Nicænis Canonibus decernitur, ut Palæstinæ Metropolis Cæsarea sit, & totius Orientis Antiochia*. Primaria & princeps fuerat Antiochia, non quindecim tantum minusculorum Orientis strictius sumpti Provinciarum, sed omnium prorsus, qua latissime patet, Asiæ regionum. Regia fuerat Imperii Græcorum in Asia, perinde ut Alexandria in Africa. Nemo nescit, politiam Ecclesiasticam ad civilem in compluribus contemperatam fuisse. Denique perquam simile veri est, a Patriarchis Alexandriæ, & Antiochiæ missos primum esse verbi divini præcones, qui extremas Asiæ, Africæque Provincias cœlesti Evangelii lumine perfunderent: adeoque penes ipsos residere debuisse jus summum in illas Ecclesias suis auspiciis conditas.

Supra jam laudati Arabici Canones (4) novum ad hæc ipsa argumentum suppeditant. Ex illis quippe conspicuum est, Catholicum, seu Primatem Seleuciæ non secus ad Archiepiscopos omnes ejus imperio subditos Antiocheno Patriarchæ paruisse. Jacobus de Vitriaco (5) ejusdem potestati subjicit Catholicum Bagdacensem, qui idem non immerito videtur esse ac Seleuciensis: & Catholicum Persidis, aut Romagyriæ, qui Armeniorum Catholicus ab aliis dicitur. Hi duo Catholici, seu Primates bene multis Archiepiscopis, Episcopisque præsunt, quorum Provinciæ per totam Asiam, & ultra Gangem etiam protenduntur. In confesso ergo est, a tempore saltem Arabicorum Canonum, hoc est ab annis octingentis nongentisve, Patriarcham Antiochenum omnium Asiæ latius sumptæ Ecclesiarum Principem Pastoremque summum habitum fuisse.

VIII. Quod ad præsentem attinet illarum Ecclesiarum statum, a Leone Allatio

(1) Baron. n. 41. 42. (2) N. 64. 65. (3) N. 71. 72. (4) Canon. 33. 34. 35. (5) Hist. Orie. c. 32.

tio (1) ex fide Nili Doxopatrii Scriptoris Græci discimus, undecimo sæculo Patriarcham Constantinopolitanum jus habuisse in sexaginta quinque Metropolitas, sexcentosque amplius Episcopos, præter Archiepiscopos triginta quinque, qui nulli subessent Metropolitæ, ac nullis vicissim præessent Episcopis. Eodem fidejussore, Primatum S. Andreæ, qui primus ad Apostolatum ante alios omnes accitus fuerat, vindicabat sibi Episcopus Constantinopolitanus, quod Constantinopoli primus idem præfuisset Andreas, sive Byzantio. Complectabatur antem Patriarchæ Constantinopolitani tunc ditio Ecclesias omnes urbium, quas Orientis Imperator aut invaserat, aut retinuerat, ex quo tempore Francorum in Occidente Imperium conditum fuerat, aut ex quo Orientales plagas depopulati fuerant Saraceni. Sed cum Pontifices postea Romani ope Francorum Calabriæ, Siciliæque administrationem spiritalem, perdiu a Constantinopolitanis Præsulibus usurpatam, recuperaverint: cumque novis in dies vastationibus Barbaræ gentes Orientis urbes, Ecclesiasque conterere non destiterint; Byzantinis Patriarchis non plures nunc obtemperant, quam centum quinquaginta Episcopi, in quibus Metropolitæ sunt triginta quinque, si fides adhibeatur Christophoro Angelo scriptori Græco, quem Latino sermone donavit Georgius Flavius Lutheranus; idque, quidquid est operis, typis mandatum est Francofurti anno 1655. Episcopi porro isti per Asiam, Insulasque maris Ægei, per Thraciam, Græciam, Valachiam, Moldaviam, Serviam, Mingreliam, Circassiamque Pontificali potestate, & ministerio funguntur.

Sedem nunc habet Patriarcha Græcus Alexandrinus apud Cayrum, Antiochenus Damasci, Hierosolymæ Hierosolymitanus. Sequentibus capitibus ostendemus, quas in angustias arctata sit eorum jurisdictio per complures Patriarchas; qui ab illis desciverunt, quemadmodum illi a Capite Ecclesiæ & ab unitatis Ecclesiasticæ centro desciverant.

IX. Euthychiani, de quibus inferius, Melchitas, hoc est, Imperiales nuncupavere Concilii Chalcedonensis sectatores; quasi eos ad ejus Concilii auctoritatem & fidem Imperatoria tantum potestas astrinxisset. Affixum etiam nunc est id nomen Christianis Græcis Orientis, quicunque Antiochenis, Hierosolymitanis, & Alexandrinis Patriarchis dicto audientes sunt. Nescio, quid discriminis locant aliqui inter Syrios, & Melchitas; sed multo probabilius est, eosdem prorsus esse, quibus sola regnorum terrarumque diversitas plura hæc indidit nomina, ut aliis Syrii, aliis Melchitæ, aliis denique Græci dicerentur. Nullum dubitandi locum reliquit Jacobus de Vitriaco (2). Jacobitarum tamen postea nomen additum est Syriis, vel Syriorum Jacobitis; iique etiamnunc usus obtinet.

X. Quanquam autem alienati prorsus videri possint a Pontifice Romano Patriarchæ isti omnes; certo tamen constat, ab eodem non procul sæpe abfuisse, & abesse etiamnunc eos; & nisi optatissimam hanc concordiam excluderet impotens Turcæ Imperatoris dominatio, brevi eam coalituram esse, pacemque sæpe hactenus tentatam ad optatos exitus perventuram. Anno 1482. Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus, damnatis proscriptisque omnibus, quæ nuperi hæretici in fide novaverant, admisit reformatum a Gregorio XIII. Papa Calendarium, & a Ruthenis, Græcisque admittendum in se recepit (3). Turcæ Imperatoris mentem incessit iniqua suspicio, quo vergeret hæc Papæ, & Patriarchæ concordia. Itaque hunc neci addixisset, nisi Oratoris Galli a Romano Pontifice excitati opera atque industria pœna mortis cum exilio commutata esset. Si in potestate habere Patriarcham potuisset Pontifex, in Cardinalium Collegium adoptare illum decreverat. Anno 1627. Cyrillus Lucar Calviniana hæresi contaminatus ad Alexandrinam primo, nec multo post Constantinopolitanam sedem se protrusit, ubi & errores disseminare cœpit, quos jamdiu fovebat. Gradu illum Græci moverunt, subrogato in ejus sedem Cyrillo Berœensi, a quo collecta Synodus est, cui affuere Patriarchæ, Ale-

(1) De perpetuo conf. l. 1. c. 23. (2) Cap. 27. (3) Spondan. ann. 1582. n. 18.

Alexandrinus, & Hierosolymitanus cum Episcopis Orientalibus viginti tribus. Hic anathemate confixa est Calviniana Cyrilli Lucaris confessio. Calviniani hinc conjecere, Cyrillum Berœensem societatis vinculo quodam cum Ecclesia Romana conjunctum eadem sentire.

De Exarchis, Primatibus Catholicis, seu minoribus Patriarchis.

CAPUT XVII. P.2. l. 1. c. 8.

De Exarchis tribus, Ephesino, Heracliensi, & Cæsariensi per priora quinque Ecclesiæ sæcula.

I. An jam inde a temporibus Nicæni Concilii Exarchi hi tres exorti essent.

II. Quæ his Provinciæ parerent. Eorum auctoritas aut cœpta, aut confirmata est eo tempore, quod fluxit inter Antiochenum Concilium, & Constantinopolitanum.

III. Quando primum mentio facta sit Diœceseon civilium. Quomodo sensim sine sensu Metropolita ejus urbis, quæ erat Diœcesis civilis Caput, evasit in Exarchum, & aliorum Metropolitarum Præpositum.

IV. Privatæ causæ Ephesini Exarchatus.

V. Et Cæsariensis in Cappadocia.

VI. Horum trium ruina in Concilio Chalcedonensi. Restitutio Ephesini, & iterata ejus ruina. Illius deinceps non superfuit nisi nomen, & honor loci.

I. IN Canone Nicæni Concilii VI. nulla expressa est mentio Exarchorum, de quibus sermonem hic instituimus, etsi trium majorum Metropolitanorum, sive Archiepiscoporum meminerit nominatim ibi Synodus, qui postea dicti sunt Patriarchæ. Insinuati sunt tamen forsan illi his verbis: *Similiter*, ὁμοίως, *apud Antiochiam & ceteras Provincias privilegia serventur Ecclesiis*, τὰ πρεσβεῖα. Quæ verba significare videntur, etiam illos Episcopos, sicut & Antiochenum, multas sub jure suo habere Provincias. Verum hæc, ut ingenue fatear, mera conjectura est. In Concilio Constantinopolitano I. post Alexandrinum, & Antiochenum nominatim appellantur Exarchi hi tres: sed idcirco tantum, ut ne ultra suarum Diœceseon fines, quarum singulæ pluribus constabant Provinciis, jurisdictionem suam effunderent. Ab hac ergo Synodo non satis constat institutos esse tres istos Exarchatus; at saltem confirmatos fuisse exploratissimum est. Monnimus jam, allucinatum fuisse Socratem (1), cum Patriarchas hic primum institutos scripsit. Errorem absterfit Sozomenus (2), qui non Patriarchas, sed Capita, & Principes communionis Catholicæ declaravit designatos hic fuisse; ut ex codice etiam Theodosiano comprobari potest (3).

II. In Notitia Imperii Diœcesis Asiana habebat Provincias decem; Exarchia vero Ecclesiastica undecim. Item Diœcesis Pontica quoad civilia decem, & quoad Ecclesiastica undecim. Id quod ortum est a rerum civilium mutationibus, quas easdem res Ecclesiasticæ non semper sequebantur. Diœcesis Thraciæ, teste supra laudato Theodoreto, habebat Provincias sex. Exarchorum sedes Ephesus in Asia, Cæsarea Cappadociæ in Ponto, & Heraclea in Thracia. Hæc erant Diœceseon capita; ibi Præfecti Imperatorii sedem figebant. Jam ante observatum est ex Canonibus Antiocheni Concilii, in judiciorum Ecclesiasticorum forma necdum tunc locum fuisse vel Exarchis, vel Diœcesibus, vel Diœcesanis, Exarchicisque Conciliis. Hoc enim duntaxat constituitur: Ut si qua gravior emerserit causa, cui terminandæ impar sit Provinciæ Synodus, ad vicinarum Provinciarum Episcopos referatur. Verisimillimum ergo est, Exarchorum trium, de quibus verba facimus, auctoritatem eo temporis intervallo, quod fuit Antiochenum Concilium inter, & Constantinopolitanum, aut institutam esse, aut certe confirmatam. Et hoc etiam ad Socratis defensionem utcunque valere potest; cum reipsa Synodus Constantinopolitana

(1) Socr. l. 5. c. 8. (2) Sozom. l. 7. c. 7. (3) Cod. Theodos. de fide Cath. l. 3.

tana Patriarcharum minorum ordinem, & potestatem palam & publice agnoverit simul, & constituerit. Cum vero designationem eorum, qui communionis Catholicæ vertices futuri erant, permiscuit Socrates cum Patriarcharum designatione, non video, qui possit quisquam illi patrocinari.

III. Nihil attinet dicere, quod jam delibatum supra est, Diœceseon civilium meminisse Constantinum Imperatorem in Epistola ad Episcopos scripta post Concilium Nicænum; ut auctores sunt Eusebius, & Theodoretus (1). Quinimmo diu ante Cicero Diœceses commemoraverat ejusdem regionis: *Cum ergo ita fecerim, ut me omnium illarum Diœcesium, quæ cis Taurum sunt, omnium civitatum earum Magistratus legationesque conveniunt*. Et rursus: *Si quid habebit cum aliquo Hellespontio controversiæ, ut illam διοικήσεις rejicias*. Et tandem: *Ex Provincia mea Ciliciensi, cui scis τρεῖς διοικήσεις Asiaticas esse attributas* (2). En Asiaticas Diœceses jam tum: sed quantum, vel quantulum parerent, non explicat Cicero. Minusculas fuisse facile conjicies ex eo, quod Ciliciæ attributæ fuerint earum tres. Non diffidet igitur a similitudine veri, convaluisse jam ævo Constantini Diœceses civiles, & Metropolitanum ejus urbis, quæ caput erat cujusque Diœceseos, majori quam alios in honore fuisse. Augescebat enim quodammodo Ecclesiæ honor & amplitudo pro urbis magnitudine. Eo rerum civilium gratia veniebant totius Diœcesis & Episcopi, & Metropolitæ: illis plerumque a loci Pontifice patrocinium impendebatur; hoc lenocinio illiciebantur, ut ei se addicerent, & subesse vellent, aut certe minus gravarentur. Crebrius ibi habebantur Concilia: aderant, qui rei privatæ & domesticæ causa affluxerant ex tota Diœcesi Episcopi & Metropolitæ; ita paulatim assuescebant Concilio, Diœcesano, seu Nationali, cui jure suo præerat urbis Metropolita. Hæ sunt causæ, hæ rerum temporumque opportunitates, quæ istiusmodi Metropolitam paulatim ad Exarchi dignitatem provexerunt: cum his emolumento esset subjici, illi præesse ornamento.

IV. Accedunt ad hæc, quæ cum multis communia videri possunt, singulares harum trium civitatum dotes, Ephesi, Cæsareæ, & Heracleæ. Ex Eusebio (3), Apostolo & Evangelistæ *Joanni Asia obvenit, qui plurimum temporis in ea commoratus, Ephesi tandem diem obiit*. Et: *Timotheus Ephesinæ Ecclesiæ Episcopatum primus accepisse dicitur*. Citatur ab eodem & illud Irenæi Lugdunensis Episcopi: *Sed & Ephesina Ecclesia, quæ a Paulo quidem fundata est, Joannem vero usque ad Trajani tempora habuit præsidentem, testis locupletissima est Apostolicæ traditionis* (4). Hinc etiam Ephesina Synodus commendari se voluit, quod in ea urbe & Maria Servatoris mater, & Joannes diutius essent commorati (5). Ex Chrysostomo, ab Apostolo *Ephesina Ecclesia credita fuit Timotheo: immo gens fere tota Asiatica* (6). Referente rursum Eusebio (7), Episcopis Asiæ præerat Polycrates Episcopus Ephesinus tempore Victoris Papæ, cujus etiam mandato ad finiendam de Paschate controversiam Concilium coegit. Ex quibus abunde patet, non temporalis tantum gloriæ & potestatis contemplatione Exarchatum Epheso attributum fuisse.

V. Non adeo splendida gloriæ vestigia supersunt, quibus Cæsarea, & Heraclea illustrentur. Contumacia illa diutina, (sic enim potius, quam constantia dicenda est) qua Firmilianus Cæsareæ in Cappadocia Episcopus Stephano Papæ obstitit in causa iterandi hæreticorum baptismi, & ingens Episcoporum multitudo, quos in suas partes pertraxit; tristis quidem illa & molesta, sed ingens est potestatis, qua in circumpositas vigebat provincias, ostentatio. Nec obscurius, sed multo lætius argumentum ejusdem potestatis est, quod ubi Rex Armeniæ cum regno suo Christianam fidem amplexatus est, Gregorium suæ gentis futurum Episcopum ad Leontium Cæsareæ Archiepiscopum misit, ut ab eo potissimum ordinaretur. A Gregorio hoc deinceps Armenorum Apostolo sancita lex est, mosque con-

(1) Euseb. de vita Const. l. 3. c. 18. Theodor. l. 1. c. 10. (2) Cicer. Ep. Fam. L. 1. Ep. 8. L. 13. Ep. 53. L. 13. Ep. 67. L. 5. c. 23. (3) L. 3. c. 1. 4. (4) Cap. 23. (5) Act. 1. in Epist. ad Cler. CP. (6) In Epist. 1. ad Timot. (7) L. 5. c. 24.

convaluit, ut a Cæsariensi Archiepiscopo Episcopi peterentur. Si interceptæ non essent temporum & injuria & diuturnitate origines Ecclesiarum, horum simillima exempla in manus nostras complura devenissent: de ipsa Thraciæ principe civitate Heraclea æque diceretur, eam esse antiquissimam matrem longe plurimarum circa se Ecclesiarum, quod de Epheso, & de Joanne testatur Hieronymus: *Totas Asiæ fundavit, rexitque Ecclesias*.

VI. Hic non repetam supra prolixe narratas concertationes Episcoporum Constantinopolitanorum cum tribus his Exarchis, & quas tandem de his illi victorias reportaverint in Concilio Chalceconensi; atque illos eo tandem compulerint, ut suæ ipsi ruinæ assentirentur subscriberentque. Contenti enim posthac nominis, & consessus gloriola, ut pro Metropolitanis Exarchi diœceseon nominarentur, atque honoratiore loco post quinque primos Patriarchas sederent in Conciliis, nihil amplius desideravere. Nullum enim deinceps residuum fuit jurisdictionis monumentum, ac ne vestigium quidem. Commemorat nonnunquam Justinianus Patriarchas quinque; iis Exarchos adjungit nunquam. Si quas promulgat leges, eas Patriarchis destinat, jubetque ab iis ad Metropolitarum notitiam transmitti. Supra Episcopos Metropolitas collocat; supra Metropolitas Patriarchas solos majores. Denique in toto Novellarum corpore vestigia passim incurrunt in oculos abrogatæ hujus jurisdictionis. Revixit ad horam Edicto Tyranni Basilisci Patriarchatus Ephesinus; sed iterum æterno insepultus est silentio Edicto Zenonis, quo in pristina privilegia restitutus est Archiepiscopus Constantinopolitanus (1). Exarchiæ ergo illæ tres sero exortæ, cito desiere. Vix unum implevere sæculum. Et quo tempore magis floruere, tantam procellarum vim ab Episcopo Constantinopolitano substinuere, nempe inter Concilium Constantinopolitanum & Chalcedonense, ut compendiosius ipsis, & quodammodo honorificentius fuerit necessitati servire, & non omnino illibenter cedere potestati, cui tandiu frustra obluctabantur.

CAPUT XVIII. *P. 1. l. 1. c. 9.*

De Exarchis, sive Primatibus Cypri, & Thessalonicæ, per priora Ecclesiæ sæcula.

I. Cyprus insula una erat ex Provinciis Diœcesis Orientalis. Jugum excussit Exarchi Antiocheni, ubi se ille Arianis adglutinavit, & cum fœdo schismate postea laboravit Antiochia: quo finito, Cyprum repetente Antiocheno, eam illi restituit Innocentius I.

II. Ejus libertas in Concilio Ephesino confirmata.

III. Multa observantur circa decreta inter se pugnantia.

IV. Impugnatur a Petro Fullone illa Cypri immunitas, sed miraculo defenditur.

V. Erat ergo Cypri Metropolita Exarchus, sive Primas inferioris cujusdam ordinis, ut nulli præterea Exarcho obnoxius.

VI. Præerat Diœcesi Illyrici Orientalis Exarchus Thessalonicensis, tanquam Papæ Vicarius.

VII. Exarchatus illius, seu Vicariatus Apostolici initia & progressus.

VIII. Cur Occidentis Patriarcha Vicarium nominet Apostolicum in Diœcesi Imperii Orientalis.

IX. Jura & privilegia Episcopi Thessalonicensis. Quomodo ab his exciderit.

I. NOn immerito annumerari Exarchis Metropolitas Cypri & Thessalonicæ, hoc capite, ut spero, patefiet. Initium ducam a Cypro Insula. Constantiæ in Insula illa Metropolitanus cum Patriarcha Antiocheno diu conflictatus est, quod ab illius jugo absolutum se contenderet: jamque diu, eo inconsulto, & a suis ordinatus esset Episcopis, & vicissim eos ordinasset. Ea de re per litteras conquestus tandem est apud Innocentium I. Pontificem Alexander Episcopus Antiochenus: *Cyprios olim Arianæ impietatis potentia fatigatos*

(1) Evag. 4. l. 3. cap. 68.

gatos, non retulisse Nicænos Canones in ordinandis sibi Episcopis, & usque adhuc habere præsumptum, ut suo arbitratu ordinent. Ex his verbis manifestum est, Metropolitanum, & Episcopos Cypri hanc vel legitimam habuisse, vel obumbratam prætexuisse causam vindicandæ libertatis suæ: quod Antiochenam Ecclesiam diutissime Ariani in potestate habuissent: quodque infando mox schismate eam proscidissent per annos quadraginta & octo, nunc duo, nunc tres Episcopi; inter quos & ipsa divisa fuerant studia Orentalium, Occidentaliumque Ecclesiarum: cum horum Antiochiæ Episcoporum hic Orientis communione se tueretur, ille Occidentis. Neutram in partem inclinavit se interim Cyprus, & quod tutius videbatur, abstinuit se a quacunque Ecclesiæ Antiochenæ, utpote vel ambigua vel profana communione; & tandem lapsu temporis visa sibi est contra antiqua Patriarchæ Antiocheni jura præscripsisse. Emersit a diutino schismate Antiochenus Episcopus Alexander, & cum Orientis, tum Occidentis communionem benevolentiamque recollegit. Tum denique querelas suas effudit in aures Innocentii I. a quo jussi sunt Cyprii ad antiquam se deferre Antiochenæ Apostolicæ Ecclesiæ obedientiam. *Persuademus eis, ut curent, juxta Canonum fidem, fidem Catholicam sapere, atque unum cum ceteris sentire Provinciis, ut appereat, sancti Spiritus gratia ipsos quoque, ut omnes Ecclesias gubernari* (1). Horum verborum hic sensus, hic scopus esse videtur, ut Episcopi Cyprii Antiocheno rursum Exarcho subesse velint: quo non fidei tantum, sed & disciplinæ ceterarum consentiant Ecclesiarum.

II. Sed aliquantis post annis Cyprii Episcopi libertatis suæ causam instaurarunt in Ephesina prima Synodo, quod mendaciis & fraudibus circumventus ab Alexandro Antiocheno fuisset Innocentius. Contra Canones quippe Apostolicos, præter decreta Concilii Nicæni, præter vetustissimam Consuetudinem niti Antiochenum ad invadendas Cypriorum ordinationes. *Contra Apostolicos Canones & definitiones Nicænæ Synodi, ordinandi jus ad se rapere attendat, præter Canones & consuetudinem, quæ jam olim invaluit* (2). Sanctissime affirmarunt, jam usque ab Apostolorum temporibus nunquam celebratas ab Antiocheno Episcopo Cypri ordinationes, quod ea potestas ad Concilium semper Provinciæ revocata fuisset. *A sanctis Apostolis nunquam possunt ostendere, quod adfuerit Antiochenus, & ordinaverit, &c. Sed Synodus nostra Provinciæ congregata constituebat Metropolitanum*.

His allegatis, decrevit Synodus, perperam adhibitos fuisse Magistratus Imperiales, ut vi quidquam facere contra Canones cogerentur Cypri Episcopi; si nunquam hactenus Cyri Episcopos ordinasset Antiochenus, ne quid ejusmodi potestatis in posterum sibi sumeret: unamquamque Ecclesiam ea libertate frui permittendam esse, quam suo nobis sanguine Christus pepigit; denique hanc ratam posthac & intemeratam legem servari debere, ne quis Episcopus ultra antiquos potestatis suæ limites audeat quidquam. *Si non est vetus mos, quod Episcopus Antiochenus ordinet in Cypro, sicut docuerunt religiosissimi viri, qui ad Synodum accesserunt, habebunt jus suum intactum, & inviolatum, qui sanctis in Cypro præsunt Ecclesiis, secundum Canones, & veterem consuetudinem. Illud in aliis Diœcesibus, & Provinciis servetur, ut nullus Episcoporum aliam Provinciam occupet, &c. Neve sub prætextu Sacerdotii mundanæ potestatis fastus irrepat, &c. Ne clam paulatim libertas amittatur, quam nobis donavit sanguine suo Dominus noster Jesus Christus*.

III. Habes hic duo decreta, quæ cum inter se adversa fronte collidantur, & æquitati tamen, & sacris Canonum regulis mirum in modum consentiunt. De factis nimirum non conveniebat; & alia Innocentio, alia Synodo Ephesinæ allegabantur. Magno constitit Joanni Archiepiscopo Antiocheno, Nestorii partibus & antiquæ cum eo necessitudini usque adeo indulsisse, ut Cyrillo, Ephesinæque Synodo adversaretur: schismaticoque conflato Conciliabulo, adversus Catholicam Synodum decertaret. Usi sunt data occasione Cyprii, & facili nego-tio,

(1) Epist. 18. cap. 2. (2) Ephes. Syn. Act. 5.

tio, quam Joannes nullo modo defenderat, causam obtinuere.

Ex his autem liquet: 1. Controversias istiusmodi ex antiqua semper consuetudine & possessione solere decidi. 2. Veteres Ecclesiæ cujusque consuetudines sartas tectasque servari debere: & hanc esse illam ipsam Ecclesiarum libertatem, quam Christus dicitur suo eis sanguine peperisse. 3. Ut ut res se habeat de Cypro; ex sententia Concilii Ephesini, esse potuisse Provincias aliquas, quæ nec Patriarchis majoribus, ac ne Exarchis quidem minoribus ullis essent obnoxiæ, sed suis tantum obtemperarent Metropolitanis. 4. Hunc esse ex Ephesina Synodo Nicænorum Canonum sensum: ut Diœceseon Exarchi Diœceses quinque suas secundum priscam consuetudinem regant, nec ultra præscriptos ab ea limites expatientur: Provinciæ vero, quæ intra Diœceseon fines non continentur, nec Exarcho hactenus paruerunt ulli, suo se jure arbitrioque ipsæmet regant. 5. Non omnes omnino Provincias intra veterum Patriarcharum jurisdictionem fuisse comprehensas. 6. Immunibus his Provinciis, & ab Exarchorum potestate absolutis suos fuisse Metropolitanos, quos Provinciæ Synodus eligeret, & ordinaret, nulla petita ab Exarchis confirmatione. 7. Non sine causa de jure ordinandi tam crebras, tamque acres olim exarsisse lites, quod hæc esset Juris Canonici constantissima regula: ut quem quis ordinaverit, perennem in eum jurisdictionem retineat. Parte hujus operis secunda palam fiet, suos Episcopis Clericos ordinationis maxime vinculo obligatos fuisse.

IV. Quamvis esset Ephesino Decreto ea apposita conditio: *Si non est vetus mos, &c.* ex historia tamen docemur, vim illi suam integram constitisse, & Cypri Ecclesias remansisse deinceps αὐτοκεφάλους, seu liberas, nec Capiti subjectas ulli, nisi proprio Metropolitæ. Et quidem Petrus Fullo, qui sedem Antiochenam aliquandiu non tam rexit, quam labefactavit, egit postea apud Zenonem Imperatorem, ut sua sibi jura antiqua in Cyprum restituerentur. Tunc temporis Anthimus Cypri Metropolita Imperatoris animum usque adeo a se alienatum experiebatur, ut de causa sua omnem spem abjiceret. Affuit illi in somnis Barnabas, qui primus huic Insulæ Evangelii lumen intulerat; & tum corpus ipse suum, tum Evangelium secundum Matthæum, quod propria sibi manu exaraverat, ubi esset, aperuit; jussitque, ut Ecclesiæ suæ, quæ Apostolica verissime esset, defensioni strenue incumberet. Movit Zenonem gratissimi prodigii novitas, ab eoque repressus Fullo deinceps conticuit. Contulit etiam non modicum Fullonis perfidia, & in errores Eutychetis propagando pertinacitas, ut universæ Ecclesiæ probaretur, usque confirmaretur Cypriorum Episcoporum immunitas. Hactenus ex Cedreno; ex quo palam fit, assertam ab Ephesina Synodo Cypriis Episcopis libertatem viguisse usque ad Zenonis Imperatoris tempora: tumque validissime rursus oppugnatam, opitulante, ut fertur, Numine, expugnari non potuisset.

V. Nec illud sileri fas est, Cypri Metropolitam vere Exarchum fuisse, aut Primatem inferioris ordinis. Nam etsi nulli præesset Metropolitano; vicissim nec ipse ulli suberat Exarcho. Videri non immerito potest, Nicæna Synodus harum Provinciarum immunitati suffragari, cum ait: *Similiter & privilegia serventur Ecclesiis in aliis Provinciis*. Hæc Canonis Nicæni (1) verba elucidavit forsasse Canon Concilii Constantinopolitani (2), quo Exarchis majoribus additi sunt tres minores alii, & suæ quibusque Diœceses assignatæ. Verum ex Decreto Ephesino super Episcopis Cypriis jam nemini dubium esse potest, quin Provinciæ aliquæ fuerint ab Exarchorum imperio liberæ & solutæ: sive hoc ab ipso sui exordio quasi agnatum, sive temporibus commodis usurpatum, præscriptionis jam jure obtinerent. Finitimum enim vero est, Cypriorum Ecclesiam, quæ Antiochenæ primo filia fuisset, resiliendi a matre, & contra ejus imperium præscribendi occasionem

(1) Canon 6. (2) Canon. 3.

nem arripuisse; primum ab Arianorum in eam urbem tyrannide; deinde a diutino schismate, quo Catholici etiam ejus Præsules diffidebant; ac denique a periculosissima Patriarchæ Joannis cum Nestorio, & ejus successorum cum Eutychianis conjunctione. Is ille Joannes est Patriarcha, qui Dionysii Comitis, Ducis Diœcesis Orientalis usus erat opera, ut in eligendo sive ordinando Constantiæ sive Salaminæ in Cypro Metropolita jus suum recuperaret. Ita enim secum statuebat: Cyprum, quæ esset Diœcesis Orientalis. Patriarchæ etiam Orientis subesse oportere. Sed quidquid ille sibi juris, jure vel injuria, arrogare poterat, id ipse perditorum hominum consiliis conatibusque obsecutus in Ephesina Synodo labefactavit. Persequar inferius, quæ præterea ad hanc Ecclesiasticam Provinciam pertinebunt.

VI. Ab Oriente ad Occidentem pergo, & initium facio ab Exarchatu Thessalonicensi, qui cum Imperii Orientalis finibus circumscriberetur, ad Occidentis tamen Patriarchatum pertinebat, sive ad Papam. Ejus rei rationem facile intelliges, si recolas animo, post divisum a Constantino Imperium in Præfecturas quatuor, Galliarum, Illyrici, Italiæ, & Orientis, attributum fuisse Imperio Occidentali Illyricum, cui Caput erat Syrmium. Sectum rursus est Illyricum in Orientale, & Occidentale. Orientale habebat Macedoniam utramque, Epirum, Thessaliam, & Achaiam. Hujus caput Thessalonica, ubi commorabatur Præfectus Prætorio Illyrici; & hæc pars erat aliqua Imperii Orientalis, Pannonia, Noricum, & Italiæ viciniores Provinciæ aliæ adjunctæ Imperio Occidentali habebant Præfectum Prætorio Italiæ, cujus erat Vicarius Syrmii. Addicendum ergo fuerat Illyricum Orientale, utpote pars non minima Imperii Orientalis, Exarcho sacro alicui Orientali (1). Et tamen Pontifici Romano semper patuit; quia pars Patriarchatus Occidentalis erat, & ex majoribus Diœcesibus una, quas Concilium Arelatense immediate Romano Pontifici subjectas agnovit.

Ab usu rerum communi id quidem abhorrebat; sed indigitata jam quodammodo causa est. Suberat enim initio Illyricum totum Imperio Occidentali. Primus Honorio fratri, & collegæ Illyricum Orientale abstulit Arcadius Orientis Imperator; ut ex antiquis historiis perspicue probavit Petrus de Marca. Æquum autem non erat, ut quod accrescebat Imperio Orientali, id decresceret Patriarchatui Occidentis. Cum ergo jam olim Romani Pontifices Thessalonicæ instituissent Vicarium Apostolicum cum Exarchica in alios ejusdem Diœceseos Metropolitas potestate, nihil tam erat consentaneum rationi, quam ut idem facere pergerent, postquam Arcadius, & qui Arcadio Constantinopoli successere, Diœcesim hanc Orientali adjecere Imperio.

VII. Neque enim dubitandi locus est ullus, quin temporibus Damasi Papæ Thessalonicæ Vicarii essent Apostolici. In Romana Synodo non ita pridem ab Hoistenio edita, qui ei præerat Bonifacius III. Papa, ut adversus Episcopi Constantinopolitani novas subinde usurpationes sua in Illyricum, & Thessalonicam jura defenderet, jussit legi prædecessorum suorum Epistolas, quibus probaretur illa delegatio, seu Vicariatus a superioribus Pontificibus Metropolitano Thessalonicensi concessus. Initium factum a Damaso, & Siricio, qui in re ipsa Episcopo Thessalonicensi causas quasdam audiendas commiserant. Tum ventum ad litteras Innocentii I. ubi ait, sicut Paulus Tito, & Timotheo Cretam, & Asiam regendas mandaverat; ita Episcopum Thessalonicensem administrandis Provinciis decem, quas & nominatim designat, præfici oportere: idque fieri a se debere exemplo Damasi, & Siricii, qui eadem Legatione ornassent Acholium, & Anysium Episcopos Thessalonicenses. Litteris deinde Bonifacii I. Ruffo Episcopo Thessalonicensi dantur *vices Sedis Apostolicæ*, & eædem illi nominatim subduntur Provinciæ. Jecere ergo Damasus, & Siricius prima fundamenta Vicariatus Apostolici Thessalonicensis: culmen

P 2

(1) Marca de Primatu Lugd. 3. 36.

men vero imposuit Innocentius I. eo ferme tempore, quo Illyricum Orientale ab Occidentali divulsum est, & ab Orientis Imperatoribus usurpatum. Bonifacius I. Leo I. & qui deinde secuti sunt Pontifices, rem magis ac magis constabiliere & firmavere.

Lecta est & in eadem Synodo Romana Honorii ad Theodosium juniorem Epistola, qua postulabat, Romano Pontifici jus suum servari integrum in Illyricum. Edixerat enim paulo ante Theodosius, appellationes a Concilio Diœcesano sive Nationali Illyrici ad Archiepiscopum Constantinopolitanum fieri oportere. Suspicabatur forsitan, non consentire dignitati Orientalis Imperii, si de appellationibus Orientalium in Occidente cognosceretur; nec decerpi quidquam de privilegiis Sedis Apostolicæ, si de his judicaret Constantinopolitanus Episcopus; ut qui ejus delegatus haberi posset, propterea quod nova Roma Romæ veteris privilegia a Conciliis consecuta est. Sed longe alia erat mens, alius Pontificis sensus. Quin & Theodosius ipse cessit persuasionibus fratris, ad quem & litteras dedit, quæ in hac eadem Synodo perlectæ sunt; his non dissimulat obreptum sibi quidem fuisse, sed jam provisum a se esse remedium, scriptasque litteras ad Præfectum Prætorio Illyrici, ut quæ juris essent Romani Pontificis, eadem illi omnia redintegrarentur. His attexuntur Cœlestini, Sixti, & Leonis litteræ, quibus omnibus Thessalonicensibus idem Vicariatus confirmatur. Fulget præ ceteris Epistola Leonis, qua retundit Anatolii Constantinopolitani ambitionem audaciamque in Chalcedonensi etiam Synodo ultra fas effusam: itemque Anatolii responsio, qua receptui canit, & temerarios damnat ipse conatus suos.

VII. Quod autem Vicarius Apostolicus, qui supremam de causis fere omnibus ferret sententiam, a Romanis Præsulibus Thessalonicæ institutus sit; eam viri quidam doctissimi causam proferunt, quod indulserint Pontifices Romani Græcis Imperatoribus, qui iniquo ferebant animo, Orientalium causas in Occidente judicari. Id ipsum in Galliis nostris factitari ajunt, cum Episcopi, & Archiepiscopi alios & alios instituunt Vicarios Generales, aut Officiales in iis sive provinciæ sive Episcopatus sui partibus, quæ ab aliis aliisque reguntur Parlamentis. Verum antiquior est Vicariatus Thessalonicensis, quam ut illius institutionis hæc fuerit causa. Hæc sane aliquanto similior veri causa est, locorum distantia, ac diversitas sermonis. Agemus infra de Vicariatibus aliis longe pluribus, qui causam habuere nullam aliam, nisi locorum eorum, quibus concedebantur, distantiam, ut locorum commodis inserviretur.

IX. Dixi de industria, Archiepiscopum Thessalonicensem de causis ferme omnibus supremam tulisse sententiam; majores enim saltem appellatione Romam poterat referri. Confirmabant electos Episcopos, & Metropolitas: tum jubebat ordinari. Consecrationem Episcoporum omnium ei reservant Siricus & Damasus. Leo, auditis Metropolitanis, Suffraganeorum ordinationem eis permisit: Vicario autem Apostolico Metropolitarum tantum ordinationem servavit: ut patet ex editis ab Holstenio litteris. Præerat Archiepiscopus Thessalonicensis coacto ex provinciis Diœceseos suæ Concilio: ibi causas dirimebat omnes, iis exceptis, quibus terminandis par non erat, quasque ideo ad Pontificem summum remittebat. In Conciliis Oecumenicis IV. V. & VI. primus post Patriarchas sedit & subscripsit: nonunquam etiam ante Exarchum Cæsareæ Cappadociæ. Imminuta quidem plurimum ejus potestas est, ubi a Justiniano Imperatore detruncatæ sunt ei illæ provinciæ, ex quibus conflata est ad delicias ac gloriam Principis Justiniana prima. At funditus eversa & extincta est, cum Leo Isauricus exasperatus infracta constantia Gregorii II. & Gregorii III. pro sacrarum Imaginum defensione, Illyricum, Siciliam, & Calabriam a Patriarchatu Romano sejunxit, attribuitque Constantinopolitano, relicta Thessalonicensi Archiepiscopo sola Macedonia, in qua Metropolitam ageret. Has porro provincias a Patriarchatu Romano avulsit, ut & a fide Catholica divelleret. Verum non minus ille sibi Imperioque intulit damni, quam Ecclesiæ. Ab ejus enim Imperio descivit, quidquid in Occidente hactenus retinuerat. Certissime enim extenuantur & inanescunt Imperia, quibus per Ecclesiarum claves robur & in-

& incrementum quæritur. Etsi autem revoluta fuerit Thessalonica tunc in primævæ dignitatis suæ, hoc est, Metropoliticæ mediocritatem: solatio tamen fuit, quod tempore Sardicensis Synodi cum Metropolis mera esset, inter maximas tamen & florentissimas Civitates locum habebat, ut manifestum facit Sardicensis Canon (1). Ut revixerit denuo quasi excitatus a tumulo quodam suo per bella sacra Latinorum in Oriente Exarchatus Thessalonicensis, nec multo post rursum contumulatus sit, supra jam enarratum est Capite XVI.

CAPUT XIX. *P.2.l.1.c.5.*

De Archiepiscopis sive Exarchis aut Primatibus Acridæ, Syrmii, & Thessalonicæ, VI. VII. VIII. sæculo.

I. Horum titulorum, Patriarcha, Exarchus, Archiepiscopus, Metropolitanus, sors & fortuna obiter refricatur.

II. De Archiepiscopis primæ Justinianæ, ac Thessalonicæ.

III. Fuisse illos Vicarios primæ Sedis, cujus ditioni suberant.

IV. De nova in Cypro Justiniana, & ejus immunitate.

V. De Titularibus Episcopis.

I. Revocanda hic obiter eorum memoria, quæ late superius disceptata sunt, de juribus nominibusque Patriarcharum, Exarchorum, Archiepiscoporum maxime, & Metropolitarum. Cœpit circa tempora Nicæni Concilii Episcopis tribus, iisque fere solis, & in Oriente solo Archiepiscopi nomen tribui, qui nimirum toto orbe erant maximi. Nec aliud illis datum est ab Ephesina prima Synodo illustrius, ubi tamen & Ephesino communicatur Episcopo. Ita illum appellat Theodosius: qui & in Epistola, qua Ephesinam II. convocat Synodum, Cæsareæ in Cappadocia Episcopum Archiepiscopum vocat. Exploratum vero est, Ephesi, & Cæsareæ Episcopos Diœceseon suarum Exarchos fuisse. At ubi Catholici Episcopatus Principes augustiori nomine Patriarchæ dici maluere, illis Metropolitis adhæsit nomen Archiepiscopi, quorum juri suberant alii Metropolitæ. Et hi sunt, quos olim Exarchos Græci, Latini ætate media Primates dixere. Ita expresse Isidorus Episcopus Hispalensis, qui cum Patriarchæ titulo honestasset solos Romæ, Alexandriæ, & Antiochiæ Episcopos, infra illos, & supra Metropolitas Archiepiscopos locavit: *Archiepiscopus Græce dicitur summus Episcoporum. Tenet enim vicem Apostolicam, & præsidet tam Metropolitanis, quam Episcopis ceteris. Metropolitani autem singuli Provinciis præeminent* (2). Voluit Justinianus Imperator, ut Justinianæ primæ, quæ patria ejus erat, non solum Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus diceretur, pluribusque imperaret Provinciis: *Ut primæ Justinianæ patriæ nostræ Antistes, non solum Metropolitanus, sed etiam Archiepiscopus fiat, & ceteræ Provinciæ sub ejus sint auctoritate* (3).

Archiepiscopum se dicit Apostolus Germanorum Bonifacius, forte propter generalem & summam, quam ut Legatus Romanæ Sedis inter omnes Germaniæ Metropolitanos potestatem adeptus erat: *Universalis Ecclesiæ Legatus Germanicus, servus Sedis Apostolicæ, sine prærogativa meritorum nominatus Archiepiscopus* (4). Beda Apostolum Angliæ Augustinum, ejusque successorem Laurentium Archiepiscopi nomine donat, (5) propter eam, ut puto, causam, quod Augustino, ejusque successoribus hæc esset in universam Angliam credita a Papa Legatio, qua & Metropolitas antiquos regerent, & novos, si ita visum esset, crearent. Statuit Concilium Matisconense I. cui anno 581. præfuit Priscus: *Ut Archiepiscopus sine pallio Missas dicere non præsumat* (6). Quo tempore Galliarum Metropolitani omnes pallium nondum habebant. Tum enim Pontifices solum Are-

(1) Can. 20. (2) Orig. l. 7. c. 12. (3) Nov. 11. (4) Epist. 6. (5) Hist. Angl. L. 1. c. 3. 4. 7. (6) Can. 6.

Arelatensem Archiepiscopum, & Apostolicum in multas Galliæ Metropoles Legatum seu Vicarium creabant, & ornabant pallio. Atque adeo verisimile est, eam Archiepiscopi vocem in Matisconensi Canone ad Priscum Lugdunensem Episcopum pertinere, qui & Patriarcha dicebatur, & Guntrani opera pallium obtinere potuerat, ut Episcoporum regni ejus omnium Caput constitueretur,

II. Redeo ad Archiepiscopum primæ Justinianæ, quæ patria erat Justiniani, quæque Acrida ante vocabatur, suberatque Archiepiscopo Thessalonicensi. Hanc Imperator, aut urgente Imperatore Vigilius Papa in Archiepiscopatum, sive Exarchatum erexit, subjectis ei Provinciis, quæ Thessalonicensi Exarchatui detractæ sunt, & attributo ei Vicariatu Sedis Romanæ, qualem jam olim habuerat Episcopus Thessalonicensis. Ita Justinianus in Novella, ubi cum meminisset quinque, sexve provinciarum, quarum Episcopos ordinabat Archiepiscopus Justinianæ, subjicit: *Ipsum vero a proprio ordinari Concilio, & in subjectis sibi Provinciis locum obtinere Sedis Apostolicæ Romanæ, secundum ea, quæ definita sunt a sanctissimo Papa Vigilio* (1). Narrat idem Imperator in Novella alia (2), summam illam in rebus tum civilibus, tum Ecclesiasticis potestatem penes Syrmium in Illyrico olim fuisse. Everso autem post ab Attila Syrmio, qui urbi præerat gubernator Thessalonicam secessisse; ea occasione Thessalonicensem Episcopum illas Provincias, quæ Syrmio ante paruerant, vindicasse: nunc vero recuperatis & in integrum restitutis his Provinciis, ita visum sibi, ut præesset novus Justinianæ Archiepiscopus.

III. Syrmium *matrem urbium* appellat Ammianus, quod ea esset Illyrici totius Metropolis. Ejusdem etiam urbis Episcopus in Synodo Aquilejensi anno 381. ita ajebat: *Caput Illyrici nonnisi civitas Syrmium*. Sectum postea Illyricum in partes duas; quarum Occidentalis Syrmio subjicebatur, Orientalis Thessalonicæ: sed & hæc tametsi Orientalis, Occidentalium tamen Patriarchæ, seu Papæ subjecta, ut ante, ita & post fuit. Sed esto, existimaverit Justinianus suum id esse, ut ipse solus quod juris erat Ecclesiastici Syrmio transferret Acridam: vel ipse tamen professus est, ad Vigilium Papam referri, ejusque interponi auctoritatem oportere. Sic & frustra tentavit Theodosius junior, ne Synodorum Illyrici Orientalis causæ & judicia in Occidentem ad Papam postremo referrentur. Quæ enim edita ab illo est Constitutio, ut id juris esset Constantinopolitani Episcopi, tanquam teneret is locum Papæ, & eadem haberet quodammodo primæ Sedis privilegia a Constantinopolitana Synodo sibi indulta: ea, inquam, Constitutio vim non habuit (3). Liquet id tum ex Epistolis Leonis Papæ, quibus Episcopo Thessalonicensi Macedoniam, & reliquam Orientalis Illyrici partem æque subjicit, atque Illyricum Occidentale: tum ex Canone XXVIII. Concilii Chalcedonensis, quo Constantinopolis jurisdictio non in Macedoniam, aut Illyricum, sed in minores Ponti, Asiæ, atque Thraciæ Diœceses late profertur. Ex quibus illud collige, penes Imperatorem nullo modo fuisse, ut Archiepiscopatus, aut Exarchatus novos crearet, aut aliorum jura transferret in alios, nisi ante summi Pontificis consensus & auctoritas accessisset. Gregorius Magnus scriptis ad Joannem primæ Justinianæ Episcopum litteris, missoque pallio, confirmavit simul, innovavitque Legationem: & Vicariatum sedis Apostolicæ, *Pallium ex more transmisimus, & vices vos Apostolicæ Sedis agere, iterata innovatione decernimus* (4). Interdixit & Joanni alteri huius antecessori idem Gregorius, ne sacrificium offerret: latamque ab eo in Episcopum Thebaeum sententiam irritavit. (5) Quibus satis superque probatur, Justinianæ Archiepiscopum, sicut & Thessalonicæ, quidquid contra contenderint Imperatores, sub ditione Papæ mansisse.

Justinianam appellavit & Carthaginem in Africa, eique Justinianæ primæ, patriæ suæ privilegia omnia Justinianus concessit (1). At

(1) Novel. 131. c. 3. (2) Nov. 11. (3) C. Theod. de Episc. L. 45. (4) L. 4. Ep. 8. (5) L. 2. Ep. 6.

(1). At hæc conceſſio priſtinorum tantum jurium renovatio fuit. Archiepiſcoporum enim olim Carthaginenſium jura, tum omnium erant antiquiſſima, tum patebant latiſſime, ut ex Africanorum Conciliorum Canonibus aperte conſtat.

IV. Sanxit quoque Juſtinianus, ut Metropolis Cypri Conſtantina *Juſtinianopolis nova* deinceps diceretur. At hæc nominis immutatio tunc potius fuit, quam novæ acceſſio poteſtatis. Subacta deinde a Saracenis Inſula, Joannes ejus Metropolita cum aliqua civium parte ſeceſſit in Helleſpontum, & in ejus gratiam duo quædam decreta ſunt a Trullana Synodo, curante Imperatore. Primum: Ut ſtaret, quod ei ab Epheſina Synodo aut donatum fuerat, aut comfirmatum, nec eſſet Patriarchæ Antiocheno obnoxius; ſed primatu & autocephalia gauderet ſua. Alterum: Ut Helleſponti Epiſcopi omnes, & ipſe etiam Metropolita, cujus erat ſedes Cyſici, ei ſubjicerentur (2). Primum illud decus & privilegium ad finem uſque ſæculi noni retinuit. Nam quæ eo tempore Canonum Arabicorum facta eſt Collectio, Patriarchæ illum Antiocheno ſubjicit: a quo tamen prorſus immunis fuiſſe legitur in ea Imperii Notitia, quæ ſub Leone Philoſopho ſcripta eſt. Alterum perſonæ, non Eccleſiæ privilegium fuit, & quidam quaſi Patriarchatus ad unius vitam Epiſcopi Imperatoris precibus, & Concilii auctoritate conceſſus (3). Voluit ſcilicet Imperator hoc gratificari homini, cujus tanta fuerat erga Romanum Imperium ſtudii conſtantia: *Ut Chriſtianiſſimæ potentiæ ſceptris pure ſubjicerentur*. Statuit autem Concilium, ut Juſtinianopolis iiſdem privilegiis gauderet, quibus Conſtantinopolis; hoc eſt, vetus Cypri Conſtantina, quam immunem ab Antiocheni Patriarchæ poteſtate Epheſina Synodus aut fecerat, aut declaraverat. Quod ſi velis, per Conſtantinopolin Regiam urbem intelligi, ea privilegiorum æqualitas intra duo illa cohibebitur, quæ Synodus ipſa expreſſit. Is iſte eſt forte Joannes Epiſcopus Juſtinianopolis, qui poſt Patriarchas majores quatuor, ſed ante minores, ante Exarchos eidem Concilio ſubſcribit.

V. Quod in Epiſcopis Cypri in Helleſpontum traslatis obſervatum eſt, id ad alias longe plures Eccleſias ſe porrigit, ut eodem prorſus modo majores Sedes, dignitates, titulique Eccleſiarum, poſt ſuum etiam ab Infidelibus excidium ſuperſtites adhuc eſſent, funeri ſupereſſent ſuo, & in Eccleſia in ſæculorum uſque fines perpetuarentur. Eſt in eodem Trullano Concilio Canon de Epiſcopis, qui ad eas ordinantur & deſtinantur urbes, a quibus ut recipiantur, nulla vi conſequi poſſunt. His ſua ſervatur in Ordinationibus celebrandis auctoritas, & in loco ubi ſedem figunt, pleniſſimus juriſdictionis uſus (4). *Ut & diverſorum Clericorum ordinationes canonice faciant, & Pontificatus auctoritate in proprio termino utantur, & ſit firma ac legitima quæcunque ſub ea procedit adminiſtratio*. Quæ verba biſariam ſumi poſſunt: ut iſtiuſmodi Epiſcopi, aut in aliquo ſuæ Diœceſeos loco, quia in civitate non poſſunt, jus ſuum exerceant: aut urbem regendam alibi accipiant, qualem habuit Epiſcopus Conſtantinæ Cypri in Helleſponto. De Epiſcopis Titularibus, quorum hæc quædam velut præludia fuere, copioſius alibi.

CAPUT XX. *P. 1. l. 1. c. 10.*

De Archiepiſcopo Carthaginenſi. De Patriarcharum, Exarchorum, ſive Archiepiſcoporum poteſtate prioribus quinque ſæculis.

I. Origo Exarchatus Carthaginenſis, Carthagini fides Chriſtiana Roma affulſit.

II. Non erat is tamen Vicariatus Sedis Apoſtolicæ. Probatur multis argumentis.

III. Cur ſubjecta alia aliis Eccleſiæ tribunalia non cognoverit Cyprianus.

IV. Erat initio Carthago Metropolis Eccleſiaſtica, quæ in omnem Africam vim ſuam juſque extenderet.

V. Quo tempore diſpertita Africa in ſex Provincias: & ſingulis Provinciis ſui fuere

(1) Nov. 131. n. 4. (2) Can. 37. (3) Syn. Trul. c. 39. (4) Can. 35.

se primates, seu Metropolitani, qui omnes subessent Carthaginensi.

VI. Cur Primates dicerentur Metropolitani Africæ, ubi Primates dicebantur antiquiores ordinatione Episcopi, nulla habita ratione Metropolis Civilis.

VII. Dubitandi ratio multiplex.

VIII. Toti præerat Africæ Carthaginensis Episcopus, & Ecclesiis omnibus Episcopos ordinabat.

IX. Dispensationes permagni momenti ipse concedebat.

X. Convocabat Concilium Universale, eique præerat.

XI. Præcipua illi semper erat cum Romano Pontifice conjunctio.

XII. Communium privilegiorum & jurium Patriarchalium compendiaria enumeratia.

I. AUctoritatem Archiepiscopi Carthaginensis & antiquissimam esse, & latissime patuisse, quam exploratum certumque est, tam implicata obscuraque tantæ sunt auctoritatis primordia. Asserit quidem Tertullianus, Romam Africæ quasi primarium fontem fuisse, unde prima hausisset rudimenta fidei: *Si Italiæ adjaces, Romam habes, unde nobis quoque auctoritas præsto est* (1). Tum erat Carthago Caput Africæ, quæ pars est orbis terrarum permagna, & multis dominabatur Provinciis. Hanc mare separat a Roma, sed intervallo tam brevi, ut intra paucos dies hinc transfretare possis. Quare nec fieri potuit, quin brevi lumen fidei Roma Carthaginem propagaretur. Asserit Innocentius I. Africam, Siciliam, Hispanias, Gallias, & Italiam ab Evangelicis Prædicatoribus aliis fide imbui non potuisse, quam qui aut a Petro, aut a Petri successoribus missi essent: *Cum sit manifestum in Africam, &c. nullum instituisse Ecclesias, nisi quos Petrus, aut ejus successores constituerint Sacerdotes* (2). Idem sentire videtur Augustinus, ubi ait de Cæciliano Episcopo Carthaginensi, potuisse eum *non curare conspirantem multitudinem inimicorum, cum se videret, & Romanæ Ecclesiæ, in qua semper Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus, & cunctis terris, unde Evangelium ad ipsam Africam venit, per communicatorias litteras esse conjunctum. Ubi paratus esset suam causam dicere, si adversarii ejus ab eo illas Ecclesias alienare conarentur. Illæ enim* cunctæ terræ *non aliæ magis videri possunt esse, quam urbi finitimæ, ut in ipsas ab urbe, & ab ipsis Evangelica prædicatio in Africam propagaretur* (3).

II. Quanquam autem Evangelii prædicatio ex Italia in Africam, & Roma Carthaginem se effuderit; non tamen efficere quisquam inde jure potest, ut Carthaginensis Episcopus, tam antiqua & tam late diffusa potestate fretus, sedis Apostolicæ Vicarius tantummodo fuerit. Quæ de Vicariatu Thessalonicensi suse supra disputata sunt, hoc etiam suadent, si quis istiusmodi fuisset etiam Apostolicus Vicariatus Carthaginensi Episcopo delegatus, ejus residua futura fuisse regia, quæ horum similia essent, aut certe proxime accederent. Neque enim, si se delegatum existimasset, aut Romæ sedis Vicarium Cyprianus, tam amaras effudisset querelas in sinum Cornelii Papæ, quod Clerici quidam, & Episcopus hæreticus Romæ recepti fuissent, & tantum non in communionem admissi: *Post ista navigare audent ad Petri Cathedram, &c. Oportet eos, quibus præsumus, non circumcursare, nec Episcoporum concordiam cohærentem sua subdola & fallaci temeritate collidere, &c. Nisi si minor videtur esse auctoritas Episcoporum in Africa constitutorum, &c.* (4) Quod tandem & tam constanter, durioribus enim verbis hic abstinendum est, Stephano Papæ restitit idem Cyprianus: inde etiam apertum est, longe eum ab ea opinione fuisse, ut se S. Sedis reputaret Vicarium. Augustinus ipse, qui de ista concertatione toties egit, Romanique Pontificis supra singulos quosque Episcopos, & supra Episcopatum ipsum dignitatem dixit, ac ne insinuavit quidem, Episcopum Carthaginensem illius Sedis obtemperare debuisse mandatis, cujus delegatione tantum quidvis posset, & cujus vices gereret. Denique contestatus est Cyprianus ipse

(1) Lib. de Præscript. (2) Epist. 1. (3) Epist. 162. (4) Epist. 55.

se inter initia statim ipsa Concilii sui Carthaginensis, nec a se cuiquam Episcoporum aut vim adferri, aut necessitatem imponi, quominus suo fruerentur judicio, aut ut se ad ejus exemplum accommodaret; sed & parem se sibi libertatem reservasse, cum Episcopis omnibus velut agnata sit ea potestas, ut suo se quisque regat arbitrio, Christi judicium subituros: *Non enim quisquam nostrum Episcopum se Episcoporum constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit; quando habeat omnis Episcopus pro licentia libertatis, & potestatis suæ arbitrium proprium, tanquam judicari ab alio non possit, cum nec ipse possit alterum judicare. Sed expectemus universi judicium Christi, qui unus & solus habet potestatem, & præponendi nos in Ecclesiæ suæ gubernatione, & de actu nostro judicandi.*

III. Haud scio, an in sententia perstiturus fuisset Cyprianus, si quis e Suffraganeis adversus ipsum, vel Concilium ejus Provinciale, vel Diœcesanum audacius, quam sapientius insurgens contendisset, soli se subesse Deo, soli Deo rationem consiliorum suorum reddi a se debere. Verum hæc, quæ a moderatione animi longiuscule absunt, habent unde veniam faciliorem impetrent eo sæculo, in quo nondum erat in constituenda Ecclesiæ disciplina tantum peritiæ, tantum experientiæ: immo nec per sævientes identidem persecutiones licuerat, suos cuique tribunali, certosque fines præscribere. Audivimus modo ex Augustino, Cæcilianum, declinato Episcoporum Afrorum judicio, potuisse causam suam judicandam reservare transmarinis Episcopis, & Sedi maxime Apostolicæ. Gesta ipsa Cæciliani in hac eum fuisse sententia satis produnt. Cæciliani exemplum, & Augustini sententiam secutus esset, ut mea fert opinio, Cyprianus, si ejus eadem fuissent tempora, si eosdem expertus esset adversarios. Sed nulla se adhuc occasio præbuerat, propter quam in eam omnes tribunalium & judicum Ecclesiasticorum rationem consentirent. Vel hinc porro manifestum denuo fit, nusquam alibi per ea tempora fuisse Vicarium ejusmodi Apostolicum, nedum Carthagini, cum tale nihil Cypriano in mentem venerit.

IV. Ratum ergo illud fixumque animo debet esse, Carthaginem meram initio fuisse Metropolin, Romanæ, Alexandrinæ, & Antiochenæ similem, aut non multum dissimilem, cui subessent Provinciæ plures, quæ suis parerent Episcopis, ut & hi rursus Metropolitano suberant Carthaginensi. Cyprianus de Agrippino prædecessore suo loquens, qui primus ante annos quadraginta baptizatos ab hæreticis cœperat iterato tingere baptismo, affirmat, id ab eo decretum fuisse in Concilio Episcoporum Africæ, & Numidiæ: *Agrippinus cum Coepiscopis suis, qui in illo tempore in Provincia Africa, & Numidia Ecclesiam Domini gubernabant, statuit, &c.* (1). Concilium Carthaginense, cui Cyprianus præfuit, in eadem causa iterandi, vel non iterandi hæreticorum baptismi, ex Africæ, Numidiæ, & Mauritaniæ Episcopis coaluerat: *Cum Episcopi plurimi convenissent ex Provincia Africa, Numidia, & Mauritania* (2). Videtur & hoc innuere Cyprianus, Provincia sua Africa contineri Numidiam etiam, & Mauritanias duas: *Quoniam latius fusa est Provincia nostra; habet enim Numidiam, & Mauritanias duas sibi cohærentes.* Hæ sunt Mauritania Tingitata, & Cæsariensis. Harum Provinciarum trium Legati Arelatensi Concilio interfuere. Divisa tamen est imperante Constantino Africa in Provincias sex, Africam proconsularem, ubi Carthago, Byzacenam, Tripolitanam, Numidiam, Mauritaniam, quæ rursus ipsa secabatur in duas, Sitifensem, & Cæsariensem. Nam Tingitana Provincia fuerat Hispaniæ adjuncta.

V. His ergo fere temporibus, cum Ablavius jussu Constantini ad Concilium Arelatense misit Episcopos, cœpere Provinciæ illæ sex Africanæ suos singulæ habere Metropolitanos, quæ nullum hactenus habuerant alium, præter Carthaginensem. Videri ergo potest Episcopus Carthaginensis ex iis unus fuisse, quos Episcopo Antiocheno similes dicit Nicæna Synodus, & qui-

(1) Cypr. ad Quirin. (2) Epist. 45.

quibus similia in Provinciis suis privilegia servari jubet, quæ ad ordinationes maxime spectabant. Erat enim æquissimum, ut qui, cum solus esset plurium Provinciarum Metropolitanus, earum solus ordinaverat Episcopos, hanc sibi servare integram posset facultatem Episcopos ordinandi, cum alios sibi adjungi subjungique Metropolitanos lubens assentiebatur. Post Romam sane, Alexandriam, & Antiochiam, urbium facile principes, nulla sibi vel civitas poterat, vel Ecclesia in plures Provincias vel Ecclesias principatum majori jure vindicare, quam Carthago, ejus olim Imperii caput, quod Græcorum, Romanorumque Imperio, nec minus per orbem late effusum fuerat, nec minus formidolosum.

Sub Episcopo Grato convenere Carthaginem ad Concilium Generale ex his omnibus Provinciis Episcopi anno Christi 346. Affuit Episcopus Adrumeti e Provincia Byzacena, & protulit Statutum Concilii sui Provincialis de interdicenda Clericis usura, ut a Grato, & a Concilio hoc ipso Carthaginensi confirmaretur: *In nostro Concilio statutum est, ut non liceat Clericis fœnerari. Quod si & sanctitati tuæ & præsenti Concilio videatur, præsenti placito designetur.* Ubi vides postulari a Concilio Generali cofirmationem ejus, quod erat in Provinciali decretum. Id argumento est, sua singulis Provinciis fuisse Capita, suos Præsides, qui Concilio Provinciali præessent; ita tamen, ut una subessent Episcopo Carthaginensi, & Diœcesano totius Africæ Concilio, cui ille tanquam Exarchus Africæ præsideret. Nullum reperire est sub Agrippino, Cypriano, & Cæciliano Carthaginensibus Episcopis particulare Concilium, quod subsit alteri Concilio Universali. Istiusmodi disciplina ævo Cypriani incomperta prorsus & inaudita videtur fuisse, nec nisi aliquantulo post ejus obitum tempore orbi affulsisse.

VI. Id ipsum etiam forte in causa fuit, quamobrem Provinciarum Africæ Metropolitani non hoc sibi nomen sumerent, sed Primates dici se mallent. Nec vero Primates illi dicebantur, qui Episcopatum gerebant Metropolis civilis; sed qui Provinciæ Episcopos ceteros iniquitate ordinationis anteibant. Habita semper fuerat Carthago totius Africæ sola Metropolis: quocirca & Carthaginensis Episcopus solus fuerat totius Africæ Metropolita. Postquam autem Nicæno Concilio placuit, ut suus cuique Provinciæ esset Metropolitanus: & a Constantino eodem fere tempore divisa in plures Provincias est Africa; in ea quidem, in qua hactenus fuerant erga Episcopum Carthaginensem subjectione, perseverarunt Africani Episcopi: sed in singulis Provinciis sua cœperunt habere Concilia, hisque præesse placuit eum ex Episcopis Provinciæ, qui ordinatione esset antiquissimus; sive ætatis reverentia, sive quod rerum experientia præstent seniores: sive quod non esset in unaquaque Africæ Provincia Metropolis ulla civilis, quæ supra urbes alias aut magnitudine sua emineret, aut eorum hominum concursu, quos eo rerum suarum necessitas, aut commoditas invitaret. Ejus enim rei habita est ratio, cum Metropoles Ecclesiasticæ civilibus sunt affixæ. Statuerat Nicæna Synodus, ut Concilium Provinciale quotannis cogeretur semel, & iterum. At erat longe difficillimum, ut vel semel anno quolibet totius Africæ Concilium Carthagine haberetur. Necesse ergo fuit, particularia per singulas Provincias Concilia constitui, Conciliorumque Præsides. Decrevit Concilium Carthaginense III. ut semel quotannis congregaretur Concilium Universale; & ut Provinciæ, quæ Primates haberent, tres eo Legatos singulæ mitterent: *Provinciæ, quæ primas Sedes habent, ternos Legatos mittant.* Erant ergo etiam exeunte sæculo quarto Provinciæ aliquæ sine Primate, hoc est, sine Metropolitano. Nullum habebat Tingitana. Nusquam enim apparent ejus Legati in Conciliis Africæ Universalibus. Quia tamen adjungebat se Mauritaniæ, & ejus Concilio intererat, poterant ejus Episcopi ex Mauritaniæ Concilio ad Universale Concilium delegari. Non ergo incredibile est, sine Primate olim fuisse & alias Africæ Provincias: ut citra dubium tota, vel pene tota cum adjacentibus Insulis Italia multo tempore fuit sine ullo præter Romanum Pontificem Metropolita.

VII. Quanquam hæc in conjectura fere posita sint; nam etsi prioribus sæculis tribus, aut nulla existant, aut certe rara Metropo-

tropolitarum cuiusque in Africa Provinciæ vestigia: & solus id muneris in Conciliis maxime obiisse videatur Carthaginensis Episcopus; poterant tamen aliqui Provinciis Africanis Metropolitæ interdum esse. Enimvero anno 303. Concilio Cirtensi præsidet Secundus Numidiæ Primas, *Episcopus primæ Cathedræ*. Nec satis alioqui constat, quo præcise tempore facta sit Africæ divisio in plures Provincias. Veruntamen quæ diximus, etsi ejusmodi non sint, quæ certissimam & perfectissimam fidem afferant; præbent tamen aliquam, eamque perutilem Ecclesiæ Africanæ cognitionem. Dum id altissime insideat animo, has Provinciarum, & Metropoleon creationes plerumque diu & sæpe ante tentari, quam omnino perfici & constare possint: ut necesse sit, nonnihil vacillare hujusmodi de earum initiis historiam.

VIII. Paucis nunc nobis de Archiepiscopi Carthaginensis in omnes Africæ Provincias dicendum est privilegiis. In Concilio Carthaginensi III. ita decernitur: *Fuit semper hæc licentia huic Sedi, unde vellet & de cujus nomine fuisset conventus, pro desiderio cujusque Ecclesiæ ordinare Episcopum.* Verba sunt unius ex iis, qui Concilio intererant, Episcopis. Alius ex Episcopis Aurelius Carthaginensem Episcopum alloquens dixit: hanc ei potestatem esse omnino necessariam, ut Episcopos in Provinciis quibusque electos ipse ordinaret; quod ejus esset, omnes Africæ Ecclesias fulcire. Porro non a Concilio ei dari potestatem; sed quam semper habuisset, declarari: *Necesse habes tu, omnes Ecclesias suffulcire. Unde tibi non potestatem damus, sed tuam agnoscimus, ut liceat, &c.* (1) Omnium Ecclesiarum Africæ onere se opprimi confessus est Aurelius: *Ego cunctarum Ecclesiarum dignatione Dei, ut sciris fratres, sollicitudinem sustineo.* Hæc, quæ invaluerat in Ecclesiis Africanis consuetudo, ut ab Archiepiscopo Carthaginensi peterent Episcopos; & quæ fuit ejus in illos potestas, ut quem vellet, cui vellet Ecclesiæ, vel Episcopo auferret Clericum, ac petenti ordinaret Ecclesiæ; hæc, inquam, omnia verisimillimum est, ortum duxisse ex antiqua illa, qua per universam Africam potiebantur Metropolitani dignitate. Præcipuam enim Canones Metropolitano tribuunt in ordinandis Episcopis potestatem.

IX. Si qua in re graviori dispensandum erat, postulabatur id ab Archiepiscopo Carthaginensi. Hinc Possidius de Valerio Hipponensi Episcopo, quando consilium iniit de adsciscendo sibi Coadjutore, eodemque subrogando successore Augustino; Canonum veniam testatur ab Aurelio Carthaginensi Episcopo petitam impetratamque: *Egit secretis litteris apud Primatem Episcopum Sedis Carthaginensis, ut Hipponensi Ecclesiæ ordinaretur Episcopus, qui suæ Cathedræ non jam succederet, sed accederet. Quæ igitur B. Valerius optavit & rogavit, satagens rescripto impetravit.* Hanc dispensationem etiam tum a Metropolitano & a Concilio Provinciali juxta Canones peti, & concedi oportebat. Et hinc rursus intelligere est, Primatem Carthaginis solum olim Primatem in tota Africa, aut Metropolitanum fuisse.

X. Non contemnendum hoc quoque jus illi erat, convocare Universale sive Diœcesanum Concilium, Concilio præsidere ac de causis majoribus omnibus, quæ aut in Conciliis Provincialibus dirimi non poterant, aut ad commune totius Africæ bonum spectabant, judicare. Dicemus infra in secunda hujus Operis Parte, ubi sermo erit de Conciliis, prima omnium celebrata esse Concilia Provincialia: Universalia autem initio rei Christianæ rarissima fuisse, & extraordinaria; Afris quidem Episcopis postea crebrius, & annis singulis habita ea fuisse: sed consultius postea illis visum esse, non cogi ea, nisi propter causas toti Africæ communes, porro Carthaginensis Episcopi erat ea convocare, cum communes istæ incurrebant, & extraordinariæ causæ.

XI. Quanquam autem visum nobis sit, Carthaginensem Episcopum in tanta illa explicanda potestate non egisse vices Apostolicæ Sedis, uti nec Ephesinum, nec Cæsarien-

(1) Canon. 45.

sariensem in Cappadocia, nec Heracleensem in Thracia, nec precaria, sed sua potestate usum; indubitatissimum tamen illud quoque est, Archiepiscopos Carthaginenses & conjunctiores semper fuisse Apostolicæ Sedi, & subjectiores, quam Patriarchas, aut quoscunque alios: quod persuasissimum nempe illis esset, Africam totam intra Patriarchatus Occidentalis, adeoque Romani limites contineri. Cæciliani gesta, immo & Cypriani, quæ Anguilini tempore in Apiarii Presbyteri, & Pelagianorum condemnatione actitata sunt, ipsæ denique inter Africam, & Romam aliquando contentiones; hæc, inquam, omnia aperte docent, quantus esset illarum inter se consensus, & quam bene conveniret inter Carthaginem, & Romam. Sæviente tum maxime persecutione Vandalica, Episcopus Carthaginensis sine Papæ & Ecclesiæ Romanæ, quæ Ecclesiarum Caput est, voluntate constanter negavit, se ad publicam unquam cum Arianis disputationem esse venturum.

XII. Patriarcharum, sive Archiepiscoporum, & Exarchorum jura non semel jam delibata sunt. Unum hic addam, eadem illa fere fuisse, quæ Carthaginensis, & Thessalonicensis Episcoporum. Penes illos erat Metropolitanorum, & omnium aliquando suæ ditionis Episcoporum ordinatio. Unde jus illis, ut de iis judicarent, a Metropolitanorum judicio ad illos provocabatur: & in Universali, sive Diœcesana Synodo, quam convocabant & communicatoriis litteris, summaque concordia, Ecclesiæ pacem & unitatem fovebant. Recitabantur in sacris diptychis eorum nomina. Ad eos causas majores omnes referri necesse erat. Oecumenicis aderant Conciliis, ubi & ceteris omnibus præibant Episcopis. Denique singulari quodam supra ceteros Episcopos modo pro successoribus Apostolorum habebantur. Quæ jam omnia vidimus superius comprobata.

CAPUT XXI. *P. 2. l. 1. c. 4.*

De Exarchis, Primatibus, seu minoribus Patriarchis, Heracleensi, Ephesino, Cæsariensi, Carthaginensi, Aquilejensi, Gradensi, Gotthorum, Longobardorum, Francorum, sæculo VI. VII. VIII.

I. De Exarchis Heracleensi, Ephesino, & Cæsariensi.

II. De primatu Carthaginensi.

III. Etiam postquam eam urbem a Vandalis recepit Justinianus.

IV. Vandali Ariani in Africa suum sibi adrogarunt Patriarcham.

V. De Patriarcha Aquilejensi, cui ortum dedit natum ex trium Capitulorum damnatione schisma.

VI. De Catholico Gradensi Patriarcha, quem Aquilejensi fidei Catholicæ desertori Imperatores Constantinopolitani adversarium excitavere.

VII. Gotthi, Longobardi, & Franci primo Metropolitanorum Patriarchæ nomen indiderunt.

VIII. De Patriarcha Lugdunensi, & Bituricensi.

I. Ex antedictis non pauca hic rursum obiter stringi necesse erit, ut oculis una subjiciantur, quæ ad Exarchos Occidentis, seu minores Patriarchas spectant. Verbum non addam amplius de Exarchis seu Primatibus, quos Patriarchas minores dixeris, Heracleæ in Thracia, Cæsareæ Cappadocum in Ponto, & Ephesi in Asia. Hi enim ante annum Christi quingentesimum interierant, eorumque ditio & potestas omnis ad Patriarcham Constantinopolitanum transierat. Fuerant autem quondam ejusdem fere consortes potestatis, cujus Patriarchæ veteres; ut Patriarchæ subessent nulli: ipsi autem Metropolitanis compluribus jus dicerent.

II. Non dicam etiam de Carthaginensi; tum quod de eo jam bene multa dicta sint; tum etiam quod media hac ætate, de qua hic agimus, non diu steterit. Carthaginem recepit Justinianus a Vandalis, eam-

eamque Regiæ simul, & Ecclesiasticæ restituit potestati. At Saraceni paucis post annis torrentis instar florentissimas hasce Provincias barbarie & impietate ita complevere, ut jam inde nonnisi tristes miserrimi naufragii reliquiæ superfuerint.

III. Postquam Africam Justinianus & Christo reddidit, & Imperio, coacti Carthagine cum Reparato ejus urbis Episcopo Africæ totius Præsules, ut Majorum sectarentur exempla, ad Joannem II. Papam scripsere, utque ab Apostolica potissimum sede disciplinæ Ecclesiasticæ regulas acciperent: *Convenire caritati credidimus, ut quid habeat sensus noster in publicam notitiam nemo perduceret, nisi prius vel consuetudo nobis, vel definitio Romanæ Ecclesiæ proderetur* (1). Diximus jam, ut Gregorius Magnus Papa afflictæ hujus Ecclesiæ curam egerit, vere paterna in eam incitatus caritate.

IV. Suus erat & Arianis, Vandalisque in Africa Episcopis Patriarcha. Nam in ea, quam habuere cum Catholicis Collatione, nostris interrogantibus: Quo jure, quo fundamento, eo nomine uteretur Cyrola; non aliter respondit, quam jussione immani, ut crudelissime torquerentur (2). Neque alio enim jure res Arianorum, seu civiles, seu Ecclesiasticæ, quam vi & tyrannide stabant. Hinc porro planum est, quæ paulo majores erant Hæreticorum sectæ, eas suos sibi creasse Patriarchas, postquam in usu Ecclesiarum cœpit esse id nomen, & a Concilio Chalcedonensi posterioribusque sæculis magna simul auctoritate, & gloria usurpari. Hieronymus in Epistola ad Marcellum contra Montanum: *Habent*, inquit, *Montanistæ primos de Pepusa Phrygiæ Patriarchas*. Idem non semel commemoravit & Judæorum Patriarchas.

V. Debet Patriarcha Aquilejensis in Italia aut exortum suum, aut incrementa, ei schismati, quod e trium Capitulorum in quinta Synodo condemnatione initium sumpsit (3). Gotthorum Reges in Italia, ut claret ex Athalatici ad Joannem Papam Epistola, ditionis suæ Metropolitanos Patriarchas appellabant. Non parciores fuere Longobardi in Episcopis suis nominum talem gloria ornandis: quibus postea in schisma abreptis, visum est Patriarchæ nomen, & rebellioni fovendæ accommodum, & ei potestati confirmandæ, quam ab aliis liberam, nec cuiquam obnoxiam sibi sumsissent. Adde, quod diruto Syrmio, videbatur Aquileia evasisse caput Illyrici Occidentalis; ceteroqui per totum Orientis Imperium in præcipua quaque majorum Diœceseon Metropoli is erat constitutus Præsul, qui aut Exarchi, aut Patriarchæ nomine supra ceteros assurgeret Metropolitanos. Sive ergo magnitudinem Occidentalis spectes Illyrici: sive res primum Gotthorum, deinde Longobardorum Principum; qui ut ditionem suam decerptam Imperio, ita ditionis suæ Ecclesias nulli Ecclesiæ alteri obnoxias vellent: sive denique schisma perpendas; deprehendes ea conspirasse omnia, ut Patriarchæ nomine augeretur Aquilejensis Metropolitanus. Cumque specie tantum & nomine tenus initio videretur ille præcellere, cui nullus subesset Metropolita; eo tamen pervenit tandem, ut reipsa loco & ordine supra ceteros omnes Metropolitas, supra etiam Primates evectus sit.

VI. Paulus Diaconus, qui historiam gentis suæ, sive Longobardorum scripsit, testatum facit, sub Benedicto Papa Paulinum Aquilejensem Patriarcham Longobardorum incursionibus & terrore fatigatum confugisse Gradum, eoque thesauros sacros Ecclesiæ suæ avexisse: *Aquilejensi civitati, ejusque populis Paulinus Patriarcha præerat, qui Longobardorum barbariem metuens ex Aquileja ad Gradi Insulam confugit, secumque omnem Ecclesiæ suæ thesaurum deportavit* (4). Paulinum excepit Elias, Eliam Severus. Is cum Episcopis tribus e Grado Insula Ravennam abductus, a Smaragdo Exarcho Ravennate coactus est ejurare schisma trium Capitulorum. Ejuratio per vim extorta effectu caruit (5). Episcopos tamen schismaticos complures erroris tandem sui pertæsum est. Itaque ad unitatem rediere Ecclesiæ Episcopi Utinensis,

(1) Inter Ep. Joann. II. Papæ. (2) Victor de persecut. Afr. (3) Cassiod. lib. 6. Ep. 15. (4) L. 2. c. 8. (5) L. 3. c. 12.

sis, Tridentinus, Veronensis, Vicentinus, Tarvisiensis, Feltrinus, Bellunensis, Polanus, & nonnulli alii. Tres tantum, aut quatuor telapsi in schisma Patriarchæ pertinacissime adhæsere. Post Severi mortem Joannes Abbas suffectus illi est in Patriarchatum Aquilejensem, assentiente etiam Agilulpho Rege; eodemque tempore Gradi ordinatus est Candidianus: quo non multo post vivis excedente, Episcopi Imperatoriæ ditionis, & Catholicæ communionis quotquot erant, subrogarunt ei in Gradensem Patriarchatum Epiphanium, qui in Imperatorio Palatio diu meruerat (1): *Defuncto Severo Patriarcha, ordinatus est loco ejus Joannes Abbas Patriarcha in Aquileja vetere cum consensu Regis Agilulphi. In Grado quoque ordinatus Romanis Candidianus Antistes. Candidiano quoque defuncto apud Gradum, ordinatus est Patriarcha Epiphanius, qui fuerat Primicerius Notariorum, ab Episcopis, qui erant sub Romanis. Et ex illo tempore cœperunt duo esse Patriarchæ.*

Ita diversis quasi gradibus Aquilejenses Patriarchæ schismatici sub Gotthis Gradum primo secesserunt, Longobardorum furore & vastatione consternati. Ibi diutius moras traxere; Aquilejam demum redierunt a Longobardis ipsis revocati. Tum vero creatus est Gradi primum Episcopus, inde Patriarcha, qui morem gererent Episcopi; tum qui a schismate resipuerant; tum qui nunquam a communione deflexerant Romana; tum denique qui suberant Romanis Imperatoribus, a quibus recepta interim Gradus erat, & aliæ devictæ civitates. Hæc causa fuit dividendi Patriarchatus unius in duos. Æquissimum enim erat, ut qui Catholicæ communionis retinentiores fuerant, & Romanis semper paruerant tum Pontificibus, tum Imperatoribus, Metropolitam haberent ejusdem honoris & nominis, cujus erat Metropolita, qui Longobardorum Principi parebant, nec a schismatis pertinacia recedebant. Scripsit Gregorius II. Papa ad Serenum Episcopum Aquilejensem, & ad Patriarcham Gradi Donatum: consulto hunc, non illum Patriarchæ nomine & honore impartiens, quamvis illum quoque sinat toti præesse Longobardorum genti: *Nec amplius, quam in finibus gentis Longobardorum existentibus gressum tendere præsumas* (2). Ad pacem & unitatem Ecclesiæ recipienti se Aquilejensi, ea lex imposita fuerat, ut ne quid in Patriarchæ Gradensis jura moliretur: *Et consensum ad hanc conditionem esse sciatis*. Ita Pontifex tunc rem temperavit, Aquilejensi, ut jus pristinum non auferret, nomen Patriarchæ suspenderet, quod nuperrime Ecclesiasticæ paci se reddidisset.

VII. Quo tempore Gotthi, atque Longobardi Patriarchæ nomine decoraverunt Metropolitas suos, cœperunt & illo Galli Episcopi delectari. Anno 585. in Concilio II. Matisconensi Priscus Episcopus Lugdunensis Patriarcha dicitur. Ibidem tamen Canone ultimo appellatur & Metropolita. Unde liquidum fit, nullo ampliori jure tunc potitum esse Patriarcham, quam Metropolitanum. Nicetium Lugdunensem jam ante Patriarcham dixerat Gregorius Turonensis: *Quod cum Rex Guntramnus comperisset, congregari Synodum apud urbem Lugdunensem jussit. Conjunctique Episcopi cum Patriarcha Nicetio beato, &c.* (3) Jussu ejus Guntramni coaluerat Synodus Matisconensis II. Unde non inepte conjicias, ei potissimum Metropolitano nomen Patriarchæ aptatum fuisse, qui sub unius Imperio Regis supra alios emineret. Regnum enim inter se partiebantur, qui de Clodovei stirpe prognati erant Principes. Præfuit Matisconensi Synodo Priscus Lugdunensis, & post eum sederunt præter Episcopos Metropolitani quinque, Viennensis, Rothomagensis, Burdigalensis, Senonensis, & Bituricensis. Denique statutum est in hac Synodo, quæ universalis quodammodo seu nationalis erat, ut tertio quoque anno huic simillima Synodus congregaretur; eamque indiceret Lugdunensis Metropolita, ubi de loco cum Rege convenisset. Id nomen, illa potestas, jus illud præsidendi, ea cum Rege consensio, nomen denique Concilii universalis, quod in Canone ultimo legitur, non parum roboris ac præsidii adferunt superiori nostræ conjecturæ.

VIII. Quoniam autem Guntramnus nihil

(1) L. 4. c. 20. (2) Ep. 15. 16. (3) L. 5. c. 20.

hil liberorum sustulit, & varia plerumque fuit Imperii Gallicani sub prima Regum ac secunda stirpe partitio; inde contigit, ut & Patriarchæ nomen, & quæ paulatim accrescebant nominis in dies jura, exciderent prorsus, & oblitterarentur, nec ad Prisci, atque Nicetii successores devenirent. Fieri præterea potuit, ut Provinciarum aliarum Metropolitæ se Lugdunensi subjici iniquo ferrent animo. Quo forsan excitatus est Desiderius Episcopus Caturciensis, ut Sulpicium Bituricensem Metropolitam suum Patriarcham diceret, ut qui Aquitanicæ primæ caput esset.

CAPUT XXII. *P.3.l.1.c.4.*

De Patriarchis novis Latinis mediæ ætatis, sæculo VIII. IX. X.

I. Plerumque hi Patriarchæ fuere nomine tenus, nullo jure præcipuo freti, & quandoque ne confessus quidem honore indulto. Exempla Patriarcharum Gradi, & Aquilejæ.

II. Alternæ vices minusculorum horum Patriarchatuum, quibus nullæ suberant Metropoles.

III. Bulgaris Patriarcham sibi flagitantibus respondit Nicolaus I. hunc nomine aliud, re non aliud, quam Metropolitam fore.

IV. Nec posse eum, nisi ab Apostolica Sede impetrari.

V. Patriarchatus etiam Bituricensis initio mera fuit Metropolis.

VI. At ubi Carolus Magnus Regnum Aquitaniæ instituit, tunc Avarici Biturigum non jam Metropolis tantum, sed Patriarchatus, seu Primatus resplenduit, ejusque jurisdictioni subesse cœperunt Metropoles Burdigalensis, Auscienfis, & Narbonensis.

VII. Extincto Aquitaniæ regno, & ex ejus cineribus Ducatu Aquitanico atque Narbonensi excitato, prodiit tunc quidem Bituricensis Primatus.

I. Mediæ ætatis Patriarchæ novi una fere nominis magnificentia claruerunt, nullo præterea privilegio spectabiles, ne concessa quidem prærogativa, aut præeundi, aut superius sedendi supra alios Metropolitanos. Carolus Magnus in Epistola ad Elipandum Toletanum, cæterosque Hispaniæ Episcopos data Archiepiscopum Mediolanensem præponit Patriarchæ Aquilejensi, seu Forojuliensi: *Sacerdotes Italiæ cum Petro Mediolanensi Episcopo, & Paulino Forojuliensi, vel Aquilejensi Patriarcha, viris in Domino venerabilibus* (1), Hadrianus Papa ad Carolum Magnum Epistolam misit, *Patriarcha Gradensis* (2). In Concilio Ticinensi anno 855. Patriarcha Andreas non nominatur, nisi post Archiepiscopum Angilbertum. Paulinum Aquilejensem Alcuinus scriptis ad eum Epistolis ornat semper Patriarchæ nomine (3). Monachus sancti Galli satis innuit, solam nominis pompam totius jurisdictionis inanem superesse Aquilejensi Patriarchæ, cum illum a Carolo Magno invisum narrat: *Episcopus civitatis illius, aut, ut modernorum loquar consuetudine, Patriarcha* (4). Eginhardus in Annalibus (5) Fortunatum Gradensem Præsulem Patriarcham vocat.

II. Narratum jam supra a nobis est, Reges Italiæ Metropolitanis suis Patriarchicum nomen addidisse Eliam, aliosque Aquilejæ Episcopos, schismatis ob tria Capitula exciti fautores, eo nominis splendore delectatos esse, quasi inde suæ partes convalescerent; cum eam regionem recuperassent Imperatores Græci, Candidianum Catholicæ communionis Episcopum Patriarcham novæ Aquilejæ ab illis donatum fuisse, jussumque in Insula Grado sedere, ubi & Aquilejenses Schismatici Patriarchæ sedem aliquandiu habuerant, & nomen ei adjecerant novæ Aquilejæ. Ita hæc Provincia sub Patriarchatus nomine bipartita fuit: Longobardis Schismaticum, Imperatoribus & Pontificibus Romanis Catholicum Patriarcham tuitione sua foventibus. Resiliit tandem a schismate Aquilejensis, sede sua in oppidum Cormans, deinde ad Forum Julii

(1) Conc. Gall. t. 2. p. 185. (2) Ibid. pag. 284. (3) Epist. 112. 113. (4) L. 2. c. 26. (5) Ann. 812.

Julii translata: quod demum sub Rege Luitprando contigit, ut auctor est Paulus Diaconus. Exinde Aquilejenses, iidemque Forojulienses dicti sunt Patriarchæ, nullo supra Metropolitanos alios honore conspicui usque ad Leonis VIII. Papæ tempora, qui circa annum 980. supra omnes Italiæ Metropolitas sedere eos jussit. Quæ mera tum quidem fuit sedendi prærogativa sine ullo juris dicendi additamento. Denique Leo Papa IX. anno 1050. gemini hujus Patriarchatus fines diligentius designavit; e quibus Gradensis Venetias tandem translatus est, ut infra dicetur.

III. Sunt alia quoque exempla, quibus perspicuum fit, nonnullos re Metropolitas, nomine Patriarchas fuisse. Bulgari Nicolaum I. percunctati fuerant, an Patriarcham sibi suum creare fas esset: *Requisistis, si liceat in vobis Patriarcham ordinari*. Æmulabantur Bulgari Reges Constantinopolitanos Imperatores, quorum Imperio a Patriarchalibus Ecclesiis non parum accedebat gloriæ, & ornamenti. Porro respondit Pontifex: ordinandos primum illis Episcopos; quibus præfuturus deinde erat, sin minus Patriarcha, certe Archiepiscopus: *Qui si non Patriarcha, certe Archiepiscopus appellandus sit*.

IV. Sciscitantibus rursum Bulgaris, a quo creandus sibi esset Patriarcha: *A quo sit Patriarcha ordinandus, interrogatis*: respondit Pontifex, institui eum non posse, nisi ab eo, qui inter Pontifices superiorem Patriarchalis dignitatis apicem obtineret: *Scitote, quia in loco, ubi nunquam Patriarcha, vel Archiepiscopus constitutus est, a majori est penitus instituendus*. Denique non posse illis, sive Archiepiscopum, sive Patriarcham novum creari, nisi a Sede Petri, in qua summum Episcopatus & Apostolatus culmen splendet: *Vos sive Patriarcham, sive Archiepiscopum, sive Episcopum vobis ordinari postuletis, a nemine nunc velle congruentius, quam a Pontifice Sedis B. Petri, a quo & Episcopatus & Apostolatus sumpsit initium, hunc ordinari valetis &c.*

V. Ab his non recedit Patriarchatus Bituricensis. Caroli Magni precibus permotus Hadrianus Papa I. Pallium concessit Ermemberto Archiepiscopo Bituricensi (1). Subveritus primo est Pontifex, ne cui Metropolitano subesset Bituricensis. Nulli eum subesse certior factus: *confessus est, ut sub nullius Archiepiscopi jurisdictione esse videretur*: tum vero pallium ei, & Metropolitæ sive Archiepiscopi nomen contulit: *Archiepiscopo constituto in Metropolitanam civitatem, quæ Bituricas cognominatur; sicut dudum mos exstitit; sub jure sanctæ Romanæ Ecclesiæ degenti, usum pallii concessimus* (2). In aliquas si tum Metropoles aliquid sibi juris arrogasset Bituricensis, opportuna tunc in primis ea aderat occasio petendæ a Pontifice ejus confirmationis.

VI. Sed cum Carolus idem Magnus Aquitaniam Regio nomine illustrasset, novoque hoc Regno majorem natu filium donasset Ludovicum Pium, concessit ejus ditioni civitatibus opulentis Avarico Biturigum, Burdegala, Elusa, qua demum diruta, tota ejus dignitas ad Auscios translata est; tum vero Biturigum civitas novi regni caput esse cœpit, ut quæ primæ Aquitaniæ hactenus Principatum habuisset: ac proinde novo Primatu, sive Patriarchatu supra omnes regni Aquitanici Episcopos auctus est Præsul Bituricensis. In Gratiani Decreto legere est Nicolai I. fragmentum Epistolæ ad Rodolphum Archiepiscopum Bituricensem scriptæ, ubi eum commonefacit Pontifex, quantum querelarum effunderet Sigebodus Archiepiscopus Narbonensis, quod in ejus Diœcesi nova quædam molitus esset, quasi Patriarchatus sui jure: *Quasi jure Patriarchatus tui disponas* (3). Cum autem in aliorum Episcoporum diœceses immediate quidquam audere per sacros Canones non liceret, jubet eum Pontifex, de solis posthac causis, quæ per appellationem ad eum devolventur, judicium ferre, quod eo jure uti soleant Patriarchæ in obnoxios sibi Metropolitas: *Nisi forte pro causis, quæ apud se terminari non possunt, ad te quasi ad Patriarcham suum revocaverint per appellationes; vel si Episcopus suus decesserit, res Ecclesiæ suæ judicio suo dispensare voluerit* (4).

VII.

(1) Ann. 786. (2) Conc. Gall. t. 2. p. 115. (3) 9. q. 3. C. Conquestus. (4) Concil. Gall. t. 3. p. 235.

VII. Si non nutet hujus Epistolæ fides, ea indubitatissime constat & roboratur sive Patriarchatus in Narbonensem etiam Provinciam, sive potius Primatus Bituricensis. Neque enim expostulaverat Metropolita Narbonensis, nisi de immediata jurisdictione, quam usurpasset Bituricensis in Narbonensem Provinciam; nec damnat Pontifex nisi immediatæ jurisdictionis usurpationem. Appellationibus a Metropolitano ad Primatem faciendis, velut antiquissimæ Primatum consuetudini, perlubenter subscribens: *Primates enim vel Patriarchas nihil privilegii habere præ ceteris Episcopis, nisi quantum sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, definimus*. Hanc porro Nicolai Epistolam ante Gratianum Ivo Carnutensis Decreto suo illigaverat. Suo infra loco dicemus, ut extincto Aquitaniæ regno, emerserint Ducatus duo, lateque se effuderint, Narbonensis, & Burdigalensis: ex hoc vero ansam arripuisse Metropolitanos Narbonenses, & Burdigalenses excutiendi jugi Primatum Bituricensium.

CAPUT XXIII. *P. 4. l. 1. c. 9.*

De Patriarchis, Gradensi, Veneto, Aquilejensi, Bulgarorum, ætate media & extremis his sæculis post annum Christi millesimum.

I. Corpus beati Marci Venetiis, ubi delituerat, tandem repertum, Patriarchalem ei portendere videbatur dignitatem.

II. Quo tempore, & modo Patriarchatus Gradensis illuc translatus sit.

III. Quanta fuerit Gradensis Patriarchatus amplitudo.

IV. Quo distaret ab Aquilejensi.

V. Exaltatio gemini hujus Patriarchæ, infra antiquos tamen Patriarchas.

VI. Amplitudo antiqua Gradi, & Aquilejæ.

VII. De Patriarchatu, sive Primatu Bulgarorum Trinoviæ, quæ prisca Justiniana est.

VIII. De Primatu Thessalonicensi.

I. Reperto Venetiis corpore B. Marci Evangelistæ, quod jamdiu delituerat, solemnis cum primis celebrata est ibi festivitas, & ea pompa, quæ novam ei portenderet ex Gradensis illuc Patriarchatus translatione dignitatem (1). Hoc honoris incrementum auguratus quodammodo fuerat Petrus Damiani, cum de hac ipsa disserens beatissimi corporis inventione, aiebat, hanc Ecclesiam Apostolicarum Ecclesiarum albo pene adscribi, quæ jam Apostolici Pontificis corpore glorietur, proximeque ad Petri verticem accederet, postquam amantissimi ejus discipuli sedes deinceps futura erat: *Dum in tuo gremio virum Apostolicæ gratiæ suscepisti, & ipsa quodammodo sedes Apostolica fieri meruisti. Quamobrem sicut mater urbium Roma super omnia regna terrarum sublimatur in Petro; sic & tu velut ejus insignis filia per Marcum gloriaris in Christo* (2).

II. Mandatum quidem litteris est a Dandulo, Leonem IX. Gradensem Patriarchatum Venetias transtulisse in Concilio Romano, anno 1050. & in Mantuana Synodo sub Alexandro II. eidem decreto novum robur accessisse. Danduli fides mihi quidem videtur nutare. Aut si constent illa Pontificum, & Synodorum Decreta, intercesserunt Episcopi, quorum minuebatur dignitas: nec usu receptum est, quod ibi fuerat novatum. Nicolao V. Veneti debent novam hanc dignitatis accessionem Ecclesiæ suæ factam, Gradensis illuc Patriarchatus translatione (3). Movebat Nicolaum Laurentii Justiniani Venetiarum Episcopi sanctitas, & mira doctrinæ ubertas, ut digno ea fastigio claresceret. Id porro perfecit Pontifex. Laurentius novo dignitatis pondere adeo non est delectatus, ut cum dissensurum esse Senatum præsagiret ne splendore novo ferocientes Episcopi sæpius etiam in posterum cum eo de Ecclesiæ juribus altercarentur, id ceperit consilii, ut hac data occasione, non Patriarchatu tantum, sed & Episcopatu, quo dudum gravabatur, sese abdicari curaret. Verum ut pietatis eximiæ vir abdicationi & depressioni suæ ea sperabat profutura, quæ in

(1) Ann. 1094. (2) Baron. ann. 1094. (3) Baron. ann. 1050. n. 3. An. 1450. Rain. n. 19.

in ejus honoris & dignitatis augmentum Pontifex moliebatur; ita Venetus Dux, & Senatus senserunt, tam mirificam animi moderationem, & honorum fugam novis honoribus cumulandam esse, ut & hinc in Rempublicam honoris & gloriæ aliquid redundaret. *Sic quod invidiosum fuerat in dignitate, ex mansuetissimis sancti viri moribus gratissimum factum est* (1). Verba hæc sunt ejus, qui sanctissimi Patriarchæ vitam litteris consignavit.

III. Non novi igitur ista fuit Patriarchatus creatio, sed ejus, qui Grado in insula diu hæserat, lateque jus suum propagaverat per omnem Venetorum ditionem, translatio in ipsam Veneti Imperii primariam civitatem. Scribens Alexander IV. ad Patriarcham Gradensem, non novum tantum auctoritatis pondus addiderat iis privilegiis, quæ illi prisci Pontifices contulerant jam inde ab Urbano II. & Leone IX. sed & jus illi vel novum concesserat, vel priscum firmaverat in Archiepiscopum Jaderensem, ejusque suffraganeos omnes, cum potestate illos ordinandi, non tamen sacro exornandi Pallio, quod non erat nisi a Romano tradendum Pontifice: *Romano quidem Pontifici traditione Pallii reservata* (2). Paulo vetustiora tamen sunt exordia ejus potestatis, qua Gradensis Patriarcha in Jaderanum Metropolitanum pollebat. Scripserat enim Innocentius III. Venetis, Jaderam civitatem a Romana sede ad Metropoleon honorem ascitam esse, ut eorum Patriarcha haberet & ipse quibus præesset Metropolitanos: *Ut Ecclesia vestra non solo nomine, sed pleno jure Patriarchalem dignitatem haberet, cum ei subjecta foret Metropolis Jadertina* (2). Ex Gestis tam ejusdem Papæ patet, non potuisse Pallio donari Jadertinum Metropolitanum, nisi a Romano Pontifice. Eo quippe etiam præcellebant his junioribus Patriarchæ veteres, quod hi subjectis sibi Metropolitanis Pallia largirentur. Denique, ut alibi fusius a nobis narratur, huic Patriarchæ subjecit idem Innocentius III. quidquid erat Venetorum, aut Venetis subditorum in Constantinopolitano Imperio sparsum; adjecta etiam potestate creandorum Episcoporum illis in urbibus omnibus, ubi Veneti plures suæ gentis Ecclesias obtinerent. Cum hæc ita se habeant, in confesso jam est, satis amplam effusamque fuisse Patriarchæ, seu Gradensis, seu Veneti potestatem, cum Archiepiscopis jus diceret, & tam late per Orientem pateret, quam ipsum Constantinopolitanum Imperium. Quin & singulare prorsus, magnique faciendum erat jus novos erigendi Episcopatus, ubicunque gentium Veneti plures sibi haberent Ecclesias.

IV. Cum Imperatores Græci urbes provinciasque maritimas occupassent Istriæ, et multas Italiæ, sectus in duos est Patriarchatus, Aquilejensi, seu Forojuliensi regente Ecclesias imperio tum Græcorum obnoxias: Gradensi autem administrante reliquam Istriam, quæ Venetorum ditionis erat, & Romanæ communioni firmius adglutinabatur. Iden qui Gradensis, idem Venetiarum, & Istriæ Patriarcha dictus est. Diximus, & cur Patriarcha dictus sit Novæ Aquilejæ. Verum de hoc Aquilejæ Patriarchatu intelligi par est Luitprandum cum ait, a Petro Romæ constitutum fuisse Apostolatus thronorum: Marcumque ab eo Alexandriam quidem destinatum esse; sed dum iter facit, Aquilejensem Ecclesiam a Marco latam institutamque fuisse: *Ita ut Aquilejensem primo ipse institueret* (4). Is nimirum tunc temporis rumor increbuerat. Anno 1044. Benedicto IX. obrepsit Aquilejensis Patriarcha Poppo, expressumque ab eo diploma (5), quo ejus imperio substernebatur Gradensis Patriarcha. Id statim post Popponis excessum revocavit Pontifex, Ducis Veneti precibus adductus Leo IX. datis litteris ad Episcopos Istriæ, jussit eos Gradensi parere, additis illis omnibus honorum titulis, quorum hic mentionem fecimus: *Relectis privilegiis a sancta & Apostolica Sede sibi concessis, judicio totius Synodi hoc definitum fuit; ut nova Aquileja totius*

(1) Bollan. in vita B. Laurent. Justin. die 8. Jan. c. 8. (2) Rain. an. 1246. n. 40. (3) Gesta Innoc. III. pag. 113. Et Regest. 2. Ep. 537. (4) Luitprand. Hist. l. 4. c. 3. Baron. ad ann. 1044. n. 3. (5) De isto Diplomat. illiusque executione non satis constat.

totius Venetiæ & Istriæ caput & Metropolis perpetuo habeatur, &c. cum Gradensis, id est, novæ Aquilejæ Patriarcha, &c. (1) In eadem porro Synodo Romana, quæ Gradensis ditionem designavit, circumscripta est etiam Longobardiæ finibus potestas Aquilejensis, convenienter decreto Gregorii II. Papæ, quod Gregorius III. confirmaverat: *Forojuliensis vero Antistes tantummodo finibus Longobardorum esset contentus juxta privilegium Gregorii II. & retractationem III.*

Ibidem conqueritur hic Pontifex de contumacia Forojuliensis Patriarchæ, qui quater abfuerat a Romana Synodo, ad quam vocatus fuerat: cum quinquies affuisset Gradensis, ne invitatus quidem. Pronum est conjicere, Forojuliensi tum intercessisse necessitudinem, & consiliorum antiquam societatem cum Constantinopolitanis Imperatoribus, & Patriarchis, quorum tunc crebriores erant cum Romano Pontifice dissensiones. Hinc ampliora illa Gradensis Ecclesiæ privilegia. Dominicus Gradensis Patriarcha, cujus in gratiam illas Leo IX. scripserat litteras, Constantinopolim ipse ad Imperatorem Michaelem a Gregorio VII. missus est Legatus, sarciendæ inter utramque Ecclesiam concordiæ, sopiendisque simultatibus. Data tum ipsemet Epistola ad Petrum Antiochenum Patriarcham, docet nos, Gradensem Ecclesiam fundatore Evangelista Marco gloriari; unam hanc in universa Italia Patriarchalem esse; & in Romanis Conciliis hoc frui privilegio, ut ejus Præsul ad dexteram Pontificis sedeat. Responsum vero est a Petro Antiocheno, quinque sibi, non plures notos esse Patriarchas, ipsum quoque nomen Patriarchæ peculiarius Antiocheno vindicari, ut Papæ Romano, & Alexandrino, Archiepiscopo Constantinopolitano, & Hierosolymitano: sed Gradensem sibi forsan nomen Patriarchæ sumere, eodem quodammodo more, quo in Oriente, qui in Conciliis proximi Patriarchis sedent, Protothroni, Exarchi, & Proedri vocitantur (2).

V. Nec is erat sane Gradensis Patriarcha, qui se antiquis Patriarchis coæquari posse speraret: cum vel maxime non cœpisset, nisi nuperrime hac ad Pontificis Romani dexteram sede gaudere. Ex epistola enim Clementis I. palam fit, cum in Concilio Romano hac ipsa de re concertatum diu fuisset inter Ravennatem, Mediolanensem, & Aquilejensem Antistites, statutum tandem fuisse, ut dexteram Pontificis occuparet Imperator, si præsens adesset: eo absente, Ravennas. Nec illud omitti debet, incuria Venetorum (3) ad eas paupertatis angustias Dominicum Patriarcham, de quo supra, compulsum fuisse, ut de abdicanda dignitate consilia agitaverit; eaque de re scripserit ad Ducem, Senatumque Venetum Gregorius VII. Papa, ut tandem aliquando meminissent, decoratam esse Patriarchatus apice Ecclesiam Venetiarum: *Scitis, quoniam præ multis terrarum partibus divina dispensatio terram vestram Patriarchatus honore sublimavit* (4). Ægre fieri poterat, ut domi adeo despectus Patriarcha, foris superbiret. Sed nulla re, nullo officio ei defuerunt Romani Præsules. Hadrianus IV. Gradensem Patriarcham confirmavit, ejusque auctoritatem in Jadertinum Metropolitam communivit (5). In Lugdunensi Concilio I. tres primum Sedes eminentiores ceteris excitatæ sunt ex adversa Pontificis parte, ut iis sederent Patriarchæ, Constantinopolitanus, Antiochenus, & Aquilejensis. Iniquissimo animo tulere Episcopi hanc Aquilejensis insolentem & injuriosam sibi, ut rebantur, sedendi prærogativam: itaque humi dejectus est, qui illi adsignatus fuerat, thronus. Pontifex restitui jussit (6).

Quod ad temporale autem dominium spectat, cum Eugenius IV. ab Episcopatu Florentino Ludovicum Venetum ad Patriarchatum Aquilejensem transtulisset, scriptis ad Venetum Ducem litteris, edixit, ut in Provinciæ Forojuliensis dominationem restitueret hunc Venetum origine Patriarcham. Ejus enim possessione Veneti ejecerant ejus præcessorem: in cujus potestate ea fuerat, tanquam Ecclesiæ suæ peranti-

(1) Leo IX. Ep. 2. An. 1050. (2) Marca de primatu Lugd. (3) An. 1046. (4) Conc. t. 9. p. 1251. (5) Conc. t. 10. Adria IV. Ep. 37. 38. (6) An. 1245. Conc. t. 11. par. 1. pag. 638.

quum patrimonium. Ea etiam de causa a Concilio Basileensi excussa in eos fuerant diræ excommunicationis tela intorta. Denique contestabatur Pontifex: si a restitutione tam æqua & tam necessaria abhorrerent Veneti, a se quidem Ludovicum in aliam Ecclesiam translatum iri, sed Aquilejensis Patriarchæ nominationem in Imperatoris potestate futuram, a quo ne spes quidem esse possit nulla, ut gente Venetus Patriarcha nominetur, cum maximi omnino momenti propugnaculum illud sit, & inter primarias Imperii dignitates: *Cum sit ex principalioribus Regni dignitatibus* (1). Prope abest a vero, vindicasse jam olim sibi Imperatores potestatem, eam Sedem quibus vellent donandi; cum affirmet Papa, Venetum Patriarcham neminem adhuc fuisse. Recaluit non ita pridem hæc altercatio inter Pontificem, & Imperatorem; cum Urbanus VIII. Pontifex Patriarcham designasset origine Venetum: & Imperator constanter restiturum se significasset, ne qua suo juri injuria fieret (2).

VI. Non est porro quod stupeat quis, Aquilejam, quæ altera fuerat Roma, dum res Romana floreret: quæ inter Ecclesias Occidentales melioribus & antiquioribus sæculis florentissima & ipsa fuerat: quæ in Gotthorum Imperio apicem dignitatis obtinuit, & Patriarchali jam tum nomine fortassis sese jactavit tanquam regni Gotthorum primaria civitas, cujus rei non pauca superius exempla deprompsimus: non est, inquam, quod quisquam stupeat, eam cineribus & ruinis suis toties obrutam, quod non siluit historia, emersisse rursus in antiquas prærogativas; cum media ætate, locata in confinio Occidentalis, & Orientalis Imperii, Romanæ, & Constantinopolitanæ Ecclesiæ, tam sapienter consilia sua temperavit, ut certatim Pontifices, Patriarchæ Constantinopolitani, & Imperatores, ad ejus amplificationem conspiraverint, ut ejus rationibus, & utilitatibus addicti, suis quoque vicissim illam adjungerent.

Fatetur Paulus ipse Diaconus (3), antequam Longobardi in Italiam infunderentur, Paulum, Paulinum quoque dictum, ut suspicor, Episcopum Aquilejensem Patriarchæ nomine effulsisse; & in Insulam Gradum non concessisse, nisi ut eorum furori se subduceret: *Paulus Patriarcha, Longobardorum barbariem metuens, ex Aquileja ad Grados Insulam confugit, secumque omnem thesaurum Ecclesiæ suæ portavit*. Addit his Sigonius (4), Forojuliensem Ducem stirpis Longobardicæ, fidei & communioni Catholicæ cum se reddidisset, operam dedisse, ut Aquilejensis eligeretur Patriarcha, cui mediterranea Longobardorum tota ditio morigeraretur; Gradenses alteri tum paruisse Patriarchæ, cui ora etiam maritima, Istriaque Imperatoribus Constantinopolitanis subdita parebat. Idem habet Paulus Diaconus, tunc nempe cœpisse duos esse Patriarchas: *Ex illo tempore duo cœperunt esse Patriarchæ*. Hostilibus incursionibus compulsi sunt Patriarchæ Aquilejenses Forumjulii consungere, postea etiam Utinum. Hinc tot illi Patriarchæ nomina.

VII. Ad Bulgarorum tandem Patriarcham redeo, cui Nicolaus I. concessit, ut splendido hoc nomine abuteretur, pompa majori, quam re, & potestate; cum non alii, quam Patriarchæ veteres parem nominis auctoritatem consecuti unquam sint. Metropolis Bulgarorum illa ipsa erat Justiniana prima, in quam Justinianus Imperator congesserat quanta maxima potuerat auctoritatis ornamenta, præ ceteris autem vices Apostolicæ Sedis, id est, Exarchatum, sive Primatiam. Patriarchæ nomine tunc quidem abstinebatur: at ubi illud a Nicolao I. concessum est Archiepiscopo Bulgarorum, cui sedes erat civitas Acrida, seu Justiniana prima; incunctanter hanc ei dignitatem firmavit Innocentius III. postquam sedem suam Trinoviam transtulit, Valachiæ, sive ut tunc appellabatur, Blachiæ civitatem. Accipe jam Innocentii verba in epistola ad Archiepiscopum Trinoviensem: *Te quoque in regno Bulgarorum, & Blaccorum Primatem statuimus, ut & tu, & successores tui, qui tibi in Apostolicæ sedis devotione successerint, ceteros Metropolitanos Bulgariæ, & Blac-*

(1) Rain. ann. 1445. n. 11. (2) Spond. ann. 1628. (3) Ann. 568. Paul. Dia. L. 2. c. 7. & l. 4. c. 34. & l. 6. c. 51. Ann. 605. (4) Sigon. L. 2. de Regno Ital.

Blacchiæ præcellatis ratione Primatiæ; & ipsi tibi, & eis juxta formam canonicam reverentiam Primati debitam exhibeant & honorem (1). Subdit Pontifex, ut beneficio in Regem, & Archiepiscopum Bulgarorum suo pondus adderet & pretium, Primates & Patriarchas eosdem prorsus esse: *Fraternitatem tuam scire volentes, quod hæc duo nomina apud nos, Primas, & Patriarcha, pene penitus idem sonant, cum Patriarchæ, & Primates unam formam teneant, licet eorum nomina sint diversa*. Jubet denique Innocentius Metropolitanos, ut a Patriarcha confirmari se consecrarique postulent: pallium ne nisi a summo Pontifice expectent, a quo nec repulsam, nec moras aut cunctationes passuri sint unquam, tum ipsi, tum Patriarcha.

Refert Nicephorus Gregoras (2), ut Basilius Imperator Bulgaros Macedoniæ finibus, Justiniana seu Acrida ejecerit, unde abacti, in Mysiam ad oram Danubii confugerunt; ibi Trinoviam, seu Ternobum Metropolim sibi constituere, quam & a jure Justinianæ primæ absolvi tum curavere, cum Bulgarorum Regis filiam uxorem duxit Theodorus Lascaris, Imperatoris Græci filius: *Tunc Ternobi Episcopus libertatem perpetuam impetrat, cum ad id usque tempus primæ Justinianæ Archiepiscopo propter veterem illius gentis cognationem paruisset*. Innocentius porro III. tanto proclivior fuit ad Bulgarorum Reges regio diademate, Archiepiscopos Patriarchali nomine exornandos, quod gentem bellatricem his beneficiorum vinculis speraabt arctius obligatum iri Latinis, qui tunc Constantinopoli rerum potiebantur.

VIII. Superius jam diximus, ab eodem Pontifice renovatam fuisse primorum Thessalonicæ Archiepiscoporum dignitatem, Apostolicasque vices, quibus non immerito Patriarchalis amplitudinis splendor quidam adhærescebat. Hoc beneficio potita est Thessalonica, eo toto saltem tempore, quo Constantinopolitani Imperii sedem & potestatem Latini retinuere (3).

CAPUT XXIV. *P. 4. l. 1. c. 4.*

De ceteris Patriarchis, de Catholicis, aut Primatibus Asiæ, qui media ætate, & extremis his sæculis emersere e ruinis & quasi ruderibus Patriarchatus Antiocheni & Hierosolymitani.

I. *De Patriarcha, & Ecclesia Maronitarum.*
II. *De Patriarcha, & Ecclesia Jacobitarum.*
III. *De Catholicis, & Ecclesiis Armenorum.*
IV. *De nomine Catholici.*
V. *Discrimen duorum Catholicorum.*
VI. *De Franc-Armenis.*
VII. *De Nestorianis.*
VIII. *De Presbytero Joanne, Patriarcha Nestorianorum, & Imperatore totius Asiæ.*
IX. *Alii & alii Patriarchæ Nestorianorum, iterata eorum cum Ecclesia Romana uniones.*
X. *De Georgianis.*
XI. *Harum Christiani nominis Sectarum innovata subinde societas cum Sede Petri.*
XII. *Explosere tandem Eutychiani ipsi absurdam illam, quam commentus olim erat Eutyches, duarum in Christo naturarum confusionem.*

I. A Maronitis ordimur, quibus nomen inditum, non a Maronia urbe, haud procul Antiochia, juxta Hieronymum in vita Malchi Monachi (4); non a Presbytero Monachoque Marone, cujus sanctitatem & laudes executus est Theodoretus in Historia Religiosa, & cujus Cœnobium conspicuum præ ceteris fuisse compertum est ex Actis Concilii Constantinopolitani sub Mena: sed a Marone ejus hæreseos parente & Principe, quæ Monotheletarum dicta est, & qua ille Libani montis incolas inquinavit. Auctor nobis hic præit Guillelmus Tyri Archiepiscopus (5) Libano, & Ma-

(1) Rainald. 1204. ann. 37. 38. (2) L. 2. (3) Innoc. III. Reg. 15. Ep. 18. (4) Cap. 16. (5) Guill. Tyr. L. 22. c. 8.

Maronitis vicinus; qui docet, etiam sua ætate, hoc est, quingentis admodum annis post sextam generalem Synodum, quæ Monotheletas proscripserat, Maronitas in fidem & unitatem Ecclesiæ Catholicæ restitutos fuisse, ejuratis erroribus pristinis coram Aimerico, qui Latinorum tertius Patriarchatum administrabat: *Ad Ecclesiam redire Catholicam una cum Patriarcha suo, & Episcopis nonnullis* (1). Testem ejusdem rei addere possem Jacobum etiam de Vitriaco, Acræ, seu Ptolemaidis in Syria Episcopum; qui Maronitas tum ait religiosissime se addixisse moribus ritibusque sacris Ecclesiæ Romanæ: denique eorum Patriarcham Lateranensi IV. Concilio affuisse sub Innocentio III. Maronitæ quidem ipsi illustriorem sibi vindicant originem a Marone, Maronisque Monasterio sanctitatis laude olim celeberrimo, de quo supra: at quæ usquam gens non undecunque venatur sibi majores natalesque splendidiores, & in eorum suffragationem captivos trahit Historicos (2).

Cum lapsu temporis Maronitæ implicati essent nonnullis erroribus, & ab Ecclesia Romana pene abalienati: anno Christi 1445. Andream Archiepiscopum in Hungaria Colocensem Cyprum ablegavit Eugenius IV. ab iisque fidei confessionem expressit prorsus Catholicam. Anno 1496. Paulus II. Papa postulanti Maronitarum Patriarchæ Catholicæ fidei expositionem accuratiorem, misit accuratissimam. Postremo Leo X. Papa Evangelicos præcones ad eos misit ex Ordine Franciscanorum, qui Catholici dogmatis bibulos cum primis, & ad Sanctæ Sedis obsequia pronissimos non potuere non admirari populos (3). Ergo biennio post Patriarchæ Legati Concilio Lateranensi interfuere, & Romanæ fidei palam edidere confessionem. Minus probavit Pontifex, quod se Antiochenum Patriarcham dictitaret Maronitarum Exarchus, cum alter jam esset Latinæ & Catholicæ communionis Antiochenus Patriarcha. Litteris Apostolicis Clemens VII. Patriarcham Maronitarum commonefecit, ut illam constantissime tueretur, & coleret Romanam communionem, quam ejus Majores cupide amplexati essent sub Innocentio III. & Eugenio IV. Postremo denique Gregorius XIII. & Clemens VIII. Ecclesias hujus gentis cum prima Sede rursum strictissime devinxerunt (4).

Indultum eis est, ut sacras preces officiaque divina celebrarent Chaldaica, hoc est Syriaca lingua. Proxime quidem accedunt ritus eorum ad Romanos; sed interest sæpissime non parum discriminis, ubi nempe illi ad Græcos deflectunt. Eucharistica communione impertiunt parvulos necdum rationis radio fruentes, & quidem sub utraque specie: jejuniis eximunt Sabbatum: continentiæ fibula nec Diaconos, nec Presbyteros saltem suos astringunt, dummodo ne post ordinationem nuptias celebrent: non sejungunt a Baptismo sacramentum Confirmationis: una in Ecclesia, & uno super altari sacrificium eodem die iterari vetant, nisi gravis urgeat necessitas. Patriarcha eorum semel vitæ suæ tempore plenissimas largitur Indulgentias, postquam Paulus V. ejus rei copiam ei fecit. Quanquam autem litteris mandarint aliqui, a Maronitis numero quadraginta millibus frequentari montem Libanum; sunt & alibi ejusdem sectæ non pauci, tum Aleppi, seu Hierapoli, tum Damasci; & compluribus aliis Syriæ locis. Sedem plerumque habet Patriarcha apud Cœnobium quod est rupi pene insitum. Est & illis præterea Archiepiscopus in urbe Heden; sunt & Episcopi.

II. Progredior jam ad Jacobitas, quorum nomen fluxit a Jacobo Syrio, qui sub Imperio Anastasii Eutychetis insanam hæresim per totam Asiam ita disseminavit, ut jam inde ab ævo Anastasii Sinaitæ Patriarchæ (5), qui senescente seculo VI. Antiochenam regebat Ecclesiam, Eutychetis in Syria sectatores Jacobitarum nomine designarentur. Per Asiam, Africamque totam, qua latissime imperitabant Saraceni, grassata est hæc pestis. Quadraginta amplius regna hac lue afflata fuisse affirmat Jacobus de Vitriaco (6) ex ea fama, quæ per orbem

(1) Ann. 1182. (2) Rain. ann. 1514 n. 87. & seq. (3) Rain. ann. 1516. n.79. (4) Sponde. An. 1577. 1580. (5) Anast. Sina. in ὁδηγῷ. (6) Hist. Hier. L. 1. c. 75.

orbem sparsa erat. Sed impræsentiarum non agimus, nisi de iis, qui in Asia suum sibi Patriarcham retinent nomine tenus Antiochenum, cui parent Metropolitani, sive Archiepiscopi complures: quos inter eminent Hierosolymitanus, Mosulensis, Damascenus, Edessenus, & Cyprius. Sedebat olim Patriarcha in Monasterio *Saphram*. Sedem postea transtulit in urbem *Caramit*. Est & Aleppi Episcopus Jacobita, qui & ipse Patriarchæ nomine sibi plaudit. Horum Ecclesiæ per Asiam, Assyriam, Mesopotamiam & Diarbekam sparsæ sunt. Gregorio XIII. Romanam regente Ecclesiam, Patriarcha Jacobitarum Neemen Romanæ Sedi obnoxium se coniunctumque profitebatur: Turcarum sævitia in perfidiam priorem præceps actus, Romam tandem profectus ipse est, ubi & pristinos recantavit errores, & a laqueis absolutus est, in quos apostasia sua incurrerat (1).

III. Inter Eutychianos, aut Semi-Eutychianos numerari debuerant Armeni. Ita censet Photius in Epistolis suis (2). Quibus addenda Disputatio Theoriani Presbyteri a Manuele Comneno Imperatore in Orientem missi, ut Catholicum eorum, Episcoposque ad duarum Christi naturarum confessionem revocaret. Sed oleum ille operamque perdidit. Qui Armenos ergo, & Nestorianos pro iisdem habuere, aut eorum eosdem arbitrati sunt fuisse errores, aberraverunt ipsi prorsus a vero (3). Affuisse se narrat Guillelmus Tyrius Hierosolymitanæ Synodo, ubi Catholicus, seu Patriarcha Armenorum, collatione habita cum Latinis, multa se priorum errorum capita abstersurum recepit (4). En ipsa Guillelmi Archiepiscopi verba: *Interfuit maximus Armenorum Pontifex, immo omnium Episcoporum Cappadociæ, Mediæ, & Persidis, & utriusque Armeniæ Princeps & Doctor eximius, qui Catholicus dicitur. Cum hoc etiam de fidei articulis, in quibus a nobis dissentire videtur populus ejus, habitus est tractatus, & ex parte ejus promissa est in multis correctio*. Elapso biennio, Legati Armenorum in Italiam profecti (5), Eugenio III. Ecclesiæque Catholicæ conciliati sunt. Præsens aderat tunc Ottho Frisingensis Episcopus, & ille ipse est, qui in historia sua testatum facit, Armenorum Metropolitanum Catholicum dici, sive universalem, quod mille amplius Episcopi dicto illius audientes essent: *Ea tempestate Legati Armenorum Episcoporum, eorumque Metropolitani, quem ipsi Catholicum, id est universalem propter infinitum, id est amplius, quam mille Episcoporum, sub se habentem numerum vocant, Legati ab ultimo pene Oriente summum Pontificem Viterbii, laboriosum iter per annum & sex menses complentes, adeunt* (6). Innovata deinceps, aut confirmata fuit illa unio sub Cœlestino III. cum Archiepiscopus Moguntinus Romana conspicuus purpura Armenorum Principem Regia redimivit corona, tum Papæ, tum Henrico V. Imperatori vicariam ea in re operam suam commodans (7). Gregorius Armenorum Catholicus per litteras Innocentio III. qui Cœlestino interim successerat, gratias egit impensissimas, non sine novis obedientiæ & pietatis suæ significationibus. Anno 1238. Gregorius IX. missis in Armeniam Archiepiscopis duobus ad Patriarcham Armenorum, deterrere illum conatus est, ne ab Antiocheni Patriarchæ fide & obedientia recederet. Clemens IV. intaminatam semper pacem & concordiam aluit cum Huithone Armenorum Rege. Anno 1318. Officinus Armeniæ Rex antiquam Ecclesiæ suæ cum Romana necessitudinem innovavit, missis ad Joannem XXII. Papam Legatis, qui ad trutinam vocata eorum fide, unius eorum maxime, qui Episcopus erat, orthodoxam judicavit. Benedictus XII. anno 1341. & Clemens VI. anno 1351. suspectam aliquandiu fidem habuere Armenorum: sed has Rex, & Patriarcha suspiciones, scriptis ad eos litteris, quas legere est apud Rainaldum, ex quo hæc omnia deprompta sunt, penitus absterserunt. Denique novum fœdus Armeni cum Ecclesia Romana inierunt in Concilio Florentino, quo eorum Legati post sancitam cum Græcis pacem accessere. An Armeni omnes huic

(1) Spondan. ann. 1577. (2) Epist. 2. (3) An. 1170. (4) Ann. 1137. L. 15. c. 18. (5) An. 1145. (6) L. 7. c. 32. (7) Ann. 1197. Baron. ad eum an.

huic novæ, aut innovatæ concordiæ assensi sint, nonnulli subdubitant.

IV. Docuit nos certe Procopius (1), suo jam ævo usitatum fuisse Catholici nomen, ubi dixit Christiana fide imbutos Persas omnes uni subesse Episcopo, quem Græco nomine vocabant Catholicum, τὸν Καθολικὸν. Canones Arabici hoc nomine donant etiam Pontificem Seleucienſem, quem docent obnoxium fuisse Patriarchæ Antiocheno; sed ab ejus tandem potestate absolutum fuisse ob locorum longinquitatem. Expressus est primo Patriarchæ consensus, ut Archiepiscopi a Catholico Seleucienſi ordinarentur; quod perinde erat, atque si huic adsereretur primaria Patriarchatus prærogativa: *Debeat appellari nomine Catholici, & possit ordinare Archiepiscopos sicut faciunt Patriarchæ, ut Orientales non patiantur damnum, expectando Patriarcham Antiochiæ, aut eundo ad eum. In hoc non fit injuria Patriarchæ Antiocheno. Siquidem ipse consensit, postquam hoc ab eo Synodus petivit, &c.*

V. Ambo hi Catholici a Jacobo de Vitriaco (2), alter Persis, alter Seleuciæ præpositi, ita distinguuntur, ut ex æquo Antiocheni Patriarchæ jugo & auctoritate premantur: *Habet sub se viginti Provincias Antiochenus Patriarcha, quarum quatuordecim Metropolitanos habebant, cum sibi suffraganeis Episcopis; sex vero reliquæ sub dictis Primatibus, seu Catholicis duobus continentur.* Non immerito Jacobus Catholicum interpretatur Primatem. Utrumque nomen mire convenit. Primates enim Occidentales mediæ ætatis commune hoc habebant cum Catholicis Orientalibus, de quibus hic agimus, ut tum hi, tum illi Patriarchæ immediate subessent; eis autem similiter complures obnoxii essent Metropolitæ.

Expediri non facile potest, an Catholici isti duo ex uno emerserint, an in unum aliquando conflati sint. Quæ hic attigimus, duos approbant. At ex adverso Ottho Frisingensis unum videtur indicare (3). Eidem sententiæ adstipulatur in Itinerario suo Marcus Polus Venetus. Indubitatum est nunc duos esse. Longa sæculorum series varias vicissitudines admisisse potest. Obtinet nunc complures Ecclesias toto Oriente, in Mesopotamia, in Perside, in Caramania, & in utraque Armenia.

Horum Catholicorum alter Sedem habet apud Atard Armeniæ urbem; quanquam plerumque ipse in Monasterio degat, cui nomen *Ermeazim*. Alter sedet in Caramaniæ Civitate *Cis*. Laborat fides tantæ Episcoporum Armenorum multitudinis apud Otthonem, cum supra mille numerat. Qui nunc apud *Ermeazim* sedet, ducentis præesse Episcopis creditur: qui apud *Cis*, non amplius quam quinquaginta.

Cave putes, Catholicos istos a Patriarcha Antiocheno nunc pendere: cum Episcopus Armenus, qui Constantinopoli degit, & Patriarchæ nomine ipse quoque gaudet, subsit Patriarchæ *Ermeazim*: sicut quicunque Hierosolymam, vel Aleppum incolunt Armeni, in potestate sunt Patriarchæ *Cis*.

Denique cum jam olim Armeni, perinde ut Jacobitæ Eutychetis partes amplexati essent, in easque subinde desciverint, conculcata toties fide fœderum cum Romana Ecclesia initorum; vix quidquam dubii superesse potest, quin Patriarcha Antiochenus, cui tandin obligati obnoxiique fuerunt, ipsissimus sit Jacobitarum Patriarcha. Sed vel ab eo etiam avulserunt se tandem, seu referendo se in sinum Romanæ, & Catholicæ Ecclesiæ, sive infinita quadam & persæpe absurda rituum sacrorum varietate, de qua prolixissime Annales sacri.

VI. Constantiores multo fuere Franc-Armeni in retinenda fide Francorum, a quibus nomen sibi sumpsere, hoc est, Christianorum Occidentalium, postquam Bonaventura le Petit Ordinis Dominicani lumen egregium ad eos a Pontifice Romano missus, & Archiepiscopus ordinatus, complures ibi Ecclesias, non pauca sui Ordinis Monasteria excitavit. Sanctissimæ istæ demum Coloniæ Provinciam hanc fidei Catholicæ invictissime astrinxerunt, sua cum Dominicanorum celeberrimo per Occidentem cœtu concordia & animorum conjunctione (4). Vi-

(1) L. 2. de bello Pers. (2) Orient. Hist. c. 23. (3) L. 1. c. 6. (4) Spondan. an. 1318.

Vivere desiit Archiepiscopus Bonaventura anno 1318. Ducentis admodum post annis Gregorius Naxivæ Archiepiscopus, ejusdemque clarissimi Ordinis decus Romam perrexit, ubi & electio ejus in Archiepiscopum confirmata est (1). Naxiva porro seu Naixeran urbs est, non alio nomine nobilis, quam quod sedes sit Archiepiscopi, cui & Catholici, & Patriarchæ quandoque nomen adscribitur (2). Denique Petri Cathedram regente Gregorio XIII. Nicolaus ejusdem Ordinis Naxivæ Archiepiscopus Romam venit: cujus ab ore ipso didicimus, ejus jurisdictione non contineri plura, quam tredecim oppidula Latinorum fidei, sacrisque ritibus addictissima.

VII. Nestorii sequaces multo se latius per Orientem effudere, quam Eutychiani; Ecclesias suæ sectæ propagarunt ad Indiam usque, Persidem, & Tartariam. Anastasius Sinaita (3) de eorum Catholico disserit, cujus imperiis obsequebantur magno prorsus numero Episcopi, & Metropolitæ. Refert Jacobus de Vitriaco, ita statuisse nonnullos, Græcos Latinosque simul omnes numero superari ab Eutychianis simul seu Jacobitis, & Nestorianis: *Qui eum Jacobitis plures esse dicuntur, quam Latini, & Græci. Nefas est autem, plures sectas sibi adversas copulare, ut Catholicæ componas & præponas Ecclesiæ. Sed nec rem ita habere, sed ita dici ait Jacobus. Denique de Asia ille, non de orbe universo verba ibi facit* (4). Auctor est etiam Marcus Polus Venetus, qui annos decem & septem in Tartaria egerat; & quem ministrum habuerat in gravissimis negotiis Tartarorum Imperator, plurimas esse Nestorianorum Ecclesias in Tartarorum, & Mogulorum regnis; multas in ipso Sinarum-Imperio; immo & in ipsa Sinarum urbe regia Quinsajo: porro ab eorum Patriarcha, qui apud Mosul ad Tigrim sedem fixerat, Archiepiscopos, Episcoposque missitari in Provinciam Babyloniam, & in omnes Indias eodem prorsus modo, quo a Papa divini Verbi præcones, Antistitesque in omnem occiduum orbem mittuntur. Maffæus, Ozorius, aliique nuperarum in Indias navigationum scriptores ita affirmant, Episcopos, & Christiani nominis consortes, quoscunque Lusitani in Indiis Orientalibus invenerunt, cum primum eo appulit eorum classis, Nestorianæ sectæ erroribus inquinatos fuisse, & Mosulensi, hoc est, Babylonio, paruisse Patriarchæ. Petrus Strozza, qui Paulo V. Romano Pontifici a secretis erat tunc, cum per Legatos illum adiit Nestorianorum Patriarcha, idem omnino perhibet: *Patriarchæ Nestorianorum amplissima est auctoritas, eaque in Indiam sese extendit. Nam Chaldæi, qui Goæ, Cochini, Angamalæ, atque in Insula sancti Thomæ, ante adventum Patrum Societatis Jesu reperiebantur, omnes pariter professione Nestoriani, obediebant Patriarchæ Babylonis.* Hæc ex Annalibus Bzovii (5).

VIII. Scriptis mandavit Ottho Frisingensis Episcopus, quod audierat ipse ab Episcopo, quem Pontifices, Populique Armeniæ ad Papam Legatum miserant: nimirum paucis ante annis (6) Presbyterum quendam Nestorianum nomine Joannem, reportatis de Regibus Persarum, Medorum, Assyriorumque victoriis perillustribus, eorum occupasse Imperia, & Regiam Civitatem Ecbatanam expugnasse. Tanti Principis fama permotus Alexander III. Papa, certiorque factus in votis illi esse, ut in antiquam Ecclesiæ Romanæ fidem & communionem se cum suis recolligeret, litteras ad illum dedit, quas refert Rogerius, & quibus præfigitur inscriptio, quam tunc usitatissimam fuisse jure auguramur: *Indorum Regi, Sacerdotum sanctissimo* (7). Non multo post resiliere Tartari; & Chingis eorum Princeps, deletis exercitibus, profligatoque Imperio Nestoriani Presbyteri, Indiam omnem Tartarorum ditioni adjunxit. Mera fuit Lusitanorum allucinatio, qui cum inaudissent famam Presbyteri Joannis apud Indos latissime quondam imperantis, id nominis Abyssinorum in Africa Imperatori affinxere, cum primum oras Africæ perlustrare aliquando, & incolere cœperunt.

IX. Ceterum ex hujusmodi narratione liquet,

(1) An. 1512. (2) An. 1577. (3) In ὁδηγῷ. c. 4. (4) Hist. Hier. L. 2. c. 76. (5) Bzovius ad ann. 1330. L. 7. c. 23. (6) Ann. Christ. 1145. (7) Baronius ann. 1170. n. 32. An. 1187.

liquet, Patriarcham Mosulensem, Babylonium, & Seleuciensem, unum eundemque prorsus esse; ita enim statuunt in Babylonis vetustæ gloriam & potestatem successisse Seleuciam: & quæ vulgo nunc dicitur Mosul, ipsissimam esse Seleuciam; quanquam illam alii, teste Paulo Strozza, putent in ipsis antiquæ Ninives ruinis excitatam esse. Itaque quod supra a nobis ex aliquorum Scriptorum fide dictum est de Patriarcha Bagdacensi, sive Seleuciensi, emendandum forsan, & a Secta Eutychianorum ad Nestorianos Eutychianis longe infensissimos referendum est. Spatiosa quidem satis Asia est, ut populosissimas duas has possit complecti sectas, Armenorum sive Eutychianorum, & Nestorianorum, cum incredibili Ecclesiarum utrimque numero. Sed in dubium adduci non potest, quin Catholici, sive Patriarchæ Ermeazim, & Cis, Armeni sint; quin Caramiti Patriarcha Jacobita sit: tum hic, tum illi Eutychiani: quin Mosulensis Nestorii partium sit; quin denique segmenta & frustilla quædam hæc sint omnia Patriarchatus Antiocheni. Multitudine ceteris præstant Nestoriani saltem in Asia; nam de Eutychianis Africæ mox verba faciemus. Trecenta millia admodum familiarum Nestorianorum in Asia existimantur esse, qui Chaldæi etiam in Oriente vocantur. Octoginta tantum millia familiarum Jacobitarum ibidem habitant. Christiani etiam Malabarenses, qui & sancti Thomæ dicebantur, sub Nestoriano Patriarcha degebant, antequam eo se conferrent Apostolici Prædicatores, totamque regionem illam in Ecclesiæ Catholicæ sinum revocassent.

Mosulensium Patriarcharum, sive Seleuciensium, qui primus in Ecclesiæ Romanæ fidem unitatemque se recepit (1), Simon Sulacha dictus est, Ordini sancti Pachomii adscriptus. Hic Romam petiit sub Julio III. ubi abdicatis erroribus pristinis, confirmatus, pallioque donatus est. Successor eius Abdiesu eiusdem Ordinis Monachus a Pio IV. confirmatus Tridentinæ Synodo interfuit. Horum Patriarcharum electioni (2), per eosque factæ ejurationi errorum, non assentiebatur nisi pars quædam Nestorianorum, seu Chaldæorum. Porro Sedes eorum erat apud Amedum, sive Charemedum: Mosulensi interim Patriarcha ab urbe, & Monasterio Mosulensi prisca Sede sua non recedente.

Ita Patriarchatus Mosulensis hactenus unus in duos scissus erat: quorum ille, qui in Romanam se communionem retulerat, etsi minor opibus, plurimos tamen Archiepiscopos, Episcoposque ordinabat. Qui in locum Abdiesu suffecti sunt, nec sanctitate illi, nec doctrina pares. Sedem suam ad Zemalbecum in confinio Persidis transtulere, eorumque supinitate & ignavia Nestorianorum Patriarcha Babylonius latissime rursus dominari, gregemque suum amplificare cœpit. Clemens VIII. e Jesuitarum Societate Angamalensem Archiepiscopum ordinavit, commendatis illi iis, qui ex Nestorianis, aut Chaldæis ad nos se receperant. Elias Patriarcha Mosulensis gemina Legatione coluit, adiitque Paulum V. Quarum prior tamen irrita cecidit, quod Romanæ quidem Sedi lubentissime subjici se Patriarcha profiteretur, immo & Babylonicam Patriarchalem Sedem a Petro Petrique successoribus fundatam fuisse; Nestorianam tamen suæ gentis doctrinam indomita tueretur pertinacia, & a Romana etiam fide non distare contenderet, nisi quadam vocum discrepantia. Posterioris auspicatior fuit exitus, misso Archidiacono, eodemque Archimandrita Adamo, jussoque non obedientiam tantum profiteri Patriarchæ nomine, sed & fidei confessionem Romano examini, ac Pontificis censuræ subjicere: *Ex Præcepto Papæ, & ex Concilio Ecclesiæ Romanæ, erecta est Sedes Babylonis, & ita invenitur scriptum apud nos in Annalibus; quod videlicet Patres Orientales Romæ ordinabantur. Propter hoc vocata est Sedes Babylonis quinta, &c.* (3). Quod hic affirmatur, aut de Antiochena Sede intelliges, cujus ex frustulis Babylonica conflata erat: aut hinc conjicies, hæc prisca Ecclesiarum monumenta longo temporum decursu intercepta fuisse. Quæ duabus his extremis sectionibus dicta sunt, excerpta sunt

(1) An. 1552. (2) Ann. 1565. (3) Ann. 1610.

sunt e Paulo Strozza, qui Paulo V. ut jam diximus, a Secretis erat, & cujus Commentarios cum authenticis litteris Bzovius in Annales conjecit, ad annum 1330.

X. Sermonem ibidem instituit Bzovius de Georgianis, cui genti bellis victoriisque clarissimæ nomen ascitum est a sancto Georgio Martyre, cujus patrocinio inter præliandum nituntur. Moribus Græcorum se accommodant, nec ab eorum dissident doctrina, quamvis Archiepiscopum habeant, qui nemini se obnoxium venditet; præsit autem ipse Episcopis duodeviginti, si qua fides Chytræo Lutherano. Secutus tamen ille videtur fidem Vincentii Bellovacensis (1), qui eo scribebat ævo, quo maxima nobis cum Orientalibus necessitudo & familiaritas intercedebat. Auctor est autem Vincentius, Georgianos hactenus Patriarchæ Antiocheno obsecutos: cum interclusa esset diutino bellorum fragore ejus adeundi facultas, expugnasse ab eo hanc licentiam, suum ut sibi Catholicum crearent, cui morem gererent Episcopi, aut Archiepiscopi duodeviginti. Anno 1496. Constantinus Rex Georgianorum unum ex Monachis sancti Basilii ad Alexandrum VI. legavit, qui obedientiæ professionem faceret, subscriberetque Ecclesiarum concordiæ, quæ in Florentina Synodo elaborata, promulgataque fuerat.

XI. Excidit nobis Nestorianus Archiepiscopus Nisibensis, qui anno 1247. Ecclesiæ Romanæ sociari expetivit, missa ad Pontificem Confessione fidei (2). Excidit & Timotheus Metropolitanus Nestorianorum in Insula Cypro; qui Romam venit, ediditque fidei Catholicæ professionem eo tempore, quo ibi Eugenius IV. quasdam Sessiones adhuc celebrabat tanquam ex prorogatione Synodi Florentinæ, quæ nuperrime finem acceperat (3). Excidit & creatio Archiepiscopi Jacobitarum, seu Syriorum Romanæ communionis consortium, Alepi facta nuperrime: ut liquet ex Relationibus ea de re factis, quæ apud Carmelitas Discalceatos servantur in Parisiensi suburbio San-Germanensi: non injuria autem prætermissæ sunt hæ uniones, quæ nec ad Ecclesias, nec ad Gentes, nec ad Patriarchas ipsos pertinent. Æquius fuerat, non siluisse duas conciliationes Patriarcharum duorum cum Pontifice; alterius Græcorum, alterius Armenorum. Harum Acta ibidem asservantur.

XII. Si autem Eutychianos, aut Semi-Eutychianos dixi, tum Jacobitas & Armenos, tum Cophtos & Abyssinos, sive hoc, sive sequenti capite: non ea mihi fuit mens, ut illis omnibus antiquam illam totam Eutychetis errorum infamiam aspergerem. Quæ nunc circumferuntur de his novissime Relationes, ex fidem faciunt, procul nunc esse Jacobitas ab ea insulsitate, quæ naturas Christi duas in unam commiscet & confundit: in hac contra illos esse sententia, sic divinitatem & humanitatem in unam ejus conflari tum personam, tum naturam, ut anima & corpus in unam coeant uniuscujusque hominis & naturam, & personam, citra commixtionem aut confusionem, aut unius naturæ in alteram demutationem, ab ipso jam tum Eutychetis ævo, quos Semi-Eutychianos Facundus, aliique nuncupavere, & Eutycheti terga ex parte verterunt, & in hoc se veluti temperamentum receperunt. Perlucida sunt ejus rei documenta in Collatione Severianorum cum Catholicis Constantinopoli habita. Aliquanto etiam lucidiora sunt in Confessione fidei, quam ad Manuelem Imperatorem misit Armenorum Patriarcha, in qua materia versantur celeberrimæ Theoriani Presbyteri Collationes.

Verum utcunque se ista habuerint, indubitatum tamen est, plurimum esse periculi, non in sententiis tantum, sed & in verbis, quæ ab usu Ecclesiæ abhorrent: & ex vocum pugna nonnunquam etiam dogmata adulterari; nec minus indubium, non a verbis tantum usitatissimis Ecclesiæ, sed a fide valde recessurum, qui senserit, ex Deo & homine ita unam fieri naturam, sicut ex anima & corpore. Quippe summa illa & incredibilis intercapedo, qua Deus distat ab homine, id efficit, ut & difficillima, immo & impossibilis sit utriusque in unam naturam, tanto contra facilior utriusque in

(1) Vincent. Bellov. Spec. Hist. l. 30. c. 96. Rain. an. 1496. n. 21. (2) Rain. ann.43. (3) Rain. ann. 1445. n. 22.

unam personam coagmentatio.

CAPUT XXV. *P. 4. l. 1. c. 5.*

De ceteris Patriarchis Europæ, & Africæ, qui ex Constantinopolitani, & Alexandrini divisione emerserunt.

I. De Cophtorum in Ægypto Patriarcha.
II. De Patriarcha Abyssinorum.
III. Animadvertuntur aliqua in frequentes minorum Patriarcharum renovatas identidem confœderationes non cum Patriarchis majoribus, a quibus se abruperant, sed cum Papa, unitatis Catholicæ centro.
IV. de Patriarcha Moscovitarum.
V. De magnificentia nominum, & titulorum inter Græcos mediæ ætatis Antistites.
VI. Rursus aliqua magni ponderis expenduntur in crebris Orientalium Ecclesiarum cum Romano Pontifice conciliationibus.
VII. De Moschorum, & Rhuthenorum tentato reditu in gremium Ecclesiæ Romanæ.

I. Cophtorum nomen inditum est Eutychianis, sub Alexandrini Patriarchæ potestate in Ægypto maxime degentibus. Dicti sunt aliquando & Jacobitæ. Chronici Arabici Alexandrini auctor, secta Jacobita, qui ante annos quadringentos scribebat, albo Patriarcharum Alexandrinorum post Dioscorum non adscribit, nisi Eutychianos. Mentionem facit ejus Patriarchæ, qui confessionem abrogavit anno 1207. & Circumcisionem sua in ditione passus est frequentari. Cophtorum Patriarcha Alexandrinæ Sedis successione & gloria multum se jactat (1). Nomen autem ipsum Cophtorum, aut ab urbe Cophto derivatum est, cuius meminere Strabo, Plinius, & Ptolomæus; juxta Strabonem Emporio Orientis nobilissimo, quod ad sinum Arabicum sita esset: aut certe ab ipso Ægypti nomine, prima scilicet syllaba truncata. Unde & apud veteres dicti quandoque Gyptii, qui Ægyptii. Anno 1441. Joannes Alexandrinus Cophtorum seu Jacobitarum Patriarcha Eugenio IV. Papæ subjici se professus est, in illis extremis Florentinæ Synodi Sessionibus, quæ post Græcorum discessum habitæ sunt, ut apertum est ex Bulla Eugenii IV. aliisque authenticis Chartis ex Bibliotheca Vaticana promptis, ultimæque insertis editioni Conciliorum. Priores enim editiones a Græcis acceptæ quod essent, nihil eorum habebant, quæ tum gesta sunt, cum illi jam recessissent (2).

Anno 1575. Gabriel Patriarcha Cophtorum Alexandrinorum, ad Clementem VIII. Romam proficisci jussit Archidiaconum Ecclesiæ suæ cum duobus Monachis, & solemnem ibi edere possessionem tum fidei, tum obedientiæ. Acta ipsa hujus Legationis attexuit Baronius Annalium suorum tomo VI. Nec dissimulari tamen debet, Meletium Græcorum Patriarcham Alexandrinum pernegasse hanc Legationem, ejusque fidem elevasse. Ex quo non pauci personatam fictitiamque illam fuisse suspicati sunt. Sed hunc nodum extricavit Leo Allatius (3), & Criticorum aut inscitiam, aut incogitantiam convicit, quibus in mentem non venerit duos esse Alexandrinos Patriarchas, alterum Græcæ communionis, alterum Cophticæ, seu Jacobiticæ. Enimvero Matthæus Patriarcha Cophtorum litteras dedit ad Urbanum VIII. in quibus mentio habetur Gabrielis Patriarchæ. Tertio ab urbe Cairo lapide ædes sacra visitur, duobus altaribus insignis, in quibus sacris operantur, hic Cophti, ibi Monachi Latinorum, eodem quandoque tempore. Si quos ea incessit opinio, ut existimarent, Cophtos Alexandriæ Patriarchas Græcis antiquiores esse; & illos, non hos germanos esse Athanasii, Cyrillique successores: a veti orbita immane quantum illi deviarint. Indubitatissimum est enim, exauctorato per Chalcedonensis Concilii Patres Dioscoro, suffectum esse Proterium, cujus in locum deinde successere Catholicæ fidei retinentissimi Patriarchæ Græci, usque ad Concilium

(1) Conc. tom. 13. p. 1201. &c. (2) Conc. tom. 33. p. 1201. &c. (3) Allatius De perpe. consen. l. 3. cap. 8. La terre sainte d' Eug. Rog.

lium Lateranense IV. anno 1213. Hi sunt omnino Alexandriæ Patriarchæ germani, qui aut per Legatos adfuere Conciliis deinceps Generalibus utriusque Ecclesiæ, Romanæ usque & Catholicæ communionis consortes; quod de Cophtis ne fingi quidem potest.

II. A Cophto Alexandriæ Patriarcha confirmationem accipit, qui Abruna dicitur Patriarcha Abyssinorum, quorum Imperium Æthiopiam omnem & quadraginta regna complectitur, ex Chytræo. Sed ejus rei periculum fidei penes illum sit; nequaquam enim recentiores historici assentiuntur tantæ tamque incredibili Imperii hujus amplitudini. Illud in Chronico Alexandrino Arabico refertur, jam inde ab anno 851. Abunam Abyssinorum ab Alexandrino Patriarcha confirmari solitum: anno porro 741. cum inaudisset Rex Æthiopum ab Ægypti Calypha incarceratum fuisse Patriarcham Alexandrinum, protinus instructo exercitu centum millium equitum, totidemque Camelorum, ad illum libertati vindicandum adproperasse; Calypham denique relaxato Patriarcha, regni sui certam perniciem prævertisse. Primi nos docuere Lusitani, Abunam Æthiopum Patriarcham eligendum fuisse ab Abyssinis Monachis Hierosolymam incolentibus, eam electionem confirmari debere ab Alexandrino Patriarcha Cophto, electum consecrari, denique ne eligi quidem posse nisi genere Alexandrinum, & ex cœnobiis sancti Antonii. Anno 1441. Cophti Ægypti, & Abyssini sacramentum obedientiæ præstiterunt Eugenio IV. a quo missa ad illos est Formula fidei, statim post Synodum Florentinam scripta (1). Anno 1482. alia Legatione Æthiopes Sixtum IV. venerati sunt. Anno 1533. Alvares, qui ab eleemosynis erat Joanni Regi Portugalliæ, Romam venit, Æthiopumque Imperatoris Legatione perfunctus est, cujus & Epistolas Pontifici reddidit, una cum professione obedientiæ, fideique Catholicæ & Romanæ confessione (2). Anno 1524. firmatum fuerat hoc unitatis fœdus a Davide Æthiopum Rege, scriptis ad Clementem VII. Epistolis, quæ nonnisi anno 1533. Romam perlatæ sunt (3). Anno 1555. vivis excedente Davide Imperatore, in pristinas sordes revoluta est Ætiopia, invalescente rursum Jacobitarum perfidia, & Alexandrini Patriarchæ communione. Paulus IV. Pontifex stimulante Joanne Lusitaniæ Rege Patriarcham cum duobus Episcopis e Societate Jesu eo misit: quorum fuit zelus & labor ingens, fructus permodicus. At cum sanctissimi Præsules vivere desiissent, tum vero rigata eorum sudoribus Æthiopia messem amplissimam protulit. Quippe anno 1600. Seltanus Æthiopum Imperator se regnumque suum omne Catholico gregi, Pontificiæque unitati reddidit, quod tamen numeris omnibus perfici, absolvique non potuit, nisi Petri sedem implente Urbano VII. (4).

III. Antequam ultra progrediar, gradus hic necessario sistendus est, ut paulo maturius providentiam & fidem contemplemur summi Numinis, in præstandis promissionibus, quibus ab exordio rerum Ecclesiam suam sustentavit. Super Petrum fundata ab illo ita Ecclesia est, ut cum ipse, tum successores ejus æterni essent & inviolabiles unitatis & universalitatis Ecclesiæ cardines. Patriarchales, & majores omnes Ecclesiarum sedes ab illa sede Petri profectæ & quasi prognatæ sunt; ab his & aliæ prognatæ rursum, propagatæque sunt; longissima sæculorum series has inter se commisit collisitque sæpius sedes; dissensiones & pugnæ percrebuere: sed tandem arcana quædam & omnipotens Providentiæ vis dissidia hæc paulatim restingnit, sedesque omnes tandem origini suæ primariæ recolligit, per tot innovata fœdera, quæ postremis capitibus commemorata a nobis sunt.

Illud ex Canonibus Arabicis observare est, minusculos & secundi ordinis Patriarchas, majoribus, nempe Alexandrino, & Antiocheno cohæsisse, ut hoc quasi glutine medio cum prima & principe Petri sede copularentur, tanquam ipso unitatis Ecclesiasticæ vertice. Canone XXXIV. conceditur Patriarchæ Seleucensi, seu Babylonico consessus perquam honorificus in Con-

(1) D. mia Goes de Moribus Æthiop. (2) Rainal. (3) Spondan. An. 1524. n. 15. 1553. n. 1. 1555. n. 15. (4) Spondan. post ann. 1600.

Conciliis Græcorum, supra Græcos Episcopos omnes, sexto demum loco post Patriarcham Hierosolymitanum, hoc est proximo & primo post quinque vetustissimos Patriarchas: *Siquidem ipse tenet locum Patriarchæ in Oriente, & Sedes ejus in Concilio debet esse sexta post Episcopum Hierosolymitanum*. Canone XXXVI. septimus in Conciliis locus Æthiopum Patriarchæ post Seleuciensem adsignatur. *Sit loco Patriarchæ, & appelletur Catholicus, &c. Quod si Concilium in Græcia habeatur, habeat septimum locum hic Prælatus Æthiopum, post Prælatum Seleuciæ.* Hinc compertum est, Caput & Præsidem semper fore Romanum Pontificem, proximos ei sessuros Patriarchas quatuor alios vetustissimos, atque ita sextam septimamque sedem duobus his Catholicis addici. Ubi ergo abalienarunt se antiqui Patriarchæ a primario vertice suo & centro unitatis: mirum non est, si ab illis recesserint, qui obnoxii illis fuerant minores Patriarchæ: & compendio quodam gestierint subinde reddere se primario & vetustissimo unitatis Ecclesiasticæ fonti.

IV. Unus nobis excutiendus superest Patriarchatus, seu Primatus Moschorum, quem nemo nescit sub jure & potestate solitum esse Patriarchæ Constantinopolitani, juxta Canonem XXVIII. Concilii Chalcedonensis, quo mancipabantur Constantinopolitano Præsuli Ecclesiæ omnes, in Septentrionalibus plagis propagandæ. Obnoxios sibi habet Metropolitanos duos, Rostoviensem, & Novogardensem, præter Archiepiscopos quosdam alios, Episcoposque. Ita Possevinus (1). At Olearius, qui recentius scripsit, huic Patriarchæ subjicit quatuor Metropolitanos, septem Archiepiscopos, Episcopum duntaxat unum. Ita enim affirmat, unum in tota Moscovia Episcopum esse. Consentit omnino fides & Ecclesia eorum cum Græca; ad exitum enim vergente sæculo IX. tum demum a Græcis illi fidem, sacramque hausere disciplinam, imperante Basilio. Tanto æquius est autem, ut nos ista consoletur spes, fore ut Moschorum tum Patriarcha, tum tota gens in gremium revolet Romanæ Ecclesiæ omnium parentis, quod Patriarcha jam ab Imperatore ipso Moschorum eligitur, nec confirmari se expectat a Patriarcha Constantinopolitano, cui illum aliquando obtemperasse, si quibus etiamnum proditur vestigiis, perobscura sane ea sunt & levissima. Exarescent aliquando hi rivuli, in alias & alias gentes sparsi, nisi se referant refluantque in primigenium fontem potius, & in Romanam Ecclesiam, quam in Ecclesias illas, a quibus immediate manaverant: ut ex Asiæ, Africæque Primatibus jam demonstratum est, qui non Alexandrinæ, non Antiochenæ se rursum conglutinari Ecclesiæ expetierunt, sed principi Petri sedi, ex qua omnes prorsus Ecclesiæ ortum ducunt. Posset & in dubium fortassis adduci, an vere Constantinopolitani Præsules primi fuerint in Russia fidei Christianæ satores & parentes. Quippe in Concilio Antiocheno sub Joviano Imperatore legitur, & subscriptio Antipatri Episcopi Rossorum, sive Rhos, quo antiquo illi nomine utebantur, quod in Scripturis sacris non semel occurrit. Atqui sub Joviano Imperatore necdum Ecclesia Constantinopolitana ea fecerat incrementa virium & potestatis, quæ longinquis gentibus sub jugum fidei mittendis videntur necessaria.

V. Hoc loco sane abs re non erit attingere cursim honorum titulos quosdam novos, quibus in Imperio Græcorum Metropolitani insigniores ornati fuere. Exorsus est Andronicus senior, qui anno 1283. Imperii Orientalis clavum capessivit, magnificentioribus quibusdam titulis Græcos Antistites insignire. 1. Metropolitanus Cæsareæ in Cappadocia *Honoratissimorum honoratissimus, & totius Orientis Primas* dictus est: ὑπέρτιμος τῶν ὑπερτίμων, καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀνατολῆς. 2. Metropolitanus Ephesinus dictus est *Honoratissimus, & totius Asiæ Primas*: ὑπέρτιμος, καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀσίας. 3. Heracleensis dictus est *Honoratissimorum Præsul, & totius Thraciæ, ac Macedoniæ Primas*: πρόεδρος τῶν ὑπερτίμων, καὶ ἔξαρχος πάσης Θράκης, καὶ Μακεδονίας. 4. Duo supra triginta erant Metropolitæ, qui vocabantur *Honoratissimi, & Primates* ὑπέρτιμοι, καὶ ἔξαρχοι. 5. Reliqui Metropolitani simplicius dicebantur *Honoratissimi*, ὑπέρτιμοι. 6. Archiepiscopi, qui nec Episcopos in potestate habebant ullos, sed

nec

(1) Possev. in Moscov.

nec in ullius vicissim Metropolitani potestate ipsi erant, reliquis non paucis Metropolitarum dotibus perfruentes, dicebantur *Sanctissimi*, *ἁγιώτατοι* (1). Horum gloriæ titulorum non modica pars in Epistola occurrit Episcoporum Græcorum ad Gregorium X. post Concilium Lugdunense II. scripserant illi, ut suæ in Romanam sedem obedientiæ testimonium ederent, constantissimæque voluntatis ad retinendam concordiam utriusque Ecclesiæ, eo in Concilio sancitam. Occurrunt & hi tituli in Concilio Constantinopolitano eandem ob causam habito sub Patriarcha Joanne Vecco (2).

Fraudanda non esset meritissimis laudibus hæc Imperatoria Constitutio, si hæc virtutum magis, quam honorum splendida nomina fuissent, aut si ad eam laudem Præsules sapientia & pietate attigissent; tum laicis, tum Principibus ipsis Episcoporum sanctitati vel sic applaudentibus. Sed si fungosa hæc fuit verborum & nominum ostentatio, hinc nimirum intelligendum est, per hæc inania aurium blandimenta ludibrio tandem sibi & aliis esse eos, quorum non alia vera est laus gloriaque, quam quæ ex humilitate inanisque pompæ fuga existit. Ideo nulla horum titulorum monumenta, ac ne vestigia quidem supersunt in subscriptionibus Concilii Florentini, vel ejus Synodi, quæ habita est non multo post Constantinopoli in Templo sanctæ Sophiæ. Sua ergo ipsorum inanitate jam tum conciderant, exoleverantque hi tituli (3).

Non ita res se habuit in Archiepiscopi nomine non paucis attributo Episcopis, quorum suffraganei nulli erant. Sub Imperio Leonis Philosophi, jam tum istiusmodi erant undequadraginta, præter Metropolitanos unum supra octoginta, uno in Constantinopolitano Patriarchatu, quorum nomina supersunt in Notitia Orientis (4). Quos Imperiale Rescriptum hoc honoris titulo decoraverat Archiepiscopos, sub jure erant sui quisque Metropolitani. Sed ab eo exsoluti fuere Edicto Alexii Comneni, circa annum Christi 1081. Quo Patriarchæ Constantinopolitano jussi sunt subesse, ab eoque ordinari. Ita docet nos Balsamon: *Ecclesias Edicto Regio honoratas, a throno Constantinopolitano in posterum electionem accepturas; ψηφίζεσθαι; nec in eos, qui antea Metropolitæ erant, quidquam juris sibi vindicaturas.* (5). Etiamnunc in Moscovia, Russiaque alii sunt Metropolitæ, alii Archiepiscopi, ut jam diximus. Contra autem Abyssinorum Abuna nec Metropolitanis, nec Archiepiscopis ullis jus dicit; sed Episcopis tantum, quod illi Canon Arabicus XXXVI. præscribit: *Non jus habeat constituendi Archiepiscopos, ut habet Patriarcha: siquidem non habet Patriarchæ nomen, & potestatem.* Ea in re Alexandrinus retinentior fuit suorum jurium quam Antiochenus: cum Arabicus Canon XXXIII. Catholico Seleuciæ facultatem indulgeat ordinandi Archiepiscopos: *Possit hic ordinare Archiepiscopos, sicut faciunt Patriarchæ; ut Orientales non patiantur damnum, expectando Patriarcham Antiochiæ* (6).

VI. Congeri potuissent in hæc duo Capita longe plura unionum exempla, ubi Christianæ Ecclesiæ a Catholica communione jamdiu extorres, in eam revocatæ sunt. Sed affatim horum est pro hujus operis instituto. Unum hoc addam, in quo momenti plurimum mihi quidem visum est esse, nempe sectas omnes Christiani nominis, excepta Græca, faciles pronasque visas esse ad Romanæ Ecclesiæ obedientiam, disciplinam, fidemque, quoties ad eam vel Pontificiis Nuntiis, Epistolisque, vel quocunque alio invitamento excitatæ fuere. Hæc autem tanta proclivitas ad coalescendum cum primigenio fonte unitatis & religionis, ubi qualiscunque se dat occasio, argumento est, hanc earum tam crebram dissensionem secessionemque a Romana communione, non tam proficisci ab animorum alienatione, aut schismatici spiritus perversitate, quam ex longinquitate locorum, ex Imperiorum diversitate, ex linguæ imperitia, & ex ea, quæ hinc oritur, summa commercii colloquiique difficultate. Hinc argumentari integrum cuique est, dum

(1) An. 1274. Conc. tom. 11. part. 1 p. 1690. 1125. (2) An. 1280. (3) An. 1450. Conc. tom. 13. p. 1372. (4) Juris Orient. L. 3. (5) Balsamon in Can. 38. Trullan. (6) Marca De Primatu Lug. n. 48.

dum sapientiæ modus & sobrietatis ratio teneatur, de harum Sectarum statu ante incorruptum sempiternæ veritatis Tribunal, quam nec cordium penetralia, nec inaccessi coscientiæ sinus fallunt. Græcos excepi, propter apertissimam totius gentis & indomitam pertinaciam. Nam privatim ex Episcopis eorum non pauci, immo & ex plebibus, æque specimen dedere animi ad pacem paratissimi. Ipsa rerum dogmatumque ignorantia, qua pleræque harum gentium sectarumque laborant, non leviter præteriri debet. Cum nesciant enim plerumque, quo discrimine ab Ecclesiæ Romanæ doctrina sejungantur, & alioqui pronissima sint in eam veneratione: hinc facilis fides, diutinum hoc earum schisma non contumaciæ, sed nascendi sorti & calamitati imputandum esse. Ideo & recentissimis rerum istiusmodi Relationibus edocemur, Græcorum plebem plerumque indiscriminatim ad Latinorum Constantinopoli, vicinisque vel Insulis vel Provinciis degentium Ecclesias ventitare, & sacramenta a Sacerdotibus, Monachisque Latinis indiscriminatim accipere.

VII. Potest illud permirum videri, cur Moscovitæ, cum propius absint ab Italia & Roma, postremi tamen omnium ad expetendam ejus communionem accesserint. Nec tamen obscura ejus rei ratio est. Nimirum urbi Ecclesiæque Constantinopolitanæ & propiores & conjunctissimi, hinc suam hanc hauserunt ab Ecclesia & communione Romana alienationem. Accedit, quod lege nescio qua Regni, cum finibus suis Nationes arceant exteras, & ab earum se ipsi commercio subducant, purioris fidei religionisque lumini viam occlusere. Si sedulo tamen Annales Ecclesiæ sacros pervolutemus, tentatæ saltem deprehendemus aliquas hujus concordiæ notas (1). Cum primum enim in potestatem Turcarum venit Constantinopolis, cœpit jam tum Moscovita Ecclesia aut abrumpere, aut laxare vincula priora, quibus ad obedientiam Patriarchæ Constantinopolitani constringebatur; præsertim quando Patriarchæ hujus nominationem usurpavit Turcarum Imperator. Non multo post tempore (2) Moschorum Magnus Dux Basilius Legatos Romam misit, nuptias expetens filiæ Thomæ Despotæ Peloponnensis, cui obvenerat hæreditas Imperii Constantinopolitani, & quæ Romam confugerat, in sinumque se Pontificis Romani condiderat, cum miserrimis reliquiis Imperatoriæ Palæologorum familiæ. Pronis auribus excepta petitio (3), spes enim erat fore, ut præpotens Princeps arma converteret in communem hostem nominis Christiani. Ea qua par erat humanitate & benevolentia Legatos excepit Sixtus IV. Moscovitas laudibus cumulavit, quod excussissent obedientiam Patriarchæ Constantinopolitani, qui vile jam esset mancipium Principis Christianæ Reipublicæ infensissimi, quodque Florentinæ Synodi Decretis acquievissent. Denique postquam illi usitatam professi sunt summo Pontifici obedientiam, nuptias celebrari jussit in Ecclesia sancti Petri Romæ. Joannes Basilius Magnus Dux novum tentavit cum eodem Sixto IV. fœdus, ea spe illectus, ut ab eo Regis, aut Imperatoris nomine & insignibus donaretur (4). Adversabatur summopere Polonorum Rex. Pollicitus est Pontifex omnibus se rationibus ejus & utilitatibus consulturum, sed tam præclaros tanti Pontificis conatus mors intercepit.

Magna & mira quædam versabat animo Dux Basilius, suaque cum Romano Pontifice confœderatione non desperabat de utroque orbis Imperio sibi & suæ familiæ adjungendo. Hinc fortassis etiam mitiora illa & moderatiora consilia Niphonis Constantinopolitani Patriarchæ ad Josephum Kioviæ Metropolitam scribentis, hortantisque ut communionem & fidem Romanæ Ecclesiæ amplecteretur, servatis ritibus Græcis, quippe vere Oecumenicum fuisse Concilium Florentinum, in eoque Græcos omnes alicuius nominis Antistites cum Latinis consensisse; sed a secundi Ordinis Clero tam necessariam pacem abruptam fuisse, quo Græci omnes in fœdissimam Turci servitutem præcipites acti fuerant (5). Denique testa-

(1) Rainal. an. 1641. n. 14. (2) An. 1470. n. 9. (3) An. 1472. n. 48. (4) An. 1484. n. 26.
(5) Ibid. ann. 1486. n. 62.

testabatur Niphon, Græcos omnes sub ditione Venetorum agentes, monitos jussosque a se esse, ut a communione Latinorum nec transversum unguem discederent, non abjectis tamen titibus Græcis; ad Principes vero, Episcoposque, tum Lithuaniæ, tum Russiæ litteras a se datas, ut ab obsequio & veneratione Metropolitæ Kioviensis nec vel tantillum deviarent.

Fatemur tamen hæc tentamenta potius concordiæ, quam concordiam & pacem absolutam fuisse. Leo X. Episcopum Gardiensem Legatum misit ad Magnum Ducem Basilium, ut invitaret illum ad duplex fœdus & cum Ecclesia Catholica, & adversus Turcas feriendum (1). Fefellit sua spes Pontificem. Hadrianus VI. & Clemens VII. in hujus fœderis innovationem incubuere. Legatos ad Clementem VII. misit Dux, excitatus ea spe, qua regium nomen exspectare jubebatur a Pontifice, si Romanæ communioni se, & fœderi contra Turcas adjungeret. Inscribebat se suis Epistolis: *Magnum Imperatorem totius Russiæ* (2). Non facile Pontifex hoc illum nomine illustrasset, ne Imperatorem Germaniæ in se, & in Romanam concitaret Ecclesiam. Humanis forsan his rationibus & consiliis, disturbata sunt incepta tam religiosa, tam compendiosa Ecclesiæ: cum tamen Magnus Dux librandas omnes pacis conditiones Clementis VII. arbitrio commisisset. Videsis enim, ut de his Pontifex ad Poloniæ Regem scripserit: *Ille enim non modo nobis rescripsit, sed suum nobis hominem cum suis litteris ad nos destinavit, ad hujus sanctæ Sedis nos invitans unionem: modum autem & viam rei conficiendæ nobis totam relinquens*. Excitatæ a Lutheranis procellæ præclarissimos hos oppressere conatus. Sed vel hæc ipsa orta atque molimina unionum fœderumque toto ex orbe ad Romanam Ecclesiam vergentium, perfectissimam unionem parturientium, instar jam habebant unionis & confœderationis validissimæ, qua Lutheranorum paucitas retunderetur (3). Non injuria ergo Exius illos hoc ariete impetebat: *Nondum sunt illa tempora, quibus hæreditas Christi, quam accepit a Patre suo, in illas angustias redigatur. Supersunt adhuc Christiani in Italia, Gallia, Hispania, Anglia, Scotia, Polonia, Hungaria, Græcia, Æthiopia, India, & Armenia* (4). Quod ad Russiam Albam pertinet, qua de hic verba facimus, non abjicienda spes est, quin & illa in unitatem se aliquando Catholicam recipiat, in eaque perseveret, exemplo Russiæ Nigræ, sub Poloni Regis dominatione, quæ sub Clemente VIII. Romanæ se fidei & communioni restituit.

De Patriarchis, Metropolitanis, & Episcopis, qui Titulares dicuntur.

CAPUT XXVI. *P.4. l. 1. c.6.*

De Patriarchis Latinis in Oriente, & de Episcopis Titularibus post annum Christi millesimum, & post sacras nostrorum in Orientem expeditiones.

I. Compendiaria historia Patriarcharum Latinorum, cum Hierosolymæ, tum Antiochiæ, postquam Latini sub Crucis vexillo Palæstinam subegerunt.

II, III. Continuatur eadem historia ad Saladinum usque, qui Hierosolymam nostris ejectis recepit.

IV. Series Patriarcharum Latinorum Hierosolymæ, postquam eam urbem expugnarunt Saraceni.

V. Expugnata subactaque a Latinis Constantinopolis. Series Latinorum ejus urbis Patriarcharum.

VI. Continuatur eadem Patriarcharum Latinorum series, postquam Constantinopolim receperunt Græci.

VII. Magni momenti non pauca expenduntur. Cur Latinos Episcopos creaverimus in urbibus, quæ jam habebant Græcos. Cur postquam eas urbes ejectis Latinis recepe-

(1) An.1519. n. 60. (2) An. 1524. n. 71. 72. An. 1525. 67. 68. 73. (3) Rainal, an.1525. n.39. (4) Spond. an. 1595. 14.

runt Græci, Latinos nomine & titulo tenus Episcopis illis sublegere non destiterimus. Latinæ in his Ecclesiæ causa propugnatur.

VIII. Successio Patriarchatum Latinorum in Oriente.

IX. In Concilio Florentino agitur de gemino hoc titulo Græcorum, Latinorumque, seu Episcoporum, seu Patriarcharum ejusdem urbis, in unum revocando. Per Græcos stetit, quominus fieret, aut firmaretur hæc titulorum collatio.

X. Cardinalis Bessario a Romano Pontifice creatus Patriarcha Constantinopolitanus, tentavit eam urbem, expugnatis Turcis, Christianæ Reipublicæ reddere. Labor & industria ejus frustra fuit.

XI. Luculente ut historica tot sæculorum eventa impleant, mirificentissimeque corroborent fidem verborum Christi, prædictionumque, & promissionum, quibus Petrum, Petrique sedem munivit.

XII. Qua potestate instruxerint Romani Pontifices Latinos Orientis Patriarchas. Quæ causa hunc potestatis modum postulaverint.

XIII. Occurritur objectioni.

XIV. Quæ possent esse jura, quæ facultates eorum Patriarchatum, quos nonnulli sibi fingunt in aliis & aliis regnis creari posse.

XV. Dignitatum omnium Ecclesiasticarum jura admetienda finiendaque sunt ad usum, & necessitatem Ecclesiarum. Quia nec Episcopi ipsi Episcopi sibi sunt, sed Ecclesiis suis.

I. PAulo diligentius prolixiusque hæc nobis materia pertractanda erit, atque ab ipsa usque origine sui repetenda: quod abstergendæ sint sive suspiciones obliquiores, sive calumniæ, quibus aspersa est Latina Ecclesia, postquam Patriarchas Latinos creare cœpit earum urbium, quæ jam Græcos habebant: præter antiquos Canones, quibus vetabatur, ne usquam duo essent ejusdem urbis Episcopi.

Senescente undecimo sæculo (1) Palæstinam subegerunt Latini, & a Principibus, Antistitibusque, qui Hierosolymorum expugnationi affuerant, electus est in ejus urbis Patriarcham Theodoretus Archiepiscopus Pisanus, sanctæque Sedis Legatus, proscripto nefario illius Ecclesiæ incubatore Arnulpho, qui de Burgundiæ Ducis comitatu erat. Eodem ipso tempore electus est in Antiochenum Patriarcham Bernardus, Gottofredus Hierosolymæ, Boamundus Antiochiæ Principatu investiti sunt a suæ quisque urbis novo Patriarcha. Sed cum Gottofredus non concederet Patriarchæ, nisi eam temporalis ditionis partem, quam Saraceni priori Patriarchæ fruendam reliquerant: novus autem Patriarcha non injuria speraret, contenderetque restitui se debere in ea jura omnia, quibus antiqui Patriarchæ spoliati fuerant a Saracenis; exorta hinc est lis & contentio importunissima. Vicit Gottofredi pietas temporalium cupiditatum repagula, & Ecclesiæ jura omnia, ipsumque Civitatis Hierosolymitanæ principatum cum finibus suis omnibus restituit; quo factum est, ut evaderet & ipse velut cliens Ecclesiæ, & vassallus sancti Sepulchri (2). At eo in cœleste Regnum hinc avecto, Balduinus frater ejus postquam se Hierosolymæ Regem inaugurari curavit, novum hunc Regiæ dignitatis splendorem retineri non posse duxit, nisi quæ Gottofredus Ecclesiæ concesserat, in suam ipse potestatem revocaret. Theodoretus, seu Daibertus in hunc modum Patriarchali sua Sede exclusus, ad Romanum confugit Pontificem (3), qui secundum ipsum pronuntiavit, Sedique eum redintegravit suæ jussum illuc quamprimum remigrare, etsi jam Balduinus in ejus quasi vacuam Sedem Ebremarum subrogasset. Messiniæ in Sicilia suo fato functus, est Daibertus, dum Hierosolymam repeteret, anno Patriarchatus sui quarto, exilii tertio (4). Ebremarus certior factus de sententia secundum Diabertum Romæ lata, non de Diaberti morte, Romam & ipse iter accelerat, ne causæ suæ deesset. Remisit illum Pontifex Hierosolymam, adjuncto Legato a Latere, qui in Concilio Episcoporum Provinciæ causam ventilaret. Demandata est hæc Legato Gibellino Archiepiscopo Arelatensi. Convocata Synodus; Ebremarus velut intrusus, protinus Epi-

(1) An. 1099. (2) Guill. Tyr. l. 10. c. 4. (3) Ann. 110. (4) An. 1104. 1107.

Episcoporum judicio abdicatus est. Non nescius tamen Legatus pietatis, simplicitatis, & candoris eximii, quo hactenus ille claruerat, transtulit illum in Ecclesiam Cæsariensem, Pastore tunc viduatam. Clerus, populusque Hierosolymitanus vota tunc sua suffragiaque contulerunt in Gibellinum, adoptaruntque eum sibi Patriarcham. Paschalis Papa, datis ad hunc, & ad Regem Balduinum litteris, consultissime providentissimeque hoc sanxit, ut cum diuturna Infidelium dominatio confudisset oblitterassetque limites priscos Episcopatuum, atque Metropoleon: quascunque posthac Balduinus expugnatis Infidelibus reciperet Civitates, Ecclesiasque, seu Episcopales, seu Metropolitanas; eas Patriarchæ Hierosolymitano subjiceret, vel Metropolitico, vel Patriarchico jure ab eo regendas. *Patriarchali, sive Metropolitano jure* (1).

II. Hoc Pontificium Decretum Bernardus Antiochenus Patriarcha moleste tulit, nec siluit Ecclesiæ suæ jura eo convelli, cum ditionis suæ Episcopatus Hierosolymitano Patriarchæ permitterentur. Rescripsit Pontifex tum ad Balduinum Regem, tum ad ipsum (2), Decreto suo non attingi nisi eas urbes, quæ cuius ditionis essent, resciri jam non posset, turbatis post tot interlapsa sæcula finium vestigiis; porro ubi certo constaret, ad quem quæque urbs jure pertineret, illi protinus vindicaretur, nulla ratione habita ejus Principis, qui eam infidelium manibus extorsisset: *Non enim volumus, aut propter Principum potentiam, Ecclesiasticam minui dignitatem: aut pro Ecclesiastica dignitate, Principum potentiam mutilari*. Ita Episcopatus, qui sub jure olim fuerant Antiocheni Patriarchæ, etiam sub Imperio Saracenorum, in ejus potestatem rursum concessere; tametsi eos Rex Hierosolymitanus dominio Saracenorum subduxisset. Meminit Guillelmus Tyrius (3), qui in hæc omnia dux auctorque nobis idoneus præivit, Episcopatus Bethleemitici, a Legato Pontificio recens instituti, & a Balduino Rege dotati.

Gibellinus interim vivere desiit, ejusque in sedem evectus est Archidiaconus Arnulphus, rixarum dissensionumque incentor. Fecit criminum, quibus infamatus erat, enormitas, ut a Paschali Papa Legatus in Palæstinam ablegaretur Aransicanus Episcopus (4). Coaluit sub eo Synodus Episcoporum Regni, in qua ob immanitatem scelerum sacra dignitate exturbatus est Arnulphus (5). Romam profectus, qua auro, qua artibus judices suos fascinavit. Restitutus sedi in pristinas se sordes iterum demersit. Garimundus gente & ipse Gallus ei successor datus est, sub eoque Tyrus urbs in nostram potestatem venit, eique Willelmus natione Anglus & Prior sancti Sepulchri, omnium votis Archiepiscopus datus est (6). A Garimundo quidem ille ordinatus est, sed ad Pallium impetrandum Romam proficisci necesse habuit. Hoc insigni potestatis donatus est protinus ab Honorio II. qui Legatum a Latere comitem illi adjunxit eo consilio, ut hujus auctoritate compelleretur Antiochenus Patriarcha, Episcopatus omnes antiquæ Tyri Metropoleos ei restituere (7). Garimundo successit Stephanus, Abbas ante sancti Joannis apud Carnutas. Exarsit hic protinus tum in omnia Pastoralis sollicitudinis munia: tum in tuitionem priscorum Ecclesiæ suæ jurium. Hinc rixæ & jurgia cum Balduino Rege; Joppem quippe urbem Ecclesiasticæ suæ ditionis esse contendebat, idemque juris arrogabat in Civitatem ipsam Hierosolymam, cum primum expugnari & in deditionem recipi potuisse Ascalon, sedes tum Regum futura (8). Præmatura mors hanc spem dissipavit: veneno sublatum non nulli suspicabantur, qua suspicione Balduinum Regem nec ipse eximebat. Successor datus Guillelmus (9), Mechliniæ in Brabantia natus.

III. Ab hac tanta rerum temporumque æstuatione procul fuerat Ecclesia Antiochena, Patriarchæ sui tum vitæ diuturnitate, tum per annos triginta sex modesta, & ad prudentiæ leges accurata administratione. Sed diutinam hanc tranquillitatem fœdavit immanis veluti quædam procella post ejus statim obitum (10). Rodulphus quippe Ma-

T 2 mi-

(1) Ep. 18 19. (2) Ep. 20. 25. 29. (3) An. 1110. (4) An. 1112. 1115. (5) Guill. Tyr. L. 11. c. 26. (6) An. 1118. (7) An. 1127. An. 1128. (8) Guill. Tyr. L. 13. c. 25. (9) An. 1130. (10) An. 1136.

metranus Cenomanensi in Gallia Diœcesi oriundus, inconsulto Clero, plebis muneribus delinitæ favore solo subnixus, in illam involavit Ecclesiam (1). Quin & eo erupit audaciæ, ut Pallium ex altari beati Petri sibi sumeret induereque ipse: superfluum ajens, Roma illud aut petere, aut expectare, cum Romæ & Antiochiæ una sit Petri Cathedra; aut si quid intersit discriminis, Antiochiæ, ut majori natu primæ partes sint: *Utramque esse Petri Cathedram, Antiochenam, quasi primogenitam, insignem prærogativa*. Intrusum schismaticumque tueri Patriarcham puduit tandem pœnituitque Antiochenum Principem. Romam ergo veniendum illi fuit, ut crimina sibi ab Archidiacono suo, aliisque impacta, qui illuc ante properaverant, qua posset, refelleret, Pallium quod ipse præsumpserat, in manus Cardinalium deposuit, ab eoque qui Cardinalium Diaconorum princeps erat, aliud accepit. Tum redire jussus est in suam Ecclesiam, causam dicturus coram Legatis, qui continuo mittendi eo erant ad instaurandum judicium. A Principe, Cleroque Antiocheno iterum iterumque repulsam passus, vix tandem admissus est. Qui hac Legatione primus ornatus est Lugdunensis Archiepiscopus, ab Innocentio II. Ptolemaide interiit. Veneno periisse fama percrebuit. Subrogatus ei Albericus Cardinalis Episcopus Ostiensis; Concilium Antiochiæ coegit, cui affuit & Hierosolymitanus Patriarcha, una cum Archiepiscopis, Episcopisque utriusque Patriarchatus. Sistere se Synodo Antiochenus Patriarcha pertinacissime detrectavit. Nihilo tamen secius Legatus Principis Antiocheni adminiculo subnixus, depositionis sententia illum perculit, annuloque & cruce exutum, in monasterium contrusit. Hinc elapsus (2), Romamque vectus, & excantata inclinataque jam in partes suas Curia, de reditu cogitabat, cum veneno propinato ab uno domesticorum suorum interiit.

Willelmus quoque Hierosolymitanus Patriarcha Innocentii II. Romani Pontificis, tantum non offensionem incurrit. Cum enim Fulco gente Aquitanus, & Abbas Monasterii Canonicorum Regularium, Tyriorum Metropolita esset electus, & a Patriarcha consecratus: ad Romanum se iter accingebat, præcessoris exemplo Pallium a Petri petiturus. Nullis non artibus ac machinamentis hoc ejus iter sepire, & intercludere enixus est Patriarcha. Duri, immorigeri, ingratique animi reum egit Patriarcham Papa, illud etiam inculcans, Orientalibus Ecclesiis libertatem non aliam constare, quam quæ Romanæ Ecclesiæ ope & beneficio eis obvenisset: *Cum Romana Ecclesia pro liberatione Orientalis Ecclesiæ tantopere laboraverit, filiorum multorum sanguinem effundendo*. Rescripsit denique Pontifex ad Patriarcham Hierosolymitanum, & ad Episcopos Provinciæ Tyriæ, ut jura omnia Tyrii Metropolitani integra intactaque ei servarentur; cum Sedes Apostolica absolvisset hos Episcopos a sacramento fidei, quod Antiocheno præstiterant Patriarchæ, & in antiquam revocasset proprii, hoc est Tyrii Metropolitæ obedientiam. *Nos enim vos, & Ecclesias vestras Tyrensi Ecclesiæ, quæ vestra Metropolis est, auctoritate Apostolica restituimus, & a juramento, vel fidelitate, qua Patriarchæ Antiocheno estis astricti, eodem modo absolvimus*.

Antiochenam interim Sedem consecutus est Aimericus Lemovicensis (3), non alio quam munerum suffragio, quo tam sacrosancta dignitate arcendus fuerat. Is aliquanto tamen post tempore Legatione Sedis Apostolicæ functus in Oriente, initium dedit (4) celeberrimo Carmelitarum cœtui, coadunatis in Monte Carmelo Occidentalibus omnibus, qui eremiticæ vitæ in Palæstina ducendæ amore inflammabantur. Postremo denique (5) Saladino Principe Saraceni Palæstinam, Hierosolymamque ipsam Imperio rursum suo subjecere, cum illa potiti essent Latini Christiani annis septem supra octoginta, Dositheus in Patriarchalem successit Cathedram.

IV. Hic ipse Dositheus est, quem ab Hierosolymitana in Constantinopolitanam trans-

(1) Guill. Tyr. L.14. c. 10. L. 15. c. 11. (2) An. 1130. (3) An. 1143. (4) An. 181. (5) Ann. 1187.

transferre Ecclesiam, ejecto hinc Niceta Patriarcha, statuerat Isaac Angelus Imperator (1). De assensu Episcoporum subdubitans, Balsamonem Antiochenum Graecorum Patriarcham lactavit, illexitque spe Oecumenicae sedis Regiae urbis, si eam translationem Episcopis in Concilio approbaret. Explicuit in eo Concilio Balsamon, quidquid ipse in scrinio pectoris jamdudum condiderat Canonum, Legumque, gnarus levi flexu in causae speique suae patrocinium omnia detorquere. Itaque Synodus canonice translationem eam fieri posse sanxit. Haud mora, Imperator Dositheum Hierosolymis Constantinopolim transfert. Ludibrio se haberi Episcopi, Clerusque urbis iniquo tulere animo. Dositheum expulere; restitutum ab Imperatore iterum abegere, Xiphilino in ejus locum subrogato. Interea Hierosolymis creatus fuerat Patriarcha alius in Dosithei locum non immerito poenas dantis, tum suae, quam repudiaverat, Ecclesiae, tum alienae, quam concupierat, & utraque simul orbati.

Videtur Dositheo successisse Heraclius, cui sublectus cum fuisset Goffredus Cardinalis Apostolicae Sedis Legatus, nulla vi, ac ne summi quidem Pontificis hortamentis adduci potuit, ut in Ecclesiae prorsus collapsae gubernacula succederet. Suffectus ergo illi est Vercellensis Episcopus Legatus & ipse Sedis Apostolicae: Pallio illum confestim honestavit Pontifex, scriptis ad Metropolitas, & Episcopos Palaestinos Epistolis, ut ei dociles & morigeros se praestarent. Ex his autem planum est, etiam tum complures urbes in Latinorum potestate fuisse, fuisque in Cathedralibus Ecclesiis Latinos Episcopos complusculos sedem habuisse, forsan etiam Hierosolymis, etsi provincia ipsa tota imperio Saracenico jam subesset (2).

V. Non poterat quidem Hierosolymitani Patriarchae non minui plurimum & vilescere dignitas, urbe ipsa in Infidelium manus revoluta: sed labes ista resarciri & quidem cum foenore visa est, cum paucissimis post annis (3) Latini, Imperio Constantinopolitano subacto, urbeque Regia potiti, novum sibi tum Imperatorem suae gentis, tum Patriarcham creavere Romanae communionis. Thomas Maurocenus Venetus in Patriarchalem sublimatus est Sedem. Marchio Montis-Ferrati Regno donatus Thessaliae, & Peloponensi. Gottofredo Ducatus Athenarum cessit, & Principatus Achajae. Summo jure in hos omnes eminebat Balduinus, Constantinopolis Imperator a Latinis electus, Patriarcha Graecus Joannes Camaterus Nicaeam concessit, cum Graeco Imperatore. Inauguratus est Romae ab Innocentio III. Constantinopolitanus Patriarcha Latinus, Palliοque ab eodem exornatus, tanquam insigni *plenitudinis pontificiae potestatis:* ei vicissim ipse sacramentum praestitit fidei, obedientiaeque, idem prorsus quod Primates, & Metropolitani, juxta Innocentii Gesta, ex quibus haec corrasa sunt (4). Tum vero Pontifex novum Patriarcham admonuit, Constantinopolitanam Ecclesiam nullo suo jure aspirare potuisse ad Sedium Apostolicarum majestatem eximiam: gratia & beneficio Romanae Ecclesiae in id tamen fastigii adscitam fuisse; quin etiam singulari amoris & benevolentiae privilegio, Alexandrinae, Antiochenae, & Hierosolymitanae Ecclesiis praelatam; ut his incitamentis ad pietatem in Romanae Praesules Ecclesiae, gratitudinemque, & obedientiam tanto impensiorem adduceretur.

Quanquam ab hac Innocentii narratione non parum abludere videatur historica rerum gestarum superficies & veluti cortex; ratum tamen & inconcussum illud est, jure quidem divino & institutione ipsius Christi, solam Petri, ejusque in Apostolica Sede successorum auctoritatem supra Episcopos Apostolorum successores eminere: ex quo id efficitur, quod Patriarchales, Primatiales, & Metropolitanas quascunque dignitates posterior Ecclesiae foecunditas creavit, inter Pontificem summum, & Episcopos quoscunque medias, aut imitationes & imagines, aut emanationes & veluti rivulos esse privilegii Petri: denique antiquissimos Patriarchas Ale-

(1) An. 1193. Nicetas Chroniates. An. 1203. n. 27. (2) Spondan. an. 1203. n. 5. Rainal. an. 1203. n. 9. & seqq. (3) An. 1204. (4) Rainal. an. 1205. n. 26.

Alexandrinum, & Antiochenum ex Petri persona & privilegio, ipsos quidem insigne suum decus accepisse: at Constantinopolitanum in eundem ordinem eluctari prorsus, aut pertingere non potuisse, nisi Romani Pontifices temporum necessitati & paci Ecclesiarum servientes, assensionem tandem suam accommodassent, ad tam incredibilem novellæ Ecclesiæ supra vetustissimas quasque provectionem.

Diximus jam semel iterumque, quæ reviviscentibus Patriarchis jura definierit Innocentius III. sive Lateranensis Synodus IV. (1) exordio hinc ducto, quod ea omnino fuerint antiquorum Patriarcharum jura: *Antiqua Patriarchalium sedium privilegia renovantes*. Pergimus ergo ad successionem enarrandam Latinorum Constantinopolitanæ urbis Patriarcharum.

Non his se finibus continebat Everhardus, qui Thomæ in thronum regiæ urbis Ecclesiæ successerat. In Provincias Legatos a Latere missitabat, non minus plena instructos potestate, quam qua suos Papa armabat: quascunque causas definiendi, excommunicandi, & absolvendi subditos aliorum Episcoporum, eis inconsultis: novos creandi Archiepiscopos, quantumvis inde in Metropolitanos emergeret detrimenti: appellationibus ad Apostolicam sedem factis haud cedendi: percussores Clericorum, eosque Canonicis innodatos censuris exsolvendi: denique Lateranensis Concilii Canones ad Beneficiorum collationem spectantes licenter & impune prætergrediendi (2). Summa hæc sunt capita querelarum excerpta ex Epistola Honorii III. ad Patriarcham Constantinopolitanum, qui cum Sole cœloque Constantinopolitano videbatur una hausisse ingenium illud indocile, impatiensque jugi, & vel æquissimæ obedientiæ insolens, quæ fuerat illius urbis priscorum Patriarcharum indoles.

Post Everhardi mortem Clerus Constantinopolitanus consentire non potuit in unum aliquem Patriarcham; itaque dari sibi postulavit idoneum aliquem ab Honorio III. (3) Electus ab eo est Matthæus Aquilæ Episcopus, antiquisque donatus prærogativis, præ ceteris autem ut novi Imperii Reges regiis ornaret insignibus, si tamen assentiretur Imperator: utque vetaret, ne obviam illis Clerus solemni qua solet pompa procederet, aut osculandum afferret Evangeliorum codicem, nisi in Ecclesia sacro ante chrismate delibuti essent. Post Matthæi hinc excessum (4), rursus Clerus Constantinopolitanus in partes, & in impacatas rixas scissus est, his Bellovacensem Episcopum postulantibus, illis contumaciter adversantibus: cum ne ii quidem, quos Romam delegaverant, in unam sententiam conspirare potuissent. Constantinopolim transtulit Pontifex Archiepiscopum Vesuntionensem, contestatus ante, non a se opulenta splendidaque Ecclesia Præsulem sibi carissimum, sed Præsule de Ecclesia universa bene merito, virtutibusque suis splendidissimo Constantinopolitanam sedem donari: *Non tam personæ in Ecclesia, quam Ecclesiæ in persona nos consulere arbitrantes*. Id genus translatione postea Gregorius ab Episcopatu Nannetensi ad Patriarchatum Constantinopolitanum provectus est. Denique ab Innocentio IV. Pantaleon Justinianus, clarissima apud Venetos gente oriundus, Constantinopolitanæ sedi præpositus fuit, Legatione Apostolica per Orientem simul instructus (5).

VI. Sub istius Pontificatu Græci Constantinopolin recuperarunt (6), exactis Latinis, qui non omnem tamen abjecerunt spem, & urbis, & Ecclesiæ illius rursum subjiciendæ suæ potestati: itaque Patriarchæ ab iis deinceps etiam subrogati sunt alii aliis, sin minus in Sedem, certe in spem Sedis, in titulum, & nomen. Duodecim plus minus annis utraque rursus Ecclesia in Concilio Lugdunensi II. coaluit, decennio post renovatum dissidium. Bonifacius VIII. (7) nil intentatum reliquit, ad Imperii Constantinopolitani recuperationem. Benedictus XI. nullum non lapidem movit, quo Carolum Valesium Franciæ Regiæque stirpis Principem extimularet, ut conjugis suæ hære-

(1) C. Antiq. Extra De Pur. Can. (2) Rainal. an. 1217. n. 27 1218. n. 28. (3) Rainal. an. 1221. n. 27. (4) Ann. 1226. n. 29. (5) Ann. 1253. n. 53. (6) An. 1261. (7) An. 1274. n. 15.

hæreditario illi incumberet evindicando Imperio (1).

Minus mirum ergo accidet, si amissa Constantinopoli, Patriarchas ejusdem tamen urbis Latinos Romanus Pontifex nominarit, nominetque etiamnunc. Veneti eam Sedem ita involaverant, ut eam uni suæ genti vindicarent. Franci ægre ferebant, nec immerito, ab ea se arceri. Hinc crebrescebant dissensiones, quibus effectum, ut nominandi jus ad summum Pontificem transferretur (2). Generali Constitutione sanxit Bonifacius VIII. ut non ab alio deinceps, quam a Papa, quatuor Latini Patriarchæ Orientis designarentur, ubi ea vacuata essent, sive solia, sive nomina. Quippe Capitulis, quorum erat eligere, dissipatis, Canonicis huc illucque disseminatis, propter vastationes urbium, & Ecclesiarum, cum Canonicam ab iis jam celebrari electionem nulla superesset spes, non aliter, quam per Pontificis nominationem impleri poterant magnæ quidem, sed vacuæ illæ Sedes (3). Supererant ergo Capitula, quanquam dispersa: *Ipsarum Capitulis, seu Conventibus, & Canonibus dispersis undique extra civitates ipsas, per alias regiones, seu loca a civitatibus ipsis remota.* Patriarcha Constantinopolitano Latinorum Petro vivere desinente, ex Canonicis ejus unus præsens adfuit, ipse unus electionem celebravit, reliquis in varias regiones sparsis. Electus qualecunque suum hoc jus in manus Papæ resignavit: *Solum per unum Canonicum fuit de novo Pastore electio celebrata, alii Canonicis suis agentibus in remotis. Dictus tamen electus, juri, si quod sibi ex electione hujusmodi competebat, in nostris manibus sponte ac libere resignavit.* Ineluctabili ergo necessitate istiusmodi nominationes ad primam Sedem reservabantur. Cum enim superesset multitudo ingens tum Cleri Latini, tum plebis, nec deessent Episcopi, quorum etiam nunc permagna copia Insulas circumpositas Ægei maris incolit: æquum non erat eos fraudari eo solatio patrocinioque, quod obtingere eis aliquando poterat a communionis suæ Patriarcha Constantinopolitano. Simillimum veri est, Ecclesias etiam aliquas Constantinopoli Latinas exinde semper in nostra fuisse potestate, sicut etiamnunc sunt.

VII. Conceptis verbis docuit nos Guillelmus Tyrius, capta a Latinis primum Antiochia, restitutum ab iis suo fuisse throno Patriarcham Græcum, eoque superstite ne cogitasse quidem eos de Patriarcha Latino creando, cum prohibeant Canones, ne unam unquam Sedem duo insideant Episcopi. Sed post biennium expertus Patriarcha Græcus, regendis pascendisque Latinis gregibus quam minime idonei essent Græci, ut idem Tyrius perhibet, Constantinopolin migravit, atque Latinum nobis Patriarcham tum adscisceremus, necessitas pervicit. Nec dispar fuit ratio Episcopalium omnium Orientis urbium, quas Latini implevere Præsules, tum demum, cum Græcis vacarent Episcopis: *Dominum Patriarcham in Sede propria locaverunt cum multo honore: per urbes finitimas, quæ Cathedralem consueverant habere dignitatem, constituentes Episcopos. Nostræ vero Latinitatis Patriarcham eo vivente, qui pridem ibi ordinatus fuerat, eligere, vel consecrare non præsumpserunt, ne duo unum & eundem obtinere locum viderentur. Quod manifeste contra sacros Canones, & contra sanctorum Constituta Patrum esse dignoscitur. Sed tamen postmodum vix evoluto biennio videns ipse, quod non satis utiliter præesset Græcus Latinis, urbe cedens, Constantinopolin abiit. Post cujus discessum convenientes ejusdem civitatis clerus, & populus sibi præfecerunt Patriarcham* (4).

Haud probarunt Græci Latinum Antiochiæ Patriarcham a nostris electum. Refert Cinnamus (5), qui Manuelis Comneni Imperatoris res gestas libris sex complexus est, bellorum ipse indivulsus ejus comes, pepigisse Comnenum hunc Imperatorem cum Antiocheno Principe, ut Constantinopoli mitteretur ex prisco more Patriarcha, qui Antiochiam regeret: *Ut Byzantio, prout antea fieri consueverat, Antiochiam Pontifex mitteretur.* Magnopere id doluit Antiochenis: itaque per Legatos Imperatorem mol-

(1) Ann. 1284. An. 1304. (2) Rainal. an. 1031. n. 24. (3) Extra Com. l. 1. Tit. 3. c. 3. (4) L. 6. c. 33. (5) Cinnam. l. 4. c. 18. 20.

mollire, & ab eo consilio avocare studuerunt: ille non pauca relaxavit alia, ab ea voluntate dimoveri non potuit: *Pontificem aliunde, quam Byzantio assumi negavit se permissurum*. Ita enim res se habebat: Imperator, Antistitesque, qui Constantinopoli tunc versabantur, jam Patriarcham Antiochenum Græcum hominem elegerant, nomine Athanasium. Ea tunc invaluerat apud Græcos ratio Episcopos eligendi. Cinnamus commemorat (1) Imperatoris nuptias ab hoc eodem Athanasio Patriarcha, & duobus aliis celebratas fuisse. Auctor idem est, Metropolitam Kioviensem, qui universæ moderabatur Russiæ, Constantinopoli eo mitti solitum: *Episcopus Byzantio missus illic præfici solet*. Anna Comnena in Alexiade sua (2), hoc est, in ea, quam elegantissimam ac perpolitam scripsit de Alexio Imperatore parente suo historiam, profert dictum pacis fœdus inter Imperatorem Alexium, & Boamundum, qui primus Antiochiæ Principatum administravit. Inter conditiones pacis non ultima illa est, qua Boamundus peti Constantinopoli Patriarcham disertis verbis pollicebatur: *Promitto non Antiochiæ Patriarcham ex nostro genere; sed eum, quem vestra majestas in eam dignitatem promoverit, delectum e numero alumnorum Constantinopolitanæ Ecclesiæ*. In usum minime recepta est hæc sive conditio, sive pactio, ut abunde constitit ex iis, quæ compendiario differuimus de Antiochenis Patriarchis. Sed hinc aperte colliges, in istiusmodi rerum temporumque commissuris, non potuisse non plerumque duos esse urbis ejusdem Episcopos; quod Latini, qui multitudine & potestate primas tenebant, non possent fraudari Episcopo suæ gentis, vernaculæque gnaro linguæ: Græci autem jamdiu moris haberent, Episcopos his urbibus præficere, quas impetu improviso sibi ereptas, in ditionem suam brevi redituras sperabant.

Non poterat ergo tunc temporis ratio haberi eorum Canonum, qui duos uni gregi præesse Pastores, duos uni Ecclesiæ præfici vetant. Nam primo quidem, quo tempore Hierosolymam, Antiochiam, & Constantinopolim expugnavimus, non omnibus persuasum erat, nec etiamnunc est, Patriarchas, & Episcopos Græcos Romanæ socios communionis fuisse. De frequentissimis eo tempore utriusque gentis dissensionibus ne ambigi quidem potest. Secundo, nec fides eadem hic illicque videbatur compluribus, maxime Græcis. Tertio, Græci sive Patriarchæ, sive Episcopi suis ab his urbibus, Ecclesiisque ultro exulare, quam cum Latinis versari malebant. Quarto, Latini, Græcique etsi intra ejusdem urbis muros clauderentur, duo tamen erant diversissimique populi, duæ Ecclesiæ: nec enim muris, sed hominibus constant Ecclesiæ urbesque. Quinto, numerosissimi exercitus, civiumque turbæ præterea innumerabiles sub vexillo Crucis commigrabant in Orientem eo animo, ut sedes ibi figerent, aut æternas, aut perquam diuturnas. Suos itaque secum abducebant Episcopos, Pastoresque, a quibus in Oriente etiam regerentur, antiquo more & jure. Occidentales totæ in Orientem migrabant Ecclesiæ, nec a grege novas sedes quærente recedebant pastores. Sexto, vel una rituum morumque dissonantia non patiebatur vel Græcos Latinis, vel Latinos Græcis satis commode imperitare. Septimo, quandiu Imperator Constantinopolitanus, Hierosolymitanus Rex, & Princeps Antiochenus Latinæ gentis fuere, vix illi, ac ne vix quidem Ecclesias urbesque suas Græcis duntaxat Episcopis credidissent. Octavo, Episcopis Africæ, Synodisque quondam arriserat illa indulgentia, ut siqui Donatistarum Episcopi in unitatis Catholicæ gremium se reciperent, illis Episcopalis sua sedes auctoritasque confirmaretur in illa ipsa urbe, in qua jam Catholicus sedebat Episcopus. Et quidem ubi horum Episcoporum alter vitam cum morte commutabat, totum gregem recolligebat superstes, & unus deinceps grex erat, unusque pastor. At Catholicos inter Afros, & Donatistas, qui Catholicæ matris in sinum revolabant, nulla istiusmodi discrimina intererant, non rituum, non linguæ, non fidei, non morum, non disciplinæ, non imperii: quibus in omnibus cum Græci

(1) L. 5. c. 7. 16. (2) Alexiad. L. 16.

ci, Latinique dissiderent, ægre illi poterant in easdem Ecclesias adgregari.

Postquam autem in temporalem hostium potestatem rediere tres istæ urbes Patriarchalibus Sedibus radiantes, e re nihilo secius visum est, Patriarchas Latinos subrogari. Primo propter Capitula, quæ dispersa magis, quam dissipata, nequaquam vero extincta videbantur. Secundo, propter plebes Latinas, quæ easdem adhuc sive urbes incolebant, sive Diœceses. Tertio, propter Metropoles, sive Episcopatus, quibus præerant Latini Antistites, suorum Patriarcharum præsidio non destituendi. Quarto, quia illa nostros adhuc solabatur spes, fore ut damna nobis importata resarciterentur. Denique tentabatur aliquid identidem; ut ne frustranea esset ea spes. Quinto, quia inveterata illa erat etiam consuetudo Græcorum, ut urbibus, & provinciis, quas Latini in eos, vel ante Latinos Saraceni invasissent, novos semper allegerent, aliosque aliis subrogarent Patriarchas, Metropolitas, Episcopos. Illo toto annorum admodum sexaginta spatio, quo Constantinopoli potiti sumus, Nicææ semper creati sunt Patriarchæ Constantinopolitani, qui pristinam rursus in suam sedem restituti postea sunt. Non deerant argumenta, quibus in eandem spem erigeremur. Balsamonem supra testem adhibuimus, Antiochiæ eo tempore Patriarcham Græcum, quo Latinus ibi præsidebat Patriarcha. Ea urbe, aut Ecclesia saltem Patriarchali potiti sunt postea Græci. Tradit idem Balsamon, in deditionem rursus Saracenos Antiochenam urbem accepisse. Nec destitere tamen Græci Patriarchas Antiochenos eligere. Quin ergo & Latini Latinos elegissent, cum numero plures essent quam Græci, ut aliquorum fert opinio? Addit Balsamon, in aliis Episcopalibus urbibus, Saracenorum, vel Latinorum imperio obnoxiis, Græcos quoque sedisse Episcopos, quod nemo prohiberet; ubi ergo nec Latini prohibebantur, poterant & ipsi in Græcorum, Saracenorumque urbibus suos habere Episcopos. Sexto denique refert idem Balsamon, aditu ipso ingressuque urbis Tarsi interdictos fuisse Græcos, quod omnibus ibi Ecclesiis incubarent Armeni. Habebant ergo & Tarsensem suum Græci Episcopum, etsi is ne adire quidem eam urbem posset. His adde, quæ dicta superius sunt de Patriarchis compluribus, Catholicisque, seu Primatibus, atque Archiepiscopis aliarum aliarumque sectarum, quibus nomen, & titulus erat ejus urbis, vel Ecclesiæ, quæ subjaceret Græcis; sedem vero habebant vel in iisdem urbibus ipsi, vel in oppidis, monasteriisque aliquando multum dissitis. Et hæc quidem longo ante tempore, quam Latinis in mentem veniret de sacris in Orientem expeditionibus. Si tam multæ variæque sectæ experimento didicerant, ita necesse esse, poterant & Latini pari experimento, pari necessitati servire; nec vulnerabatur Canonum sanctitas, cum aliis & aliis populis suus quibusque dabatur Episcopus: quod quanquam iisdem clauderentur urbis mœnibus, moribus tamen, lingua, & communione plurimum distabant.

VIII. Supersunt pauca nobis observanda de potestate, qua utebantur Pontifices in Patriarchas Orientis Latinos. Repetenda tamen est prius, & ad finem usque pertexenda series Patriarcharum Antiochenorum, ibi intermissa, ubi novam Patriarchæ ex Latinis Constantinopolitani creationem narrare cœpimus. Vel hinc quoque nova emergent hujus Pontificiæ documenta in Patriarchas Orientales auctoritatis (1). Subiratum se testatus est Innocentius III. Antiocheno Patriarchæ, quod Romam non venisset, Apostolorum monumenta sacra veneraturus. Cum vacasset ea sedes, in Petrum primo Capuanum Nepotem Cardinalis sancti Marcelli inclinavit animus Pontificis. Sed cum placuisset mox eum in Cardinalium potius Collegium adoptare (2), Patriarchalem Antiochiæ sedem Rainerio contulit, Ecclesiæ Romanæ Vicecancellario, quem Canonici tres Capituli Antiocheni postulabant, consecrationis munus ipse ei contulit, & Pallium. Verum impacatæ Christianorum inter se Principum dissensiones latissimam aperuerunt Infidelibus viam, qua in eorum Orientalem ditionem omnem irrumperent,

(1) Rainal. an. 1206. n. 8. (2) An. 1216. n. 10. 11.

Antiochiamque ipsam invaderent, diruerentque, interfecto circum aras ipsas Patriarcha, sacrisque ejus sanguine cruentatis (1). Erat is tunc unus ex Ordine Dominicano. Venerat tamen jam ea urbs in potestatem Tartarorum, a quibus eam recepit Sultanus. Recreabat etiam tunc nos ea spes, posse eam urbem rursus, vel e nostris, innovata expeditione sacra, expugnari; vel a Tartaris certe, quorum res rationesque non multum a nostris abhorrebant, unde & creberrima eorum nobiscum fœdera. Non destitimus ergo a nominandis Patriarchis Antiochenis, qui spei nominisque hæredes essent. Eligendi jus penes Canonicos fuit, donec ad se illud revocavit Papa, iis rationibus ductus, quæ supra perstrictæ sunt.

Alexandriam quoque adgressi erant sacræ militiæ Duces, sed de ea expugnanda tandem desperarunt. Subegere tamen illi urbes complures Ægypti, ac præ ceteris Damiatam, quam olim Pelusium dictam nonnulli divinant. Tunc temporis (2) pronum est conjicere, cœptum a nobis esse creari Patriarcham Alexandrinum Latinæ gentis, qui sin minus Alexandrinam, certe alias Episcopales Ægypti Ecclesias a nostris expugnatas, eorumque Latinos Episcopos summo jure regeret. Paucissimis post annis (3) Bonifacius VIII. Alexandrinam Ecclesiam cum ceteris Patriarchalibus servavit sibi, suæque sedi novo Præsule donandam, quoties viduata esset: idque tunc necesse fuit maxime, quod earum Ecclesiarum Capitula distracta dissipataque, Canonici superstites & paucissimi essent, & in varias plagas dispersi. Inter Cardinales, qui Pisano præfuere Concilio, Alexandrinus Patriarcha Latinus sedit proximus post primum Episcopum Cardinalem: Antiochenus, & Hierosolymitanus strennam & ipsi navarunt operam rebus Ecclesiæ in hoc Concilio promovendis (4).

IX. Actum est in Concilio Florentino de tollenda hac Patriarchalium Sedium in duos Patriarchas sectione, statutumque communi partium consensione, postquam sancita firmataque fuit utriusque Ecclesiæ pax unitasque, ut eum primum alter obiisset eorum, qui Constantinopolitani Patriarchatus nomine fulgebant, successor ei ne daretur, sed superstes deinceps utriusque gentis Patriarcha unus esset. Fato suo excessit prior Patriarcha Latinus, tuncque Nicolaus V. edixit, ut Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus Græcorum, unus & nomen, & jus Patriarchale retineret (5). Verum cum urbs ipsa Constantinopolitana a Turcis occupata jam esset, Gregorio commendavit Pontifex Ecclesiam Euboeensem, ut ejus reditibus sustentaretur. Post obitum Gregorii Pius II. Papa Isidorum Ruthenum magna sanctitatis & doctrinæ fama virum ea dignitate auxit, quod Gregorius Romæ obiisset, adeoque juxta Canonica Decreta a solo Pontifice dandus illi esset successor: *Cum nullus de illa Ecclesia præter nos hac vice se intromittere potuerit, sive possit* (6).

Si tres alii Patriarchæ Orientis illo ipso tempore subscripsissent Decretis unitatique Synodi Florentinæ, vix potest quis vocare in dubium, quin peræque tituli eorum in unum conflandi fuissent. Verum ille ipse Archidiaconus, qui paucis post annis ad Pium II. delegatus fuit a tribus his Patriarchis, palam testatus est, hactenus unionem nihili habitam fuisse in tota trium horum Patriarcharum ditione; ei ipse eorum nomine consensit, subscripsitque, & omnes illas Ecclesias Romano Pontifici obsequentes fore professus est. Sed cum Orientalium in rebus istiusmodi promissa, hactenus vel parum fida, vel brevi nutare, aut vanescere visa sint, hæc quoque non multo post vacillavit confœderatio; ideoque ab antiquo more non recessimus, novos subinde Patriarchas in eas Sedes, vel Sedium spes titulosque nominandi. His accedebat, quod Romani Præsules nil non molirentur, ut incenderent Christianos Europæ Principes ad Orientalis Ecclesiæ recuperationem. Nec in Græcorum potestate erant jamdiu eæ urbes, a Saracenis nimirum, Tartaris, Turcisque subactæ: & tamen Græci in eas Patriarchæ Episcopique allegebantur in dies: quin ergo & a Latinis Latini? Quin horum præ illis potio-

(1) An. 1268. n. 73. (2) An. 1292. n. 3. (3) An. 1301. n. 24. (4) Spond. an. 1409. n. 9. 11. 12. (5) Rainal. an. 14. 59. n. 84. (6) An. 1460. n. 55.

potiora erant & tanto plausibiliora jura, quod viribus opibusque præcellerent, & subinde aliquid tentarent, ad antiquæ gloriæ per Orientem, Ecclesiarumque libertatis restaurationem, quiescentibus & excidio suo acquiescentibus quodammodo Græcis.

Non abhorret a vero, Græcos periniquo tulisse animo nominationem Isidori Patriarchæ Constantinopolitani factam a Pio II. nec illi acquievisse, quod apud eos necdum in usum recepta esset ea Juris nostri Canonici lex de morientibus *in Curia*. Itaque finem non fecerunt Græci deligendi Patriarchas conterraneos; quorum rationem non habuere Romani Præsules, tanto æquius, quod nulla jam apud Græcos ex Canonum regulis celebraretur electio. Post occupatam enim a Turcis Constantinopolim, quatuor tantum sibi Patriarchas Græci adscivere, ejusmodi electione, quæ speciem quandam saltem præseferret Canonicæ disciplinæ. Postea numerato pretio nundinati sunt hanc a Turca Principe Græci dignitatem. Intrudebant, extrudebantque sese ipsi mutuo, majori certatim pecunia Imperatoris ministris persoluta; & detestandæ servitutis vincula, in quæ se inducerent, ipsimet fabricabant (1).

X. E vivis abeunte Isidoro, Bessario in Patriarchalem Constantinopoleos sedem, & in Eubϕæ Archiepiscopatum vocatus est. Consultissime Romani Pontifices Græcæ gentis homines & lumina in hanc Sedem subrogabant, ut Græcos demererentur. Bessario nulla interposita mora litteras perscripsit ad Ecclesiam Constantinopolitanam, summa tum eloquentiæ vi, tum eruditionis copia refertas, ut illam ad unitatem & communionem cum Latinis inflammaret (2). Non abstinuit in hac Encyclica Epistola Bessario, Patriarchæ Oecumenici nomine; persuasus non immerito, tam æquo animo laturos id Latinos nunc, quam non ita pridem tulerant, cum in Concilio Florentino Josephus Patriarcha Græcus eo uti, abutique a Papa sineretur. Potuit & in mentem illi hoc venire, non exasperandos esse Græcos ista quasi jam imminutione jurium ac prærogativarum Ecclesiæ suæ, si Oecumenici Patriarchæ nomen expungeretur.

Ceteroqui compluribus caritatis sollicitudinisque suæ pastoralis documentis perdocuit Christianum orbem Bessario, quanti interesset, ut Patriarcharum nullum finem faceremus. Etenim magnitudine animi præclarior etiam, quam eruditione, hortatibus etiam Sixti IV. & Cardinalis Jacobi Papiensis, non gravatus est Legatione fungi in Gallias ad Ludovicum XI. Regem: non ut perperam quidam & malignius interpretati sunt, ut ambitioni, vel avaritiæ inserviret suæ: sed ut potenti Regi calcaria animosque adderet, ad arma in Orientalis Ecclesiæ libertatem convertenda, in quam ipsemet spem, & expeditionem erexerat Rempublicam Christianam (3). Legationis hujus fructum interceperunt turbæ, quibus tunc Gallia conflictabatur, ejusque rei tædio extinctus est non multo post Legatus. Ejus inextincta vivit usque gloria, impensæ lætissimo animo vitæ ad desponsatæ sibi Ecclesiæ libertatem restituendam, datique & propagati in posteros exempli, quibus se nominibus obligent, quicunque Patriarchalibus his titulis onerantur vel Episcopalibus, & ad quæ se munia accingere debeat. Sixti IV. nepos, idemque Cardinalis Riarius in Patriarchæ Constantinopolitani titulum Bessarioni successit.

XI. Tardius accedimus ad Pontificum in hos Patriarchas jura expedienda. Sed ea ipsa tarditas non nihil conducet, cum tanto liquidius claruerit, hos Patriarchatus a Romanis Pontificibus rursum quasi genitos, efformatosque, ac raboratos. Neminem quippe præterit, in Romanam Sedem refundi debere sacras omnes in Orientem expeditiones, & quidquid inde emolumenti in Christianum orbem redundavit. Abducendus est a sensuum consuetudine, & ab humanarum cupiditatum contemplatione animus, defigendusque in Numinis providentiam, per tam inopinas temporum vices præstantis, & implentis tum vaticinia, tum promissa ad Ecclesiam suam. Hanc Christus inædificavit Episcopatui, cujus fundamenta & culmen Petro, Petrique Sedi commisit. Principes Christiani orbis Ecclesias, Se-

(1) Rainald. 1463. n. 40. 41. (2) An. 1463. n. 70. (3) Rainald. an. 1472. n. 8.

Sedesque volventibus sæculis, & iteratis experimentis, patuit primæ Petri Sedis aut rivulos esse, aut radios. Ita ab initio, ita decursu sæculorum constitit: viguere illæ Sedes, dum se primæ parenti fidas obnoxiasque præstiterunt: elanguere, ubi ab ejus caritate refrixerunt. Ejusdem beneficio & afflatu in pristinum decus & robur subinde efflorueruni: at ubi per variarum divortia sectarum ab originis suæ unitate prorsus discesserunt, in extremum venere exitium, & in infidelium denique Principum servitutem. Si serio & mature perpendantur hinc Evangelica Christi promissa, hinc historica eventa sæculorum exinde elapsorum, certo constabit, nihil a nobis exaggerate dictum esse, multa exaggeratius & dici, posse, & non immerito cogitari.

XII. Hoc ita constituto, jam mirabitur nemo, in novæ hujus creationis Patriarchas hæc sibi jura Papam servasse: 1. semel electos confirmandi. 2. Pallio eos impartiendi, tanquam insigni plenissimæ pro summo suo gradu potestatis, 3. Exigendi ab eis sacramenti fidei, & obedientiæ. 4. Pallio ornandi etiam Metropolitanos eis subditos. 5. Exigendæ ab eorum Suffraganeis professionis, obedientiæ, & subjectionis. Verbum enim non addam de appellationibus post Concilium Sardicense toto orbe receptissimis. Ut daretur, veteres Patriarchas his nexibus solutos fuisse; laudibus tamen prosequenda esset Pontificum providentia, quæ novis morbis nova remedia temperat, occurritque malis venturis. Orientalium Ecclesiarum labes, tum quod ad discipli- nam spiritalem pertinet, tum quod ad temporalem splendorem, ab earum profecta erat contumacia adversus Caput Ecclesiæ universæ. Quid tam æquum ergo, tamque necessarium, quam ut in nova innovatæ Ecclesiæ Orientalis hierarchia, arctioribus & invictioribus vinculis splendidiora hæc particularium Ecclesiarum Capita, cum universæ Ecclesiæ Capite constringerentur? Ut adamantinis deinceps æternisque vinculis constaret unitas ad Ecclesiæ salutem & stabilitatem tam necessaria? Non multo fateor post tempore collapsæ sunt hæ Latinorum in Oriente Patriarcharum Sedes. Sed quandiu steterunt, Apostolicæ Sedis auctoritate steterunt & patrocinio, adversus Latinos etiam Principes earundem civitatum: & non aliud magis hos illosque seu Principes, seu Patriarchas in præceps tandem egit, & Infidelium substravit Imperio, quam infida semper, tum inter ipsos concordia, tum erga parentum & opitulatricem optimam Romanam Sedem obedientia. Præter ea, quæ compendiosius hic & tumultuarie congesta sunt, tota Ecclesiasticorum Annalium series testatum facit, industriam, operam, auctoritatem suam Pontifices in id maxime contulisse, ut simultates rixasque componerent illorum tum Principum cum Patriarchis, tum ipsorum inter sese sive Principum, sive Patriarcharum.

XIII. Nonnihil superest dubitationis, in quo nec mihi ipse satisfacio. Recurrebat paulo supra ad Papam Archiepiscopus Tyrius, ut pallio donaretur, cum confirmatus consecratusque jam esset a proprio Patriarcha. Moleste tulit etiam Papa, quod restitisset Patriarcha aliquantulum huic Archiepiscopi in Ecclesiam Romanam observantiæ. Et Innocentius tamen III. & Synodus Lateranensis Patriarchis potestatem fecere suffraganeos, hoc est, ut ego interpretor, Metropolitanos sibi obnoxios Pallio donandi, postquam eo ornati ipsi essent a Pontifice (1). Quin idem Innocentius Archiepiscopum Patrensem, eundemque Achajæ Primatem ad Constantinopolitanum remisit Patriarcham, a quo & confirmationem acciperet, & Pallium. An juris Canonici callentissimus Pontifex Innocentius III. in Archiepiscopi Tyrii causa vidit prædecessorem suum juris limites, aut minus vidisse, aut minus accurate observasse; sive id incogitantiæ dandum sit, sive minus laudabili indulgentiæ? An suspicabimur necdum prorsus enucleata fuisse jura Hierosolymitani, atque Antiocheni Patriarcharum in Metropolim Tyriam, quam sibi uterque vindicabat, unde facile tum Pontifex Romanus, tum Tyrius sibi persuaserunt, pendente lite, fungendam exercendamque esse a Papa Patriarchæ vicem? Et sane Innocen-

(1) Spond. ann. 1206. n. 3.

nocentius II. Metropolim Tyriam Hierosolymitano subjecit, non decretorio judicio, sed ad tempus valituro, donec res tota accuratius disceptata finiretur: *Quousque deliberaretur, utri duorum Patriarcharum perpetuo cederet*. Ita Guillelmus Tyrius (1). An brevior eademque absolutior responsio est, cum Innocentius III. dandi Pallii potestatem Patriarchis concedebat, integram tamen vel tum sibi conservasse? Ita sane ipsemet in Epistola ad Patriarcham Constantinopolitanum, qua mandat, consecratione, & pallio Patrensem Archiepiscopum ut impertiat: *Licet de plenitudine potestatis ipsum consecrationis munere ac honore pallii potuissemus insignitum remittere, quia sic te vocamus in partem sollicitudinis, quod nobis retinuimus plenitudinem potestatis; nec cuiquam facimus injuriam, cum utimur jure nostro* (2).

XIV. Quos delectat curiositatem suam inanibus pascere quæstionibus, hanc illi ventilant quandoque per otium, quo abundant. Ecquid si novus Patriarcha in aliquo Christiani orbis regno crearetur? Non difficile est, hunc nodum solvere ex iis, quæ duobus his extremis capitibus disputata sunt. Nec enim commentitii Patriarchæ jura fingi possunt alia, quam quibus gaudebant per Orientem Patriarchæ sacrorum bellorum tempore innovati. Nam si ne thronis quidem Patriarchali auctoritate jam inde ab Ecclesiæ exordio fulgentibus alia indulta sunt privilegia, quam quæ Exarchis, & Primatibus: nefas esset utique ampliora arrogare novo cuicunque Patriarchæ. Non tam Patriarchæ ergo creatio ea foret, quam Primatis eorum simillimi, ad quos jamdin properamus. Certo enim constat, Orientis Patriarchas hos posteriores, nomine magis, quam potestate nostris Primatibus præcelluisse.

XV. Nec in crimen vocandi sunt Patriarchæ Latini Hierosolymæ, Antiochiæ, & Constantinopolis, quod in tantas angustias dignitatem suam contrudi passi sint. Sapientissimi quippe Præsules hoc Augustini consilio, hac regula utebantur, non sibi, non gloriæ, non privatæ utilitati Episcopos servire debere, sed Ecclesiæ. Itaque intra eum potestatis, & jurisdictionis modum sese ipsi cohibeant necesse est, quem usus præfinit, quem utilitas & pax postulat Ecclesiæ; aliis quippe & aliis temporibus protenduntur, vel contrahuntur jurisdictionis limites: pro utilitate, necessitate, & caritate Ecclesiæ, ut ejus semper unitati pacique consultum sit.

CAPUT XXVII. *P.4.l.1.c.7.*

De Episcopis Titularibus.

I. Contextus juris Canonici de Episcopis Titularibus.

II. Duriora adversus eos Concilii Viennensis Decreta.

III. Aliorum item Conciliorum.

IV. Duo tamen adhuc Titularium Episcoporum genera tolerabantur.

V. Observantur aliqua in hos Titulares Episcopos.

VI. Decreta Concilii Lateranensis V. & Tridentini, de iisdem Titularibus Episcopis.

VII. Prosperi Fagnani observationes circa hos Episcopos post Concilium Tridentinum.

VIII. Episcopi Titulares longe vetustiores, & pernecessarii in Hispania, postquam a Mauris expugnata fuit.

IX. Post acceptum in deditionem a Cardinali Ximenio Oranum, Africæ oppidum, Episcopi Auriensis spes incalescit.

X. Titularium Episcoporum quæ partes, quæ officia sint in suas Ecclesias.

XI. De Episcopis Hiberniæ Titularibus.

XII. Satisfit objectioni. Gersonii doctrina.

I. Profligata superioribus capitibus doctrina de Patriarchis Titularibus Orientis, jubet series & ordo rerum, ut de aliis Episcopis Titularibus sermonem hic instituamus, atque ita accedamus ad tractandum de Primatibus, & Metropolitanis. Re-

---

(1) Guill. Tyr. L. 14. c. 12. (2) Gesta Innoc. III.

Recentiores Juris Canonici Commentatores in Titularium Episcoporum patrocinium accersunt *Caput Pastoralis* (1), quod ex Gregorio Magno excerptum est. Sed an aliquid hinc præsidii illis accedere possit, non satis liquet. Agit enim Gregorius de Episcopo, cujus nuperrime eversa ab hostibus civitate, translulerat eum Gregorius in alium Episcopatum, jussum tamen se priori reddere Ecclesiæ, si pulsis hostibus civitas reciperetur (2). Suffragatur paulo apertius Synodus Antiochena, ubi quæstio versatur Episcopi, cui vel populi alienatio animorum, vel quælibet alia causa intercessit, ne in urbem Ecclesiamque suam reciperetur. Sed hic tamen Episcopus ea tantum spe ordinatus fuerat, & plerumque certa spe, ut in Ecclesiæ suæ possessionem mitteretur. Quod non parum abludit a causa Episcoporum Titularium, quam hic excutimus.

II. Edidit Clemens V. in Concilio Viennensi Decretum, quod spectat quidem certissime ad Episcopos Titulares: sed ut eos configat, vetetque creari in posterum, ut malis compluribus obviam eatur. Memorat enim Pontifex has Ecclesias, nec populo jam, nec Clero, nec reditibus gaudere; ambiri tamen a Monachis quibusdam excordibus, qui cupiditati suæ ut facerent satis, dignitatem toto orbe sanctissimam celsissimamque pudenda mendicitate, erraticæque vitæ ludibriis profanatum ibant: *Qui nec ut expediret, prodesse: nec ut deceret, præesse valentes, instabilitate vagationis & mendicitatis opprobrio, fernitatem Pontificalis obnubilant dignitatis* (3). Itaque vetat Clemens, ne posthac hujusmodi ordinentur Episcopi solo titulo fruituri, nisi expressa Sedis Apostolicæ licentia: *Nisi speciali super hoc auctoritate Sedis Apostolicæ*. Denique pœnas indicit Regularibus, qui præter professionis suæ leges & sanctimoniam, his se effrænatis cupiditatibus abduci sinent.

III. Nec minus exacerbata fuit Synodus Ravennas II. in Episcopos errones, ignotos, linguæ civium imperitos, & quorum ob vitæ probra sordesque suspecta merito habebatur ordinatio (4). Quocirca & Pontificalibus quibuscunque muneribus interdicti sunt, donec certa ederent ordinationis suæ titulique argumenta: *Nisi prius Metropolitano constiterit, de ipsius ordinatione, consecratione & titulo*. Innovavit hunc Canonem Synodus Ravennas III. prohibitis expressissime Regularibus, ne Pontificalia geri munera sinerent ab Episcopis Titularibus transmarinis: *Episcopos peregrinos, & populum subditum citra mare non habentes, ne invitent, &c.* (5).

IV. Duo nihilominus genera Titularium Episcoporum cum bona Canonum venia habebantur. Namque primo quidem Orientales Patriarchatus Latinis semper Titulo tenus commendabantur Episcopis, quibus interim aliæ reapse committebantur Cathedrales Ecclesiæ, quarum & curæ incumberent, & reditibus alerentur. Secundo Archiepiscopi, Episcopique, si qui non possent creditarum sibi Ecclesiarum regimini tantum vacare, quantum opus esset; hi asciscebant sibi Titulares Episcopos, velut Pontificalis ministerii collegas & coadjutores. Concilio Coloniensi anno 1322. Adolphus Leodiensis Episcopus interfuit per Episcopum alium, cui vices suas mandaverat, non ut suo tantum nomine Synodo adesset, sed & Episcopatum omnem vicaria sollicitudine administrarent: *Hermannus Hennensis Episcopus vices nostras gerens in Pontificalibus*. In Episcopalibus Comitiis Lutetiæ habitis sub Carolo VI. Rege (6), ut medicina fieret schismati Avenionensi, præfuerunt ante Archiepiscopos omnes Patriarchæ duo Titulares, Alexandrinus, & Hierosolymitanus, qui eodem tempore Administratores erant perpetui, ille Carcassonensis Ecclesiæ, hic sancti Pontii Tomeriarum. Post omnes vero Galliæ Episcopos, nomen adscribitur Episcopi Bethleemitici. Cardinalis Campegius Apostolicæ Sedis in Germania Legatus, tum multa decreverat ad ejus Ecclesiæ reformationem, tum istud in primis, quod prohibiti sunt Vicarii Generales in Pontificalibus, ne quid emun-

(1) 7. q. 1. c. 42. (2) L. 19. c. 5. (3) C. In plerisque in Clementinis. (4) An. 1311. Can. 4. (5) An. 1314. Canon. 4. (6) An. 1394.

emungerent pecuniæ pro Ecclesiarum consecratione: jussique ex adverso Episcopi locorum idoneam Vicariis suppeditare dotem, interposita Sedis Romanæ auctoritate ad Ecclesias pensionibus in hunc usum onerandas (1).

V. Ex quibus intelligis, 1. quam frequentes essent in Germania quidem tunc Titulares illi Episcopi. 2. In more fuisse, ut auctoritate interposita Sedis Apostolicæ illi crearentur, juxta Clementis Decretum supra laudatum. 3. Regulares plerumque ad hujusmodi præstanda munia accitos fuisse. Et id quidem rursus emicat ex Concilio Salisburgensi anni 1420. ubi (2) vetantur Episcopi ad Episcopales obeundas functiones ministerio uti Regularium, qui dum Episcopali ordinatione inaugurarentur, Monasticas abjecerant vestes: nisi eas rursus induerent, quippe qui iis exui non potuissent, nisi ut simul inducrent se in laqueos excommunicationis: *Nullus Suffraganeorum nostræ Provinciæ in sua Diœcesi ad exercendum ea, quæ Episcopalis Ordinis existunt, tales Titulares Episcopos admittat, nisi habitum suæ religionis manifeste deferant &c.* (3). Concilium Coloniense anno 1536. multa quidem emendare studuit, quæ infuderant se in Ecclesiarum disciplinam vitia: at hujusmodi Generales in Pontificalibus muniis Vicarios adeo non abolere studuit, ut eorum ex adverso usum frequentem admodum tunc fuisse significaverit: quod idem moneo de Synodo Augustana anni 1548. (4) & de Concilio Trevirensi anni 1548. in litteris Convocationis.

VI. Fateamur ergo necesse est, Concilium Lateranense V. sub Leone X. (5) accommodasse se ad usum eo ævo pervagatissimum, tametsi ex laxata disciplinæ fibula ortum: quando permisit Cardinalibus, quibus commendatæ essent Cathedrales Ecclesiæ, ut eas per Episcopos Titulares, quos Suffraganeos vulgo appellavere, administrarent. *Omni conatu suo provideant inservivi Cathedralibus, dignos & idoneos Vicarios, seu Suffraganeos, prout consuetudo fuerit, cum digna competenti mercede apponentes.*

Nec adversatur Lateranensi Tridentinum. Neque enim in isto agitur de Episcopis illis Titularibus, qui Suffraganei appellantur, quique affixi sunt ministerio & regimini Cathedralis alicujus Ecclesiæ, cujus Titulo nequaquam gaudent. Ad aliud genus Titularium Episcoporum pertinent Concilii Tridentini verba, quos carere, ait, clero populoque, vagari semper, nec usquam certam sibi sedem figere: *Clero carentes, & populo Christiano, cum fere vagabundi sint, & permanentem sedem non habeant*: quorum rursus artes improbas damnat, quibus abutebantur ad ordinandos aliorum Episcoporum Diœcesanos, Clericosque, Sedem sibi excitando Episcopalem in locis, quæ dicuntur nullius esse Diœcesis, sive in exempto quovis Monasterio: *In legis fraudem & contemptum, quasi Episcopalem Cathedram in loco nullius Diœcesis sua temeritate erigunt, & quoscunque ad se venientes promovere præsumunt.* Nec eo contenti Patres, omnes irritas habuerunt id genus ordinationes sine assensu propriorum Episcoporum factas, quo se cunque privilegio tuerentur, & præfractam hanc audaciam prætexerent Episcopi Titulares: *Nemo Episcoporum, qui Titulares vocantur, etiamsi in loco nullius Diœcesis, etiam exempto, aut aliquo Monasterio cujusvis Ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cujusvis privilegii sibi de promovendo quoscunque ad se venientes pro tempore concessi, alterius subditum absque proprii Prælati expresso consensu ordinare valeat, &c.* Annua ab Episcopalibus muneribus suspensione feritur Episcopus, si huic Decreto immorigerum se præbeat: qui ab eo autem vel Tonsura Clericali, vel Ordine aliquo initiati fuerint, quandiu Diœcesano Episcopo visum fuerit eos suspendi (6).

VII. Juvat & ex Fagnano (7) aliqua his assuere, quæ in rem sunt. 1. Post Concilium Tridentinum prohibuit Pius V. ne crearentur Episcopi Titulares, nisi ad Ecclesias Cathedrales Cardinalibus commendatas, & ubi jam is inolevit mos; nec aliter vel tum, nisi assignata Titularibus annua pensione ducentorum saltem Philippeorum

(1) An. 1524. Cap. 19. (2) Can. 17. (3) Ibidem (4) Act. 2. (5) An. 1514. Sess. 9.
(6) An. 1551. Sess. 14. c. 2. (7) In Lib. V. Decret. part. 1. c. 40. 41. 42.

rum, ex Ecclesiæ ipsius reditibus, quam ipsi exigere possint: addita etiam hac cautione, ne quid Episcopalis usquam muneris usurpent sine Romani Pontificis licentia extra fines Episcopatus, in quo Suffraganeorum partes agunt. 2. Addit Fagnanus, a Congregatione negotiis Consistorialibus præposita communicatum esse hoc Cardinalium privilegium cum Episcopis quibuscunque, & pensionem Titularium Episcoporum ad trecentos Philippeos excrevisse. Cum Arborensis in Insula Corsica Archiepiscopus flagitaret a Congregatione Concilii Titularem Episcopum, qui sibi subsidiariam navaret operam, tum propter frequentes & ingravescentes ægritudines suas, tum ob exitiales nefariorum hominum inimicitias, qui veneno jam ipsum appetiverant, quibus rebus diu & crebro abesse Diœcesi cogebatur: sacra Congregatio (1) non indulsit, ut novus crearetur Suffraganeus Episcopus; sed si jam ordinatus aliquis Titularis occurreret, aut undecunque acciri posset, huc protinus accerseretur. 4. Equites sancti Jacobi de Spatha in Hispania postulabant concedi sibi Titularem Episcopum, qui Emeritam, & vicina quædam oppida regeret, quæ nullius essent Diœcesis, esset autem sub jure & potestate Ordinis. Censuit sacra Congregatio (2) rerum Consistorialium, nullos deinceps his Equitibus permittendos esse Episcopos Titulares; quibus si quos Pius V. & Gregorius XV. annuissent, id inconsulta Congregatione factum esse. 5. Per Oratores suos Hispaniarum Rex urgebat, ut Tunetensis in Africa Titularis Episcopatus adsignaretur Equitibus sancti Jacobi, ut Suffraganei nomine Episcopus aliquis regeret oppida hujus Ordinis exempta. Re maturius perpensa constantissime negavit Congregatio, quod Titularium Episcoporum ordinatio vehementer adversetur antiquæ Canonum disciplinæ, per quos non licet creari Episcopos nisi in Civitatibus: quod Concilium Viennense refragetur, ne Titulares fiant Episcopi: quod Tridentinum solis indulgeat Cardinalibus: quod Pius V. non annuat nisi iis locis, ubi eos haberi inveteratus jam mos est: quod Tridentini Patres vetent Episcopos in partibus, ut Titulares vulgo appellantur, erigere sibi Episcopalem Sedem in locis nullius Diœcesis: vetent denique, eos qui oriundi sunt ex oppidis, quæ nullius sunt Diœcesis, ordinari a quoquam, nisi licentiam litterasque Dimissorias impetraverint Episcopi Diœcesani: denique quod cum Tridentina Synodus (3) subjecerit Diœcesano Episcopo loca, quæ nullius sunt Diœcesis: subjecerit & Episcopo proximiori ea loca, quæ in nulla sunt Diœcesi; cederet in contumeliam & dispendium horum Episcoporum ordinatio nova Titularium, qui sibi sument eas Pontificatus functiones, quas illis integras servari sanxit Synodus. 6. Addit denique pius juxta & doctus Canonum idem interpres (4), a Congregatione Concilii declaratum esse, teneri Patriarchas, Archiepiscopos, & Episcopos Titulares ad visitanda religiose Apostolorum limina iis temporibus, quæ Ecclesiasticis legibus sancita sunt: non tantum ut defungantur duplici alio munere, quod his peregrinationibus sacris illigatum quodammodo est: scilicet, ut vota sua nuncupent ad Basilicas Principum Apostolorum, atque summo Ecclesiæ, & Episcopatus vertici justa dependant venerationis & obedientiæ canonicæ obsequia: sed ut legi prætera satisfaciant, quam religiosissime observari non minoris refert ad Ecclesiæ salutem. Nimirum ut Congregationi Concilii de administratione creditarum sibi Ecclesiarum rationem reddant, juxta Constitutionem Sixti V. Quanquam enim Titularibus his nec Clerus sit, nec populus, qui regi pascique ab eis se sinat, assumendo tamen Titulum induerunt pariter vinculum & necessitatem curandæ alicujus longinquæ Diœceseos, vigilandi, insudandique ad eam Imperio Christi, libertatique Religionis vindicandam. Ipsorum muneris est omni ope atque industria incumbere in eam curam, ut perdiscant, quæ nunc conditio sit, qui status dissipatæ hujus Ecclesiæ suæ, ut Evangelicæ veritatis lumen illuc inferant,

(1) An. 1605. (2) An. 1646. (3) Conc. Trid. Sess. 23. c. 10. Sess. 24. c. 9. (4) Fagnan. in L. 2. Decr. p. 317. 318

rant, ut certiorem faciant tum Pontificem, tum Congregationem de opera a se navata, ut eorum auxilium patrociniumque implorent. His convenienter respondit sacra Congregatio ante paucissimos annos ad litteras Patriarcharum Titularium Constantinopolitanæ, & Antiochenæ Ecclesiæ, ex quibus Constantinopolitanus, cui commendatus erat Barienfis Archiepiscopatus, per Vicarias operas visitaverat Ecclesiam suam Constantinopolitanam, & Visitationis rationes actaque ad sacram Congregationem retulerat.

VIII. Si lubeat revolvi in priora sæcula, ostendet se nobis Hispania Titularibus Episcopis plutibus instructa, non sine summo doloris sensu. Postquam enim barbaricæ Maurorum dominationis jugo oppressa est Hispania pœne tota, ordinari non destitere Episcopi ad singulas Cathedrales Ecclesias, etsi ad eas nullus omnino pateret aditus. In sua illorum temporum historia Rodericus Archiepiscopus Toletanus, duplicis generis Episcopos tradidit affuisse dedicationi Ecclesiæ sancti Jacobi; alios, qui suis & urbibus, & Ecclesiis præessent, alios titulo tantum, non urbe, non sede sua fruentes; ut quæ ab Arabibus, aut tenerentur, aut dirutæ olim essent: *Fuerunt ibi alii Episcopi, quorum Civitates aliquæ desertæ, aliquæ ab Arabibus tenebantur* (1). Horum novem recenset, quorum tum demum urbes postea ex Arabum potestate receptæ sunt, cum rerum potiri cœpit Alfonsus Rex: is scilicet, qui Toletum expugnavit. Hoc autem spatio temporis hi omnes Episcopi, suis sedibus orbati, diversabantur aut Oveti, aut in Ovetensi Diœcesi. Hinc urbs Episcoporum dicta Ovetum: *Et eorum Episcopi ad Asturias fugientes, tam in civitate, quam in Diœcesi Ovetensi, partitis sibi territoriis, ut poterant, victitabant. Unde in aliquibus libris antiquis Ovetum dicitur Civitas Episcopalis.*

Eandem historiam Mariana quoque mandavit litteris, & suo more, luculentis illustravit circumstantiis (2). Docet enim hos Episcopos, qui nomine tenus Episcopi videbantur esse: *Minuti scilicet, & paulo amplius, quam solo nomine Episcopi:* fuisse tamen verissime Episcopos; non eo tantum, quod spes esset quamprimum redituras in Christianorum manus eas civitates: *Et erat moribus ea tempestate receptum, ut utrarumque urbium Episcopi essent: ac earum præsertim, quæ vel erepta Mauris, paulo post ad eorum ditionem redierant; vel sperabatur brevi eripiendas fore, Christianique juris futuras; in eamque spem mortuis sufficiebantur vivi:* Sed etiam quod edixisset Compostellana Synodus, ut Episcopi Titulares pontificalia munia obirent in Civitate & Diœcesi Ovetensi, ex qua eorum quoque singulis, & Ecclesiæ, & territorii partes adsignatæ essent: *Additum præterea, ut Episcopi, qui ditione carerent, Ovetensi Præsuli vicariam operam exhiberent, cura in multos partita, ejusque reditibus alerentur. Iis aliisque tota ditione Episcopis in Ovetensi urbe, & Diœcesi singulæ Ecclesiæ darentur, quarum reditibus viverent, &c. Inde certe effectum est, ut ea tempestate Ovetum Episcoporum civitas vulgo diceretur.*

IX. Juvat paulo lætiorem hic historiam intexere, qua & recreari possit animus, & de re, quam tractamus, plenius instrui. Ut primum Cardinalis Ximenius animi rerumque gestarum magnitudine & morum sanctitate incomparabilis, Oranum Africæ munitissimum oppidum devictis Mauris expugnavit; Ludovicus Guillelmus ex inclyto Franciscanorum cœtu, Auriæ Titularis Episcopus ante ordinatus, Auriam, Oranumque duo nomina, urbem unam esse speravit venditavitque. Ximenium primum adiit, a quo extundere nihil potuit, victoriæ suæ scilicet gaudium præmiumque extorqueri sibi non facile passuro, certoque jam ejus urbis dominium Ecclesiæ Toletanæ ditioni & patrimonio adjungere. Ludovicus repulsam hic passus Romam confugit, & diplomata a Pontifice facile impetravit. Ximenius exciti, ventilarique jussit veteres historias, Notitiasque Episcopatuum Africæ: compertoque Oranum recentissimum esse oppidum, Tremeseno regno, urbique obnoxium, Episcopali dignitate nunquam decoratum, quod

(1) De rebus Hisp. l. 4. c. 18. (2) An. 89. 6. L. 7. c. 18.

quod ipsa prodebat ejus novitas: statuit Ecclesiam ibi condere, Collegiumque Canonicorum, quorum Præfectus Abbatis nomine augeretur, sederetque in Ecclesia Toleti Metropolitana. Ludovicus Pontificio jam diplomate munitus, Regis etiam patrocinio fultus, poterat Ximenii etiam beneficentia Orani Abbas ipse creari, si modum spei suæ ponere potuisset. At cum non acquiesceret, defuncto interim Rege, (1), & Ximenio ad regendum totius Hispaniæ clavum vocato, sero ipsum tandem aviditatis suæ pœnituit. Instandi tamen magis finem fecit, quam sperandi. Concedente enim satis postea Ximenio ipso, Fonsecam ejus in Archiepiscopatu Toletano successorem convenit, & experimentis doctior factus eo, concedente, Orani Abbas renuntiatus est. Bullæ Roma expectabantur, ipse moræ impatiens Oranum profectus est, Vicarium se Archiepiscopi agens. Successores habuit eodem nomine & jure utentes, vitam degentes cum Oranensibus Canonicis, sub jure summo & tuitione Archiepiscoporum Toletanorum. Hactenus ex Gomecio in vita Cardinalis Ximenii (2).

X. His documentis ex Hispanica decerptis historia manifestum fit, eas temporum incidisse causas & necessitates, priscis etiam Ecclesiæ mediisque sæculis, quibus creari Titulares Episcopos ad Ecclesiæ salutem interfuit; id primo factum, quod spes recuperandarum urbium, & Ecclesiarum permagna esset: nec vanas irritasve fuisse plerumque has spes: receptas enim revera fuisse obtritis hostibus civitates Episcopales; viduatos interim suis Ecclesiis Episcopos, & illa se spe sustentantes, operam industriamque suam sublevandis aliis Episcopis impendisse: adeoque nec cordato cuiquam in mentem venisse, ut dubitaret, an Titulares Episcopi vere dicerentur, & re essent Episcopi. Quæ supra perstrinximus de Cardinali Bessarione, quæ hic de Ximenio, quæ denique de rationibus reddendis sacræ Cardinalium Congregationi, quid tentatum, quid cœptum, quid perfectum sit, de utilitatibus Ecclesiæ Titularis sibi commendatæ, quæ denique de Episcopis Hispanis narrata sunt, de eorum Civitatibus post aliquot sæcula Christianæ Reipublicæ, Ecclesiæque redditis: hæc omnia, inquam, satis superque evincunt, nequaquam inanes aut cassas fuisse spes, quibus ducti Majores nostri Episcopos Titulares instituerunt.

XI. Cujusmodi essent Episcopatus Hiberniæ Titulares, de quibus cum eorum Rege expostulabat Anselmus per Epistolas, non facile est divinare. Ordinabantur enim nulla sibi certa Sede destinata: *Dicitur Episcopos in terra vestra passim eligi, & sine certo Episcopatus loco constitui* (3). Ita ne Titulares quidem erant Episopi, sed Episcopi tantum: ut nunc Presbyteri nonnunquam ordinantur, nec ulli tamen peculiari addicuntur Ecclesiæ. Non tacuit Anselmus, quæ mala ex vaga hac ordinandi consuetudine antiquis Canonibus inimica proficiscerentur: *Episcopus namque, nisi certam Parochiam, & populum, cui superintendat, habeat, constitui secundum Deum non potest. Quia nec in sæcularibus nomen, vel officium Pastoris habere valet, qui gregem, quem pascat, non habet. Honor quoque Episcopalis non parum vilescit, &c.*

Cum referat Anselmus, ab uno duntaxat Episcopo ordinari solitos fuisse hos Episcopos, non injuria conjecerit quis, in eorum Chorepiscoporum numero eos reponendos esse, de quibus inferius agetur, qui regebant Parochias agrestes, delegata Episcopi potestate: qui vacantes Ecclesias Cathedrales interim administrabant: quibus unus tantum manus imponebat Episcopus: & in quorum locum subiere Titulares illi Episcopi, qui Suffraganei appellantur, subjunguntur autem Episcopis, vel Metropolitanis, quos Episcopali onere ex parte saltem relevari æquum est. Quantumvis gravia & aculeata videantur Anselmi verba, nec immerito; non negat tamen, quin Titulares hi vere essent Episcopi. Illi ipsi, qui in Concilio Basileensi tam vehementer insurgebant in Cardinalem Arelatensem, quod præcipiti quadam festinatione finirentur res, ne expectatis quidem verorum Episcoporum suffragiis, quasi solus Titularium assensus tantis rebus profligandis par esset (4): ita ut

(1) An. 1529. (2) L. 5. (3) L. 3. Ep. 147. (4) Rainal. An. 1439. n. 21. 25.

ut in Episcopalibus subselliis collocatæ semel fuerint celeberrimæ sacrarum Reliquiarum thecæ: ne ii quidem tamen tunc detrectabant, quin ordini & collegio Episcopali vere adscripti essent Episcopi Titulares (1).

XII. Sed minime prætereundus est nobis Æneas Sylvius libro primo Actorum Concilii Basileensis. Ubi docet Patronos Episcoporum Titularium, caput illis & auctorem adsignasse Petrum ipsum, & sacrum Apostolorum cœtum, qui nec civitates fere, nec Diœceses in potestate habuerunt, undique extrusi, profugique: *Dum istos repellunt, ipsum quoque Petrum damnant, & Apostolos, quos diu sine magna plebe fuisse constat. Nec unquam aut tota Roma Petro, aut tota Hierosolyma Jacobo paruit.* Fervidius hæc tunc jactabantur. Nobis autem cum Gersonio hæc arridet maxime sententia, Episcopos, qui *Titulares*, & *in partibus* dicuntur, indubitatissime Episcopos esse, sed citra ingentem necessitatem ordinari non debere: *Status Episcopalis licet esse possit in aliquo, sine plebe, & sine usu, vel exercitio, hoc fieri non convenit: quia vanum & monstruosum in Ecclesia videretur; quoniam frustra est potestas, cui non subest operatio.*

CAPUT XXVIII. *P.* 3. *l.* 1. *c.* 8.

Altiori ab origine repetitur institutio Episcoporum Titularium, multaque in cumulum adduntur ad antedictorum confirmationem.

I. Chorepiscopi ex Episcoporum collegio expuncti, quod ab uno ordinarentur Episcopo, nec ullæ eis tunc Episcopalis Diœcesis gubernanda indiceretur. Duabus occurritur difficultatibus.

II. Episcopi Titulares, Titulo vere carent, etsi unus aliquis eis dum ordinarentur, assignatus sit, verbo, non re.

III. Episcopum inaugurari perinde est, ac Regem creari: Rex autem non est, qui regno caret. Errantium huc illucque Episcoporum ordinationes prohibitæ.

IV. In Oriente indultum est, beneficia quævis alia retineri ut possent cum Episcopatu in partibus, *quo non aliter quisquam se onerari passus esset.*

V. Non desperabatur de Episcopatibus Titularibus Ecclesiæ, & Imperio Christiano recuperandis.

VI. Portio quædam adhuc vel Metropoleon, vel Episcopatuum Titularium retinebatur a nobis.

VII. De Patriarchis Titularibus Antiochiæ, & Hierosolymæ.

VIII. Nonnullius etiam ponderis fuit mystica ratio quinarii Patriarcharum numeri.

IX. Cum totum Patriarchatum non subegissent Barbari suæ ditioni, necesse erat Patriarchas nominari.

X. Paupertas, qua affligebantur non raro Titulares Episcopi, justa non erat causa supersedendi ab eorum vel nominatione, vel ordinatione.

XI. Supererant semper plebeculæ saltem Catholicæ, quæ suis erant pastoribus commendandæ.

XII. Imperatores ipsi hos Titulos cupide servabant, ut ditionis suæ antiquissimæ testes.

XIII. Suis quandoque in Ecclesiis tolerabantur Episcopi Titulares.

XIV. Longe aliud Titularium Episcoporum genus, qui Episcopatus renuntiaverant, ignobilis otii amore & ignavia.

XV. De Canone Concilii sub Photio habiti, quo prohibebantur Episcopi in claustra Monachorum se conjicere, & vitam monasticam profiteri.

XVI. Episcopatus in partibus *in Commendam dati Episcopis, qui alios regebant Episcopatus.*

XVII. XVIII. XIX. XX. Vetustiora aliqua Titularium Episcoporum exempla.

I. Juvabit hoc capite antiquissimas vestigare origines Titularium Episcoporum, & institutam de illis disputationem hinc concludere, unde ingrediendum in eam fuisset, nisi rerum ipsarum connexio, & quæ-

X 2

(1) Gerson. to. 2. pag. 190.

& quædam historiarum concatenatio ordinem temporum nobis perturbasset. Exordium ergo ducemus ab eo discrimine, quo Episcopos a Chorepiscopis distare tum exploratissimum esse cœpit, cum ea de re Sedem Apostolicam percunctatus est Carolus Magnus, legato Romam Archiepiscopo Aunone, Galliæque Episcopis in ejusdem quæstionis pervestigationem strenue incumbere jussis. Romanæ Ecclesiæ, Gallorumque Præsulum unanimi consensu definitum est, non posse Chorepiscopos, alio quam Presbyterorum ordine censeri, nec enim Episcopali ministerio insigniri potuisse, cum nulli Episcopali Ecclesiæ regendæ sua ipsos ordinatio affigeret, nec a tribus Episcopis, ut par est, sed ab uno duntaxat manus imponente inaugurati fuissent: *Nam Episcopi non erant, qui nec ad quandam Episcopalem Sedem titulati erant, nec canonice a tribus Episcopis ordinati* (1). Itaque si quos hi Chorepiscopi ordinassent Presbyteros, Diaconos, Subdiaconosque, eæ pro inanibus vacuisque habitæ sunt ordinationes, nisi a veris Episcopis iterarentur: *Episcopi namque non fuerunt, qui nec a tribus Episcopis, nec ad aliquam Episcopalem Cathedram ordinati fuerunt, & ideo ex his nihil agere potuerunt.*

Si, ubi extrema urget necessitas, permittitur etiamnunc Episcopus unus Episcopum ordinare, nullis aliis adscitis collegis, non hinc tamen labefactatur illorum tunc Galliæ Episcoporum sententia. Eadem enim potuit illorum mens esse, atque complurium magni nominis eruditionis Theologorum, ante quadringentos, vel quingentos annos; quibus visum est non posse quidem Presbyteros Confirmationis sacramentum conferre ordinario jure, quod propria ea sit laus & potestas Episcoporum: sed extraordinario posse, ubi urget necessitas, & ubi summus seu jubet, seu permittit Pontifex. Utrobique agitur de vi integra, vel irrita Sacramenti ab Episcopo, vel Presbytero administrati, cui indulta, vel denegata sit extraordinaria Ecclesiæ, vel Papæ delegatio. Ita perspicue alludunt sibi mutuo hæc exempla.

Quod ad alteram autem rationem attinet rescissæ Chorepiscoporum ordinationis, ex eo derivatam, quod nullus eis grex peculiaris sit, quem pascant, illam ita posset quis forsan interpretari, quod argumentum inde venarentur Episcopi de Ecclesiæ voluntate & intentione, quæ extraordinaria delegatione onerare nollet Episcopum, qui Chorepiscopum solus ordinabat, ut vel sic verum ordinaret Episcopum. Inusitatissima hac potestate non munit Episcopos Ecclesia, nisi ut suppetias ferat plebibus Pastore viduatis, nec aliter fere tunc temporis idoneum habituris. Itaque facile erat conjicere nulla istiusmodi extraordinaria potestate donatos esse ab ea Episcopos, ut Ecclesiis proprium Pastorem jam assecutis, alium superadderent. Si qui porro imperare sibi non possint, ut irritas fuisse puteut unius Episcopi ab uno Episcopo ordinationes: ii existimabunt a Pontifice, & Episcopis Gallicanis irritas esse declaratas, quoad usum tantum munium Episcopalium, a quibus illi suspendebantur. In hac sententia versantur Theologi, magno & numero, & nomine. Sed unde deflexit, eo revocanda est oratio.

II. Magni ergo ponderis, magnæ necessitatis hæ duæ tum cautiones habebantur. Cumque hoc capite nihil de prima adhuc attigerimus, operæ pretium erit hic inquirere, an inter primæva Ecclesiæ sæcula aliqui extiterint Titulares Episcopi, seu potius non Titulares, cum Tituli inopia tantum molestiæ eis hic facessat. Titulares nunc dicimus, quod solo Ecclesiæ alicujus titulo sibi blandiebantur: at olim vehementer Episcopus esse negabatur, qui nullius in Episcopatus Titulum ordinatione sua adoptatus esset: *Nec ad aliquam Episcopalem Sedem titulati erant. Nec ad aliquam Episcopalem Cathedram ordinati erant.* Qua ex duplici sententia liquidum est ubi Episcoporum causa agitur, unum idemque esse ordinare, & titulare, eoque Ecclesiæ alicujus creditam administrationem significari.

III. Quippe Regale Sacerdotium, & Sacerdotale Regnum est Episcopatus. Atqui

(1) Concil. Gallic. Tom. 2. pag. 240. 241.

qui Regno donare, perinde est, ac summa donare ditione & jurisdictione in cives, urbes, provinciasque. Hinc Cabilonense II. Concilium (1) ab Episcopis Hibernis quibusdam factas ordinationes nullas cassasque declaravit (2), quin & plerumque simoniacas, quod nulla Diœcesi, nulla plebe gaudentes Episcopi ad distrahendas res sacras fœdissima mendicitate compellerentur: *Sunt in quibusdam locis siti, qui se dicunt Episcopos esse, &c. Quorum ordinationem, quia plerumque in simoniacam hæresin incidit, & multis erroribus subjacet, modis omnibus irritam fieri debere omnes uno consensu decrevimus* (3). Hac consensione Episcoporum in abjiciendis istiusmodi ordinationibus opus fuit, ut ancipitis juris Episcopi, vel ab Episcopalibus deinceps functionibus manus abstinerent, vel in patriam sese reciperent.

Aliquandiu ante Vermeriacensis Synodus (4) erraticorum hoc genus Episcoporum resciderat ordinationes: quo etsi subobscure, significabatur tamen Episcopalis eos muneris, & potestatis exortes esse: *Ut de Episcopis ambulantibus per patrias ordinatio non fiat; si autem boni sunt illi Presbyteri, iterum consecrentur*. Clementius aliquid & temperatius consuluit Vernensis Synodus (5), suspensa ad tempus potestate sperassent Episcopi Episcopatu destituti: donec amplior & numerosior Synodus hanc controversiam prorsus diremisset: *De Episcopis vagantibus, qui Parochias non habent, nec scimus ordinationem eorum qualiter fuit, placuit juxta Instituta sanctorum Patrum, ut in alterius Parochia ministrare, nec ullam ordinationem facere debeant, sine jussione Episcopi, cujus Parochia est. Et si hoc facere præsumpserint, ab officio suspendantur; interim quoad ad Synodum exinde venerint, & ibidem secundum canonicam institutionem accipiant sententiam*.

IV. Verum Ecclesiam Græcam inexorabilis quædam necessitas impulit ad mitiora longe consilia, & temperamenta. Dubitabit nemo, ubi explanata fuerit Constitutio Imperatoris Alexii Comneni. Narrat primum Imperator, Abbates, Oeconomos, aliosque plures Cœnobiorum Præfectos, Monachos ipsos, Ecclesiarum denique omnium Rectores, & Beneficiarios, onus omnino detrectare, nec adduci ulla vi posse, ut assensum præstent suum, quando eliguntur ad Orientalium Ecclesiarum regimen Episcopale, quæ ita & longinquæ sunt, & ab omnibus vitæ subsidiis destitutæ, ut eo nec accedere fere quisquam posset, nec ubi accessisset, vitam utcunque tolerare. Cum lege receptissima nemo posset his onerari Episcopatibus, quin semetipse illico beneficiis aliis Ecclesiasticis omnibus exoneraret, refugiebant nimirum homines dignitatem, cui tantum molestiarum adæresceret. Ut medicina fiat tanto morbo, jubet Imperator, ut ad hos Episcopatus electi, gaudere pergant Abbatiis, Officiis, Administrationibus, ceterisque Beneficiis Ecclesiasticis, quibus ante dotati fuerant: ita cessabant causæ recusandi Titulos Ecclesiarum, quarum recuperatio haudquaquam desperanda erat (6). Et hi ergo erant Titulares Episcopi, ad eas ordinati Ecclesias, quæ inaccessæ prorsus erant, & jam pridem a Barbaris vastatæ: *Verentes, ne sibi necessaria deficiant, cum illæ Ecclesiæ, ad quas electi sunt, in partibus Orientis sitæ sint, ac prorsus inopes, nec adiri ab eis omnino possint.* ἐκκλησιῶν ἀπόρων, καὶ ἀπροσβάτων αὐτοῖς παντελῶς.

V. Ita res se habebant ante hujus Imperatoris regnum. Spes quidem aliqua suberat recipiendarum a barbarica potestate harum, sive urbium, sive Ecclesiarum: concedit enim Princeps istiusmodi Episcopis, ut de pristinorum Beneficiorum reditibus alantur, donec Imperio rursus vindicentur eorum Ecclesiæ: *Donec levationem aliquam consequantur, & infelicitatem præsentem, cum Ecclesiarum sibi creditarum felicitate commutent, quæ nunc ab eis adiri propterea nequeunt, quod ab hostibus infensissimis detineantur*. Sed cum fere delectet spei indulgere, ecqua Episcopalis civitas non sperabitur aliquando fore, ut ab Infidelium manibus extorqueatur?

VI. Hinc ergo mox primum inolevit su-

(1) An. 815. (2) Addit. l. 3. c. 37. (3) Cap. 43. (4) An. 752. Can. 14. (5) An. 755. Can. 13. (6) Juris Orient. To. 1. p. 239. Balsamon. in Can. 37. Conc. Trull.

subrogandorum in civitates Christiano Imperio avulsas Episcoporum, ex spe non inani eas recuperandi (1). Forsan etiam expugnarant, insidebantque Barbari civitatem, non oppida, non vicos, non agros, sive Diœceseos, sive Metropoleos, & Provinciæ. Civitatum harum aliquæ nostri rursum juris & imperii factæ sunt; hinc accensa magis spes in reliquas. Interim insuevimus, nec miraculo posthac fuit, aut offendiculo, Episcopus sine grege, Rex sine Regno. Diuturnæ moræ desperationem non attulere: aut si attulere, tum sapientiæ fuit, tum utilitatis permagnæ, eam dissimulari, ut superesset juris tum Ecclesiastici, tum Imperatorii in eas urbes illustre, & perenne monumentum: illas enim sive Episcopales, sive Metropolitanas, sive Patriarchales civitates Christiano nomini rursum vindicandas jure esse, tot erant testes, tot hortatores, quot Episcopi earum nominibus & titulis conspicui.

VII. Patriarchas ipsos agmini Episcoporum immisceri, quod jam inde ab ætate Balsamonis, Hierosolymitanus, & Antiochenus Patriarchæ urbibus, Ecclesiisque suis exturbati essent, ut jam prolixe demonstratum est: & hic quoque accedebat eorum infortunio cumulus, ut depositionis pœnam illis intentarent homines cervicosi. & præpostero zelo perciti: unum id dantes crimini, quod nec vitæ impendio suas in Ecclesias se intrudere molirentur: *Audacter prædicant a dignitate Patriarchali removendos Antiochenum, & Hierosolymitanum. Quippe Canonibus statutum est, inquiunt, nequidem inter Pontifices recensendos esse, qui non vel extremo cum periculo se conferant ad thronos suos a Barbaris occupatos, nec martyrii coronam præripiant* (2). Hunc effrænati zeli impetum retardare nititur Balsamon, objecto Canone Concilii Trullani, quo adeo non jubentur hi Episcopi in discrimen ire præcipites, ut contra sua ipsis adseratur dignitas, potestasque tum ordinandi, tum retinendi juris, ordinisque suarum Ecclesiarum: *In hunc modum ordinatis, & ob hanc causam thronos suos non possidentibus, jus suum absque præjudicio sic conservandum decrevimus, ut & ordinationes diversorum Clericorum juxta Canones instituant, & auctoritate præsidentiæ secundum modum fruantur, ac denique firma, & rata sit omnis ab ipsis profecta administratio* (3). Addit hæc eadem Synodus, si qua hoc statuto, & more vis fieri videatur antiquis Canonibus, nihil tamen Canonicis regulis tam consentire, quam prudentem & caritati obsequentem dispensationem in hoc genus necessitatibus: *Non enim accuratione, per necessitatis tempus circumscripta lex dispensationis in angustum cogetur*. His subjungitur superius expensa Constitutio Alexii Comneni.

VIII. Non minimi etiam ponderis apud Balsamonem fuere mysticæ quinarii numeri rationes, ne quid hinc decederet in numero Patriarcharum, instar habentium, ex opinione supra perpensa Græcorum, quinque sensuum & vitalium organorum Capitis Ecclesiæ. In causa quoque id fuit, ne imminueretur numerus splendidissimarum Sedium nunc quidem caligine obductarum, sed priorem in lucem immortalemque gloriam sursus suscitandarum, cum incomprehensæ & sempiternæ Sapientiæ Christo opportunum fuerit. Interim autem auctor est Balsamon, æquius esse, non redintegrari luctum Ecclesiæ inter ruinas suas sedentis, non tot Præsules dejectione intentata terreri; sed & illi, & his blandiri potius suavissima illa spe, fore aliquando, ut Christus Optimus Maximusque suos, illorumque thronos protritos, majori vestiat gloria, & de adversariis suis totidem erigat trophæa: *Si tale quid usu venerit, & Patriarcham Patriarchalibus privilegiis propterea quispiam spoliaverit, quod non degat in Provincia sua, Caput ipsum inutile reddet, tanquam surdum, vel cæcum, & quatuor, aut tribus duntaxat sensibus præditum. Ob hanc ipsam causam, ceu credi par est, jam dudum sancitum est, ut haud dubie per electionem instituantur etiam ii Patriarchæ, qui ceteroqui sacros sibi destinatos thronos, ob paganorum hostiles incursus, haud possident; Antiochenus inquam, & Hierosolymitanus. Quamvis enim gloria thronorum suorum per vim exciderunt, tamen*

(1) Ibid. p. 451. 452. (2) Ibidem. (3) Syn. Trull. c. 37.

tamen spiritualis gratia secundum Davidem non exolescet. Immo potius veniet Deus noster manifesto, nec silebit, ut colligat omnes sanctos suos, qui testamentum ipsius disponunt. Itaque complectendi sunt amanter ii Patriarchæ, qui sanctissimis Ecclesiis suis spoliati sunt, &c. (1)

IX. Patriarchalis Tituli, eversa etiam urbe implendi digno Præsule, promptior erat validiorque ratio, quam Episcopalis, vel Metropolitici cujuscunque. Quæ civitatem Patriarchalem perculerat belli tempestas, non totum absorbuerat Patriarchatum. Opus erat ergo Patriarcham sublegi, eique mandari curam, sive Metropoleon, sive Episcopalium Ecclesiarum ab illa clade immunium. Ita totam Provinciam si non esset complexa vastatio bellica, Metropoli sola prostrata, necesse erat Metropolitano commendari ingentes ejus reliquias. Denique Episcopali urbe sedeque a Barbaris oppressa, residuis populis oppidisque præstituendi ab Episcopo erant Pastores. Hinc refert Balsamon (2) visum esse a se Iconiensem, aliosque Metropolitas Orientis Pontificalibus fungentes sacris, & Ordinum sacrorum ministeria conferentes, quanquam in possessionem nunquam venissent Ecclesiarum suarum a Barbaris infessarum. A Patriarchalibus ergo, & Metropoliticis maxime Ecclesiis cœptum est Titulares ordinari Episcopos, qui, si quam retinebant sacræ ditionis suæ particulam, de civitate certe principe permodicam spem fovebant.

X. Episcopos tamen alibi idem refert ordinari etiam solitos in nudum, & vacuum titulum Ecclesiæ, ob Barbarorum tyrannidem inaccessæ. Nec dissimulat fuisse homines, qui pluris facerent fucum & ornamenta gloriæ in oculos incurrentis, quam veræ solidæque gloriæ splendorem: mallentque non ordinari omnino eos Episcopos, quos cogebat paupertas pedibus ingredi, quasi hinc vilesceret Episcopatus majestas, unde potius sanctitas illustrabatur. Sic tamen illi philosophabantur: Si juxta Canones vilescit & obscuratur Episcopatus, ubi in ignobili vico creatur Episcopus: quid & si ordinetur, cui ne victus quidem ad victitandum suppetat? *Hæc decernente Canone, dixerit quispiam, ex ejus intelligentia conjecturam faciens, quod quoniam ad Dei, & Episcopatus vergit dedecus, si Episcopus exiguo populo præsit, & ideo contemnatur; multo magis non est ad Dei honorem, si Antistes propter paupertatem eat pedes, & privetur necessariis. Quocirca in Ecclesiis Orientalibus, in quibus non admodum multi inveniuntur Christiani, Episcopus eligi tutum non est* (3).

XI. Quibus extremis verbis nova delibatur ratio ad subrogandos usque Titulares Episcopos, quantumvis obstreperent homines, quibus non saperet sincera virtus pietasque. Poterant Gentiles in Provinciam aliquam arma inferre, sub jugum omnia mittere, conterere, vel in fugam dare Episcopos, Clericos, & alicujus Ordinis laicos. At in eorum potestate non erat, ne voluntatis quidem plerumque erat, infimam plebem, plebisque fæcem, maxime ruri exterminare. Innumeris ex qualibet historia exemplis constat, nec post aliquanta sæcula locorum vetustos incolas aut abradi omnino ipsos potuisse, aut priscæ Religionis eorum omnia oblitterari vestigia, ut recentium Principum nova Religio induceretur. Ergo his plebium Christianarum reliquiis suos necesse erat ostendi Pastores (4).

XII. Nec omnino silenda nobis est eorundem obtrectatorum allucinatio alia. Cum non liceat per Canones extra civitates populosas Episcopatuum Sedes excitari, placebat male feriatis censoribus, cum vastitate hostili, seu quovis alio infortunio decreverat populus, splendor, opulentia civitatis Episcopalis, Episcopatum in aliam urbem transferri minus vetustam, sed populosiorem: *Et adjecerunt, non oportere Episcopum eligi in urbe, quæ a magna populi frequentia ad nihil redacta est ex gentium incursione, vel aliqua alia perturbatione; sed in iis, quæ sunt populosa, etiam si Antistites antea non habuerunt.* Oblique lacessebantur Episcopi urbium Orientalium, quorum pleræque urbes civibus opibusque exhaustæ erant. Sed

(1) Ibidem Pag. 448. 449. (2) In Can. 37. Trullan. (3) In Canon. 57. Laod. (4) In Concil. Sardicens. Can. 6.

Sed horum defensionem in se recepit Imperator, successores substitui statim jubens, ubi excesserant: ex fisco suppeditans, quæ ad vitam, dignitatemque, sustentandam opus erant; non passurus unquam aboleri tam certa, illustriaque vastissimi Imperii sui finium documenta: *A Deo autem coronatus Rex noster sæpe rogatus, an oporteat Orientales Ecclesias, & a Saracenis detentas, Episcopos electione sortiri; & eis quidem eligi Episcopos annuit: & solemnia iis, qui eligi debent ad victus sufficientiam concessit per communem jussionem, ut jus, quod in eis est Ecclesiis, imperio quoque perpetuo servetur; utpote cum non desperent Christiani, fore ut ad eas restituantur.*

XIII. Advertit denique Balsamon, duplicem discerni debere classem urbium Episcopalium, quæ ditione hostium premebantur. Aliæ quippe erant, ad quas nec accedere, nedum ingredi fas erat Episcopis, ad earum Titulum ordinatis. Id genus erat Hierosolyma a Saracenis profanata, Antiochia occupata a Latinis, Tarsus ab Armenis. Aliæ vero, in quibus per Ecclesiæ, & Imperii hostes, qui earum potiebantur, licebat orthodoxis Episcopis, & sedem habere, & munia exequi; cujusmodi erant plures Episcopatus Patriarchatus Hierosolymitani, & Antiocheni. In his enim Saraceni, Latinique Græcos sinebant suæ fidei ac religionis summa libertate frui: *Reliquæ autem Hierosolymorum, Antiochiæ, & quædam Orientales Constantinopolis Ecclesiæ non reputantur vacare, quia Sultanus, Latini, & reliqui Agareni permittunt Antistitibus suas Ecclesias episcopaliter administrare, & Christianorum, qui illic sunt, curam gerere. Unde & ejusmodi Ecclesiarum Antistites, evocati debent proficisci* (1). Et hi quidem postremi residere compellebantur, quanquam aliquid quandoque discriminis & contumeliarum ab hostibus immineret. Priores autem illi, etsi ne possent quidem, ut maxime vellent, accedere: etsi illis ipsis in urbibus alii sederent alterius sectæ Episcopi, ad eas tamen ordinabantur.

XIV. Commemorat aliquando etiam Zonaras hos sine Clero, & sine plebe Episcopos. Sed longe alterius generis idem alibi declaravit Episcopos Episcopatus exortes. Eos videlicet, qui cesserant Episcopatu, ignavo & inconsulto otii & quietis amore; qui sperabant a se nihilominus retineri posse Episcopalis dignitatis insignia, & ornamenta. Contendit Zonatas (2), non posse deinceps ab eis exerceri quidquam Pontificalis juris & potestatis. Si enim Concilio Chalcedonensi irrita est ordinatio Presbyterorum, Diaconorum, & Clericorum quorumvis, nisi eos alicujus Ecclesiæ mancipaverit ministerio: quid Episcoporum? Episcopus in Titulum & ministerium Ecclesiæ ordinatus, si nuntium illi remittat, atque se abdicat: abdicet eadem opera omni se jure, & potestate, cujus usuram per ordinationem adeptus erat. Qui Episcopus erit inspector, censorque, cui jam nemo suberit, in quem vigilantiam suam censuramque exerceat? Ipso Episcopi nomine invigilandi strennitas designatur. Episcopi ergo nomine ipso sese exuit, ubi otio se immergit. Multo manifestius etiam ornamentis exuit se Episcopatus, & honoribus, quam nomine. Ecquas denique partes sustinebit Hierarchiæ, sive Imperii sacerdotalis, qui nec Clero jam, nec plebi imperitare volet? Hæc argumenta sunt Zonaræ, his ejus verbis implicata: *Quorum ille speculator erit & custos? ipsum enim nomen actionem, exercitationemque significat; quam qui defugiet, Episcopi quoque nomen amittat, necesse est. Porro in quem Episcopi nomen haud cadit, quo jure is Sacerdotii dignitate retenta, sacri Magistratus privilegiis, ac honore perfruetur? Quomodo vero Hierarcha, qui nec ullum subjectum sibi Clerum habet, nec ulla in sacris initiatos homines auctoritate præditus est? At cui Hierarchæ appellatio non convenit, nec actio conveniet: quippe communione nominis qui excluditur, re ipsa multo magis careat necesse est.* Rationum gravia hæc momenta sunt, ad spoliandos Episcopalibus ornamentis, honoribus, & functionibus eos, qui laboris tædio abdicarunt sese, nec abdicarunt tamen cupiditatem gloriæ ejus, quæ uni labori debetur & strennitati.

Refert quidem Balsamon, hos ambitiosæ Igna-

(1) In Suppl. Pag. 112. (2) In Canon. 37. Conc. Trull.

Ignaviæ sectatores prætexuisse sibi decretum Concilii Ephesini in gratiam Eustathii, quasi per illud fas esset sarcinam Episcopalem abiicere, sola retinere summæ dignitatis insignia, honoris, & potestatis. At contra urget ipse, non posse in exemplum trahi gratiam huic Pamphyliæ Metropolitano ex necessaria dispensatione tunc indultam: nec generalem condi regulam ex facto singularibus circumstantiis, & rationibus vallato: *Quod enim a sanctis Patribus definitum est, ex œconomia dispensationisque ratione definitum est: & non oportet, quod per œconomiam dispensationemque, propter aliquid utile introductum est, ad exemplum trahi, & tanquam Canonem deinceps valere* (1). Addit Balsamon vehementius exarsisse Cyrillum Archiepiscopum Alexandrinum in has resignationes hominum, hinc laboris fugitantium, hinc gloriæ cupidorum: quam ut credi debeat Ephesinæ Synodi aliam esse potuisse doctrinam. Addit denique a Chalcedonensi irritas Synodo ordinationes vagas prorsus omnes, sed multo magis Episcoporum; cum substantia ipsa, & natura Episcopatus in vigilando, præsidendo, & docendo sit. Quibus muneribus ne locus quidem est, si nec plebs sit ulla, nec Clerus. *ποίων ἱερέων ἱεράρχης ὀνομασθήσεται, ἢ τίνας δικάζει, ποίων δὲ καὶ ἐπισκοπεύσει;*

XV. Constantinopolitana sub Photio Synodus, cujus idem Balsamon Commentariis suis illustravit Canones, alterius generis, nec melioris notæ Episcopos Titulares commonstrat. Eos videlicet Episcopos, qui specioso vel sollicitudinis & otii, vel pœnitentiæ obtentu, professionem Monasticam amplexabantur, pristinæ tamen ornamenta, & jura dignitatis non abdicabant. Hæc Synodus, quæ se jactabat Oecumenicam, declaravit, minime omnium consentire Monastici propositi humiliati atque modestiæ tantæ dignitatis splendorem, cum Monachorum sit doceri, & obtemperare, Episcoporum autem docere, & regnare. Itaque vetantur Episcopi, vel Monasticum induere habitum, aut ornamenta Episcopalia retinere: *Ut si quis Episcopus, vel aliquis alius ex Pontificali dignitate, voluerit ad vitam Monasticam descendere, vel pœnitentiæ locum implere, ne amplius Antistitis dignitatem usurpet; Monachorum enim professiones subjectionis, & discendi cupiditatis rationem habent, non autem doctrinæ, vel primatus; nec alios pascere, sed ipsos pasci profitentur. Ideo decernimus, ut nemo eorum, qui in Episcopalem, Pastorumque Catalogum relatus est, ad eorum, qui pascuntur, & agunt pœnitentiam, locum se demittat. Si quis autem hoc facere ausus fuerit, post denuntiationem hujus editæ sententiæ, ipse qui seipsum Episcopali gradu privavit, non amplius ad priorem, quam factis aspernatus est, dignitatem revertetur* (2).

Vidit Balsamon hoc Canone repugnantiam quandam Episcopalis apicis, & instituti Monastici astrui, a qua tamen doctrina non parum alieni sunt sancti Patres. Huic igitur difficultati sic ille obviare studuit: cum prohibiti sunt Episcopi vitam Monasticam amplecti, non de pœnitentiæ pretio & necessitate quidquam decerptum esse; sed illud insinuatum fuisse, qui ad Episcopales vocantur infulas, eos immunes purosque esse illorum flagitiorum, quæ non eluuntur, nisi austerioris, & canonicæ pœnitentiæ cruciatibus: porro vigilias, labores, & sollicitudines Episcoporum non minus valere ad abstergendas animæ sordes, quam pœnitentium quasvis ærumnas; denique non debere Episcopos in publicum se dare cum veste pœnitentium, quando ipsorum potius partes sunt pœnitentes purgare, & notis illis pœnitentiæ vinculis, & squalloribus absolvere: *Si quis autem fuerit ausus hoc facere, &c. Non prohibentes pœnitentiam ut rem odiosam & avertendam, ea enim magna quoque laude digna est; sed significantes, tales esse Antistites, & ita vivere, ut propemodum pœnitentia non indigeant, sed & suis intercessionibus Deum aliis placent.* Ne illud quidem omitti forsan hic debet, quod adjicit Balsamon: Ex hoc eodem Canone posse Monachum Presbyterorum, non posse Episcoporum fungi muneribus: propterea quod non ita necessario Presbyteri, atque Episcopi docendi provinciam

(1) In Synod. Ephes. (2) Can. 2.

ciam sustinent. Docere Episcoporum est, reliquorum doceri: *Si quis autem de Sacerdotibus, qui tondentur, rogaverit, quomodo post tonsuram sacrificant, & non cessant, audiet non esse Sacerdotes Doctores, & propterea nec Canonem quidem in eis locum habere.*

XVI. Nec siluit Balsamon quam rationem alii inissent consulendi Ecclesiis, quas Barbari invasissent. Nempe commendabantur Episcopis, a quibus jam Cathedrales aliæ Ecclesiæ regebantur. Docet autem, necessaria indulgentia hunc usum a Conciliis sæpius jam approbatum fuisse, concessumque fuisse his Episcopis, ut sederent quandoque in posteriorum Ecclesiarum illarum thronis. Hos sane constat aliquandiu saltem duobus Episcopatibus oneratos fuisse, altero, ut loquuntur, in Titulum, altero, in Commendam: vel certe ita, ut duo Episcopatus in unum uniti & conflati essent. Vel ita existimare posset quis, temporariam hanc fuisse conditionem, qua Episcopatus *in partibus* Ecclesiis aliis subjicerentur, maxime Metropolitanis: *Quod liceat quidem Synodis ex œconomiæ ratione, alias Ecclesias, quæ a Gentilibus occupantur, aliis Ecclesiis concedere, ex præsenti, ut videtur, Canone traditum est. Jam enim Constantinopolitana Synodus Metropolitano Nazianzeno dedit Ecclesiam Ancyræ, & aliis diversis Antistitibus alias diversas Ecclesias. Quibusdam autem concessum est, ut sedeant in ipso throno traditæ Ecclesiæ.* Alius erit opportunior locus polygamiæ hujus spiritalis ipsis Græcorum, & Balsamonis ante alios testimoniis damnandæ. Ceterum etsi Græcorum hic mores, & doctrinam prolixius etiam forsan, quam expediret contexuerim, non ea tamen mihi mens, ut illis per omnia assentirer.

XVII. Ne quid autem sileatur, quo res tanta magis magisque illuminari possit, monebimus rursum, certo quidem illud liquere, quod prima Titularium Episcoporum origo fluxerit ab illis Episcopis, qui cum Ecclesias civitatesque suas aliquandiu rexissent, ii a Barbaris ejecti sint, nec deinceps permissi aut urbem, aut regionem eandem incolere, quam illi totam imperio suo subjecissent; sed Trullanum Canonem sæpius jam laudatum palam de iis agere, qui nunquam omnino Ecclesias suas adire, aut vel puncto temporis regere potuissent: *Propter prædictam causam in suis thronis non sunt constituti.* Affulgebat tunc spes aliqua recuperandarum urbium: sed sæpissime frustrabatur. Hinc valuit consuetudo, successores in vacuas Sedes semper subrogandi.

XVIII. Verum hæc ipsa Synodus aliud præterea nos docet (1), quod valde intersit hic obiter commemorari, quanquam de eo prolixius jam dictum sit. Nimirum cum Cypro Insula potiti essent Saraceni, & omnes prorsus Episcopos inde ablegassent: Joannem Archiepiscopum secessisse cum Collegis in Hellespontum, ibique non suam solum, & Coepiscoporum Cathedras Cypriorum in Hellesponti primariis civitatibus statuisse, sed etiam velut Patriarchali auctoritate donatum fuisse in omnes Hellesponti antiquos Episcopos, idque consecutum illum esse beneficio & decreto tum Justiniani II. Imperatoris, tum Trullanæ hujus Synodi: *Ut nova Justinianopolis Constantinopolis jus habeat, & qui in ea constituitur Episcopus, præsit omnibus Hellespontiorum Provinciæ Episcopis, & a suis Episcopis eligatur ex antiqua consuetudine.*

XIX. Cum Isauriæ Episcopus non dissimili causa in Insulam Corcyram confugisset una cum Ecclesiæ suæ Clero, ab Imperatore Mauritio olim Rescriptum impetraverat, ut Corcyrense Castrum vindicaret sibi, Sedemque suam ibi constitueret, Alcyson Episcopus Corcyrensis controversiam illi hac de re movit, causaque & judicio vicit apud Andream Metropolitam Nicopoleos, cui Imperator causam delegaverat. Firmavit Gregorius Magnus Metropolitani sententiam, scripsitque ad suum Constantinopoli Apocrisarium, ut curaret ab Imperatore confirmari, & in executionem mitti judicium a Metropolitano latum, & ab Apostolica confirmatum Sede: *Id agere studeas, ut cum ejus jussione nostra illic sententia transmittatur: quatenus & Serenitati ipsius, sicut dictum est, reservasse, & rationabiliter correxisse, quæ male*

(1) Can. 39.

te præsumpta sunt, videamur. Qua in re omnino danda opera est, ut si fieri potest, etiam jussionem suam ipse tribuat, in qua ea, quæ a nobis definita sunt, servari præcipiat. Nam hoc facto omnis de cetero surreptionis locus obstruitur (1). Edixerant Canones, ut Sedibus suis abacti Episcopi a Coepiscopis suis, ut hospites, non ut domini exciperentur: utque hospitali humanitate prolixius fruerentur, jurisdictionem autem ne attigerent quidem: *Denique, ut contra Ecclesiasticam ordinationem, contra sacerdotalem modestiam, contra sacrorum Canonum Statuta, prædictum castrum de jurisdictione tua abducere, ac suæ molirentur subjicere potestati, ut fierent quodammodo domini, ubi prius suscepti fuerant peregrini*. Hæc Gregorius ad Alcysonem Corcyrensem Episcopum. Porro obiter cursimque hic annotasse juvabit, etsi Imperatorium hoc Rescriptum obreptione elicitum fuisset, æque legibus, ac Canonibus adversaretur, nec proinde executioni mandari potuisset: *Dum Imperatori esset subreptum; nec jussio ejus, quippe quæ contra leges, & sacros Canones data fuerat, habuisset effectum, & indecisa inter partes contentio remansisset*: non aliter revocatum tamen fuisse, quam ut Imperator judicium Metropolitano delegaret, ejusque sententiam a Gregorio Papa confirmatam muniret ipse, & in executionem mitti juberet.

XX. Sicut autem Corcyrensis Episcopus sedi suæ vindicatus est, irritique ceciderunt conatus ingrati hospitis Episcopi Isauriæ: ita auctor est Balsamon (2), non diuturnam fuisse in Hellesponto inusitatam illam potestatem, qua Trullana Synodus Cypri Archiepiscopum cumulaverat. Constantinopolitanus Patriarcha, ut mea fert opinio, nec patienter, nec diu tulit ita detruncatam fuisse jurisdictionem suæ sedis: & Cyzicenus Episcopus omni ope, & contentione enixus est, ut dominationem excuteret ejus qui hospitii humanitatem expertus, dominationem ambierat.

In Synodo Matisconensi II. (3) post subscriptiones Episcoporum, qui præsentes affuerant, & eorum, qui absentium delegatione speciali fungebantur, ita subjicitur: *Item eorum, qui in ea Synodo fuerunt, non habentes Sedes*. Si gradum in anteriora etiam tempora moliamur, occurret Ancyranæ Synodi Canon, quo statuitur, ut Episcopi ad eas Ecclesias ordinati, ad quas ne adire quidem potuerint, pristinum retineant gradum inter Presbyteros Ecclesiæ, cui primum fuerant adscripti. Nicæna Synodus (4) arbitrio permisit Catholicorum Episcoporum, ut Novatianos Episcopos a schismate resipiscentes, aut inter Presbyteros Ecclesiæ Cathedralis suæ, permisso eis Episcopi nomine, aut inter Chorepiscopos, aut denique inter Parochos admitterent. Sanxit Antiochenum Concilium (5), ut Episcopi qui omni virium contentione Ecclesias suas adire & regere conati essent, nec objecta potuissent sperare repagula, Episcoporum honoribus, insignibusque, & functionibus gauderent. Jubet Sardicensis Synodus (6), honorificentissime ut excipiantur Episcopi, quos persecutionis diutina acerbitas suis egredi sedibus compulit. In Carthaginensi Collatione Petilianus partium Donati Episcopus Alypio Tagastensium Episcopo Catholico objecit, quod in nostris quoque partibus essent Episcopi vicorum, villarumque, aut omnino etiam sine plebe: *Sane & sine populis habes*. Relatio Ephesinæ Synodi ad Cœlestinum Papam, testatur in Nestorianorum Ephesino conciliabulo sedisse plures Episcopos sine Episcopatibus, sine Sedibus, sine Ecclesiis. Diximus jam Metropolitanum Pamphyliæ, qui ante renuntiaverat Episcopatui, jussum esse ab hac eadem Synodo, non honore, non nomine Episcopali exui, sed jurisdictione. Multas hic habes species Episcoporum sine plebe, sine Clero, & Ecclesia: sed illi demum ad hujus capitis institutum maxime spectant, de quibus supra Balsamon.

(1) L. 12. Ep. 22. (2) In Canon. Trull. 49. (3) Can. 18. (4) Can. 8. (5) Can. 18. (6) Can. 21.

CAPUT XXIX. P.4. l. 1. c. 8.

Elevantur aliquæ difficultates ex superioribus emergentes, circa ordinationes Episcoporum, vel plurium in una urbe, vel utcunque in vicis, & in frequentibus locis. De pluribus unius Parochiæ Parochis.

I. Ut obviatum sit emergentibus incommodis ex duobus unius urbis, aut unius Diœcesis Episcopis. Decreta in hanc rem Innocentii III. & aliorum Pontificum.

II. Horum Decretorum usus in Insula Cypro.

III. Et in urbe Capha Chersonensi Taurica.

IV. Et in Insula Rhodo.

V. Conciliorum Canones, ut ne plures sint unius Ecclesiæ Parochialis Parochi.

VI. Inter Episcopos, & Parochos interest non parum.

VII. De Latinis Venetorum Episcopis illis in urbibus, quæ Græcos jam nactæ erant Episcopos.

VIII. De Episcopo suburbani Cantuariensis.

I. Affundetur nonnihil novæ lucis iis, quæ de Titularibus Patriarchis, Metropolitis, Episcopisque dicta copiose sunt, si propositæ difficultates duæ diluantur. Quod ad plures primum attinet unius, vel civitatis, vel Diœcesis Episcopos: cum belli sacri temporibus complures Orientalium civitates in deditionem accepissent Latini, sive Patriarchalibus illæ, sive Metropoliticis, sive Episcopalibus fulgerent infulis; difficillime potuere unius Pastoris cura & regimine contineri duæ gentes, lingua, disciplina, moribusque magnopere diffidentes. Schismati tamen janua pandi videbatur, si uni civitati, & Ecclesiæ duo Capita, duo Episcopi præstituerentur. In Concilio Lateranensi IV. Innocentius III. Decretum in hanc rem condidit, atque ita temperavit, ut incommoda omnia hæc prævertere, aut propulsare videretur (1). Constituit enim, ut unus esset Episcopus, qui Ministrorum, & Officialium complurium opera, & industria varios doceret regeretque ipse populos, suis quemque moribus & legibus; si qua incumberet autem ineluctabilis necessitas alterius præterea eligendi Episcopi, hunc prior & princeps Episcopus eligeret, institueretque velut sui ministerii Vicarium, nec injussu quidquam suo ausurum: *Prohibemus omnino, ne una eademque civitas, sive Diœcesis diversos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diversa capita, quasi monstrum. Sed si urgens necessitas postulaverit, Pontifex loci Catholicum Præsulem Nationibus illis conformem, provida deliberatione constituat sibi Vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subjectus.*

II. Insulæ Cypri historia Gallico sermone scripta refert, precibus Ludovicæ Cypriorum Reginæ, Innocentium III. & Concilium illud ipsum Lateranense Nicosiam transtulisse Archiepiscopatum Salaminæ, qui jamdudum Famagustam translatus fuerat post excidium Salaminæ. Sedem suam Nicosiæ defixit Archiepiscopus Latinus, quod eam urbem & aula regia, & Latinæ nobilitatis frequentia maxime illustraret (2). Convenerat, ut vivere postquam desisset Archiepiscopus Græcus, Græci omnes Episcopi Archiepiscopo Latino subessent. Latini Episcopatus quatuor creati sunt, ad eundem numerum reducti Græci, qui quatuordecim fuerant. Porro hæc narratio non prorsus consensit cum iis, quæ ultro citroque allegata sunt, quando efferbuit hæc contentio anno 1260. sub Alexandro IV. Pontifice, inter Archiepiscopos, Episcoposque insulæ Cypri, Latinos, Græcosque. Ostendebat Germanus Archiepiscopus Græcus, canonice a Græcis se electum jussu Innocentii III. non habita ratione Decreti Concilii Generalis, & ab eodem Pontifice confirmatum. Latini ex adverso muniebant se Decreto Cœlestini, quo sanciebatur, ut Insulæ totius Ecclesiasticum regimen esset penes Archiepiscopum, & quatuor Episcopos Latinos, quibus & Episcopi Græci jubebantur obe-

(1) An. 1215. cap. 9. (2) Concil. tom. 11. Par. 1. pag. 237.

obedientiæ juramentum præstare (1). Pronuntiavit Alexander IV. secundum Cœlestini Decretum: ne plures essent, quam quatuor Episcopi Græci, qui sederent in urbibus totidem Diœceseon, quas Episcopi Latini occuparant: Græcus quilibet Episcopus a suo Græcorum Clero eligeretur, ab Episcopo Latino confirmaretur, ab eoque acciperet curam & administrationem Græcorum, in eadem seu Civitate, seu Diœcesi commorantium: denique curaret Episcopus Latinus Græcum a se confirmatum, ordinari a Græcis Episcopis, & ab eo mox præstari sacramentum obedientiæ tum sibi, tum Metropolitano, qui tota Insula unus esset, tum summo Pontifici. Adde, quod Synodo Episcopi Latini adesse, Synodalibusque Constitutionibus obsequi debebat Græcus Episcopus: Concilio autem Provinciali ut prælo esset, cogi non poterat; visitare autem Latinus Episcopus Græcos Episcopos eorumque plebes, ut Episcopi ab Archiepiscopo visitantur, in potestate habebat. Ita Alexander IV. Pontifex temperandam duxit concordiam & pacem utriusque Gentis; quarum quæ non magis victoria & dominatione, quam fide & inconvulsa cum Catholicæ unitatis centro conjunctione præcellebat, eam utique æquum erat potioribus decorari privilegiis, non tam ad gloriæ cumulum, quam ad eorum emolumentum, quibus conducibilius erat Latinis subesse, nec ab eorum fide, communioneque usquam posse vel tantisper deflectere. Hanc sane Alexandri Constitutionem leges cum in sacris Annalibus, tum in Conciliorum generalium postremis editionibus (2).

Tanto altius autem infigenda menti est hæc Constitutio, quod consentanea in primis sit regulæ, vel regula potius ipsamet, cui inhærendum fuit, quoties in eadem vel civitate, vel Diœcesi duo excrevere populi, moribus legibusque tam diversi ac dissonantes, ut ab uno eos regi posse Pastore juxta Canones nec sperari posset. Porro hoc decreto mandabatur executioni Statutum Concilii Lateranensis. Namque 1. nihil intentatum relinquebatur, ut uni Ecclesiæ, uni gregi unus sufficeret Pastor; & ne biceps, adeoque portentosum usquam esset cujuslibet Ecclesiæ corpus. 2. Cum invictissima necessitas id expetebat, ut duo essent Episcopi; exempli gratia, ob ritum Græcum, Latinumque, qui in unum sociari omnino non poterant, alia urbs, alia sedes Episcopo Latino Græcoque assignabatur, quasi duæ essent Episcopales Sedes. 3. Dominabatur Latinus Episcopus Græco, tanquam Vicario & Coadjutori, qui in partem vocabatur sollicitudinis; atque ita compaginabatur unitas Ecclesiæ sub uno Pastore principe, altero Principis ministro. 4. Latinus Episcopus speciem quandam & imaginem præ se ferebat dignitatis Metropoliticæ, cum Græco præesset. 5. Episcopus Græcus Latino quasi Suffraganeus erat, eo sensu, quo superius Suffraganei dicebantur Titulares quidam Episcopi, hoc est, subsidiarias & vicarias operas Episcopo ordinario præstantes. Hac industria cavebatur, ne duo simul unius urbis essent Episcopi.

III. Clementius indulgentiusque Eugenius IV. consuluit Armeno Caphæ Episcopo in Chersoneso Taurica, cui Latinus Episcopus interdicebat usum Pontificiæ Mitræ in publicis Processionibus, & benedictione in plebe spargenda (3). Secundum Episcopum Armenum pronuntiavit Pontifex, plenamque indulsit ei regendi gregis sui auctoritatem, nullaque prorsus re Latino Episcopo obnoxiam. His blandimentis æquum erat demereri gentem Armenorum, quæ nuperrime in sinum unitatis Ecclesiæ Romanæ convolaverat. Alioqui duo erant populi: & si homines spectes, non muros, duæ urbes, præterquam mœnibus & finibus, nulla re non remotissimæ: ideoque duobus Episcopis credendæ.

IV. Sed postquam nobilissimi Equites sancti Joannis Hierosolymitani Rhodum insulam occuparunt, principemque ibi locarunt Sedem sacri Ordinis, unde & Rhodii dicti sunt deinceps Equites, antequam Rhodo ejicerentur, & Melitenses dicerentur, quod Melitam se recepissent: tunc sane

(1) Concil. Gen. tom. 11. part. 2. pag. 2355. (2) Rainal. ann. 1260. n. 35. & seqq. (3) Rainal. ann. 1439. n. 17.

sane Rhodi Insulæ administratio & politia sacra proxime ad eam accessit, quam Cypro jam adscripsimus (1). In Actis & subscriptionibus Concilii Florentini legere est Græcum Metropolitam Rhodi, & Latinum Metropolitam Colossensem (2). In nomine solo erat discrimen. Græci enim recentiores Colossenses vocavere, qui olim Rhodii vocabantur, propter Colossum Solis, fama toto orbe notissimum. Inter hos duos Metropolitanos ebullierunt lites, quas composuit Sixtus IV. Papa, firmata inter partes transactione. Hæ fuere memorabiles præ ceteris conditiones (3): ut e Græcis eligerentur duo, tresve Clerici Græci, ea qua par erat sapientia & probitate, ex quibus unum in Græcorum Archiepiscopum eligeret totius Ordinis Equitum Magister; hunc Archiepiscopus Latinus confirmaret, tanquam Apostolicæ Sedis Delegatus, ab eoque obedientiæ sacramentum exigeret, tum ordinandum permitteret Episcopis Græcis. Metropolitani ambo convenirent ad criminales Græcorum Clericorum, & matrimoniales caufas Laicorum dijudicandas; ad Beneficia, cum vacarent, nominaret Magister Ordinis, nominatos institueret Latinus Archiepiscopus, & tum sibi, tum Papæ astringeret solemni obedientiæ sacramento. Consonant hæc perspicue cum iis, quæ de Cypri sacra administratione constituta fuerant, unum aut alterum si excipias: nempe in Cypro insula ne duo ejusdem urbis aut Diœceseos essent Episcopi, cum Episcopis Latinis communicantur aliqua Metropoliticæ dignitatis privilegia: at Rhodi ne duo regnent in una Provincia Metropolitæ, Archiepiscopo Latino nonnihil aspergitur ejus amplitudinis, qua solent pollere Primates, tanquam Apostolicæ Sedis Delegati. In causa quoque id esse potuit, ut Archiepiscopi nomine donaretur ex duobus Metropolitanis is, qui dignitate & potestate praecellebat, usitato sexti, septimique sæculi more, ut Archiepiscopi dicerentur, qui nunc vulgo dicuntur Primates.

V. Extra propositi argumenti fines non evagabitur oratio, si dicamus, plures etiam quandoque Parochos uni Ecclesiæ præpositos fuisse; qua in re tamen grave etiam infligebatur vulnus canonicæ disciplinæ, cui antiquius sanctiusque nihil est, quam ut Capitis unitas in minusculis etiam Ecclesiis inviolata constet. Londinensis Synodus anni 1237. artes nudat, fraudesque, quibus sperabant hanc Capitum pluralitatem obumbrare & excusare posse (4). Ubi de jure Patronatus inter plures controvertebatur, eorum singuli Parochum nominabant, atque ita unum ovile plures discerpebant Pastores: *Non uni tantum una datur Ecclesia, sed pluribus, prætextu plurium Patronorum, ut sint plura Capita in eodem corpore, quasi monstrum*. Utque artes artibus, doli dolis accumularentur, cum & Patronorum, & Parochorum turbæ infesti essent Canones, tergiversatores aliqui id commenti sunt, ut Parochorum alterius alter Vicarius institueretur perpetuus in eadem Ecclesia. Ita mutato nomine fraus tegebatur, donec tum hæc ipsa Synodus, tum aliæ complures ista collusionum ludibria proscriberent, vetarentque omnino, unius ne Ecclesiæ duo usquam essent Pastores, quo se illi cunque nomine tegerent: *Statuentes, ut nunquam deinceps in plures personatus, vel Vicariat una Ecclesia dividatur* (5).

Retegentur alibi consilia, & rationes, ac viæ, quibus studuit Ecclesia mederi morbis, qui ab hac Parochorum, Patronorumque turba scatebant. Nec dissimulabimus hic tamen, ejus mali reliquias vivaces, superstitesque multis post sæculis fuisse. Quippe Concilium IV. Mediolanense (6) sub sancto Carolo Borromæo habitum decrevit, ad arcenda prævertendaque posthac scandala istiusmodi, ut Episcopus ubi a duobus Parochis unam regi Ecclesiam comperisset, illam bipartiretur, & ex una duas faceret. Ita sua cuique Parochia Parocho obaudiebat: *Ita ut intra suos quisque fines Parochialem curam gerat* (7).

VI. Paulo aliter aliquanto ante Mechliniensi Synodo visum fuerat, cum ad compescendas rixas litesque facillime emergentes, & difficillime sopiendas inter unius Ec-

(1) An. 1310. (2) Spondanus ann. 1438. n. 19. (3) Idem anno 1474. n. 13. (4) Matth. Paris an. 1237. (5) Ibidem. (6) An. 1576. (7) An. 1570.

Ecclesiæ plures Curiones statuit, in arbitrio & potestate Episcopi ut esset, vel scindere unam Parochiam in duas, & suam cuique Parocho assignare: vel unicum constituere Parochum, & tot illi Vicarios adjungere, veluti Coadjutores, quot Parochiæ amplitudo desideraret (1).

Nemini non compertum est, superesse in celeberrimis orbis Christiani Civitatibus exempla istiusmodi aliqua, Parochorum duorum, vel plurium unam Parochiam alternis administrantium, suffragante consuetudine, & nescio qua adversus Canones præscriptione. Sed vel hinc illud existit in laudem Episcopalis Ordinis, cujus unitas longe antiquissima & inviolata constat orbe toto etiamnunc; nulla in contrarium consuetudine, præscriptione nulla unquam id valitura, ut Capitis a Christo ipso in unaquaque Diœcesi constituta unitas labefacteтur.

VII. Duo quippe in uno populo erant populi, duæ urbes in una urbe, quoties duos assignari Episcopos indultum est, ut ex Insulis Cypri, Rhodique patuit (2). Id rursus patet ex facultate, quam concessit Hadrianus IV. Patriarchis Gradensibus Venetæ gentis Episcopum Constantinopoli constituendi, aliisque in omnibus Constantinopolitani Imperii civitatibus, in quibus Veneti satis magno essent numero, ubi & eorum plures essent Ecclesiæ. *Ut in Constantinopolitana urbe, & in aliis civitatibus, in Constantinopolitano duntaxat Imperio constitutis, in quibus Veneti plures habent Ecclesias, ubi videlicet eorum multitudo consuevit assidue convenire, liceat vobis Episcopum ordinare, & absque alicujus contradictione munus ei consecrationis impendere.* Hujus Pastorum multiplicationis caussas justas esse censet Innocentius II. linguarum morumque discrepantiam inter alios, aliosque unius urbis populos: *Intra eandem civitatem permixti sunt populi diversarum linguarum, habentes sub una fide varios ritus & mores* (3). Iisdem Gregorianis Decretalibus, ex quibus Caput istud deceptum est, insertus est Canon Conciliorum Africanorum, quo satagebant unitati Episcopatus prospicere, illis etiam in civitatibus, ubi adgregari se Catholicæ Ecclesiæ flagitabat cum plebe sua Episcopus partium ante Donati. Laboratur primo, ut in duas Diœceses Episcopatus scindatur. Si unica autem tantummodo urbs est, in qua Sedes locari possit Episcopi, illi ea addicetur Episcopo, quem urbis populus postularit. Si populus ejus urbis partim veterum, partim recentium sit Catholicorum adunatione conflatus, vincet pars, quæ numero major est (4). Vides, ut in omnes se partes verterent Concilia, quo unitati Episcopatus esset consultum.

VIII. Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi vitæ Scriptor (5) singularem prorsus perhibet viguisse morem, ut in Ecclesia sancti Martini proprius crearetur Episcopus in Cantuariæ suburbano. Tam infensa Canonibus consuetudo adversante Lanfranco, protinus exolevit: *Sed quia auctoritate Canonum constat preceptum, ne in una civitate Pontifices duo simul habeantur, statuit Lanfrancus, ne ulterius ipsi loco ordinaretur Episcopus.*

Suo infra loco verba faciemus de Monasteriis, quibus sui erant Episcopi. Eo quoque in numero esse poterat ista Cantuariensis suburbani Ecclesia. Nisi malit quis divinare, hunc quendam Britannorum Insulanorum proprium fuisse Episcopum, discretum ab Episcopis, sive Anglorum, sive Saxonum, qui ex Germania in Britanniam majorem irrupetant, quæ ab iis Anglia deinceps dicta est. Poterat & amovendi inde Episcopi ea fuisse causa, quod Episcopos esse non liceat per Canones, nisi in urbibus frequentioribus (6). Londinensis Synodus, cui Lanfrancus idem præfuit, tres Episcopatus tribus ex oppidulis in totidem civitates transtulit. Inde emerserunt Episcopales Cathedræ Salisberiensis, Cicestrensis, & Cestrensis. Ea porro Sedium translatio facta est *Regis munificentia, & Synodi auctoritate*. Fuissent & aliæ ex vicis in

(1) Titulo de Decanis Christianitatum. (2) Conc. To. 10. Ep. 39. (3) C. Quoniam Extr. De offic. jud. Ord. (4) C. Si Episcopus. Extra De Parochiis, & Paroch. (5) Cap. 13. (6) Ibid. c. 11. ann. 1075. Malmesbur. pag. 214.

in urbes Episcoporum Cathedræ transferendæ, sed eo temperarunt tunc quidem Episcopi, quod eis mare tunc esset Willelmus Rex, Angliæ debellator (1).

De Archiepiscopis, Primatibus, & Vicariis Apostolicis.

CAPUT XXX. *P. 1. l. 1. c. 6.*

De Archiepiscopis, Primatibus, & Apostolicis Vicariis per Hispanias, Galliasque, ab anno Christi quingentesimo ad nongentesimum.

I. Cur Primates non sint in Italia.

II. Primatus Hispalensis, itemque Tarraconensis in Hispania instituitur, ut accuratior posthac esset observantia Canonum, ne quid de Metropolitanorum jure deteretur.

III. Primatus istiusmodi non aliud, quam primæ Sedis delegationes fuere, & Romani Pontificis Vicariatus.

IV. Hispalensis Primatus a Pontificibus, & Regibus Toletum transfertur.

V. Diuturna dissidia in Gallia inter Arelatensem, & Viennensem Episcopos, de Primatu, hoc est, de Metropolitico jure.

VI. Eadem rursum de re.

VII. Excitatur Primatus Arelatensis.

VIII. Extinguitur.

IX. Excitatur Primatus Remensis.

X. Extinguitur.

XI. Observationes eruditissimi Cointii, qui Ecclesiæ Gallicanæ sub Francis Annales concinnavit, ediditque.

I. EXemplum præluxerat Vicariatus Apostolici, Thessalonicensi Episcopo olim concessi: ut summi Pontifices Vicariatus consimiles concederent Hispaniæ, Galliæ, Germaniæ, Angliæque. Italia quippe tam prope Roma aberat universa, ut eam facillime regerent Pontifices sine vicaria cujusquam opera, non solum ut Patriarchæ, sed etiam ut Exarchi, Archiepiscopi, seu Primates. Metropolitanos quidem suos Patriarcharum nomine ornabant aliquando Reges Italiæ Gotthi; ut Baronius (2) post Cassiodorum observat; sed hic erat vacuus tantum honor nominis: *Vos, qui Patriarchatum honore reliquis præsidetis Ecclesiis.*

II. Primus omnium Simplicius Papa Apostolicam istiusmodi Legationem Hispalensi in Hispania contulit Episcopo: multo magis ut esset aliquis strictissimæ Canonum observantiæ auctor, exactor vindexque, quam ut nova cresceret dignitate, qui huic muneri præficiebatur: *Congruum duximus, vicaria Sedis nostræ te auctoritate fulciri, cujus vigore munitus Apostolicæ institutionis decreta, vel sanctorum terminos Patrum, nullo modo transcendi permittas* (3). Hanc Episcopi Hispalensis potestatem firmavit postea Hormisda in Bæticam, & Lusitaniam, quæ nunc Provinciæ Andalusiæ, & Portugalliæ nomine intelliguntur: ceterum sarta tecta servari voluit Hormisda Metropolitanis antiqua sua jura: *Salvis privilegiis, quæ Metropolitanis Episcopis decrevit antiquitas* (4). Poterat enim summus Pontifex, quod juris habebat in Metropolitanos, id exercere per eum, quem ex ipsis sui Vicarium constituisset: eoque nil delibabatur de potestate ordinaria Metropolitanorum in Provinciæ suæ Episcopos. Vices porro suas in ceteras Hispaniæ Provincias delegaverat idem Hormisda Metropolitano Tarraconensi, ad quem iisdem pene verbis scripserat: *Servatis privilegiis Metropolitanorum, vices vobis Apostolicæ Sedis eatenus delegamus, ut sive ea, quæ ad Canones pertinent, sive ea, quæ a nobis sunt nuper mandata serventur* (5). Erant ergo sanctissimæ leges & inconcussæ Vicariatus Apostolici duæ: ut sua Metropolitanis integra & illibata servarentur jura, utque tota hæc extraordinaria potestas Vicariorum primæ Sedis, ad accuratissimam conspiraret Canonum sanctimoniam tuendam, sive infligenda reis pœna, sive monendo excitandoque summo Pontifice, qui custos ultorque Canonum est, omni-

---

(1) Adde Guill. Tyr. l. 6. cap. ult. p.727. 728. (2) Baron. an.533. n. 36. (3) Ann.482. Epist.1. (4) Epist. 26. (5) Epist. 24.

omniumque Ecclesiasticarum Legum.

III. Sanctus Leander Hispalensis Episcopus sacras has vices a Gregorio Magno consecutus, Concilio Toletano III. affuit tanquam Vicarius Apostolicæ sedis, teste Isidoro Hispalensi (1): *Interfuit tunc Primas ille Catholicus, & Orthodoxus, Leander Hispalensis Archiepiscopus, & Romanæ Ecclesiæ Legatus, sanctitate, & doctrina perspicuus*. Ubi advertes, unam eandemque vim, & potestatem significari tribus his nominibus, Archiepiscopi, Primatis, & Legati, seu Vicarii Papæ; eorum scilicet vim & auctoritatem eximiam, qua qui instructi erant, pluribus Metropolitanis, Provinciisque jus dicebant in Papæ Patriarchatu. In Occidente quippe, qui e Metropolitanis supra Metropolitanos alios evecti sunt, id ex sola consecuti sunt summi Pontificis delegatione. Quo tempore cœpit & his tanquam proprium tribui Primatus nomen. Ad sextum enim septimumve sæculum vox illa *Primatis*, & *primæ Sedis Episcopi* Metropolitanis omnibus communis erat, & ipsum jus Metropoliticum *Primatus* appellabatur. Cœpere Hispani nomen id eorum facere proprium, quos Græci dicebant Exarchos. Is porro usus deinde per totum Occidentem cœpit gliscere.

IV. Quod Leander Concilio Toletano III. præfuit, facit ut credam totius illum Hispaniæ Primatem fuisse. Idem dixeris de Isidoro Episcopo Hispalensi, qui præsentibus Metropolitanis Narbonensi, Emeritensi, Toletano, Bracarensi, & Tarraconensi, præfuit IV. Concilio Toletano. Quæ duo Universalia, sive ut nunc loquimur, Nationalia fuere Concilia, ex iis omnibus coacta Episcopis, qui Hispano Regi, sive in Hispania, sive in Galliæ pauculis Provinciis, parebant. Desiit Primatus Hispalensis in Concilio Toletano XII. (2). Hujus enim Concilii Patres Toletano Metropolitæ id addidere juris, ut Hispaniæ Episcopos in posterum solum eligeret, & illos in vacantium Episcopalium Ecclesiarum possessionem mitteret, quos Rex nominasset: ea tamen lege, ut ab Archiepiscopo Toletano electi, & ordinati, intra tres menses suo se sisterent Metropolitano. Eo potestatis nulli unquam venerant Primates. Verum id privilegii obtinuit a Papa, teste Roderico, Cindasuinthes: *Iste Cindasuinthes Rex a Romano Pontifice obtinuit privilegium, ut secundum beneplacitum Pontificum, Hispanorum Primatia dignitas esset Toleti* (3). Ita Pontifex, & cum Pontifice Hispani Episcopi omnes, quod suum erat, ad Toletani Primatus institutionem contulere. Quæ adeo rata mansit & firma, ut cum in Concilio Toletano XVI. Sede dejectus esset Toletanus Episcopus, in ejus locum, tota eligente Synodo, suffectus sit Episcopus Hispalensis. Verum quæ tam propere creverat dignitas, cadente Hispanorum, seu Gotthorum Monarchia, brevi & ipsa concidit, cum trigesimo post anno infudissent se in Hispaniam Saraceni Afri, rerumque in ea potiti essent (4). Notare mihi visum est, & silentio pene obruendum, quod ait Lucas Tudensis, Theodiscum Isidori in Episcopatu Hispalensi successorem in Concilio Episcoporum depositum tantæ infamiæ impatientia abreptum esse in sectam Mahometi detestandam, tumque Primatiam Hispali Toletum fuisse translatam.

V. Venio nunc ad Archiepiscopos, seu Primates Galliæ. Hoc enim Archiepiscopi nomine donari tunc demum cœpere omnes passim Metropolitani Gallorum in Concilio Suessionensi sub Rege Childerico III. & Pipinio Majore Palatii. De honore Metropolitico diu contendere Episcopi Arelatensis, & Viennensis (5): & alternis vicibus alius alio, nunc hic, nunc ille superior fuit. Hujus rei causam affert Leo Papa, quod in rebus civilibus ambæ una essent Metropolis: *Ut quarundam causarum alterna ratione, nunc illa in Ecclesiasticis privilegiis, nunc ista præcelleret: cum tamen eisdem commune jus quondam fuisse a Gentibus proderetur*. At Zosimus Papa (6), non tantum rem decidit secundum Arelatensem, sed & ei in Viennensem, & utramque Narbonensem Provinciam amplissima jura attribuit: hoc sententiæ prætexens suæ, quod olim missus Arelatem a Romana Se-

(1) Chron. l. 1. (2) Ann. 681. (3) L. 2. c. 22. (4) Baron. an. 636. n. 8. (5) Ann. 744. (6) An. 1417.

de B. Trophimus, hinc disseminandæ per Gallias fidei initium fecisset. Metropolitano deinde Narbonensi Bonifacius I. & Cœlestinus Pontifices reddidere jus ordinandi Provinciæ suæ Episcopos (1). Id confirmavit & Leo, qui & Metropoliticis juribus Viennensem Episcopum reddidit (2): Episcopatus, qui in controversiam venerant, divisit inter Viennensem, & Arelatensem Metropoles: denique Zosimum ab Arelatensi Episcopo obreptum fuisse declaravit: *Cum & ipsum, quod Patroclo a Sede Apostolica temporaliter videbatur esse concessum, postmodum sit sententia meliori sublatum*. Edita est a Baronio (3) Epistola Zosimi, qua nec ipse jam dissimulat obreptum sibi fuisse, nec inaudisse se quidquam ante de Decreto Concilii Taurinensis; ei prorsus jam se assentiri, atque ita rem debere componi, ut utraque Metropolis in viciniores Episcopos potestatem obtineat.

VI. Ex his illud exprimitur, ante Zosimum primo Metropolitica tantum potestate munisse Episcopos Arelatenses, in tres illas Provincias: quod cum ab ipso, tum a tribus eius successoribus constanter revocatum est: aut Primatis, hoc est, Exarchi auctoritate eos donatos ab eodem, qua Zosimi successores, & in primis Leo Papa spoliarunt Patrocolum Hilariumque Arelatenses Episcopos, quod ea ad Metropolitanorum functiones invadendas abuterentur. Jura enim Primatiæ, sive Exarchatus legitima nihil officiunt potestati Metropolitanorum in suos Episcopos, nec quidquam de ea demetunt: quin infundunt potius Exarchis rivulos veluti quosdam de plenitudine ejus amplissimæ potestatis, qua Papa, ut Occidentis Patriarcha pollet.

VII. Ut ut se res habuerit sub Leone, excitata rursus est ea contentio sub Anastasio Papa, & rursus causa melior Viennensis fuit. At Anastasii Decreta revocavit successor ejus Symmachus, quod essent prædecessorum Decretis infesta, Cæsarioque Arelatensi Episcopo Vicariatum contulit, seu Legationem sedis Apostolicæ in omnes Gallias: *Caritati tuæ per omnes Gallicanas regiones utendi Pallii concessimus facultatem* (4). Tunc temporis non concedebatur Pallium, nisi cum Legatione vicis Apostolicæ, quæ tota vergebat ad religiosiorem Canonum disciplinam tuendam, aut revocandam: *Quatenus & in Ecclesia vestra, & in supradicta Provincia, disciplina bonis actibus amica servetur*. Porro illa vox *Provincia*, idem sonat, atque quod paulo ante dixerat: *Gallicanas omnes regiones; &: In Galliæ Provincia*. Quinquaginta admodum post annis Vigilius Papa Aurelianum Arelatensem Episcopum Apostolico suo Vicariatu instruxit in Gallias: *Fraternitas tua, quem Apostolicæ sedis constat per nos esse Vicarium: universis Episcopis innotescat, &c. Vicarium te Sedis nostræ dignis actionibus manifestes* (5). Eadem potestate auxerat prius idem Vigilius Auxanium Aureliani præcessorem. Eodem honore cumulavit Sapaudum Arelatensem Episcopum Pelagius I. *Majorum nostrorum cupientes inhærere vestigiis, caritati tuæ per universam Galliam Apostolicæ sedis vices injungimus*. Virgilium Arelatensem Gregorius Magnus eadem dignitate auxit in omnes Ecclesias Childeberti Regis Imperio circumscriptas: *Opportunum perspeximus in Ecclesiis, quæ sub regno præcellentissimi filii nostri Childeberti Regis sunt, secundum antiquam consuetudinem fratri nostro Virgilio Arelatensi Episcopo vices nostras tribuere* (6). Ita Primatus dignitas, quæ personarum meritis magis, quam Sedi donari, ideoque temporaria fore videbatur, toties innovata & in successore propagata, perpetua quodammodo evasit, Sedique affixa est.

VIII. Ex Epistolis Gregorii Papæ VII. (7) immo & Nicolai I. apertissime demonstratur, eorum ævo Primatum Arelatensem extinctum, oblitteratumque omnino fuisse. Simillimum autem veri est, cadente Clodovei stirpe regia, cum Majorum Palatii impotentia misceret & perturbaret omnia, cum profana, tum sacra, interclusam fuisse Gal-

(1) Ann. 422. 428. Ep. 3. (2) Ann. 425. Epist. 89. (3) Ann. 47. num. 52. (4) Ann. 500. 514. Ep. 1. 10. Ep. 6. (5) Conc. V. universale. Collat. 7. Conc. Gallic. Tom. 1. (6) L. 4. Ep. 50. 52. (7) L. 6. Ep. 2. Epist. 10.

Gallicanorum Præsulum, & inter se mutuo, & cum Arelatensi Primate concordiam: tumque Romanos Pontifices Gregorium II. & III. innovata ejusdem potestatis jura contulisse in Bonifacium, Apostolicæ sedis in Germania Legatum.

IX. Non tacendus autem Primatus interim Remensis, cui vivente sancto Remigio Galliarum pars obtigerat, cum pareret altera Arelatensi. Vices Apostolicas Remigio mandaverat Hormisda Pontifex in totum Clodovei regnum: *Vices nostras per omne regnum dilecti, & spiritalis filii nostri Clodovei, salvis privilegiis, quæ Metropolitanis decrevit antiquitas, tibi committimus*. Hanc Epistolam Flodoardus historiæ suæ intexuit (1), ejusdemque rei auctor est Hincmarus. Sed cum Hincmarus suorum, suæque Ecclesiæ jurium retinentissimus, non dicat hujus dignitatis hæreditatem ad successores venisse, hinc facile intelligitur, eam Ecclesiæ non fuisse tributam, sed commodatam Remigii personæ. Denique cum dicat Primatum in aliquas tantum Provincias Remigio fuisse collatum: *Per Belgicam, & quasdam Provincias Gallicanas* (2); hinc collige tum Provincias, quæ Alarico Visigothorum Regi suberant, nempe Aquitanias tres, & primam Narbonensem: tum eas, quæ sub ditione erant Gundebaldi Burgundionum Regis, scilicet Lugdunensem, I. Narbonensem II. & omnes pene Viennenses, a jure Primatus Remensis immunes absolutasque prorsus fuisse, eique proinde non obtemperasse, nisi duas Belgicas, Lugdunensem III. IV. & V. & Germaniam.

X. Primatum Remigio concessum ad ejus quoque successores manasse, augurantur aliqui, tum ex ejus testamento, quo jubentur illi tres, quatuorve nonnunquam advocare Metropolitanos: tum ex Concilio Episcoporum quadraginta, Præsidente Sonnatio Remensi Episcopo, temporibus Childeberti Regis: tum denique ex eo, quod Arelatensem Primatiam iisdem finibus arctaverit Gregorius Magnus, quibus Childeberti regnum continebatur (3). Si cui satis firma videatur his fundamentis innixa sententia; negari certe non poterit, quin Primatus Remensis una cum stirpe Clodovei tum interierit, cum & in regno, & in Ecclesia sus deque verterentur omnia. Tunc enim pleræque Galliarum Ecclesiæ Pastoribus viduatæ luxerunt perdiu, atque in primis Remensis, auctore idoneo Hadriano Papa: *Remensis Ecclesia per multa tempora & per multos annos sine Episcopo fuit* (4). Idem affirmat sanctus Bonifacius in Epistola ad Zachariam Papam, uti mox referemus, ubi sermo erit de Primatu Moguntino, quo Bonifacius idem in Ecclesias Franciæ, Germaniæque donatus fuit.

XI. Multa nos præclarissime docuit, quæ huc spectent, Cointius noster in Annalibus Ecclesiasticis Francorum (5): 1. Cum Clodoveus mortem obierit anno 511. Symmachus autem anno 514. hinc necessario statuendum esse, a Symmacho, non ab Hormisda, Remigio concessum fuisse Primatum in omnes regni Clodovei Metropolitanos, postquam Regum tunc iste maximus Christianæ fidei nomen dedit: *Per omne regnum Clodovei, quem nuper cum integra gente convertisti*. 2. Et quoniam Arelatensis Primatus Remensi creato minui arctarique nonnihil videbatur, Arelatensi attributum præterea fuisse a Symmacho, quidquid vel ex Italia Ostrogothi, vel Visigothi ex Hispania in Gallia, & Hispanis obtinerent: *Si quis de Gallicana, vel Hispana regionibus ad nos venire compulsus fuerit, cum fraternitatis tuæ notitia iter arripiat*. Ex scripto, id est ex Epistola Symmachi ad Cæsarium Arelatensem, quam Sirmondus publici juris fecit. 3. Ceterum cum Vigilius Papa Auxanio Arelatensi contulerit Primatum in omne Childeberti regnum, anno post Remigii excessum duodecimo; cumque Childeberti regnum pars esset non parva regni Clodovei: hinc satis manifeste, patet Primatum Remensem cum Remigio desiisse. 4. Pontificiam Sedem regente Symmacho, Primatus Remensis in omnes Francici regni Ecclesias dominabatur. Arelatensis vero Primatus jus dicebat

(1) L. 1. c. 15. (2) Epist. 6. c. 18. (3) Flodoar. L. 2. c. 5. (4) Ep. ad Tilpinum. (5) Cointius ad Annos 508. n. 58. 533. n. 39. 545. n. 4. 599. n. 4. 604. n. 9.

in omnes Gotthicæ dominationis Provincias, sive in Gallia, sive in Hispania. Sed postquam pulsi sunt e Gallia Gotthi, tunc a Vigilio Papa Auxanium Arelatensem Vicarium Apostolicæ Sedis constitutum esse super omnes Ecclesias, quas Metropolitico regebat jure, & super eas præterea omnes, quæ Childeberti in regno essent, disertis verbis significant Pontificiæ litteræ. Regnabant tunc in Gallia diviso inter se regno Childebertus, & Chlotarius fratres, eorumque ex fratre nepos Theodebertus. Primatum Arelatensem statui solus petiit, solus obtinuit Childebertus. 5. Pelagius, qui Vigilio successerat, Primatiam contulit Sapaudo Arelatensi *per universam Galliam*; quod æquum est interpretari per omne Childeberti, & Chlotarii regnum. Ne simile quidem veri est, quod Narbo, finitimæque urbes, quæ Visigothis Hispaniæ adhuc parebant, huic Primati fuerint obnoxiæ. Quamdiu Pontificatum Arelatensem Sapaudus sustinuit, tota ejus Apostolico Vicariatui morem gerebat Gallia, quamvis nunc in duos, nunc in tres, quatuorve Reges secta. Gregorius Magnus vices suas non credidit Virgilio, nisi in regnum Childeberti II. hoc est in Austriam, Burgundiamque, cum Neustria tunc Chlotario subesset. 6. Vicariatus hic Apostolicus a Romanis Pontificibus, non Ecclesiæ, non Sedi, sed personæ indulgebatur. Singulis Arelatensibus Episcopis concedebatur, & quidem flagitantibus tum ipsis, tum in eorum gratiam Regibus. Perspicue id liquet ex Pontificum litteris ad Cæsarium, Auxanium, Aurelianum, Sapaudum, & Virgilium datis, qui omnes in Episcopatu Arelatensi alii aliis successere. Biennio tantum eam Sedem implevit ante Virgilium Picerius, ideo nec per tempus ei licuit sacras vices has impetrare. Post Virgilium, quem hac dignitate auxerat Gregorius Magnus, nullius Archiepiscopi Arelatensis mentionem fieri videas, qui eo sit privilegio usus. 7. Eruditissimo denique horum Annalium conditori visum est, si Vigilius, & Gregorius Magnus Arelatenses Episcopos Pallio, & eo, qui Pallio hærebat quodammodo, Apostolico Vicariatu donare recusarint, nisi ex assensu Imperatorum, id eo factum esse, quod Justinianus primum, & ejus exinde successores, nec ipsos summos Pontifices sine suo consensu Apostolicam Sedem conscendere paterentur.

CAPUT XXXI. *P. 2. l. 1. c. 7.*

Rursum de Primatibus Galliæ, Germaniæ, Angliæque, sub Imperio Regiæ stirpis Clodovei.

I. Cadente Clodovei stirpe Regia, occidere in Gallia Archiepiscopi, & Primates.

II. Missus tunc a Papa Bonifacius, & Ecclesiasticam reparat disciplinam, & Moguntiæ constituitur ipse Archiepiscopus, & Primas.

III. Restituit Metropolitanos in Gallia, quibus & Pallium impartiri obtinet; atque adeo novi generis Primates facit, hoc est Metropolitas ejusmodi, qui Primati nulli alteri obnoxii essent.

IV. Probatur novus hujusmodi Primatus.

V. Quem habuit Primatum in Gallias Bonifacius, id personæ fuit privilegium: sedis vero Moguntiæ, quem in Germania, si Papæ consilium & voluntatem spectes.

VI. Augustinum in Anglia Primatam Gregorius Magnus instituit.

VII. VIII Eam in rem multa observantur. Quam essent privatis Ecclesiis utiles hi Primatus.

IX. De Primatu Cantuariensi.

I. QUæ stirpi Clodovei regiæ finem attulere, & quæ conflagarunt tunc bella civilia: ea rem Ecclesiasticam fere non minus, quam publicam afflixere. Nam teste beato Bonifacio in suis ad Zachariam Papam litteris, Episcopatuum pars maxima, aut laicis conferebatur, aut iis Clericis, quorum vita longe turpior esset quam laicorum. Nulla tunc in Galliis Concilia, Archiepiscopi nulli. Erant tamen Metropolitæ non pauci. In his ergo Bonifacii verbis Archiepiscoporum nomine significari videntur Primates Arelatenses, qui proinde tunc creari destitere; unde erat occasio & necessitas excitandæ Moguntinæ Primatiæ: *Franci, ut Seniores dicunt, plusquam per tempus octoginta annorum Synodum non fecerunt,*

verunt, nec Archiepiscopum habuerunt: nec Ecclesiæ Canonicæ jura alicubi fundabant, vel renovabant. Modo autem maxima ex parte per civitates Episcopales sedes traditæ sunt laicis cupidis ad possidendum, vel adulteratis Clericis, scortatoribus, & publicanis sæculariter ad perfruendum. Hic erat tunc desperatissimus Ecclesiæ Gallicanæ morbus, cui mederi commodius non potuere Pontifices, Gregorius II. Gregorius III. & Zacharias, quam Bonifacii Legatione, & Apostolico Vicariatu. Ita censet & Hincmarus Archiepiscopus Remensis: *Gregorius II. & III. Bonifacium Legatum Apostolicæ Sedis, ad reformandam Christianitatis religionem, primo Presbyterum, postea vero Episcopum ordinatum direxerunt. Cui per annos viginti quinque in eadem prædicatione sine sede Cardinali laboranti, præfatorum successor Zacharias Papa formavit ad locum, &c.* (1).

II. Apostolici ergo Legati munia, Missiones, & potestatem omnem Vicarii Apostolici explicuit Bonifacius, per omnes Galliæ, Germaniæque Ecclesias, Sedi ipse, Ecclesiæque defixus nulli; donec aliquanto post tempore (2) Zacharias Metropolitam fecit Ecclesiæ Moguntinæ, cui & Primatus affixit dignitatem. Eo nomine Bonifacius Suessione Pipinum innuxit Regem, & Moguntini deinceps Metropolitani principatum honoris & potestatis inter Germaniæ Præsules adepti sunt. Ita affirmat Marianus Scotus: *Pipinus in civitate Suessionum a sancto Bonifacio Archiepiscopo in Regem unctus, regni honore sublimatus est; & ob id deinde post Papam secundus habetur Moguntinus Archiepiscopus, usque in hodiernum diem* (3).

III. Multa novus Primas ex Episcopis Galliæ, & Germaniæ habuit Concilia, quorum nonnulla in editionibus Conciliorum legas. Metropolitanos constituit Rotomagi, Remis, & Agendici Senonum, ut patet ex Epistolis Zachariæ, & ex historia Flodoardi (4). Pallium ipsemet illis a sede Apostolica concedi obtinuit, atque ita illos tum a Primatus sui jure absolvit, tum Primates ipsos suo quodam modo fecit esse, obscuriore quidem illo, sed permagni tamen deinceps momenti. Scitissime enim animadvertit Hincmarus, alios esse Primates, qui in Metropolitanos potestatem exerceant, & hos esse primi ordinis Primates; alios autem Primates etiam dici, quibus nulli quidem Metropolitani pareant, sed nec vicissim ipsi ulli subjaceant sive Metropolitano superiori, sive Primati: sed nullo interposito medio a prima pendeant Sede. En Hincmari verba, quibus hanc secundam retegit Primatum classem: *Quibus Canonum Decretis, & Sedis Romanæ sententiis claret, eosdem Metropolitanos Primates esse singulos singularum Provinciarum, qui ex antiqua consuetudine, & Apostolica traditione, & convocare Synodos, & ordinare Episcopos, & ordinari a Provincialibus, sine cujusquam alterius Primatis interrogatione possunt, & disponere regulariter quæque per suas Provincias queunt, &c. Illi autem Archiepiscopi, vel Metropolitani, qui hæc sine consultu Primatis non possunt exequi, Archiepiscopi tantum, vel Metropolitani habentur* (5).

IV. Neque vero putes, quæ dixit Hincmarus, ad commendationem dignitatemque Ecclesiæ suæ extollendam, ingeniose ab eo conficta esse. His enim nihil solidius, nihil apud antiquos constantius. Primis enim quatuor, aut quinque sæculis, Metropolitanus quisque dicebatur *Primas, Episcopus primæ Sedis.* Quinto vero, sexto, septimoque sæculo, cœpere in Occidente Metropolitani quidam Metropolitanis aliis subjici, qui ad Exarchorum, Vicariorumque Apostolicorum dignitatem provecti fuerant; quibus tandem & Primatum nomen additum est. Ergo Metropolitani, qui recentioribus his Primatibus nunquam subjecti fuere, non immerito arrogarunt & ipsi sibi Primatum nomen. 1. Quod nihil aliud ea in re, quam antiquum nomen usumque retinerent. 2. Quod nullis suis rebus immutatis, nullo de novo præstituto sibi Primate, cum nemini, nisi Papæ essent obnoxii, peræque ut recentissimi hi Primates, non injuria Primates dici, & nominis gloria

---

(1) Ep. 6. c. 19. (2) Ann. 751. (3) Lib. 3. (4) Hist. Rom. L. 2, c. 16. Ann. 744. Bonif. Ep. 1. 4. 5. (5) Opusc. 16. c. 35.

ria frui volebant. 3. Quod Archiepiscopi Rothomagensi, Remensi, ac Senonensi, sua velut consignata firmataque esset Primatus dignitas, accepto a Pontifice Pallio, quippe quod hactenus Primatibus solum, Vicariisve Apostolicis conferri soleret.

V. Hinc illud emergit, cum per Gallias, Germaniasque jussus est Bonifacius fungi vices Apostolicas; illud intercessisse discriminis, quod privilegium illud honoris & potestatis, quod ad Gallias attinet, personæ collatum esset Bonifacii, non Ecclesiæ: quoad Germaniam vero, etiam Ecclesiæ. Id verbis his suæ ad eum Epistolæ insinuabat Zacharias: *Non solum Bojoariam, sed & omnem Galliarum Provinciam, nostra vice per prædicationem tibi injunctam studeas reformare* (1). Quemadmodum autem innovato identidem, continuatoque privilegio, Primatus Arelatensis, qui personæ primo illigatus fuerat, factus est perpetuus: ita ex adverso Moguntinus, qui ab ortu suo in Germaniam perpetuus fuerat, solius tamen personæ fuit, quippe qui cum Bonifacio extinctus una sit. En Zachariæ ad Bonifacium scribentis verba. *Beati Petri auctoritate sancimus, ut Ecclesia Moguntina perpetuis temporibus tibi &, successoribus tuis in Metropolim sit confirmata; id est Tungris, Coloniam, Vormaciam, Spiraciam, & Trectis, & omnes Germaniæ gentes, quas tua fraternitas per suam prædicationem Christi lumen agnoscere fecit* (2). Si valuisset hoc decretum, Moguntiæ non Metropolitana tantum, sed & Primatialis potestas in posteros convaluisset. Sed hanc Zachariæ constitutionem aut omnino usu receptam non fuisse, aut non multo post oblitteratam, liquidum sit non tantum ex iis, quæ dicta sunt supra de Gallis Metropolitanis, Pallio, & Primatum nomine gaudentibus, sed ex iis etiam, quæ mox dicentur de Colonia, & Ultrajecto. Bonifacio tam multa obstitere, & ut angustiorem Metropolim, & Primatum breviorem habuerit, quam voluisset Zacharias, ac speraffet. Adde quod Bonifacius suffecto in sede Moguntina ante obitum suum Lullo Presbytero, ut ad Frisonas pergeret, ubi ipsum desponsa manebat Martyrii palma, susceptoque deinde Sedis Ultrajectinæ vacantis regimine, non potuit quam habebat personæ suæ adglutinatam Sedis Apostolicæ Legationem, in Ecclesiam transmittere Moguntinam (3). Harum rerum testes locupletissimi sunt, qui vitam Bonifacii litteris mandavere Villibaldus, & Otholonus.

VI. Ad Anglos nunc veniendum nobis est, ad quos missus a Gregorio Magno Augustinus Monachus cum aliis ejusdem propositi consortibus venerat, dux ipse operis, ut fidei Christianæ lumen inferret, tum Anglis, tum complurimis gentibus, quarum colluvies in Magnam Britanniam exundaverat, prostraveratque quidquid ibi Imperii Romani gloria, ut fidei Christianæ sanctitate hactenus floruerat. Augustinum Pallio donavit Gregorius, jussum Sedem suam Londini collocare, & duodecim creare Episcopatus, Londinensi Metropoli parituros, cujus Præsules Pallio a Romana sede semper donandi essent. Jusserat & Eboracum ab eo mitti Antistitem, & felices exitus si res haberet, lapsu temporis alteram ibi condi Metropolim, a qua duodecim quoque penderent Episcopatus; facta spe mittendi & ad Eboracensem Metropolitanum Pallii, ita ut tamen Augustino, quandiu in vivis ageret, obnoxius esset Eboracensis; eo autem extincto, absolutus esset omnino a iure Londinensium Metropolitanorum. Adscribenda nunc sunt Gregorii verba: *Usum tibi Pallii concedimus, ita ut per loca singula duodecim Episcopos ordines, qui tuæ ditioni subjaceant: quatenus Londoniensis Episcopus civitatis semper in posterum a Synodo propria debeat consecrari, atque honoris Pallium ab hac Apostolica Sede percipiat. Ad Eboracum vero civitatem te volumus Episcopum mittere, ut ipse quoque duodecim Episcopos ordinet, ut Metropolitani honore perfruatur, quia ei quoque Pallium tribuere proponimus, quem tamen tuæ fraternitatis volumus dispositioni subjacere. Post obitum vero tuum ita Episcopis, quos ordinaverit, præsit, ut Londoniensis Episcopi nullo modo ditioni subjaceat. Sit vero inter Londonia, & Eboracæ ci-*

(1) Morin. Exerc. Eccl. l. 2. c. 26. Epist. 5. (2) Concil. Gall. T. 1. p. 581. (3) An. 752.

civitatis Episcopos in posterum honoris ista distinctio, ut ipse prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus (1).

VII. Multa hinc exculpi debent magni omnino ponderis in rem nostram. Primatus enim his emicat primæ quidem classis, sed personæ Augustini proprius: non Sedi, non Ecclesiæ, non successoribus communicandus: sed peculiari & sanctimoniæ, & eruditioni Augustini merito concessit: *Fraternitas tua omnes Brittaniæ Sacerdotes habeat subjectos, quatenus ex vita & lingua tuæ sanctitatis, & recte credendi, & bene vivendi formam percipiant* (2). Duæ post mortem Augustini Primatiæ secundæ classis in Anglia surgebant, Londini, & Eboraci, quarum Metropolitani juris alter in alterum nihil prorsus obtinebant, sedendi vero ordo ab ordinationis antiquitate repetebatur. 3. Pallium hic mittitur, ut insigne ejus potestatis, quam Græci *αὐτοκεφαλίαν* dicebant, quasi independentiam dicas, qualem Cypro Insulæ nonnumquam Concilia ipsa assignarunt. 4. Habes & hic justissimas causas unius Metropolitani supra alios promovendi, & majori auctoritate armandi; cum unus aliis eminet, ut eorum parens, ut Ecclesiarum conditor, ut gentis Apostolus: cujusmodi erat inter Francos Remigius, Augustinus in Anglia, in Germania Bonifacius. 5. Student summi Pontifices æqualitatem, libertatem, concordiamque alere inter Episcopos: ideo enim Primatias non instituunt, nisi temporarias & breves, ubi diuturniores aut perpetuos non postulat necessitas, utilitasque ingens Ecclesiarum. Ita Gregorius, excedente e vita Augustino, Eboracensem absolvit ab illius Ecclesiæ vinculo Metropolitanum: & post Bonifacii obitum Zacharias antiquæ libertati reddidit Galliæ Metropolitanos. 6. Hinc argumenti satis est, ut existimemus, si quando olim Vicariatus Apostolicos voluerint Romani Pontifices esse perpetuos; quod genus fuere, qui concessi quondam sunt Thessalonicæ, Justinianæ, Arelati, Hispali, Toleto, Moguntiæque: uni Ecclesiarum utilitati eos inservisse, & hoc uno stimulo impulsos fuisse, ut novi aliquid jugi Ecclesiis, & Metropolitis; quo fiebat, ut jam non possent sine Primatis assensu, vel celebrare Concilia, vel Episcopos ordinare, vel a suis ipsi consecrari Suffraganeis. Nec Justinianus Imperator pervicisset hujusmodi Apostolica delegatione illustrari suam Novam Justinianam, nec Cindesiunthes Toletum, nec Gothi, Longobardique Reges Aquilejam, nec Moguntiam Carolomannus, & Pipinus vix multis precibus exorassent ornari ejusdem dignitatis splendore, si vel in mentes eis venire potuisset, novas has esse artes & insitatas machinas propagandæ dominationis Romanorum Pontificum, & novo servitutis jugo opprimendæ antiquissimæ libertatis Ecclesiasticæ in suis regnis. Sensere igitur illi longe aliter, novum scilicet hinc Ecclesiis suis splendorem accedere, qui & in ipsum etiam Regnum refunderetur, libertatemque & Antistitum, & Ecclesiarum eo majorem fore ac firmiorem, quod apud sese, id est ab Exarcho proprio, sive Primate, causæ quæque majores finirentur. Quis enim nescit Concilium Nationale libertatis Ecclesiasticæ in unaquaque gente invictum esse propugnaculum? Illud autem primarium est jus Primatis, Concilium Nationale cogere, ibique quæcunque decidi sine Papa, sine Roma possunt definire.

VIII. A vero ergo & æquo proprius aberis, si ita existimes, eo maxime & frequentissime ad Primatum institutionem instigatos fuisse Reges, & Pontifices, quod disciplinam Ecclesiasticam, vel integram servari, vel integritati suæ reddi perciperent, vel Christi fidem in Gentes etiam tum barbaras disseminare. Ruente Regno labefactata fuerat & Ecclesia, cum illius reparator futurus in Galliam, ac Germaniam advolavit Bonifacius. In Anglia interierat Religio Infidelium gentium innumerabili multitudine in eam infusa, cum eo missus est Augustinus, novæ & victricis gentis debellator futurus, Apostolusque. In Hispania ab Arianis, Barbarisque gentibus ad extremas angustias redacta erat prisca fides, pietasque, cum Apostolici instituti sunt ibi Vicarii, ac tum maxime cum a Gregorio Magno Leander Hispalensis, cujus opera Re-

(1) L. 7. Ep. 15. (2) Ibidem.

Recaredus Rex ac tota gens Visigothorum ad primævam fidem Catholicamque rediit unitatem. Præluxerat toto ante sæculo Remigius, Vicarius & ipse primæ Sedis, Francorum Rege, genteque tota ad Christi fidem primum perductis. Satis dilucide superius Leo Papa demonstravit, Illyricum Apostolico Vicario muniendum fuisse, quod ab urbe illud esset remotius, & barbaris Nationibus.

IX. Porro non Londini Sedem, ut sanxerat Gregorius, sed Cantuariæ Augustinus fixit: quod ibi extructam a fidelibus, priscorum Romanorum, aut potius Britannorum reliquiis Ecclesiam Salvatoris pervetustam invenisset (1). Obsequutus prædecessorum suorum exemplo moribusque Honorius Papa, misit in Angliam Pallia duo, Cantuariensi alterum, alterum Eboracensi Episcopo, servata semper inter utrumque æquabili potestate: *Is, qui superest, consors ejusdem gradus, habeat potestatem alterum ordinandi in locum ejus, qui transierat, Sacerdotem, ne sit necesse pro ordinando Archiepiscopo ad Romanam usque civitatem fatigari, per tam prolixa terrarum, & maris spatia* (2).

CAPUT XXXII. *P. 2. l. 1. c. 8.*

De Primatibus, Vicariisque Apostolicis, eorumque Juribus, observantur aliqua in communi

I. Probatur multis rationibus, Primatum ei Provinciæ addictum non fuisse, quæ prima esset inter cognomines.

II. Vetat Carolus Magnus, ne Metropolitani sibi nomen arrogent Primatum.

III. Varia Primatum jura.

IV. Utraque simul instituebantur auctoritate conspirante, laica & Ecclesiastica.

V. Hæc utriusque potestatis amica conjunctio, pacandis contentionibus accomodatior, quam subtilis & elimata jurium disceptatio.

I. Aliqua hic generatim de Primatibus observabimus, & illorum statim refellendo errori incumbemus, qui hac in opinione sunt, Metropolitanum ejus Provinciæ, quæ inter multas cognomines prima esset primatem suo quasi jure, atque Exarchum fuisse. At contra, 1. vel hinc concerpi & exsibilari posset ea sententia, quod Provinciarum partitio ab Imperatoribus ad civilem politiam facta, & cui se plerumque Ecclesiastica administratio accomodavit, ejusmodi esset, ut nulla civilis Metropolis quidquam sibi juris in alias arrogaret. Idem ergo potius de Metropolibus Ecclesiasticis fuerat augurandum. Ita decrevit Theodosius Imperator, cum Phœnicia prius una in Phœnicias duas secta est: nec enim novam Berythi Metropolim a Tyro Metropoli antiquissima pendere passus est: *Utraque dignitate simili perfruatur* (3).

2. Prioribus quatuor sæculis, par & eadem fuit Metropolitanorum in Gallia potestas. Nec aliud ea ætate, vel in Conciliis, vel in Pontificum decretis crebrius enixiusque inculcatum, quam ut suis singuli juribus illibatis gaudeant Metropolitæ: ne quis eorum in Collegas quidquam audeat: ut suam quisque cum Synodo Provinciali juxta Apostolicos, Nicænosque Canones Provinciam tegat. Quod si quid Patroclus, si quid Hilarius Arelatensis in Collegarum Provincias ausi sunt, illos, ut dictum est, pro summo quo ardent zelo, pro summa auctoritate Pontifices intra legitimos coercuere, liberaque inter Episcopos omnes & æquabilia jura juxta Canones servavere.

3. Solus in Asia Ephesinus Episcopus, in Cappadocia Cæsariensis, & Heracleensis in Thracia constituendi Exarchatus sui occasionem inde sumpsere, quod eorum & civitas, & provincia in rebus civilibus supra ceteras Diœcesis majoris civitates, & provincias, primas obtineret. Verum haud diuturna fuit nova hæcce dignitas. Id enim fundamentum, cum parum stabile erat, tum a purissimis Ecclesiæ legibus alienum. Denique eadem prorsus fuit, aut eadem certe prætexta fuit causa, ut tres hi Exarchatus a Constantinopolitano Patriarchatu absorberentur, quod Con-

(1) Beda l. 1. c. 33. (2) L. 2. c. 17. 18. &c. (3) Cod. l. 11. L. un. de Metrop. Beryt.

Constantinopolis jam Imperii Caput esset.

4. Exarchatus autem, sive Patriarchatus alii alia omnino fundamenta, eaque firmiora habuere. Roma, Alexandria, Antiochia ad perpetuandam Sedis Petri successionem Principatum summum adeptæ sunt. Hierosolyma ad Apostolicum Jacobi thronum nova in urbe Ælia excitandum, Constantinopolis, & Justiniana prima in summum quendam dignitatis apicem provectæ sunt, ex necessaria dispensatione, ut Imperatoribus gratificaretur, & vicem aliquam beneficiorum rependeret Ecclesia, quam illi novis subinde beneficiis cumulabant. Ceteræ urbes hac eadem Exarchatus Ecclesiastici gloria, & potestate muniebantur, ut inexpugnabilia quædam hæc essent præsidia adversus barbaras Nationes, quæ in fines Imperii irrumpebant, ut Imperio simul Romano, & Christiano nomini extremum afferrent exitium. Sic Primas Arelatensis apud Burgundiones, & Gotthos, apud Francos Remensis, Moguntinus apud Anglos, & Saxones Cantuariensis, Hispalensis, & Tarraconensis apud Gotthos, Alanos, & Vandalos, Ecclesiæ fideique defensionem suscepere. Eo enim demum tempore Primatus isti constituti sunt in Occidente, cum in excidium & Imperii, & Ecclesiæ barbaricarum gentium colluvies hæc inundavit: sed altius consulens Numinis providentia illas ipsas Gentes per hos maxime Exarchos Religioni, & Ecclesiæ suæ tandem substravit, per easque varia excitavit Imperia, quæ Christiani Imperii propugnacula essent invictissima.

5. Quas in Occidente Primatias erexit constituto Vicario Apostolico Romanus Pontifex, hæ nequaquam primariæ inter cognomines Provinciæ assignatæ sunt. Is enim Lugduno, Bituricis, Treviris, Coloniæ, atque Londino tributus esset honos, si prima Lugdunensis, prima Aquitanica, prima Belgica, prima Germanica, & ipsum Angliæ caput in id dignitatis fastigium vocata essent. At quam aliis in civitatibus statuti sint Vicarii Apostolici, satis superque jam declaratum est.

6. Primatem Corinthi Gregorius Magnus in Epistolis suis commemoravit, misso ad eum Pallio, concessoque ut Peloponneso præesset, cujus erat Metropolitanus; præesset simul & Helladii, ubi Metropolis civitas Athenarum: quæ in duas postea Provincias secta est. Servire se antiquæ consuetudini in eo testificatur Gregorius: *Dum hoc sibi, & antiquæ consuetudinis ordo defendat* (1). Exciderat pene nobis hic Primatus, qui rursus argumento est, non illi dicatos fuisse Provinciæ Primatus, quæ inter cognomines primo loco numerarentur.

7. Idem Gregorius, cum duas in Anglia Provincias, duasque Metropoles instituisset, utramque ab alterius jugo absolvit, ut legibus Ecclesiæ, & receptis passim moribus obsequeretur. Postremo denique auctor est Hincmarus, quanquam Trevirorum civitas primæ Belgicæ, Remorum secundæ caput esset, inveteratam hanc tamen & illibatam viguisse consuetudinem, ut qui ex his Metropolitanis ordinatione prior esset, is primas etiam honoris, & sedis haberet prærogativas: *Ecclesiæ Remensis, & Trevirensis, comprovinciales atque sorores, ex auctoritate & ex antiqua consuetudine habentur: ea conditione, ut qui prior earum fuerit Episcopus ordinatus, prior etiam habeatur in Synodo, & sibi mutuo consilio & auxilio foveantur, atque fulciantur* (2). Quæ Provinciæ utriusque in Concilio uno sancta societas & conditio, ejus simillima est, quam voluit in Anglia esse Gregorius: & quæ primis Ecclesiæ sæculis solebat esse, quando stimulante utilitate Ecclesiæ, & fraterna inter se caritate devincti Metropolitæ plures, ad Synodum ipsi conveniebant.

II. Ceterum ne quis in posterum sine certo jure, id est, sine delegatione Sedis Apostolicæ, & ejusdem Nationis Episcoporum consensu, Primatis nomen usurparet: & ne Metropolitani eodem amplius nominis honore abuterentur, quod eo olim Metropolitæ omnes usi essent: eam in rem Constitutionem edidit Carolus Magnus, quam leges, si voles, in ejus Capitularibus.

(1) L. 4. Ep. 55. 56. (2) Flodoar. l. 2. c. 13. & 20.

Nec obscura ejus vel ratio esse potest, vel æquitas. Nova quippe Ecclesiæ disciplina novam ei nomini significationem invexerat, ut non alii tunc intelligerentur in Occidente Primates, quam qui vices Apostolicas gestarent: *Ne alii Metropolitani appellentur Primates, nisi illi qui primas Sedes tenent, & quos sancti Patres Synodali & Apostolica auctoritate Primates esse decreverunt. Reliqui vero, qui alias Metropolitanas sedes sunt adepti, non Primates, sed Metropolitani vocentur* (1).

III. Quod ad Primatum jura attinet, pluribus jam supra de illis. Omnia fere congessit Leo Papa in sua ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum Epistola (2). Docet enim ejus esse muneris: 1. ut Episcopos, & Metropolitanos electos ante confirmet, quam ordinentur. 2. Ut lites dirimat, quæ in Concilio Provinciali decidi nequiverint. 3. Concilium Nationale ex toto Exarchatu convocet. 4. Curet, ut per omnes ditionis suæ Ecclesias, disciplinæ Ecclesiasticæ leges sanctissime, & quam diligentissime observentur. Si cui malo mederi non possit, Pontificem admoneat. 5. Denique Metropolitanis, Episcopis, cæterisque Clericis, qui patria exire & Ecclesiis suis abesse volent, formatas det seu communicatorias litteras. Hæc prima Ecclesiæ ætate ante annum quingentesimum, hæc secunda similiter obtinuere, usque ad annum octingentesimum.

IV. Unum superest enucleandum de Primatibus Vicariisque Apostolicis, nimirum ut cum Principum temporalium, Episcoporumque consensu instituerentur. Docuit supra Carolus Magnus Primates constitui: *Synodali, & Apostolica auctoritate*. Ubi habes consensum ejus gentis Episcoporum. Primatum Justinianæ primæ obtinuit a Pontifice Justinianus ipse. Primatem seu Patriarcham Aquilejæ patrocinio & auxilio suo fovebant, ut mea fert opinio, Reges Longobardi. Cœpit, ut supra dictum est, Rex aut Regum nepotum suorum tutor Guntramnus, quod erat Lugdunensi Episcopo datum, ut Patriarcha diceretur, id auctoritate sua defendere. Quæ erat velut Primatus tessera, Pallium, multo tempore nonnisi consentiente Imperatore, & postulantibus Regibus, a Pontifice concessum est Episcopis. Convenerat sine dubio inter Childebertum Regem, Pelagiumque Papam, de universo illius regno Primati Arelatensi subjiciendo. Ideo nonnisi petente Rege misit Pontifex ad Arelatensem Pallium, cum Apostolicis vicibus: *Litteras nostras præfato Consacerdoti nostro Sapaudo, secundum petitionem vestram direximus, usum Pallii pariter concedentes* (3). Hæc Pontifex ad Childebertum Regem. Gallorum Dux & Princeps Carolomannus Bonifacium Papæ Legatum cum Concilio Liptinensi in Archiepiscopatus possessionem misit: *Per consilium Sacerdotum religiosorum, & Optimatum meorum ordinavimus per civitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium* (4).

Zacharias ipse de eodem ad Episcopos nostros Vicariatu hæc scribebat: *Habetis itaque nostra vice, ad confirmandam dilectionem vestram, & collaborandum vobis in Evangelio Christi, Bonifacium Archiepiscopum Apostolicæ Sedis Legatum, & nostram præsentantem vicem* (5). Ad Angliæ Reges Gregorius Magnus plures perscripsit Epistolas, cum ad eos Augustinum misit, Ecclesiarum restauratorem. Supra jam ostendimus, Cindesuinthis Regis precibus cessisse Pontificem, ut Primatus Hispali Toletum transferretur.

V. Subtiliter & elimate de Principum, Pontificum, & Episcoporum potestate, potestatisque certis limitibus disceptare, alienum est a nostro hic instituto. Adde quod & infinitum id foret & infructuosum. Tuenda sunt ea potius, quæ communi ultro citroque consensione, & utilitate facta sunt, quam quæ fieri potuere. Una sit regula caritas, quæ totum Ecclesiæ corpus, caput & membra, summa imaque vegetet: non cupiditas inquieta semper & præceps eorum, qui gloriam & principatum aucupan-

(1) L. 7. c. 336. (2) Ep. 86. c. 6. (3) Peleg. Ep. 7. (4) Anno 743. Concil. Lip. t. c. 2.
(5) Concil. Gall. to. 2. p. 549.

pantur, vel eo nomine ignobilem, quod a quiete & pace publica abhorreat. Friget, languetque pietas, & Religio Pontificum, frustranturque optima quæque eorum consilia, nisi mundi Principes obsecundantes habeant; nec auspicatos habent usquequaque exitus, nisi consensione firmentur & conspiratione Episcopalis Collegii. Necesse est ergo, Pontificali, Episcopali, Regiaque auctoritate consentiente perfici res istiusmodi, Sacerdotii, Regnique rationibus implicatas.

CAPUT XXXIII. *P. 3. l. 1. c. 5.*

De Primatibus, & Exarchis per Occidentem, & Orientem, imperante Carolo Magno, ejusque stirpe Regia.

I. Primates in Occidente non fuere, nisi qui vices sustinebant sedis Apostolicæ. Eversa Arelatensi Primatia, primus eo honore perfunctus est Bonifacius, personæ ejus, non Sedi indulto.

II. Drogo Metensis Archiepiscopus Caroli Magni filius, Sergio Papa II. eadem ornatus dignitate, indigne & molestissime ferentibus rei novitatem Gallicanis Episcopis cessit, clarior abjecta, quam adepta potestate.

III. Eodem primæ Sedis Vicariatu Ansegisus Senonensis Archiepiscopus a Joanne VIII. ubi donatus fuit, Gallicani Episcopi tum Imperatori, tum Papa constantissime restitere.

IV. Personæ Ansegisi tantum id dignitatis collatum fuerat. Argumenta.

V. De Vicariatu, quem idem Joannes VIII. Rostanio Arelatensi contulit.

VI. An Primas etiam tunc diceretur Lugdunensis Archiepiscopus.

VII. Carolus Magnus nomine Primatis Metropolitanos interdicit.

VIII. Hincmarus Primates vocat ex Metropolitanis eos, qui nulli parent Primati. Quæ contra possint objici.

IX. Tilpinus Remensis in numero fuit Metropolitanorum.

X. De Primatu Cantuariensi.

XI. De Toletano.

XII. Avaricum Biturigum vere sub Caroli Imperio Primatum obtinuit, gessitque.

XIII. An Ticinensis, seu Papiensis in Italia Episcopus Primas fuerit.

XIV. In Oriente etiam per hæc tempora Primatiæ omnes, otiosæ, & jurisdictionis inanes fuere, solo nomine & titulo claræ.

I. Quod jam ad nauseam usque inculcatum est, Patriarchas eosdem fuisse, ac Primates, liquet rursum ab exemplo Bituricensis Archiepiscopi, qui tum demum Patriarchæ nomine cœpit fulgere, cum Regni Aquitanici Primas creatus est. Toto passim orbe Christiano, Imperiorum, Regnorumque principes Civitates eadem & nominis, & potestatis gloria floruere, Alexandria, & Antiochia, Roma vetus, & nova. Sed cum unus vere totum Occidentem complectatur Romæ Patriarchatus, qui hic Primates, seu Patriarchæ dicti sunt, non potuere nisi delegationem & vices Apostolicæ sedis obtinere. Ideo & Bonifacius hujusmodi potestate triginta & sex annis perfunctus, non aliam, quam Delegationis gloriam ostentabat, cum ad Stephanum II. Papam ita scriberet: *Si quid in ista Legatione Romana, qua per triginta & sex annos fungebar, utilitatis peregi, adhuc augere desidero* (1). Eodem illum Delegati nomine ornat Hadrianus I. in Epistola ad Tilpinum Remensem Archiepiscopum. Erat inter Metropolitanas civitates Moguntia, quippe quæ Germanicæ primæ caput esset. Sicubi obstrepit Otlonus in vita Bonifacii, de tristissimis illis intelligendus est temporibus, cum Metropoles omnes obrutæ jacebant, quod & Bonifacius jam ipse supra testificatus est. Quod prælibatum jam est autem de Primatu Moguntino ad vitam Bonifacii coarctato, id pluribus jam argumentis firmari operæ pretium est.

II. Post Bonifacii obitum, qui primus (2) assurrexit ad Apostolicum Vicariatum, is fuisse videtur Drogo Metensis sive Episcopus, sive Archiepiscopus, quo de alias. Cum enim patruus esset Imperatoris Lotha-

(1) Concil. Gall. t. 2. p. 7. 74. 75. (2) Ann. 844.

tharii, ejusque jussu Romam profectus, existimavit Sergius II. Papa, initurum se gratiam a Regiæ stirpis Francorum Principibus, si hanc Drogoni Legationem conferret in Gallias, & in Germaniam. Non temperavit sibi Hincmarus, quin primo quidem eum, qua exhilaratus fuerat lætitia, proderet in posteros, ex eo quod annis omnino octoginta, vel nonaginta etiam inter Bonifacii obitum, & Drogonis Legationem elapsis, Galliarum Metropolitani Primati prorsus nulli mancipati fuissent; Ecclesiasque suas solis Regum, & Romanorum Pontificum auspiciis freti administrassent. *Hactenus Provinciæ Cisalpinæ, temporibus Pipini Regis, & Caroli, ac Ludovici Imperatorum, sine hoc Primicerio vel Primate a sede Apostolica delegato, annos circiter nonaginta, viginti tres manserunt, Metropolitanis singulis suo jure servato, Apostolicæ sedis favore, & Principum suorum dispositione* (1).

Pari fuit hic Hincmarus tum animi magnitudine, tum moderatione. Drogonis enim primum retudit audaciam altius se efferentis: tum ejusdem postea modestiam justissimis laudibus affecit, in cœlumque extulit: ubi cessisse illum vidit Metropolitanorum conspirationi unanimi adversus ejus dignitatis novitatem invidiosam, qua ut unus extolleretur, deprimebantur omnes. *Quod affectu ambiit, effectu non habuit; & quod efficaciæ usu, non consentientibus, quibus intererat, obtinere non potuit, patientissime, ut eum decuit, toleravit; ne scandalum fratribus & consacerdotibus generans, schisma in sanctam Ecclesiam introduceret. Quem tantæ generositatis ac dignitatis virum quisque nostrum imitari debuerat, ne indebite appeteret, quod non habebat, qui sine contentione non exequi pertulit, quod adeptus fuerat.* Sergius quidem ut Episcoporum assensum eblandiretur, ostentaverat Drogonis dotes singulares prorsus, quod Caroli Magni filius, quod Imperatorem Regumque frater, & patruus, quod sanctitate morum conspicuus, quod eruditione prope singulari esset. Sed vicit hæc summi Pontificis encomia Drogo, vicit splendorem ipsum tantæ dignitatis modestiæ laude longe splendidiore. Ecquis enim ambigit, quin perstringere potuerit hæc repagula, Pontificia, Imperatoria, Regiaque suffragatione, & potestate subnixus? Concilii Vernensis II. Patres (2) hujus instituendæ dignitatis primos conatus eluserant magis, quam represserant, illud nimirum causati, tametsi meritis Drogo hunc dignitatis apicem æquaret, expectari debere tamen numerosiorem Synodum Metropolitanorum Franciæ, Germaniæque, quorum in eo causa vertebatur. *Expectandum, quam maximus cogi potest, Galliæ, Germaniæque conventum, & in Metropolitanorum, reliquorumque Antistitum inquirendum esse consensum, cui resistere nec volumus, nec valemus.* Hinc & inde ergo humanitati, caritati, & modestiæ serviebant; Drogoni abunde esse visum est, quod semel Concilio Metensi præfuisset, quodque Pallio uteretur Ludovici Pii precibus Roma misso, quod denique Apocrisarius Papæ, & Imperatoris Archicappellanus renuntiatus esset. *Ut una cum prædicto ministerio & Imperatoris, & Apostolicæ sedis, etiam usu pallii potiretur.* Hinc illi forsan additum frequentissime Archiepiscopi nomen, cum Metensis civitas locum nunquam habuerit nisi inter urbes Episcopales.

III. Non multis post annis (3) Carolus Calvus Imperator sistit ipse se Concilio Pontigonensi, inter Legatos Pontificios Roma advectos, Legatus & ipse; Conciliqoque obtulit Decretum Joannis VIII. Papæ, quo Vicariatus Apostolicus in Gallias, & Germanias cis Rhenum, Ansegiso Archiepiscopo Senonensi mandabatur. Aliquanto ante Romam profectus Ansegisus, eas artes machinasque explicaverat, quibus Carolo Calvo partum, & attributum fuerat Imperium. Primatis istiusmodi jus erat, ut Concilia cogeret, causas ibi decideret majores, decreta & desideria summi Pontificis Episcopis Gallicanis significaret, ipsumque vicissim Pontificem certiorem faceret de rebus quibuscunque ejus momenti, ut tanti esset eas ad illum referri: *Ut quoties Ecclesiastica utilitas dictaverit, sive in evo-*

(1) Hincmar. t. 2. p.727. (2) Ann. 844. c.1. (3) Anno 876. Pontigonense Concilium.

evocanda Synodo, sive in aliis negotiis exercendis, per Gallias, & Germanias Apostolica vice fruatur, & decreta sedis Apostolicæ per ipsum Episcopis manifesta efficiantur; & rursum quæ gesta fuerint; ejus relatione si necesse fuerit, Apostolicæ sedi pendantur, & majora negotia ac difficiliora quaque suggestione ipsius a sede Apostolica disponenda, & enucleanda quærantur. Flagitantibus Episcopis, ut legenda sibi permitteretur Epistola, quam ad eos hac de re Pontifex scripserat, constantissime recusavit Imperator. Itaque vicissim & Episcopi ipsi constantissime responderunt, obtemperaturos se Pontifici, salvis integrisque privilegiis Metropolitanorum, convenienter Canonicis Regulis, & iis Pontificum statutis, quæ ad Canonum normam essent contemperata. En ipsa eorum verba: *Ut servato singulis Metropolitanis jure privilegii, secundum sacros Canones, & juxta decreta Romanæ sedis Pontificum ex eisdem sacris Canonibus promulgata Domini Joannis Papæ Apostolicis jussionibus obedirent.* Summa virium contentione nixus est Imperator, ut simpliciter spounderent morem gerere Pontificiis mandatis: quin & Apostolica legatione munitum se fuisse affirmavit, quam explicaret in Synodo: *Tunc Imperator dixit, quod Dominus Apostolicus ei vices suas commisit in Synodo.* Sed nihilo secius in sententia perstiterunt Episcopi, nec de priori constantia vel tantillum remiserunt. Jussit Imperator sedem plicatilem proferri, & ibi sedere Ansegisum supra omnes Episcopos. At infracti animi vir reclamavit Hincmarus, eo violari sacros Canones: *Hoc factum sacris Regulis obviare.* Unus omnium Frotarius Burdigalensis Archiepiscopus mandato Imperatoris obsequentem se fore professus, quod ejus videlicet beneficio, a Burdigalensi tunc vastata ad Pictaviensem, & a Pictaviensi Ecclesia migrasset ad Bituricensem. Propositi sui tenax Imperator, rem proponi curavit in alia Sessione a Legatis ceteris, præsertim ab Episcopo Toscanellensi, tumque Epistola ipsa Pontificis perlecta est. Indeflexa nihilo secius animi firmitate responsum est ab Episcopis, præstituros se Canonicam Papæ obedientiam, quam præstitissent ejus prædecessores sui. Pronioribus auribus suscepta est hæc responsio, quod præsens non esset Imperator: *Et respondentibus singulis Archiepiscopis, quod veluti sui Antecessores illius Antecessoribus regulatiter obedierunt, ita ejus decretis vellent obedire: tunc facilius est illorum admissa responsio, quam fuerat in Imperatoris præsentia.* Postremo denique cum Imperator, tum Legati majori impetu, viriumque, & argumentorum, querelarumque contentione acriori constantiam Episcoporum expugnare rursus adgressi sunt, nec res facilius illis processit: experto Ansegiso tam infelices improbæ cupiditatis suæ exitus, quam ingressus. *Tantumdem in novissimo, quantum & in principio Synodi exinde Ansegisus obtinuit.*

Ad calcem tamen Actorum hujus Synodi legitur charta consensionis Episcoporum in Primatiam Ansegisi. Sed cum taceatur, qui fuerint illi Episcopi, credere par est, furtiva hæc fuisse Capitula, ab Ansegiso, & Legatis concinnata, & ab Odone Bellovacensi Episcopo subscripta, quam illi demeruerant; de quibus & ibidem mox hæc subjiciuntur: *Post quæ legit Odo Belgivacorum Episcopus quædam Capitula, a Legatis Apostolicis, & ab Ansegiso, & eodem Odone sine conscientia Synodi inter se dissona, & nullam utilitatem habentia; verum & ratione, & utilitate carentia. Et ideo hic non habentur subjuncta* (1). In causa id etiam fortasse fuit, ut hæc charta post Acta Synodi subjiceretur, ut quæ ad Acta Synodi non pertineret. Ideo & ab Aimoino prætermissa est, qui decreta tamen hujus Synodi diligentissime est persecutus.

IV. Sunt etiam, qui ne hac quidem chartа concessam fuisse putent Ansegiso, nisi Primatiam brevissimam, cum ipso interituram, non trajiciendam in posteros. Nullum quippe ibi verbum fit, aut de Sede, aut de successoribus ejus, sed de ipso duntaxat. Quin & ipsa Pontificis Epistola, quæ Ansegisum extraordinaria hac potestate

(1) L. 5. c. 33.

te muniebat, diserte significat, ea honoris accessione remunerari Ansegisi privata merita, pietatem, prudentiam, & singularem in Romanos Pontifices fidem. *Talem quippe illum agnovimus, talemque circa Sedem Apostolicam devotum, & in commisso fidelem reperimus, ut merito ei talia committi posse dicamus; quin & his majora conferri debere illi sine cunctatione credamus, pro sua scilicet sanctitate, & fidei merito, atque divinitus sapientiæ dono concesso*. Nihil ad Sedem, nihil ad Ecclesiam Ansegisi pertinebant hæc, sive merita, sive argumenta. Itaque æquius est credi, horum meritorum mercedem in illum unum privatim redundasse.

Quin & vacillasse videtur eodem tempore apud Pontificem Ansegisi existimatio & gratia; hinc enim Pontificis querelæ ad Imperatorem de suspecta Ansegisi fide (1). Certe post interlapsum biennium, cum Trecensi II. Concilio præesset Joannes VIII. ipsemet, certum est affuisse Hincmarum, & ante Ansegisum subscripsisse. Eodem anno scribens idem Pontifex ad quinque Archiepiscopos Galliæ, Ansegisum Hincmaro postposuit. Denique auctore Flodoardo Ansegisi conatus improbos Hincmarus *efficaciter* repressit: *Cui conatui hic venerabilis Præsul efficaciter obstitit* (2).

Ansegisi Primatiam personæ vitæque ejus finibus circumscriptam fuisse, nec manasse ad successores, novo argumento docebimus. Centum quippe amplius post annis (3) collata rursus eadem dignitas est Seguino Senonensi Archiepiscopo, sed ut nova omnino gratia, nulla prorsus habita ratione vel successionis Ansegisi, vel sedis Metropolitanæ Senonensis. Præfuit Seguinus Concilio Remensi anno 992. tanquam Legatus Joannis XV. Papæ. Exauctoratus ibi est Arnulphus Remensis Archiepiscopus, nequidquam obluctante Seguino Legato & Præside. Triennio post (4) conquesti sunt amarulentissime Legati Pontificii de inflicto vulnere gravissimo majestati, & juribus Sedis Apostolicæ, deposito citra ejus assensum Episcopo. Gallicani Episcopi sibi non defuerunt, causamque suam hac ratione tuiti sunt, quod Concilio suo præfuisset Seguinus, innovata Legatione Apostolicæ Sedis, qua illum Joannes Pontifex induerat, & cujus obibat adhuc munera, magno Episcoporum Galliæ assensu. *Certe Seguinus venerabilis vitæ Senonensium Archiepiscopus, Domini Papæ Joanis vices per Gallias sibi creditas innovavit, & ita a latere Apostolici cum decreto privilegii veniens, ejus vices usque ad præsens, omnium Episcoporum Galliæ consensu prosecutus est. In hujus ergo præsentia Arnulphus seipsum sacerdotio exuit*. Ex his patet privilegium Ansegisi cum ipso pariter intermortuum fuisse, & in Seguino innovatum, aut potius resuscitatum, ut novi instar haberet beneficii. Si qua fides Chronico Altisiodorensi, Leothericus Seguini successor eadem Apostolica Legatione, Pallioque decoratus est. Sed caveas, ne huic eidem Chronico fidem habeas, ubi ait cassos cecidisse Hincmari conatus adversus Ansegisum. Nihilo plus fidei adjiciendum est Odoranno Senonensi Monacho, cum fœdissimo partium studio indulgens, ait Ansegisum velut alterum Galliæ Papam fuisse, & hunc potestatis Primatum ad ejus etiam successores perpetuatum esse. Longe plus momenti est in argumentis contrariis supra relatis. Quin & Odoranni impostura hinc proditur, quod Joannis VIII. Epistolæ hanc affingant clausulam, ad successores Ansegisi dignitatem transfundendam esse, qua de re altissimum ibi silentium.

V. Inauspicatis his Ansegisi eventis adducimur ad revocandam in dubium ejusdem Joannis VIII. Epistolam (5) ad Rostanium Arelatensem, Episcoposque ceteros Galliæ, ad restituendam aut confirmandam Arelatensis sedis antiquissimam Primatiam. Accipe Pontificis ad Archiepiscopum Epistolæ verba ipsa: *Quod juxta antiquum morem usum Pallii, ac vices Sedis Apostolicæ postulasti, & quia cunctis liquet, unde in Galliarum regionibus fides sancta prodierit, cum* pri-

(1) Epist. 17. (2) Ann. 878. Marc. de Pri. Lug. pag. 143. Flodo. Hist. Rom. l. 3. c. 21.
(3) Ann. 992. (4) Ann. 995. (5) Epist. 93. 94. 95.

priscam consuetudinem Sedis Apostolicæ vestra fraternitas repetit, quid aliud, quam bona soboles ad sinum matris recurrit? Libenti ergo animo postulata concedimus, &c. (1). Eodemne ipso tempore instituebat Pontifex Primatus duos, qui sibi mutuo collidebantur, cum tam Senonensis, quam Arelatensis universam tunc complecteretur Galliam? An infelicitas Ansegisi non deterruisset Pontificem, ne quid istiusmodi aliquandiu saltem adgrederetur? An simile veri est, ut concessam ad enixissimas Imperatoris preces dignitatem, ipsemet mox everteret, excitata in Galliis æmula Arelatensi Primatia? An infractus ille vigor Episcoporum Galliæ, qui Imperatori ipsi coram, & Pontificiis Legatis in causa Ansegisi reluctati, nec temporaria eum augeri dignitate passi erant, elanguit, mutusque & elinguis fuit, cum perpetua in Rostanium dignitas eadem conferretur? Eodem anno profectus est in Gallias Pontifex, præfuitque Trecensi Concilio. Quin ergo ipsemet tunc Rostanium illa investivit dignitate, & Sedi suæ adseruit? Quomodo Trecensi eidem Synodo subscripsit Rostanius non modo post Hincmarum, & Ansegisum, sed etiam post Lugdunensem, & Narbonensem Archiepiscopos? Quæ obtenduntur Epistolæ Joannis VIII. ex continuatam volunt, propagatamque ad posteros in Arelatensi sede Primatus dignitatem antiquam. At nihil ab historiæ fide alienius comminisci poterant. Ostensum enim supra est, Clodovei regia stirpe occidente, orbatam Archiepiscopis fuisse annis admodum octoginta Ecclesiam Gallicanam: unum suo ævo Archiepiscopum, hoc est, unum Primatem fuisse Bonifacium: post ejus interitum penes solos Metropolitanos fuisse totum Ecclesiæ Gallicanæ regimen per annos nonaginta, sine Primate, sine Vicario Apostolico, prisco more majores causas ad ipsum immediate Pontificem referentibus Metropolitanis. Denique ex Epistola Nicolai I. ad Rolandum Archiepiscopum Arelatensem perspicuum est, nullo tunc Primatu Arelatensem Ecclesiam potitam fuisse. Honoris ergo tantum titulus erat, quo gaudere se voluerunt Arelatenses Episcopi, & quo Aurelianus Arelatensis Archiepiscopus fruebatur adhuc in Concilio Cabilonensi, paulo ante annum nongentesimum: *Aurelianus primas totius Galliæ* (2).

VI. Haud scio, an Lugdunensis etiam Archiepiscopus spe præsumeret affectaretque Primatis nomen, ante etiam quam illum Gregorius VII. ea potestate vere indueret (3). Aliquanto enim tempore ante Pontificatum hujus Gregorii sanctus Odilo in vita sancti Majoli Cluniacensis Abbatis, Ecclesiam Lugdunensem hoc ornaverat encomio, quod inter Gallicanas semper hactenus spectatissima, & quasi princeps fuisset Ecclesias: *Deinde apud hanc urbem Philosophiæ matrem atque nutricem, & quæ totius Galliæ antiquo ex more, & Ecclesiastico jure non immerito retineret arcem.* Quibus id etiam adjiciendum est, quod Gregorius ipse VII. in Privilegio Lugdunensi confirmari magis a se antiquum, quam novum concedi Primatum affirmare videatur: *Confirmamus Primatum super quatuor Provincias Lugdunensi Ecclesiæ tuæ, & per eam tibi tuisque successoribus.*

VII. Occasio forsan hinc nata, ut in Capitularibus suis vetaret Carolus Magnus, ne passim Metropolitani Primatum nomen arrogarent sibi: sed ii duntaxat, quos *sancti Patres synodali, & Apostolica auctoritate Primates esse decreverunt* (4). Decretum integrum prompsimus capite superiori.

VIII. Viam sane aperuerat Hincmarus, qua ad usurpandum Primatis nomen plerique Galliæ Metropolitani progredi poterant. Rem supra aperui, & ipsa intexui Hincmari verba (5). Hic ergo actum non agam. Hinc autem patet omnes pene Archiepiscopos Galliæ eo sensu Primates sibi videri & dici potuisse, antequam Bonifacius crearetur Legatus, & postquam ea Legatio cum ipso expiravit. Eodem enim teste

(1) Concil. Gall. t. 3. p. 466. (2) Ann. 864. Ep. Nicol. ad Rolan. 10. in Appendice. Ann. 844. Concil. Gall. t. 3. p. 532. (3) Biblioth. Cluniac. p. 282. (4) L. 7. c. 34. (5) Supra c. 32. n. 3.

ste Hincmaro supra patuit, ab obitu Bonifacii usque ad ambitiosum Drogonis conatum per annos nonaginta solos regnasse sub Romani Pontificis potestate in Gallia Metropolitanos. Denique cum Drogonis, Ansegisi, & Rostanii luctæ ad obtinendum Primatum tam infelices fuerint, hinc manifestum, Metropolitanos Galliæ omnes prorsus Primatum nomine abuti potuisse, eo sensu, quem Hincmarus excogitarat.

Communicatum quidem fuerat nomen *Primatis*, aut *Episcopi primæ Sedis* prioribus sæculis cum omnibus Metropolitanis: sed tunc temporis nihil præcipui splendoris aut juris ei adhæserat nomini, quo Metropolitani alii aliis anteponerentur. Quin meram spirabat modestiam hoc quidquid erat nominis. Quocirca monuimus jam supra, Africanos Episcopos antiquæ nominum sobrietatis amantiores, id studiose secutos esse, ut Primates, vel primæ sedis Episcopi dicerentur, qui alibi Archiepiscopi, & Episcoporum Principes gloriosius, ipsorum quidem sententia, dicebantur. At posterioribus, mediisque etiam sæculis, ubi invaluit usus, ut Primatis voce innueretur auctoritas Metropolitanis amplior, jam integrum iis non fuit exoletas priorum sæculorum voces, aut vocum significationes renovare.

Potuisset forsan Hincmarus nonnihil assurgere supra aliquos Metropolitanos, si Pontifex spopondisset, in seque recepisset, immunes semper posthac fore Remenses Archiepiscopos a subjectione Legatorum, sive ordinarie, sive extraordinarie in Gallias mittendorum, aut in Galliis etiam constituendorum. Sed nec vestigia usquam extant hujus privilegii: & a veri similitudine abhorret, Pontifices ita voluisse suam in posterum auctoritatem his vinculis constringi.

Refert quidem Hincmarus (1) Remensem Ecclesiam nulli unquam Primati, prætérquam summo Pontifici paruisse, nisi brevi illo temporis intervallo, quo vacua fuerat & orbata proprio Præsule, commendata autem interim, perinde ut Trevirensis, inclyto Martyri & Legato Bonifacio, postquam, exturbatus ab ea fuerat per vim nefariam Rigobertus, sub Caroli Martelli Principatu: *Quæ nunquam, excepto Romano Pontifice, Primatem habuit, nisi quandiu ejecto sine ullo crimine ab ea suo Pontifice Rigoberto, violentia Milonis Tyranni, tempore Caroli Principis, Pastore vacans, Bonifacio Apostolicæ Sedis Legato aliquandiu, sicut & Ecclesia Trevirensis, commissa fuit*. Verum ut constaret fides huic privilegio singulari, necessum esset comprobari, omnes olim Franciæ Metropoles, in ditione fuisse Primatis Arelatensis, sub Clodovei regnatrice familia, solamque ejus jugi immunem fuisse tunc Remensem. Pontificum litteræ, quibus Arelatensis Primatus constituitur, ne uno quidem verbo hanc Remensem immunitatem indicant. Adde rursum, quod ubi Gallicani Metropolitani tot ediderunt documenta inexpugnabilis constantiæ suæ in Conciliis Pontigonensi, & Trecensi adversus audaces Ansegisi Senonensis conatus: magno quidem præ ceteris animo Hincmarus, sed pro communi tantum causa certavit, nec suæ magis, quam aliorum Metropolitanorum tuendæ dignitati servivit. Omnium ergo Metropoleon Gallicanarum una erat & communis causa: & si vicisset Ansegisus, æque Hincmarus ejus potestati subiltratus jacuisset, atque alii Metropolitani.

Nec alia ratio est Drogonis Primatiæ, quam hac maxime regula labefactare visus est Hincmarus, quod ad Pontificum, Regumque gloriam & utilitatem magni referret, ut canonica & prisca libertate fruerentur semper Metropolitani, nec ab ullo penderent vel Legato, vel Vicarias gerente Pontificis partes, cum jam inde ab obitu Bonifacii citra ullam eorum operam satis belle prospectum fuisset Ecclesiæ Gallicanæ, *Metropolitanis singulis suo jure servato*.

IX. Quod vero circumfertur Hadriani I. privilegium Tilpino Remensi collatum, sollicitante multis ad Pontificem precibus Carolo Magno; purum putumque illud est Metropolitanorum privilegium, quanquam ex antiqui usus reliquiis nomen ibi sonet Primatis; prisco quippe more Diœceseos Primas nominabatur, qui postea Metropolitanus. *Remensem Episcopum, & Primatem illius Diœ-*

(1) Hincmarus t. 2. p. 258.

Diœcesis, &c. In sola subjectione Romani Pontificis permanens, Diœcesim & Parochiam Remensem studeas gubernare, &c. (1).

X. Excurramus in Angliam, ubi Dunstanus Cantuariensem gestabat Archiepiscopatum. Is Romam profectus, Pallio, unaque Legatione Apostolica exornatus a Papa, Patriarchatum Angliæ induit, ut loquitur eius vitæ scriptor: *Magnifice Pontifex illum honoravit, ac stola sui Apostolatus, pro qua venerat, decentissime decoravit. Sicque delegata ei Legatione Apostolicæ Sedis Genti Anglorum Pastorem dedit. Itaque vir Dei Roma reversus, & in Patriarchatum Primæ sedis Britanniarum receptus &c.* (2).

XI. In Hispania affirmat quidem Alcuinus, Elipandum Toletanum Episcopum supra alios Episcopos eminentiori dignitate fulsisse, sed ea, ut opinor, erat honoris & sedendi prærogativa, in nuperis Toletanis Conciliis ei tributa, non certa judiciorum potestas vel appellationum, quæ propria est vis & auctoritas Primatum, quo nunc a nobis sensu ea vox intelligitur. *Elipandum sicut dignitate, ita etiam perfidiæ malo primum esse in partibus illis agnovi.*

XII. Certum illud ratumque ex his emergit, post Bonifacii obitum, quandiu rerum potita est stirps Caroli Magni, nullam Occidente toto veram & germanam floruisse Primatiam, præter Bituricensem: cui siqua alia addenda foret, Cantuariensis ratio potior esset. Cum de hac, tum de aliis posterioribus mox disputatio peculiaris instituetur. Silui hactenus Legationem mandatam Ansgario Archiepiscopo Hamburgensi a Gregorio Papa IV. in Danos, Suecos, aliasque ad Septentrionem exporrectas gentes: qualis olim demandata fuerat Ebboni Remensi Archiepiscopo, ut perhibetur a sancto Remberto in Ansgarii vita, cujus & imitator, & successor fuit. Inhærebat personæ ista quoque Legatio, nec ad successores trajiciebatur. Prolixius de ea inferius. Interim autem hic animadvertisse juvabit, cum novæ infidelium gentes vel infundebant se Christiani Imperii Provinciis, vel ad earum fines tumultuabantur, adversus novos hostes, novis præsidiis novisque Ducibus opus fuisse, & Apostolicos Vicarios ad hæc munia plerumque fuisse destinatos. Id supra manifestatum abunde est, cum Legatione Apostolica munitos vidimus Primarios Archiepiscopos, qui gentium recens ad fidem conversarum, vel propediem convertendarum saluti invigilarent, Francorum in Gallia, Visigothorum in Hispania, Gothorum, & Longobardorum in Italia, Anglorum, Saxonumque in Britannica Insula.

XIII. Retro flectenda sunt vestigia ad (3) Joannem VIII. cujus rursum Epistola nobis scrupulum movere potest hic eximendum. Jubet Pontifex Mediolanensem, Ravennatemque Archiepiscopos cum Suffraganeis convolare ad Concilium, quandocumque convocatum illud fuerit a Papiensi Episcopo, vel successoribus, ad magni ponderis libranda judicia, quæ majoribus ideo in Conciliis finiri æquum esset: *Apostolica auctoritate jubemus, ut quoties Joannes Ticinensis Episcopus, & post eum sui successores vos, vestrosque vocaverint pro emergentibus quæstionibus eximendis, continuo beato Petro Apostolo obedientiam exhibentes, convenire non differatis.* Porro tam insolens prima fronte videtur delegatio, ut justissimæ sint dubitandi causæ, an Archiepiscopi tantæ famæ & potestatis duo ei morem statim gesserint: an prælusorius hic fuerint conatus Pontificis, qui pro Ecclesiæ suæ ingenio, & prædecessorum more, & spectatissima indulgentia, a proposito mox resilierit, obsecundans precibus, & rationibus Præsulum, quorum jura minuebantur: vel schismatis scandalique periculum prævertens: ut in causa Ansegisi, & Drogonis comprobatum supra est. Adde quod nec illa quidem Epistola continet, donatque omnia Primatum jura. Immo quod in illis primarium est, omnino ibi reticetur, nempe de appellationibus judicandi. Solum denique convocandi tota ex Longobardia Concilii conceditur potestas. Conjiceret forsan non temere quis, duos Metropolitanos de jure congregandi Concilii tamdiu & tam pertinaciter digladiatos esse, ut pertæsus Pontifex in Ticinensem Episcopum illud transtulerit. Idem Pontifex Concilium

(1) Flodoard. Hist. Rem. L. 2. c. 17. (2) Cap. 29. (3) Epist. 239.

cilium Ticini præsens ipse habuit, nhi ante Ticinensem subscripsit Mediolanensis. Sed non vacat, & forsan tanti non est, expendere, an Epistola, & Privilegio anterius, posteriusve sit Concilium.

XIV. Supersunt paucissima de Græcorum moribus usibusque perstringenda. Tradit Balsamon (1) in primigenia Ecclesiæ disciplina nihil tritius, nihil stabilius fuisse, quam ut Provinciæ suæ moderaretur unusquisque Metropolitanus, & a Comprovincialibus Episcopis ordinaretur ipse. Cum universim hoc teneret: exceptiones tamen erant, quas alibi attigimus. Addit Balsamon, ab eo primum jure recessisse Constantinopolitanum Concilium I. cum Episcopo Constantinopolitano subiecit Metropolitanos Ponti, Asiæ, & Thraciæ, cum nonnullis aliis; eorumque ordinationem illi permisit. Addit denique Bulgariam quidem suo munitam fuisse privilegio a Justiniano Imperatore, Cyprum ab Ephesina Synodo, Iberiam a Concilio Antiocheno sub Patriarcha Petro, qui Iberiam ita liberam esse voluit, ut non omnino ab Antiocheni Patriarchæ potestate eximeretur. Mens & sententia, ut reor, Balsamonis hæc est, Bulgariam, Cyprum, Iberiam ex privilegio Archiepiscopos habuisse, qui cum pluribus singuli præessent Metropolitanis, essent ipsi sub ditione alicujus Patriarchæ.

Ceterum olim quidem ita res se habebant, at postea, ut idem ipse locupletissimus testis est (2), Primates illi, sive Diœceseon Exarchi, nominis sola gloria tumebant, potestatis cujuscunque in Metropolitanos vacui & exortes. *Exarchus Diœceseos est, ut mihi quidem videtur, non uniuscujusque Provinciæ Metropolitanus, sed Metropolitanus Diœcesis totius; Diœcesis autem est, quæ multas sub se habet Provincias. Hoc autem Exarchorum privilegium non est amplius in usu. Etsi enim dicuntur Exarchi quidam ex Metropolitanis, sed tamen alios Metropolitanos, qui sunt in Diœcesibus, non habent omnino sibi subjectos Est ergo verisimile, alios fuisse, qui tunc erant, Exarchos Diœceseon, vel esse quidem adhuc ipsos, sed quæ eis data sunt a Canonibus privilegia, exolevisse.* Subdit etiam alibi (3), Primatum Cypri ab Ephesina Synodo firmatum, & a Trullana dilatatum in Hellespontum, & Cysicum usque, funditus interiisse, quod quidem ad jurisdictionem attinet. Ex quibus colligitur, Primatus, seu Exarchatus omnes hoc ævo in Oriente, & Occidente ex æquo intercidisse, & rem tantæ quondam gloriæ ad vacuos & inanes titulos deductam fuisse.

CAPUT XXXIV. *P.4.l.1.c.10.*

De Primatibus ab Hugonis Capeti Regno, sive ab anno Christi millesimo ad hæc usque tempora. Ac primum de Primate Lugdunensi.

I. Gregorius VII. Lugdunensem Archiepiscopum Primatu donat in Metropoles Senonensem, Turonensem, & Rotomagensem.

II. Ex his Præsulibus duo obluctantur ingratæ sibi novitati.

III. Rationes stabilendæ hujus Primatiæ

IV. Ut decertaverint Rotomagensis, & Senonensis, ne novum subirent jugum.

V. Senonensis subit illud tandem.

VI. Denuo illud excutit.

VII. Ludovicus VI. Rex, cognomento Crassus, patrocinium sumit libertatis Ecclesiæ Senonensis, revocatque quod detritum ex ea fuerat inconsulto Rege, Comprovincialium collegio, & Clero.

VIII. Ea res maxime Regem exasperabat, quod Civitas Lugdunum jam olim a Regno alienata, necdum cum eo coaluerat.

IX. Coaluit rursum non multo post, & nullo tunc negotio Senonensis Provincia Lugdunensi Primati paruit.

X. Cur non ægre eidem se subjecisset Metropolis Turonensis

XI. Rotomagensis Metropolis nunquam subigi potuit Lugdunensi: illam tandem exemit Calistus III.

XII. Compendiosa hujus Primatiæ explanatio.

XIII. Firmissimum ejus fundamentum Ecclesiæ utilitas.

XIV.

(1) In Can. 2. Concil. Const. 1. (2) In Can. 9. Concil. Chalced. (3) In Can. Concil. Trull.

XIV. De Primatu Rotomagensi.

XV. Quanti sit momenti jus appellationum.

I. IMperante Carolo Magno, & Regia ejus familia, quin & toto pene sæculo primo, quo Regnum capessivit Hugo Capetus, ejusque clarissima stirps, summa videtur inter Gallicanos Metropolitanos æqualitas viguisse, ita eminentibus omnibus, ut nemo super immineret. Aquitanias hinc excipi liquet ex iis, quæ de Primatu Bituricensi suo loco dicuntur. Gregorius VII. senescente jam undecimo sæculo (1), primus Gebuino Lugdunensi Archiepiscopo perpetuum contulit, ejusque successoribus Primatum in quatuor Provincias Lugdunenses: *Confirmamus Primatum super quatuor Provincias Lugdunensi Ecclesiæ tuæ, & per eam tibi, tuisque successoribus* (2). Scripsit idem Pontifex, & eadem de re, ad Archiepiscopos Rotomagensem, Turonensem, & Senonensem.

II. Fieri vix, ac ne vix quidem poterat, quin tres Metropolitani certarent aliquantum pro libertate antiqua suarum Ecclesiarum; Regesque ipsi sua interesse ducerent, ne tres Regni sui Ecclesiasticæ Provinciæ in potestatem venirent Archiepiscopi Lugdunensis; eo certe tempore, quo Lugdunensis Civitas, & Regio, non Galliæ, sed Burgundiæ suberant regno. Id præsagiebat Pontifex suo ipse animo, utque tam gravi occurreret periculo, præfatus erat, non institui a se novum, sed veterem restitui Primatum Lugdunensem, & confirmari: *Confirmamus*.

III. Non diffidet a verisimilitudine Pontificem innixum fuisse Notitiæ Episcopatuum, quæ inserta erat Pseudo-Isidori operibus, & orbem vulgabatur nomine Anacleti Papæ, *Tomus Anacleti*. Indidem fortasse & per Cabilonensi Concilio (3) data fuerat occasio, Aurelianum Archiepiscopum Lugdunensem totius Galliæ Primatem appellandi. Tunc temporis enim hæc Isidori compilatio passim circumferebatur, & multis imposuerat. Provincia, & Civitas Lugdunum primo ibi loco radiabat ante Lugdunenses alias. Satis momenti ac præsidii in eo tunc quidem visum est esse, quando exemplo tamersi parum fortunato Ansegisi, accensa erat Præsulum cupiditas complurium, imminuendæ alienæ potestatis, suæ amplificandæ. Jam inde ab anno 853. & 854. Lotharius Imperator, cui ex tripartito Galliarum Imperio obtigerat ea portio, quæ Burgundici postea Rheni nomine designata est, & in qua ceteris civitatibus eminebat Lugdunum, id plerumque in præceptis Regiis usurpaverat, ut Lugdunensem Ecclesiam inter Gallicanas *primam* dictitaret: *Lugdunensis sacra & prima Gallicanæ Ecclesiæ* (4). Suffragatur & Eusebii historia, huic Lugduni, & Christiani ibidem nominis antiquitati. Sanctus Odilo in vita Sancti Majoli Cluniacensis Abbatis, eandem ita commendat: *Philosopiæ nutricem & matrem, & quæ totius Galliæ ex antiquo more, & Ecclesiastico jure non immerito teneret arcem* (5). Nec paricor in ejus laudes Stephanus Tornacensi (6): *Prima Sedes Galliarum Lugdunensis, &c. Primas noster in gloria*. Cum hæc existimatio & fama Lugdunensis & Civitatis, & Ecclesiæ animis hominum insideret, minime mirum est, eadem opinione imbutum fuisse Gregorii VII. animum, ut non aliud arbitraretur a se, quam antiquum ejus Primatum confirmari.

IV. Non ægre assensus est Rodolphus Turonensis Archiepiscopus huic de Primatu Lugdunensis Decreto. Hinc illi, sibique per Epistolas gratulatus est Gebunius Lugdunensis Archiepiscopus. At hanc Ecclesiæ suæ dejectionem molestissime tulit Richerius Senonensis Metropolitanus, haud immemor quantum sibi juris in universas Galliæ Ecclesias prædecessores sui non ita pridem arrogassent. Necdum centum anni affluxerant, ex quo Seguinus Archiepisopus Senonensis in Concilio ad San-Dionysii Abbatiam habito, Primatum Galliæ sibi vindicabat, *Primatum Galliæ in ea Synodo sibi usurpatus*: ipsissima hæc verba sunt Aimoini, in vita S. Ebbonis Abbatis Floriacensis. Ergo ut Senonensis Metropolitani af-

(1) An. 1079. (2) L. 6. Epist. 34. 35. (3) Ann. 894. (4) Spicil. t. 12. p. 113. 114.
(5) Ann. 1046. (6) Epist. 92.

sensus exprimeretur, Urbanus II. prædecessoris sui Gregorii VII. Decretum innovavit, firmavitque in Concilio Claromontano. At cum ne tunc quidem de sententia discederet Senonensis, Pallii eum usu, omnique in Suffraganeos potestate mulctavit Pontifex, donec ad obedientiam suum ipse animum frangeret. Eadem pœna indicta est Archiepiscopo Rotomagensi tunc absenti, nisi intra trimestre spatium sponderet se pariturum. Episcopi utriusque hujus Provinciæ, qui Synodo interferant, novi Primatis jugum subiere. Ivo Carnotensis Episcopus, Juris sane peritissimus, nec minus sanctitatis & moderationis laude præclarus, id consilii Richerio insusurravit, ut impræsentiarum quidem serviret tempori, & Decreto se subjiceret Apostolico, dum per tempus liceret Ecclesiæ suæ jura & privilegia authentica excutere, & pervolutare, quo tempestivius aliquando primævæ se redderet libertati: *Non est consilium meum, ut contra torrentem brachia dirigatis, immo Apostolicis sanctionibus interim acquiescatis, absque præjudicio privilegiorum, vel authenticarum scripturarum, si quando reperiri poterunt, quæ hanc subjectionem ab Ecclesia vestra removeant, & ejusdem Ecclesiæ libertatem defendant* (1). Cum tam sapienter temperato consilio non acquiesceret Richerius, ejus se obedientiæ subduxit Ivo, nec interesse voluit inaugurationi Episcopi Aurelianensis, quam ille perficere ad castellum Uxellodunense meditabatur: *Omnino recusavimus propter Primatum Lugdunensis Ecclesiæ, quem irrationabiliter refutat ille Sedes, & interdictum Sedis Apostolicæ* (2). Itaque Aureliæ sollicitante Rege celebrata est Aurelianensis Episcopi consecratio ab Ivone, ceterisque Senonensis Ecclesiæ Episcopis.

V. Fato tandem suo defunctus est Richerius, & in ejus locum subrogatus Daimbertus. Hunc jussit Hugo Lugdunensis primas (3), & Apostolicæ Sedis Legatus ante sibi sisti, & professionem obedientiæ edere, quam inauguraretur. Dicto audientes fuere cum Metropolitano suo Provinciæ Senonensis Episcopi, & a consecratione Daimberti supersedere. Sed interim Ivo per Epistolas adiit Urbanum II. contestatus, eo jure per Canones non posse uti Primates: *Eo jubente propter reverentiam vestram manus ab ejus consecratione continuimus. Cum de professione a Metropolitanis Primatibus facienda nihil legamus consuetudine firmatum, vel legibus constitutum; ultra quas metas nihil concessum esse Primatibus testatur Papa Nicolaus* (4). Daimbertus Romam perrexit, ab Urbano ipso ordinatus est, eodem paulo post rediit, præsensque affuit Concilio, ubi instauratum est solemne judicium, & confirmatus Lugdunensis Primatus. Tunc denique recepit convolaturum se quamprimum ad invisendum Primatem, & ad præstandam illi canonicam obedientiam: quod & strenue perfecit. Totam narrationis hujus seriem contexuit Urbanus ipse II. in Epistola ad Hugonem Lugdunensem data, quam primus publici juris fecit illustrissimus Petrus de Marca in eo, quem de Primatu Lugdunensi scripsit, tractatu luculentissimo. Ex quo palam est non ea necessitate constrictos fuisse Archiepiscopos, ut se Primati ante sisterent, quam ordinarentur, quanquam id sibi juris Primas sumere voluisset. Ita non omni ex parte causa cecidit Daimbertus; nec ullum ei fructum attulere Epistolæ (5), & consilia Ivonis, de quibus paulo ante. Sensit quidem Ivo, nec professionem obedientiæ a Metropolitanis præstandam canonicis usquam legibus præscribi: qua in re assentientem non habuit Papam. Sed prolixius de ea professione suo infra nos loco.

VI. Nec una ea in re temperarunt, aut retardarunt nonnihil Archiepiscopi Senonenses cursum & progressum Primatus Lugdunensis. Cum enim Joannes Lugdunensis Primas Episcopos Senonensis Provinciæ vocasset ad Concilium, ubi vexanda erat causa de Investituris: illi rescripserunt fidentissime, commodante calamum Ivone, nefas esse per Canones revocari Episcopos ad Concilia extra suam Provinciam, nisi summus Pontifex juberet, aut in appellationum causis, cum Ecclesia aliqua ad Primatem provocabat: *Nusquam reverenda Pa-*

(1) Epist. 118. (2) Epist. 55. alias 122. (3) Ann. 1096. (4) Epist. 58. alias 60. (5) Epist. 65.

Patrum sanxit auctoritas, nusquam hoc servare consuevit antiquitas, ut primæ Sedis Episcopus Episcopos extra Provinciam propriam positos invitaret ad Concilium, nisi hoc aut Apostolica Sedes imperaret, aut una de Provincialibus Ecclesiis pro causis, quas intra Provinciam terminare non poterat, primæ Sedis auctoritatem appellaret (1). Spectabat quidem Legatus quatuor Lugdunenses Provincias velut in unam conglutinari Provinciam, cujus convocare posset ipse Concilium; aut cujus saltem vocare ad se posset Episcopos, ut in rebus intricatioribus eorum consiliis fulciretur. Sed hæc erat vel inanis cautatio, vel leviter præsumpta opinio, nullo certo ex Canonicis regulis argumento. Itaque fefellit eam spes sua (2). Nec enim valent allata alibi a nobis exempla vel Primatum, & Legatorum Apostolicorum in communi, vel Viennensium, vel Cantuariensium Primatum. In ipsa sui institutione his Primatibus tributa fuerat ea facultas, non Lugdunensi.

Non in eo tamen se continuere Archiepiscopi Senonenses. Excusserant enim omnino Primatis jugum, quando Humbertus Archiepiscopus Lugdunensis hanc prætexuit Archiepiscopi Senonensis a Lugdunensis Ecclesia defensionem, ne interesset sive Concilio, sive cœtui Episcoporum Carnuti adunando (3), ad disceptandas, & constituendas Ecclesiarum Orientalium rationes, quo invitatus fuerat a Sugerio Abbate, regni tunc, absente Rege, administro & rectore. Merito enim Primas dignitatem Primatus committere refugebat cum eis, qui illi non assurgebant: *Verum quia nos pro officio Primatus, ex parte Domini Regis, & Optimatum regni, ad colloquium, quod apud Carnutum celebrari debet, invitastis, sciat caritas vestra, quod donec Senonensis Archiepiscopus in eadem causa Primatus nobis derogare non veretur, & Apostolicis mandatis contumax & rebellis existit, pudor nobis est ad illas progredi partes, ubi Domino Papæ contradicitur, & Lugdunensis Ecclesia debito honore fraudatur* (4). Viderint peritiores, an illam obedientiæ detrectationem, etsi clementer, exprobret tamen Bernardus Henrico Archiepiscopo Senonensi.

VII. Hinc ominatur Petrus de Marca (5), non abs re tum quidem Rotomagensem, & Turonensem Metropolitanos Primati morem gessisse. Posset tamen quis addubitare nonnihil. Primatem enim alienare poterat a Concilio una illa magni momenti ratio, quod habendo Concilio locus adsignatus esset is, ubi nulla ei observantia dependeretur, sive locis in aliis aliqua præstaretur, sive nulla.

Sed observandum necessario hic nobis est, hanc Archiepiscopi Senonensis defectionem a Lugdunensi Primatu, & diuturniorem fuisse, quam plerique putent, & vetustiorem. Nuperrime enim emersit e tenebris Epistola Ludovici Crassi ad Callistum II. Pontificem, qua magnos semper gerens animos Rex quanquam bellicis procellis objiciendum esset regnum, & adeundum vitæ ipsius discrimen, testificatur non commissurum se, ut Francici Imperii decus novæ hujus servitutis decore obscuretur. *Sustinerem potius regni nostri totius incendium, capitis etiam nostri periculum, quam novæ subjectionis & abjectionis opprobrium* (6). Interesse ad regii nominis, majestatem & officium, eniti pro virili, ne vilescat Gallicanæ dignitas Ecclesiæ: & quo demum cunque colore fucaretur Primatus Lugdunensis, & quantacunque ei affingeretur antiquitas, libertatem Senonensis Ecclesiæ & certioribus, & vetustioribus niti fundamentis: *Videtur ad nostrum respicere contemptum contra nos hoc modo fieri, quod nunquam extitit factum, &c. Si opponitur, quod veterum institutio Lugdunensi Ecclesiæ Primatum contulerit, respondetur ex exposito, quod antiqua libertatis possessio Senonensem Ecclesiam ab ejus subjectione defendit*. Unum ex Archiepiscopis Senononensibus subscripsisse Primatui Lugdunensi, sed privato & furtivo assensu, inconsultis tum Ecclesiæ suæ Clericis, tum Episcopis Provinciæ, & ipsis maxime Regibus

(1) Ivo Epist. 216. alias 238. (2) Epist. 230. (3) Ann. 1140. (4) Inter Ep. Sugerii 134. Du Chesne Tom. 4. pag. 535. (5) Epist. 42. paulo ante finem. (6) Ann. 1121. Spicil. t. 3. pag. 147.

gibus, qui nunc hoc dedecus detrectent, infectumque reddant, quod temere & præcipitantius factum est: Ecclesiæ Regnique majestati non potuisse ullam inuri maculam per unius Præsulis ignaviam clancularium: *Facta est, ut dicitur, furtive & latenter subjectio illa, nesciente scilicet Clero Senonensi, inconsultis etiam Episcopis illius Diœcesis, ignorante etiam Rege, in quibus omnibus dignitas pendet Ecclesiæ. Et subjectio taliter facta respicere potius videtur ad ignominiam male accipientis, quam ad incommodum Ecclesiæ nescientis. Res enim communis communi tractanda est consilio, non latenti & privato terminanda colloquio.* Alludunt hæc Epistolæ Regiæ verba ad Daimperti professionem in civitatem Lugdunensem, ubi fecit, quod facturum se Papæ receperat, Primati obedientiam professus. Verum hæc professio irrita habebatur a Clero, & ab episcopis Provinciæ, qui assensi non erant, ut auctor hic Rex est, etsi Urbanus II. contrarium innuisse supra videatur: sed irrita vel maxime habebatur a Rege, citra cujus, & Episcoporum consensum non potuerat Ecclesiæ Regnique cervicibus nova servitus illidi. Sed ultimo tandem Epistolæ suæ loco aperit Rex id, quo maxime movebatur, nempe quod civitas Lugdunensis extra Regni tunc fines, & alienæ ditionis esset: ex quo non poterat non plurimum dedecoris redundare in Ecclesiam, & in Regnum, si alienæ subigerentur potestati: *Videat dulcissime Pater, discretio vestra, ne civitas Lugdunensis, quæ de alieno est regno, de nostro floreat detrimento; nec subjiciatur amicus amico; quin si decipitur pro amico amicus, juste fiet de amico inimicus.*

VIII. Opportunus sane hic locus est hujus controversiæ penitus extricandæ. Ex quo tempore Imperium Caroli Magni inter nepotes ejus, Ludovici Pii filios divisum fuerat: inter Francorum hinc regnum, inde Germaniæ Imperium, emersit quasi medium, quod Burgundiæ dictum est Regnum, quandoque etiam Regnum Arelatense. Hæreditaria tandem successione ad Germanos Imperatores hoc Regnum devolutum fuerat, seriusque & frustillatim variæ ejus Provinciæ alio, & alio tempore in Gallorum Regum potestatem, a qua abscissæ olim fuerant, revocatæ sunt. Burgundici Regni civitatum princeps erat Lugdunum. Narrat Glaber, ut Henricus III. Imperator Archiepiscopatu Lugdunensi donaverit Adelricum anno 1040. Fridericus ejus nominis primus Imperator Heraclium Archiepiscopum Lugdunensem ejus civitatis ditione, & dominio temporali investivit anno 1158. *Totum corpus civitatis Lugdunensis, & omnia jura Regalia, quæ in Lugdunensi Episcopatu ad Imperium pertinent, citra Ararim* (1). Compertum est trito etiamnunc vulgi sermone, terras *Regni* dici, quæ cis Ararim Rhodanumque sunt; quæ ultra, *Imperii*.

Ista etiam fortassis causa Romanos adduxerat Pontifices, ut Lugduni maxime Apostolicum Legatum Primatemque constitui cuperent: quod Ecclesiasticæ jam ditionis ea urbs esset. Eo factum est etiam, ut duo Lugduni celebrarentur Concilia, magni prorsus splendoris in Ecclesiasticis Annalibus. Hujus operis contextu prodetur, complures alios ejusdem Burgundici, sive Arelatensis Regni Episcopos temporalem etiam civitatum regionumque Principatum assecutos; Imperatorum scilicet beneficio assensuque, sive expresso, sive tacito, sub quorum etiam tuitione semper erant. In causa illud ergo erat, quamobrem abhorrescerent Galli Reges a Primatu Lugdunensi, ne Principes regni sui Ecclesiæ in alienam quodammodo ditionem venirent.

IX. Verum si istas Burgundici regni urbes retinere, suæque dominationi adserere diutius non potuerant Imperatores, nemo non videt, quanto acrius Episcopis laborandum fuerit, ut ne sibi hæc Imperatoriæ seu beneficientiæ, seu conniventiæ dona extorquerentur. Caput extulere Duces, Comites, Delphini, & opimæ inhiavere ipsi quoque prædæ. Utque ne extra cancellos expatier instituti mei, Forenses inter Comites, & Archiepiscopos Lugdunenses decertatum diu & acriter fuit: Franciæ Reges pacis publicique boni vindices interposuerunt sese aliquando: Cives Lugdunenses interpellarunt Ludovicum IX. Regem, sancti-tatis

(1) L. 5. c. 4.

tatis gloria jam tum clarissimum, ut ab Archiepiscopo tuti essent. Qua erat is pietate, pacem illis reddidit. Philippus Audax ejus filius concordiæ fibulam arctius strinxit. Denique Philippus Pulcher Audacis filius a populo rursus adversus Archiepiscopos exoratus advolavit & ipse, nec certiorem ullam dissensionum finiendarum rationem inire potuit, quam ut civitatis regimen & dominium in manus ipse sumeret, & opulentissimam civitatem sibi, priscæque Majorum suorum dominationi regiæ recuperaret. Excidit Archiepiscopus temporali urbis dominio, sed vicissim id consecutus est, ut ne Primatus Lugdunensis Ecclesiæ excideret posthac aut vacillaret. Quippe nec Reges, nec Pontifices Gallos deinceps puduit, aut pœnituit, pleraque Regni Ecclesias in potestate esse Præsulis Gallicani. Multum diuque desudavit Bonifacius VIII. ut temporalis ditio Archiepiscopo Lugdunensi redintegraretur: sed Philippus idem Pulcher cum Archiepiscopo, & Capitulo Lugdunensi anno 1312. has tandem conditiones transegit, ut temporale dominium penes Canonicos, Archiepiscopos, Primatus suus deinceps inconcussus esset: *Regni primam Sedem inter ceteras Galliarum Ecclesias obtinere* (1).

X. Non satis mihi quidem exploratum compertumque est, cur non eadem virium contentione decertarint adversus Primatus hujus novitatem, Turonensis, Rotomagensisque Archiepiscopi, atque Senonensis: & cur Rex ipse Ludovicus Crassus non exarserit, nisi in dissensionem Senonensis, securus & incuriosus geminarum harum Metropoleon. Non abs re tamen dici posset, Rotomagum, & Normanniæ Ducatum juris tunc fuisse Angliæ Regum: Turonensis Metropolis plerosque Suffraganeos Minoris Brittanniæ, sive Armoricæ Duci paruisse: denique eam fortasse jam tum Provinciam promptioris in Apostolicam sedem obedientiæ leges secutam fuisse: Regesque adeo nostros propensiori cura & studio excubasse pro tuenda libertate Senonensis Metropolis, quæ propria erat Galliæ, & cui obnoxia erat regia ipsa urbs, Regnique Caput Lutetia. Non absurde etiam conjiceret quis, Archiepiscopos Turonenses, quibus morem gerere detrectabant Brittanniæ Armoricæ Episcopi, quod ab uno ex suis, nempe a Dolensi Archiepiscopo regi mallent, certam sibi despondere victoriam non potuisse, nisi ab Apostolica sede; quam ut demererentur, ultro uni Primati ab ea instituto subjiciebantur, quo sibi rebellantes plurimos Suffraganeos subjicerent. Huic conjectunculæ nostræ aliquid accedet momenti ab uno ex Canonibus Concilii Claromontani juxta compendiariam quandam Editionem (2). Septimus is est Canon, quo uno confirmatur, & Lugdunensis Primatus in Turonensem Metropolin, & Turonensis Metropolis potestas in Episcopos Armoricæ: *Turonensi Metropoli citerioris Brittanniæ restitutio facta est. Lugdunensis Ecclesiæ Primatus restitutus est super Turonensem.*

XI. Sed non paulo operosius est divinare, quid sibi velit Matthæus Paris, ubi ait, convocato apud Bituriges Concilio (3) per Pontificium Legatum, sedere non potuisse Episcopos, ut in Concilio, propterea quod Archiepiscopus Lugdunensis Primatum sibi vindicaret in Senonensem, Rotomagensis in Bituricensem, Auxitanum, & Narbonensem, eoque factum, ut tanquam in consilio, non velut in Concilio sederetur: *Sed quoniam Lugdunensis Archiepiscopus vindicabat sibi Primatum super Archiepiscopum Senonensem, Rotomagensis super Bituricensem, Auxianensem, Narbonensem, timebatur de discordia, & ideo non fuit sessum quasi in Concilio, sed ut in consilio.* Simillimum veri est sic emendandum esse hunc locum, mendis apertissimis scatentem: *Quoniam Lugdunensis Archiepiscopus vindicabat sibi Primatum super Archiepiscopum Senonensem, & Rotomagensem, & Bituricensis super Auxianensem, & Narbonensem.* Omnino enim diffidet a vero, quod Rotomagensis quidquam sibi unquam juris arripuerit in Bituricensem, Auxitanum, & Narbonensem. At veritati id apprime consentit, Lugdunensi jura quædam fuisse in

(1) Marca, De Primatu Lugdun. p. 348. (2) Conc. Gener. t. 10. pag. 580. (3) Ann. 1226.

in Senonensem, & Rotomagensem, fuisse & Bituricensi in Auxitanum, & Narbonensem.

Sed illud magni certe ponderis est, quod ab eodem Matthæi Paris loco exsculpimus; absolutum tunc fuisse Archiepiscopum Rotomagensem a jure Primatus Lugdunensis, aut ne ab exordio quidem obnoxium ei se gessisse. Sunt porro & aliæ ejusdem rei invicta documenta. Anno rursus 1458. nullum non lapidem movit Archiepiscopus Lugdunensis, ut Rotomagensem Primatui suo subjiceret (1). Causam hanc Callixtus III. Pontifex Cardinali Legato Domino Capranicæ delegavit. Secundum Rotomagensem pronuntiatum est: *Post definitivam sententiam, Rotomagensem Ecclesiam ejusque suffraganeos, atque suppositos, Romanæ Ecclesiæ immediate & nulli alteri primatiali jure subesse, ipsi Archiepiscopo Lugdunensi super prætenso Primatiali jure perpetuum silentium imponendo, pronuntiavit. Quæ quidem sententia, nulla saltem legitima provocatione suspensa, in rem transivit judicatam.* Verba sunt hæc ipsissima Bullæ Callixti III. qui ea Legati judicium confirmavit, & causidicorum damnavit quorundam audaciam inusitatissimam, qui velut ab abusu provocaverunt. Nemo inter eruditos nescius est, necdum usitata tunc fuisse hæc verba, sed res ipsa eadem erat, idemque perfugium ab Ecclesiastica ad sæcularem potestatem (2). Nec Callixtus Pontifex; nec Legatus ejus tam facile in irritum duxissent Decretum Gregorii VII. ab Urbano II. & Paschale II. confirmatum, si longo usu fuisset. Finitimum igitur vero est, ei Decreto nunquam cessisse Archiepiscopos Rotomagenses: Angliæque Reges, qui tum in Normanniæ summa potestate utebantur, Ecclesiarum suarum libertati non segnius, quam Francos consuluisse.

XII. Hinc exsiliunt aliqua multa hic obiter adnotanda. 1. Lugdunensi Primatiæ in sui principatus primordiis obtemperatum non fuisse, nisi in Metropoli Turonensi, ob eas forte rationes, quas attigimus. 2. Senonensem Metropolin tum demum in ejus jura concessisse; cum civitas Lugdunensis Francorum Regum ditioni recuperata est, ut hæc quasi esset beneficii vicissitudo. 3. Rotomagensem Provinciam nunquam assurrexisse Primatiæ Lugdunensi, & Pontificio diplomate constabilitam fuisse hanc ejus libertatem. 4. Primarium & pene unicum jus Primatiæ hujus in Appellationibus situm esse. Alia potestatis documenta vidimus tentata, sed irrita cecidisse. Porro Appellationum juri suffragatur etiam Guillelmus Britto, sub Augusti Philippi regno (3).

> *Et Lugdunensis, quo Gallia tota solebat,*
> *Ut fama est, Pastore regi, causasque referre*
> *Difficiles, ut ibi lis ultima litibus esset.*
> *Nec mittebatur Romam lis ulla, nisi quam*
> *Lugdunense forum per se finire nequisset.*

Appellationibus adjiciendæ Devolutiones, quando his dant locum Metropolitani, seu negligentia, seu pertinacia abnuendi confirmationes, aut institutiones Beneficiorum, propter quas ad ipsos primum recurritur, & ab ipsis abnuentibus ad Primatem.

XIII. Hac igitur tantum de causa, non propter alia Patriarcharum jura, Petrus Cluniacensis Abbas Petrum Lugdunensem Archiepiscopum Patriarchæ nomine illustrat (4); designatque, quo distet ejus sive Diœcesis Episcopalis, sive Metropolitana Provincia, a Primatu longe plures complexo regiones: denique ad id fastigii eum extollit, quo sublimior sit solus Papa. Goffridus Vindocinensis Abbas (5) Ivonem Carnotensem Episcopum per Epistolas commonuit, a Senonensi Archiepiscopo, quando obedientiæ tandem professionem Primati Lugdunensi edidit, omnem in eum collatam esse culpam prioris contumaciæ suæ; eaque de causa non mediocriter stomachatum in eum fuisse Primatem. Supra tamen ostendimus, sapientiæ & sobrietatis regulis accommodatum fuisse consilium, quod Senonensi Ivo instillaverat. Sane plerisque sui ævi scriptoribus oculatior Ivo viderat rumores tunc de antiquo Lugduni Primatu ante Gre-

(1) Rain. an. 1458. n. 37. 38. (2) Du Chesne in Notis ad Bibl. Clun. pag. 61. (3) Du Chesne to. 5. p. 252. (4) L. 2. Ep. 2. 38. (5) L. 3. Ep. 28.

Gregorii VII. tempora per orbem ditos, ex Notitia Episcopatuum sola emersisse, & ex quibusdam urbium Catalogis: *Primatum Lugdunensis Ecclesiæ, quem aliquando ex Catalogis civitatum conjicimus extitisse* (1). Adhibuit & Urbanus II. eandem vocem: *Et Catalogorum auctoritas, & sedis Apostolicæ idipsum contestabatur auctoritas.*

Ne tamen usque adeo indulgeas vel suspicionibus, vel obtrectationibus hominum imprudentium magis, quam indoctorum, ut incertis tantum his Catalogis, vel æque fluctuantibus rumoribus Lugdunensem Primatum superstructum existimes: certum inconcussumque ejus fundamentum fuit utilitas Ecclesiæ (2). Qui primo saltem a limine salutarunt Ecclesiæ Annales, iis compertissimum est, Gregorii VII. vigilantia, & indefessis laboribus plerasque Ecclesias subductas fuisse corruptelis disciplinæ pestiferis innumerisque, in quas Clericorum vel incontinentia, vel impune diu grassata simonia præcipites illas egerat. Porro Gregorius tam pii & necessarii officii Ministros habuerat Legatos a latere complures. Ad tædium usque inculcavimus Primates Occidentis Legatione tantum, & Vicibus Apostolicæ sedis insignitos fuisse. Compertum est his malis mederi non potuisse in Gallia Pontifices Romanos, nisi frequentioribus Conciliis indicendis, quin & suis etiam in Gallias profectionibus. Denique si tanto Galliæ quondam adjumento fuere & disciplinæ ornamento Arelatensis, & Moguntinus Primatus: si Orientalibus Ecclesiis Exarchi sui commoda non mediocria importarunt: si Imperatores, si Galliæ maxime Reges, si Principes alii precibus non semel fatigarunt Pontifices, ut Legati Primatesque reformandis Ecclesiis mitterentur: quid vetat, quominus pari æquitate & clementia temperemus judicium de Primatus Lugdunensis institutione? Qui illi primum adversabantur Metropolitani, eos non immerito movebat extimulabatque libertas Ecclesiarum suarum. Verum si culpandi in eo non fuere, aliquanto æquius laudandi fortassis erunt, quod unius Ecclesiæ suæ decus posthabuerint utilitati & honori omnium, aut complurimarum Regni Ecclesiarum, quarum causæ hic finiuntur, ut necesse non sit tantum emetiri iter, & tantum temporis impendiorumque conterere ad Romanos adeundos judices.

Iniquum, & intempestivum est prorsus, Bullas Pontificum Gregorii VII. & Urbani II. putidis a Censoribus confingi, quod Primatum hunc cursim enarrando, exempla protulerint Flaminum, & Archiflaminum Gentilitiæ superstitionis, aut Catalogos, & Notitias Civitatum, aut commentitias quasdam antiquorum Pontificum Epistolas, de quarum fuco & interpolatione nihildum suspicabantur viri etiam doctissimi. Frustra sunt, si sperant his criticorum argutiis labefactari posse inconcussa disciplinæ Ecclesiasticæ fundamenta, cum Ecclesia veritatis columna sit, cum disciplina ejus caritatis partus sit. Iterum iterumque moneo: nititur hic Primatus illis præsidiis omnibus & emolumentis, quæ per tot retro sæcula, ubique terrarum, Ecclesiis pene omnibus, ab huiusmodi seu Primatibus, seu Exarchis accesserunt. Constat, constabitque semper inexpugnabile hoc fundamentum; siquis aliunde color, si ornatus adscitus est ad speciem etiam quandam rei solidissimæ conciliandam: possunt peregrina hæc & adventitia ornamenta vel exolescere, vel abstergi: non tamen de rei ipsius stabilitate, de utilitate, de Ecclesiæ necessitate, de caritate, cui uni laboratum est, quidquam excutietur.

XIV. Quod ad Rotomagensem jam Primatum pertinet, ne fingi quidem is potest alius ab eo, de quo tam multa prius, quod nulli pareat Primati superiori, nisi Papæ. In eum sensum trahendus est Ordericus Vitalis (3), ubi refert Hugonem Archiepiscopum Rotomagensem, strenuam præ ceteris navasse operam Pontifici in Italia, vicissimque remuneratum ab eo fuisse concesso in multos Pontifices Primatu: *Hugo Rotomagensis Archiepiscopus ipsum summopere adjuvit, & ab eodem honoratus Primatum super multos Pontifices suscepit.* Primatus hic ipsissima est Metropolitica dignitas, ex priscorum privilegiorum confirmatione ef-

(1) Ep. 50. (2) Blondel. De la Primauté. pag. 775. (3) An 1515.

florescens, ut nulli unquam, præter summum Pontificem, Primati subjiceretur. Centum amplius post annis eo uno nomine sibi gratulabatur Rotomagensis Archiepiscopus sub Gregorio IX. qui patrocinio illum suo tegere satagebat adversus Ministros Regis Franciæ, ut pristinam illi libertatem assereret, quod solius Papæ judicio obnoxius esset, sive spiritales ejus, sive temporales causæ aliquæ ventilarentur: *Cum Rotomagensis Archiepiscopus in spiritalibus, & temporalibus nullum post Deum, præter nos, judicem habeat, de antiqua Rotomagensis Ecclesiæ libertate, ac ipsius consuetudine hactenus observata &c.* (1).

Si quibus autem in mentem veniret hoc Orderici Vitalis testimonium aptare verbis supra relatis Matthæi Paris, & hinc ominari Primatum Rotomagensi collatum in Archiepiscopos Bituricensem, Narbonensem; & Auxitanum, ne illi plus æquo indulgerent meris & inanibus conjecturis, quæ non possunt non evanescere, ubi certa serie ponderantur argumenta, in hoc caput jam congesta, & in proxime sequens congerenda, ubi de Primatu Bituricensi sermo instituetur.

XV. Porro si Lugdunensis Primatus vim & potestatem ad solas revocavimus fere appellationes: non disertum modo secuti sumus testimonium Guillelmi Brittonis, sed receptissimum tot interlapsis sæculis usum, cujus in istiusmodi rebus semper dominatur auctoritas. Ceterum quantum sit momenti in hac appellationum dijudicandarum potestate, non facile quisquam dixerit. Primo enim permagni refert, ut ne immediate ad Papam a Metropolitanorum sententia provocetur, sed in ipsius regni finibus iterentur judicia. Secundo juxta antiquissimos Canones præcellentissima & exors Patriarcharum, & ipsius Romani Pontificis supra alios omnes Metropolitanos potestas, in jure appellationum maxime sita erat. Denique tanto pluris facienda est hæc auctoritas, quod ea exciderint Primates alii per orbem Christianum omnes, solus ea libere potiatur Primas Lugdunensis. Quod Petrus de Marca his verbis testatum fecit: *Jus idem dirimendarum appellationum Bituricensi, Burdigalensi, Narbonensi, & Viennensi, licet se Primates indigitent, extra Provincias suas non competit, immo nec ulli alteri Primati in Europa* (2).

CAPUT XXXV. *P. 4. l. 1. c. 11.*

De Primatu Bituricensi, Burdigalensi, Narbonensi, & Viennensi.

I. Ut instituta primum, discissa deinde fuerit Primatia Bituricensis.
II. Ut ei se subduxerit Metropolis Burdigalensis.
III. In historicas has rerum vicissitudines quædam observantur.
IV. Metropolis Burdigalensis iterum Bituricensi subdita fuit Primati, usque ad Clementem V. qui eam hoc vinculo exemit.
V. Eam Bituricensi rursum subjicere nititur Carolus VII. Rex.
VI. An aliquando Primas fuerit Archiepiscopus Burdigalensis.
VII. De duplici jure Primatis Bituricensis.
VIII. De Primatu Narbonensis Ecclesiæ in Aquensem.
IX. Et in Tarraconensem.
X. De Primatia Viennensi in septem Metropoles per Callistum II. instituta.
XI. Cur se Primatem Primatum inscribat.
XII. Quis tot Primatiarum occasus.
XIII. De Primatu Remensi.
XIV. Jura Primatum.

I. Operæ pretium est paucis hic retexi, quæ supra de Primatu, seu Patriarchatu Bituricensi disceptata sunt. Ermembertus Bituricensis Archiepiscopus locum sibi esse inter Metropolitanos vix tandem Hadriano I. Papæ approbavit, nec ulli unquam se Archiepiscopo paruisse. Pallio incunctanter tunc donatus est: *Nobis confessus est, ut sub nullius Archiepiscopi jurisdictione esse videretur.* At cum eodem ipso

(1) Raimal. an. 1242. n. 26. (2) De Primatu Lugdunens. an. 121.

ipso tempore (1) Carolus Magnus Aquitaniam regni nomine condecorasset, cumque illi adsignasset civitatem Biturigum: illico is hanc Metropolin Ecclesiasticam curavit Primatiæ titulo & jurisdictione cumulari, subactis illi Metropolitanis Burdigalensi, Auxiensi, & Narbonensi, & vindicato ei uni jure inaugurandorum Aquitaniæ Regum; quo semper deinceps usi sunt ejus urbis Antistites (2). Isidori compilatio orbi fere jam persuaserat, Metropolitas omnes Primatibus subjiciendos aliquibus esse, & Primatum illi dedicandum esse vel civitati, vel Provinciæ, quæ prima in Catalogo civitatum inter cognomines Provincias recenseter. Ita Burdigala, & civitas Auxiorum, tum secundæ, tertiæque Aquitaniarum capita censerentur: Bituricensi, quæ caput erat primæ, subjiciebantur, tanquam suo sibi jure Primatum vindicanti. Quod ad Narbonensem vero Metropolin spectat, non alia potuit ratione Bituricensi Primati mancipari (3), nec alio consilio & fructu, quam ut omnes prorsus unius posthac Aquitanici regni Provinciæ arctiori nexu inter se colligarentur.

Cum regno Aquitaniæ discissa fuit Primatia Bituricensis. Ex quo Marchionatus Gotthiæ, & Ducatus Narbonensis creatus est: Metropolis Narbonensis secessit a Bituricensi Primatu, Primatumque ipsa assecuta est, postquam Urbanus II. Aquensem Metropolin ei subjecit.

II. Auxiensem quoque Metropolin Aquitaniæ Duces Bituricensi suffurati sunt Primati, cui sola deinceps paruit propria Metropolis cum Burdigalensi. Dum Anacleti schismate, & rebellione adversus Innocentium II. lacerata gemeret Ecclesia, Girardus Inculismensis Episcopus in Anacleti partes descivit, & in Burdigalensem tandem Ecclesiam eligi, vel intrudi se fecit (4). Episcopi ejus Provinciæ Bituricensem tum Archiepiscopum, ut *Caput*, ut *Primatem* suum interpellarunt, ut ejus, per eumque Regis Franciæ tuitione munirentur adversus insolescentes Schismaticos, quos anathemate percelli in Provinciis Burdigalensi, & Auxiensi summopere cupiebant: *Insuper Auxiensi Archiepiscopo, & Burdigalensi Ecclesiæ, & eorum suffraganeis per obedientiam præcipiatis, ut omnes illos publice excommunicent, qui Duci Aquitaniæ auxilium impenderent* (5). Erat is Dux schismatis signifer & patronus primarius. Obviæ sunt hæ Præsulum Epistolæ in Patriarchio Bituricensi Philippi Labbei opera publicato: necnon & responsa Vulgrini Archiepiscopi Bituricensis, Primatis Aquitaniarum. Summi Pontifices sane quamplures, Alexander III. Eugenius III. Lucius III. Urbanus III. Clemens III. & Cœlestinus III. Primatum Bituricensem aliis aliisque diplomatibus confirmarunt, sed in Provinciam tantum Burdigalensem, quæ vere illi suberat. Extat & in Editione nupera Conciliorum Generalium Epistola Eugenii III. (6).

At ubi Aquitaniam ejusque Ducatum suæ adjecerunt ditioni Angliæ Reges, intercesserunt illi vehementissime, ne Burdigalæ Metropolis subesset Primati Bituricensi. Hinc graves querelæ Philippi Augusti ad Innocentium III. (7) quod quamvis minus opulenta, longe tamen nobilissima inter regni sui Ecclesias esset Bituricensis: nec fraudandam eam nunc esse a Burdigalensi Archiepiscopo iis officiis, honoribusque, quibus illius Primatiam prædecessores ejus semper coluerant: *Ecclesia Bituricensis, licet tenuis in facultatibus, inter alias tamen regni nostri Ecclesias exstitit nobilior, cum Primatiæ obtineat dignitatem. Cum igitur Burdigalensis Archiepiscopus, prædecessorum non sequens vestigia, se adeo obedientem & devotum Ecclesiæ Bituricensi exhibere non velit, sicut iidem prædecessores sui fecisse noscuntur, &c.* Denique tanto vehementius instat maximus Rex apud summum Pontificem, ut Bituricensi Ecclesiæ sarta tectaque serventur antiqua privilegia, quod non alia sit præterea regni sui civitas ulla, quæ Primatus gloria splendeat: *Cum sola Bituricensis Ecclesia in toto regno nostro Primatiæ obtineat dignitatem.* Auctorita-

(1) Ann. 786. (2) Ann. 781. (3) Patriarch. Bituric. c. 362. Ann. 864. (4) Bosq not. in Innoc. 3 Ep. P. 202. (5) Patriarch. Bitur. c. 62. (6) Bibl. MSS. Labb. t. 2. p. 93. Ann. 1164. 1183. 1187. 1188. 1192. Conc. Gen. tom. 10. p. 1060. (7) Bib. MSS. Labb. t. 2. p. 88. Ann. 1211.

tis suæ pondere roboravit Innocentius suspensionis sententiam a Bituricensi in Burdigalensem ideo vibratam, quod nec interfuisset ipse ejus Concilio, nec suas cuiquam ad id vices delegasset. Quanquam ad causam Primatus ipsam dijudicandam tunc Pontifex non accessit, erat tamen aliquid momenti in hoc præjudicio. Laxavit postea idem Pontifex eam suspensionem, spondente, & in se recipiente Burdigalensi Conciliis posthac Bituricensibus se affuturum: *Firmam promissionem recipientes, quod vocatus accedet ad ipsius Bituricensis Concilium, facturus quod de jure fuerit faciendum* (1).

III. Nonnulla hic interim observare lubet: 1. Primatum Bituricensem plenissima auctoritate sua uti solitum in obnoxias sibi Provincias eo tempore, quo Gregorius VII. & Urbanus II. Primatus Lugdunensis fundamenta jaciebant. Itaque eo tantum duo hi Pontifices collimabant, ut tota Gallia vigeret efflorescceretque ea disciplina, quæ jam pridem tribus in Aquitanicis Provinciis obtinebat. 2. Conducibilem cum primis fuisse Bituricensem Primatiam tum Ecclesiis, tum Provinciis Regni; quæ hoc sacro vinculo connectebantur sibi invicem, & firmius compaginabantur. Id nimirum intuebatur tum Carolus Magnus in instituenda, tum Philippus Augustus in tuenda summis viribus hacce Primatia. Novæ igitur hæ dignitates eo fine creabantur, ut & Ecclesiæ, & Regno, quorum contextæ consertæque semper rationes sunt, & ornamento essent, & præsidio. 3. Si pugnabat autem Philippus Augustus, quominus Burdigalensis Metropolis subduceret se Primati Bituricensi, quanquam Angliæ dominio illa subesset: hinc eliciet forsan quispiam non immerito creationem Primatiæ Lugdunensis, nec Canonicis ab exordio regulis adversam fuisse, nec legibus, nec utilitatibus denique regni: cum temporale Lugduni dominium Imperatores in Archiepiscopos transcripsissent: nec posset usquam quantacunque Archiepiscopi, vel Comitis Lugdunensis potestas Galliarum Regi suspecta esse, nedum formidolosa. Erat tamen specialis quædam ratio, quæ Philippum Augustum juvaret: quod videlicet, quantumvis Angliæ Regibus pateret Aquitania, esset nihilo tamen secius in summa Regum Francorum potestate: quod non facile quis similiter de civitate tum, & tractu Lugdunensi expedierit.

IV. Honorius III. privilegia Bituricensis Ecclesiæ generalibus tantum verbis confirmavit. Itaque statim sub Gregorio IX. (2) recaluerunt lites de Primatia. Hic sententiam interim servandam promsit, dum causa omnino finiretur. Eam leges, si voles, in Decretalibus *De majoritate & obedientia* (3). Edicitur ut possit Bituricensis Primas Burdigalensem Provinciam visitando perlustrare, dum intra dies quinquaginta negotium perficiat, quorum tamen numero eximantur, quibus ex morbo forsan decubuerit: *Dies quibus infirmari contigerit, dicimus non esse computandos in numero quinquaginta dierum, quibus secundum provisionem Gregorii Papæ, licet eidem Archiepiscopo, si voluerit, Burdigalensem Provinciam visitare*. Idem alibi Pontifex Archiepiscopum in civitate Bituricensi instituens, hoc eam ornavit encomio: *Ei quæ inter universas Metropoles speciali gaudet privilegio* (4). Non pauca horum similia argumenta legi possunt in Patriarchio Bituricensi Labbei, usque ad Clementis V. tempora. Publicavit eruditissimus Mabillonius (5) in Analectis Acta, & Diurnum Visitationis anni 1284. cum Bituricensis Primas Provinciam Burdigalensem lustravit.

Itaque constantior aliis fuit Burdigalensis Metropolis in fide & obedientia Primatis Bituricensis. Auxiensis enim, Narbonensisque Metropoles pristinæ se libertati reddiderant jam inde ab anno 1226. ut nos supra docuit Matthæus Paris (6). An Clemens V. autem immunitatem eandem Burdigalæ quoque tandem concesserit, ut ulcisceretur contumeliam excommunicationis a Bituricensi Primate in se ipsum olim excussæ

(1) Innoc. III. Regest. 15. Ep. 45. 128. Reg. 16. Ep. 65. (2) Ann. 1123. (3) Cap. ult. & Decret. Greg. l. 1. Tom. 33. c. 17. l. 2. T. 8. c. 4. l. 2. T. 14. cap. 20. Part. Bit. Tom 2. p. 112. 116. 118. (4) Rain. Ann. 1235. n. 41. (5) Tom. 2. (6) Spond. ad ann. 1300. n. 7. 8.

caussæ, dum Burdigalensem adhuc ageret Præsulem: an simplicius ea libertate nobilitare voluerit Sedem, quæ illi quasi gradus fuerat, ut in Apostolicum thronum attolleretur, aliorum esto judicium. Biturigibus Burdigalensem translatum esse Primatum, affirmare videtur Valsinghamus: *Primatum Aquitaniæ de Bituricensi transtulit ad Ecclesiam Burdigalensem* (1). Sed ne non tam blandiri suæ genti, quam insanire videatur hic Scriptor, ita interpretandus utique est, ut donata sit a Clemente Burdigala immunitate a Primatia, non Primatia ipsa. Post tam varias igitur rerum temporumque vices, eo tandem ventum est, ut Primatia Bituricensis suæ intra Provinciæ limites circumscriberetur, eoque se solaretur uno antiquæ amplitudinis vestigio sane obscuro, quod specialem habeat Officialem Primatiæ, ad quem a Provinciæ Officiali provocetur. Credi porro æquum est id manasse ab iis temporibus, quibus vigebant etiam in alias provincias Primatiæ jura. Ut erat enim tunc conspicuus Officialis Primatiæ, ad quem non ab aliarum tantum, sed & ab ipsius Provinciæ Bituricensis Officialibus appellabatur: ita & idem retinendus visus est ad idem præstandum munus, postquam aliæ Provinciæ divulsæ fuerunt.

V. Immunitatis porro diploma, quo Clemens V. Burdigalensem donavit, legere fas est in *Gallia Christiana*, opulento in primis penu hujusmodi chartarum magni pretii. Ibi facile advertes, meram hanc fuisse immunitatis vel libertatis chartam, prorsus necessariam ad sopiendas tot lites, quas Gregorius IX. suis Rescriptis finire frustra tentaverat: quippe iis gravari se Burdigalenses Præsules palam reclamaverant, nec cessarant unquam. Patentibus sane postea litteris, anno scilicet 1461. jussit Carolus VII. Rex Primatui seu Patriarchatui Bituricensi priscos honores innovari, per omnes Aquitaniæ Ecclesias, in causis maxime electionum, sive Confirmationum Archiepiscopalium, Episcopalium, Abbatialium, aliisque litibus per appellationem devolutis: constanter affirmans, superioribus sæculis Provinciam Burdigalensem, Tolosanam, & Aquitanicas omnes Primatui Bituricensi obnoxias dictoque audientes fuisse: nuperrime denique appellatum fuisse a sententia Archiepiscopi Burdigalensis ad Bituricensem Primatem in causa electionis Episcopi Santonensis (2). Quo eodem anno Ludovicus XI. in locum succedens Caroli VII. hæc ejus mandata rata esse, & executioni mandari sanxit. Nemo nescit porro Caroli VII. Regis industria, & armis Aquitaniam pulsis Anglis, dominationi Franciæ recuperatam fuisse, cum longe maxima regni parte, cui jamdiu illi incubabant. Descivit rursus ad eosdem Aquitania, defecit & Burdigala; & vix per ætatem, appetente jam morte, licuit optimo invictissimoque Regi Carolo eam expugnare iterum, ditionique antiquissimæ Francorum redintegrare. Nihil ergo tunc quidem ipse intentatum reliquit, ut eam urbem provinciamque strictissime astringeret Francico Imperio. Conferre ad id nonnihil visum est posse, si ea Bituricensi civitati, qua non alia magis prona fidaque fuerat in obsequium Regum Franciæ, & ipsius maxime Caroli VII. spiritualibus his Primatiæ nexibus devinciretur. Sed ut nihil dissimulem, non satis liquet, quod hujus diplomatis opera pretium fuerit, aut quid inde incrementi accesserit Primatui Bituricensi. Exinde enim nihilo secius Burdigalensis Archiepiscopus Primatem se semper gessit, tanquam ex Clementis V. concessione, ut nullius Primatis obedientiæ devinctus, & Primatiæ suæ Officialem peculiarem habuit, ad quem per appellationem referrentur causæ jam disceptatæ ab Officialibus Burdigalensis Provinciæ.

VI. His adde jure Primatiæ quandoque usum fuisse Archiepiscopum Burdigalensem in Metropolim Tolosanam: nec deterritum fuisse Bituricensem Clementis V. diplomate, quin subinde jura sua priscamque Majorum suorum potestatem in Burdigalensem & Tolosanam Metropoles ostentaret, intentaretque (3). Electo in Archiepiscopum To-

(1) Ann. 1305. Valsin T. 2. p. 108. Chron Trive. ar. 1305 Spi. T. 8. p. 724. (2) Preuves des Lib. Gallic. c. 36. n. 19. Pragmat. Pinson. P. 1016. (3) Catel. Memoires du Langued. pag. 935.

Tolosanum Dionysio du Moulin, an. 1421. interpellatus est a Tolosano Capitulo Henricus Burdigalensis Primas, seu *Patriarcha*, ut electionem confirmaret. Delegavit Henricus, qui eam examinarent, examinatam ipse confirmavit. Ita confirmatus Tolosanus Præsul, scripto authentico incunctanter declaravit, nihil se præjudicii, vel detrimenti importare voluisse rationibus juribusque Bituricensis Primatis in civitatem Tolosanam, tanquam Primatis Aquitaniæ. Non ita pridem Tolosa in Metropolitanum culmen adscenderat; hinc ergo aliquid sibi præsidii venabatur, si a quocunque demum confirmaretur Primate. An. 1542. expresso Francisci I. Regis mandato Burdigalensis Archiepiscopus peculiarem designavit Officialem, tum Provinciæ, tum Primatiæ suæ, qui jus diceret in eos Provinciæ suæ Episcopatus, qui Parisiensis Parlamenti territorio continentur (1).

VII. Superest scrupulus hinc amoliendus circa potestatem illam duplicem, qua Pontifices Romani Bituricensem munierunt interim Primatem, dum decretorio aliquando tandem judicio tota illa exhauriretur causa. 1. Provinciam ut Burdigalensem visitaret, & Canonicas procurationes perciperet, non pluribus tamen, quam quinquaginta diebus. 2. Vocare, ut ad Concilium suum posset Burdigalenses Præsules, & Canonicis alioqui pœnis constringere. Superiori capite narratum est, Primatem Lugdunensem, ut hæc eadem sibi potestas permitteretur in Senonensem Provinciam, non segniter laborasse, sed spem industriamque ejus omnem cassam irritamque cecidisse. Facile, & ut spero verissime solvetur hic modus, si dicamus, quando temporaria hac sententia Bituricensis Primatiæ litem composuere Pontifices, tunc jus istiusmodi duplex usitatissimum & inveteratum fuisse in Bituricensi Ecclesia, ut non potuerit non ei confirmari vetustissima præscriptaque jamdiu possessio. Quippe ducentis admodum annis cum antecisset Bituricensis Primatus Lugdunensem, primæva a sui origine hanc sortiri duplicem potuerat facultatem (2).

VIII. Paucis nunc conveniendus est nobis Narbonensis Archiepiscopus, qui cum Primatiæ Bituricensi mancipatus aliquando in superioribus fuerit, Primatus postea splendore & fastigio ipse effulsit. Ivo Carnotensis Episcopus Epistolis suis insertam trajecit ad nos Epistolam Nicolai Papæ I. ad Radulphum Bituricensem Archiepiscopum scriptam, ut ei significaret gravissimas Narbonensis Archiepiscopi Sigebodi querelas ad se perlatas, de oppressa suæ Metropoleos dignitate & jurisdictione a Primate Bituricensi, qui non solas Appellationum causas ad se revocaret, ut sanciunt Canones, sed & alias etiam primæ instantiæ judicio præter Canones invaderet: *Cum hoc nec antiquitas habeat, & auctoritas sacrorum Canonum interdicat, nisi forte pro causis, quas apud se terminare non possunt, ad te quasi ad Patriarcham suum provocaverint*. Habes hic Narbonensem Præsulem sub potestate Primatis. Audi nunc ipsum ea potestate Primatis instructum.

IX. Jam inde a temporibus Urbani II. Narbonensis Archiepiscopus Jura Primatum spe invadebat, teste ipso eodem Pontifice in litteris datis ad Cardinalem Legatione in Hispania defungentem. Nec ea spes suis destituebatur præsidiis, aut documentis. Quippe Terraco nobilis & antiquissima Civitas non ita pridem Maurorum potestate longoque subducta dominio, suæ Metropoleos jura ostendebat magis, quam approbabat. Jussit ergo Urbanus II. ut Narbonensi subesset Metropolitano, Toletano autem Primati, donec potuisset Archiepiscopus Narbonensis e Tabulario suo chartas depromere, quibus ejus in Tarraconensem Provinciam Primatus declararetur. *Tarraconensibus Episcopis nostra auctoritate præcipio, ut interim Narbonensi, tanquam proprio Metropolitano obediant, Toletano sicut Primati; donec Narbonensis Archiepiscopus se eorum Primatem fuisse certa possit auctoritate monstrare* (3).

Pronum est conjicere, ubi primum emersere Marchiones Gotthiæ, & principatum citra, & ultra Pyrenæos constituere, cui caput

(1) Preuv. des Libertez de l'Egl. Gall. c. 35. n. 54. To. 10. p. 1841.

(2) Epist. 135.

(3) Concil. Gen.

put præerat Narbo, optatissimum illis fuisse, ut spiritalis ejus civitatis jurisdictio latissime & ipsa undequaque diffunderetur, temporali imperio ipsa quoque præsidio futura. Id enimvero Narbonenses Metropolitanos extimulavit, ut Bituricensis Primatis a se amolirentur jugum, & Primatus sibi ipsi simulacrum aliquod meditarentur efformarentque ex Ecclesiis Cataloniæ, Saracenica tempestate vixdum elapsis, vixdum sibi restitutis. Dicemus infra, ut receperit tandem Tarraco antiquissima suæ Metropoleos privilegia, ut non alium posthac, nisi Primatem coleret Toletanum. Hac quidem auctoritate spe magis præsumpta, quam re possessa excidit tunc Narbo: at libertati suæ nova vicissim munimenta accedere gratulata sibi est tanti quondam nominis Ecclesia, beneficio Martini V. Pontificis Maximi, qui eam absolvit a nexibus omnibus, quibus eam sibi devincire sperabant tum Bituricensis antiquus Primas, tum nuperrimus Viennensis Metropolitanus, quem Callixtus II. novo Primatu auxerat, ut mox dicemus (1).

X. Nimirum Callixtus cupidissimus accessione honoris aliqua augendæ ejus Ecclesiæ, e qua in Romanam Ecclesiarum omnium Matrem assumptus fuerat, nova quadam auctoritate cumulavit prisca omnia Pontificum, Imperatorumque privilegia Viennensi Ecclesiæ indulta, subjecitque (2) recentissimæ, huic quam ipse condebat, Primatiæ, Metropoles septem, Viennensem, Bituricensem, Burdigalensem, Auxiensem, Narbonensem, Aquensem, Ebrodunensem, cum potestate Concilia cogendi, & causas Ecclesiasticas dijudicandi, pleno scilicet eo jure, quod Vicariis sanctæ Sedis familiare est: *Ut videlicet super septem Provincias Primatum obtineat, & in eis Romani Pontificis vices agat, Synodales Conventus indicat, & negotia Ecclesiastica juste canoniceque definiat* (3). Cum Burdigala, & Narbo Primatiæ Bituricensi jam se subduxissent, sperabat Pontifex posse jam Bituricensem Ecclesiam numero, & loco haberi eodem, quo meras Metropoles; atque adeo posse tribus his Provinciis crescere, & amplificari Primatum Viennensem.

Senatum, Romani quasi Senatus æmulum, ad regendas Gallias Viennæ instituerant Romani. Hinc illam Ado *Urbem Senatoriam* appellatam memorat (4). Reges Burgundiæ postea Regiam ibi sedem collocaverant, unde Odiloni: *Vienna nobilis sedes Regia*. Non dissimili splendore & amplitudine illa radiavit, postquam restauratum est regnum Burgundicum, scisso inter Ludovici Pii filios Caroli Magni Imperio. Nihil antiquius, nihil longius fuit Germanis Imperatoribus, quibus illud tandem forte obtigit, quam ut Viennam honoris, & potestatis ornamentis omnibus cumularent. Sub Friderico I. anno 1157. Archicancellarii nomine & gloria fruebatur Viennensis Archiepiscopus. Callixtus II. Papa, qui regia se Burgundiæ prosapia satum non frustra jactabat, summum columen imposuit amplitudini regiæ hujus Civitatis, incredibilis cujusdam amplitudinis Primatia illi attributa (5). Quod ad delectum autem attinet earum, sive Provinciarum septem, sive Civitatum, sequutus est Pontifex Notitiam Civitatum, de qua jam toties supra. Etenim ibi Vienna sex aliis Civitatibus, & Provinciis præponitur, sicut Lugdunum Lugdunensibus ceteris, Petrus Venerabilis Cluniacensis Abbas attingit alicubi Patriarchatum Viennensem, hoc est Primatum: *Ex quo Viennensis Patriarcha factus est*. (6).

XI. Sumsit sibi Viennensis Archiepiscopus nomen aliud ad pompam & ostentationem magnificentius, cum se Primatem Primatum dixit, ut qui emineret supra Archiepiscopos Bituricenses, Aquitaniæ Primates, & supra Narbonenses Metropolitanos, quibus Urbanus II. Primatum contulerat in provinciam Aquensem. Sed quam subita & inopinata fuit hæc Viennensis Præsulis exaggeratio potestatis, ne auditis quidem Metropolitanis, quorum causa vertebatur, quorum evertebatur libertas: tam brevis illa & in ruinam præceps fuit. Enimvero non alium ex hac Callixti Constitutione fructum cepit Viennensis Præsul, quam cer-

(1) Rain. an. 1418. n. 33. (2) An. 1120. (3) Concil. Gen. To. 10. p. 829. (4) Bib. Clun. pag. 238. (5) Ib. Notæ p. 141. (6) L. 6. Ep. 10.

certam deinceps Diensis, & Vivariensis Episcopatuum subjectionem, qui prius in jure erant Metropoleos Arelatensis (1).

XII. Diximus, Narbonensi concessum fuisse Primatum ab Urbano II. in Aquensem Metropolitanum anno 1097. Novum robur addidit huic privilegio Paschalis II. *Primatum vobis super secundum Narbonensem, id est, Aquensis Metropolis, sicut a nostris prædecessoribus statutum est, confirmamus* (2). Suffragabatur eadem ratio in speciem plausibilis, ex Civitatum Catalogo petita, cui tunc pretium faciebat temporum caligo Aquensis enim provincia Narbonensis secunda dicebatur. Sed cum nusquam existant fructus ulli hujus concessionis, prope abest a vero, id unum hinc Narbonenses Præsules consecutos esse, ut liberi essent deinceps solutique a jurisdictione Primatis Bituricensis, quod eis jamdiu erat in votis. Cum Rescripta Alexandri III. anno 1164. & Urbani III. anno 1187. Bituricensi Primati non vindicent, nisi jus priscum in Burdigalensem, ab eo eximere videntur Narbonensem, & Auxiensem. Ergo hinc patet, etsi Metropoles aliquæ a jugo Primatum excutere se & recuperare non potuerint, multo tamen plures potuisse. Ne cui vero offensioni sint hæ rerum vices, aut juges inter Præsules jurisdictionis crescentis, aut decrescentis varietates, temporum hæc lex, temporalium hæc conditio est: juvant nunc, quæ prius oberant, obsunt, quæ juvabant, ea disciplinæ alternatio est, immo & caritatis, ad hominum se ingenia, ad temporum rerumque momenta accommodantis. Cupiditas, & in primis ambitio partes suas agunt inter hæc, & profanant contagio suo res, & personas quasque sanctissimas. Sed ne minuscula quidem eventa susurrari se possunt, omnia circumscribenti, & ad consiliorum suorum leges omnia contorquenti Sapientiæ divinæ. Multo magis ergo tam stupendæ in Ecclesiarum disciplina vicissitudines attemperantur inserviuntque ejusdem omnipotentis & amantissimæ Sapientiæ consiliis, quæ mirari & amare, quam scrutari & publicare facilius est & æquius.

XIII. Jamdiu est, quod de Remensi tacuimus. Is de Primatu cum Trevirensi Metropolitano altercatus est in Remensi Concilio, sub Leone IX. anno 1049. Confidebat enim se Primatem videri posse Galliæ universæ: *Quod Remensis esset Primas in Gallia*. Consultissime abstinuit Pontifex a perplexa tunc quæstione, edixitque tantum, ut sedes aliæ Apostolicum thronum in gyrum cingerent. In Concilio anni 1059. ubi Remis regio diademate redimitus est Philippus Rex, rursum instare cœpit Remensis, concessum esse a Pontificibus Remensi Archiepiscopo jus coronandorum Regum, *& totius Galliæ Principatum*. Post vero idem ipse Archiepiscopus, ut ne parere cogeretur Diensi Episcopo, quem Legati a latere potestate armaverat Gregorius VII. ingerere, & ostentare cœpit antiquissima Primatiæ Remensis privilegia. Rescripsit Pontifex, hoc genus privilegia iis duntaxat temporibus locisque prodesse, quibus utilitas necessitasque Ecclesiarum jubet ea valere: *Possunt quædam in privilegiis pro re, pro persona, pro tempore, pro loco concedi, quæ iterum pro iisdem, si necessitas, vel utilitas major exegerit, licenter valeant commutari* (3). Hæc honoris, & auctoritatis insignia utilitati Ecclesiarum condonari, non Antistitum cupiditati. *Privilegia siquidem non debent sanctorum Patrum auctoritatem infringere, sed utilitati sanctæ Ecclesiæ prospicere*. Floruisse olim præ ceteris Arelatensem Primatiam, inde ad alias Ecclesias honorem illum migrasse, omnia hæc dispensante Apostolica Sede aliter aliterque, pro opportunitate temporum, pro Ecclesiarum necessitate. Remensem Ecclesiam, non tacebat idem Pontifex eidem mutabilitati fuisse obnoxiam, quæ & ipsa olim Primati fuisset suo subjecta: *Remensis etiam Ecclesia quodam tempore Primati subjacuit*. Non satis exploratum habeo, an alludat hic Pontifex ad antiquissimum Arelatensem Primatum, an ad ævi medii Moguntinum sub Bonifacio, an denique ad recentiorem Ansegisi Senonensis Antistitis. Venire enim in mentem possunt hæc omnia, etsi nihil horum ab omnibus difficul-

(1) Marca de Primatu p. 123. (2) Pasch. Ep. 48. (3) L. 6. Ep. 2.

cultatibus satis expeditum sit.

Nec dubitandi tamen locus est ullus, quin Remenses tunc Archiepiscopi omnem vim, consilium, industriamque contulerint ad restituendam Ecclesiæ suæ pristinam lucem, dignitatemque. Gerbertus Remensis Archiepiscopus, testificatur caput urbium Regni esse Remos: *Quæ quoniam Regni Francorum caput est* (1). Ludovicus Crassus eodem nominis elogio eandem afficiebat Ecclesiam: *Matrem meam, & caput regni mei Ecclesiam* (2). Ivo Carnotensis auctor est, tum consuetudine, tum privilegio Apostolico servatam esse Remensi Episcopo potestatem nuptias Regum celebrandi: *Respondi, me nuptiis interesse nolle, nisi vos earum essetis consecrator & auctor, & Coepiscopi vestri, assertores & cooperatores, quoniam id competit juri Ecclesiæ vestræ, ex Apostolica auctoritate, & antiqua consuetudine* (3). Hactenus ex Ivonis Epistola (4), præter quam extat & alia, in qua multus est, ut probet, non semper Franciæ Reges Remensi in Ecclesia inunctos inauguratosque esse; posse & in alia inungi Ecclesia, si incidant tempora, quæ ita flagitent. Nec hinc tamen fas est obtrectare juri ordinario Remensis Ecclesiæ ad Regum consecrationem sibi vindicandam, aut obstrepere iis, qui hoc privilegii ex nobilissima hujus Ecclesiæ antiquissimaque dignitate proficisci potuisse ominantur. Annuit & ipse Ivo in alia Epistola (5), ubi refert Diadema Regium Remensi in Ecclesia servari, & tantopere eam omnibus Regni Ecclesiis præcellere, ut inde trahant ceteræ, vel castioris, vel sequioris disciplinæ exempla. *Novit prudentia vestra, eandem Sedem diadema regni habere, & omnibus pene Gallicanis Ecclesiis exemplum ruinæ, vel resurrectionis existere.*

XIV. Non potest aptius claudi hæc tota de Gallicanis Primatibus dissertatio, quam nupero eoque perinsigni documento ejus rei, quæ longe maximi in hac re tota momenti est: videlicet jus Primatum uno Appellationum jure contineri (6). Anno quippe 1619. Archiepiscopus & Primas Lugdunensis Ludovicus de Marquemont cum Pontificale sacrum in Ecclesia Parochiali sancti Eustachii Parisiis celebraturus esset, ejus Ecclesiæ Parochus scripto authentico testificatus est, ejus sacri celebrandi licentiam ab Episcopo Parisiensi Gondio Cardinali postulasse, & impetrasse Archiepiscopum: non alias quam quibus uterentur Episcopi sacras vestes induisse: non Pallio usum esse, non Crucem Archiepiscopalem prægestasse: in eadem denique Ecclesia concionatum esse, nec pedo sacro, nec Cruce prælati. Anno vero 1628. teste Petro de Marca (7), Saussaius Officialis tunc Ecclesiæ Parisiensis ad Tullensem postea provectus Episcopatum, tractatum edidit non mediocri eruditione refertum, pro Episcopi Parisiensis jure adversus Archiepiscopum & Primatem Lugdunensem, qui suam sibi præferri debere Crucem contendebat, quo se cumque Primatia Lugdunensis exporrigeret.

CAPUT XXXVI. *P.4.l.1.c.12.*

De Primatibus Angliæ, & Hiberniæ.

I. Synodi, Pontificesque Primatiam Cantuariensi Metropolitano in Eboracensem adducunt.

II. Lanfranci argumenta ad hanc Primatiam constabiliendam.

III. Item Anselmi.

IV. Novæ concertationes utriusque Metropolitani de jure Primatiæ.

V. Labare incipit Cantuariensis Primatia.

VI. Primatus hujus historia compendiose.

VII. Cum tres Archiepiscopi sanctitatis laude clarissimi, Primatiæ suæ hujus jura tanta animi viriumque contentione propugnaverint, vecordis & male feriati hominis esset, has contentiones sequius interpretari. Ad quas æqui regulas librandum sit de his judicium.

VIII. Sanctus Malachias Romanum emensus iter, suum a Romano Pontifice Primatum confirmari curat.

IX. Hæc erat velut decerpta quædam portio

(1) Ep.159. (2) Du Chesne Tom. 4. p. 445. (3) Ep. 13. (4) Ep. 70. (5) Ep. 126.
(6) Fevret. de l'Abus. l. 3. c. 3. n. 14. (7) Marca de primatu Lugd. nu. 127.

tio Primatus Cantuariensis. Rei æquitas. Argumenta. Quid inde lucis existat, & utilitas.

I. FAmosa, diuque vexata illa de Primatu contentio inter Archiepiscopos Cantuariensem, & Eboracensem, ventilata demum definitaque est secundum Cantuariensem, in Concilio Angliæ anni 1072. jussu Alexandri II. Papæ, ejusque Legato a latere præsidente. Aderat Willelmus Rex Angliæ debellator. Aderant & Lanfrancus Cantuariensis, & Thomas Eboracensis Archiepiscopi. Satutum porro est, ut Cantuariensi subesset Eboracensis tanquam Primati; Conciliis ab eo indicendis interesset per se, vel per Legatos; Synodicis constitutionibus præstaret se morigerum: ab eo consecraretur, canonicamque illi profiteretur, & juraret obedientiam: interpellante tamen Rege, Lanfrancus Thomam a juramenti præstatione absolvit, professione contentus: salvo tamen & incolumi successorum suorum jure, quibus visum esset præter professionem etiam sacramentum exigi debere ab Archiepiscopis Eboracensibus. Willelmus Malmesburiensis (1) Acta authentica hujus definitionis historiæ suæ intexuit, cum subscriptionibus Regis, & utriusque Archiepiscopi, ceterorumque Angliæ Antistitum. Non est ergo, quod quisquam stupeat, si vocetur ab eo Cantuariensis Archiepiscopus *Primas, & Patriarcha totius Angliæ.*

Antequam illa Synodus coiret, cum primum in sedem Cantuariensem Lanfrancus evectus est, hoc ipso in illum obsequio defungi compulerat Thomam tum Regia jussio, tum consensio Episcoporum. Paruerat ille quidem, sed contestatus ante non eodem se cultu prosecuturum Lanfranci successores, nisi canonica in Synodo demonstraretur sibi, qua lege, quo vinculo ad id muneris teneretur. Exinde Romano uterque se dantes itineri, sui hinc & hinc juris documenta firmissima protulerant coram Alexandro II. Papa. Tuebatur se Thomas tanquam validissimo propugnaculo, decreto Gregorii Magni, quo duobus Angliæ Metropolitanis amica indicitur æqualitas; ita duntaxat, ut qui prior ordinatus fuisset, is primas honoris & consessus obtineret. Reponebat autem Lanfrancus, Gregorium hoc decreto composuisse statum Londinensis, & Eboracensis Ecclesiarum, non Cantuariensis, & Eboracensis. In tanta animorum rationumque hinc & inde pugna, providentissime Pontifex universali Angliæ Concilio rem excutiendam mandaverat, addito etiam sacra vice Legato a Latere (2).

II. Ut res in Concilio se habuerint, Pontificem Lanfrancus certiorem fecit per Epistolas: nempe statim prolatam Historiam a Beda scriptam: *Presbytero Eboracensi, & Doctore Anglorum*. Ex ea compertum fuisse, Cantuarienses Archiepiscopos, initio facto ab Augustino, qui primus eam Ecclesiam rexerat, usque ad ipsa Bedæ tempora, seu annis centum quadraginta, plenissima Primatiæ suæ jura explicuisse in Eboracensem Ecclesiam, in Angliam omnem, & in ipsam denique Hiberniam. *Demonstratum est, Antecessores meos super Eboracensem Ecclesiam, totamque Insulam, quam Britanniam vocant, necnon & Hiberniam Primatum gessisse, curam Pastoralem omnibus impendisse in ipsa Eboracensi urbe persæpe, locisque finitimis, ubi eis visum fuit, Episcopales ordinationes, atque Concilia celebrasse, Eboracenses Antistites ad ipsa Concilia vocasse, & cum res poposcisset, de suis eos actibus rationem reddere compulisse.* Tum adductas in medium Epistolas Romanorum Pontificum Gregorii, Bonifacii, Honorii, Vitaliani, Sergii, Gregorii, Leonis, & Joannis, has perlectas fuisse. Respondisse Lanfrancum (3) ad Gregorii Magni decretum, ad Londinensem illud, non ad Cantuariensem pertinuisse Ecclesiam; nec executioni unquam illud aut mandatum esse, aut vel mandari potuisse, cum nec ullus tunc esset Eboraci Archiepiscopus; quippe primum Archiepiscopum Eboracensem Paulinum tunc demum ad Ecclesiæ illius regenda gubernacula ablegatum fuisse, cum Justus inter Archiepiscopos Cantuarienses numero jam quartus sederet. Augustinum e Cau-

(1) Matt. Par. An 1072. Wil. Malmesb. l. 3. pag 117. 195. (2) Malmesb. de gest. Pontif. Aug. l. 1. p. 206. (3) An. 1072. Ib. p. 212. Lanfranc. Epist. 3.

Cantuariensi Ecclesia, ubi Sedem fixerat, Evangelicæ doctrinæ fluenta in omnes Angliæ provincias dispensasse, Ecclesias fundasse, Episcopales omnes excitasse Cathedras: quarum proinde parentes, auctores, conditoresque habiti fuerant Cantuarienses deinceps Archiepiscopi, non ab Anglis tantum, sed ab ipsis etiam Romanis Pontificibus, qui in Gregorii Sedem, doctrinamque, & Ecclesiasticum regimen successerunt: *Æquum censent, ut omnes Anglorum Ecclesiæ ab eo loco mutuentur vivendi disciplinam, a cujus fomite rapuerunt vivendi flammam. Quis enim nesciat, quod a Cantia manavit Christi credulitas in Eboracum, & in ceteras Angliæ Ecclesias?*

His documentis vicit tunc Cantuariensis Ecclesia, suoque Primatui vindicata est: lux item affusa Decreto Gregorii Magni; ita ut non tam verbis ejus, quam ingenio & caritati servirent interpretes. Lanfrancus regia subnixus gratia & potestate, Primatis amplitudinem, & auctoritatem, quanta maxima esse usquam potest, explicuit. Cum duriusculis aliquando eius correptionibus exasperatus Angliæ Episcopus, exclamasset, ultra æqui lineas abuti ipsum potestate Primatis; respondit Lanfrancus, propriam Archiepiscopi Cantuariensis Parochiam nec angustiorem, nec aliam esse, quam Angliam universam: *Nec sobrius quisquam putaverit hoc esse in aliena Parochia aliquid temere præsumere, cum per misericordiam Dei totam hanc, quam vocant Britanniam Insulam, unam unius nostræ Ecclesiæ constet esse Parochiam* (1). Ante Lanfrancum Dunstanus sanctitatis fama celeberrimus a Joanne Papa impetraverat tum confirmationem Primatiæ suæ, tum Vicariatum Apostolicum, illum ipsum, quo Majores sui decorari solebant: *Primatum tuum confirmamus, in quo tibi ex more antecessorum tuorum vices Apostolicæ Sedis exercere convenit, sicut Augustinum, ejusque successores habuisse dignoscitur* (2).

III. Successit Lanfranco Anselmus, non magis Sedis hæres, quam zeli & magnitudinis animi. Willelmus Malmesburiensis in suæ gentis laudes paulo forsan indulgentior refert, in Concilio Bariensi ab Urbano II. Papa Anselmum novis, & inusitatissimis quibusdam honoribus affectum fuisse, quin & honorificentissima sede locatum juxta Pontificem ipsum, tanquam Insulani orbis alterius Papam: *Includamus hunc in nostro orbe, quasi alterius orbis Papam.* Illum Paschalis II. (3) hoc munivit privilegio, nullo ut ab alio judice, ac ne a Legato quidem Pontificio posset judicari, præterquam a Pontifice. Girardo nupero Eboracensi Episcopo tergiversante, ne professionem ederet Anselmo canonicam, rescripsit Paschalis, ut pareret judicio statutoque adversus prædecessorem ejus publicato. Præverterat Girardus Papæ mandatum, regia potestate compulsus. Thoma Girardi successore detrectante & ipso eandem præstare professionem, interdicti sententiam in eum Anselmus vibravit, & excommunicationis laqueo implicuit Episcopos quoscunque, qui illi manus imponerent, prius quam hoc obsequio functus esset; denique per Epistolas Paschalem II. interpellavit, ne tergiversatori Thomæ Pallium mitteret, donec pertinaciam hanc ille suam exueret: contestatus sese alioqui Anglia excessurum, ne spectator & testis esset schismatis, & dedecoris, quo dilaceranda alias & inquinanda erat Ecclesia Anglicana: *Ego nullatenus remanerem in Anglia, non enim deberem aut possem pati, ut me in ea vivente, Primatus Ecclesiæ nostræ destrueretur* (4). Gratulatus est Pontifex ejus zelo, & ejus petitioni voluntatique se accommodavit. Sileri autem sine piaculo non potest illud a Matthæo Paris observatum: cum Thomas ille senior Eboracensis Archiepiscopus Anselmi inaugurationem celebraret, lectis quibusdam verbis, quibus Ecclesia Cantuariensis totius Angliæ *Metropolitana* dicebatur: intercessit Thomas (5) huic elogio, quo Metropolitica dignitate Eboracensis Ecclesia spoliaretur: denique Primatis, non Metropolitani sedem Cantuariæ esse, quæ Angliæ universæ dominaretur. Perspicua æquitate niti visa est hæc intercessio. Itaque expuncta

Dd 2 sunt

(1) Epist. 23. (2) Eadmer Lib. 5. histor. novellæ. (3) Paschal. Epist. 41. An. 1108. Matt. Par. (4) Ansel. Ep. 3. Ep. 152. 153. (5) Ann. 1093.

sunt verba, quæ offensioni fuerant (1).

IV. Mortuo Anselmo, suffectoque in ejus locum Rudolpho, moras nectebat Thurstanus Eboracensis Electus, ne Canonicam perageret professionem. Henricus Rex abdicandum ostendit Episcopatum, aut edendam professionem (2). Thurstanus a Paschali primum extorsit Epistolas, quibus innovari videbatur Decretum Gregorii Papæ; tum ad Remense profectus est Concilium, ibique consecratus a Callixto II. Papa, præter eam fidem, qua se Regi obligaverat; unde & statim Regni Angliæ ingressu ab eodem interdictus est (3). Tum nec Pontifex quidem Regem potuit aut placare, aut a proposito abducere: sed ubi Romam reversus libera plenaque potestate clavum Ecclesiæ cœpit regere, tunc enim vero ejus vel precibus, vel minis cessit Rex, Thurstanumque passus est Ecclesiæ suæ regimen capessere. Rudolphus, & qui in Archiepiscopatu Cantuariensi successor ei datus est Guillelmus, omnes quidem illi admovere machinas ad pristini sui juris recuperationem: at Thurstanus nec tantillum deflexit a priori constantia, nec ulla vi divelli potuit a libertatis Ecclesiæ suæ suscepta defensione, donec in Prioratum Cluniacensis Ordinis abdidit sese, & Episcopatu sponte abdicato, Monasticam professus regulam sanctissime obiit (4).

Ottho Cardinalis Legatus in Angliam missus est anno 1137. congregatoque Londini Concilio, recruduere confestim pristinæ querelæ, litesque inter Archiepiscopos de sedendi prærogativa. Demulcere illos omni ope enixus est Legatus, objecto Petri, Paulique exemplo, qui ita exhibentur, ut Petrus a sinistra, Paulus ad dexteram stet sedeatque, nullo hinc prorsus caritatis pacisque detrimento (5). Verum hæc jurgia efferbuere rursus vehementius sub illustrissimo Christi Martyre Thoma Cantuariensi. Alexander III. ad breve aliquod tempus Legationem eam indulsit in omnem Angliam Eboracensi, qua non solebat, nisi Cantuariensis honestari (6). Ad hoc illexerat Pontificem spes deliniendi hac indulgentia Regis, & cum Thoma conciliandi. Sed cum serius tandem advertisset eo contristatum, animoque tantum non consternatum Thomam, quo uno tunc invictissimo vindice libertas Ecclesiæ stabat: sero illum pœnituit consilii sui. Itaque Legationis munus Thomæ restituit in universam Angliam, dempto tamen Eboracensi Archiepiscopatu (7). Ne vel sic quidem consultum videbatur effusissimæ Cantuariensium Primatum amplitudini. Itaque opportuna hac occasione oblata usus est Rogerius Eboracensis Archiepiscopus, regioque cinxit diademate Henricum Henrici Regis filium, vivente, volenteque patre: quanquam obnuntiationes solemnes interposuisset Thomas Cantuariensis, cujus Ecclesiæ jus ejusmodi hactenus dicatum propriumque fuerat; quamvis denique expressissime vetaret Alexander III. Insolentissimæ audaciæ id fuit, quod in Cantuariensi ipsa Provincia id ausus sit Eboracensis (8). Haud mora, Pontifex illum ab omnibus suspendit Episcopalibus functionibus. Verum concussa semel Cantuariensis Primatia, adeo non præsidii inde aliquid & firmitatis adepta est, ut paucis post annis, appulso in Angliam Legato Papæ, & collecto apud Westmonasterium Concilio, cum sederet ad Legati dexteram Cantuariensis, inde vi illum abstrahere enixus sit Eboracensis (9): quo exulcerari qui aderant ministri Primatis, tam male illum mulctarunt, ut solvi conventum necesse fuerit, convolarintque hinc & inde ad Regem, querelas irasque mutuas in illius aures ut effunderent.

V. In his certe satis argumenti est, ut possit quis sibi persuadere, post illas Paschalis II. Epistolas, de quibus supra, quibus pluris fieri videbatur Decretum Gregorii Magni, quam transactio facta sub Lanfranco: multa caligine offusam fuisse Primatiam Cantuariensem, & in provincia Eboracensi tenebris penitus obductam; cum Archiepiscopi Eboracenses vix adduci possent, ut Cantuariensibus primo loco cederent

(1) Eadmerus Histor. novell. L. 2. (2) Ann. 1115. Par. Eadmer. L. 4. (3) Ann. 1119. (4) Malmesbur. p. 275. (5) Raynald. an 1237 n. 42. (6) Alexand. 3. Epist. 8. 12. (7) Epist. 29. Append. 2. Ep. Alex. 3. (8) Matt. Paris anno 1170. Alex. 3. Ep. 33. 34. (9) Ann. 1176.

rent (1). Recruduit concertatio in Londoniensi rursus Concilio anni 1237. ubi tamen indivulsus dexteræ Legati inhæsit Cantuariensis, Eboracensi ægritudinem animi suis solis protestationibus & intercessionibus suis solante. Malunt aliqui illud Petri, Paulique exemplum tunc a Legato ad leniendum Eboracensis animum prolatum fuisse.

Adeundus, audiendusque jam nobis est Alexander III. Papa, qui opprimi finirique posse speravit importunam contentionem, si primum auctoritatis pondus Gregorii Magni Decreto redderetur, vetareturque proinde Cantuariensis ab Eboracensi professionem qualemcumque exigere, aut quidquam in eum juris sibi arrogare: ***Prohibemus, ne ulterius aut Cantuariensis ab Eboracensi professionem exigat, neque quod a beato Gregorio prohibitum est ullo modo Cantuariensis Eboracensis jurisdictioni subjaceat*** (2). Denique constituta inter eos summa quadam æqualitate, & concessus honore solo ei tributo, qui prior ordinatus fuisset: ***Sed juxta Patris ejusdem constitutionem, ista honoris distinctio in perpetuum conservetur, ut qui prior ordinatur, prior habeatur***. Hic vere cumulus videri potest fuisse Cantuariensis Primatiæ, ejusque multis nominibus eximiæ auctoritatis, quam Ecclesiæ suæ Lanfrancus pepererat.

Coalituram magis magisque pacem censuit idem Pontifex, si copia fieret Eboracensi Crucis eminentioris per totam Angliam, & in ipsa Cantuariensi Provincia circumferendæ: Reclamavit in Concilio Westmonasteriensi Cantuariensis, reclamarunt vicissim adversus eum Eboracenses Clerici (3). Ex Capite *A memoria*. *Extra*. *Ut lite pendente*, perspicuum, est hoc privilegii non ante Eboracensem a Pontifice consecutum esse, quam fidentissime affirmasset, majores suos eodem jure ex superiorum Pontificum concessione gavisos esse: revocatumque id totum esse ab Alexandro, ubi primum a Cantuariensi rescivit usum hactenus contrarium viguisse. Querelis tunc sane suis ita eundem Pontificem fatigavit Eboracensis, quod ab eo causa nondum prorsus dijudicata, spoliaretur eo jure & honore, cujus possessionem nactus erat: ut compos iterum ejusdem factus fuerit, donec plenius tractaretur, an eo jure frui deberet Ecclesia Eboracensis.

Non multo post tempore cum Legatus rursum Pontificius in Angliam exscendisset, ingressus est Rex ipse in molestissimam hanc causam dissidii, & operosissimæ concordiæ inter Archiepiscopos sarciendæ operam navavit (4). Denique hortante instanteque eo, Archiepiscopi duo arbitros judicesque elegerunt Rotomagensem Archiepiscopum, aliosque vicinos Galliæ Episcopos, quinquennii spatio constituto, quo & causa finiri posset, & ipsi interim pacem alerent, quiescerentque.

Ne veri quidam simile est, quod Rotomagensis, aliique Galliæ Episcopi quidquam aut attigerint, aut pronuntiaverint in hac causa. Multo enim post elapsum illud quinquennium tempore, in Concilio Angliæ Balduinus Cantuariensis, præsente etiam Rotomagensi, solemniter obnuntiavit, ne Electus Eboracensis Archiepiscopus, ab alio quam ab ipso inaugurari se curaret, prolatis in medium omnibus, quæ in ea causa gesta quondam conventaque fuerant sub Lanfranco Archiepiscopo & Rege Willelmo. Sed vel ex iteratis his protestationibus emicat, Eboracenses Episcopos ab inceptis non destitisse (5). Quippe ne in Nationalibus quidem Angliæ Conciliis illi loco cedebant, nisi inviti, & de suo in contrarium jure exerte contestati. Denique Willelmus de Greufeld in Synodicis Constitutionibus suis anno 1306. semet ipse Angliæ Primatem pronuntians, sedique Apostolicæ immediate obnoxium, pœnas censurasque indixit iis omnibus (6), qui ab ipso, & Officialibus suis ad Cantuariensem, vel Officiales ejus provocarent: ***Cum Eboracensis Archiepiscopus, Angliæ Primas, præter Romanum Pontificem in spiritualibus superiorem non habeat, ac ipsa mater Eboracensis Ecclesia honore Primatiæ illustretur, &c.*** (7). Exinde certe

(1) Matt. Paris. (2) Append. Conc. Lat. 3 par. 44. c. 1. 2. (3) Roger. Hovenden. ann 175. (4) Roger. 1180. (5) An. 1237. (6) An. 1306. (7) Conc. Ang. t. 2. p. 41?. *Preuves des Liber. de l'Egl. Gall.* c. 20. n. 33. ann. 1527.

te Eboracenses Archiepiscopi Primates semper Angliæ se adscripsere, ut liquet ex Actis Thomæ Volseii sub Henrico VIII. Rege.

VI. Unum id nunc superest, paucis ut verbis constringamus totam hujus causæ seriem, & munimenta præcipua, quibus ultro citroque inclyti Præsules confidebant: prout hæc omnia summatim Willelmus Neubrigensis in historia sua complexus est (1). Fatetur hic scriptor, Primatum a Gregorio Papa I. initio ei adscriptum fuisse, qui ordinatus fuisset prior: *Ipse prior habeatur, qui prius fuerit ordinatus*: sed Archiepiscopum Cantuariensem, quem Gregorius Londinensem vocabat: *Cantuariensis Episcopus, quem Gregorius Londinensem vocabat:* reposuisse, abrogatum Gregorii decretum a posterioribus Pontificibus fuisse, cum Theodorum in Angliam miserant, Archiepiscopatu Cantuariensi potiturum, omnibusque Angliæ Episcopis præfuturum; denique Primatis & nomine & dignitate vestiendum: *Quem præfecit Romanus Pontifex universis Angliæ Episcopis, tanquam Primatem*. Exinde porro Theodori successores amplissima illa jurisdictione usos esse.

Quamvis validissima hæc viderentur Cantuariensium præsidia, non sibi tamen deerant Eboracenses. Respondebant enim, Decretum Gregorii immotum inconcussumque esse fundamentum utriusque Ecclesiæ; provida ad tempus dispensatione potuisse Romanos Pontifices Primatum ad tempus aliquod Theodoro, & Cantuariensibus indulgere, dum restauraretur per eos in Anglia litterarum ardor, Canonum vigor, puriorque Ecclesiarum disciplina: postea vero necessum fuisse, ut revivisceret primigenia utriusque Ecclesiæ lex, & politia illa ipsa, quam primus earum parens & conditor Apostolusque præscripserat: si per socordiam sua oblitterari aliquandiu jura passi essent Eboracenses Episcopi, nihil ab eorum inertia importari posse detrimenti Ecclesiæ Eboracensi; alienari enim non posse agnata hæc & hæreditaria jura, ut liquebat ex usu Pallii, quod ignavia Præsulum intermissum aliquandiu post obitum Archiepiscopi Paulini, recuperatum postea fuerat.

Objectabant Cantuarienses, obnoxiam sibi fuisse Eboracensem Ecclesiam, post etiam, quam restitutum illi fuerat Pallium. Sed regerebat vicissim Eboracensis Ecclesia, Præsulum oscitantiam & inertiam ipsis præjudicio & damno esse posse, non ipsorum Ecclesiæ.

His addit Neubrigensis, utrumque Archiepiscopum nomine Primatis gloriari solitum, cum neuter vel umbram ejus potestatis retinere potuisset. Nil vanius autem, quam de inanibus nominum titulis digladiari: *Vanissime uterque illorum se scribit totius Angliæ Primatem, cum neuter habeat significatam hoc nomine potestatem*. Addit rursus ambitum aliquando ab Archiepiscopo Cantuariensi, titulum & jus Legati Apostolicæ Sedis, ut in Eboracensi ipsa Ecclesia honor sibi & cultus dependeretur: Primatis vero tunc nomen sub titulo Legati necessario delituisse. At cum potuisset tunc obtendi ab Eboracensi privilegium, quo Legatorum Angliæ potestati subducebatur: cessisse eum lubentius, ut gratiam potius iniret a Legato, quam ejus potestatem experiretur.

VII. Insurgit alibi idem Neubrigensis, & asperiori censura sævit in Antistitum istiusmodi implacatas contentiones de Sedium suarum prærogativis. Mirum quippe in modum eas dissentire existimat ab ea, quam fidelibus ipsis populis inculcavit Apostolus, modestia suique dejectione, qua fit ut certatim honore sese præveniant, cedantque mutuo: *Quippe illa Apostolica regula, Honore invicem prævenientes, a nostri temporis Episcopis ita est abrogata, ut sollicitudine pastorali postposita, Episcopi quanto pervicacius, tanto & vanius de excellentia litigent, & omnis fere Episcopalis controversia circa honorum prærogativas versetur* (2).

Ita comparatum est cum hominibus mortalem hanc vitam degentibus, ut placeat hæc mordacitas Historicorum, sive ex sincero profecta zelo, seu plerumque, ut contingit, zeli specie palliata. Cogitanti autem mihi sæpenumero, quanti & quam singulari sanctitate Episcopi exarserint ipsi æstu eodem

(1) L. 5. c. 32. de rebus Anglicis. (2) L. 3. c. 1.

dem in defensionem privilegiorum suæ quisque Ecclesiæ, ut nec tempori, nec labori, nec impendiis pepercerint, pene libet Neubrigensis censuram justiori ulcisci & propulsare censura. Lanfrancus, Anselmus, Thomas ille palma tandem martyrii clarissimus inter Cantuarienses Archiepiscopos, nihilo remissiores segnioresque aliis quibuslibet fuere in Ecclesiæ suæ juribus propugnandis, & in vindicanda sibi Primatia, proterendisque Eboracensium Præsulum conatibus. Quantæ vero aut vecordiæ fuerit, aut temeritatis, tanta sanctitatis fama nobiles, & inscriptos sanctorum fastis Antistites in crimen vocare, & reos agere profanæ honorum æmulationis, quasi expertes fuerint omnino ejus modestiæ ab Apostolo commendatæ, quæ honores & sincere a se deprecatur, & libentissime aliis ingerit? Apposite ergo magis ad sobrietatis & sapientiæ leges existimabimus, cordi & amori fuisse his Præsulibus dignitatem suam, non ut infanæ privatim gloriæ, vel publicæ ostentationis materiam, sed tanquam Apostolatus consortium quoddam, & divinæ cujusdam auctoritatis culmen, quo invigilare populorum sanctificationi, & Ecclesiarum ædificationi cogerentur; cujus depositum sacrum & cœleste, quale quantumque a majoribus accepissent, in posteros etiam serosque nepotes tansmittendum esset. Tota ergo in eo jam vertitur quæstio, an possit Episcopi, Metropolitani, Primatis, Patriarchæ, quanta est potestas, spectari non aliter, quam ut divina quædam & cœlestis potestas, a Christo manans, in Christum refluens, ad obterenda scelera, ad seminandas propagandasque virtutes, ad sapientiæ, & caritatis sempiternum ac cœleste imperium in terris, & in temporalium rerum administratione constituendum. Si de hoc constat, ne de illo quidem dubitari potest, quin potestatis hujus tam sacrosanctæ, tamque salutiferi administri & hæredes, pro ejus defensione teneantur decertare. Possunt quandoque Præsules aliqui privatis affectibus indulgere, ambitionis & iræ stimulis agi, ultra sobrietatis & justæ defensionis limites efferri. Sed ipsa per sese Ecclesiæ causa, sacræque jurisdictionis indoles ea est, quam adumbravimus; nec sobrius quisquam ambiget, quin Lanfrancus, quin Anselmus, quin Thomas Cantuariensis, quin aliarum Ecclesiarum Antistites quamplures Ecclesiæ causam defensitarint, eo ipso spiritu, quo Ecclesia & vegetatur, & regitur, puro inquam, sinceroque caritatis, & veritatis, pietatis & religionis amore.

VIII. Subjicio nunc oculis Primatem alium magnos & ipsum animos gerentem, & exploratissimæ tamen modestiæ, atque humilitatis pene nimiæ. Sanctus Malachias Hiberniæ Primas erat. Pallii honos nec auditus usquam fuerat, nedum usurpatus, vel in ejus propria, vel in altera Metropoli, quæ illi suberat ut Primati. Accinxit ergo se ille ad Romanum iter, quo ab Innocentio II. impetraret, tum suæ, tum alteri Metropoli Pallium, quo plenitudo Pontificiæ potestatis explicabatur. Juvat Bernardi verba ipsa promere, excerpta ex vita S. Malachiæ, quam ille litteris mandavit (t): *Romam proficisci deliberat, maxime quod Metropoliticæ sedi deerat adhuc, & defuerat ab initio Pallii usus; quod e, plenitudo honoris. Et visum est bonum .. oculis suis, si Ecclesia, pro qua tantum laboraverat, quem hactenus non habuerat, suo acquireret studio & labore. Erat & altera Metropolitica sedes, quam de novo constituerat Celsus prædecessor, primæ tamen sedi & illius Archiepiscopo subdita tanquam Primati. Et huic quoque optabat nihilominus Pallium Malachias, confirmatique auctoritate sedis Apostolicæ prærogativam, quam beneficio Celsi adipisci meruerat.*

In his verbis animadverti nonnulla alicujus momenti æquum est. 1. Is qui facile tunc antecellebat omnes Ecclesiæ Antistites, tum sincero sui contemtu, & humilitate, tum pœnitentiæ asperitate, Romanam adornat profectionem, Ecclesiam suam deserit, ut Pallio decoretur, quod prædecessorum ejus nemo ambierat: utque Primatiæ suæ jura confirmentur. Si cui Malachiæ vel humilitas suspecta fuerit, vel sanctitas, is & inscitiam suam prodet, & insignem impudentiam. 2. Primatiæ Hibernicæ

(t) Baron. an. 1137.

nicæ fundamenta jecerat prædecessor Malachiæ Armachanus Archiepiscopus, altera instituta Metropoli, quæ pareret Armachanæ. Sensit Malachias hanc sive Metropolis novæ, sive Primatiæ creationem brevi labefactatum iri, nec jure stare posse, nisi pondus illi, & auctoritas ab Apostolica sede accederet. 3. Ita perspicuum, est omnes Episcopalis Ordinis gradus, alios aliis eminentiores, a sede Apostolica manasse, ut ab origine primogenia: & in hanc rursum coaluisse, ut in sui centrum, & unitatis radicem. 4. Ita sempiternæ Sapientiæ consilio provisum est, ut labentibus sæculis clariores quinque Antistites exstimularentur subinde ad ineundam cum Apostolica sede societatem & concordiam, promptamque illi obedientiam tanto impensius exhibendam, quanto magis in dies Ecclesia in remotissimas orbis regiones dilatabatur. Quippe unita vis est illa arcana & inexpugnabilis, qua membrorum latissime diffundentium se integritas perennitasque servatur. Si quos autem Præsules inescavit illecebra Pallii, splendorque nominis & consessus celsioris; carnalis quidem eorum affectus tanquam vitiosus & præposterus, merito culpandus est: at nihilo segnius referendæ sunt gratiæ clementissimo sapientissimoque Ecclesiæ sponso & moderatori Christo, qui Ecclesiæ, tegnique sui & ædificationi, & propagationi famulari cogit ipsas hominum carnalium cupiditates; ea ipsa omnipotente sapientia, qua mala bene vertit, & lumen mediis ex tenebris accendit.

Anno Christi 1151. misit Eugenius III. in Hiberniam quatuor Pallia, creatis eodem tempore quatuor Metropolibus, quarum singulis quinque subjiciebat Episcopos. Refert Rogerius (1) eo violata esse jura Ecclesiæ Cantuariensis, quæ sibi jus adrogabat ordinandorum Hiberniæ Episcoporum: violatam denique in eo antiquissimam consuetudinem: *Hoc factum est contra antiquam consuetudinem, & dignitatem Cantuariensis Ecclesiæ, a qua solebant Episcopi Hiberniæ expetere, & accipere consecrationis benedictionem*.

IX. Hinc nimirum illud nascitur: Primatiam Cantuariensem quondam exporrectam fuisse ad extremos usque Hiberniæ fines. Finitimum quoque vero est, Evangelicam fidem, & verbi prædicationem ex Anglia in Hiberniam trajectam fuisse (2). Ita Cantuariensis Ecclesia, quæ omnes in Christo pepererat alias Angliæ Ecclesias, Hibernicas quoque in numerosæ suæ prolis familia recensebat. Multa occurrunt apud Eadmerum, quibus innuitur, Episcopis Anglis illam insedisse sententiam: non Hiberniæ tantum, sed & circumjacentium insularum, Scotiæ ipsius Ecclesias a Primatis Cantuariensis auctoritate pendere veluti filias amantissimas. Nec illud abnuerim, dum ne abnuerint illi, optimæ matris tum cumulari gaudium, cum ejus fœcunditatem imitantur filiæ, cumque & ipsæ in matres, seu in Metropoles evadunt. Nec enim aliter fere increbuere pleræque Christiani orbis Metropoles.

Cum dignitatum Ecclesiasticarum is unus scopus finisque sit, ut utilitati, & majestati Ecclesiæ serviatur: necesse primo fuit, ut suas sibi Metropoles Hirbenia haberet; nec posset contra niti Cantuariensis Metropolitanus, nisi suæ, quam Christi gloriæ cupidior. Et rursum necesse fuit, ut Hiberniæ Metropolitani præstitutum sibi suum haberent Caput, quicum, & inter sese conferre crebrius, & illa inire possent consilia, quibus disciplina, pax, sanctitas, & concors ratio, & consensio omnium Hiberniæ Ecclesiarum sanciretur. Armachanus, & Toamensis Archiepiscopi ad hanc certatim Primatis dignitatem suæ Ecclesiæ adjungendam contendebant. Alexander IV. Armachano illam contulit, concessitque, ut Toamensis quoque Provinciæ Primatem se diceret, in ea iter faciens Crucem deferri juberet, singulis denique quinquenniis eam visitaret perlustraretque universam, intra dies tamen septem supra viginti: *Possint se vocare, si voluerint Primates, Provinciæ Toamensis, & facere deferri ante se Crucem per totam ipsam Provinciam; possint etiam dictam Provinciam de quinquennio in quinquennium visitare, & per vigintiseptem dies duntaxat visitationis officio immorari* (3).

Ob-

(1) Rogerius an. 1151. (2) Eadmer. Hist. Nov. L. 1. 4. 5. (3) Rain. ann. 1255. n. 40.

Observa denique, Malachiam ipsum Archiepiscopum Armachanum, singularis qua pollebat pietatis impetu Romam isse, Palliumque postulasse, & duarum Metropoleon confirmationem: censuit Innocentius II. remetiendum illi esse iter in Hiberniam, ut Concilium ibi congregaret, vota & suffragia colligeret conspirantium Episcoporum, & tum demum sedes Apostolica Metropoles crearet, Pallioque impartiret. Eugenius III. quatuor Metropoles instituit, postulante Malachia, postulante & Concilio Hiberniæ universali. Denique tum demum Alexander IV. Primatiam Armachano adjudicavit, cum de ea inter Armachanum, & Toamensem controversia excita esset. In his manifestum est, ita temporum, rerumque, & personarum vices temperari regique sempiternis divinæ Sapientiæ consiliis, ut Ecclesiæ corpus in dies convalescat, & arctissime cum suo semper Capitis, & unitatis vertice compaginetur.

CAPUT XXXVII. *P.4.l.1.c.13.*

De Primatibus Germaniæ, Italiæ, Daniæ, Poloniæ, Hungariæ.

I. De Moguntina Primatia.
II. De Lundensi Primatia in Daniam, Sueciam, Norvegiam.
III. De Gnesnensi in Polonia.
IV. De Strigoniensi in Hungaria.
V. De Pisana in Italia.

I. IN Moguntino Concilio anni 1071. Archiepiscopus Moguntinus Primatem se dixit Ecclesiæ Moguntinæ, appellavitque Ecclesiam suam *Metropolim Orientalis Franciæ, Principalem vero Pontificii, sedem totius Germaniæ, & Galliæ Cisalpinæ* (1). Hæc tamen verborum magnificentia non aliud oculis subjicit, quam peramtiquam vastamque Metropolim, quæ caput & princeps erat primæ Germanicæ, nullo prorsus jure freta Primatiæ in alias Metropoles, ac ne in Coloniam quidem ipsam, quæ vertex & caput erat Germanicæ II. Ab historicæ Trevirensis Scriptore disces, sub Callixto II. Papa Adelbertum Archiepiscopum Moguntinum Legationis Apostolicæ munia, & ornamenta assecutum, curas eo suas vertisse, ut a Moguntinæ imperio Trevirensis posthac penderet Ecclesia (2). Bruno Trevirensis Archiepiscopus Hincmari scriptis edoctus immunitatem libertatemque Ecclesiæ suæ, Pontificem adiit tunc Cluniacensi in Abbatia commorantem, Rescriptumque ab eo expressit, quo Trevirensis Archiepiscopus uni Papæ, Papæque Legatis morem gerere, obsequique jubetur. Inde est, quod Ottocarus, ejusque filius Venceslaus ita firmarunt suo diplomate privilegium illud Archiepiscopi Moguntini, quo solus regio exornat diademate Bohemiæ Reges, ut eum non alio, quam Metropolitani nomine appellarent: *Consecrationem Regalem, & diadematis impositionem tenemur de sacrosanctæ Sedis Moguntinæ Archiepiscopo, terræ nostræ Metropolitano, in perpetuum recipere* (3). Nullus ergo superest tergiversandi locus: Primatia olim Bonifacio Moguntino ita concessa fuerat, ut superstes ei esse non posset, sed extincto illo interiret una. Enimvero Germani Antistites non illa eadem flagrarunt cupiditate perpetuandorum in Ecclesiis suis illorum, sive titulorum, sive jurium, quibus Maiorum aliquis inclaruerat: qua Angliæ, Galliæ, Hispaniæque Præsules aliquandiu æstuaverunt. Ex quo factum, ut pleræque horum Ecclesiæ Metropolitanæ, vacuo Primatiæ alicujus nomine delectentur, nec simile quidquam in Germania deprehendi possit.

II. Omnes Danorum Ecclesiæ in potestate olim erant Archiepiscopi Hamburgensis. Compellavit Pontificem Leonem IX. Danorum Rex, ut propriam suo sibi in regno Metropolim crearet. Propitium se quidem regiis votis præstabat Pontifex; at Hamburgensis Archiepiscopi assensus necessario eliciendus erat: nec abhorrebat ille, sed indui se vicissim nomine, & jure Primatis flagitabat, aut Patriarchæ. Qua florebat ille tunc apud Pontificem, & apud Imperatorem gratia, votorum compos esset factus

(1) Conc. t. 9. p. 1206. (2) Spicileg. tom. 12. pag. 248. (3) Rain. ann. 1228. n. 39.

factus, ni tam præclaras spes intercepisset mors Pontificis. Porro Daniæ Rex intelligens regni sui Ecclesias ita obnoxias fore Hamburgensi Primati, ab inceptis tunc quidem resiliit. Audienda hic merito sunt verba Adam historici (1) *: Metropolitanus quod Papam, vel Cæsarem suæ voluntati pronos videret, multo studio laboravit in Hamburg Patriarchatum constituere. Ad quam intentionem primo ductus est ea necessitate, quod Rex Danorum, Christianitate jam in fines terræ dilatata, desideravit in regno suo fieri Archiepiscopum. Quod tamen ut perficeretur ex auctoritate Sedis Apostolicæ, convenientibus Canonum decretis prope sancitum esset, sola expectabatur sententia nostri Pontificis. Quam rem ille, si Patriarchatus sibi bonos, & Ecclesiæ suæ concederetur, Romanis privilegiis fore ut consentiret promisit*. Cum Archiepiscopus Hamburgensis in Imperii, & Imperatoris potestate esset & nexu, indignantius ferebat Danus, Regni sui Episcopos a jussis ejus pendere. Consentaneum tamen erat æqui, & Ecclesiæ legibus, ut ne frustraretur Ecclesia Hamburgensis, sive Bremensis sua in satas propagatasque a se Ecclesias auctoritate. Prima enim Evangelicæ fidei rudimenta, primosque verbi præcones, & Episcopos ab Hamburgensibus Archiepiscopis acceperant omnes Danorum, Suecorumque, Norvegiæ item, Islandiæ, & Orcadum Ecclesiæ. Eodem auctore Adamo, hic ipse Adalbertus Episcopos, quo de loquimur, viginti Episcopus unus ipse ordinaverat, miseratque in omnes has regiones, Christianæ tunc pietatis candidatas. Denique præter Apostolici Legati potestatem & jus, donatus erat a Pontifice Adalbertus in omnia Septentrionis regna jure quodam summo creandi novos Episcopatus, ordinandique Episcopos; qua potestate usus quandoque est etiam citra Principum consensum: *A Papa meruit hoc dignitatis privilegium, ut totum jus suum domnus Apostolicus in illum transfunderet, successoresque ejus; adeo ut ipse per totum Aquilonem, in quibus locis opportunum videbatur, sæpe invitis Regibus, Episcopatus institueret, ordinaretque Episcopos, quos ex capella sua vellet electos* (2).

Liquet ergo, Hamburgensem, seu Bremensem Ecclesiam, quæ parens erat & magistra omnium Aquilonarium Ecclesiarum Episcopalium, ducem principemque earum esse quoque debuisse, tanquam Metropolitanam: aut si & illæ in Metropolitanam exurgerent dignitatem, assurgere & ipsam debuisse in Primatialem: ut suo semper jure, quocunque demum nomine filiabus mater emineret. Liquet etiam has politiæ Ecclesiasticæ mutationes mixtas non fieri sine Principum temporalium assensu: ut vel hic argumento est consilium initum de Bremensi Primatia erigenda.

Opportunius postea tempus aucupatus Rex Daniæ, Lundensem Ecclesiam Metropolitico nomine augeri pervicit. Narrat Saxo Grammaticus, ut Enricus Rex Daniæ appellato Romano Pontifice, declinarit excommunicationis telum, quod ab Hamburgensi Pontifice illi intentabatur: nullaque interposita mora, Romam perrexerit, ut ab Urbano II. propriam regno suo Metropolim expugnaret. Promissis illum primo deliniit Pontifex, & spe, qua tamen non multo post frustratum se non esse sensit: Legatus Apostolicus in Daniam profectus, perpensis serio Lundensis civitatis opibus, & ornamentis, expensis & ejus virtutum meritis, qui Episcopalem ejus sedem implebat, Metropolitica illam dignitate cumulavit, addictis ejus potestati Episcopatibus aliis omnibus Sueciæ, Norvegiæque: *Cum non minorem personarum, quam civitatum respectum egisset, Lundiæ ob egregios Axeni Episcopi mores, tum quod ad eam a finitimis regionibus terra marique transitus abunde pateat, hunc potissimum honorem deferendum curavit. Nec solum eam Saxonica ditione eruit, sed etiam Sueciæ, Norvegiæque religionis titulo magistram effecit* (3). Perinde acsi diceretur, truncatam fuisse Metropolim Hamburgensem Ecclesiis omnibus Sueciæ, Daniæ, Norvegiæ, quibus ante imperitabat, ut his augeretur nova Metropolis Lundesis. Schismatica tunc insania Liebarus Hamburgensis

(1) Baron. 1053. n. 45. 46. l. 3. c. 34. 35.

(2) Baron. an. 1067. nu. 17. Adam. l. 4. 24.

(3) Baron. an. 1092. 13. 14. L. 12.

gensis Episcopus furebat adversus Romanos Pontifices. Henrico quippe Germaniæ Regi se totum mancipaverat adversus Ecclesiam furenti. Jam ante ea de causa Episcopatus Daniæ illi subducere Gregorius VII. meditatus fuerat. Quid enim æquius, quam ut ejus abscinderetur ditio & potestas, qui Ecclesiam Catholicam lacerabat?

Cum postea Sueci quoque id perfecissent, ut Upsalensis Ecclesia Metropolitico apice cresceret, Innocentius III. firmavit Primatiam ab Hadriano IV. concessam Lundensi Archiepiscopo Daniæ, ampliavitque in Upsalensem Sueciæ Metropolim: ita ut Primas Lundensis acciperet a Pontifice Romano Pallium, illoque impartiret Upsalensem Archiepiscopum, solemni primo perfunctum fidei, & obedientiæ sacramento, salva intactaque fide Romano Pontifici debita: *Ipsi, & Lundensi Ecclesiæ, salva fidelitate Romanæ Ecclesiæ, fidelitatem & obedientiam juramento promittat.* In eadem Epistola ad Absalonem Archiepiscopum Lundensem scripta, testatur Innocentius III. (1) successores Hadriani IV. complures, Alexandrum, Lucium, Urbanum, Clementem, & Cœlestinum, patrocinatos esse Primatiæ Lundensi. Est quod mireris forsan, sed est etiam quod gratuleris: cum Bremensis Metropolis Septentrionalibus his omnibus regnis Episcopos dispensasset, ex his aliquos postea in Archiepiscopos, immo & in Primates excrevisse; quippe facta tunc incrementa fidei Evangelicæ per omnes illas ad Boream semotas provincias, & harum secessio ab Imperio, distributioque in alia & alia regna, ita tunc jubebant fieri; idque vel maxime tum ad Ecclesiarum novellarum stabilitatem, tum ad gloriam Christi latissime propagandam conducebat.

III. Nec dispar fuit ratio Gnesnensis in Polonia Ecclesiæ ad Metropoliticam, adeoque ad Primatialem amplitudinem extollendæ. Ut Bohemiæ, ita & Poloniæ Ecclesiæ cunabula sua & incrementa non pœnitenda debebant Moguntinæ Metropoli: sed æquum erat, ut adolescerent & ipsæ tandem, & in Metropoles assurgerent: ea quippe sors est Ecclesiarum omnium, ea fuerat & ipsius Moguntinæ, in idem tandem aliquando ut conscendant ipsæ fastigium potestatis, atque illæ a quibus ortum duxerant (2).

IV. Aliquanto impeditior fuit, difficiliorque conciliatio Archiepiscoporum Strigoniensium, & Colocensium. Transactione facta convenerat illis, ut Strigoniensis omni se in Colocensem potestate abdicaret, eo vicissim privilegio remunerandus, ne solus jure ueteretur Regum Hungariæ inaugurandorum. Rex ipse multis precibus sollicitaverat Romanum Pontificem, ut confirmata hac transactione, inconvulsam æternamque concordiam inter hos Præsules sanciret. Sed tam præclaris conatibus obstrepuit Capitulum Strigoniense, interpellato Innocentio III. Papa, utpote quod nec consensurum esset unquam, Ecclesiæ suæ privilegia ita impune conculcari. Consultum ergo duxit tunc Pontifex, Strigoniensi jus addicere, aut firmare consecrandorum Regum, alia controversiæ capita tunc non attingere, ne pax regni infinitis contentionibus disturbaretur (3).

V. Primatia Romani Pontificis tanto splendore, tantaque se cum majestate explicuit in Italia, ut rari ibi Metropolitani ad Primatus culmen anhelarint. Urbanus II. non contentus Pisanam Ecclesiam in Metropoleon album retulisse, Apostolica etiam Legatione in Sardiniam eam instruxit (4). Vicariatu Apostolico in Corsicam ante eandem ornaverat Gregorius VII. (5) Alexander III. Pisanorum Archiepiscopum Primatis etiam dignitate munivit in Sardiniam, parere ei jussis tribus illius Insulæ Metropolitanis. Verum id, quidquid erat juris & potestatis, oblitteratum prorius est, superstite sola nominis pompa. Leo Ostiensis mavult a Gelasio II. Archiepiscopales infulas Pisanæ civitati fuisse collatas. Innocentius III. ad Hubeldum Archiepiscopum Pisanum scribens (6), commemorat, & novo auctoritatis pondere confirmat Legationem perpetuam primæ Sedis, ejus Ec-

(1) Inn. 3. Reg. 1. Ep. 419. Rain. ann. 1198. n. 76. (2) Rainal. an. 1207. n. 13. (3) Inn. Reg. 14. Epist. 156. Rainal. anno 1203. n. 19 An. 1212. nu. 7. An. 1231. nu. 38. (4) An. 1092. (5) Greg. VII. L. 6. Ep. 12. (6) Ann. 1157. Marca de Primat. Lugd. nu. 124.

clesiæ concessam ab Urbano II. firmatamque ab Eugenio, Anastasio, Cœlestino. Hic idem rursus aut confert, aut confirmat Archiepiscopo Pisano Primatiæ jura in provincias, Sardiniæ Calaritanam, & Arborensem: ea tamen cautione, ut Metropolitanos ad suum non vocet Concilium, nisi permissu Sedis Apostolicæ: *Ita quidem, ut eos ad Concilium vocandi, excessus eorum corrigendi, atque cetera omnia, quæ ad jus Primatus pertinent, in eos exercendi habeatis liberam facultatem. Verumtamen duarum supradictarum Provinciarum Archiepiscopos ad Concilium non vocabitis Pisas sine conscientia Romani Pontificis* (1). Hoc eodem tempore annnebat illi non dissimilem potestatem in tertiam quoque Sardiniæ Metropolim, Torrensem videlicet. Denique copiam illi faciebat explicandæ Crucis per has omnes Provincias: *Crucem per subjectas vobis Provincias portandi.*

CAPUT XXXVIII. *P. 4. l. 1 c. 14.*

De Primatibus Hispaniæ.

I. Toletana Ecclesia ab Urbano II. Primatu donatur in omnes Hispanias.

II. Contradicit Archiepiscopus Tarraconensis.

III. Item Narbonensis.

IV. Qui Narbonensis Archiepiscopus in Primatem evasisset Provincia Tarraconensis.

V. Urbanus II. Legatione Apostolica munierat Archiepiscopum Toletanum, ut Primatum ejus suffulciret. Posteriores etiam Pontifices sua illum subinde auctoritate sustentarunt.

VI. De ea lite relatum est ad Concilium Lateranense IV. ubi Innocentius III. nil de ea definiit.

VII. Quibus argumentis evincatur, Metropolitanos Toletanos nunquam adeptos esse possessionem, aut executionem potestatis Primatum. De quinque præcipuis Hispaniæ Provinciis, & Metropolibus. De Primatu Compostellano.

VIII. Contentiones gravissimæ de jure præferendæ Crucis.

IX. Quanta fuerit Pontificum Romanorum æqualitas, animique moderatio, cum istiusmodi eorum mandatis Episcopi renitebantur.

X. Rursum pugna de jure anteferendæ Crucis.

XI. De Primatia Bracharensi.

XII. Exemplo perinsigni sanctissimi Præsulis Braccharensis Bartholomæi declaratur, hoc genus concertationum a purissimo pietatis & religionis amore proficisci posse.

XIII. Si voluntati & mandatis Pontificum varias subinde constituentium Primatias obtemperatum esset, innumerabiles in Provinciis causæ dijudicatæ finitaque fuissent, quæ non sine molestia, & impensa nunc Romam referuntur.

I. CUm sibi, Christianoque nomini, profligatis Mauris, Toletanam civitatem recuperasset Alphonsus ejus nominis VI. Toletanus Rex, postquam in hostium potestatem ea venerat annis 368. tum verò ille multis apud Urbanum II. exoravit, ut antiquissima Hispaniæ Metropolis in illam ipsam restitueretur amplitudinem, qua quondam fruebatur, antequam Maurica colluvies in Hispanias exundaret. Causæ æquitatem juvabat recens Regis victoria. Itaque Toleto redintegrata est antiqua Primatia, qua pollebat in omnes Hispaniæ Metropolitanos: *Tuis exhortationibus invitati, Bernardo Toletanæ urbis Præsuli Pallium contradentes, privilegium quoque Toletanæ Ecclesiæ antiquæ majestatis indulsimus. Ipsum enim in totis Hispaniarum regnis Primatem statuimus, quidquid Toletana Ecclesia noscitur antiquitus habuisse, nunc quoque ex Apostolicæ sedis liberalitate in posterum habere censuimus. Tu illum ut Patrem carissimum exaudias, & quæque tibi ex Domino nuntiaverit, obedire curato* (2). Ipsissima sunt Urbani II. Epistolæ verba ad Regem Alphonsum, qui in Hispaniæ Primate habiturus deinceps erat, & parentem optimum, & sapientissimum monitorem. Scripsit & ad Archiepiscopum Tarraconensem Urbanus, Primatum a se Toletano concessum ea ratione, ut Metroplitani

(1) L. 2. Regest. Ep. 56. (2) An. 1088. Conc. Gen. Tom. 10. p. 458.

tani illibata sua constarent privilegia: *Salva Apostolicæ Sedis auctoritate, & Metropolitanorum privilegiis singulorum*: nimirum ut ne toties emetiendo Romano itinere fatigarentur posthac Hispani, apud Primatem causas difficiliores deinceps acturi: *Si quid igitur inter vos grave contigerit, quia ab Apostolica sede procul estis, ad eum velut ad Primatem vestrum omnium reccurretis, ejusque judicio, quæ vobis sunt gravia terminabitis*. Si quæ vero tantis essent vallata difficultatibus, ut iis enodandis impar esset Primas, tum vero adiri Pontificem Romanum oportet: *Quod si forte ipsius quoque judicio nequiverit definiri, ad Apostolicam Sedem, ut dignum est, velut Sedium omnium Principem referetur*. Itaque non ex provocationibus tantum causæ vel ad Primatem, vel ad Papam referebantur: sed quoties spinosior implicatiorque incidebat quæstio, quam ut eam satis extricare posset vel Episcoporum inferiorum cœtus, vel Primas ipse. Præcipit denique Pontifex, ut Episcopi, qui nullis hactenus paruere Metropolitanis, pareant deinceps Primati, ut Metropolitano proprio: *Qui vestrum sine Metropolitanis propriis sunt, ipsi interim velut proprio subesse debebunt*.

II. Vix poterat tamen non animo suo præsagire Pontifex, quam non facile Metropolitanis, quorum causa agebatur, persuaderi posset, non novam nunc creari, sed antiquam renovari Primatiam Toletanam. Itaque ad Tarraconensem scribens contestatus est, ea lege se Pallium ei contulisse ipsi, ut Primati Toletano subesset: *Memineris, ita te Archiepiscopum institutum, ut tam tu, quam universi Provinciæ Tarraconensis Episcopi, Toletano tanquam Primati debeatis esse subjecti*. Denique ut inducerent animum insuescerentque Episcopi parere Toletano Primati, Pontificia hunc communivit Legatione in Hispaniam universam, & in provinciam Narbonensem: *Nunc autem multo amplius, quia ei nostræ sollicitudinis vices in Hispania universa, & in Narbonensi Provincia ministrandas injunximus* (1).

III. Nihil residebat dubitationis in animo Urbani quidem, quin Toletanus quondam plenissima hac Primatus auctoritate in omnes Hispaniæ provincias excelluisset, cum tam disertis verbis ea de re ad Archiepiscopum Bernardum scriberet: *Te, secundum quod ejusdem urbis constat extitisse Pontifices, in totis Hispaniarum regnis Primatem privilegii nostri sanctione statuimus, & Primatem te universi Præsules Hispaniarum respicient, & ad te, si quid inter eos quæstione dignum exortum fuerit, referent* (2).

Sed longe alia mens Archiepiscopi Tarraconensis, qui imperio parebat alterius Regis, nec nesciebat forsan, tam effusa potestate nunquam superioribus sæculis potitos esse Toletanos Antistites. Itaque Castellano Præsuli Arragonius subesse detrectavit, causatus obreptum esse Pontifici. Narbonensis Archiepiscopus animi sui ægritudinem, querelasque in aures effudit Pontificis ipsius; gravissimo quippe affectum se damno, tum Primatis Toletani, tum Metropolitani Tarraconensis institutione, sanctissime affirmans ab annis quadringentis Episcopis provinciæ Tarraconensis nec Metropolitanum præfuisse alium, nec Primatem, quam Antistitem Narbonensem: *Cum eos per annos quadringentos sine alterius reclamatione Narbonensis Metropolis possederit* (3). Pontifex, misso in Hispanias Legato, delinire studuit Tarraconensis provinciæ Episcopos, ut Narbonensi interim Metropolitano subesset lubentius, tum restauraretur quæ complanata fuerat Civitas & Ecclesia Tarraconensis: at Toletanum Primatem Legatum a latere pronuntiavit, ejusque potestatem in ipsam effudit Narbonensem provinciam, ut eo temperamento allicerentur ad obedientiam Toletano Primati dependendam, tum Tarraconensis, tum Narbonensis Metropolitani.

IV. Oppressa certe jacuerat annis admodum quadringentis Tarraconensis provincia sub barbarica Saracenorum dominatione. Simile veri est, per ea tempora plerosque ejus regionis Episcopos in vicinam se recepisse provinciam Narbonensem, & Narbone moras traxisse. Quippe tum civi-

(1) Ibid. (2) Marca de Pri. Lugd. 125. (3) Conc. Gen. Tom. 10. pag. 459.

vitas, tum provincia hæc olim Gotthorum Hispaniæ Regum imperio continebatur. Cum nec Episcopalium civitatum, nec ipsius Metropolis nisi rudera superessent, non illibentes suberant Narbonensi, qui prolixiori in eos beneficentia, suam hanc in eos alebat, confirmabatque dominationem.

V. Legatio ab Urbano II. demandata Primati Toletano, personæ hærebat, nec ad successores transfundenda erat; quocirca nec iis quidquam reverentiæ ab aliis exhibebatur Metropolitanis (1). Hadrianus, & Anastasius nimis sævierunt in Braccharenses Archiepiscopos, ut eorum seu contumaciam, seu contumaciam in Toletanos Primates frangerent. Paschalis II. Gelasius II. Callixtus II. & Eugenius III. (2) rescriptis suis roborarunt universalem eundem Primatum Ecclesiæ Toletanæ in Hispanias. Eugenio III. cedere compulsus Braccharensis paruit. Ejusdem extant eadem de re urgentissimæ ad Tarraconensem Epistolæ. Ex litteris Hadriani IV. ad Archiepiscopum Braccharensem facile intelliges, si quam iste unquam Toletano obedientiam exhibuit, ab ea confestim resiliisse. Innocentius III. (3) anno 1209. novis Rescriptis vallavit Primatum Toletanum, *per Hispaniarum regna*: testificatus se prædecessorum legere vestigia, quorum nomina saltem decem recenset. Verum proximo post anno non tacuit idem Pontifex intricatissimam esse hujus Primatus causam; nec posse impræsentiarum eam a se definiri, quod bellum a Mauris immineret, nec Christianæ res interim his dissidiorum procellis esset committenda.

VI. Concilio Lateranensi IV. præsto fuit sub eodem Pontifice Innocentio III. eruditione & fama clarissimus Rodericus Archiepiscopus Toletanus. Nec mora, in causam ille, & jus vocavit Archiepiscopus Braccharensem, Compostellanum, Tarraconensem, & Narbonensem, quod Primatui suo tot Pontificum Rescriptis munito non assurgerent (4). Triumphos agere maxime visus est Toletanus Rodericus de Compostellano, patefacto non potuisse transferri Compostellam Emeritensem Metropolim, nisi post annum 1124. & quidquid de Jacobi Apostoli profectione in Hispaniam vulgi sermonibus circumferebatur, haud satis firmis niti documentis. Denique auctor est Mariana, cœpisse quidem Braccharensem Archiepiscopum, & nomine Tarraconensis Archiepiscopi Episcopum ab eo delegatum, harum Ecclesiarum causam agitare, & ostentare privilegia: at cum alii, quorum æque intererat, abessent, *lite integra discessum esse, neutro inclinatis sententiis* (5). Idem perhibet Surita: idque ipsum constat ex duabus Epistolis, ab Honorio III. Innocentii III. successore datis ad Toletanum, & Braccharensem Archiepiscopos. Claret indidem, litem sub hoc ipso Pontifice innovatam rursum fuisse Romæ, & ne tum quidem decisam. Quinimmo Honorius hic ipse III. etsi id Mariana Innocentio III. adscribat, ut lenimenti aliquid adferret Toletano Archiepiscopo Roderico, Primatum illi contulit in Provinciam Hispalensem. Et quidem Hispalis ipsa jugo Arabicæ dominationis tunc premebatur adhuc: sed cum primum vindicata esset, & proprium Metropolitanum nacta, tum vero huic Primis Toletanus Pontificio Decreto imminere jubebatur (6).

VII. Multum igitur operæ, industriæque posuit Rodericus quidem (7), ut non splendorem solum & auctoritatem, sed etiam antiquitatis laudem Toletanæ suæ Primatiæ adjungeret. Hoc quoque usus est argumento, quod Toletana in Synodo XVI. Archiepiscopus Hispalensis translatus sit in Toletanam Ecclesiam, tanquam in Sedem superiorem (8). At nihilo tamen minus a vero propius abest, quod tradit Mariana, & fuse probat, ante Urbanum II. Episcopos Toletanos nihil unquam exercuisse ejus jurisdictionis, ac potestatis, quæ propria Primatum est. In Eliberitano Concilio, immo & in Toletanis advertit Mariana non subscripsisse Toletanos Præsules, nisi post complures alios (9). Illud quidem certo liquet inter antiquioris Ecclesiasticæ disci-

(1) Conc. Gen. Tom. 10. p. 460. 626. 852. 854. 1036. 1092. & seq. (2) An. 1060. (3) Inn Reg. 13. Ep. Regest. 12. Ep. 57. (4) An. 1215. Conc. Gen. Tom. 11. par. 1. p. 239 (5) Mariana L. 12 c. 4. (6) Conc. Tom. 11. Part. 1. pag. 245. Mariana L. 12. c. 4. (7) Roder. De reb. Hisp. L. 4. (8) C. 9. (9) Mariana L. 9. c. 18. 19.

sciplinæ monumenta Hispanica, quinque hos Archiepiscopos, Tarraconensem, Braccharensem, Emeritensem, Hispalensem, & Toletanum, longe aliis omnibus antecelluisse Episcopis, & Metropolitani nomine usos esse seu Primatis, quod ea tunc duo nomina idem sonarent: *Diverso nomine, sententia non alia*. Id porro proficiscebatur aut ab antiquissima sub Romanis divisione Provinciarum Hispanicarum, scilicet in Bœticam, Lusitanicam, Tarraconensem, Carthaginensem, & Gallæcicam; aut potius a complurium varia partitione regnorum, postquam eo irruperunt barbaricæ ab Aquilone gentes. Invaserunt enim Vandali Hispalin, & Bœticam: Alani Emeritam, & Lusitaniam: Suevi Braccharam, & Gallæciam: Gotthi Toletum, & Carthaginensem: Romanis sese in Tarraconensem recipientibus. Gotthi has omnes gentes suæ tandem ditioni subegerunt: ita Toletum, quod illis ante caput erat, Hispaniæ totius caput evasit; eaque regia deinceps civitas a Gotthorum Regum aula & præsentia incredibilem splendorem, & opulentiam adepta est. Et tamen mirabilis ista Pontificum Toletanorum gloria & potestas, etiam postquam credita est illis facultas eligendorum Episcoporum, his valde angustis cancellis cohibita est, ut primi ante alios omnes sederent ac subscriberent, nulla prorsus freti ejusmodi jurisdictione, quam seu Primates, seu Patriarchæ in alios Metropolitanos exercent: *In subsequentibus Conciliis Toletani Præsulis prima semper auctoritas esset, primumque sedendo subscribendoque locum occuparet. Atque his se finibus Toletani Episcopi auctoritas continuit. Cetera Primatum jura, qui iidem Patriarchæ sunt, solo nomine discrepantes, ut leges Ecclesiasticæ docent, haudquaquam obtinuit*. Post accisas autem Christianorum res, eversasque a Mauris Ecclesias, vix Toleti superfuit Episcopus. Dux ergo auctorque fuit Bernardus Primatiæ Toletanæ, is qui eam tunc primum impetravit, cum ab Alphonso Rege expugnatum esset Toletum. Roma ille *in Hispaniam cum rediret*, ut ait Mariana, *Tolosæ vicinorum Episcoporum conventum habuit, facileque homines minime malos, ingenii dexteritate, & Gallicæ linguæ commercio, qua ab infantia usus erat, ut imperium agnoscerent, adegit*. Infestis semper animis hunc Primatum spectarunt Metropolitani Hispaniæ. Nonnihil eos quandoque demulcebant, & deliniebant Romani Pontifices, alumno suo semper propitii. Callistus II. Metropolim Emeritensem Compostellam transtulit, subduxitque Provincias Emeritensem, & Braccharensem Toletano Primati, ut eas Compostellano subjiceret. Hadrianus IV. Primatiam Compostellanam extinxit, adegitque Braccharensem Archiepiscopum, ut Toletani Primatis imperio subesset, Anastasius IV. emisit rescriptum, quo Compostellana Metropolis Toletano Primati subducebatur. Illud Alexander III. revocavit. Quæ gesta sunt in Concilio Lateranensi IV. jam prælibavimus: & rata haberi debent, quæ ibi dicta sunt, quanquam collidi & pugnare secum Mariana videatur, cum ait contestatam, & finitam fuisse litem, vicisse Toletanum, ut deinceps supra Metropolitanos Hispaniæ omnes eminuerit: *Lite contestata, reliquos Hispaniæ Metropolitanos vicit* (1). Non potest hæc Toletano victoria decus ullum peperisse, nisi ut supra alios sederet: cum eodem ipso loco testatum faciat Mariana, Toletanos impræsentiarum Archiepiscopos sola Primatis appellatione fulgere, cum ejus nominis rem, vel potestatem ne minimam quidem adrogare possint, sive judicandis appellationum causis, sive edendis Constitutionibus: *Ac ne nunc quidem præter nomen, ullam ejus potestatis partem exercent in alias Provincias Hispaniæ, neque componendis litibus, neque fontibus plectendis, neque legibus promulgandis*.

VIII. Hoc uno sibi blandiebatur Toletanus eximio honoris insigni, quod solus per omnes Hispanias Crucem circumgestare posset. Joannes Arragoniæ Regis filius, & Toletano Archiepiscopatu auctus, Cæsaraugustam paternum in Regnum profectus, suo quasi jure Crucem Primatiæ propriam explicari jussit. Cæsaraugustanus Archiepisco-

(1) L. 9. c. 19.

scopus audaciam ejus ut reprimeret, nec jura sua impune violari sineret, illum incunctanter anathemati, Ecclesiam interdicto subjecit (1). Jacobus Rex Arragonum patriis primum indulsit affectibus mox, antiquiores cariorefque sibi esse debere intellexit regni sui rationes. Pontifex quoque solatus est illum per litteras, multa animi moderatione, & singulari quadam sapientia conditas; quibus monebat, conducibilius quidem optatiusque fuisse, ut de jure prius inter se, vel de consuetudine, communicato consilio, tractarent Archiepiscopi, quam se inexplicabiles in hos laqueos conjicerent: sed solatio illud esse debere, quod uterque uno & eodem abreptus esset æstu, & amore tuendorum Ecclesiæ suæ privilegiorum: *Causam reperies zelum quendam Ecclesiarum jura tuendi, & ipsa illibata servandi, &c. Cum tam ex parte probantis, quam ex parte resistentium, zelus conservandi jus Ecclesiarum sibi commissarum fuerit, non injuriam alicui irrogandi* (2). Denique idem Pontifex vibratam revocavit excommunicationem, evocavitque causam totam ad Apostolicæ sedis judicium: vetitis interim Toletanis Archiepiscopis, ne extra propriam Provinciam sibi sinerent Crucem prægestari.

IX. Non debet justissimis fraudari laudibus Romanorum Pontificum incredibilis hic quædam indulgentia, sapientiæque regulis accommodata clementia, in Metropolitanos Hispaniæ, antiquæ suæ libertatis retinentissimos, & tandiu totiesque iteratis eorum rescriptis constantissime repugnantes. Stimulabat primæ Sedis dignitas, tot Pontificum conspiratio, tot inculcatio rescriptorum, ut nequis impune hæc aspernaretur. Stimulabat & Castellæ Regum majestas, victoriæque de infestissimis Christiani nominis tam frequentes insignesque. Sed retundebat hos stimulos, animumque ad mitiora consilia reflectebat hæc nimirum contemplatio, quod non fastum, non dominationem redoleat potestas Ecclesiastica quantalibet: quod principatus Apostolicæ sedis, principatus sit sapientiæ, & caritatis: quod unus sit scopus, unus fructus omnium Ecclesiasticarum dignitatum, ut utilitati, paci, & concordiæ Ecclesiarum inserviatur, non Præsulum cupiditatibus. Inde est, quod is ipse, qui ante novis Rescriptis roboraverat Primatum Toletanum, is ipse, inquam Innocentius III. ubi postea oculatus ipse testis vidit constantem, & unanimem Metropolitanorum Hispaniæ conspirationem, secundum eos pronuntiavit, nil pronuntiando, & nihil illis imponendo novi jugi (3). Quod enim Toletano Primati subjecit Hispalensem Provinciam, necdum a Saracenorum potestate recuperatam, necdum e ruderibus suis excitatam, necdum Metropolitano ullo donatam, quod & ab Innocentii successore confirmatum est; eo commendabatur magis magisque reliquorum Metropolitanorum libertas. Gregorius IX. exscribi jussit, & ad Toletanum misit diplomata Urbani II. ceterorumque Pontificum ad ejus Primatiæ confirmationem: sed nullo suo ipse diplomate novo ea confirmavit.

X. Revocanda nunc oratio est ad intermissam narrationem contentionum inter Archiepiscopos pridem excitarum pro Crucis gestatione. Martinus Pontifex ejus nominis V. ut Primates vere æquaret Patriarchis, id privilegii indulsit Primatibus Toletanis, ut sederent supra Metropolitanos omnes non Primates, tametsi ætate & promotione hi priores essent: *Cum Patriarchæ, & Primates unum sint, & solum differant nomine: declaramus Joannem Toletanum, qui Hispaniarum Primas est, Archiepiscopos non Primates, etiamsi ætate & promotione priores fuerint, præcedere debere: quemadmodum Patriarchæ illos hactenus præcesserunt* (4). Numeratur & istud non postremum inter Patriarcharum privilegia, quod Crucem sibi sublimem præferri jubeant toto Patriarchatus sui ambitu. Toletanus ea juris sui fiducia fretus tota Hispania Crucem circumgestavit (5), obstrepentibus quanquam frequenter Metropolitanis quibuslibet, frequentissime Braccharensibus, de quibus mox. Affirmat Gomecius in vita Car-

(1) An. 1320. Mariana L. 1⁊.c 17. (2) Hisp. Illust. Tom. 3. pag. 164. (3) Rainal. 1210. nu. 5. 1215. nu. 16. 1218. num. 62. 1239. nu. 47. (4) Mariana L. 20. c. 14. (5) An. 1422.

Cardinalis Ximenii, eum vestigiis & exemplis majorum suorum inhærentem, Crucem tota semper Hispania circumtulisse.

XI. Venio ad Braccharensem Archiepiscopum, cujus unius illustranda nobis superest auctoritas. Refert Joannes Vasæus, quandiu Arabes splendidissimis civitatibus Hispali, & Toleto potiti sunt, Primatiæ per Hispanias omnes munia obiisse Braccharenses Archiepiscopos: testes locupletissimos rei Chartas recondi in Tabulario illius Ecclesiæ: denique his præsidiis fretos Braccharenses constanter intercessisse Urbani II. Rescriptis, quibus Toletana Primatia instituebatur. Porro ea fuerat Braccharensis civitatis laus, ea felicitas, quod prima e Saracenorum dominatione emersisset, & Christiano se reddidisset Imperio: *Quæ prima Metropolitanarum Ecclesiarum a Mahumetistarum tyrannide liberata fuit* (1).

Cognatio non mediocris intercedere videtur inter Braccharensem hanc Primatiam, & Narbonensem, de qua superius, in Provinciæ Tarraconensis Ecclesias. Utriusque enim Primatiæ fundamenta posita erant in ruinis, & vastitate ceterarum Metropoleon a Saracenis dirutarum: & in beneficiis vigiliisque, & laboribus, quibus has solari duo illi Metropolitani, ac relevare studuerant (2). Si serio perpendas quantum levamenti & præsidii vastatis his Metropolibus accedere potuerit per Braccharenses, & Narbonenses Metropolitanos, ad pristinum illis statum splendoremque restituendum: in his satis causæ fuisse forsan intelliges, ut de Primatu cum Toletanis Præsulibus certarent, qui fucato imaginariæ possessionis prætextu nitebantur. Nec illud etiam mirum accidet, si Braccharenses Archiepiscopi, non libertatem tantum suam & immunitatem a Primatis Toletani jure ostentarent: sed ipsam vindicarent sibi Primatiam, ut liquet ex illo Decretalium Capite, ubi hæc controversia attingitur (3). Hinc est, quod Braccharenses etiamnunc Archiepiscopi nomen retentant Primatuum Hispaniæ, Crucemque Primatialem præferri sibi jubent.

XII. In uno Bartholomæo a Martyribus Archiepiscopo Braccharensi luculentissimum suppetet nobis documentum, quo constet non diffidere ab infucatæ humilitatis sensu, & a summa illa, quæ Apostolicos maxime Præsules decet, supercilii, fastus, & dominationis detestatione, infractam illam vim constantiamque in istiusmodi Ecclesiarum privilegiis, & libertatibus defendandis. Cum cæterarum omnium virtutum, tum maxime humilitatis & modestiæ gloria floruit Bartholomæus. Nec potuissent tamen ambitionis vehementissimæ faces quenquam Antistitem inflammare ad flagrantiorem potestatis suæ juriumque defensionem. Tridentinam ad Synodum profectus, pervicit ut inter illum sederet, qui Metropolitanos omnes ordinationis tempore anteibat; atque adeo ut ante Metropolitanos omnes non Primates (4). Pontifex ipse, ad quem de eo relatum fuerat, sanxerat ita fieri debere: quanquam hactenus Romanis a Pontificibus nihil definitum esset de controversia Archiepiscopos inter Toletanum, & Braccharensem pro Hispaniarum Primatu. Sedit ergo tunc in Tridentino Concilio Braccharensis post Patriarcham Hierosolymitanum. At ubi convolarunt Tridentum reliqui ex Hispania Archiepiscopi, tum vero iniquis illi animis tulere, haberi Braccharensem pro Hispaniæ Primate, eoque Toletani Pontificis dignitati vehementissime derogari. Nova tunc gravisque conflagravit contentio, de qua Legati ad Pontificem retulere. Rescripsit Pontifex, ut præirent Patriarchæ Archiepiscopis, hi Episcopis, nec ulla haberetur ratio Primatuum, sive dubias illi, sive indubias Primatias ostentarent.

Nihil tempestivius, nihil tum consultius definiri potuit, nihil præsentibus Ecclesiæ necessitatibus accommodatius. Cum tot enim ubique Primates sint in toto orbe, vel nomine solo, vel etiam re & potestate conspicui; si horum titulos, chartasque Tridentini Patres excutere agressi essent, infinitam quandam & spinosissimam in causam ingressi essent, & quæ exitus nullos

(1) Chron. Vasæi c. 21. Hisp. Illust. Tom. 1. 630. 632. (2) Bibl. Manuscript. Labbei tom. 1. pag. 802. 803.
(3) L. 1. Decretal. Greg. Tit. 41. n. 7. (4) Concil. Trident. Sess. 16.

nullos haberet. Nec elanguit tamen Bartholomæi Braccharensis vigor in propugnanda Ecclesiæ suæ prærogativa, quam ita successoribus transfundere illibatam statuerat, ut a prædecessoribus acceperat: expressitque tandem ab Apostolicæ Sedis Legatis, qui Synodo præerant, authenticum scriptum, quo significaretur, nihil posthac damni aut præjudicii creari posse ex hac sedendi forma in Concilio Tridentino usurpata, adversus priscam Braccharensis Ecclesiæ dignitatem, eisdem deinceps, atque ante honoribus, & privilegiis potituræ (1).

Cum inaugurari voluit Philippus II. Hispaniarum Rex in novum Portugalliæ regnum (2), & solemne sacramentum præstare pro more inter manus Archiepiscopi Braccharensis: non ante assensus est Bartholomæus, quam sponderet, & in se reciperet Rex, præslatorum ut sua illi Primatialis Crux præferretur in eum locum, ubi Comitia habebantur Regni, tametsi coram reclamarent Archiepiscopi Ulyssipponensis, & Eborensis. Causabantur illi, nec immerito, vetustissimam de Primatia cum Toletano litem diremtam necdum esse: itaque præter fas esse, quod extra provinciam propriam Braccharensis Crucem explicaret. Bartholomæus uno hoc illos refellebat verbo, constare sibi possessionem, nec posse sine piaculo a se commendatæ sibi Ecclesiæ jura imminui. Denique sanctissimus Præsul accito Notario Apostolico, Acta authentica excipi, & in Ecclesiæ suæ Archiviis hæc recondi curavit (3).

Si quo de alio nobis sermo esset Antistite, non disparis in virtutum curriculo gloriæ, sed disparis sapientiæ & eruditionis, possent hæc omnia zelo adscribi, cui plus inesset ignis, quam luminis, plus ardoris, quam sapientiæ. Sed cum persuasissimum jam pene omnibus sit, certe esse debeat, paucos prioribus, & purioribus sæculis Antistites ea abundasse copia Ecclesiasticæ eruditionis, qua pollebat Bartholomæus, in Scripturis totus, in Patrum Commentariis, in Conciliorum statutis evolvendis versatissimus, in Christianæ pietatis, in Episcopalis denique sanctimoniæ regulis meditandis: hinc illud certe efficitur, ad tanti Præsulis exempla conformari refingique nostras ratiocinationes, nostrosque sermones debere: nec committendum nobis esse, ut, quod ille approbavit, improbemus.

Non ergo subtilius supra, quam solidius dicebatur a nobis, has de Primatu aut Principatu Ecclesiastico lites, in omnibus olim Regnis frequentissimas, scaturire quandoque potuisse a zelo non illaudato, immo & ab officio, vinculoque strictissimo juxta & religiosissimo servandi & in posteros transmittendi depositi sacrarum cujusque Ecclesiæ dignitatum. Tot Antistitum sapientia sanctitateque orbi perspectissima, quibus ita visum, a quibus ita factitatum est, non potest non & ab ipsis, & a nobis quantamcunque obtrectatorum maledicentiam exsufflare. Docuit nos jam non semel Augustinus, summam esse caritatis, & cupiditatis, non dissimilitudinem tantum, sed & similitudinem. Idem ardor, eadem vis, eadem animorum contentio, & infatigata lucta, sed scopus finisque longe diversissimus. Et in eo sunt omnia. Nec alio se habet modo religiosus zelus & meram spirans sanctitatem, ambitioni comparatus. Nihil similius in specie & cortice: nihil dissimilius in penetrali. Certissime enim zelus iste ipsissima est caritas: & ambitus ille mera est cupiditas. Atqui cupiditas superciliosa & inflata est, tum etiam cum dejicere se & detumescere videtur. Caritas humilis & sincere modesta est, vel tunc cum magnos gerit animos, & fidentissime pro veritate certat.

Barbosa, qui Lusitanus fuit gente, & Ugenti tandem creatus Episcopus, Bartholomæi in vestigia ingressos refert fuisse tres ejus ex successoribus, qui Primatus insignia præ se tulere, solemnesque adepti sunt honores, annis 1617. 1619. & 1638. præsentibus Catholicis Regibus Philippo III. & Philippo IV. ipsa in aula Toletana, nunc regia, nunc Archiepiscopali. Faxit tantum Deus, ut tam bene in eis, quam in Bartholomæo consentiret humilitati con-

(1) Vie de Dom Barthelemy des Martyrs. L. 2. c. 6. (2) Ann. 1581. (3) Vie de Dom Barthelemy des Martyrs. L. 3. c. 18.

constantia, modestiæ vigor invictus. Eorum, quæ gesta sunt sub ultimo trium horum Archiepiscoporum, oculatum se testem fuisse profitetur Barbosa, magni inter Canonici Juris Commentatores nominis.

XIII. Unum mihi superest observandum, ut finem faciam de Primatibus dicendi: quanquam jam observatum id supra fuerit. Sed quæ istiusmodi sunt, inculcari aliquoties expedit. Si Regibus, si Metropolitanis tunc idem fuisset animi, quod postea aliis fuit, ut per Gregorium VII. per Urbanum II. aliosque nonnullos Pontifices Primatiæ instituerentur, nec quisquam illos remoraretur, non postea illis ipsis seu Regibus, seu Metropolitanis doluisset, quod sæpe doluit, caussarum omnia genera Romam referri judicanda. Has querelas anteveniebat illa Numinis sapientia, quæ Ecclesiam regit vegetatque; Pontificesque incitabat ad creandos subinde Primates: ut de illis tantum caussis ad Romanum tribunal litigatores accederent, quæ in Archiepiscoporum, vel Primatum Curia dirimi nequissent. Primatiæ repudiatæ statim aut postea oblitteratæ sunt; sola superest Lugdunensis, eaque valde truncata, abscissis quibusdam provinciis, ejusque jure ad solas appellationum caussas coercito: inde caussarum examina Romam perlata: quo dolendæ magis mortalium vices, qui nec mala ferre possunt, nec malorum remedia.

De Metropolibus, & Metropolitanis.

CAPUT XXXIX. *P. 1. l. 1. c. 11.*

De creatione novarum Metropoleon, prima Ecclesiæ ætate, seu quingentis prioribus annis.

I. Cur nulli memorati sint a nobis Vicarii per Provincias Apostolici prima Ecclesiæ ætate.

II. Origo Metropoleon Ecclesiasticarum.

III. Qua auctoritate novæ possint Metropoles institui; quo modo instituerint Imperatores.

IV. Tyanensem Metropolim creavit Valens in odium D. Basilii. Displicuit Innocentio Papæ ea novitas.

V. In Concilio Chalcedonensi, suadente Marciano Imperatore, sublata est Metropolis Berythi, quam Theodosius junior erexerat.

VI. Quam caute, & quam temperate in ea re tunc actum sit, in auctoritate Imperatoria, & Ecclesiastica libertate libranda.

VII. Conciliantur inter se Concilii Chalcedonensis Canones XII. & XVII.

VIII. Congesta ex eodem Concilio alia exempla.

IX. Exempla alia indulgentiæ, aut moderationis Imperatorum, libertati Ecclesiæ servientium.

X. Quæ privilegia servarentur Metropolitis honorariis.

XI. In Occidente sæcularis potestas non id unquam sibi sumsit, ut Metropoles novas crearet.

I. QUanquam jam supra patefactum sit, Primatum seu Exarchatum Carthaginensem nequaquam inter Vicariatus Apostolicos recensendum fuisse: indubitatissimum tamen est, reliquos omnes Exarchatus Occidentales meras fuisse Apostolicæ sedis delegationes, & Vicarias operas. Horum cunabula senescente demum quinto sæculo, & ineunte, vel adolescente sexto, conspicua fuere orbi Christiano, eorumque auctoritas in Gallia, Hispania, Anglia, Germania, sequentibus maxime sæculis exsplenduit. Inde est, quod nulla, aut rara eorum mentio fuerit in prima Ecclesiæ ætate, qua soli dominabantur Metropolitani, sub potestate tamen & ipsi Metropolitanorum.

II. Ad primam ergo illam juvenescentis Ecclesiæ ætatem, & ad Metropolitanos reflectendum nobis iter est. Vestiganda nobis primum esset horum origo, nisi illa se jam nobis ostendisset, perinde ut Exarchorum & Patriarcharum, inter ipsa Ecclesiæ rudimenta, & jam inde a prima Ecclesiarum, fundatione. Docent nos tum Apostolorum Actus, tum Pauli, Petrique Epistolæ, tum denique Apocalypsis Joannis, conditas primum ab Apostolis fuisse Ecclesias in iis provinciæ cujusque civitatibus, quæ cetera-

rum matres & principes essent (1). Nec alio ergo, nec longiori a principio repeti potest Ecclesiarum Metropoleon origo. Cum vel maxime principes totius terrarum orbis civitates, & Ecclesiæ tres, non alio primum Apostolicos suos Præsules donarint nomine, quam Metropolitanorum, ut ex superioribus manifestum est.

III. De singulis Metropolibus verba facere hic supersedebimus, quod illud quidquid est argumenti, exporrigit se ad secundam maxime Ecclesiæ ætatem, cum jam Christiano orbi illuxisset regia Clodovei familia, ut sequenti capite declarabitur. Unum ergo restat hoc capite, quod perpendamus, qua demum auctoritate rite creatæ sint in Ecclesia Metropoles subinde novæ. Affixæ erant toto orbe, si Africam demas, Ecclesiasticæ Metropoles Metropoli civili. Siquam ergo de novo provinciam civilem Imperator in duas partiretur, novæ civilis Metropolis Episcopus hinc efferebat se, & in Metropolitanorum collegium adscitum se esse sperabat. Ea spes non spernendo nitebatur fundamento: Canonico scilicet jure temporum Apostolicorum. Ita enim caverant Canones Apostolici, Nicæni, Antiocheni, ut unaquæque provincia suum haberet Metropolitanum, in Provinciale Concilium ejus coirent Episcopi, & ea non aspernarentur itinerum compendia commodaque, quibus fit ut facillime ad Metropolitanas civitates conveniatur, & ibi in commune de communibus negotiis consulatur. Nova Metropoli civili creata, novellæ provinciæ Episcopi huc jam expeditissime convenient, non æque in antiquam Metropolim. Accipe hic Antiochenum Canonem, quo superiores Canones innovantur, & illa civilis Metropolis ratio expenditur, quod aditus habeat undique faciliores: *Episcopos, qui sunt in unaquaque Provincia scire oportet, Episcopum, qui præest Metropoli, etiam curam suscipere totius provinciæ; eo quod in Metropolim undequaque concurrunt omnes, qui habent negotia. Unde visum est quoque cum honore præcedere; reliquos autem Episcopos nihil magni momenti aggredi sine ipso, ut vult qui ab initio obtinuit Patrum Canon* (2).

IV. Indubium tamen est non arrisisse Ecclesiæ mutationes hujusmodi, eamque pro virili sua parte connixam esse, ut integra intactaque servarentur sua jura veteri Metropolitæ, nullaque haberetur ratio ejus divisionis, qua Metropolim civilem Princeps in duas secuerat. Valens Imperator, ut Basilii Cæsareæ Metropolitani minueret auctoritatem, Cappadociam, referente Gregorio Nazianzeno (3), divisit in duas. Hinc data est occasio Anthymo Episcopo Tyanæ, quæ in caput jam evaserat Cappadociæ secundæ, ut ne amplius Basilio subesse vellet, & Metropolitica quævis sibi jura vindicaret. Hoc genus novitatis damnasse videtur Innocentius I. (4) cum ad Antiochenum Episcopum scriberet, utcunque Imperator provincias suas inverteret, minueret, augeret, nec tantillum debere Ecclesias a primæva sui dispositione, & politia recedere. *Nam quod sciscitaris, utrum divisis Imperiali judicio Provinciis, ut duæ Metropoles fiant, sic duo Metropolitani Episcopi debeant nominari: non vere visum est ad mobilitatem mundanarum necessitatum, Dei Ecclesiam commutari, honoresque aut divisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator*. In utriusque Cappadociæ finibus urbs erat perparva, nomine Sasima. Hanc sui juris esse contendebat uterque Metropolita Anthymum prævertit Basilius, utque certo eam sibi nexu adsereret, Episcopatu eam auxit, Episcopumque ei præposuit, virum, amicitia a teneris unguiculis inita, & multis exculta officiis, sibi conjunctissimum, Gregorium Nazianzenum. Verum non multo post Anthymus vi & armis urbem recepit. Specimen hic habes aliquod malorum, quæ his innovationibus importari solent.

V. Concilii Chalcedonensis Acta percensenti occurrent longe majore numero harum novitatum exempla, occurrent & quæ adhibita sunt efficacissima medicamenta. Phœniciæ universæ Tyrus Metropolis semper præfuerat. Impetravit a Theodosio Juniore Episcopus Berythi in eadem provincia Eustathius, ut bisecaretur provincia Phœniciæ

(1) Epiph. Hær. 68. 69. (2) Canon. 19. (3) Nazianz. Or. 20. (4) Innoc. I. Epist. 18.

niciæ, & secundæ Phœniciæ Metropolis Berythus designaretur. Ordinare ille Episcopos, & ad Concilium Provinciale suum vocare statim adgressus est secundæ Phœniciæ Præsules. Doluit magnopere Photio Metropolitæ Tyri novitas, unde tantum in illum damni emergebat. Cedere tamen, & assentiri eum coegit judicium Concilii Constantinopolitani, sub Anatolio Constantinopolitano habiti, cui præsto erant Maximus Antiochenus, & alii complures Episcopi, quorum decreto vicit Eustathius. Non multo post coiit Concilium Chalcedonense (1): Photius ad illud causam suam retulit. Cumque significasset Imperator, velle se res Ecclesiasticas non legibus decidi, sed Canonibus, Photio antiqua sua jura restituit Synodus, & convenienter Nicænis Canonibus declaravit, unum uni provinciæ præesse debere Episcopum Metropolitanum.

VI. Super ea re hæc operæ pretium fuerit observare: 1. Berythus oblique & indirecte forsan tantum inter Metropolitanas Ecclesias numerata fuerat ab Imperatore Theodosio (2). Cum enim eam urbem civilem Phœniciæ secundæ Metropolin esse jussisset: Episcopo Berytensi speciem aliquam rationis obtulit, qua excitatus, quasi Canonibus supra laudatis magis confideret, quam Imperatoriis legibus, Metropolitanum se egit ipse, jactavitque. 2. Non potuit tamen possessionem nancisci usurpatæ dignitatis, nisi postquam ea provinciarum divisio confirmata fuit a Concilio Constantinopolitano sub Anatolio, eique intentato anathematis mucrone subscribere adactus est Tyri Metropolita. 3. Concilium Chalcedonense ne attigit quidem, quod innovatum fuerat, vel vi Rescripti Imperatorii, vel eo saltem prætextu, nisi postquam significavit Imperator pristinæ integritati reddenda esse omnia, & irrita haberi pragmatica, quæ sacris Canonibus adversarentur. 4. Ingenue confessus est Marcianus Imperator, Imperatorum non esse, Provinciarum, & Metropoleon Ecclesiasticarum numerum augere, vel minuere, fines contrahere, vel proferre. 5. Omnium admiratione dignissimus, consentaneus & majestati Imperii, & Sacerdotii sanctitati mutuus ille honor, quo coluit Imperator Concilium, Concilium Imperatorem. Ubi agitur de revocando, vel coarctando Imperatorio Rescripto, cupit Concilium, primas esse partes Imperatoris, quod id & sibi ad reverentiam, & illi ad clementiæ, & humanitatis laudem magis conducat. Exclamant Concilii Patres exerte liberrimeque: *Contra Regulas Pragmaticum nihil valeat, Regula Patrum teneat.* Verum id tum demum audent, ubi Judices Imperatorii votis permiserunt Concilii, Canonibus, an Legibus lites Ecclesiasticæ istæ dirimendæ essent; & in votis esse Imperatori ipsi certiores Patres fecissent, ut omnia ex præscripto Canonum terminarentur. 6. Etsi ea de re judicaverit Concilium, sententia tamen ipsa ab Imperatoriis Judicibus pronuntiata est. Vicissim autem non a se ipsis, sed a Synodo pronuntiari voluere illam sententiam Judices, ubi de causa spiritali vertebatur, nimirum de Ordinationibus a Tyrio Episcopo celebratis in Ecclesiis, quæ potestati ejus subductæ fuerant. Synodus sententiam tulit, eamque Judices confirmaverunt. 7. Flagitavit Cecropius Episcopus, ut generali Edicto revocarentur Pragmaticæ sanctiones, quæcunque Canonum regulis inimicæ essent, circa provinciarum divisiones, & ordinationes. Judices percunctati sunt Episcopos, an Concilio placeret Cecropii petitio. Responsum est a Synodo: Optatissimum sibi id esse, ut leges omnes Canonibus infestæ rescinderentur: verum id a Judicibus perfici oportere: *Sancta Synodus acclamavit: Omnes eadem dicimus: Universa Pragmatica cessabunt, Regula teneant. Et hoc a vobis fiat.* Juxta Concilii vota pronuntiarunt Judices, & tunc demum exclamavit Synodus: *Hoc justum judicium. Justi juste judicarunt.* 8. Excogitarunt tamen Judices aliquid temperamenti: sanxeruntque deinceps Episcopatu abdicari, quicunque istiusmodi scripta impetrassent: quibus hactenus autem concessa fuerant, ii ut honoribus quidem gauderent Metropolitanorum, at nihilo secius subessent jurisdictioni antiquioris, & veri Metropolitæ.

VII.

(1) Concil. Chalced. Act. 4. (2) Cod. lib. 11. c. 11.

VII. Non aliud facile invenies elimatius absolutiusque specimen perfectissimæ Imperium inter, & Sacerdotium concordiæ: ubi Imperatorem Pontifices honore, & obsequio anteveniunt, Imperator Pontificiæ disciplinæ zelo, Canonumque observantia præ sæcularibus legibus. Judices suo ipsi ore protulerunt has voces, quæ admirationi & amori esse debeant Clero: *Sacratissimo orbis domino placuit, non juxta sacras litteras, aut pragmaticos typos res sanctissimorum Episcoporum procedere, sed juxta Regulas a sanctis Patribus latas*. Canone XII. non negat Synodus (1), quin possit Imperator novas erigere Metropoles: sed Episcopos exauctorat, qui posthac obrepserint Imperatoribus, ut ejusmodi Rescripta eliciant: prout Judices ipsi jam pronuntiaverant. Res eodem redit, sed sermo temperatior est, & ad reverentiam magis compositus.

Canon XVII. hujus ipsius Concilii jubet, ut *Si qua civitas auctoritate Imperiali novata est, aut si protinus innovetur, civiles dispositiones, & publicas Ecclesiasticarum quoque Parochiarum ordo subsequatur*. Existimant Zonaras hoc Canone restitutam esse Imperatori potestatem, novos erigendi Episcopatus, novasque Metropoles in iis civitatibus, quas extruxisset ipse, aut instaurasset velut a fundamentis. Largior est etiam Balsamon in interpretando hoc Canone, quo vult Imperatorem ea donari potestate in omnes prorsus urbes. Imposuit utrique sui temporis usus & consuetudo, qua id sibi sumebant Imperatores, a Marciani nimirum pietate & religione alienissimi. At qui potuit illis in mentem venire, tam fœda secum ipsam conflictatione collidi Synodum, editis duobus Canonibus quasi e diametro pugnantibus? Qui fieri posset, ut Synodus ea Imperatorem potestate indueret, quam ille repudiasset? In hunc ergo potius sensum flectendus est iste Canon, ut si Imperator civitates innovet, augeat, vel a fundamentis excitet, eisque oppida, vicos, agrosque attribuat a territorio circumjacentium Episcopatuum avulsos: Episcopus, cui nova hæc civitas suberit, in hos quoque agros vicosque, curas, vigilias, jurisdictionemque suam exporrigat. Ita nec Imperatori affingitur Episcopatuum aut Metropoleon creandarum potestas, nec Canoni XII. quidquam derogatur. Ita Petrus de Marca hos Canones conciliat, cujus etiam vestigia legebamus in eorum supra observatione temperamentorum, quibus Sacerdotii, Imperiique concordia alita, auctaque fuerat (2).

VIII. Exemplum superiori non absimile aliud suppeditat Chalcedonensis eadem Synodus (3). Contentum enim esse jussit Nicænum Episcopum exterioribus Metropolitanorum honoribus & ornamentis, quamvis Rescriptis Imperialibus civitatem suam inter Metropoles referri curasset. Antiquo Metropolitano ejus Provinciæ Nicomediensi sua jurisdictio illibata & integra constitit, in ipsum etiam Episcopum Nicænum. Eadem temperamenta adhibita; Episcoporum sententiam rogaverunt Judices; responsum est ab Episcopis, standum Ecclesiasticis regulis: *Canones teneant, Canonibus satisfiat*. Denique ut jam supra commemoratum a nobis est, composita sunt in hac eadem Chalcedonensi Synodo dissidia, quæ Antiochenum Hierosolymitano commiserant; orta nimirum ex eo quod Nicæna quidem Synodus Hierosolymitano solam contulerat honoris, & consessus prærogativam, cæteroqui subesse jusserat jurisdictioni Metropolitani Cæsariensis; cui tota parebat Palæstina. At Rescriptis Imperatoriis munitus postea fuerat Hierosolymitanus, ut Phœniciæ, Arabiæ, tribusque Palæstinis jus diceret. Transegere Antiochenus, & Hierosolymitanus de controversis juribus, idque a Concilio, & a Magistratibus Regiis, hortatibus Imperatoris confirmatum est. Nequid de concordia Imperii, & Sacerdotii, de Majestate Imperatorum, & de Ecclesiarum libertate delibaretur, molli pollice similiter, & suspensis verbis animisque circumspectissime tractata sunt hæc omnia (4).

IX. Dum causa ventilaretur Nicænæ Metropoleos, observatum est, dum a Valente Imperatore ea Metropolis primum crearetur, eam honore, & titulo tantum Metropo-

(1) Concil. Chal. Act. 4. (2) De concord. Sac. & Imp. L. 2. c. 8. (3) Sess. 13. (4) Act. 13.

poleos ornatam fuisse, non jurisdictione. In hac ipsa Synodo Marcianus civitatem Chalcedonensem Metropoliticis decoravit honoribus, at jurisdictionis nihil contulit prorsus, ut veteri semper Metropolitano morigerum se præstaret Metropolitanus Chalcedonensis (1). Helenopontum, & Pontum Polemonicum in unam postea Provinciam compegit Justinianus Imperator, at Metropolitanos ut prius duos antiqua potestate frui sanxit: *Nihil circa Sacerdotium illorum innovamus* (2). Id ipsum præstitit, redactis in unam Provinciam Paphlagonia, & Honoriade. Quos enim Metropolitas instituerat Theodosius, ubi unam sejunxit ab altera, alteramque de nomine filii dixit Honoriadem; eosdem reliquit Justinianus. Contra vero idem ipse cum Armenias duas in quatuor scidit Provincias, hoc professus est, nihil a se de priori sacra politia inverti; nec plures ibi, quam ut prius, duos fore Metropolitanos: *Quæ ad Sacerdotia spectant, ea volumus in pristina manere forma* (3). In quinta sane Synodo refert Euphrantus Tyanensis Episcopus, a Justiniano Imperatore urbem Mucissum in ordinem Metropoleon sublimatam fuisse, & præesse jussam urbibus nonnullis, quæ subductæ fuissent Metropoli Tyanensi. At cum nullæ ibi personent querelæ hujus Metropolitani, de immutatione ista, & detrimento inde sibi impacto; hinc facilis conjectura, interpositam fuisse a Justiniano Ecclesiasticam auctoritatem, ut suadent exempla superius jam perscripta.

X. Honorarii Metropolitæ, quos mediæ ætatis Græci Archiepiscopos dixere, quo eos a Metropolitanis sejungerent, privilegiis utebantur non aspernandis. 1. Metropolitani nominabantur. 2. Protothroni dignitate gaudebant; hoc est, primum semper locum, & honoris gradum post Metropolitanum obtinebant, ante alios omnes ejusdem Provinciæ Episcopos. 3. Ordinabantur eo ritu, eaque pompa, qua Metropolitani. Itaque tribus in illis minusculis Exarchatibus, quos Episcopo Constantinopolitano subjecit Chalcedonense Concilium, & quorum ei Metropolitanos ordinandos concessit: ab eodem Constantinopolitano Episcopo ordinabantur, & hi honorarii Metropolitani.

XI. Juvat in antecessum hic nonnulla observare, quæ mox dicendis nonnihil affundant lucis. 1. Ut longo temporum lapsu novæ provinciarum factæ sunt divisiones, ita & in dies excrevit Metropoleon numerus. Eo, pertinet quod aliquoties supra inculcatum est, per tria priora sæcula Metropoles valde paucas fuisse. 2. Ut a Petro, Petrique successoribus Gallicana sensit Ecclesia primos sibi delegatos fuisse verbi divini Præcones; ita ab eorum auctoritate religiosissime pendere visa est in Metropolibus suis ordinandis constituendisque. Argumento est Epistola, quam Episcopi Gallicani ad Leonem Magnum perscripserunt, post ejus ad Flavianum litteras contra Eutychetis insaniam perlectas. Quid enim de sua ipsi origine sentiant, apertum abunde faciunt paucis his verbis: *Apostolicæ Sedi, unde Religionis nostræ fons & origo manavit*. 3. Interposita nunquam est in Occidente Imperatorum majestas ad novas Metropoles instituendas. In causa videtur fuisse splendor, & præsentia Apostolicæ Sedis: Quin & ex Oriente Antiochenus Episcopus Innocentium primum ducem, & auctorem videtur habere voluisse, ad improbandum Valentis Decretum de nova Tyanensi Metropoli. 4. Cautum quidem fuit in Concilio Taurinensi (4), ut utra duarum civitatum Arelate, aut Vienna civilis se Metropolis honore, & jure hactenus potitam probaret, illi & Ecclesiastica assereretur Metropolis. At certe quascunque istiusmodi lites sacra semper Conciliorum, aut Pontificum potestas diremit, nunquam Imperatorum.

CAPUT XL. *P.1.l.1.c.12.*

De potestate, & officio Metropolitanorum, per quinque priora Ecclesiæ sæcula.

I. *Jura multa, & Canones Apostolici, & Concilium Nicænum Metropolitanis tribuunt, ut præcipuam in rebus majoribus au-*

(1) Act. 6. (2) Novel. 28. c. 2. (3) Novell. 31. c. 2. Synod. V. Collat. 5. (4) Canon. 1.

auctoritatem habeant, ut Episcopos ordinent. Quam, & quantam potestatem ordinandi consequi soleant.

II. Canones Antiocheni superiorem in rebus majoribus Metropolitano tribuunt potestatem summam autem Episcopo regimine sui gregis.

III. Convocat Concilium Provinciale Metropolita, & in eo maximam auctoritatem obtinet.

IV. Non est imminuta Metropolitanorum in Concilio Constantinopolitano I. potestas, cum Exarchi sunt ab eo instituti.

V. Vocantur ad Concilium Ephesinum, & ad generalia quævis Concilia Metropolitani omnes: at de Episcopis aliqui tantum.

VI. De sua Provinciæ Episcopis judicat Metropolita.

VII. Illi in Ecclesia Latina super litteris formatis multa tribuit Concilium Eliberritanum, & Sardicense.

VIII. Ad eum provocari jus est.

IX. Concilium Taurinense Patrem eum Episcoporum, quos ordinarit, & Magistrum prædicat.

X. Decernitur & illi jus visitandæ Provinciæ.

XI. Siricius Metropoles habet pro sedibus Apostolicis.

XII. Prohibet Zosimus, ne quis Episcopus sine litteris Metropolitæ Arelatensis Romam veniat.

XIII. Decernit Leo, ne qua in re Exarchus seu Primas Metropolitanorum jura imminutum eat.

XIV. Prohibet Hilarius, ne Clerici de Provincia exeant, sine Metropolitæ litteris.

XV. Vult Gelasius Ecclesiarum dedicationem prius illum esse.

XVI. Abrogantur a Conciliis formatæ pro Episcopis litteræ.

XVII. De Africæ Metropolitanis, quos Primates ibi vocabant.

XVIII. Novum illi Primatum instituunt.

XIX. Summa brevior Jurium Metropoliticorum.

I. Canone Apostolico jubentur Provinciæ cujusque Episcopi, ei impensiorem habere honorem, qui inter ipsos primus est, & tanquam Caput: *πρῶτος, ὡς κεφαλὴ* (1). Nec quidquam illo inconsulto adgredi, nisi quod ad privatum pertineat regimen suæ diœceseos: cum & ipse eorum consilio uti debeat in rebus alicuius momenti: *Nec ille præter omnium conscientiam aliquid agat*. Constitutiones Apostolicæ in electionibus Episcoporum primas partes tribuunt Metropolitano, quem primum inter alios & principalem simpliciter appellant. *ὁ πρόκριτος τῶν λοιπῶν, εἷς τῶν πρώτων ἐπισκόπων* (2). Manifestius Laodicena Synodus de electionibus Episcoporum, in quibus necesse est, ut Metropolitani dignitas dominetur: *Episcopos non oportet præter judicium Metropolitanorum, & finitimorum Episcoporum constitui*. Statuit quoque Nicænus Canon (3), Episcopum ab omnibus, si fieri possit, omnino Episcopis Provinciæ eligi, sed ita demum, ut auctoritatis principatus penes Metropolitanum resideret: *Firmitas autem eorum, quæ geruntur τὸ κῦρος, per unamquanque Provinciam Metropolitano tribuatur* (4). Enimvero Episcoporum electioni præesse, electos confirmare, & ordinare, id sane primarium & palmare Metropoliticæ, Exarchicæ, & Patriarchalis amplitudinis jus est. Hinc enim proficiscuntur alia Metropolitanorum nomina, & privilegia, ut Episcoporum Parentes, Magistri, Judices sint.

Et sane famoso illo Nicænorum Patrum Canone (5), quo Patriarcharum veterum numerus, & ordo sancitur, controversia versabatur in sola ordinandi potestate, quam Meletius usurpaverat in Episcopos Alexandrinos, hactenus ea potitos. Canonis hujus verba prima fronte non aliud moliri videntur, quam ut tribus vetustissimis Metropolitanis adserant jus ordinandi Episcopos eorum potestati obnoxios: at penitus inspecta, constabiliunt omnia prorsus jura Metropolitani fastigii, inconcussam firmitatem cum addunt ei fundamento, cui innituntur: *Si quis præter sententiam Metropolitani factus fuerit Episcopus, hunc magna Synodus definiit Episcopum esse non oportere.*

(1) Canon. Apost. 35. (2) Constit. Apost. l. 8. cap. 4. (3) Canon. 12. (4) Canon. 4.
(5) Canon. 6.

re. Nihil profecto æquius, quam ut e jure generationis, sanctissimæ & paternæ dominationis jus desumatur. Ut enim docuit supra Epiphanius, per Ordinationem non Ecclesiæ filios gignunt Episcopi, sed Patres.

II. Apostolico Canoni novum robur addidit Canon Antiochenus, quo vetantur Episcopi quidquam moliri maioris rei, præter quotidianam Ecclesiarum suarum administrationem, nisi Metropolitani sententiam ante percunctati sint: qui & ipse vicissim eos adiscere sibi debet consiliarios in rebus aliquanti ponderis: *Episcopos, qui sunt in unaquaque Provincia, scire oportet, Episcopum qui præest Metropoli, etiam curam suscipere totius Provinciæ; eo quod in Metropolim undequaque concurrunt omnes, qui habent negotia. Unde visum est eum quoque honore præcedere, reliquos autem Episcopos nihil magni momenti adgredi sine ipso, ut vult qui ab initio obtinuit Patrum Canon, vel sola, quæ ad unicujusque Parochiam conferunt, & regiones, quæ ei subsunt. Unumquenque enim Episcopum habere suæ Parochiæ potestatem, & totius regionis curam gerere, quæ suæ urbi subest. Ut etiam ordinent Presbyteros, & Diaconos, & unaquæque cum judicio tractent, & nihil ultra agere aggrediantur, sine Metropolis Episcopo, neque ipse sine reliquorum sententia* (1). Hoc Canone duo stabiliuntur, quæ cum momenti plurimum habeant, non facile tamen conciliari possunt: nimirum potestas Metropolitanum in Episcopos in negotiis gravioribus, & inusitatis; & Episcoporum auctoritas summa in administrandis privatæ suæ diœceseos rebus ordinariis. Hoc tamen discrimine, quod non possit Metropolitanus tractare causas difficiles & extraordinarias, nisi cum consilio Comprovincialium Episcoporum: possint Comprovinciales Episcopi, mederi rebus, & causis solito & ordinario cursu fluentibus, inconsulto Metropolitano.

III. Statutum est ejusdem Antiocheni Concilii Canone alio (2), ne Episcopi, Clericive ulli ad Aulam Imperatoriam proficiscantur, quacunque demum causa inciderit, nisi cum litteris Metropolitani, ceterorumque provinciæ Episcoporum: *Si necessarius usus exigat, ut ad Imperatorem se conferat, id agat cum deliberatione & sententia Metropolitani Provinciæ, & Episcoporum.*

Illud quoque Antiocheni decernunt Canones, ut eximia Metropolitani potestas in Provinciali Concilio emineat (3). Illius enim est id convocare, eique præesse, quippe qui honore, & sede antecellat aliis omnibus provinciæ Episcopis. Illius est, si scissa sint Comprovincialium suffragia in criminali Præsulis alicujus causa, Episcopos vicinis ex provinciis invitare, qui Judices & ipsi assideant, illamque depellant perplexitatem. Adde quod non potest Episcopus Episcopatu orbatus vacantem in aliam Episcopalem sedem migrare, nisi approbet Concilium. Concilium porro verum & germanum non est, nisi ubi præsidet Metropolitanus: *Perfectum Concilium illud est, ubi interfuerit Metropolitanus Antistes* (4). Ita citra Metropolitani auctoritatem transferri non possunt Episcopi.

Quoties novus eligendus est Episcopus Metropolitani est, Episcopos provinciæ vocare omnes (5). Bis anno quolibet habenda sunt Concilia Provincialia. Metropolitani vero est imminere, & invigilare, ne quis absit Episcoporum: *Metropolitano Comprovinciales Episcopos admonente* (6). Nulli vero fas est convocare Concilia, nisi Metropolitani saltem fulgeat potestate: *Nec ullis liceat Synodos per se facere, præter eos, quibus creditæ sunt Metropoles*. Hactenus ex Antiocheno Concilio.

IV. At Synodus Constantinopolitana I. (7) cum majores minoresve Exarchos percensuisset, edixissetque, ut suo se Diœcesano, & Universali Concilio quælibet major Diœcesis regat, seu Exarchi cujuslibet ditio: addit tandem singulas cuiusque Diœceseos provincias per propria Concilia Provincialia regi debere, ea scilicet omni potestate, qua administrantur negotia, unius provinciæ finibus arctata. Hæc Synodus Exarchis omnes Orientis Metropolitas subjicie-

(1) Canon. 9. (2) Canon. 11. (3) Canon. 14. (4) Canon. 16. (5) Canon. 19. (6) Canon. 20. (7) Canon. 2.

jiciebat, sed eo ipso adhibito lenimento, quo Episcopi Metropolitanis suberant; ut his, illisque integra & intemerata servaretur sui ordinis, suæque propriæ ditionis potestas.

V. Conducibilius mihi visum est, tum ad utilitatem, tum ad voluptatem acommodatius, si potestatis varios gradus eo ordine explicarem, quo & ipsa eos explicavit Ecclesia, Conciliorumque disciplina, per varias temporum vices eam augens, expolientque. Arte & methodo accuratiori potuissent hæc oculis subjici, sed ex qua non perinde innotuisset pulchritudo Ecclesiæ, quam incorruptibilis pulchritudo, & sempiterna sapientia Christus sponsam sibi ascivit, & aliis aliisque subinde luminibus decoravit. Posteriores Synodi anteriorum politiam novis semper coloribus, & lineamentis illustrarunt.

Supersunt & alia Metropolitici juris capita, quæ necdum se oculis nostris subjecere: sed eandem si pergamus viam a Spiritu Sancto per Synodos complanatam, eorum aliqua saltem vestigia facile deprehendemus. Ephesinam generalem Synodum convocans Theodosius Junior, per Epistolas Metropolitanos omnes invitavit, jussos secum ut eos adducerent ex Episcopis, quos magis idoneos existimarent; ita tamen, ut ne in Ecclesiis Provinciæ Episcopale interim ministerium præsidiumque desiderari posset: *Quos idoneos judicabit Episcopos Provinciæ suæ una secum ducat, ita ut neque necessarii Ecclesiis Provinciæ desint* (1). Qui Nestorianorum erant partium in hac Synodo scripsere ad Imperatorem, expeditius fuisse, ut duos tantum Metropolitanus quisque suæ Provinciæ Episcopos secum adduxisset: se quidem eam rationem secutos: at complures ex unaquaque Provincia advolasse cum Metropolitanis partium Cyrilli. Quin & illud videntur innuere, ita præceptum ab Imperatore fuisse, ut duo tantum Episcopi Metropolitano comites ad Concilium adjungerentur ex unaquaque Provincia. Verum Sacra Imperatoris arbitrio Metropolitani rem permittebat. *ὅσους δοκιμάσῃ. Quantos idoneos duxerit*. Intererant ergo Conciliis generalibus omnes prorsus Metropolitani; & ex Episcopis Provinciæ eos seligebant, adducebantque secum, quorum industriam operamque majori Ecclesiæ & præsidio, & ornamento fore existimabant.

Concilium Chalcedonense (2) Canonicas indicit pœnas Metropolitis, qui ultra trimestre spatium vacare permiserint Episcopales suæ Provinciæ Cathedras: indixerat etiam hoc Concilium Martianus Imperator, & potestatem fecerat Metropolitanis omnibus, Episcopos secum adducendi, eo numero, quo æquum ipsi censerent, sed ea Scripturarum, & cœlestis Theologiæ peritia, quam tantæ molis negotia in Concilio pertractanda desiderarent: *Tua sanctitas cum quantis approbaverit Episcopis sub suo sacerdotio constitutis, expertas habentibus divinas Scripturas, & in doctrina Orthodoxæ fidei eminentibus, advenire festinet* (3).

VI. Cum inaudisset Sanctus Basilius, pretio distrahi ab Episcopis suæ Provinciæ dona ea, quibus pretium facit ipse Spiritus Sanctus, quanquam id vanis & fucatis facerent pietatis prætextibus, per Epistolas zelo, & eruditione refertas jussit, a flagitio ut abstinerent deinceps, excommunicationem interminatus: *Cum nostris his Altaribus nihil habebit commune* (4). Nec nescius sum, scripsisse eum ad Episcopos obtrectatorum calumniis nimium credulos, Judices ipsi ut agere se vellent, & sparsos de se ab adversariis obliquiores rumusculos eventilarent, arcerentque sua eum communione, si reum comperissent. Verum hæc Basilii erat non imminutio dignitatis, sed modestiæ restificatio, & innocentiæ conscientia. Extra dubium enim est, Metropolitanos, qui jure suo Præsides semper sunt Conciliorum Provincialium; & qui Episcoporum per ordinationem parentes sunt, judiciaria in eos potestate præcellere, non æque subesse posse eorum judicio. Rata illa erat juris antiqui regula, ut qui habet ordinandi, habeat & judicandi potestatem. Ea olim lex, ea vigebat consuetudo, ut Provinciæ suæ Episcopos non ante ordinaret Metropolitanus, quam & examini subjecisset, & necessariis ad Episcopale regimen documentis instruxisset. Scripsit ad

(1) Conc. Ephes. p. 1. c. 35. (2) Can. 25. (3) In anteactis Conc. Chalced. (4) Epist. 76. 77.

ad Forojuliensem Episcopum Leo Magnus, siquid addubitasset, consulendum illi fuisse Metropolitanum: si nec is potuisset satis extricare rem, utrique percontandam fuisse Apostolicam sedem: *Sollicitudinis quidem tuæ is ordo esse debuerat, ut cum Metropolitano tuo primitus de eo, quod quærendum esse videbatur, conferres, acsi id quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis* (1). Inferius proferentur Canones Concilii Toletani XI. & XII. qui jubent, ut Metropolitanus cura pervigili excubet in Episcopos, Episcopi in Clericos, ut doceant, utque urgeant ad sacrarum studia litterarum. Denique jubentur Episcopi trimestri post ordinationem suam spatio, suis se sistere Metropolitanis, ut ea addoceantur, quæ in rem sint.

VII. Defluximus pene inopini ad Latinæ Ecclesiæ leges moresque, cujus Eliberitana Synodus, omnium vetustissima, earum certe, quarum Canones in nostras manus venerunt, sancit, aut supponit verius, ut sui cuique sint Provinciæ Episcopi primæ Cathedræ, seu Metropolitani, penes quos sit auctoritas quædam præcipua in examinandis litteris communicatoriis (2): *Placuit ubique, & maxime in eo loco, in quo prima Cathedra constituta est Episcopatus, ut interrogentur ii, qui communicatorias litteras tradunt, an omnia recte habent, & suo testimonio comprobent*. Sardicensis Synodus non tantum vetuit Episcopos ad Commeatum itare, hoc est in Aulam Regiam, nisi a Principe accersitos: sed præcipit etiam, ut quem eo delegarent Diaconum, eum prius juberent adire Metropolitanum, qui & negotium, & Diaconum ipsum excuteret, & tum denique commendatitiis litteris muniret ad Episcopos urbium, in quibus sedem tum haberet Imperator: *Episcopi preces mittant ad Episcopum, qui in Metropoli, ut ille & Diaconum ejus, & supplicationes destineat, tribuens commendatitias Epistolas ad Episcopos, qui in urbibus morantur, in quibus Augustus Rempublicam gubernat* (3).

VIII. Necdum occurrit nobis provocatio ab Episcoporum judicio ad Metropolitanum. Sin minus disertis verbis, at non obscure tamen de iis mentionem facit appellationibus Concilium idem Sardicense. Quando nempe statuit, ut si Presbyter, vel Diaconus ab Episcopo gradu dejectus, hanc non culpæ suæ pœnam, sed Judicis malevolentiam interpretetur, ad vicinos confugiat Episcopos, qui causam retractent & prius judicium vel rescindant, vel confirment: *Habet potestatem is, qui abjectus est, ut Episcopos finitimos interpellet, & causa ejus audiatur, & diligentissime tractetur, &c.* (4). Prope abest a vero, vicinos Episcopos hos non alios esse, quam Comprovinciales in Provinciali Concilio coadunatos sub Metropolitano. At hujus Canonis editio Græca omnem amolitur difficultatem, & diserte declarat, ad Metropolitanum appellari, aut eo absente, ad Episcopum proximiorem: *Qui ejicitur, potestatem habeat confugiendi ad Episcopum Metropolis ejusdem Provinciæ; si autem Metropolitanus abest, ad finitimum concurrendi, & rogandi ut suum negotium accurate examinetur* (5). In Concilio quoque Taurinensi occurrit Episcopus, qui Concilii Provincialis auctoritate muniri satagit sententiam excommunicationis a se vibratam in Presbyterum audaciorem & insolentius tumultuantem (6).

IX. Sed luculentiora aliquando nobis suppetunt ab hoc Taurinensi Concilio monumenta potestatis & jurisdictionis Metropoliticæ. Causa enim ibi agitatur Episcoporum Provinciæ II. Narbonensis adversus Proculum Episcopum Massiliensem, qui se eorum venditabat Metropolitanum, tum quod sacra ordinatione eos ipse omnes inaugurasset, tum quod a suæ Ecclesiæ fontibus ad eos manassent rivuli Evangelicæ doctrinæ: *Siquidem assereret easdem Ecclesias, vel suas Parochias fuisse, vel Episcopos a se in eisdem Ecclesiis ordinatos* (7). At contra Episcopi Narbonensis secundæ Provinciæ dicebant, alterius Provinciæ Episcopum sibi Metropolitano nomine, & officio præesse non posse: *Sibi alterius Provinciæ Sacerdotem præesse non debere*. Synodus hæc, quæ ad preces Episcoporum Gallicanorum convenerat ad componendam hanc litem, san-

(1) Epist. 61. (2) Can. 58. (3) Can. 9. (4) Can. 17. (5) Can. 14. (6) An. 397. (7) Can. 17.

sanxit, ut pro bono pacis, *contemplatione pacis atque concordiæ*, id honoris haberetur non Sedi, & Ecclesiæ Proculi, sed Proculo ipsi; ut dum vita superaret, Metropolitica auctoritate præesset Episcopis, quos ordinaverat, & quorum Episcopales Ecclesiæ inter ejus Parochias numeratæ quondam fuissent: *Tanquam Pater filiis honore Primatus assisteret, &c. Ut in Ecclesiis, quas vel suas Parochias, vel suos discipulos fuisse ordinatos constiterit, Primatus habeat dignitatem*.

Liquet ergo perspicue, Ordinationem instar habere generationis cujusdam divinæ, qua fit ut qui ordinat Pontifex, in Patrem evadat eorum, quos ordinat, paternumque in eos quodammodo imperium sibi comparet, cujus potestas, caritas, vis, religio sit. Hinc rursus eadem Synodus: *Ut ipse Proculus tanquam pius Pater, Consacerdotes suos honoret ut filios, & memoratæ Provinciæ Sacerdotes tanquam boni filii eundem habeant ut parentem*. Ex his duabus Ecclesiasticis legibus, ut qui ordinat, Pater sit & rector eorum, quos manum impositione sibi quodammodo vindicat: utque Episcopis unius Provinciæ immineat Metropolitanus in eadem provincia propriam habens sedem: censuit Synodus, priorem posteriori anteponendam, plurisque tunc faciendam esse. Non ergo stupebit quisquam, posthac tam acriter de jure ordinationum digladiatos esse Præsules, & potissimam vim ejus Principatus, quo potiuntur Metropolitani, Exarchi, & Patriarchæ, in Ordinandi potestate collocatam fuisse.

X. Attigit etiam Taurinensis eadem Synodus litem de Primatu, seu de jure Metropolitico, quæ jam olim exarserat inter Arelatensem, & Viennensem Episcopos. Decrevit porro, ut Metropolis Ecclesiasticæ dignitas ex his urbibus ei vindicaretur, quæ Metropolim se civilem esse idoneis documentis approbasset: *Is totius Provinciæ honorem Primatus obtineat, & ipse juxta Canonum præceptum ordinationum habeat potestatem* (1). Aut certe geminæ essent Metropoles sacræ, & unaquæque proximioribus præesset Episcopatibus: *Viciniores sibi liceat Civitates atque eas Ecclesias visitet, quas oppidis suis vicinas magis esse constiterit*. Perstringi hic vides jus Metropolitanorum in visitandis, obambulandisque comprovincialium Episcoporum Ecclesiis.

XI. Siricius, quo Pontificatum gerente coaluerat Taurinensis Synodus, si quæ præter Canones fiant Ordinationes, culpam omnem confert in Metropolitanos; ut majus etiam in ipsos crimen & dedecus redundet, si quos sinant ad Episcopatum adrepere ambitiosos, aut alioqui irregulares, quam in hos ipsos ambitus, & irregularitatis macula aliqua inustos: *Quod non tantum illis, qui hæc immoderata ambitione pervertunt, quantum Metropolitanis specialiter Pontificibus imputamus, qui dum inhibitis ausibus connivent, Dei nostri, quantum in se est, præcepta contemnunt*. Delibatur alibi ab eodem Pontifice causa (2), quamobrem credita sit Metropolitanis Ordinationum potestas, tantis & periculis septa, & honoribus. Nimirum quod speciali quadam ratione successores sint Apostolorum tanquam hæredes, aut certe participes Sedium Apostolicarum. Itaque etiam tum Metropolitica sedes sedis Apostolicæ nomine donabatur. Nec inficias ire quisquam potest, quin obtineat adhuc Metropolitanus quisque partem & delibationem aliquam eximiæ illius potestatis, quam Christus Petro contulit in Apostolos ceteros, hoc est in Episcopos: *Ut extra conscientiam Sedis Apostolicæ, hoc est, Primatis nemo audeat ordinare*.

Hanc ordinandorum Episcoporum potestatem novis præsidiis firmavit Innocentius I. (3). Verba ejus ipsa adscribere supersedeo: at silere non possum, quæ ad Antiochenum Episcopum scribit, ut Metropolitanos quidem sua ipse manu ordinet, ordinationem vero Episcoporum eis permittat, licentia a se concessa: *Sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic & ceteros non sine permissu conscientiaque tua sinas Episcopos procreari*.

XII. Zosimus Pontifex ad Episcopos Galliarum scribens, prohibet ne Clerici quicunque Romano se committant itineri, aut Galliarum finibus egrediantur sine formatis lit-

(1) Can. 2. (2) Ep. 4. c. 2. (3) Ep. 2. c. 2. Ep. 13. c. 2. Ep. 18.

litteris Arelatensis Metropolitani, testibus ordinis & gradus, cujus in suis compotes sunt Ecclesiis; ne alibi gentium, ubi noti sunt nemini, invadant in munia, & in privilegia Ordinum, & dignitatum, quarum exortes sunt; ac ne Episcopos Presbyterosque se alicubi gerant, cum expertes sint horum Ordinum: *Si quis ex qualibet Galliarum parte sub quolibet Ecclesiastico gradu ad nos Romam venire contendit, vel alio terrarum ire disponit, non aliter proficiscatur, nisi Metropolitani Arelatensis Episcopi formatas acceperit litteras, quibus sacerdotium suum, vel locum Ecclesiasticum, quem habet scriptorum ejus astipulatione perdoceat. Quia plures Episcopi, sive Presbyteri, sive Ecclesiastici simulantes, quia nullum documentum formatarum extat, per quod valeant confutari, in nomen venerationis irrepunt, & indebitam reverentiam promerentur* (1). An ad Primatem transferat hic Zosimus jus hocce Metropolitæ, tu videris.

XIII. Crebrius inculcatiusque, quam usquam alibi in Papæ hujus Epistolis, ac præterea Bonifacii, & Cœlestini (2), Episcopalium ordinationum potestas uni Metropolitano vindicatur. Argumento id est, aut ægre obtemperatum tunc fuisse legi huic, quantumvis æquissimæ, aut Metropoleon, & Provinciarum fines necdum satis firmos inviolatosque fuisse. Verum super ea re quædam animadversione dignissima consignavit nobis Leo Magnus in litteris ad Achiepiscopum Thessalonicensem datis. Quanquam enim Apostolicas vices gestaret hic Archiepiscopus in omnes majoris suæ Diœceseos Provincias: monebat tamen illum Pontifex, eas salvis integrisque Metropolitanorum juribus defungendas ei esse *Metropolitanos Provinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus* (3). Addebat autem Leo, liberas quidem esse debere Episcoporum electiones; at si dividantur in plures suffragia, Metropolitani esse judicium, ut illum præponat, qui pluribus juvatur suffragiis, & meritis: *Ita ut si in aliam forte personam partium se vota diviserint, Metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus & studiis juvatur & meritis* (4). Confirmari ab Exarcho debere electiones Episcoporum, & Metropolitanorum. Cogi debere a Metropolitano errones Provinciæ suæ Clericos, inde facessere, & in suas se recipere Ecclesias, ut cum Episcopo resideant. Eadem incumbit Exarcho cura in omnem ditionem suam: *Transfugam Clericum ad suam Ecclesiam Metropolitanus redire compellat.*

XIV. Extra juris limites exspatiatus erat Hermes Narbonensis Episcopus in ordinandis Episcopis. Hac illum potestate spoliavit Hilarus Papa, quam in Uceticensem transtulit Episcopum, qui Primas tenebatur inter Episcopos ejusdem Provinciæ. Idem Pontifex (5) Leontio Metropolitano Arelatensi eam mandavit provinciam, ut plures Metropolitanos pluribus ex Provinciis in Synodum convocaret: *Metropolitanis per litteras ejus admonitis.* Clericos prohibuit exire Provincia sine Metropolitani litteris, quas si præter jus dare is abnueret, ejus controversiæ judices sederent proximiores duo Metropolitani cum Episcopo Arelatensi: *Cum duobus Metropolitanis Provinciarum, quæ contiguæ sunt, Arelatensis Episcopus cuncta discutiens.* Alia in Epistola (6) jubet ab Arelatensi Archiepiscopo annis singulis colligi Concilium plurium Provinciarum.

Cum porro Tarraconensis Provinciæ Episcopi aliquas Episcoporum translationes auctoritate sua firmassent, scripsit idem Pontifex ad eos, nec eligi, nec ordinari posse Episcopos sine auctoritate Metropolitani: scripsit & ad Ascanium ejus Provinciæ Metropolitam, potestatis & curæ ipsius id esse, ut eligeret Episcopos, & ordinaret in Provincia sua: *Qualem tu præcipue, frater Ascani, oporteat eligere, & deceat consecrare* (7). Ejus esse Episcopos suæ ditionis, si quando a juris, & Canonum regulis deviarent, monere, & in viam reflectere, officiique leges eis refricare: *Quia pro loco & honore tibi debito, ceteri Sacerdotes docendi*

(1) Epist. 5. (2) Bonif Ep. 3. Cœlest. Ep. 2. c. 4. (3) Ep. 84. c. 2. (4) Ibid. (5) Epist. 8. (6) Epist. 10. (7) Epist. 2.

cendi fuerant, non sequendi (1).

XV. Aurea prorsus est Gelasii Papæ Epistola ad Episcopos Lucaniæ, Brutiæque, & ipsius Siciliæ, cui finitimæ sunt illæ Provinciæ Italiæ. Ea quippe doctissimus Pontifex summam complexus est totius Ecclesiasticæ antiquioris puriorisque disciplinæ. Altum porro ibi de Metropolitanis silentium, quod nulli tunc alii per eas Provincias essent, quam Romani Pontifices. Ad Metropolitani tamen jura referri potest illa ibi cautio, qua vetantur Episcopi Ecclesias dedicare, vel Oratoria, nisi assentiente Apostolica Sede, hoc est, ut ego interpretor atque alibi interpretandum esse patefaciam, sine assensu Metropolitani: *Quod absque præcepto Sedis Apostolicæ nonnulli factas Ecclesias, vel Oratoria sacrare præsumunt* (2). Tam servari integra potuerat Metropolitano potestas dedicandarum Ecclesiarum, quam alienandorum Ecclesiæ bonorum. Apta enim & nexa hæc duo sunt, dedicari & dotari Ecclesias. Innumeræ sunt Gregorii Magni Epistolæ de hujusmodi dedicationibus, at ubique earundem Ecclesiarum necessaria dotatio commendatur. Dotationi respondet alienatio, dotationi dedicatio connexa est.

XVI. In Regiensi Concilio anni 439. irrita pronuntiata est ordinatio Armentarii Ebrodunensis Episcopi, quod sine assensu Metropolitani, sine litteris Episcoporum Provinciæ, & a duobus tantum Episcopis celebrata fuisset: *Nec expetitis Comprovincialium litteris, Metropolitani quoque voluntate neglecta*. Vasionense I. Concilium (3) anni 442. expungi jussit inveteratum usum exigendi litteras formatas ab Episcopis Gallicanis, qui per Gallicanas Provincias iter faciebant. Prompta est & aperta ratio. Abunde sibi innotescebant mutuo Galliæ Episcopi, ex quo maxime tempore Nationalia Concilia celebrari cœperant: unum ergo id poterat desiderari, nulla ut quis Episcopus censura pœnaque canonica verberatus esset, quo per omnes Gallias communione, & caritate Catholica frueretur: *Placuit, Episcopos de Gallicanis Provinciis venientes, infra Gallias non discutiendos, sed solum sufficere, si nullus communionem alicujus interdixerit. Quia inter circum habitantes, ac pene sibi invicem notos, non tam testimonio indigent probi, quam denotatione, ac denuntiationibus depravati*. Indubium est, hæc ad Metropolitanos pertinere, cum ad eos spectaret jus dandi litteras formatas hujusmodi. Obiter autem id quoque observandum, processu temporis illas formatarum moras, in quibus tantum momenti fuerat, & quæ tam scrupulose servabantur, supervacanea & inutiles magna ex parte evasisse, saltem per eas Provincias, quarum tanta non erat distantia, quin fere se internoscerent, maxime Episcopi, quos spectabiles facit, nec ignorari sinit sua dignitas.

XVII. Nihildum hoc capite diximus de Metropolitanis Afrorum, quos illi Primates vocitabant. Hilarus Papa Primatem appellat illum ex Episcopis Provinciæ, qui ordinationis tempore alios præcedit: *Ævo honoris Primas esse dicitur* (4). Eo sensu in Africa id moris inoleverat, ut Primates dicerentur, qui alibi Metropolitani. Is enim demum ibi Metropolitica dignitate gaudebat, qui ævo honoris, seu ordinationis tempore omnium primus & princeps erat. Diximus jam inde profectum, quod Ecclesiæ Latinæ consuetudo ea olim fuisset: ut *Episcopus primæ Sedis, Episcopus primæ Cathedræ* diceretur, qui alibi Metropolitanus. Edixit Carthaginensis III. Synodus, ut ne Episcopi mare traiicerent sine litteris Metropolitani: *Ut Episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primæ Sedis Episcopo, suæ cujusque Provinciæ; ut ab eo præcipue possint sumere formatam* (5). Nec poterant Afri jam Episcopi non se mutuo innotescere: ita formatis jam non erat opus, nisi ut maria tranarent. Synodico Decreto alio statutum est, ut Archiva Provinciæ Numidiæ duobus locis reconderentur, nempe & ubi sederet Primas, & in urbe Constantina, ubi civilis erat Metropolis: *Ut Matricula, & Archivum Numidiæ, & apud primam Sedem sit, & in Metropoli, id est, Constantina*.

XVIII. In Concilio Africano (6) hoc est,

(1) Epist. 3. (2) Epist. 9. (3) Can. 2. (4) Ep. 8. (5) Can. 28. (6) Conc. Afric. Can. 53.

eit, Hipponensi sancitum est, ut Primas Provinciam perlustraret circa tempus Concilii: *Constitutum est in Concilio Hipponensi, singulas Provincias tempore Concilii visitandas esse* (1). Conducebat in primis ante visitari Provincias, & in iis observari vitia disciplinæ labantis, quibus apta in Conciliis remedia temperarentur. Ad Primates provocare fas erat Clericis, qui se suspicarentur ab Episcopis iniquius damnatos: *Decreta Nicæna, sive inferioris gradus Clericos, sive ipsos Episcopos Metropolitanis commiserunt* (2). Augustinus Primatis Carthaginensis opem, & auctoritatem interpellavit, ut extirparentur funditus crapulæ, & intemperantiæ dedecora complura; quibus Martyrum dies festi & tumuli contaminabantur. Persuasissimum illi erat nec immerito, tantundem saltem momenti, & virium fore in exemplo Ecclesiæ tota Africa spectatissimæ, & principis, quantum in Canone Concilii Universalis: *Tanta pestilentia est hujus mali, ut sanari prorsus, quantum mihi videtur, nisi Concilii auctoritate non possit. Aut si ab una Ecclesia inchoanda est medicina, sicut videtur audacia mutare conari, quæ Carthaginensis Ecclesia tenet, sic magnæ impudentiæ est velle servare, quæ Carthaginensis Ecclesia correxit*. Colophonem imponet huic capiti Decretum aliud luculentissimum Concilii cujusdam Africani, quo testatum fit, Primates Africæ, hoc est, Metropolitanos instituisse Primatem novum in altera Mauritaniarum, cujus caput erat Sitifis. Necdum illiusmodi quidquam occurrerat nobis, ut Metropolitani novam erigerent Metropolim. En verba Canonis, ut a Justello referuntur, qui potuisset forsan aptius in caput superius conjici; nec inepte tamen huic assuetur; certe aptius est illum hic inseri, quam omnino omitti: *De Primatu Mauritaniæ Sitifensis. Primatem proprium cum Mauritaniæ Sitifensis Episcopi postularent, omne Concilium Episcoporum Numidiæ, consentientibus omnibus Primatibus, vel universis Episcopis Provinciarum Africanarum, propter longi itineris novitatem habere permissa est. Cum consensu Carthaginensis Ecclesiæ factum est* (3).

XIX. Si lubet jam brevi gyro, paucisque verbis concludere jura Metropolitanorum hic perpensa; adverte nihil officere vel Metropolitanorum potestati Exarchorum amplitudinem, vel Episcoporum dignitati Metropolitanorum auctoritatem. Causæ omnes aliquanti saltem ponderis in commune a Metropolitano, & Episcopis Provinciæ pertractandæ erant: præsertim in Concilio Provinciæ: quod ille convocabat, qui præerat. Concilio universali intererant ex officio Metropolitani omnes. Episcoporum Patres, Magistri, Judices audiebant. In subditis subditorum sibi Episcoporum jurisdictionem depromebant, vel cum ad ipsos erat provocatum, vel cum Provinciam obambulabant. Sedes Metropolitani instar habebat, & imaginem præferebat Sedis Apostolicæ. Observandorum Canonum præfecti erant, & vindices; impune violatorum in ipsos culpa, in ipsos pœna recidebat. Dabant litteras formatas. Eorum assensione & dedicabantur, ac dotabantur Ecclesiæ, & earum bona distrahebantur, ubi ex re erat: Potestas ordinandorum Episcoporum, paternam eis in illos conciliabat auctoritatem: & hinc fluebant reliqua in eosdem egregiæ potestatis jura.

CAPUT XLI. *P. 2. l. 1. c. 9.*

De Metropolitanis Franciæ, Angliæ, Germaniæ, sæculo VI. VII. VIII.

I. Metropoles longe plurimæ ante constitutæ fuerant, quam ulli essent Reges Christiani.

II. In Metropolibus constitutæ fuerant Ecclesiasticæ Metropoles, consilio a prudentia carnis alienissimo. Antiquæ Galliarum divisiones.

III. IV. V. VI. VII. Quid juris sibi arrogaret Arelatensis Metropolitanus in civitates Viennam, Ebrodunum, Tarentasiam, Narbonem, Aquas-Sextias. Varia in eam rem

(1) Cod. Can. Ecclef. Afric. Afric. c. 17.

(2) Conc. Afric. Can. 138. Ep. 64.

(3) Collat. Can. Eccl.

rem decreta, quibus hæ tandem omnes Metropoles in pristinam dignitatem redintegratur.

VIII. IX. Metropoles Vesontionensis, Turonensis, Bituricensis, Senonensis.

X. Metropolis Moguntina, & Coloniensis.

XI. XII. Pontificum, Regumque auctoritate & consensione mutatæ Metropoles.

XIII. XIV. De Angliæ, & Italiæ Metropolibus.

XV. De Metropolitis, quorum Suffraganei in aliis aliisque regnis sedem habent.

I. VEnio ad Metropolitas secundæ ætatis, hoc est, sæculi VI. VII. & VIII. Et in primis illud observo, antiquissimas Metropoles, Apostolicis temporibus & ipsis persecutionum tum maxime sævientium sæculis institutas fuisse, cum necdum Imperatores Christi jugum subiissent, adeoque nec assensus eorum expectandus fuisset. Plures deinde recentiores emerserunt Metropoles per Provincias eas, in quibus varia posterius excitata sunt Regna, ita dilacerato Romano Imperio, ut felicius revivisceret. Itaque non sola in his paulatim interposita est Ecclesiasticorum Principum auctoritas.

II. Id ad tempus pertinet, venio ad locum. Sæpe jam monui approbavique, si Africam eximas, ubi Metropolitanus erat, qui ordinatione antiquissimus, quod & Gregorius Magnus probavit, exclusis tantum Donatistis Episcopis ab illo ætatis & ordinationis privilegio: alibi gentium Metropoles omnes sacras in Metropolibus civilibus defixas fuisse, hoc est in illis civitatibus, quæ magnitudine, opulentia, pleramque antiquitate etiam ceteris præstarent (1). Sed animadversum illud etiam supra est, necessario hic quoque repetendum, hunc civitatum delectum factum fuisse Apostolicis temporibus, ab Apostolis ipsis, Apostolicisque viris, quos citra insaniam suspicari nemo potest, fastu sæculi, aut inanis pompæ specie deludi potuisse. Quin explorantissimum contra est, ideo ab illis factum, ut Evangelicæ veritatis lux illis primum civitatibus affulgeret, ex quibus in alias facilius, & in totum denique orbem latissime diffunderetur.

Ut initium faciam a Gallia: compertum, ab Augusto illam in quatuor Provincias scissam fuisse, Narbonensem, Aquitanicam, Lugdunensem, & Belgicam. Sub Tiberio & Nerone Belgica divisa jam erat in Belgicam unam, vel duas, & in Germanicas duas. Tres aliæ Provinciæ in plures singulæ distributæ sunt tertio, aut quarto sæculo. Secta est Narbonensis in Narbonensem, Viennensem, Alpes Maritimas, & Alpes Grajas, seu Penninas. Aquitanica in Aquitanicas duas, & Novempopulaniam. Denique ex Lugdunensis divisione emersere Lugdunensis prima, & secunda, & Sequanensis, quæ dicta est Maxima Sequanorum. Itaque ante annum Christi 365. quatuordecim jam erant in Galliis Provinciæ, totidem quippe invenies ita recensitas in Breviario historico Ruffi Festi, quod ab eo hoc ipso anno Valenti Imperatori dicatum est. Missos facio & alios historicos, utriusque hujus divisionis testes. Tertia denique instituta est postea partitio Galliarum, qua non duæ jam, sed quatuor Lugdunenses erant, quarum capita Lugdunum, Rotomagus, Cæsarodunum Turonum, & Angeudicum Senonum: a Vienensi autem divellebatur Narbonensis secunda, cujus caput civitas Aquæ-sextiæ. Ita tribus recentioribus his Provinciis ad quatuordecim priores accedentibus, Provinciæ Galliarum extitere septemdecim. Concilium Aquilejense anni 381. & Taurinense anni 397. meminere Narbonensis secundæ. Jam tum ergo invaluerat tertia hæc divisio: Concilium Valentinum anni 374. quinque Provincias commemorat, easque a reliqua Gallia sejungit. Porro quinque hæ Provinciæ sunt non aliæ, quam quatuor illæ supra memoratæ, quæ ex Narbonensi conflatæ fuerant, addita, quæ post accessit, Narbonensi secunda. In Epistolis Zosimi, & Bonifacii Romanorum Pontificum, a reliqua Gallia seponuntur quandoque septem Provinciæ, quæ jure existimantur esse Narbonenses duæ, Viennensis, Alpes Maritimæ, Aquitanicæ duæ, & Novempopulania: quod ex his unum veluti corpus compegisset Præfectus Prætorio Galliarum, a re-

(1) L. 1. Ep. 72. 75.

a reliquis Galliis sejunctum. Has civilium sive Provinciarum, sive Metropoleon divisiones secutæ sunt Ecclesiasticæ tum Metropoles, tum Provinciæ.

III. Itaque Provinciæ, Metropolesque Romanæ in Ecclesiasticas etiam evasere Metropoles, Provinciasque. Hinc diutina altercatio Viennensium,& Arelatensium Episcoporum (1) de jure Primatus, id est de jure Metropolitico. Decrevit Taurinensis Synodus, ut quæ se Metropolin civilem approbaret civitas, ea Metropolitanum haberet Pontificem. At cum in civili administratione Arelas, & Vienna multis hinc & hinc dotatæ essent privilegiis, sanxere tandem Romani Præsules (2), ut Metropolitica dignitate utraque gauderet Ecclesia. Ita Leo Magnus litem tandem diremit.

IV. Zosimus Papa a Patroclo Arelatensi Episcopo circumventus, subjecit ei primam Narbonensem. Patroclus Lutevensi Ecclesiæ præfecit Episcopum, nec Cleri populique votis consonantibus, nec consulto Hilario, Narbonensi Metropolitano, cui obnoxia erat Luteva. Bonifacius ab Hilario interpellatus, in Provinciæ suæ regimen illum redintegravit, Nicenis obsecutus Canonibus, quibus sua cuique Metropolitano curanda delegatur Provincia, nec potestas fit ulli Metropolitano duabus Provinciis incumbandi (3): *Nullis videtur incognita Synodi Nicænæ constitutio, quæ ita præcipit; per unamquamque Provinciam jus Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subjectas*. Bonifacii Decretum Cœlestinus, & Leo confirmarunt.

V. In Provincia Alpium Maritimarum Ebrodunum Metropolitico semper honore claruerat. Ita auctor est Hilarius Papa, ubi de Ingenuo Ebrodunensi Episcopo verba facit: *Alpium Maritimarum Provinciæ Metropolitani honore subnixus semper* (4). Ea de causa improbavit Leo Magnus conatus Hilarii Arelatensis Episcopi, qui Armentarium Ebrodunensem Episcopum exauctoraverat in Concilio Regiensi, quod ordinatus esset Episcopus a duobus tantum Episcopis, præter conscientiam ceterorum Provinciæ Episcoporum, & ipsius maxime Arelatensis Metropolitani. Antiquam regulam Leo pristino restituit vigori, ut suum unaquæque Provincia habeat Metropolitanum: *Ordinationem sibi singuli Metropolitani suarum Provinciarum defendant*. Hilarius Papa Ingenuo Ebrodunensi Metropolitano patrocinatus est adversus Auxanium; quem Aquensem existimant fuisse Episcopum, & Narbonensis secundæ Metropolitanum. Is novum creaverat Episcopatum, ita ut non jam idem esset Cemelenensis, & Nicenus Episcopus, Id irritum duxit Hilarius, & duos Episcopatus in unum rursus compegit.

VI. In Provincia Alpium Græcarum, & Penninarum Tarentasiana Metropolis censebatur, cum Octoduro præesset. Nihilo tamen secius illam Leo Papa substravit Arelatensi Metropoli. Eodem prorsus modo, quo Aquensis Metropolitanus obnoxius perdiu videtur fuisse Metropolitano Arelatensi eidem. In Concilio Francofordiensi Tarentasia legitur ab hoc vinculo absoluta beneficio Romani Pontificis; & inter Metropoles illas locum habet, quas Carolus Magnus testamento suo regiæ beneficentiæ participes esse jussit (5).

VII. Quod attinet ad Narbonensem secundam, eam Taurinense Concilium subesse sanxit personæ Proculi Massiliensis Episcopi, non Ecclesiæ ipsi Massiliensi, quod alteri ea urbs Provinciæ accenseretur. Irrogatam sibi injuriam non siluere Narbonensis secundæ Episcopi: *Qui sibi alterius Provinciæ Sacerdotem præesse non debere contendebant*. Obrepsit Patroclus Arelatensis Zosimo, ut jam diximus, extorsitque ab eo duarum Narbonensium Provinciarum, & Viennensis administrationem; perfecit denique ut gradu moveretur Proculus, propter ea potestatis incrementa, quæ præter fas a Concilio Taurinensi expresserat. Bonifacius, Cœlestinus, & Leo retractarunt emendaruntque, quæ Zosimo subrepta fuerant, provinciisque his & earum Metropolitanis pristina jura rendintegrarunt. Ita Aquensis Metropolitanus Provinciæ suæ clavum rursum moderari cœpit, sed ea conditione adhuc constrictus, ut si quando ad Arelatensis Metropolitani Concilium vocaretur.

(1) An. 397. (2) An. 450. (3) An. 422. (4) An. 439. (5) An. 794.

retur. præsto adesset. Curam egit Cesarius Arelatensis, ut hoc statutum a Symmacho Papa confirmaretur. Liquet ex Concilio Francofordiensi (1), relatum fuisse sub Carolo Magno ad Pontificem de tribus Metropolibus, Tarentasia, Ebroduno, & Aquis Sextiis *Et quidquid per Pontificem Romanæ Ecclesiæ definitum fuerit, hoc teneatur*. Quid definitum Romæ fuerit, eventus declarat. Quippe exinde semper in Conciliis, aliisque locis Aquensis Episcopus inter Metropolitas sedem habuit. Nulla quidem Aquensis Metropolis mentio in testamento Caroli Magni, ubi ceteræ pernumerantur omnes. At ea causa id factum merito conjicitur, quod necdum Pontifex rescripsisset.

VIII. In Maxima Seqnanorum Metropolis erat Vesontio. Chelidonius ejus urbis Episcopus gradu dejectus quidem fuerat ab Hilario Arelatensi Episcopo, quod viduæ maritus, adeoque bigamus, & a regulis Canonicis alienus esset. Rescidit hanc sententiam Leo Papa, quod Chelidonius a noxa & macula ea purus esset; confirmaturus alioqui, ut æquitati consonam, non ut a legitimo, & competente Judice pronuntiatam (2). Vetuit enim Pontifex, ne in posterum Arelatensis aliarum Provinciarum negotiis se implicaret: *Suis unaquæque Provincia sit contenta Conciliis, nec ultra Hilarius audeat Conventus indicere Synodales*.

Nec ex eo male ominandum est de Provincia, & Metropoli Vesontionensi, quod non raro in subscriptionibus compluribus Episcopis aliis Episcopus Vesontionensis postponatur. 1. In subscriptionibus Exscriptorum incuria aut licentia sexcenties peccavit. 2. Subscripsere non semel Metropolitani post Episcopos prius ordinatos. 3. Nullam persæpe Episcopi rationem habebant sui vel loci, vel honoris, vel ævi in subscribendo. Eo compulsus est Gregorius Magnus præcipere, ut suo deinceps gradu, & ordine tum subscriberent, tum sederent Episcopi. En ejus verba: *Episcopos secundum suæ ordinationis tempus, sive ad considendum in Concilio, sive ad subscribendum, vel in qualibet alia re, sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogativam Ordinum vindicare* (3). Denique Vesontio inter Metropoles locum habet in Caroli Magni testamento, in Capitularium libris, in posterioribus eo ævo Conciliis. Joannes etiam VIII. Archiepiscopum Chrysopolis vocat in quadam ad eum scripta Epistola ad vernaculam ejus vocis significationem alludens (4).

IX. Sidonius Apollinaris ea dicit de Senonensi Episcopo, quæ non possint dici nisi de Metropolitano. Perpetuus Turonensis Episcopus (5) Metropolitani partes egit quinto sæculo in Concilio Venetensi, ejusque urbis Episcopum ordinavit. Hæ sunt Lugdunenses duæ, secunda, & tertia. Sidonius Apollinaris rursus cum verba faceret coram Episcopo Senonensi de Bituricensi, cujus præfuerat electioni, utrumque inter Metropolitanos disertis verbis numerat: *Denique & coram Metropolitano verba facturus, &c. Simplicius est, quem Provinciæ nostræ Metropolitanum pronuntio* (6). De Burdigalensi idem innuit Venantius Fortunatus ad eum scribens: *Quantum inter reliquas caput hæc super extulit urbes, tantum Pontifices vincis honore gradus*. Quod ad tertiam Aquitanicam spectat, sive Nevempopuloniam, Elusanus Episcopus (7) inter Metropolitanos subscripsit Conciliis Agathensi, Aurelianensibusque I. II. IV. & V. Auxiensi tunc Episcopo nonnisi inter Episcopos subscribente. Idem observare est in Remensi Concilio Episcoporum quadraginta sub Archiepiscopo Sonnatio (8). Circa illud ergo tempus, aut non multo post, Elusana Metropolis ad Augustam Auxiorum translata fuisse conjicitur.

X. Ex Germanicis primæ caput erat Moguntia, secundæ Colonia. Moguntiæ fundamenta jecerat Drusus. Coloniam Athanasius ipse Metropolis nomine ornavit in Epistola ad Solitarios. Delituere diu geminæ hæ civitates, bellorum tempestatibus accisæ, & variis quasi insepultæ calamitatibus. Emersit interim Augusta Trevirorum. At Moguntiam Zacharias tan-

(1) An. 151. (2) Ann. 445. (3) L. 7. Ep. 114. (4) L. 7. Ep. 5. (5) An. 465.
(6) L. 1. Proem. (7) Elusa Eause. (8) Flodoard. L. 2. c. 5.

tandem Pontifex (1). Metropolim sacram esse jussit, sedemque Bonifacii, cui vices suas delegarat in Gallias, Germaniamque. Quin & Coloniam ei subjecit; sed cum jam Metropolitico honore ornasset Coloniam exoratus a Gallis, tenuit hæc prior constitutio, & Coloniæ vindicata est Metropolitana dignitas, non autem Bonifacii sedes, etsi id aliquando placuerat: *De Civitate illa, quæ Agrippina vocabatur, nunc vero Colonia, juxta petitionem Francorum per nostræ auctoritatis præceptum nomini tuo Metropolim confirmavimus*. Ad manum sunt hæ Pontificum Epistolæ in Editionibus Conciliorum. Ex iis autem patet ipsos pene Gallos pœnituisse, quod Coloniam Metropolim instituí propere expetiissent (2).

XI. His perstructis, jam planum est, Metropoles Gallicanas alternasse, nec satis certis limitibus constitisse plerasque, nisi quinto desinente sæculo, nonnullas etiam posterius: super ea re autem quid quid controversiarum exortum est, Romanos Pontifices composuisse. Hinc Avitus Viennensis Episcopus ad Hormisdam Papam scribens, palam profitetur, si quo principatu floreret Vienna in Viennensem Provinciam, acceptum id referendum esse pontificibus Romanis: *Totius Provinciæ Viennensis nomine, quæ Ecclesiæ ad me pertinenti, ab universis prædecessoribus vestris & ab Apostolica sede commissa est*. Ea identidem efferbuerant inter Metropolitanos dissidia, quæ detumescere non possent, nec vel antiquissimæ Metropoles defigi firmarique, nisi postquam Apostolicæ sedis judicium pacem, & tranquillitatem revexit. Quod ad Metropoles novas aut innovatas attinet, jam Moguntinam & Coloniam Zacharias Pontifex ea potestate auxit. Idem ipse tria Pallia ad tres Archiepiscopos a Bonifacio ordinatos misit, de quibus audiendus nobis hic est scriptor antiquus vitæ Bonifacii: *Bonifacius a Principibus Carolomanno, & Pipino Ecclesiæ Mogontiacensi præficitur, & ut ejus dignitas eminentior foret, decreverunt iidem Principes Ecclesiam Mogonciacensem, quæ prius alteri subjecta erat, Metropolim omnium Germaniæ Ecclesiarum efficere, moxque legatione facta illud a Præsule Apostolico impetravere* (3).

XII. Non minus perspicuum hic est, mutatas tum demum esse Metropoles, cum ut ita fieret, preces Principes terreni suas, vel consensionem saltem interposuere. Testis est Zacharias ipse de Moguntia ad Bonifacium scribens: *Obtinere voluisti, ut tibi Cathedralem Ecclesiam, vel successoribus tuis confirmare debeamus, juxta eorundem Francorum petitionem, &c.* (4) Non postulaverat Bonifacius tria Pallia, nisi ut obsecundaret votis Principum Francorum, qui his exornari tres Archiepiscopos novos magnopere cupiebant: *Quod de Archiepiscopis, & de Palliis a Romana Ecclesia petendis, juxta promissa Francorum, sanctitati vestræ notum feci, &c.* (5) Pipinus Major Palatii, collecta Suessionensi Synodo idem contestabatur: *Per consilium Sacerdotum, & Optimatum ordinavimus per civitates legitimos Episcopos, & idcirco constituimus super eos Archiepiscopos Abel, & Adobertum* (6). Idem prorsus patet ex Liptinensi Concilio, quod convocatum fuerat a Carolomanno Maiore Palatii: *Per consilium Sacerdotum, & Optimatum meorum, ordinavimus per civitates Episcopos, & constituimus super eos Archiepiscopum Bonifacium, qui est Missus sancti Petri* (7).

Idem alibi Bonifacius profitetur, si quas in Gallia ediderit promulgaritque Synodicas constitutiones, id a se factum jussu Papæ, & interpellatione Principum Francorum: *Synodum congregandam, & hortandam jussu Pontificis Romani, & rogatu Principum Francorum, & Gallorum suscepi* (8). Sed fieri hic nefas quod idem Bonifacius scribit ad Stephanum Papam de Episcopatu Ultrajectensi. Willibrordum enim, alio nomine Clementem, Sergius Papa delegaverat ad fidem Frisonibus prædicandam. Annorum quinquaginta spatio vir prorsus Apostolicus novam hanc Ecclesiam sevit, rigavit, excoluit pari sanctitate, & industria: sedem Episcopalem Ultrajecti sibi

(1) An. 751. (2) An. 747. Zachar. L. 11. (3) Le Cointe An. 746. n. 5. (4) An. 744. Zachar. Ep. 4. Ep. 14. (5) Epist. 4. (6) Ann. 744. Concil. Suess. c. 3. (7) Conc. Liptin. c. 1. (8) Ep. 105. Ep. 97.

sibi defixit, denique designato quem sibi successorem optaret, in cœlos e terris migravit. Bonifacium interpellavit Carolomannus Princeps, ut Sedi vacanti daret Episcopum. Episcopus Coloniensis ut ditioni suæ Episcopatum illum adjiceret, contendebat a Dagoberto Rege donatum fuisse Castrum Trajectense, ea conditione, ut doctrinæ Evangelicæ lex infunderetur Frisonibus: Willibrordum autem non novam ibi constituisse, sed constitutam solum reparasse Ecclesiam. Rogat ergo Stephanum Papam Bonifacius, ut Episcopo & Episcopatui Ultrajectensi eam libertatem, & ab Episcopi Coloniensis potestate immunitatem afferat & tueatur, quæ tum vigebat & viguerat hactenus: ut in unius ditione, & jure sit Romani Pontificis, qui Willibrordum Episcopatu, & Frisonum Apostolatu donaverat: *Ut fiat sedes Episcopalis subjecta Romano Pontifici, prædicans Genti Frisorum*. Ita summi Pontificis, & Principis temporalis auctoritas consentiebat, ut recentissimo Episcopatui, & firmitas accederet, & libertas constaret.

XIII. Enarratum jam a nobis est, ut Gregorius Magnus duas in Anglia Metropoles condiderit, & quo eas uti jure sanciverit. Quod supra ex Gregorii Epistolis explanatum est, lubet hic ex ejus vita a Joanne Diacono scripta confirmare: *Misit Augustino Pallium jubens ut sub Metropoli sua Cantiæ duodecim Episcopos ordinaret, ad Lundoniam & Eboratiam singulos Episcopos mitteret, qui sub se duodecim nihilominus Episcopos consecrantes, Pallium ab Apostolica sede perciperent, & post Augustini obitum, ipse inter eos primus haberi debuisset, qui prius consecrari debuisset* (1). Allucinatur hic scriptor, cum Londinensem Metropolim discriminat a Cantuariensi, & cuique earum duodecim subjicit Episcopos. Una omnino fuit ea Metropolis, Cantuariensi in locum Londoniensis suffecta, ut supra adnotatum est.

XIV. Idem porro Joannes Diaconus alibi observat propter obstinatum Severi Metropolitani Aquilejensis animum in schismate trium Capitulorum, Metropolim Aquilejensem in duas divisam esse, ita curante Romano Pontifice, ut & Catholici sua Metropoli gauderent. Ea divisio Metropoleon etiam extincto schismate retenta est: *Romanum Pontificem Severi vecordia suscitavit, adeo ut ab ipso illius obitus tempore, Aquilejensis Diœcesis in duos Metropolitanos, Catholicorum videlicet, schismaticorumque divisa sit, neque potuit postmodum, licet omnes generaliter ad unitatem de schismate repedaverint, ad pristinæ conjunctionis unionem usque hactenus reformari* (2).

XV. Conjicit Annalium Ecclesiæ Gallicanæ Scriptor doctissimus Cointius noster, ex eo quod inter subjectos Metropoli Narbonensi Episcopos, in ea Episcopatuum divisione, quæ a Rege Hispaniæ Vamba facta est (3), Tolosanus, & Uticensis non numerentur; conjicit, inquam, utrumque hunc Episcopatum tum desiisse subjici ei Metropoli, quæ Gallicanæ ditionis non esset, postquam geminam hanc urbem Clodoveus Francico adjecit Imperio expugnatis Gotthis. Idem a Gotthis factitatum est. Cum Ruthenos enim, aliasque invasissent Aquitaniæ urbes, Narbonensi eas subegere Metropolitæ, cum antea paruissent Bituricensi, qui erat in Francorum Regum potestate. Patet id ex diversis quæ diverso tempore factæ sunt Episcopatuum Notitiis, nempe pro varia rerum regnorumque vicissitudine, nunc minorem Suffraganeorum sub una Metropoli numerum fuisse. Patet & ex Concilio III. Toletano, cui interfuit Narbonensis Metropolita cum Suffraganeis, Biterr., Carcasson. Agathensi, Lutev. Magalonensi, & Nemausensi, quæ tum urbes Gotthis parebant. In Conciliis Francicæ Gentis illud quoque observare est, Episcopos unius Nationis alterius Conciliis non interesse, quanquam eorum interesset eis Metropolita, quippe & ipse nationis alterius. Vetuit Concilium Aurelianense III. anni 538. ne pro diversa, quæ tunc frequens erat, Imperii Gallici divisione, Episcopi ditionis unius abessent a Metropolitani Concilio, etsi esset alterius ditionis. Unum enim semper esse Francorum Impe-

(1) L. 2. c. 37. (2) L. 4. c. 38. (3) An. 503. n. 3. Ann. 524. n. 5. An. 538. n. 9.

perium: *Hanc excusationem sibi noverint esse sublatam, si absentiam suam divisione sortis crediderint excusandam* (1). Quæ omnia observasse juvabit si quis veteris in hujusmodi rebus disciplinæ incuriosus non sit, gnarus quanto illa usui esse possit.

CAPUT XLII. *P.* 2. *l.* 1. *c.* 10.

De Hispaniæ, remotissimarumque Gentium Metropolitanis.

I. Erigitur a Concilio, & Rege Metropolis Lucensis.

II. E Carthagine nova Toletum Metropolis transfertur.

III. Mittit Gregorius II. qui fidem Bavaris annuntient, & Episcopos constituant Salisburgensis Metropolis.

IV. V. An quæ remotiores Provinciæ sunt, eodem modo per Missos Apostolicos adductæ sint olim ad fidem, an per Episcopos loci.

VI. Congeruntur exempla multa, quibus ostenditur, Episcopos vicinis infidelibus pro jure suo Evangelium annuntiasse.

I. IN Hispania Suevorum Rex Theodemirus vocatis ad Concilium Lucense Regni sui Episcopis, creandæ novæ Metropoleos, & instituendorum Episcopatuum rationes & necessarias causas exposuit, ut annis singulis possent Episcopi Ecclesias omnes perlustrare sibi obnoxias: & ubi ad Provinciale Concilium conveniendum illis esset, ne longis itineribus abesse diutius a suo grege cogerentur: *Cupio, Patres sanctissimi, ut provida utilitate decernatis in Provincia Regni nostri, quia in tota Regione Gallaciæ, spatiosæ satis Diœceses a paucis Episcopis tenentur; adeo ut aliquantæ Ecclesiæ per singulos annos vix possint a suo Episcopo visitari. Insuper tantæ Provinciæ unus tantummodo Episcopus Metropolitanus est, & de extremis quibusque Parochiis, longum est singulis annis ad consilium pervenire* (2). Ut ergo Regis voluntati & utilitati Ecclesiæ servirent Episcopi, præter Braccharam, quæ Metropolis jamdiu erat, Lucum eadem ornarunt potestate, constitutis aliis de novo Episcopis præter antiquas Episcopatus sedes. Ut Lucensis autem civitas Metropolis designaretur, in causa erat loci opportunitas; quod eo undique facilius conveniri posset: *Quia ibi erat terminus ac confinitimis Episcopis, & ad ipsum locum Lucensem grandis semper erat conjunctio Suevorum*. Habes hic fine Romani Pontificis auctoritate constitutam Metropolim. Verum haud diu illa stetit. Nam a Gotthorum Rege Recesuinthe, quod in Concilio Lucensi factum fuerat (3), in Emeritensi infectum irritumque declaratum est anno post fere centesimo; redditique Emeritensi rursum Metropoli Episcopatus, qui avulsi ab ea fuerant, ut Lucensi subjicerentur; videlicet Conimbericensis, Visensis, Lamecensis, Egeditanus, quæ sedes Episcopalis postea Gardiam translata est (4). Non procul a vero est, his interlapsis centum annis Braccharenses Metropolitas Primatum nomen, & jus vendicare sibi cœpisse, ut qui sibi subjectam jam esse Lucensem Metropolim gratularentur. At fucatus iste Primatus, solidoque destitutus fundamento, non multo post evanuit. Suevorum Regum victoriæ, eorum regni incrementa, Lucensi Metropoli occasionem, ortumque dederant: Gotthorum vicissim in Suevos arma victricia, regnique Suevici vastationes eandem extinxere.

Non abs re erit hic observare, Emeritensem Episcopum in Concilio Toletano XII. graviter expostulasse, quod vim attulisset ei nuperus Rex Vamba, ut in Monasterio oppidi Aquensis Episcopum ordinaret. Concilii Patres prolatis Canonibus, qui alibi quam in majori urbe creari Episcopum vetant, compresso abrogatoque illo Episcopatu novo, statuere, ut Monasterium pro more ab Abbate regeretur, & ei qui solo Regis jussu factus fuerat Episcopus, quæ prima vacaret Sedes, tribueretur.

II. Fuit in Hispania Provinciæ suæ Metropolis, tum sacra, tum civilis, Carthago nova.

(1) Can. 1. (2) Conc. Lucense An. 563. (3) An. 666. (4) Conc. Emerit. c. 6.

nova. Postquam autem florentissima illa e Suevis & Gotthis eversa urbs est (1), Toletum, ubi Gotthorum Reges Sedem fixerant, Ecclesiastica Metropolis translata est. Metropolitanus appellatur in Concilio Toletano II. (2) Montanus Toleti Episcopus. In Toletano vero III. Carpetaniæ Metropolitam ipse se dicit. Erat autem Carpetania ejus Provinciæ pars, quæ novæ Carthagini suberat, in qua erat Toletum. Edixit tandem in Concilio Toletano alio (3) Gondemarus Rex, Carpetaniam Provinciam eandem esse ac Carthaginensem, & Episcopum Toletanum in antiquis Conciliis illius Metropolitanum declaratum fuisse.

III. Retorquenda nunc oratio rursus est ad novas per hæc tempora media factas Ecclesiarum Colonias in Provinciis longe dissitis. Gregorius II. Apostolica delegatione munivit Præcones Evangelicos, quos in Bavariam emisit, addita potestate Episcopos & Archiepiscopos constituendi: *Ut consideratis locorum spatiis, juxta gubenationem uniuscujusque Ducis Episcopia disponatis, & si tres aut quatuor vel majoris numeri visæ fuerint constitutæ Sedes, loco pro Archiepiscopo, adhibito trium Episcoporm conventu, &c.* (4). Magni refert illud adverti, edici illud ab hoc Pontifice, ut Archiepiscopo subjiciantur, vel Metropolitano tres saltem Episcopi, ut uno aliquo ex eis a terris in cœlum migrante, tres superstites possint canonice alium in ejus locum ordinare. Ejus enim rei habita ratio est, ubi licuit. Ubi potestas non fuit, licuit per Canones ex vicinis Provinciis Episcopos vocare. Porro jam inde ab anno 580. B. Rupertus Episcopus Vormatiensis & Germaniæ Metropolita, Evangelium, ut in ejus vita legitur, Bavaris prædicaverat, & Metropolin fundaverat Salisburgensem.

IV. Nec illud observasse pigebit, non temere conjici, eodem modo creatas fuisse olim antiquas illas in finitimis Romæ Provinciis Ecclesias & Metropoles, quo novas postea in Anglia & Germania, apud Frisios & Bavaros vidimus institui, auctoritate maxime summi Pontificis, & eorum Episcoporum, qui eo a Pontifice mittebantur. Itaque primis exorientis tum primum aut post adolescentis Ecclesiæ sæculis, in Italia & Galliis, in Hispania & Africa ab ipso Romæ Episcopo, aut ab iis quos ipse delegasset, Ecclesiæ & Sedes pleræque constitutæ sunt. Nam Romæ ab ipso Petro fons scaturire & effundi cœperat, unde veritatis & gratiæ rivuli in omnem deinde Occidentem emanarunt. Quæ res & ab Innocentio I. in quadam Epistola constantissime affirmatur: & tam apertam dilucidamque habet similitudinem veri, ut fidem merito possit extorquere. Si enim sæculo v. vi. & vii. tametsi tot & tanti jam effloruissent in Italia, Gallia & Hispania Episcopi, quidquid tamen triumphis accedebat Ecclesiæ, id solius Sedis Apostolicæ opera aut fieri solebat, aut perfici: quanto magis id judicaveris de sæculis Ecclesiæ primis? An priorum Pontificum, & Maryrum zelus & propagandi fervor Evangelii tepidior erat, quam posteriorum? An erant Evangelici Præcones petendo subsidio a prima Sede Petri supiniores? Denique facile intelligitur, inter priora Ecclesiæ quasi reptantis sæcula, singulis cujusque loci Episcopis in excolendo sylvestri agro, & extirpandis Ecclesiæ reliquiis, negotii satis fuisse: curam & sollicitudinem proferendi ulterius Christiani fines Imperii, Pastori universali relictam esse. Cum quidam ex Africa Fideles, Maurorum multitudinem non parvam in remotissimis solitudinibus ad fidem, ut refert Victor Episcopus Vitensis (5), convertissent, misere Romam, ut a summo Pontifice Presbyterum atque Pastores acciperent, qui novæ huic excolendæ Ecclesiæ operam darent: Suppeditat ergo coram historia temporum, quæ ut priora, ita & notiora sunt nobis, unde conjiciamus quid sentiendum sit de prioribus sæculis, sed etiam quod ejus ætatis homines rebus agendis studerent, vacarentque magis, quam scribendis.

V. Habeto & hoc aliud ineuntis septimi sæculi exemplum, ex quo quid retroactis

(1) An. 531. (2) An. 589. (3) An. 610. (4) Capitulare Gregor. II. (5) L. 1. c. 4.

actis fieret conjecturam facias. Sanctus Corbinianus, Frisingensis a Gregorio II. primum ordinatus Episcopus, cum delegatione Apostolica in Galliam simul, & Germaniam mittitur: *Accepto etiam Pallio cum benedictione, & adjutorio B. Petri Apostoli, ut ubique prædicationis officium exercere in toto orbe posset, &c. Per universam Galliam verbum doctrinæ illius crevit, &c.* (1). Novellum hunc Apostolum Pipinus Major Palatii regia tuitione complexus est.

VI. Si aut scriptis mandata, aut in manus nostras devoluta fuisset historia rerum in prima Gentium ad Christum conversione gestarum (2); haberemus profecto incredibilia Metropolitanorum, & Episcoporum quamplurium documenta; quibus, & flagrantissimum fidei propagandæ studium suum consignaverunt, & novis in dies de Gentibus reportatis victoriis commendatas sibi Diœceses, aut Provincias auxere. Lazorum Rex, ii forsan sunt Colchi, Justinum Imperatorem Constantinopolitanum adiit, postulavitque, *ut fieret Christianus, appellareturque ab eo Lazorum Imperator*. Gratulatus est sibi Justinus, non aliter quam si novum ipse sibi Imperium peperisset, tam insigni ad Imperium Christi accessione facta: *Profectus Lazorum Imperator a Justino portavit coronam, & Chlamydem Imperatoriam albam*. Verba hæc sunt Theophanis. Erulos, Hunnos, aliosque complurimos omitto, qui suam omnes & Justiniani qui Justini successor fuit, diligentiæ, & optimorum Episcoporum zelo debent conversionem. Francorum Apostolus merito suo dictus est sanctus Remigius Archiepiscopus Remensis: Belgii Eligius Episcopus Noviodunensis: Irruperant Burgundiones, & Franci, ut Gallos sibi subjicerent (3). At illos sibi longe felicius & gloriosius subjecere Gallorum Episcopi: non ægre passi se fieri Francos, dum Franci fierent Christiani. In hoc forte toti erant nostri Episcopi, hæc Apostolatus functio, & proposita materies totos detinebat. Ita ut eorum curæ & diligentiæ, nec in Angliam quidquam, nec in Germaniam posset effluere. Zeli & fervoris fortasse id quidem plus habuisset, at certe prudentiæ minus: si neglectis iis quos in Galliam Deus eo consilio adduxerat, ut bello victores, religione mox & pietate victi, felicius vincerent, in remotissimas profecti regiones essent, ut Infideles ad fidem adducerent, suorum incuriosi, solliciti de longinquis. His adde a Ruperto Vormaciensi Episcopo, de quo supra, multo ante cœptum esse prædicari Evangelium, quam eo Zacharias Prædicatores Apostolicos ablegaret (4). Aliquanto ante quam gestiret Gregorius, qui postea Magnus, in Angliam ipse proficisci; acceperat a Francis Anglia Reginam stirpis Francorum Regiæ, & cum Regina Episcopum, qui unius ibi Ecclesiæ positurus fundamenta venerat. B. Amandus Episcopus Tungrensis Apostoli nomen in Flandria jam erat promeritus. Salavis idem ipse primum Evangelii jubar intulerat, nec ab eis ante discesserat, quam de consequenda ab ipsis Martyrii corona desperasset. Martinus summus Pontifex confirmaverat ei, addixeratque Apostolicæ functionis jura, anno Christi 640. auctore Baronio (5). Quamobrem non temere quisquam sibi persuaserit, id sibi semper studii integrum servasse Antistites Gallicanos, ut Christiani possent proferre pomæria Imperii, quanquam eorum conatibus, & victoriis cumulum sæpissime adjecerit Apostolicæ Sedis tum potestas eximia, tum charitas inexhausta. Illud prætera certum est, etiam post missos in Angliam a Romana Ecclesia Apostolicos Evangelii satores, Anglos nihilominus ab Hiberniæ Ecclesia, non modica & petiisse auxilia, & impetrasse. Postulavit teste Beda Rex Osualdus ab Hibernis Episcopum, qui subditos Christiano dogmate imbueret. Res ei qui primus missus est, non processit. Erat enim in eo fervoris quidem plurimum, at indulgentiæ non satis. Missus est deinde sanctissimus Antistes Aidanus (6). Is Rege ipso usus interprete, innumerabilem hominum multitudinem ad Ecclesiæ gremium adduxit: Sanctus Wilfridus Eboracensis

(1) An. 716. (2) Surius die 8. Sept. (3) Baron. an 532. n. 18. 527. n. 52. 56. 529. n. 18. 530. n. 12. 665. n. 7. (4) Baron. an. 590. n. 42. (5) Baron. an. 631. 632. 656. 865. (6) Baron. an. 634.

censis Archiepiscopus immanitate Regis throno suo ejectus, antequam Romam se conferret, Frisonibus Evangelicam sementem dispensavit. Ut erant Frisones Angliæ finitimi, vir sanctissimus id sibi laboris sumpsit, ut Episcopus & Apostolorum successor eo nomine, ut Evangelium circumjacentibus populis annuntiaret (1). Dedit tamen operam, ut id sibi muneris confirmaretur ab Apostolica sede, ad quam quædam velut hæreditas ex asse, totus & integer venit Apostolatus. Beatus vero Kylianus Hibernus Monachus mitti se primum postulavit a Conone Pontifice, & tum demum in Franconiam profectus est, verbi præco insignis (2). Quos in Germaniam misit B. Egbertus Angliæ Præsulum decus, voluere & ipsi, referente Beda, Sergii Papæ delegatione & auspiciis ire. His caput & dux erat B. Vilbrordus. Non alia re opus fuit B. Vulfrano Archiepiscopo Senonensi, ut ad Frisios prædicaturus proficisceretur, quam ut ei per Regem & Pipinum Principem liceret (3).

CAPUT XLIII. *P.3.l.1.c.6.*

De Metropolitanis in genere, de eorum institutione, jure, officio sub Imperio Caroli Magni, ejusque Regiæ prosapiæ. De quibusdam specialiter Metropolitanis.

I. Annua convocabant Concilia.

II. Episcopi in rebus perplexis ad eorum, ipsi ad Regum recurrebant auctoritatem, aut Concilii Nationalis.

III. Qua vigilantia excubarent Metropolitani in Episcopos.

IV. Quam magnos animos gererent, ne Episcopi degeneres obtruderentur.

V. Enumeratio jurium & privilegiorum, quæ ex Hincmaro, Metropolitanis competebant. Animi fortitudo, & insigne facinus magnanimi Metropolitani.

VI. Fatetur Hincmarus hæc esse vel effluvia, vel imitamenta Petri potestatis in Apostolos, successorum ejus in successores Apostolorum.

VII. Cum Pipinus & Carolus Magnus Metropolitanos, qui pene exoleverant, restituerunt, sedis Apostolicæ auctoritatem interponi voluere. Exempla varia, Remensium maxime Archiepiscoporum.

VIII. Auctoritas Pontificum & Principum, & consensio cum primis necessaria, tum ut instituantur Metropoles, tum ut restituantur. Exemplorum congeries ex Hispania, Francia, Anglia, Germania.

IX. Cur a Pontifice expeteretur vel concessio, vel confirmatio temporalis Ecclesiarum ditionis & rei.

X. XI. Effrenis, & infinita quædam potestas Imperatoribus a Græcis tributa ad novas Metropoles erigendas, & ad relaxandos pene ubique Canones.

XII. Quo apud Græcos differant Archiepiscopi a Metropolitanis. Hermenopuli observationes. Novas condebant Metropoles Patriarchæ Constantinopolitani.

I. PRomovendus nunc gradus ad Metropolitanos tertiæ ætatis, quandiu Imperatoria Caroli Magni familia rerum potita est. Occiderat fere cum regia Clodovei stirpe Francorum Metropolitanorum ordo, & auctoritas, jacuitque, donec a Zacharia, ejusque Vicario Bonifacio, & a Pipino rege excitaretur (4). Pipinus Rex Caroli Magni parens cum omnes convocasset Franciæ Episcopos in Palatium Vernum, in ea Synodo sanciri curavit, ut unaquæque civitas suum haberet Episcopum: ut Episcopis Metropolitanis Canonicam dependerent obedientiam: *Secundum canonicam institutionem* (5): bina quotannis ut coirent Concilia, alterum Calendis Martiis, eo loco quem Rex designasset, & eo præsente: alterum Calendis Octobris Suessione, vel eo demum loco, quem prioris Synodi Episcopi indixissent: his Metropolitani Conciliis omnibus adessent: posterioribus autem adesse curarent ex Episcopis, Abbatibus, & Presbyteris eos, quorum præsentiam & curam con-

(1) Baron. an. 678. n. 18. (2) Baron. an. 686. n. 7. 690. n. 7. (3) Baron. an. 700. n. 2.
(4) An. 735. (5) Can. 2. 4. 5. 9.

conducibilem fore judicarent ut ab Episcopis Monasteria reformarentur, opitulantibus Metropolitanis, interpellata etiam Regum majestate, ubi necessum esset alios subrogari Abbates disciplinæ monasticæ peritiores, tenacioresque: denique si quem præfestine Episcopus videretur excommunicationis sententia irretiisse, ab eo ad Metropolitanum appellaretur; quibus si qui insanabiles & indomitæ malitiæ pertinacius retinerentur, *ii Regis judicio, exilio condemnarentur.*

II. Plurimos hic Canones in unum conglobavimus, ex quibus dilucidum est, nulloe tum Primates Ecclesiæ Gallicanæ præfuisse: cum post Episcopi sententiam a Metropolitano confirmatam, ad Regem confugerent, qui locum & vices mirabili quadam ratione implebat Exarchi, seu Primatis. Sed verissime addi illud quoque potest, non alias hic partes sustinere Regem, quam Advocati & Defensoris Canonum; ex quo illud exsurgit, ut judicii Episcoporum & Metropolitarum Executorem agat. Quo referendus est etiam Canon Concilii Francofordiensis (1), edicentis, ut qui Metropolitani judicio non acquiescit, is Regem adeat, qui litteris Metropolitani de re tota certior fiat: *Et si aliquid est quod Episcopus Metropolitanus non possit corrigere, vel pacificare, tunc tandem veniant accusatores cum accusato cum litteris Metropolitani.* Non agebatur nisi de auctoritate, & sententia Metropolitani tuenda a Rege, cui credita est Ecclesiarum tuitio. Constat etiam uni Regi, non cuiquam ejus Ministrorum id haberi honoris, ut de causa utcunque cognoscat, ab Episcopo prius, tum a Metropolitano judicata. Temperamenti aliquid adhibitum est huic decreto a Concilio Moguntino, quo plurimum tamen adhuc conceditur potestati Regiæ in causis Ecclesiasticis. Statuitur enim ab hujus Concilii Patribus (2), ut post firmatam a Metropolitano Episcopi sententiam, Concilium adiri possit, cujus judicium erit, an ad Regem recurrendum sit, an ad Comitia Cleri Generalia: *Si nec Archiepiscopus eos corrigere valuerit, tunc omnino sub vinculis constringantur, usque ad Synodum, ut ibi eis judicetur utrum ad judicium Domini nostri, aut ad istam magnam Synodum adferantur sub custodia publica.* Hic habes adumbratam quandam eorum imaginem, quæ in Græcorum quondam Synodis agitata fuisset superius explanavimus. Cum nempe in causis Ecclesiasticis a Metropolitanis & a Provincialibus Conciliis pertinaciores provocabant aliqui, & Imperatoriam auctoritatem interpellabant: Episcopales autem in id connitebantur Synodi, ut causæ spirituales apud Tribunalia Ecclesiaca terminarentur. Et apud Græcos, & apud Francos post Metropolitanorum judicia, nunc ad Reges nunc ad universaliores Synodos itum est. Utrobique tentata Primatum seu Exarchorum institutio, quæ aptissime rem extricabat. Sed neutra in gente diuturna fuit Primatum potestas.

III. Nec segnior fuit Pipino; de quo fere hactenus, Carolus Magnus, in restauranda Metropolitanorum auctoritate, indissociabilique eorum cum Episcopis concordia, ut omnia in commune tractarentur, & pari hinc & inde conspiratione profligarentur. *Ut ad Metropolitanum Episcopum Suffraganei respiciant, & nihil novi facere audeant in suis Parochiis, sine conscientia, & consilio sui Metropolitani, nec Metropolitanus sine eorum consilio* (3). Pronum erat & expeditum Episcopis, de rebus omnibus in commune consulere, quæ aliquanti essent ponderis, quando binas in Synodos quotannis conveniebant. Qua de re alibi prolixius. At Metropolitanorum, immo, & quorumlibet Episcoporum in id maxime se cura & vigilantia arrigebat, ut comprovincialium Episcoporum, non Clericorum tantummodo vitam & mores explorarent, quod inextincta hæc debeant esse sidera, quæ Cleri, & plebis oculis in æternæ salutis viam capessendam allucescant. Ita statuit Valentina Synodus III. *Ut singulis Metropolitanis cum suis Suffraganeis cura sit de vita & opinione non solum totius Cleri, sed etiam ipsorum Episcoporum, &c.* (4).

IV. Alibi quidem operose & diligenter disseremus de Metropolitani officio in electorum Episcoporum confirmatione, & præmit-

(1) An. 6. (2) Can. 22. (3) Capitulare Aquisg. Ann. 789. c. 8. (4) Can. 19.

mittendo austeriori examine. At hic jamjam excutiendus est nobis Canon alius Concilii ejusdem Valentini III. (1). Hoc jubetur Metropolitanus, si protrudatur ad Episcopatum a Rege is qui tam excelsæ sanctæque dignitati dehonestamento futurus sit, excitare Clerum & Populum, ut ad Regem veniat, & ad ejus genua se provolvat; eo se conferre & ipsum, si necesse sit, cum Episcopis Provinciæ, ut nihil prorsus relinquat intentatum eorum, quæ suæ sunt potestatis, ut tantum ab Ecclesia dedecus amoliatur: *Si necessarium Metropolitanus viderit, ne tantum malum cogatur agere, ut indebito honorem bonis tantum debitum tradat, instruat populum, informet Clerum, potius adire clementiam Imperialem, & ipse cum Coepiscopis, quibus valuerit modis, adeat, ut Ecclesiam Dei gloriosus Imperator digno honoret ministro.*

V. Quando Hincmarus Remensis Archiepiscopus diuturnis, & molestis se simultatibus jurgiisque implicuit cum Hincmaro Laudunensi Episcopo nepote suo: & cum longam texuit sui apologiam, longam pariter nepoti contexuit accusationem: ibi certe tunc complusculа adnotavit ille capita, in quibus junior Hincmarus debitam Metropolitano suo observantiam canonicamque obedientiam vulnerasset. Crimini vertit, quod se inconsulto, immo & reluctante, officio nescio quo Regii Palatii investitus fuisset: *Contra interdictum meum Canonicum*, quod Abbatiam adeptus esset extra Diœceseos suæ limites, sine Metropolitani licentia, qua secundum Canones muniendus tamen fuerat, ut posset fines Episcopatus sui egredi: quod sæpius in hanc Abbatiam concessisset licentia non impetrata, aut nec petita. *Ad quod Monasterium irregulariter adeptum in tertia Provincia, sine mea licentia, quoties tibi placuit, etiam irregulariter perrexisti* (2). Gravissime hoc illi exprobrat, quod toties Metropolitano suo adversatus, legi divinæ adversatus sit, & Spiritui sancto, quo inspirante & dictante conditi erant Canones ii, quibus pulcherrime culmina magistratuum sacrorum alia aliis subduntur, ut gradatim tandem omnia Christo optimo maximoque subjiciantur. *In quo mihi contra regulas sacras resistis, Dei ordinationi resistis, qui per sacros Canones, Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia consecratos, me tibi præposuit, & te mihi supposuit.* Qualicunque demum æqualitatis fuco & specie sibi blandiantur Episcopi, unum esse inculcat Hincmarus Metropolitanum, qui non solum judicia provocationum agitet, sed & Visitatores designet vacantibus Episcopalibus Ecclesiis, electionibus præsit, examini electos subjiciat, & tum confirmet; denique Episcopum ipse tum judicio, & voto suo nominet, cum in plures se sciderint eligentium suffragia (3). *Si fuerit defunctus Episcopus, ego & non tu visitatorem ipsi viduatæ designabo Ecclesiæ, electionem cum decreto Canonico præcipiam fieri, & si in partes se eligentium vota diviserint, meum, & non tuum erit eligere, qui majoribus ad ordinandum studiis juvetur, & meritis, & meum est ordinandum examinare, non tuum.* Admonet non posse Episcopos Metropolitani, & Episcoporum Provinciæ judicium declinare: at posse Metropolitanum Episcopos Judicesque ex vicinis Provinciis invitare, quoties ita conducere senserit: *Nec tibi licet ex alia Provincia advocare Episcopum cognitorem, &c. Sed si necesse fuerit pro mea Provincia ambiguitatis absolutione, ego a vicina Provincia judices, si decrevero, convocare prævaleo.* Episcopos ex officio debere Metropolitanum percunctari in rebus dubiis, quæ molestiam illis aliquam creant: Metropolitani vero esse, aut alios consulere Episcopos, aut Apostolicam Sedem sciscitari. *Si in causis dubiis vel obscuris aliquid dubitas, me debes interrogare. Et si ego nescivero, ego apud alios, vel si necesse fuerit, apud Sedem Apostolicam debeo requirere, & tibi absolvere. Tu autem sine me de causis generalibus, nec etiam apud Sedem Apostolicam debes requirere, antequam studeas me inde consulere.* Addit Hincmarus siquid peccatum sit ab Episcopis adversus Canones Conciliorum, aut decreta SS. Patrum,

(1) Can. 7. (2) Opus LV. Capitum. c. 2. (3) Ibid. c. 6.

trum, illico posse eos a Metropolitano corripi, non expectato tempore, quo Provinciale vel Nationale Concilium congregetur: *De his ex quibus certas & manifestas sanctorum Conciliorum & Apostolicæ Sedis habemus sententias, si contra eas feceris, non debeo expectare Provinciale vel Generale Concilium, vel Coepiscoporum nostrorum consultum, sive consilium: sed statim secundum majorum, & orthodoxorum Patrum sententias ea corrigere debeo, quæ contra eorum definitionem admiseris; quia ut beatus monstrat Gelasius, in his non novæ constitutionis auctor, sed veteris constituti executor existam* (1). Debent Episcopi preces ad Deum fundere pro Romano Pontifice, & pro Metropolitano, cujus oratione, & manuum impositione in Episcopos ordinati sunt. *Cum vobis Provinciæ Coepiscopis per Primatem ejus, orationibus, & manus impositione in ordinatione gratia S. Spiritus, & Episcopalis ordo tribuitur, justum esse perpenditur, ut Papa Romano Prælato, ei a vobis orationis devotio, & obeditionis dilectio rependatur* (2). Denique graviter objurgat Hincmarus Laudunensem Episcopum, quod simul & semel Presbyteros Ministrosque Ecclesiæ omnes generali interdicto constrinxisset, ut nec Sacramenta ulla, nec Baptismus ipse, nec Viaticum celebrari, aut administrari possent, donec in suam ille Ecclesiam redux esset, aut expressa in contrarium sedis Apostolicæ mandata perlata essent. Quo inconsideratius nihil, nihil Metropolitano contumeliosius, nihil fidelium saluti infensius fieri poterat (3).

Scriptis Hincmarus Remensis dignitatem Metropolitanorum illustravit, illustravit, & factis & insignibus fortitudinis documentis Bertolfus Archiepiscopus Trevirensis (4). Mortuo Adventio Metensi Episcopo, subrogatus ei fuerat Galo, Pallioque donatus a Joanne VIII. Inaudiit Bertolfus gestatum ab eo fuisse Pallium Paschalibus solemnioribus festis; eumque confestim ad se accersivit. Præsto adfuit Galo, & a Metropolitano increpatus de Pallii gestatione, Rescriptum summi Pontificis repræsentavit, quo innovabatur privilegium illud ipsum quatuor jam ante Metensibus Episcopis collatum: *Salva in omnibus Metropolitani subjectione*. Quatuor horum primus fuerat Urbicius, secundus Codegangrus Pipini Regis ex sorore nepos, tertius Angelramus, quartus Drogo Caroli Magni filius. Bertolfus Canonum statuta sacrosancta objecit, quæ innovari quidquam a Suffraganeis prohibent sine licentia Metropolitani, aut nova vel honoris insignia, vel potestatis incrementa assumi: tum vero pro ea qua pollebat auctoritate, usum Pallii ei in posterum interdixit: *Per sanctam quam in omnibus Ecclesiasticis negotiis sibi deberet obedientiam*. Non destitit Galo, auctoritatem sibi sedis Apostolicæ prætexens, nec Bertolfus abstinuit ab intentanda canonica Metropolitanorum potestate: nec detumuit hæc procella, donec Hincmarus scriptis ad Galonem Epistolis, delinivit inflexitque ejus animum, ut Metropolitani jussis obtemperaret: *Epistolam Galoni transmisit, sapientiæ ac sani consilii sale conditam, per quam eum ad Metropolitani sui instruxit obedientiam, & sic reduxit concordiam*. Cautissime Hincmarus, ut qui non nesciret posse Episcopos privilegiis Apostolicæ sedis in illorum gratiam indultis, uti & non uti: quin immo nec consilii & voluntatis forsan fuisse Pontificum Romanorum, ut in usum tunc ea vocentur, cum gravissima inde in concordiam Sacerdotalem ingruunt discrimina. Nec sane proditum est, curasse Pontificem, ut valeret privilegium Galoni concessum: nec Bertolfo obfuit infracta hæc animi constantia. Revocanda jam oratio est ad Metropolitanorum privilegia, ab eodem Hincmaro rursus explanata.

VI. Sed illud in primis luculentum, quod profitetur Hincmarus, Metropolitanorum privilegia eorum esse vel imitationes, vel rivulos, quæ concessit Christus Petro, ut præesset Apostolis, utque præessent successores ejus successoribus Apostolorum Episcopis. Ac primo quidem confitetur ille Primatum Petri divina, Metropoliticam Ecclesiastica institutione niti. *Sicut sollicitudo, & Primatus totius Ecclesiæ Ca-*

Ii 2 *tho-*

(1) Ib. c. 5. 35. (2) Ibid. c. 16. (3) Tom. 2. pag. 599. (4) Histor. Trevir. Spicil. 12. pag. 215.

tholicæ, sanctæ sedis Romanæ Pontifici divinitus est collata : ita & unicuique Metropolitano & Primati Provinciæ sollicitudo sibi delegatæ Provinciæ, per sacros Canones Spiritu Dei conditos noscitur esse commissa (1). Ad Canones hic spectat Hincmarus maxime Nicænos, ut reor, ut qui prolixius Metropolitanis suffragentur, quod tunc nec Exarchi adhuc essent ulli, nec Exarchatus, nec Exarchorum seu Primatum ulla Concilia, nisi Exarchorum nomine tres vetustissimos Patriarchas complectaris. Sed cum Metropoles ante Nicænam Synodum jam effulsissent, potuere illæ ab ea non creari, sed confirmari. Quin ostensum supra est, eas ipsi Ecclesiæ pene coævas fuisse, saltem Ecclesiis per Apostolos fundatis fuisse suppares, aut illas ipsas fuisse, quas Apostoli condiderunt : ex quo efficitur nullis non Conciliis eas fuisse antiquiores, cum Concilia ineunte tertio sæculo, aut paulo prius coalescere cœperint. Denique si in confesso est, tres antiquissimas Metropoles, seu tres vetustissimas Patriarchales Ecclesias, quæ solo Metropoleon nomine claruerunt, usque ad Nicæni Concilii tempora, a Petro fundatas esse : quin fatemur etiam cæteras quoque Metropoles omnes a Petri privilegio derivatas esse, cui uni omnem Christus illam contulit potestatem, cui Apostoli Apostolorumque successores subesse deberent.

Hac manifestissime doctrina nitebatur Hincmarus Remensis, cum Laudunensem in crimen vocaret, reumque ageret violatæ sedis Apostolicæ Petri ex eo quod Metropolitano suo ejusdem privilegii Petri pro suo modo consorti, immorigerum se, & contumacem præstiterat : *Tu probaris Apostolicæ sedis privilegio resultare, qui Metropolitano privilegio obedire detrectasti* (2). Alibi etiam manare & pendere docet auctoritatem firmitatemque eminentiorum omnium Ecclesiæ sedium ab Apostolica sede (3): *Quicunque igitur Primates Provinciarum a Domino constituti, & Apostolica auctoritate confirmati secundum Canones, & Decreta sedis Romanæ Pontificum judicamus, Apostolica sedes conjudicat*. Tradit alibi defensandis suæ Metropoleos juribus satis superque sibi præsidii esse, in Conciliorum Romanorumque Pontificum decretis: at postulari tamen a se identidem nova novorum Pontificum in eorum confirmationem diplomata, quod ita cum plerisque mortalium comparatum sit, ut nova decreta quam antiqua pluris faciant, & propensius revereantur (4). *Privilegia sedis Apostolicæ non ideo petii, ut mihi non sufficeret, quod sacri Canones, & decreta sedis Romanæ Pontificum cuique Metropoli concedunt, &c. Sed quia veteres Constitutiones jam quasi pro vili apud quosdam habentur, carnales homines his novis decretis territi, reverentias agerent, &c.* Denique non dissimulat Hincmarus, Metropoleos suæ privilegium Apostolicæ sedis privilegio concludi & contineri : quod ei Sedi demandata sit tuitio privilegiorum omnium & dignitatum, quibus Ecclesiæ particulares quælibet splendescunt (5) : *Quod, & ego pro modulo meo servandum esse volui, & volo, favente Domino in hac devotione manebo, sciens privilegium Metropolitanæ sedis Remorum in summo privilegio sanctæ sedis Romanæ manere, & privilegium esse sedis Romanæ, si sua auctoritate privilegium sibi subjectæ Sedis fecerit vigere, & studuerit confirmare*. Alibi quoque (6) profert verba ipsa Epistolæ Gregorii Magni ad Augustinum Angliæ Apostolum, qua Legationi ejus subducit omnes Franciæ Episcopos, quod eos jam Arelatensi subjecisset Archiepiscopo, obsecutus decretis, & mori prædecessorum suorum.

VII. Hinc illud quoque, quod cum Episcopale Collegium restaurari, & reflorescere cœpit, aspirante tum maxime Pipini, & Caroli Magni benevolentia : Metropoles suas Archiepiscopi omnes ab Apostolica sede confirmari vehementer expetierunt. Accipe verba Hadriani I. confirmantis sedem Tilpini Remensis Archiepiscopi : *Petisti a nobis tibi, & Ecclesiæ tuæ fieri privilegium ex auctoritate B. Petri Principis Apostolorum, & sanctæ sedis Romanæ ac nostra, &c.*

(1) Tom. 2. pag. 608. (2) Ib. p. 645. (3) Pag. 518. (4) Pag. 310. (5) Pag. 259. (6) Pag. 438.

&c. (1). Nicolaus I. eodem privilegio Hincmarum donavit. *Jus secundum Ecclesiasticas Constitutiones, Primatui Ecclesiæ, & tibi debitum, & secundum sacros Canones, & Decreta Romanorum Pontificum, ex antiqua consuetudine traditum, & constitutum.* Hadrianus I. anno 788. Metropolin Viennensem jamdiu jacentem excitavit rursum, exerte contestatus, anarchia, & cessatione Metropoleon per annos sexaginta, vel etiam octoginta, nil deteri, nil deperire potuisse de eorum privilegiis. Radiat in Annalibus Baronianis hæc Hadriani I. Epistola ad Bertericum Archiepiscopum Viennensem. Scripsit, & Joannes XIII. ad Episcopos Brittaniæ Armoricæ, ut eos ab obedientia revocaret Turonensis Archiepiscopi, cui Romani Pontifices Metropolitica jura concesserant, confirmaverantque (2). *Arduinus Turonensis Ecclesiæ Archiepiscopus, veniens ad Apostolorum limina Romam oratum, interpellavit nos, quod jura sui Archiepiscopatus, quæ ab antiquis temporibus per Decreta sanctorum Pontificum sanctæ Romanæ matris Ecclesiæ suis prædecessoribus concessa, & confirmata fuerunt, a vestro Archiepiscopo sublata videntur.* Certe Archiepiscopus Dolensis, quem sibi Armoricæ Episcopi præfecerant, & cujus se nomine adversus Turonensem Metropolitanum tuebantur, Apostolicæ tandem Sedis judicio sublatus evanuit. Si Metropoleon singularum historia, perinde ut Remensis a Flodoardo (3), mandata scriptis, & ad nos perlata fuisset, æque numerosa occurrerent in eis exempla petitæ earum ab Apostolica sede confirmationis. Ante Nicolaum I. jam Benedictus Papa consimili privilegio armaverat Hincmarum Remensem: *Privilegium auctoritate B. Petri, & Apostolicæ ipsius sedis huic præsuli Hincmaro contulit, ne quilibet hujus Diœceseos regulis subjectus, eo contempto impune auderet seu valeret aliena expetere aut expectare judicia.* Fulco successor Hincmari, nec meritis impar, a Marino Papa ejusdem generis diplomate donatus est: *Cui etiam litteras misit pro concedendo debito Remensi Ecclesiæ privilegio* (4). Cumque Hadrianus II. Marino successisset, destinavit ad eum Fulco Remensis Ecclesiæ suæ privilegia omnia, a Leone, Benedicto, Nicolao concessa, ut ea novo diplomate non firmarentur solum, sed augerent: *Exemplaria Privilegiorum a Leone, Benedicto, & Nicolao Pontificibus Romanis Remensi sedi concessorum, huic petiit recitanda, & ab eo sibi confirmanda, & roboranda atque augmentanda.*

Intererat discriminis aliquid inter hæc privilegia, & ea quæ idem a Pontifice impetravit Fulco, pro tuitione agrorum, villarum, totiusque temporalis ditionis Ecclesiæ suæ, adversus prædones sacrilegos. Idem ipse Pontifex Fulconem delegavit, ut coacto Vormaciæ Concilio expenderet litem inter Coloniensem, & Hamburgensem, seu Bremensem Archiepiscopos excitatam super jure Metropolitico (5). Scripsit, & ad Provinciæ Remensis Episcopos, ne se, quod jam meditabantur, ejus obedientiæ subducerent (6). Cum Stephanus Papa in Formosi locum successisset, Fulco interposita Caroli Crassi Imperatoris gratia & auctoritate, ab eo expressit confirmationem veterum Ecclesiæ suæ privilegiorum: *Scripsit, & ad eundem Imperatorem pro percipiendo a sede Romana pallio, roborandisque datis olim a Romanis Pontificibus Ecclesiæ Remensi privilegiis* (7). Interposuit, & aliquando Lamberti Imperatoris preces: *Pro me quoque postulo, ut ejus mihi benevolentiam concilietis, quatenus tam de me, quam etiam de Sede Remensi mercedem dignetur habere, & sua illi privilegia inviolabiliter custodire, sicut omnes sancti prædecessores ipsius semper fecisse noscuntur.* Denique simile veri est in vestigia ingressos esse Sculphi reliquos deinceps Remenses Archiepiscopos. Is Herveo Fulconis successori successerat: atque eodem teste locupletissimo Flodoardo: *Legatos Romam dirigens pro consensu Papæ Joannis in ordinatione sua, Pallium ab eodem sibi missum cum litteris privilegii hujus Sedis suscepit* (8).

VIII. Factis quam scriptis clarescere cupidior

(1) Concil. Gall. t. 2. p. 74. 75. t. 2. p. 216. (2) Ib. p. 596. (3) Flodoard. l. 3. c. 11. (4) L. 4. c. 1. (5) Ibidem. (6) Ibid. c. 2. (7) Ibid. c. 5. (8) L. 4. c. 18.

pidior fuit prima ætas Ecclesiæ. Latent ergo origines primarum fere Metropoleon; at ex posterioribus conjicere pronum est, quales eæ fuerint. Atqui in his quarum historia testatior, liquet Metropoles Occidentales Pontificum auctoritate, Regum consensione creatas esse. Refert auctor vitæ S. Remberti Archiepiscopi Bremensis, hanc quidem Metropolin a Papa institutam fuisse, eique ab eo præfectum Anscharium, cui Rembertus successit: at non potuisse tum ullos eis suffraganeos addici Episcopos, propterea quod circumjacentes civitates altissimis adhuc tenebris Idololatriæ essent immersæ: copiam vero a Pontifice Imperatori factam, ut quibus vellet Episcopis inaugurationem Archiepiscopi delegaret (1). *Porro in litteris Romanæ Sedis Pontificum, a quibus Archiepiscopi privilegium illi Sedi collatum est, etiam hoc continetur, ut quia propter novellam ejusdem Sedis institutionem, & necdum conversos ad fidem populos, suffraganei non habentur Episcopi, a quibus decedente uno aliter Archiepiscopus ordinetur, Palatinæ interim providentia succedentium per tempora Pontificum consecratio sit commissa, donec numerus suffraganeorum Episcoporum, canonice eum consecrare debentium, ex gentibus suppleatur.*

Perhibet, & Adamus in Chronologia sua, a Ludovico Pio jussum esse ordinari Ansgarium Hamburgensem primum Archiepiscopum in Concilio Nationali, Palliumque ei a Pontifice impetratum, illis circumfulgens privilegiis, quæ sunt propria Metropolitanorum. *Habito Sacerdotum generali Concilio, Pius Cæsar votum parentis impleri cupiens, Amburg civitatem Trans-Albianorum Metropolin statuit, eique Cathedræ primum Archiepiscopum ordinari fecit Ansgarium, &c. Roborante id Gregorio IV. Apostolica auctoritate, & Pallii donatione. Habentur in Ecclesia Bremensi præcepta Imperatoris, & privilegia Papæ S. Ansgario data* (2). Bremensem Episcopatum instituit Carolus Magnus, velut insigne quoddam trophæum de manubiis Saxonum, quos iteratis obtriverat victoriis; sed & eundem a Papa fecit confirmari. Postea Nicolaus Papa Bremensem Episcopatum Metropoli Hamburgensi univit, ut una utrobique esset Ecclesia Metropolitana. Salomon Rex Britanniæ Armoricæ Nicolaum I. inde & Hadrianum II. circumvenire precibus conatus est, ut Dolensi Episcopo Pallium concederet. Constantissime abnuerunt Pontifices, & imaginaria tandem Metropolis evanuit, ut prolixius alibi, & opportunius narrabimus. Joannes VIII. Ovetensem in Gallæcia Ecclesiam petente Alfonso Rege, Metropolitico nomine, & jure cumulavit. *Et Ecclesiæ Ovetensi quam vestro consensu, & assidua petitione Metropolitanam constituimus, omnes vos subditos esse mandamus, & concedimus etiam prædictæ Sedi, ut ea quæ Reges, seu Fideles juste obtulerunt, vel in futurum Domino opitulante contulerint, rata, firma & inconcussa manere in perpetuum præcipimus* (3). Quæ tamen translatio Lucensis Metropoleos in Ovetensem Ecclesiam, ubi Sedes erat Regum, aliquantis tantum post annis perfecta est (4). Denique vitæ scriptor sancti Suviberti eam profert causam, cur cum ante ordinatus fuisset, quam Villebrordus, primas tamen illi cessit honoris partes, & ipsum nomen Archiepiscopi Ultrajectensis, quod Villebrordus ab ipso Pontifice ordinatus fuisset, eique Metropoli destinatus: ex quo, & incunctanter Principes Francorum Pipinus, & Carolus Martellus Villebrordum ipsa Ultrajectensi civitate donaverunt (5). *Et licet sanctus Suvibertus egregius Pontifex præcesserit sanctum Villebrordum tempore, tamen sanctus Villebrordus præcedit sanctum Suvibertum dignitate, & primus Archiepiscopus Trajectensis reputatur, eo quod a S. Sergio Papa Archiepiscopus Frisonum specialiter consecratus, & a Sede Apostolica ad eundem populum missus fuerit; atque quod ab illustri Principe Pipino & Carolo Martello civitatem Trajectensem cum suis appendicibus, pro se, &c. & suis successoribus Episcopis Trajectensis Ecclesiæ impetraverit. Et ideo S. Suvibertus non Episcopus Trajectensis* ap-

(1) Surius die 4. Feb. c. 9. (2) Ann. 832. Adam. l. 1. c. 10. 17. Ann. 858. Crantz. l. 1. c. 10. Ann. 786. (3) Ann. 882. (4) Ann. 902. (5) Surius die 1. Mart. c. 13.

appellatur , sed Coepiscopus S. Villebrordi.

Leo III. Adelardo Archiepiscopo Cantuariensi idem ipsum innovavit privilegium Metropoleos suæ , quod olim Augustino concesserat Gregorius Magnus, duodecim Episcopatus ejus ditioni subjiciens. Romam ad hoc perrexerat Adelardus, cum Epistolis Kenulphi Regis ad Pontificem , a quo orabat Rex, aboleri Metropolin Lichefeldiensem , quam Rex Offa ab Hadriano I. Papa erigi exoraverat, ut Cantuariensem breviorem in gyrum contraheret. Annuit Pontifex Leo, ejusque decretum executioni mandatum in Concilio Angliæ, anno 803. En ipsa Leonis III. verba : *Unde & nos veritate ipsa reperta ordinationes seu confirmationes auctoritate Apostolica , eas illi in integro, sicut antiquitus fuerunt, constituentes, reddidimus, & privilegium confirmationis secundum sacrorum Canonum censuram Ecclesiæ suæ observandum tradidimus* (1). Duodenarius vero numerus, sive Episcoporum sub uno quolibet Metropolitano, sive Comitum sub uno Duce , nunquam usu receptus fuit ; nec audiendus est contrarius his Annalium Pipini Scriptor. Rescripsit ad Bulgaros Nicolaus I. (2) Metropolitanum illis postulandum esse a Sede Petri , cui Sacerdotii Principatum Christus delegarat. *A quo & Episcopatus & Apostolatus sumsit initium* . Joannes VIII. (3) Anglicano Archiepiscopo privilegium idem firmavit, quod Gregorius Augustino contulerat, id est, Metropolin . *Nos Sedis tuæ privilegium quam vice B. Augustini a S. Gregorio, &c. illibatum tibi proculdubio volumus conservare* (4). Innovantur ejusdem Ecclesiæ privilegia, Formosi quoque Papæ Epistola II. cujus extat & alia, quæ idem genus privilegii confirmat Archiepiscopo Mediolanensi.

In Chronico Hildesheimensi commemoratur institutio Episcopatuum Bohemiæ, & Archiepiscopatus Pragensis ab Imperat. Otthone III. facta, suffragante Rom. Pontifice , *Coadunata Synodo Episcopia VII. disposuit, & Gaudentium fratrem B. Adalberti in principali urbe Slavorum Pragæ ordinari fecit Archiepiscopum licentia Romani Pontificis*. Anno 967. aut juxta Baron 971. Joannes XIII. Archiepiscopatum Magdeburgensem instituit hortatu Imperatoris Otthonis, in Concilio Ravennate (5). Denique quibuscunque verbis , aliis alias, historici rem narraverint, illud exploratum ratumque est , in istiusmodi negotio dominatam semper esse Pontificum & Episcoporum auctoritatem , ad erigendas Metropoles Ecclesiasticas ; nomine tenus primas aliquando tenere visos esse Principes , quod ab ipsis executio, persæpe & fundatio, dotatioque proficisceretur.

IX. Indigitata est a nobis superius obiter ratio , petendæ a Romanis Pontificibus confirmationis temporalium Ecclesiæ possessionum. Objiciebatur summa, qualem decet esse Christi Vicarii , & maxime tunc reformidata auctoritas , adversus audacissimos Ecclesiæ bonorum deprædatores, & plerumque inultos. Mos invaluit petendæ hujusmodi confirmationis . Unde & Sylvester II. Arnulpho restituens Remensem Archiepiscopatum, quo fuerat exturbatus, hæc rescripsit (6) : *Confirmamus insuper tibi & concedimus Archiepiscopatum Remensem in integrum cum omnibus Episcopatibus sibi subjectis , seu cum omnibus Monasteriis , plebibus , titulis atque Capellis, cortibus atque castellis , villis , casalibus, & cum omnibus rebus ad Ecclesiam Remensem pertinentibus*. Eadem scripserat Hadrianus I. (7), ad Tilpinum Remensem Archiepiscopum.

X. Ne muti omnino nobis abierint Græci , & ne tamen tediosæ nos dedamus prolixitati : pauca hæc , sed non parvi ponderis advertemus. Refert Balsamon , Archiepiscopum concionandi cupidiorem , in Episcopalibus suæ Provinciæ civitatibus & docuisse sæpius & prædicasse, citra assensum Episcoporum cujusque loci. Cumque non pauci invidiam hinc illi facerent , uti solitum illum fuisse hac excusatione , quod docere & prædicare proprium non esset Episcopi munus : denique id sibi juris in sua Provincia suppetere. At improbatum est a Synodo , & quod ille ausus erat , & quod audaciæ suæ prætexuerat. *Quæ quidem magna*

(1) Epist. 1. Malmes. De Gest Regum l. 1. c. 4. (2) Epist. 73. (3) Epist. 65. (4) Epist. 299.
(5) Du-Chesne Hist. Franc. Tomus 3. p. 527. (6) Gerberti Epist. 55. (7) Hadrian. I. Epist. 13.

quæ Synodo non placuerunt (1).

Auctor est alibi Balsamon, posse ab Imperatoribus Metropoles Ecclesiasticas creari, antiquissimo privilegio eis concesso. *Mihi videtur ejusmodi fieri ab Imperatoribus divisiones, secundum potestatem illis olim datam* (2). Sed semetipse quodammodo castigat Balsamon, cum non multo post subjicit, istiusmodi Metropolitanos regiæ creationis, antiquis obnoxios semper esse Metropolitanis, qui integram in eos sibi servant potestatem ordinandi, judicandique. *Præterquam quod Episcopatus Metropolis vocatur, in aliis omnibus antiquæ Metropoli debet subjici. Ejus enim Episcopus ab antiquo Metropolitano ordinabitur, & ab ipso judicabitur, & ei omnino subjicietur* (3). Ita nominis honos tantum Episcopis ab Imperatore adjiciebatur, nil novæ porro vel libertatis, vel potestatis.

At incessit tandem libido Alexin Comnenum Imperatorem dilatandi exaggerandique hujus Imperatorii juris sui. *Imperium meum, quod ei a divinis Canonibus datum est privilegium, neglectui haberi non sinens, &c.* Constituit ergo ille (4), ut Episcopales, vel Archiepiscopales Ecclesiæ, quas Imperator inter Metropoles recensuisset, eæ ne in posterum a Metropolitano penderent; sed ab ipso immediate Patriarcha Constantinopolitano. Invidioso huic decreto modum quemdam tamen adhibuit multa temperatum sapientia: vetito videlicet Patriarcha, ne his privilegiis assentiretur, nisi constaret ei, aut nisi Imperator ipse significasset, suopte impetu, justisque & non minimi momenti de causis, ea concessisse se nullis sollicitationibus fatigatum. *Imperator permittit sanctissimo Patriarchæ, ne aliter a quovis allatam de cujuscunque Ecclesiæ Primatu chartam confirmet, nec ejus Præsulem inter Archiepiscopos, vel Metropolitanos recipiat, quam postquam de ea re ad Imperialem potestatem retulerit, & quid sacris cautum sit Canonibus docuerit, & intellexerit, quod Imperator proprio motu justa de causa Ecclesiæ hunc honorem largitus est. Tunc enim eum admittet, & in eorum qui sub se sunt Antistitum numerum illum cooptabit.* Alibi autem perhibet idem Balsamon (5), tam alte imbibisse quosdam insulsam hanc opinationem, nullis astringi Imperatorem canonicis regulis, ut illi non eam tantum affingerent potestatem Episcopatus Metropolesque novas creandi, sed & condonandi Episcopis, ut in aliorum Episcoporum territorio, eorum injussu Pontificalia munia obirent. Ab hac sententia non multum abhorret Balsamon, cum ipse mox id promat, a quo non minus abhorrere debuisset, dispensare & veniam facere Canonum posse Imperatorem, ubicunque potest Episcopus; & canonicis legibus subesse nullis, cum Episcopos Patriarchasque nominet, etsi sanctissime vetent Canones, ne se Principes electionibus Episcoporum interponant. *Si hoc potest regionis Episcopus, multo magis Imperator, qui non cogitur sequi Canones, qui decernunt Episcoporum electiones a Provincialibus Episcopis fieri, non autem a Magistratibus: ideoque citra electionem Episcopos & Patriarchas provehit Imperator.*

XI. Denique profertur alibi a Balsamone (6) Constitutio Isaaci Angeli Imperatoris, qua decernitur, ut Metropoles recens ab Imperatore institutæ Episcopos suos recipiant, non ab antiquo Metropolitano, sed a Patriarcha Constantinopolitano, ac proinde nec ipsum Patriarcham Constantinopolitanum, vetustissimæ seu legi, seu consuetudini obnoxium fore, ut se curet ab Heracleensi Metropolitano ordinari, cujus olim suberat potestati. Quin & ipsæ Græcorum Synodi ætatis mediæ fœdissima assentatione, nec enim eam fas est dispensationem interpretari, permittebant Imperatoribus, Episcopos dare Ecclesiis vacantibus, Metropoles erigere, eas priscis Metropolitanis omnino subducere, denique nulla canonica lege obligari. Ita profitetur ipse Balsamon (7), ubi de Alexi Comneno verba facit. *Promulgata est Imperatoria sententia, præsente Synodo, communique tunc suffragio decernente, ut Imperatori permissum sit, Præsidentiæ thronum Ecclesiis elargiri, & tam Episcopatus, quam Archiepiscopa-*

(1) In Can. 14 Apost. (2) In Can. 12. Concil. Chalced. (3) In Can. 38. Concil. Trull. (4) Ibidem. (5) In Can. 16. Carthag. (6) Supplem. pag. 1114. (7) Jur. Orient. pag 101.

copatus in Metropoles erigere, quaeque pertinent ad electiones in his faciendas, caeteraque recte constituenda pro lubitu suo disponere, citra ullum Canonis illius impedimentum, qui decernit, ut salva sint Metropoli jura sua, quae in eis Episcopatum honore auctum jampridem habebat.

Non alius magis, quam Calcedonensis Canon XII. ille erat, qui farta tecta servabat prisco Metropolitano sua jura in recentius creatas Metropoles. Ita posteriorum Grecorum adulatio, suffragantibus ipsis eorum Conciliis, eo evaserat, ut Imperatoribus facultatem largiretur dispensandi de Canonibus Oecumenicarum etiam Synodorum, quo illi jam Ecclesiasticis legibus omnibus solvebantur. Nec abnuam tamen, si quis haec malit clementius interpretari, existimetque hanc indulgentiam importunitati temporum famulatam esse, & malis minoribus praevertisse longe graviora. Nec enim defuisse officio suo Patriarchas, & ea coram Imperatoribus constantissime obtestatos esse, quibus illi ab infandis conatibus deterreri debuissent. Etenim Patriarchae Nicolai ad Alexin Comnenum oratio ejusmodi fuerat, ad cujus vim & constantiam accedere nihil posset. Cum ille enim ob oculos posuisset, ea quam tanta res desiderabat, libertate, & eruditionis copia, antiquissimos Canones, Legesque ipsas Imperatorum, quibus improbatur damnaturque mos ille creandarum ab Imperatore Metropoleon. Cum nec revocatas siluisset a Conciliis Oecumenicis id genus Metropoles. Cum sanctissimas leges percensuisset, quibus proscribuntur hae innovationes, nisi aut necessitas urgeat, aut utilitas eniteat Ecclesiae, quo etiam casu auctoritatem Concilii interponendam esse, & prisco Metropolitano tantundem esse remetiendum ab Imperatore, quantum ei damni importatum esset hac divisione: *Non aliter id assequebantur, nisi publicae utilitatis id suaderet ratio, & Synodus assentiretur, & Metropolitanus remunerationes se dignas ex Imperatoris manu consecutus, quae gererentur, approbaret* (1). His addebat Patriarcha, adversas Canonibus leges, nullius esse vigoris, in idque ipsos assensos esse Imperatores: statutis Principum instituta Ecclesiae convelli non posse: consuetudinem nullis morum patrocinari posse corruptelis: *Nam neque Pragmatica sanctio adversus divinos Canones valebit. Constitutum a Majestate tua subnotatum Leges, & Canones evertere non potest, aut veritatem succutere. Nec longa consuetudo efficiet unquam, ut quod ab initio subsistere non potuit, locum habeat.* Quanquam id constaret, splendorem & opulentiam Ecclesiae Imperatorum munificentiae acceptam referri debere, irrevocabilia esse haec beneficia, cum non possit Ecclesiae crimen impingi ingratitudinis: quin irritas legibus decerni donationes Principum inconsideratius factas; & in iis numerandas esse gratias istas, ubi Principes, uni ut commodent Ecclesiae, alterius jura concerpunt. Denique praeluxisse exempla revocatarum hoc genus gratiarum. Quippe sub Romano Imperatore Curia consulto ex Episcopis, & Magistratibus coalita, Praeside Patriarcha ipso, antiquae Metropoli mancipavit Archiepiscopum nuper ab Imperatore creatum. Si Graeci hujusmodi machinis expugnare saepius aggressi Imperatorum potentiam altius se in Ecclesiae negotia intrudentem, tunc cesserunt, cum rem non procedere experti sunt: erit sane quod eorum potius doleamus vicem, quam ignaviam culpemus; indulgentiam enim tunc demum secuti sunt difficillimis temporibus, cum inflexa constantia gravioribus damnis Ecclesiam implicuisset. Porro quod ex Balsamone (2) supra relatum est, & quod Zonaras referri potuisset, id abunde testatum, facit nullis istiusmodi Episcoporum hortamentis Imperatores a proposito dimoveri aliquando potuisse.

XII. Non tacuit Balsamon (3), quo differrent Archiepiscopi a Metropolitanis apud Graecos hac tempestate. His enim parebant Episcopi complures; illis prorsus nulli, hoc uno conspicuis, quod nec ipsi Metropolitano ulli essent obnoxii. Eo sensu vocabatur Archiepiscopus Gotthiae. Ita me-

(1) Jur. Orient. p. 271. usque 281.
(2) In Can. 12. Conc. Chalc. in Can. 38. Conc. in Trull.
(3) Balsam. pag. 451.

media quædam erat statio Archiepiscoporum inter Metropolitanos, & Episcopos. Ubi de Pallio inferius sermonem instituemus, Episcopos Metenses audiemus, postquam Pallio donati fuere, Archiepiscopos dictos fuisse, quamvis vel tunc sub potestate essent Metropolitanorum, nec ullos ipsi morigeros sibi subditosque haberent Episcopos.

In suam Epitomen Canonum aliqua adnotavit Harmenopulus (1), ex quibus hoc excerpere juvabit. Posse videlicet Metropolitanum tremenda quidem celebrare mysteria in Episcopatu Suffraganei sui, eo permittente: at tum in recitandis ab eo Diptychis memorari quidem Patriarcham, non vero Episcopum loci, cui ipse eminet: *Metropolitanus Episcopi quidem sibi subditi concessu, in ejus territorio sacra peragat; verum relationem non Episcopi, sed Patriarchæ faciat. Non enim admitti debet, & ordini divino refragatur, ut superior relationem sibi subjecti faciat.*

Postremo tandem loco hoc adnotabimus majoris aliquando momenti, permittentibus videlicet, vel jubentibus Imperatoribus, a Patriarchis Constantinopolitanis creatas aliquando novas fuisse Metropoles. Nicephorus Phocas, auctore Luitprando, id muneris indixit Polyeucto Patriarchæ Constantinopolitano, ut Hydruntum Italiæ urbem Metropolitica ornaret dignitate, Suffraganeos ei adsignaret Episcopos, & Græco ritu, ac sermone divina ibi celebrari Officia juberet. Paruit Patriarcha, novæque Metropoli quinque subjecit Episcopales sedes, quamvis omnibus retro sæculis ea regio tota Romanæ urbis Metropoli obnoxia fuisset (2). Obiter hic advertes, inusitatam illam Metropoleon, & Episcopatuum multitudinem in Regno nunc Neapolitano, magna ex parte profectam esse ab illa Græcorum æmulatione, qua certabant totidem quasi vinculis opulentas has florentissimasque tum civitates, tum Provincias, Ecclesiæ suæ, Imperioque arctius astringere.

CAPUT XLIV. *P.4.l.1.c.8.*

De Metropolitanis nonnullis in particulari. De Ordine Metropoleon Græcarum. De Metropolitanis cujusque Patriarchatus Protothronis.

I. Elucidatur Canon Francofordiensis de Metropolibus Viennensi, Arelatensi, Tarentasiensi, Ebrodunensi, & Aquensi.

II. De eadem re. Cur Metropoles Narbonensis, Elusana, & Aquensis sileantur in testamento Caroli Magni.

III. Harum trium Metropoleon tunc occasus, itemque Ebrodunensis, & Tarentasiensis.

IV. De Dolensi in Armorica Provincia Metropoli. Cur Nicolaus I. Duci Armoricæ Regium tunc nomen decusque effinxerit.

V. Vices alternæ Germanicarum Metropoleon Laureacensis & Salisburgensis.

VI. De Metropolibus quæ primas honoris, & Sedis in unoquoque Patriarchatu obtinebant prærogativas.

VII. Leo Philosophus Imperator, Metropolibus præscribit certum deinceps ordinem.

VIII. Ordinandis tempori honor tunc habebatur in inferioribus tantum Dignitatibus.

IX. Rationes hujus in Dignitatum ordine diversitatis.

X. Singularis consuetudo Trevirensis, & Remensis Ecclesiæ.

I. Superfunt pauca quæ observasse non pigeat circa Gallicanas Metropoles, ad illustranda forsan, & alicubi castiganda ea quæ superiori capite disceptata jam fuere. Finita ac profligata tandem est in Francofordiensi Concilio lis antiquissima, & quæ tunc recalnerat, inter Archiepiscopos Viennensem & Arelatensem (3). Statutum porro est, ut starent Decreta Romanorum Pontificum Gregorii, Zosimi, Leonis, & Symmachi haberetque ex eorum præscripto Suffraganeos Viennensis quatuor, Arelatensis novem. Quod ad Metropoles vero Ta-

(1) Pag. 11. (2) Baron. an. 968. n. 8. (3) Concil. Gall. To.3. p. 552. 492. 493. Can. 8.

Tarentasiam, Ebrodunum, & Aquas-Sextias, quarum vacillabat status, judicium Sedis Apostolicæ expectaretur. *De Tarentasia vero, & Ebroduno, sive Aquis, Legatio facta est ad Apostolicam Sedem, & quidquid per Pontificem Romanæ Ecclesiæ definitum fuerit, hoc teneatur* (1).

Ita Concilio Galliarum Nationali visum est, adeundum esse fontemipsum, & exemplar Metropoliticæ potestatis, & inde petenda jura ad Metropoleon causas illuminandas. Non abhorret a vero, Romani Pontificis judicio vicisse Ebrodunensem, & Tarentasiensem Metropoles, suspensam vero, ampliatamque fuisse causam Aquensis. Id conjicitur ex Caroli Magni testamento, ubi Ebrodunum, & Tarentasia suum inter Metropoles locum retinent, Aquensis civitas siletur. Viginti & una Metropoles ibi pernumerantur a Carolo, paucis ante obitum annis condito hoc testamento. Eæ sunt Roma, Ravenna, Mediolanum, Forum Julii, Gradus, Colonia, Moguntia, Salisburgum, Treviri, Senones, Vesontio, Lugdunum, Rotomagus, Remi, Arelate, Vienna, Tarentasia, Ebrodunum, Burdegala, Turones, Biturges. De Metropoli Narbonensi, & Aquensi mirum silentium.

II. Provinciam Aquensem Saraceni anno Christi 739. fœdissima populatione vastarunt. Orbatæ exinde perdiu luxerunt civitates Metropoli Aquensi obnoxiæ, cum ipsa sua Metropoli. Hæ erant Vapincum, Reii, Forum-Julii, Aptensis civitas, Antipolis. Catalogi Episcoporum per ea tempora vacuos, & miserandos ostendunt hiatus. Occitania inferior iisdem Saracenorum populationibus infestata fuerat, & non ante Pipinus Rex, quam anno 755. illos ultra Pyrenæos expulit, recepta ab eis Narbone. Tunc redintegrata est Narbonensis Metropolis, eique præterea tantis illustrissimus victoriis Rex subjecit tres Episcopales ultra Pyrenæos urbes, quas profligatis Mauris invaserat, Barcinonem, Gironam, & Urgellum. Postea enim quo altius se in Hispanias inferebant armis victricibus Francorum Reges, eo augescebat numerus Suffraganearum Sedium Metropolis Narbonensis. Qua in re secundæ Dynastiæ Francorum Reges in vestigia ingrediebantur eadem, quæ prioris Reges impresserant. Quamdiu Metropolis Narbonensis imperio paruit Visigothorum Hispaniæ Regum, Metropolis autem Bituricensis Francorum: hi Bituricensi adjiciebant quidquid subducere poterant Narbonensi, & illi vicissim Narbonensi, quidquid decerpere poterant de Bituricensi. In causa ergo Saraceni fuere illius veluti deliquii, quo Narbonensis, & Aquensis Metropoles aliquandiu visæ sunt deficere, & obscurari. Gravis orta est contentio inter Narbonensem Metropolitanum, & Episcopum Elnensem de Comitatu Razetensi, quo continebantur urbes Alectum, & Limotium. Addictus tandem est Comitatus Metropolitano, & tunc aliquoties dicti sunt Archiepiscopi Narbonenses, & Razetenses. Anno 793. Saraceni rursum expugnarunt Narbonem, Barcinonem, & Gerundam. Tunc rursum deficere, & contenebrescere visa hæc Metropolis (2). Id causæ forsan fuit quamobrem expuncta est a catalogo civitatum, quibus Carolus Magnus congestas a se immensas opes eo testamento legavit, quod triennio ante obitum suum scripsit, juxta Eginardum, hoc est anno 811. Eo memorantur Metropoles non plures quam viginti & una, quamvis viginti quatuor complecteretur ditio Caroli Magni. Narbonensis, Elusana, & Aquensis ibi prætermissæ sunt. Concilium Francofordiense, de quo supra, curam egit de Aquensi, non de Narbonensi: propterea quod habita sit ea Synodus an. 794. altero scilicet anno quam Narbo in Saracenorum potestatem venerat. Venire etiam in mentem potest, Francorum Reges occasionem aucupatos esse subjiciendæ Narbonensis civitatis Metropoli Bituricensi, ut eam Imperio suo strictioribus nexibus conjungerent, obtemperaturam posthac Metropoli antiquissimæ Monarchiæ Gallicanæ; quo eodem consilio Elusana civitas Burdegalæ mancipata est. Aquensis civitas recuperata Francico Imperio fuerat, profliga-

(1) Le cointe. Ann. 752. num. 163. Ann. 775. n. 8n. 184. Ann. 773. n. 39. 40. (2) Ibidem. Ann. 791. num. 15. Ann. 795.

gatis Saracenis: sed nequedum forsan ei, aut Ecclesiæ ejus, aut pendentibus ab ea Episcopalibus sedibus, ea vel libertas, vel integritas restituta fuerat, quæ Metropoliticam ejus dignitatem ab omni dubio, & controversia vindicaret. Francofordienses Patres rem Papæ arbitrio commiserunt, perinde ut de Tarentasia, & Ebroduno. Et quando Carolus in testamento suo Ebroduni, & Tarentasiæ, non Aqui-Sextiensis meminit civitatis, argumento id esse potest minus propitium forsan huic fuisse Pontificium responsum. Elusa a Vandalis eversa fuerat, ex fide Archivorum Lescariensium, quæ laudantur a doctissimo Balusio in suis ad Capitularium libros Notis (1). Non potuit tam brevi tempore ad Ausoios transferri ea Metropolis. Tandiu ergo Suffraganei ejus Episcopi sub auctoritate, & tuitione Burdegalensis Archiepiscopi delituerunt, qui exinde Caput se dixit Novempopulaniæ. Felicius cessit Aquensi civitati, cujus revixit non multo post Metropolis. Nemausensi enim in Synodo, anno 886. congregata ab Archiepiscopo Narbonensi Theodardo, Archiepiscopus Aquensis locum, & nomen habet inter Archiepiscopos Arelatensem, & Ebrodunensem. *Adfuere Rostagnus Arelatensis, Matfridus Aquensis, Ermaldus Ebrodunensis Archiepiscopi, & cum eis Paulus Aptensis, &c.* (2). Joannes VIII. Papa Epistolas scripsit iisdem verbis, *a patibus* ad Archiepiscopos tres, Arelatensem, Narbonensem, & Aquensem. Itaque Aquensi jam Pontifici nulla fiebat de Metropoli sua controversia.

III. Tarentasia vero erat quidem illa in numero Metropoleon jam inde a temporibus Leonis Papæ, ut ex Notitiis Provinciarum liquet (3). At cum unus esset ei obnoxius Suffraganeus, cui sedes Octodurum erat: eam Leo Metropoli Viennensi subjecit, quod necesse esset tres saltem Episcopos uni parere Metropolitano, qui & ipsum ordinare possent, & alios etiam cum ipso Episcopos. Guntramnus Rex Augustam Prætoriam, Longobardis depulsis, suæ adjecit ditioni, oppidum sancti Joannis Mauriauensis condidit, utrobique Episcopalem sedem erexit, ita novos Tarentasiæ addidit Suffraganeos; quo factum est ut interpellante postea Fracofordiensi Concilio, rursum Romanus Pontifex eam Metropolin declaraverit, cui jam tres suppeterent Suffraganei. Nec inepte etiam conjiceret aliquis, dum sub potestate Visigothorum vel Saracenorum oppressa gemeret Narbonensis civitas, certasse de Primatu Narbonensis Provinciæ secundæ Metropolitanos Arelatensem & Viennensem, & in id connixos esse, ut minusculas has tres obtererent Metropoles, Ebrodunum, Tarentasiam, & Aquas Sextias. Ea quoque forsan erat causa dissidii inter hos duos Archiepiscopos, de quo agitur Canone VIII. Concilii Francofordiensis. Visum est Petro de Marca, Aquensem civitatem permissam esse a Romano Pontifice ditioni Arelatensis Metropolitæ, quod ea fuisset olim constitutio Symmachi Papæ. At contra regeritur, eadem Symmachi constitutione Tarentasiam quoque Viennensi Metropoli subjectam fuisse, a qua nihilo tamen minus absoluta fuit post Francofordiense Concilium.

In hoc opinionum certamine fruetur Lector suo judicio, & quam in partem volet declinabit. Mihi quidem illud a veritate propius abesse videtur, Aquensis Ecclesiæ, & urbis occasum vastationi Saracenorum imputandum esse; ita aliquandiu hanc Metropolin obtenebratam esse. 1. Eadem prorsus ratione Narbonensis quoque Metropolis debilitata, & aliquandiu oppressa jacuit. 2. Catalogi Episcoporum toto hoc intervallo vacui sunt, & hiant: nec tamen ita habuisset, si aliqui fuissent Episcopi, quanquam Arelatensibus Metropolitanis obnoxii. 3. Potuisset Aquensis Metropolis, quanquam Arelatensi obnoxia, inter Metropoles numerari semper, ut quæ plures nacta esset Suffraganeos, atque ita in Caroli Magni testamento nec sileri, nec tanti Principis munificentia defraudari. 4. Pendebant aliquæ Metropoles a Primatu Bituricensi, easque pari cum aliis & honore, & munerum copia affecit Carolus Magnus. Quin ergo & Aquensem eodem loco habuisset? 5. Denique non alia vere Primatia sub Caroli

(1) Pag. 1071. (2) Ep. 191. (3) Le Cointe. An. 749. num. 48.

roli Magni Imperio effloruit, quam Bituricensis. Frustra ergo sunt, qui Arelatensem aut alias quasvis somniant.

IV. Diuturnior aliquando fuit concertatio inter Britanniæ Armoricæ Episcopos & Metropolitanum Turonensem (1), cujus jugo frustra se subducere meditabantur, ut Francico se quoque Imperio excuterent. Ad Regis, & ad Archiepiscopi obedientiam eos revocare per litteras enixa est Synodus Tullensis (2): *Quatenus ad suam Metropolin redeant, & Salomonem commoneant, ut promissam fidem glorioso Regi Carolo observet*. Admonuit eos eadem Synodus litterarum ante præscriptarum a Romanis Præsulibus Leone & Benedicto ad Ducem eorum Nomenojum, cui excommunicationis mucronem intendebat, nisi prisca Metropolitanum Turonensem observantia coleret. Denique Legati Tullensis Synodi in mandatis habebant, ut Salomonem submonerent, veteres Brittones Regibus Francorum nunquam non tributa pensitasse. *Consideret gentem Britannorum, Francis ab initio fuisse subjectam, & statutum dependisse tributum: ac per hoc non dedignetur ad nuper omissam reverti consuedutinem*.

Scripsit & ad eundem Salomonem Nicolaus Pontifex, regio illum afficiens honore (3), instansque vehementius ita prius delinito, ut secum omnes Episcopos suæ gentis ad Metropolitani Turonensis obedientiam revocaret. *Ut omnes Episcopos regni tui ad Turonensium Archiepiscopum mittere non detrectes. Ipse est enim Metropolitanus, omnesque Episcopi regni tui ejus Suffraganei sunt, sicut conscriptiones prædecessorum meorum evidenter ostendunt* (4). Cum his Pontificis litteris nec mollirentur nec cederent Episcopi Armorici cum suo Rege, Concilii Suessionensis III. Patres egerunt apud eundem Pontificem, ut minas pœnasque exaggeraret, frangeretque contumaciam eorum, qui nec Metropolitano & Provincialibus ejus Conciliis nec universalibus Galliæ Synodis ipsa Papæ auctoritate convocatis, aut adessent, aut obsequentes se præstarent. *Sed neque ad generalitatis nostræ Synodum, si quando Apostolatus vestri auctoritas nostram fraternitatem pro quibuslibet negotiis congregandam decernit* (5). Qui denique Dolensem sibi nescio quem personatum effinxissent Metropolitanum. *Cui loco se jactitant sedem Metropolin contra fas habere*. Denique instabat Pontifici hæc Synodus, ut excommunicationis telum jacularetur in Principem Armoricæ, nisi eo quo Majores ejus obsequio Reges Galliæ prosequetur, idemque tributum penderet. *Hactenus indomitam feritatem principali mucrone comprimere, Ecclesiæ filiis efficaciter succurrere dignemini*.

Nec quenquam moveat quod ad Armoricæ Principem scripserit Nicolaus, tanquam ad Regem. Id enim & honoris & nominis eidem jam concesserat Carolus Calvus, quo tum frueretur ipse, tum proles ejus jam nata. Quin & idem consenserat erectioni Dolensis Archiepiscopatus, studens videlicet gratificari vicissim & remetiri aliquid gratiæ, propter auxilia ingentia & opportunissima, quibus a Duce Brittonum relevatus fuerat in obsidione Andegavensi. Id exculpsit clarissimus Sirmundus ex charta quadam Monasterii sancti Michaelis, cujus hæc sunt verba: *Salomon ob obsidionem Andegavensem in auxilium Carolo venit. Hujus rei gratia Carolus Salomoni Regi Frittonum habere permisit circulum aureum, & purpuram, & Archiepiscopalem Sedem, & proprium numisma, & insuper omnia Regi convenientia, & non solum illi, verum etiam successoribus ejus deinceps habenda permisit* (6). Idem ipse Carolus Imperator in Concilio Carisiaco anni 877. consilia agitavit, & rationes exposuit recuperandi Brittonum regni: cum fato jam suo extincti fuissent ii, quibus id conferri insuperabilis necessitas jusserat. *Qualiter regnum quod necessitate Brittonibus quondam juramento confirmatum fuerat, quia de illis quibus firmatum est, nullus superstes est a fidelibus nostris recipiatur* (7). Certe extincto Salomone concidisse pariter videtur & regia Armoricorum Ducum dignitas & Dolensis Metropoleos vis ac potestas. Salomoni succes-

(1) An. 859. (2) Can. 8. (3) An. 865. (4) Conc. Gall. p. 3. p. 276. (5) An. 866. Ibid. p. 298. (6) Notæ in Cap. Car. Calv. p. 306. (7) Cap. Car. Calv. p. 424. 439.

cessere Duces, non Reges. Dolensis Archiepiscopus novis subinde Pontificum Romanorum Decretis impetitus, Joannis VIII. Joannis XIII. (1) Gregorii VII. & Urbani II. ab Innocentio denique III. oppressus jacuit, nec deinceps supra Episcoporum honores quidquam sibi arrogavit. Defectionis Brittonum dux auctorque fuerat Nomenojus, pulsis Episcopis iis, quos adversaturos videbat tyrannidi novæ, aliisque in eum locum suffectis. Quos abegerat, ad Carolum Calvum confugere: Quos creaverat, eorum cum desperaret a Turonensi Archiepiscopo consecrationem impetrare, commentitium sibi Metropolitanum excitavit, & antiquis Armoricæ Episcopatibus tres novos adjecit, Dolensem, Briocensem & alium præterea. Capite infra 45. num 19. reliqua contexemus de hac eadem Turonensis & Dolensis Ecclesiæ concertatione (2).

V. E Gallia in Germaniam venio. Eugenius Pontifex ab Archiepiscopo Laureacensi certior factus de hujus Ecclesiæ calamitatibus, ad Hungariæ, Moraviæque Episcopos scripsit anno 824. Laureacensi Archiepiscopo septem olim Episcopos paruisse, cujus amplitudinis vix ulla nunc superessent vestigia. Anno Christi 524. obierat Theodorus Episcopus Laureacensis. Barbararum gentium incursionibus vastatæ perdiu & oppressæ jacuerunt deinde illæ cum Ecclesiis suis Provinciæ. Rupertus Vormaciensis Episcopus & Germanicarum Provinciarum Metropolitanus, cum Metropoliticam suam Sedem apud Salisburgum collocasset, sanctissime peractæ vitæ curriculum ibi complevit, missis ante duobus commilitonibus & cooperatoribus suis, altero Laureacum, altero Patavium. Exinde Laureacenses Episcopi in potestate fuere Archiepiscopi Salisburgensis usque ad annum *666.* Tunc enim demum Bruno Pataviensis Episcopus, Laureacensi quoque Episcopatu investitus, quod ita ferret rerum temporumque calamitas, atque ita duobus his Episcopatibus in unum conflatis, necessario denique Metropolitanus evasit Bavariæ, cum vivis excessisset Ansologus Salisburgensis Metropolitanus, eaque Metropolis funditus corruisset. Exinde Laureacenses & Patavienses Episcopi, Metropolitani ipsimet fuere Bavarorum, ad annum usque 798. quo restituta est Metropolis Salisburgensis. Anno 822. solemni translatione convenit, ut Laureacensis Episcopatus a Pataviensi rursum divelleretur, Laureacum a Metropoli Salisburgensi abscinderetur, & in Metropolin cresceret, cui morem gererent Episcopi Hungariæ, Moraviæ, & circumjacentium Provinciarum, sive instituti jam essent illi Episcopi, sive postea instituendi. Ita Cointius noster extricavit implicatissimas harum Ecclesiarum vicissitudines, ob infestationes Gentilium undique incursantium, quibus Christo interim & Ecclesiæ lucrifaciendis infatigata horum Presulum charitas imminebat. Eæ fuere justissimæ causæ, uniendi duos Episcopatus, eosdemque rursus divellendi: Metropoleos ex una urbe in aliam transferendæ: supprimendæ ac rursus restituendæ: denique novæ creandæ ejusmodi Metropoleos, quæ creandis Episcopatibus, & adgregandis ad fidem populis præesset. Ita enim in omnia se fingit ingenia charitas, Ecclesiarum necessitatibus obsecundans. Urolphi Romanam Ecclesiam interpellantis exemplo liquet, his de Metropoleon erectionibus Romam fuisse relatum cum primum id fieri potuit. Jubebat enim per Epistolas Eugenius Papa, creari novos Episcopatus, ubi olim aliqui fuisse deprehenderentur, & ubi creandos existimaret Metropolitanus cui auctoritatem, & Vicariatum delegabat sanctæ Sedis: *Cui vicem nostram apud vos Ecclesiastici regiminis per omnia commisimus.* De alternationibus Hamburgensis seu Bremensis Metropoleos infra differemus.

VI. Non abs re erit hic observasse, universim quidem inter Episcopos uni Metropoli, & inter Metropolitanos uni Exarcho, seu Patriarchæ obnoxios, eam vigere ordinis legem, ut prior sit honore & sede, qui ordinationis tempore prior est: at fuisse tamen tum Metropoles, tum Episcopatus, quibus prærogativa honoris & sedis concessa fuerat & longo adserta usu, nulla temporis habita ratione, sive ordinationis. Ejusmodi erat

(1) Ep. Joan. VIII. 224. Ep. 2. Jo. XIII. (2) Du Chesne Hist. Franc. Tom. 2. pag. 407.

erat in Patriarchatu Antiocheno Tyrius Metropolita, qui Protothronum se dixit in VIII. Synodo Generali (1), quo etiam jure vacantem regebat Patriarchatum, & absentis in Concilio Patriarchæ vicem gerebat. *Thomas Metropolita Tyri primæ sedis existens sedis Antiochiæ, qua Patriarcha, privata, ipse locum tenet sedis illius, usque dum fiat Patriarcha in eadem sede*. Vocatur etiam Protothronus Antiochiæ, Πρωτόθρονος, καὶ ἔξαρχος, καὶ προτιμητὴς τῆς θεουπόλεως. Prolixius hac de re infra Capite XLIX. n. 7.

VII. Promulgavit Leo Sapiens Edictum, vastissimæ & infinitæ illius potestatis insigne monumentum, quam Græcorum ei præsulum ignavia, & assentatio permittebat. Hoc ordinem definiit, & delineavit in posterum servandum inter Metropolitanos, Archiepiscopos, Episcoposque, nulla ratione ævi & temporis quo quisque ordinatus fuisset. Ita sedibus jam & Ecclesiis adglutinata fuere hæc honoris privilegia, non personis. Consule jus Orientale Leunclavii (2). Ibi alio quoque loco designatur ab Imperatore, & Patriarcha ordo Metropolitanis & Archiepiscopis posthac observandus, ut præsocentur omnes deinceps de loco & honore lites, sanctitati Ecclesiasticorum Magistratuum minime consentaneæ, qui certare potius debeant de immortalibus præmiis, & ad ea per humilitatem grassari. *Absurdum enim videbatur, eos sedis Primatum usurpare, & decoris causa, quod est potius dedecus & infamia, Pontificatus dignitatem posthac contumelia afficere, cum solam immortalem gloriam curare deberemus, quæ marcorem non admittit, sed semper efflorescit, & sui studiosos gloria incorrupta exornat & illustrat* (3). Eadem ratione, eodemque stimulo incitatus Alexius Patriarcha Constantinopolitanus edixit, ut eodem ordine incederent Episcopi, quo eorum Metropolitani, neu se his unquam implicarent frivolis de honore contentionibus; cum non honores, sed honestamenta hæc sint Episcopatus. *De sessione Episcoporum sancimus, ut Episcopi secundum ordinem suorum Metropolitanorum sedeant, idque in consessibus sacris, & in Synodis, & in conviviis; neque superiores Sedes & Primatus studium affectent, indignis sese modis, inferiorum Metropolium Episcopi: sed in suos Metropolitanos tanquam in Canones & sanctiones quasdam oculos dirigant, secundum quos in consessibus, & ubique sese conforment*.

VIII. Eodem quo ceteri Græci ambitionis, & adulationis æstu abrumpitur Balsamon (4), unde & existimat Carthaginensem illum Canonem, qui ex ordinationis tempore ordinem sedendi moderabatur, abrogatum fuisse Statuto Leonis Sapientis, qui Sedibus, & Ecclesiis suum quibusque locum adsignaverat, & cujus Constitutio asservabatur in Chartophylacio Ecclesiæ Constantinopolitanæ: Ævum autem & tempus ordinationis servari inter Presbyteros, Diaconos, cæterosque Clericos inferiores. *Jus autem Prioritatis in Clericorum ordinibus locum habet. Honoratur enim unusquisque, prout prior est tempore*. Illud inter Clericos honorificentius sedendi, & incedendi jus, vocatur a Balsamone non inscite primogenitura quædam, πρωτογένεια; quod ordinatio quædam sui generis nobilissima sit generatio, aut regeneratio, ex qua censeri debeant alii majores, alii minores natu.

At quod spectat ad Officia & dignitates Ecclesiæ, affirmat idem Balsamon, non alium esse ordinem, quam quem designat Episcopus in iis promovendis: a quo tamen abhorrere se non dissimulat, quod non raro minores natu majoribus anteponantur. καὶ ὅτι μεταγενέστεροι προτιμῶνται τὸ πρᾶγμα ἰσχυρῶς θαυμάζω. Quod Balsamonis animum stupore afficiebat, non aliud erat quam novitas illarum dignitatum, quæ quia novæ erant, novo jure & novo ordine regebantur; cum Ordines sacri, & si quæ aliæ dignitates propius absint a sacris Altaribus, suam prodant antiquitatem, antiquo ordine sedendi & procedendi servato. Antiquissima enim lex, & ab ipsis pene hausta naturæ legibus, ut primogenitis primæ in omnibus partes concedantur, adhuc in Ordinibus sacris observatur religiosissime. At posteriores hæ dignitates, ut natales suos, ita & honores,

(1) Act. 1. Synod 8. (2) Jur. Orient. To. 1. p. 89. 90. &c. 243. 244. &c. (3) Ib. p. 255.
(4) In Can. 89. Carthag.

res, ordinemque voluntati Episcoporum debebant. Est omnino, est quod nos pudeat in hac sæculorum fæce, verissimas & amplissimas dignitates, Ordines, inquam sacros minoris haberi, & pene eviluisse; exarsisse autem hominum cupiditatem ad aucupandas novellas dignitates, quæ plus splendoris, minus sanctitatis habent.

IX. Potest tamen & huic ordini posteriori, qui ad tempus ordinationis non intuetur, nonnihil auctoritatis & laudis ab ipsa antiquitate conciliari. Namque Patriarchales Ecclesiæ certum semper inter se ordinem honoris & sedis constantissime jam inde ab incunabulis Ecclesiæ servaverunt, nulla temporis, nulla ordinationis contemplatione, nec personarum, sed Sedium habita ratione. Metropolitani etiam suam supra Episcopos sedendi prærogativam servarunt semper illibatam: denique solæ Africanæ Ecclesiæ Metropoliticam potestatem non Sedi, sed ei illigaverant personæ Episcopi, qui prior ordinatus fuisset. Inter omnes unius Exarchatus Metropoles, & inter omnes unius Metropoleos Episcopales Sedes, una persæpe fuit, quæ aliis omnibus semper anteiret, ita ut prior ordinatio nihil huic juri posset derogare. Adde quod arduum non est in uno aliquo regno Episcopos internoscere, & exploratum habere, qui quos ordinatione antecedant. At Constantinopoli operosissimum id fuisset, quod eo magno numero confluebant Episcopi & Metropolitæ toto ex Imperio. Ita absolutius expeditiusque fuisse, sedendi, incedendi & subscribendi ordinem semel definisse inter Ecclesias & sedes.

X. Nec omitti hic debet singularis illa & inusitatissima conditio Ecclesiæ Remensis & Trevirensis, quam observavit Hincmarus. Quanquam Primatum honoris consequi debuisset Augusta Trevirorum, quod sedes fuerit quondam Imperii, quodque caput primæ Belgicæ esset, ut Remensis Civitas secundæ: Præscriptum tamen erat consuetudine quadam mira, nec illaudata, ut quasi germanitate quadam devincerentur & exæquarentur sibi mutuo hæ civitates, neutra alteri præesset aut imperitaret: sed qui prior duorum Metropolitanorum ordinatus fuisset, is communi præsideret Synodo amharum Provinciarum: viduata autem altera, Ecclesiæ alterius Pontifex superstes cum Coepiscopis suis nullo ei officio, non ope, non studio, non opera deesset. *Quoniam Ecclesiæ Remensis & Trevirensis Comprovinciales atque sorores, & ex antiquitate, & ex antiqua consuetudine habentur, ea conditione, ut prior fuerit Episcopus ordinatus, prior etiam habeatur in Synodo, & sibi mutuo consilio & auxilio foveantur* (1). Hic ergo concedebatur honor confessus personæ, non sedi: *Ut iisdem Episcopus non loci, sed dignitate ordinis Prior secundum sacras regulas haberetur* (2). Alibi fere inter Metropoles plus dependebatur honoris loco, & sedi, quam personæ.

CAPUT XLV. *P.* 4. *l.* 1. *c.* 15.

De erectione novarum Metropoleon, ultima ætate post annum Christi millesimum.

I. Potestas Pontificum Romanorum in erigendis novis Metropolibus, cum necessitas urget Ecclesiæ, cum consensu Principum, & Prælatorum, quorum interest.

II. Argumenta & exempla promuntur ex antiquis Angliæ Metropolibus.

III. Ex Metropolibus Italiæ.

IV. De Pragensi Metropoli.

V. De Metropoli Moraviæ.

VI. Metropoles Hungariæ.

VII. Metropoles Poloniæ.

VIII. Metropoles Livoniæ. Non semper Metropoleon novarum parentes auctoresque olim fuisse Romanos Præsules.

IX. Metropoles Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ decerptæ ex Metropoli Hamburgensi. Quando possit hæc divisio fieri invito priore Metropolitano.

X. Quæ nuper in Christianæ fidei castris militare cœperunt gentes, ea diutius aliquando nullos habuere Metropolitanos.

XI. Metropoles Scotiæ Regni.

XII.

---

(1) Flodoar. L. 3. c. 20. (2) Hincmar. Tom. 2. p. 258.

XII. De Metropoli Valliæ.

XIII. De Metropolibus Hiberniæ. Ad quod usque tempus Metropoles a Conciliis Provincialibus creatæ sunt.

XIV. De Metropolibus Hispaniæ, & Portugalliæ receptis ex potestate Maurorum.

XV. De Metropoli Ovetensi, aliarum Hispaniæ Ecclesiarum matre & altrice humanissima.

XVI. De Metropoli Tolosana.

XVII. Metropolis Parisiensis. Quanta Pontificum regia hujus civitatis animi moderatio.

XVIII. De tribus Belgii Metropolibus.

XIX. Metropolis Turonensis vindicta, victoriaque cumulatissima de Dolensi.

XX. De Metropoli Carthaginensi.

XXI. Politia Græcorum.

I. AD Metropolitanos deinde extremæ hujus ætatis post annum Christi millesimum veniendum nobis est, nec aptius ordiri possumus hunc sermonem, quam ex pulcherrimis his Bernardi verbis, ubi Papæ potestatem adsignat ad creandas novas Metropoles, ascito tamen consensu Principum, & eorum Ecclesiæ Prælatorum, quorum juri & ditioni detruncandum aliquid est, quod aliis accedat. Accipe ipsa viri sanctissimi verba, fulta, ut mea fert opinio, nixaque sui sæculi usu, cui auctoritas accedebat ab usu anteriori, & a consensu saltem tacito Ecclesiæ; ut minime necesse esset, eandem consuetudinem profiteri aut demonstrare, omnibus retro sæculis viguisse (1): *Plenitudo siquidem potestatis super universas orbis Ecclesias singulari prærogativa Apostolicæ sedi donata est; qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Potest si utile judicaverit, novos ordinare Episcopatus, ubi hactenus non fuerunt. Potest eos qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictaverit; ita ut de Episcopis creare Archiepiscopos liceat, & e converso, si necesse visum fuerit.* Regula ergo & modus hujus potestatis est justitia, utilitas, & necessitas Ecclesiæ. *Ratio, Utile, Necesse.* Nihil ergo reliquum facit Bernardus gratiæ, & arbitrariis & minime necessariis beneficiis. Certe plus æquo indulgebat ingenii sui libidini & inanitati Abbas ille tempore Concilii Viennensis, qui aiebat, posse Papam justis & rationabilibus de causis immediate dominari unius Imperii Episcopis, ablatis expunctisque Patriarchis, Primatibus, & Archiepiscopis. *Posset facere ex certa & rationabili causa, quod in regno, vel regione, ubi sunt Patriarchæ, Primates & Archiepiscopi, non esset Primas, nec Archiepiscopus, nec Patriarcha; ita quod omnes Episcopi sibi immediate subessent* (2). Quid hoc porro aliud est, quam secum pugnare ipsum & confligari, ubi affirmat quis, tam iniquam & exitialem ordinis ab Ecclesiæ exordio sanctissime instituti & religiosissime observati eversionem, justis & rationabilibus de causis fieri, & ab ea fieri posse auctoritate, quæ ad æqui ordinisque, & legum Ecclesiæ priscarum tuitionem divinitus constituta est. In hos scopulos agit se præcipitem, qui alios sequitur duces quam Ecclesiæ Patres, & Conciliorum Canones, quibus edocemur, non quæ sibi fingere portenta possit animus male feriatus; sed quæ sint fuerintve Ecclesiæ leges, quæ consuetudine convaluerint; aut quæ consuetudines longo sæculorum assensu usque in auctoritatem legum evaserint.

II. Hunc porro tractatum auspicabor, altiori ab origine revocando id, quod nobis supra exciderat de rescissa Metropoli, non aliter, quam conspirante summa Pontificis, Regisque auctoritate, ad communem Ecclesiæ utilitatem promovendam. Offa Rex Merciorum in Anglia in Lambertum Cantuariensem Archiepiscopum exacerbatus, circumvento Hadriano Papa civitatem Lichefieldiensem Archiepiscopali apice cumulari fecit, ut ne amplius regni sui Episcopi Metropolitano parere cogerentur, qui eidem regno Regique ipse non pareret. *Regnum Merciorum Archiepiscopatu insignire affectans* (3). Pontifex longe plurimos Archiepiscopatus Cantuariensis Suffraganeos huic novo subjecit Metropolitano, nequicquam reclamante Cantuariensi. Kenulphus Offæ successit, monitusque ab Episcopis Angliæ omnibus, quantum detrimenti præcessor ejus Offa

(1) Ep. 131. (2) Bibl. Cister. Tom. 4. p. 309. (3) Matth. Vuestmon. p. 276. 277. 292.

Offa Cantuariensi Ecclesiæ intulisset, non ægre assensus est ipse, facillimeque a Leone III. impetravit, ut quod surreptum Hadriano fuerat, revocaretur. Hæc novæ Metropolis revocatio facta est interpellatione Regis, & Episcoporum omnium, qui ejus institutioni assensi non erant. *Suis, & Anglorum omnium Pontificum Epistolis*. Guillelmus Malmesburiensis excusat gravissimas Hadriani Papæ occupationes: *Sicut occupatis animis multa illicita subtrahi, & subripi possunt* (1).

III. Ulterius progressus est Gregorius V. recisa Metropoli, quam prædecessor ejus erexerat; quod eam erexisset non modo Principe nullo sollicitante, sed etiam præter assensum Ravennatis Archiepiscopi, cujus Metropolis truncabatur, & Provincia, adeoque præter Canones & æqui leges: *Placentinam Ecclesiam injuste tibi a meo antecessore ablatam, & contra Canones sub nomine Archiepiscopatus locatam, tibi tuisque successoribus restutantes in perpetuum* (2).

Sed si creationes ipsas Metropoleon contemplemur, multo splendidius delineatas deprehendemus in eis has æquitatis regulas, de necessario Principum consensu, Præsulumque, quibus noxa aliqua imminet, denique de utilitate & necessitate Ecclesiæ. Joannes XIII. Beneventanæ Ecclesiæ Archiepiscopatus dignitatem contulit, ad preces Imperatoris, Episcoporum, Cleri Romani, in Concilio Romano, sollicitante in primis Principe Capuæ & Beneventi. *Hortatu clementissimi Imperatoris, cum consensu Præsulum, omniumque Clericorum S. R. E. qui inferius subscripserunt, interveniente Pandulpho Beneventanæ & Capuanæ urbium Principe, &c.* (3). Capuani Principis precibus donavit Joannes Papa Capuæ urbis promotionem in Metropoliticum honorem. *A Principe rogatus Archiepiscopatum in eadem civitate instituit* (4). Gelasius II. Pisis iter faciens, Metropolin ibi instituit. Honorius II. anno 1126. Pisanæ Metropoli restituit Episcopatus Insulæ Corsicæ, juxta antiquas concessiones Urbani II. Gelasii II. & Callisti II. addita potestate Crucis per totam eam Insulam circumferendæ. Acerbissime, & perdiu a Schismaticis exagitatus Innocentius II. addictissimas causæ suæ & auxiliatrices expertus fuerat civitates Pisanam, & Genuensem. Ut nonnihil ergo & ipse reponeret gratiæ, Corsicæ, & Sardiniæ Episcopatus Primæ addidit Metropoli; Genuam vero subducens Metropoli Mediolanensi, ipsammet Metropoliticis auxit honoribus (5). Hæ porro novarum Metropoleon creationes tanto facilius expediiusque fiebant, quod plerique omnes Italiæ Episcopatus jam olim & ab exordio uni suberant Romanæ Metropoli: a qua recisæ fuerant Metropoles pene omnes, hactenus in Italia & in circumjacentibus Insulis excitatæ. Hoc eodem jure Innocentius III. Sipontinam Metropolin vindicavit, ejusque ditioni asseruit Ecclesiam Montis Gargani, frustra ad idem Metropoliticum decus anhelantem (6).

IV. Quanquam autem liberior esset hujus potestatis per Italiam cursus in erigendis novis Metropolibus: perinde tamen opus erat summa quadam spirituali auctoritate in aliis Christiani orbis Provinciis, quæ idem, ubi ex re erat, præstaret. Gregorius IX. Moguntino Archiepiscopo firmavit priscum jus coronandi, consecrandique Reges Bohemiæ. Ab Innocentio III. expugnare non potuerat Ottocarus Rex Bohemiæ erectionem Pragensis civitatis in Metropolin, ne tantum damni Moguntinæ Metropoli inferretur (7). At cum postea Romanæ Ecclesiæ Pontifices vehementissime exacerbassent præposteris consiliis suis & Archiepiscopus & Clerus Moguntinus: impatientius autem ferrent in dies Reges Bohemorum regni sui Ecclesias, & Coronam ipsam suam ab extranea pendere Metropoli; tandem Clemens VI. Pallium Pragensi concessit Episcopo, eumque inter Metropolitanos posthac sedere jussit (8).

Juvabit ab Innocentio III. perdiscere, quæ

(1) Guill. Malmesb. p. 30. 31. 198. 199. (2) Conc. tom. 10. p. 752. (3) Anno 969. Conc. tom. 9. p. 1239. (4) Leo Ost. l. 2. c. 9. L. 4. c. 66. (5) Italia sacra Tom. 3. pag. 443. Tom. 4. p. 1180. Baron an. 1132 n. 2. (6) Rainal. ann. 1202. n. 12. (7) Rainald. ann. 1228. n. 39. 1024. n. 53. (8) Rainald. ann. 1344. n. 64. 65.

quæ illum absterruerint olim rationes ab erigenda Pragensi Metropoli. Hinc enim facile colligemus canonicas rationes gratiarum istiusmodi, vel annuendarum, vel abnuendarum. Rescripsit quippe Pontifex juris consultissimus, nihil sibi optatius fore, quam ut novo splendore aliquo regiam hanc urbem cumularet, sed ut ne quid præsestine adgrederetur, pensitandum maturius ante fuisse, an incumberet gravis necessitas, an invitaret utilitas evidens Ecclesiæ Pragensis, an huic illa assentiretur innovationi, an ea esset opulentia, quæ tantæ dignitatis accessioni par esset, an possent in Bohemiæ regno novi Episcopatus creari, quibus præmineret Metropolitanus, an denique Moguntina Ecclesia assentiretur tantæ ditionis suæ imminutioni. *Siquidem ostendenda nobis est prius, & urgens necessitas, & utilitas evidens, quæ fieri hoc expostcat, facultas & voluntas Ecclesiæ, in qua Sedes Metropolitica debet stabiliri, & utrum in Bohemia Diœceses possint statui competenter, statuendæ Metropoli supponendæ. Præterea convenienda & commonenda super hoc est Ecclesia Moguntina, &c.* (1).

V. Radiant hic sane Canonicæ regulæ in instituendis Metropolibus servandæ; quibus si quod aliquando vulnus inflictum est, non siluerunt Episcopi, & pro officio suo palam indoluerunt de accisa Ecclesiæ suæ jurisdictione, longe tamen vehementius de Canonicarum legum contemptu. Moravia olim paruerat Pataviensi Episcopo, Salisburgensis Metropolis Suffraganeo. In eam ex improviso intulit se Archiepiscopus cum Episcopis tribus novis, Roma se missos ajentibus, ut Sedes ibi singuli proprias nanciscerentur. Archiepiscopus Salisburgensis & Pataviensis Episcopus Epistolas dedere ad Joannem VIII. Pontificem hujus innovationis auctorem, ea qua decet primam Sedem reverentia, sed & ea quam debebant Ecclesiæ causæque suæ libertate, fidentius contestati, nunquam a sede Apostolica manasse Rescriptum, tum æquitati, tum sacris Canonibus magis infestum, ubi videlicet Archiepiscopatus, & Episcopatus novi in ea excitabantur regione, quæ suos jam haberet Episcopos, suum complecteretur Metropolitanum, horum ne petito quidem assensu: *Ordinaverunt in nostro Episcopatu unum Archiepiscopum si in alterius Episcopatu Archiepiscopus esse potest, & tres Episcopos ejus Suffraganeos, absque scientia Archiepiscopi & consensu Episcopi, in cujus fuerunt Diœcesi* (2). Simillimum veri est cessisse Pontificem tam æquis precibus, & retractasse quod subreptum fuerat, cum exinde nullum experta sit Moravia Metropolitanum.

VI. In Hungaria sanctissimus Rex Stephanus Strigonium Metropoli decoravit, eique Episcopales sedes decem subjecit. At recurrendum ante fuerat ad dignitatum Ecclesiasticarum primigenium fontem, interposita Romani Pontificis auctoritate ad novæ Metropoleos erectionem, *Misit ad Petri limina, ut Petri successor Strigoniensem Ecclesiam sua auctoritate Metropolin constitueret, reliquos Episcopatus sua benedictione muniret, ipsum Ducem Regio diademate cohonestaret* (3). Sebastianus qui primus Strigoniensis Archiepiscopus inauguratus fuerat, aliquandiu post oculis orbatus, successorem habuit Colocensem Episcopum, ita dispensante Papa. Quo rursus similiter dispensante, Sebastianus triennio post receptis oculis absterfoque cæcitatis morbo, pristinæ restitutus est Sedi, remigrante in suam quoque priorem Ecclesiam Episcopo Colocensi, una cum Pallio, quo exornatus fuerat. Facile auguramur ea occasione factum esse, ut & Colocensis Ecclesia in Metropolin assurgeret. Porro increbuerunt postea lites inter duos Metropolitas hos, super jure coronandorum Hungariæ Regum, quod frequentibus Rescriptis Romani Pontifices Archiepiscopis adscripsere (4).

VII. In Polonia sane Ottho III. Imperator, eo profectus, ut veneraretur Reliquias sanctissimi Martyris Adalberti, Episcopatum Archiepiscopatu auxit, designavitque Episcopatus, qui ei Metropoli subessent. *Fecit ibi Archiepiscopum*, ait Ditmarus. Conjectat Baronius (5) in co-

(1) Rainald. ann. 1204. n. 53. (2) Inter Ep. Hincmari Bibl Patr. Tom. 16. p. 610. (3) Surius die 20. Aug. c. 7. 16. (4) Rainald. ann. 1203. n. 19. Anno 1212. n. 7. Anno 1231. nu. 38. (5) Baron. an. 999. n. 12.

mitatu tunc Otthonis fuisse Pontificium Legatum, qui Archiepiscopatus erectionem ratam faceret; quanquam addubitet, an ratam illam esse jusserit Papa: cum septuaginta post annis Gregorius VII. testatum fecerit nullam tunc adhuc Metropolin in Polonia fuisse, in datis ad Boleslaum Ducem litteris. Propius tamen vero est, non negari a Gregorio, quin suus jam esset Polonis Archiepiscopus; sed significari, nullam adhuc certam ei Sedem esse designatam: *Non habentes certum Metropolitanæ Sedis locum* (1). Quæ superius de Hamburgensi Archiepiscopo dicta sunt, & quæ mox dicentur de Archiepiscopo Rigensi in Livonia, ea manifeste produnt, complures novarum Gentium Archiepiscopos diutius nulli sedi affixos obambulasse Apostolorum instar in omnes delegatæ sibi Provinciæ partes, quo illos cunque divini impetus Spiritus rapiebat. In illis ergo & Gnesnam Poloniæ Metropolin numerabilis, post etiam quam Ottho III. Metropolin illam instituerat. Ceterum quæ tum regnabat inter Pontifices & Germanos Imperatores concordia, ne umbram quidem dubitationis ullam in animis nostris residere patitur, quin confirmata fuerit a Papa Gnesnensis Metropolis, ut a Petro de Marca observatum est (2). Scripsit non semel Crantzius, Magdeburgensem Metropolin ab Otthone Magno excitatam fuisse. Non sine assensione factum id esse sedis Apostolicæ, iisdem argumentis efficitur. Sed quod ad Poloniam attinet, est quod addamus indubitatius aliquid. Refert enim Longinus, seu Dlugossus, qui Polonicam litteris mandavit Historiam, cum Canonicus esset Ecclesiæ Cracoviensis, Mieslaum Polonorum Principem, cum primum lustralibus Baptismi undis initiatus fuisset, statim duas condidisse Metropoles, Gnesnam & Cracoviam, necnon & Episcopatus septem, quod & a Pontificio postea Legato confirmatum est. Nomina edidit Longinus Archiepiscoporum Cracoviensium, qui alii aliis in eam Sedem suffecti sunt, usque ad annum 1046. Eo quippe anno Antonius Monachus & Abbas natione Gallus, a Casimiro Rege in eam sedem vocatus est, isque fuit ultimus Cracoviensium Archiepiscoporum, successorum ignavia socordiaque, aut ut adularentur Archiepiscopo Gnesnensi, inter cujus Suffraganeos maluere censeri. Si qua tamen Longino fides, vel ipsi Gnesnensi ad honorem & amplitudinem optatius esse debuisset, non Leopolitano tantum, sed & Cracoviensi Archiepiscopo, Primatis nomine præesse. *Quam excellentiam & dignitatem etsi Ecclesia Cracoviensis per negligentiam succedentium huic Aaron Pontificum retinere desiit, justum tamen est, & Reipublicæ Polonorum decorum & necessarium, ut etiam aliquando resumat. Gnesnensi siquidem non tenuis splendor, sed amplior honor accederet, si potius non ad unius Leopoliensis Ecclesiæ Archiepiscopalis, sed ad duarum, Cracoviensis videlicet & Leopoliensis, respectum Primas vocaretur*. Anno 1060. in Aaronis locum successit Lambertus, & incuria jurium Archiepiscopalium, Ecclesiam suam in meram Cathedralem decrescere passus est. Jam quoad erectionem harum Metropoleon & Episcopalium Sedium, ut ea ab auctoritate Pontificia Regiaque simul profecta sit, Longinus ita rem exequitur: *Mieslaus Princeps Polonorum post sacros suscepti Baptismatis latices, &c. Gnesnæ & Cracoviæ duas fundat Metropoles, &c. Pro quarum honore Metropolitico septem alias Ecclesias voluit esse subjectas, &c. Egidius Tusculanus Cardinalis Episcopus a Joanne XX. summo Pontifice missus, singulos Episcopatus Poloniæ & duas Metropoles confirmavit, & singulis Diœcesibus terminos posuit & distinxit*.

VIII. Anno Christi 1207. (3) Gnesnensis Archiepiscopus, quo certior fias de hujus Metropoleos antiquitate, patrocinio usus est Innocentii III. Papæ adversus oppugnationem Ducis Polonorum. Paulo recentior est Rigensis Metropolis, de qua id memorandum est, instabilem primo & quasi desultoriam eam fuisse, nulli certæ & determinatæ Sedi affixo Archiepiscopo. Concessum illi est ab Innocentio IV. ut quæ primum vacasset Episcopalis sedes, eam sibi vendicaret. Prima vacavit Riga. In ea

(1) L. 2. Ep. 73. (2) De Concor. L. 2. c. 9. n. 6. (3) Rainal. ann. 1207. n. 12.

ea sedit Archiepiscopus, cui & eam stabilem deinceps Sedem Rescripto suo firmavit Pontifex idem Alexander IV. quo & memorabile hoc consignavit (1). Ita qui prius dicebatur *Archiepiscopus Livoniæ, Estoniæ, & Prussiæ*, dici denique cœpit Archiepiscopus Rigensis.

Sed piaculare fuerit illa prætermisisse Rescripti hujus verba, quibus testatum facit Pontifex, Sedem Petri ab ipso Christo extructam fuisse, huic eidem immobili Petræ superstructam fuisse Ecclesiam: hinc denique ortum, hinc stabilitatem consecutas esse principes quasque Ecclesias, quæ longissimo sæculorum decursu exsplenduerunt, divinæ cujusdam originis afflatu omnes prorsus nobilitatæ, propterea quod insignia potestatis ab eo perceperunt, qui a Christo ipso, ea communicaturus ceteris, perceperat: sed nihilo tamen secius non dispensari, non regi tam varios sacrarum dignitatum gradus ab eo, nisi secundum castissimas justitiæ & Canonum regulas, expensis & compensatis eorum semper rationibus & juribus, quorum interest. *Primatuum Cathedras, & apicem cujuslibet Ecclesiasticæ dignitatis, privilegio sibi divinitus tradito, Ecclesia Romana constituit, quam solus ille fundavit, ac supra Petram fidei mox nascentis erexit, qui de B. Petro æternæ vitæ clavigero, terreni simul commisit, & cœlestis Imperii moderamen. Hinc est quod apud sanctam Sedem Apostolicam horum spectatur origo, eorum dispensantur insignia, de cujus plenitudine omnes accipiunt, ejusque speciali munere, quod ratio personæ, temporis, loci, vel causæ interdum postulat, assequuntur*. Perinde ac si diceret, successores Petri dispensatores esse, non dominos harum dignitatum: hac una circumfusos maxime gloria, ut universales sint Canonum non tantum conditores, sed executores, & perpetui Ecclesiæ Provisores, pro variis causarum, utilitatum, necessitatumque ejus momentis. Ita confirmavit Pontifex hanc Metropolim, quod creata suisset consensu omnium, ad quos inde vel utilitatis vel detrimenti aliquid redire poterat: *De consensu omnium quorum intererat*: denique animum Pontificis in id etiam inclinavit Suffraganeorum omnium votum: *Tuis, & Suffraganeorum precibus inclinati*.

Non erat nescius tantæ eruditionis Pontifex Metropoles non paucas præteritis sæculis constitutas fuisse, non in Oriente solum, sed & in Occidente inconsulta Apostolica Sede. Sed ut sua constaret veritas ejus orationi, abunde erat, ut solus primæ Sedis Principatus auctoritatem habeat in omnes Episcopos divinitus institutam, quod in confesso est apud omnes Catholicæ doctrinæ vindices. Inde enim illud perspicue emicat, potestates omnes, quæ supra ipsos consurgunt Episcopos, primævæ illius potestatis a Christo institutæ aut imitamenta esse, aut effluvia.

Nec dissimulabo Livoniæ Metropolis, & Episcopatuum exordia altius aliquanto repeti a Longino, cum ait anno Christi 1091. Meynardum *Episcopum Livoniæ* eam Provinciam primis Christianæ fidei rudimentis initiasse. Germanus frater Bertholdus in ejus locum successit, & Ecclesiæ hujus cunas sanguine consecravit suo, palmam Martyrum adeptus. Substitutus ei Albertus totam gentem ad Christi ovile adgregavit, perfecitque ut a Romano Præsule novi illi Episcopatus crearentur. *Residuum Livoniæ ad fidei puritatem reduxit. Rigensem Metropolin, & civitatum Gotthorum, &c. aliquos Episcopatus in Livonia Apostolica auctoritate fundat, & dotat* (2).

IX. Aliquanto vetustior erat Lundensis in Dania Metropolis, sicut & Upsalensis in Suecia. Confirmata est ab Innocentio III. Lundensis Primatia in Upsalensem Metropolin, statutumque ab eo Pontifice, ut ambo Metropolitani expetito & impetrato Pallio, Lundensis illud Upsalensi conferret, perfuncto prius eo quod solemne Archiepiscopis est, in Romanam Ecclesiam obedientiæ sacramento. Jamdiu erat, quod Suecia Archiepiscopum acceperat ex Polonia advectum, si Magno fidem adjiciamus, in historia Gotthorum: *Jam enim Suecia Archiepiscopum ex Polonia acceperat* (3). Sed

(1) Rainal. ann. 1255. n. 64. L. 19. c. 6. L. 16. c. 28. (2) Rainal. an. 1198. n. 76. (3) Joann. Magn. L. 18. c. 18.

Sed huic Archiepiscopo obtemperare detrectaverunt Gotthi Suecique, antiquæ Bremensis seu Hamburgensis Archiepiscopi dominationi tum quidem acquiescentes. Anno 1248. Pontificis Legatus congregato Lincopensi in Suecia Concilio (1), hanc seu contumaciam, seu constantiam expugnare non potuit, Romamque re infecta reversus est, commendato depositoque inter manus Primatis Lundensis Eschili Pallio, quo indueretur futurus Upsaliæ Archiepiscopus. Sed cum Suecorum nullus frangere animum, vel eo inflectere posset, ut cujusquam Dani jurisdictioni subjiceretur, diu caruit Suecia Metropoli, ut ait Magnus donec Alexander III. eam dignitatem contulit Upsalensi Ecclesiæ adjiciens, & Pallium, quod Sueci a Danis accipere recusaverunt, quod nec ab eis prima fidei tyrocinia accepissent. Magnus Archiepiscopus Upsalensis plus nimio indulsit suæ gentis gloriæ, cujus historiam texebat, cum silentio oppressit Decretum Innocentii III. quo Metropolis Upsalensis Lundensi Primati subjiciebatur. Eo tamen allusisse videri potuit, ubi ait, si quid juris aliquando habuerit Lundensis Primas in Upsalensem Metropolitanum, id expunctum oblitteratumque fuisse Nicolai Ravaldi Upsalensis Archiepiscopi protestatione in contrarium facta in Concilio Basileensi.

Dictum a nobis jam supra est, anno 1054. adlaborasse Regem Daniæ, ut propria suo regno Metropolis donaretur, ne jam necesse sibi esset morem gerere Hamburgensi, sive Bremensi; ac rem ex animi sententia non successisse, propterea quod suo quasi jure Hamburgensis Archiepiscopus Primatem se novæ hujus Metropolis fore venditabat. At aliquanto post cum se Hamburgensis implicuisset partibus Schismaticorum adversus Gregorium VII. & Urbanum II. Papam infrementium; Urbanus perfecit, quod auspicatus erat Gregorius, ut ab Hamburgensi Metropoli Daniam resecaret, Lundinique non Metropolitanum duntaxat, sed Primatem crearet, qui Sueciæ Norvegiæque jus diceret (2). Daniæ Rex gravibus simultatibus cum Hamburgensi susceptis, veritusque ne quo excommunicationis telo impeteretur ab eo, Romam profectus est, Ecclesiarum suarum libertati coram ipse patrocinaturus. Legatus Roma in Daniam ea de causa missus populosam & opulentam civitatem Lundinum ipse eligit, ut Sedem ibi Primatis, aut certe Metropolitani constitueret, addita jurisdictione in Nationes barbaras, quod non minimi esse videbatur momenti, ad temporalem etiam dominationem in eas propagandam (3). Hæc narrat, hæc & iisdem observationibus illustrat Saxo Grammaticus: *Non solum Lundiam Legatus Saxonica ditione eruit, sed etiam Sueciæ Norvegiæque Religionis titulo Magistram efficit. Nec parum Dania Romanæ benignitati debet, quæ non solum libertatis jus, sed etiam externarum rerum dominium assecuta est* (4). Scite observatum est a Crantzio (5), erectionem Metropoleon Lundensis, & Upsalensis; & eam quam affectarunt absolutissimam libertatem, exitio fuisse Primatiæ Hamburgensi, cui robur & decus sola conciliabat Apostolica Legatio. Denique Metropoliticis quoque honoribus abdicata est Hamburgensis civitas, iique Bremam translati sunt, ut mox dicemus.

Hoc exemplo addocemur posse novas quandoque erigi Metropoles, quantumvis dissentiente, sed perperam & ultra jus dissentiente antiquo Metropolita. Quæ veteres sunt Metropoles, fuerunt aliquando novæ, & ne novæ quidem unquam fuissent, quantavis urgeret Ecclesiæ necessitas, si in eandem se contumaciam veteres Metropolitani obdurassent. Ante filiæ fuerunt, quam matres: interest porro ad ipsarum matrum gloriam, ut & ipsarum gloriæ ad maternam tum fœcunditatem, tum dignitatem eluctentur. Denique specialis fuerat ratio scindendæ Hamburgensis Metropoleos invito Præsule, cum fœdissimo schismate Ecclesiam ipsam proscinderet.

Ludovicus Pius Imperator prima fundamenta jecerat Hamburgensis Metropolis, ut quæ Semptentrionalibus omnibus Barbaris adhuc

(1) Conc. t. 10. pag. 1821. (2) Baron. an. 1054. n. 45. (3) Baron. an. 1092. n. 23. (4) Saxo Grammat. l. 12. (5) Crantz. Metrop. l. 5. c. 31. l. 6. c. 13.

adhuc gentibus dominaretur. *Hæc est Hamburgensis Metropolis per Imperiale Decretum constitutio, de consilio Archiepiscoporum & Principum*, ut habet Crantzius (1). Ludovicus Rex Germaniæ filius Ludovici Pii, indolescens excidio Hamburgensis urbis, Ansgarium ejus Archiepiscopum Bremensi Episcopatu donavit. Ita extinctus quodammodo est Episcopatus Bremensis, quasi oppressus splendore tituli longe præclarioris: dici enim cœpit Archiepiscopus Bremensis, seu Hamburgensis. Cum vero Brema jam olim obnoxia esset Coloniensi Archiepiscopo, eadem parendi necessitate depressus aliquandiu fuit & Bremensis seu Hamburgensis Archiepiscopus, donec ab Imperatore Henrico IV. suam a Coloniensi immunitatem impetravit Albertus Hamburgensis. Postremo denique cum se subduxissent Septentrionalia Regna tum Primatiæ, tum Metropoli Hamburgensi, novæque illis creatæ essent Metropoles, hinc Apostolica Legatio adempta quoque illi est, & ipse denique Metropolis titulus Bremam translatus (2).

In Dania vero Ecclesia Lundensis, quæ Hamburgensis jugum vix tandem excusserat, præfueratque Ecclesiis Sueciæ & Norvegiæ, necessaria rerum vicissitudine compulsa & ipsa est utrinsque libertati assentiri, creatis novis Metropolibus, Upsalensi in Suecia, Nidrosiensi in Norvegia. Hæc postrema Metropolis, quam necdum attigeramus, tanta fecerat incrementa amplitudinis & potestatis, ut sub Pontifice Romano Gregorio X. (3) Nidrosiensis Archiepiscopus contenderit, juri & principatui Ecclesiæ suæ obnoxium esse ipsum Norvegiæ regnum; qua de re prolixius infra suo loco.

X. Quæ pene tumultuarie congesta hic a nobis sunt de Metropolibus regnorum Septentrionalium, firmari illustrarique possunt luculento testimonio Guillelmi Neubrigensis (4): qui ingenue fatetur antiquos Archiepiscopatus, ex quibus gloriam suæ genti aliquam venantur Historici Anglorum, mere commentitios esse: ante Augustinum Gregorii Magni discipulum, & ab eo delegatum, nullum unquam Archiepiscopum in Anglia conspectum fuisse: projectas ad Boream gentes omnes, Hiberniam, Norvegiam, Daniam, & Sueciam, quanquam aliquantis ante sæculis Evangelicæ prædicationis luce perfusæ fuissent, Episcoporum tamen curæ duntaxat & regimini creditas tandiu fuisse, nec multum fuisse temporis, ex quo Archiepiscopos adeptæ essent, cum Pallio Romano. *Primus Augustinus, accepto a Romano Pontifice Pallio, Archiepiscopus in Britannia factus est. Barbaræ vero nationes Europæ, etiam olim ad Christi fidem conversæ, contentæ Episcopis, de Pallii prerogativa non curabant. Denique Hibernienses, Norici, Dani, Gotthi, cum olim Christiani fuisse & Episcopos habuisse noscantur, nostris temporibus Archiepiscopos habuere cœperunt.*

XI. Nova ad hoc ipsum astruendum argumenta suppeditabunt nobis Episcopi Scotiæ cum suo Metropolitano. Cum Henricus II. Rex Angliæ (5), ad Concilium Northamptonense vocasset Regem, & Episcopos Scotiæ, Episcopos adegit ea sacramenti fide, qua sibi obligati erant, ut eandem Ecclesiæ Anglicanæ præstarent obedientiam, quam prædecessores eorum præstiterant tempore superiorum Regum. Fidenter illi responderunt, Scotiæ Episcopos nulli nunquam Angliæ Præsuli fuisse obnoxios. Rogerius Eboracensis Archiepiscopus (6) monumenta proferebat venditabatque certissima, quibus constaret eos in potestate & jure fuisse Eboracensi Ecclesiæ. Glascoviensis ex adverso reponebat Episcopus, Ecclesiam suam immediate semper Romanæ Ecclesiæ paruisse. *Glascuensis Ecclesia specialis filia est Romanæ Ecclesiæ, & ab omni subjectione Archiepiscoporum, sive Episcoporum exempta* (7). Cantuariensis Archiepiscopus idem sibi juris arrogabat in Ecclesias Scotiæ; ergo ne tunc eæ Eboracensi subjugarentur, Regi, persuasit, ut ejus rei judicium in aliud opportunius tempus rejiceret. Guillelmus Scotiæ Rex ut immunitatem regni & Ecclesiæ suæ communiret (8), Rescriptum a Clemente

(1) Crantz. Metrop. l. 1. c. 10. Ib. c. 36. L. 2. c. 21. (2) L. 5. c. 32. L. 6. c. 13. (3) Rainal. an. 1271 n. 19 (4) Neubrigensis proœm. (5) An. 1176. (6) Rogerius p. 550. (7) Rogerius an. 1188. p. 724. (8) An. 1192.

mente III. elicuit, quo Episcopatus omnes Scotiæ immediate subiiciebantur Romanæ Ecclesiæ. *Statuendum duximus, ut Scoticana Ecclesia Apostolicæ Sedi, cujus filia specialius existit, nullo mediante debeat subjacere*. Cœlestinus III. novo Rescripto eandem confirmavit libertatem, sollicitante eodem Rege, pernumeratisque novem tum Scotiæ Episcopatibus, quibus expeditius tunc forsan fuisset Metropolitanum dari, si tam facile hujus quam Papæ in Scotiam spiritali dominationi acquiescere potuissent Angliæ Metropolitani. Ita ergo temperari rem placuit, ut Metropolitani vices in Scotia perdiu Pontifex ipse Romanus fungeretur, interim vero defuescerent Angli Pontifices ab ambienda illa potestatis suæ dilatione, & pararentur aliquando tandem proprium Scotis Episcopis Metropolitanum dari.

Nec mirum, si tandiu Metropolitano caruit Scotia, cum advertat Cambdenus (1) perdiu ejus Episcopos nullas certas Sedes habuisse. *Scotorum Episcopi munia Episcopalia, quocunque fuerant loco sine discrimine obierunt, usque ad Malcolmi III. tempora, circa annum scilicet restauratæ salutis millesimum septuagesimum*. Eadem sors & conditio fuit omnium Ecclesiarum, dum inter cunabula sua reptarent. Ea natura & ratio est politiæ cujuscunque humanæ, seu sacræ, seu civilis. Magistratus tum & numero & ordine & potestate angescunt, cum ipsa angescit & perpolitur in dies magis magisque Respublica.

Ad Episcopos Scotiæ, unde digressa est oratio, reflectenda nunc est. Tametsi immediate subessent illi Pontificibus Romanis, illorum tamen ordinationem vendicabat sibi Sant-Andreanus Episcopus. Huic ergo res erat cum ipsa Ecclesia Romana, quæ electos Episcopos confirmabat, contendebatque integrum sibi esse, eorum ordinationem, quibus collibitum sibi esset, delegare. Hujus litis alicubi meminit Innocentius III. (2) ubi & ordinandi Episcopi munus delegat aliis Episcopis, quam Sant-Andreano, sed *fine utriusque partis præjudicio*. Joannes XXII. Episcopo Sant-Andreano confirmavit jus inaugurandorum Scotiæ Regum. Eugenius IV. ad Jacobum Scotiæ Regem scribens, Metropolitanum se Scotiæ gerebat (3). Eo tempore quo Reges Angliæ summum sibi jus & imperium in Scotiæ Reges Regnumque arrogarunt, Eboracenses Archiepiscopi Episcopos etiam Scotiæ subjecerunt jurisdictioni suæ (4). At vero cum Patricius Graam in Sant-Andreanum Episcopum electus fuisset, Romæque repræsentasset documenta authentica immunitatis Ecclesiarum Scotiæ, Paulus II. Romanus Pontifex secundum illum pronuntiavit: denique Sixtus IV. indulgens precibus Regis Scotiæ, & perpendens dispendia tædiaque Scotis subeunda, dum Romana adeatur Metropolis. Episcopos Sant-Andreanos sanxit deinceps fore Metropolitanos & Primates Scotiæ, id est Metropolitanos, non alii quam Papæ obnoxios Metropolitano (5). Contendunt Scoti hanc fuisse Sixti IV. non institutionem, sed restitutionem Metropoleos Sant-Andreanæ. Quod argumento est, prioribus sæculis, cum necdum hæc certamina efferbuissent de Metropoli inter Anglos, Scotos, & Romanos, id muneris urgenre necessitate obire solitum Sant-Andreanum (6). Idem denique Sixtus IV. Glascoviensem Episcopum Metropolitico auxit jure, ut subesset Sant-Andreano, vere jam Primati (7).

XII. Affirmat Rogerius (8) in Principatu Valliæ, ex quo beatus Sampson ejus Archiepiscopus migravit in Gallias, Dolensemque Episcopatum condidit & implevit: ejus in Anglia successores, sedem adeptos in Civitate sancti Davidis, quæ Menevia etiam dicitur, habitos semper fuisse Valliæ Metropolitanos, donec Henricus Angliæ Rex eam quoque Provinciam Imperio suo adjecit. Jam inde enim quo magis hæc nova Provincia cum regno coalesceret, & arctius compaginaretur, ejus Episcopos omnes edixit ille Cantuariensi Archiepiscopo subesse, ab eoque tanquam a Metropolitano suo ordinari. Sed tam contumeliosa Ca-

(1) Cambde. Brittania an. 683. (2) Regest. 15. Ep. 119. (3) Rainald ann. 1329. nu. 79. (4) Rain. an. 1436. n. 31. (5) Spondan. an. 1476. n. 7. (6) Idem an. 1472. n. 16. 17. (7) Conc. To. 13. p. 1435. (8) Rogerius An. 1199.

Canonum, libertatisque Ecclesiasticæ concul-catio non potuit non ad judicium referri sedis Apostolicæ. Itaque Eugenius Papa III. judices delegavit, vetuitque ne deinceps Cantuariensis sacramentum exigeret ab Episcopo sancti Davidis, quod hactenus ab eo expresserat, dum ordinaretur: neu de jure Metropolitico litem ei intenderet, aut molestiam crearet. Innovata ea causa est sub Innocentio III. a quo & dirempta fuisset, nisi intercessisset Archiepiscopi Cantuariensis, sive gratia, sive jus. Compressa ergo lite, non definita, Episcopus sancti Davidis inter Suffraganeos Cantuariensis Ecclesiæ locum deinceps habuit.

XIII. Multa hic necessario repetenda fuere, quæ jam delibata fuerant superius, ubi de Primatibus agebamus. Non pauca & hic perstricta, quæ ad Caput de Primatibus referenda sint. Conserta enim est Primatum, & Metropolitanorum ratio & historia. Necessum tamen fuit de utrinsque seorsim agi. Ex quo necessario factum est, ut nonnulla jam dicta dicerentur. Diximus in tractatu de Primatibus, S. Malachiam Armachanum in Hibernia Archiepiscopum & Primatem Romam se contulisse (1), ut Pallium impetraret sibi, alterique Metropolitano, quem prædecessor suus Celsus instituetat in eadem Insula, & cujus Metropoli auctoritas accersenda erat a primæ Sedis culmine. *Erat & altera Metropolitica sedes, quam de novo constituerat Celsus prædecessor, primæ tamen sedi, & illius Archiepiscopo subdita, tanquam Primati. Et huic quoque petebat nihilominus Pallium Malachias, confirmarique auctoritate sedis Apostolicæ prærogativam, quam beneficio Celsi adipisci meruerat.* Verba hæc sunt Bernardi in vita Malachiæ. Hic porro observari æquum est, quandiu antiquæ superfuerint consuetudinis, & politiæ Ecclesiasticæ vestigia, ut Metropolitanorum, & Provincialium Conciliorum auctoritas instituerent novas Metropoles, antiquis Metropolibus subjiceret, adeoque Primates crearet, nec in his interponeretur tum quidem Romanæ sedis potestas. Ea disciplinæ ratio viguit in Hibernia ad duodecimum usque Ecclesiæ sæculum, quod nimirum pene avulsa a reliquarum gentium consuetudine, & in extremos orbis Cristiani fines abacta, Capitis vim, & opem tardius experiretur, difficiliusque ad reliquarum Ecclesiarum consuetudines contemperare se posset. 2. Non obvius occurrit Romanus Pontifex semotis illis Ecclesiis, ut eas alliciat ad propiorem consuetudinum suarum imitationem, utque titulos & jura sacrarum dignitatum a Romana repetant Ecclesia. Quin ex adverso ipsæ se Ecclesiæ particulares, ipsi sese sanctissimi Præsules, instar Malachiæ, exstimulant instinctu nescio quo pietatis & religionis, vel rerum suarum necessitatibus exciti, ut hanc expetant arctiorem cum capite suo conjunctionem, & familiaritatem, ejusque rituum & morum æmulationem, non nescii hoc purioris disciplinæ exemplum a Christo Ecclesiis cæteris esse propositum. Quæ hoc Capite, quæ superioribus disputata sunt de Primatibus, & Metropolitanis, ea apertissime produnt, Reges ipsos, & Pontifices aliorum, & aliorum regnorum sponte sua adproperasse, & interpellasse Romanam Ecclesiam, ut earum Metropoles nova confirmatione muniret jam creatas, aut omnino crearet. 3. Confirmabat Romanus Pontifex Metropoles erectas citra ullam suæ sedis interpellationem; & ita se confirmari avebant, expetebantque singulæ Ecclesiæ, peræque hinc & inde aberat æmulatio, aut suspicio quævis obliquior: procul amandabantur contentiones de finibus potestatis: uni ultro citroque consulebatur Ecclesiæ ædificationi, & membrorum Christi in inconvulsam unitatem conspirationi. Itaque incunctanter Innocentius II. confirmavit Metropolin, quam Celsus erexerat. *Petiit Malachias confirmari novæ Metropolis institutionem, &c. Et confirmationis quidem privilegium mox accepit* (2). 4. Renuit Pontifex Pallia Archiepiscopalia concedere, nisi ante universali ab Hiberniæ Concilio postularentur. Cum vero Eugenius III. quatuor in Hiberniam Pallia per Legatum Paparons destinarit; hinc facile conjicitur Concilium universale Hiberniæ totidem Pallia, totidem Metropoles postulasse.

(1) An. 1137. (2) Baron. an. 1151.

lasse. Hinc rursus liquet, Romanos Pontifices non aliud plerumque, quam particularium Ecclesiarum votis obsecutos esse in istiusmodi novarum dignitatum institutionibus. Erectæ sunt quatuor Hiberniæ Metropoles a Legato Pontificio Paparons in Concilio universali in Monasterio Mellifontis adunato (1). 5. Vetustissimi Chronici auctor clamitat, factum id fuisse præter inveteratam consuetudinem, & præter jura antiquissima Ecclesiæ Cantuariensis, ad quam ventitabant Hiberni quondam Episcopi, consecrationis munus consecuturi. Verum ant ea erat vetusta Cantuariensis Ecclesiæ usurpatio, ei simillima, qua paulo ante diximus Eboracenses Archiepiscopos jus & principatum affectasse in Ecclesias Scotiæ; aut si primam Evangelicæ doctrinæ sementem acceperat Hibernia a præconibus iis, quos Cantuariensis Ecclesia eo ablegarat, iniquum erat, ut quæ Hibernicarum Ecclesiarum mater erat, dedecus, aut dispendium suum fore interpretaretur, si filiæ suæ adolescerent, si splenderent, si parerent & ipsæ alias Ecclesias, & beata hac fœcunditate, materno quoque ipsæ nomine gauderent, & Metropoles efficerentur. Denique antequam Pontifices, aut Pontificii Legati hujusmodi negotio immiscerentur, duo jam erant in Hibernia Metropolitani, ut docuit nos Bernardus: & eorum alter Primatis nomine cum floreret, excussum erat jus omne Cantuariensium Præsulum in eam insulam. 6. Tribus his exemplis Metropoleon Hiberniæ, Valliæ & Scotiæ abunde patefactum est, quam necessario interpellanda fuerit auctoritas primæ Sedis, aut ad primum creandas Metropoles, aut ad eas saltem postea confirmandas. Cantuarienses enim, & Eboracenses Episcopi, seu privatæ cupiditatis æstu, seu immodestiore pietatis zelo, seu Regum Angliæ impulsione, qui eas Provincias regno suo strictissime copulare cupientes, nullas non ad id artes, machinasque admovebant: Cantuarienses, inquam, & Eboracenses Metropolitani novellas illas Valliæ & Hiberniæ Metropoles in exortu ipso suo oppressissent, pervicissentque, ne ullæ unquam in Scotia exurgerent, & his omnibus Ecclesiis incredibilia quædam damna importassent, nisi eas Apostolicæ sedis tuitio obumbrasset.

XIV. Ex Hibernia tranandum nobis est in Hispaniam, ubi obvia statim prodit Tarraco, Metropoliticæ antiquæ potestati redintegrata ab Urbano II. statim, atque Berengarius Comes illam exemit Mauricæ dominationi. Donatus est ab Urbano Archiepiscopali hac sede Episcopus Ausonensis, qui Vicarius generalis & veluti Custos ejus Ecclesiæ designatus fuerat ejus urbis, tum sub jugo barbarico jacentis: *Nos Antecessorum nostrorum privilegia sequentes, qui Ausonensem Ecclesiam Tarraconensis quondam instituere Vicariam, tibi quia tuo potissimum studio hæc est restitutio instituta, ex Romanæ Ecclesiæ liberalitatis gratia, Pallium, totius scilicet sacerdotalis dignitatis plenitudinem, indulgemus* (2). Novo huic Archiepiscopo permissum etiam est, ejusque successoribus, ut Ecclesiam Ausonensem una retineret, donec ad pristinas vires opesque urbs & Ecclesia Tarraconensis convaluisset: *Ausonensem Ecclesiam tibi tuisque successoribus tandiu concedimus possidendam, donec auctore Deo ad pristini status plenitudinem vestro studio Tarraconensis Ecclesia reformetur*. Intercessit Narbonensis Archiepiscopus Metropolis Tarraconensis restitutioni, obtestatusque est per Epistolas ad Pontificem datas, quadringentos per annos Narbonenses Præsules Metropolitana munia in Tarraconensi Provincia obiisse, & in eam omnem humanitatem explicuisse & beneficentiam; quam iniquum jam esse hac repulsa remunerari. Demulcere Narbonensem Præsulem studuit Papa, donec Tarraconensis civitas pristinæ redderetur integritati, & amplitudini. At quoniam plures aliæ Hispaniarum Metropoles ruinis suis insepultæ quodammodo erant, curam earum agere jussit Paschalis II. Papa (3) Primatem Toletanum: ea cautione, ut quamprimum illæ sese ad priorem libertatem & gloriam recuperassent, pristina reciperent Metropoliticæ suæ dignitatis jura. *Ut quoad sine propriis*

(1) Concil. Gen. t. 10. p. 1130. Script. Histor. Norm. p. 985. 986. (2) Baron. an. 1091. n. 8. Urban. II. Epistol. 7. Conc. t. 10. pag. 428. 459. 460. (3) Pasch. II. Epist. 4.

priis extiterint Metropolitanis, tibi ut proprio debeant subjacere. Si vero Metropolis qualibet in statum fuerit pristinum restituta, suo quæque Diœcesis Metropolitano restituatur.

Hic interlucent vestigia quædam nova ejus & utilitatis Ecclesiasticæ, & necessitatis, quæ id effecit ut in manus recideret summi Pontificis tota illa circa novas Metropoles potestas, quam olim fere Concilia Provincialia administrabant. Antiquæ Hispaniarum Metropoles solo æquatæ, excisæque multis sæculis jacuerant, ut earum non extarent nisi incerta vestigia, confusi limites. Metropolitani alii eas Provincias occupaverant, longaque dominatione, fidissima tuitione, benefactis plurimis sibi devinxerant. Principes jam non ii erant, qui olim, & regnorum utilitates longe diversæ, quibus nemo nescit quantum cohæreant Ecclesiæ rationes. Ex his difficultatum anfractibus emergere vix licebat, nisi regente & prælucente Apostolicæ sedis auctoritate, cujus, ut communis omnium parentis, interest, commoda promovere tum Ecclesiasticorum, tum sæcularium Principum, atque ita illos sibi ipsi mutuo, & sibi ipsi colligare indissolubili maxime vinculo justitiæ & charitatis, quæ & Deus ipse est, & invicta proinde ac inexpugnabilis est. Eo collimabant Urbanus II. & Callistus II. eo ut pertingerent, tutissima iniere consilia.

Eodem consilio usus est Callistus II. in negotio Braccharensis Ecclesiæ, quam Henricus Comes nuper regno potitus Portugalliæ in Mauros expugnaverat. Cœperat Paschalis II. huic urbi pristinum splendorem reddere, quanquam jamdiu esset, quod titulorum & potestatis ejus memoria oblitterata erat. *Irruentibus Mauris & Metropolis dignitas imminuta, & Parochiarum termini imminuti* (1). Henrici Gomitis verbis fidem adjecit Callistus II. nec alia desideravit documenta, ut limites & Diœcesis, & Provinciæ Braccharensis definiret. *Sicut in descriptione prædicti domini continetur* (2). Portugallici regni illustrissimo conditori jure merito videbatur, suæ ipsius gloriæ & famæ accessurum, quidquid amplitudinis, & splendoris ei civitati comparasset, quæ regni sui caput & decus futura esset.

Idem ipse Callistus II. Compostellanam erexit Metropolin, Provinciam ei subjiciens, cui magna ex parte imperitabant adhuc Sarraceni (3). Confirmavit Innocentius III. Callisti decretum (4). Id donabant hi Pontifices pietati & precibus Hispanorum, qui ea maxime in Ecclesia Jacobum Apostolum reverebantur. Eo porro transtulerunt Metropolin Emeritensis civitatis quondam celeberrimæ, tunc excisæ. Edixit Inocentius III. ut quandocunque recuperaretur & revivisceret suis ex cineribus Emerita, Episcopo contenta esset Compostellani Archiepiscopi Suffraganeo. Verum id quoque precibus datum esse Regum & Episcoporum Hispaniæ, non absurde conjicitur. Refert Mariana ab Urbano II. Episcopalem sedem Iria translatam fuisse Compostellam, tum Compostellano Episcopo Pallium, concessum & a jure Braccharensis Metropolis immunitatem. Hi gradus præstruebantur superiori dignitati adipiscendæ. Addit Mariana (5), Regia consensione totum esse factum: *Accessit Regis consensus*. Interpellatus est ab Imperatore Hispaniarum, ita enim tunc Regem appellabant, Petrus Venerabilis Cluniacensis Abbas (6), ut Innocentio III. blandiretur, exprimeretque ab eo assensum in postulationem Episcopi Salmaticensis in Archiepiscopum S. Jacobi. Ita vocabatur tunc quandoque Archiepiscopus Compostellanus. Hujus Ecclesiæ & civitatis incremento suam quoque crescere amplitudinem interpretabantur tunc temporis Reges Hispaniæ. *Inter omnes Hispanicas Ecclesias caput extitit*, ait Petrus Cluniacensis Abbas. Non attingam gravissimas & diutinas lites inter Archiepiscopos Compostellanum & Braccharensem de Episcopalibus Ecclesiis Ulysipponensi, Conimbrica, Lamecensi, Visensi, Egitania, & Eborensi: Suffraganeæ quondam eæ fuerant Metropolitani Emeritensis. Tunc eas Innocentius

(1) Baron. an. 1123. n. 2. (2) Conc. to. p. 830. (3) Baron. an. 1123. n. 1. (4) Rain. an. 1190. Innoc. III. Regest. 2. Ep. 239. (5) L. 10. c. 5. 12. (6) Pet. Vener. l. 4. Ep. 9. Innoc. III. Regest. 2.

III. (1) Compostellano addixit. Iidem Archiepiscopi Toletani litem moverunt de Episcopatu Zamorensi, cujus origo hæc, quod eo recepisset Asturicensis Episcopus hospitem perquam illustrem Episcopum Valentinum, quandiu Valentia a Mauris obtrita & oppressa gemebat.

Alfonsus Arragoniæ Rex vindicata a Mauris Cesaraugusta, Petrum ejus urbis Episcopum Romam proficisci jussit, ut a Gelasio II. Papa ordinaretur (2). Ordinavit illum Pontifex, & Indulgentiarum diplomate munivit, quo venia peccatorum facilior fiebat eis, qui opis & pecuniæ aliquid impertiissent ad desolatarum Ecclesiarum restaurationem. Nonnisi multo post tempore a Joanne XXII. huic Ecclesiæ Metroplitica dignitas conciliata est, divisa Tarraconensi Metropoli ejusdem regni (3). Mariana Ulyssiponesis Metropoleos institutionem Bonifacio IX. adscribit (4). Denique cum Granatensis civitas non emerserit nisi omnium postrema e Sarracenica dominatione, post annum denique captivitatis circiter octingentesimum: perspicuum est non tam veteris Metropolis restaurationem, quam creationem novæ ab Alexandro VI. factam fuisse, cum suos ei Suffraganeos designavit.

XV. Aliquantis annis post excidium totius Hispaniæ a Mauris Africanis Leo III. Ovetensem erexerat Metropolin. Videri tamen potest Joannes VIII. in Epistolis ad Alfonsum Regem datis, Ovetensi Metropolitano omnes Hispaniæ Episcopos & Abbates subjecisse, postquam ipsum eorum hortatu Metropolitanum creasset. Ita enim Rodericus (5): *Ecclesiæ Ovetensi, quam vestro consensu & assidua petitione Metroplitanam constituimus, omnes vos subditos esse mandamus*. Quinque Metropoles antiquæ Hispaniarum ruinis suis intumulatæ quodammodo erant, cum Ovetum sola jam Metropolis surrexit; ideo & ejus Metropolis creatio facta est instante Rege, petente Nationali Concilio: *Rex cum uxore & filiis, Episcopis, & Comitibus, & Magnatibus, auctoritate domini Papæ Joannis, Ovetum ad celebrandum Concilium convenerunt, in quo cum universali convenientia civitas Ovetensis dignitate Metropolitica insignitur, & Hermelgidus in Archiepiscopum sublimatur, quia Hispania captivis quinque sedibus Metropoliticis silebat officio Metropolitico destituta*. Idem confirmat Mariana (6), additque cum Roderico, quod jam supra adnotatum a nobis est, Ovetum Civitatem Episcoporum dictam esse, quod Episcopi omnes tota Hispania a Mauris ejecti, eo confugissent, quasi in sinum sui jam Metropolitani.

Ergo jam inde saltem a temporibus Joannis VIII. hoc est medio sæculo IX. interposita est in Hispania Apostolicæ sedis auctoritas ad novæ Metropoleos erectionem. Reges, Episcopi, Optimates in id conspirabant. Vix ulla potest major fingi necessitas, quam quæ tunc oppresserat Rempublicam, Ecclesiamque Hispanicam, ab annis amplius centum miserando naufragio absorptam. Excitabatur Ovetensis Metropolis velut ex aliarum omnium ruderibus, Metropolis Hispaniæ universalis futura. Amantissima hæc mater omnium Hispaniæ Ecclesiarum, commendata sibi earum jura, ut custos interim, non ut domina obtinuit, reddiditque incunctanter, cum primum illæ animos, viresque recepere. Nec tam diutinæ aut dominationis, aut beneficentiæ in eas suæ vestigia ulla reliqua esse voluit, ne earum infortunio crevisse ipsa videretur.

XVI. Metropoleon Galliæ complurimarum certa erat & explorata antiquitas. Non est ergo quod iis diutius immoremus. Tolosanum Episcopatum in Metropolin erexit Joannes XXII. Docet nos ipsissima hujus institutionis Bulla, idem in votis habuisse Clementem V.; Fulconem Tolosanum quondam Episcopum, sanctitatis fama clarissimum, nil intentatum reliquisse, ut ab Innocentio III. impetraret Episcopatus sui in plures Episcopales sedes divisionem, quod ea tunc esset ejus in complures regiones jurisdictio, ut tam late se porriggere non posset unius Episcopi cura & vigilantia: Innocentium III. consultius duxisse tum quidem nihil imminuere de amplitudine illius

(1) Ep. 105. 133. & seqq. (2) Baron. an. 1118. n. 18. (3) Rain. an. 316. n. 38. (4) Mariana. l. 18. c. c. 13. Rain. an. 1492. n. 6. (5) Roderic. l. 4. c. 9. 17. 18. (6) Marian. l. 7. c. 18.

lius Ecclesiæ, ne tandundem de opulentia decurtaretur: qua fere tota tunc opus in primis erat ad frangendam cohibendamque Albigensium hæreticorum insaniam; nunc porro tempestivum esse ei partitioni manus admevere, postquam tantæ opes cœperant non aliud fere quam luxum alere & inanem pompam Prælatorum. *Attendentes, quod licet Tolosanus Episcopatus divitiis abundaret immensis, vix tamen superat huc usque memoria, quod ex suorum opulentia copiosa redituum aliquod in Ecclesia vel Diœcesi Tolosana pervenisset divini cultus augmentum. Immo sic ex adipe prodierat, & prodibat iniquitas, ut multo jam tempore luxus, cura carnis in desideriis, evectionum pompa, numerositas clientelæ, immoderata distributio in parentes, sumptus enormes ac usus extraordinarii sibi vindicassent ibidem totum patrimonium Crucifixi. Et verendum erat, ne Præsul unus incrassatus & dilatatus, ex excessivis hujusmodi operibus & superbis, periculose recalcitrans, Deum factorem suum relinqueret, & perditioni exempla in suos subditos derivaret* (1). Ex quibus illud tandem concluditur a Pontifice, condncibile jam, adeoque necessarium fuisse, tantas opes in plures dispensari Episcopos, pluresque adsignari Pastores ei gregi, cui regendo unus Pastor par non erat.

XVII. Interpellavit Carolus V. Galliæ Rex Gregorium XI. ut nova Lutetiæ Parisiorum Metropolis crearetur (2): Dissensus sui causas sapientissimo Regi approbavit Pontifex. In iis non postrema erat Senonensis Metropolis antiquitas; quin & paupertas tum Senonenensis, tum Parisiensis Ecclesiæ. Concessit tamen Gregorius, ut Pallio indueretur Parisiensis Episcopus. Is qua erat animi modestia, hoc honoris insigni abstinere maluit. Hanc animi moderationem æmulati sunt, qui in ejus locum successere, usque ad annum 1622. cum urgente Ludovico XIII. Rege Parisiensis Metropolis excitata est (3). Erit quod stupeat posteritas, tum Regum, tum Antistitum regiæ hujus urbis toto orbe nobilissimæ, amplissimæ, opulentissimæque modestiam, qui tandiu nihil ambierint splendidius, cum vel ipsa Ecclesiæ antiquitas exemplis hoc genus vix ullis clareat, ut Regiarum urbium Episcopi honoribus tam mediocribus acquieverint (4).

XVIII. Non multum erat negotii in instituendis a Pontifice Romano Metropolibus novis, quando ii quorum dividebatur, & imminuebatur jurisdictio, ejusdem Regni finibus cingebantur, eidemque parebant Principi. At longe aliter res se habuit, cum Paulus IV. Papa precibus votisque obsecutus Philippi II. Hispaniarum Regis, Metropolitica dignitate ornavit Cameracensem Episcopatum, qui Remensi suberat Metropoli: & Ultrajectensem, qui Coloniensi: & Mechliniensi denique recens creata Metropoli, his tribus Archiepiscopis subjecit non solum antiquos Episcopatus, Atrebatensem & Tornacensem, Remensis ante Provinciæ Suffraganeos: sed tredecim præterea Episcopatus alios recens creatos, quod perfici nequaquam potuerat, nisi ex parte truncatis compluribus Germaniæ Episcopatibus. Tum sane complures Ecclesiæ & intercessere, & aures Pontificis opplevere querelis, quod ne consensu quidem suo requisito, potestatis suæ parte non modica minuerentur. Cardinalis Lotharingius, idemque Archiepiscopus Remensis, paucis post annis cum congregasset Provinciale Concilium Remis, vocatis etiam Episcopis Cameracensi, Atrebatensi, Tornacensi, & Sant-Audomarensi, ut antiquis Ecclesiæ Remensis Suffraganeis, misit per Procuratores suos Archiepiscopus Cameracensis diplomata Pauli IV. & Pii IV. ac creationem Cameracensis novæ Metropoleos, cui subjiciebantur ab his Pontificibus Episcopales hæ Ecclesiæ cæteræ, Metropoli Remensi subductæ (5). Contestatus est Promotor Remensis Concilii (6), his adminiculis infringi non posse antiquissimam Remensis Ecclesiæ jurisdictionem, Synodus moram interponendam censuit, dum maturius de re deliberaretur, & de re tota cer-

(1) Rain. an. 1317. n. 12. Extravag. Com. l. 3. Tit. 2. c. 5. 6. 7. (2) Spondan. An. 1377. n. 20.
(3) An. 1622. (4) Preuv. des Libertez de l'Egl. Gall. p. 1353. Synod. Par. p. 458. 470.
(5) Spondan. an. 1559. n. 4. (6) An. 1564.

certior fieret Rex Christianissimus. Lotharingus Cardinalis rescribens iisdem Episcopis, significavit, vetuisse Pontificem, ne quid executioni manderetur, nisi vocatis quorum res ageretur: *Preceptum esse, ne res conficeretur, nisi vocatis iis, ad quos quomodocunque pertinet* (1), at ne monitum quidem esse aut Regem Christianissimum, aut Archiepiscopum Remensem quorum jura hac innovatione tantopere minuebantur: violatos ergo esse Canones Nicænos, Ephesinos, Chalcedonenses; ideoque constitutum sibi certumque esse omnia juris remedia, Canonumque auctoritatem experiri, ut sarta integraque tueatur Metropoleos suæ jura: *Statuimus omni ratione juris remedia adhibere.*

Guisius vero Cardinalis Concilio Remensi convocato anno 1583. invitari curavit Episcopos Cameracensem, Tornacensem, Atrebatensem, Iprensem & Sant-Audomarensem. Illi quidem non affuere. Synodus ipsa excusandam censuit temporum importunitatem, bellique incendium quo Belgium flagrabat. *Attentis bellorum tumultibus, qui in suis Diœcesibus notorie urgent* (2). At pronuntiavere Patres Concilii, nisi in posterum Concilio præsto se sisterent hi Episcopi, ubi canonice vocati monitique fuissent, tum canonicam vindictam in eos exerendam: *Nisi ad futura Concilia debite vocati accesserint, contra eos per vias juris procedatur.* Exinde Remenses Archiepiscopi easdem sæpius protestationes iteraverunt. Diutius etiam sævierunt bella, ut præscribi omnino non potuerit. Denique postquam victricibus armis Ludovici XIV. Regis supra omnem retro sæculorum memoriam incomparabilis, invictissimique, Cameracensis Civitas Franciæ dominationi recuperata est, cui tot ante sæculis paruerat: altero post anno, nempe 1678. innovatæ sunt protestationes eædem ipsæ ab eo, qui nunc illi præest Ecclesiæ, Archiepiscopo, sollicitudinis pastoralis, doctrinæque, & integritatis gloria orbi notissimo. In istiusmodi causarum perplexitate, aliæ alias initæ sunt viæ & rationes, ut Metropolitanorum antiquorum dignitati, & juri fieret satis. 1. Nova nonnunquam Metropolis gradu dejecta est, & in Episcopatum redacta, antiquæ rursum Metropoli obnoxium. Ita Dolensis Archiepiscopus, hoc dignitatis culmine & Pallio per aliquot sæcula potitus, in ordinem redactus est, & Turonensi Metropoli redditus, quanquam assensus olim fuisset Metropolitanus Turonensis, ut Metropolitanus diceretur, & ipse, duobusque præesset Episcopis, si reliquam relaxare prædam in animum induxisset. 2. Confirmata quandoque fuit nova Metropolis, addictis ei etiam Suffraganeis, dum subesset & ipsi antiquo Metropolitano tanquam Primati. Cum tractaretur causa, & pacis tentarentur blandimenta aliqua inter Ecclesias Turonensem & Dolensem sub Innocentio III. Turonensis Metropolitanus potestatem fecit Dolensi, ut duobus præsideret Suffraganeis, & Metropolitani nomine frueretur, dum sibi tanquam Primati subesset, & a se consecrationem, Palliumque Roma missum accipere non abnueret: temperatas has Innocentius III. conditiones magnopere probabat. Rem disturbavit Dolensis dissensu suo, propterea quod non ii subjicerentur sibi Suffraganei, qui Dolensi civitati proximiores essent. Verum morositatis suæ hujus non multo post tempore illum pœnituit, ut mox dicemus. Jam supra narravimus, ut Daniæ Rex postularit propriam in suo sibi regno condonari Metropolin, cum Episcopatus sui omnes hactenus obnoxii fuissent Metropolitano Hamburgensi, qui Germanicorum Principum Collegio inscriptus erat; at assentiti respuit Hamburgensis, nisi Patriarcha vel Primas novæ hujus Metropoleos ipse designaretur: *Sola expectabatur sententia nostri Pontificis. Quam rem ille, si Patriarchatus sibi honor, & Ecclesiæ suæ concederetur, Romanis privilegiis fore ut consentiret, promisit.* Ea sunt Adami Historiæ verba. Huic porro Primatiæ ne assentiretur Pontifex, duo præstiterunt. Primum quod ne ipse quidem Daniæ Rex concoquere illud posset, ut omnes regni sui a Primate extraneo penderent Ecclesiæ. Secundum quod Hamburgensis ipse devovisset se

(1) Conc. nov. Gall. p. 21. 75. (2) Conc. nov. Gall. p. 254. 274.

se & obstinatissime adhaeresceret schismati Germanicorum Imperatorum adversus Romanam Ecclesiam bellantium. Diximus jam supra, Narbonensem civitatem a Regibus nostris receptam, expugnatis Hispaniensibus Sarracenis, qui pridem ea potiebantur, Primatiae Bituricensi subjugatam suisse cum sua Metropoli, ut Franciae dominationi indissolubilius devinceretur. Nuperrime, anno videlicet 1678. Albigensis civitas Metropolitico culmine illustrata est, cum convenisset partium assensu, ut Bituricensi subesset Primati, cujus e Metropoli nova haec Metropolis decernebatur. Nonnisi interpellatus a Rege Christianissimo Pontifex hanc instituit. Pontificium diploma anno 1680. publicatum est, in quo de Primatu prorsus siletur. Nempe dissensu suo infirmavit Pontifex id, de quo inter partes convenerat (1). 3. Fuere & aliae quandoque rationes remunerandi & resarciendi pinguium Coenobiorum adjectione, quod antiquis Metropolibus novarum institutione decisum fuerat. Exemplum recentissimum in Metropoli Senonensi, cum ab ea subducta est Parisiensis Ecclesia, & in novam excitata Metropolin. Non facile poterat Senonensi Ecclesiae, quae Primati jam parebat Lugdunensi, jus Primatus concedi in aliam Metropolin. Inauditum quippe hactenus fere est, ut Primas Metropolitanis praepositus, ab alio ipse pendeat, quam a verissimo Patriarcha. At ex adverso exploratissimum est Primatum honoribus juribusque usos esse Remenses olim Archiepiscopos, temporibus ineuntis Monarchiae Franciae sub sancto Remigio.

XIX. Revocanda nunc oratio est ad Turonensem Ecclesiam, cujus Metropoli tandin controversiam fecerunt Armoricae Provinciae Episcopi, quanquam Apostolicae sedis Rescripta identidem illi suffragarentur. Hildebertus Turonensis Archiepiscopus preces olim enixissimas exhibuerat, ne Romani posthac Pontifices Dolensi Episcopo Pallium destinarent, cum Urbanus II. pronuntiasset, Armoricam Provinciam omnem Metropoli Turonensi subjici debere, Palliumque missum suisse in gratiam personae, non Ecclesiae Dolensis (2). Hanc denique implicatissimam, & infinitam quodammodo litem explicuit & terminavit Innocentius III. perpensis diligentissime titulis, chartisque hinc & hinc omnibus; subjecitque Episcopatus Britanniae minoris, & ipsum quoque Dolensem Metropoli Turonensi, vetito etiam Dolensi, ne deinceps ad Pallii gloriam aspiraret, & in antecessum irritatis documentis omnibus, quae promi deinceps possent ad hanc litem exsuscitandam. Commemorat Pontifex in edito ea de re diplomate, ut olim Brittones Regis Francorum jugo excusso, suae sibi genti Regem crearint, affectarintque proprio quoque frui Metropolitano: electum ab eis ad id muneris suisse Dolensem Episcopum, eique novitati quaesitum colorem a beato Sampsone Archieeiscopo Eboracensi, qui Anglia olim exulare jussus, in eam civitatem concesserat, & Pontificalia munia cum Pallio ibidem obierat, dum superstes esset; Nicolaum I. Pontificem obstitisse duplicatae contumaciae in Regem & in Metropolitanum: Urbanum II. Lucium II. Anastasium, Eugenium & Alexandrum Pontifices infatigata constantia causam Turonensis Ecclesiae tuitos esse. Dolensis Episcopus impatientius ferens dejici ac dehonestari se Pontifice, Ecclesiam abdicare decrevit in manus Innocentii Papae, qui in aures ejus hoc unum intonuit, non posse ab eo sponsatam sibi Ecclesiam repudiari, non posse resignari Episcopatum, nisi licentiam ipse fecisset: se vero adeo non ejusmodi quidquam concessurum, ut exertissime juberet, quam propere pergeret ad Archiepiscopum Turonensem, ut ab eo Episcopus ordinaretur. *Tu sponsus es, & te sponsa tua exigit. Istud facere absque nostra licentia, quod nolumus, tu non potes. Tibi in virtute obedientiae praecipimus, &c.* (3).

Ab hac narratione non dissidet historia Matthaei Paris. (4), qui hac occasione Innocentium III. hoc elogio afficit: nam ad extollendam vere ingentem hujus Pontificis

(1) Synodic. Paris. Reg. 2. Ep. 82. 83. 84. (2) Spicileg. t. 13. p. 268. part. 2. (4) Paris. an. 1219. (3) Rain. an. 1199. n. 52. Innoc. III.

tificis peritiam, *Audacem Jurisperitum* illum vocat, quod implicatissimam explicuisset controversiam, cui expediendæ tot eius insudaverant prædecessores, conatu maiori quam fructu: *Ut qui in scientia erat magnus, audax simul Jurisperitus*.

A Rogerio vero (1) excerptum est quod supra attigimus, Procuratores Turonensis Archiepiscopi Romam missos, & in id assensos esse, ut Metropolitanus diceretur, duosque Suffraganeos in potestate sua haberet Dolensis, dum acquiesceret Turonensi, tanquam Primati subesse, ab eoque consecrari, & Pallio Roma misso vestiri: respuisse hoc temperamentum Dolensem, quod sedi suæ proximiores non adsignarentur Suffraganei: Pontificem omni studio adlaborasse, ut commoda transactione partes inter se convenirent: quod ubi non processit, judicium tulisse decretorium, de quo Dolensis tanto acerbius doleret, quanto jam inutilius.

Prætermitti hic autem non debet, quod cum Innocentius III. inter Pontifices numeret Lucium III. qui Turonensi Metropolitano favorem & tuitionem impenderant adversus Dolensem: hinc nos edoceri, cessisse ipsum tandem urgentissimis Epistolis Philippi Augusti Francorum Regis, quibus contestabatur regium diadema sibi excuti, quo cingebatur caput, si Brittaniæ minoris Episcopi Metropolitano Turonensi subderentur. *Regnum nostrum turpiter imminuere ac mutilare, coronam de capite nostro dejicere, frangere, & pedibus conculcare, &c. Si processerit factum istud, minus amodo vos æstimabimus Patrem quam vitricum; minus sentietis nos filium, quam privignum* (2). Missa facio reliqua ejusdem Regis verba eodem doloris sensu & aculeo incitata. Si loquitur autem Innocentius III. (3) de Lucio II. tum existimandum erit hunc ipsum cessisse tandem rationibus, & sollicitationibus regiis; a quibus tamen postea recesserit Lucius III., in causam Brittonum plus æquo propensior.

Hæ porro dissensiones, quæ inter Metropolitanos diversorum quandoque regnorum increbescunt, necessitatem ineluctabilem produnt confugiendi ad summum aliquem Judicem. In causa id fuit, quamobrem curæ fuerit Metropolitanis, ut seu Diœceseos, seu Metropoleos suæ jura omnia a summo Pontifice confirmarentur. Longe plura est legere exempla in nupera, amplissimaque Labbei Conciliorum editione (4).

XX. Remotissimæ in extremas orbis oras Ecclesiæ immunes non fuere hujus necessitatis, ut auctoritate sedis Apostolicæ Metropoles suæ vel directe restituerentur vel confirmarentur titubantes. Leo IX. (5) certior factus Epistolis Archiepiscopi Carthaginensis, non plures jam ei, quam quinque Suffraganeos superesse Episcopos in Africa tota, tametsi assuissent olim Carthaginensibus Conciliis Episcopi quinque supra ducentos: & ex his quinque Suffraganeis unum esse, qui Metropoliticum privilegium invadere gestiret: omni ope & potestate maxima connixus est, Carthaginensis Ecclesiæ ut has saltem reliquias intactas tueretur. Dictum est supra, ut Tyro ex infidelium potestate recepta eius Metropolitanus electus Romam petierit, Pallium ab Honorio II. flagitaturus, a quo, & antiquos recepit Ecclesiæ suæ Suffraganeos, jussus & ipse parere Hierosolymitano Patriarchæ: Antiocheno autem Patriarcha, qui illum sibi potius vendicabat, compulso stare ad judicia Romani Pontificis (6). Innocentius II. perfecit quæ cœpta fuerant ab Honorio II. Protulimus etiam alibi Constitutiones Alexandri IV. de Archiepiscopis & Episcopis Insulæ Cypri, seu Latinis, seu Græcis. Horum concordia & perquam necessaria erat, & difficillima: cum hi ab illis diffiderent moribus & ingenio, disciplina, & lingua: & iisdem tamen cingerentur urbium nonnunquam, & domorum muris (7). Nec insolæ Rhodi Metropolitani duo, Græcus, alter Latinus concordare potuere, & deinceps abstinnere dissidio, nisi cura & sollicitudine Pontificum primæ Sedis (8).

XXI. Inter Græcos eandem usurparunt Im-

(1) Roger. an. 792. (2) Inter Ep. Step. Tor. Ep. 125. 126. 127. (3) Vide ibid. Epist. 45. 49. 159. (4) Conc. t. 9. p. 778. 9. 972. Conc. t. 10. p. 818. 690 (5) Leo IX. Epist. . . . (6) Baron. an. 1127. n. 21. Conc. t. 10. p. 948. & seqq. (7) Conc. t. 11. part. 2. p. 2355. (8) Spondan. 13. An. 2072. n.

Imperatores erigendarum Metropoleon. Romanus Diogenes eo honore cumulavit Ecclesiam Nazianzenam, teste Curopalate: *Hic Imperator Episcopatum Nazianzi ad jura Metropolitana perduxit* (1). Occidentis Principes non aliud sibi sumpserunt, quam ut eorum consensio adhiberetur. Sed & in Oriente quandoque Imperatores Ecclesiæ, & Conciliorum auctoritatem interposuerunt. Accipe ejus rei exemplum. Georgius Phranzes Mauricium Imperatorem narrat gratificari aliquid cupientem civitati Monembasiensi sibi fidissimæ Episcopatu illam auxisse, & sanxisse, ut inter Metropoles trigesima quarta esset; Andronicum vero Imperatorem ad decimum eam gradum provexisse. Id vero factum esse Concilii quoque auctoritate: *Imperatoria majestate, suffragante Synodo* (2).

CAPUT XLVI. *P.4.l.1.c.16.*

De potestate, & officio Metropolitanorum in genere, & de mutua cum Episcopis Suffraganeis concordia, hac ultima ætate post annum Christi millesimum. Specialiter autem de eorum jurisdictione in subditos Suffraganeorum, ex jure Decretalium.

I. Argumenta & exempla potestatis Metropolitanorum in Suffraganeos.

II. Quantum honoris habuerint ipsi summi Pontifices Metropolitanis, & quantum eorum judicio concesserint.

III. Limites auctoritatis Metropoliticæ.

IV. Summa eorum potestas radiat in perlustranda Provincia, explendescit autem tota in Concilio Provinciali.

V. Quæ Episcoporum potestas in Metropolitanum ipsum in Concilio Provinciali.

VI. De immediata Metropolitanorum potestate in subditos Episcoporum.

VII. Hujus ipsius potestatis amplitudo, & circumscriptio.

VIII. Supplet Metropolitanus negligentiæ & molitiæ inferiorum Præsulum. Inveteratas Provinciæ suæ consuetudines malas emendat.

IX. Contumelias Episcopis aspersas abstergit, & ulciscitur. Invigilat adversus hæreses.

X. Exempla Apostolorum Pauli, & Joannis.

XI. Observationes aliæ quæpiam.

I. Gerbertus Remensis Archiepiscopus luculenter declarabat, quæ esset vis, quod pondus Metropolitarum potestatis in Suffraganeos, cum ad Ambianensem scribebat Episcopum, etsi totius Provinciæ onus gestaret, specialius tamen ea se cura oneratum esse, ut ejus invigilaret moribus & consiliis, immaturitatem nescio quam redolentibus, & levitatem ejusmodi, quæ Episcopalis Ordinis sanctimoniæ & gravitati minime consentiret. *Etsi enim totius Metropolis Remorum nobis cura injuncta est, sed vestri potissimum, qui & annorum teneritudine, & eorum levitate pondus Sacerdotale needum ferre didicistis* (3). Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus nihilo blandius agebat cum Episcopo, judiciis ejus obsequi detrectante; allegatis enim Canonibus Nicænis, Antiochenis, & Toletanis, significabat, Metropolitanum nihil moliri extra Diœceseos suæ terminos, cum Provinciam suam, quanta quanta est, spectat, habetque non aliter quam Diœcesin suam, quoties in Episcopos incurrit ab officio suo deviantes. *Nec sobrius quisquam putaverit hoc esse in aliena Parochia temere aliquid præsumere, cum per misericordiam Dei totam hanc, quam vocant Britanniam Insulam, unam nostræ Ecclesiæ constet esse Parochiam.* Quo de Ecclesiæ Cantuariensis exemplo nos supra copiosius.

II. Pontifices ipsi Romani reverentia non mediocri prosequebantur Metropolitanorum judicia. Testis Alexander III. qui cum commodare percuperet Ludovico Juniori Galliæ Regi, & bene de eo mereri, nunquam tamen adduci potuit, ut interdictum revocaret ab Archiepiscopo Remensi intortum. Id unum recepit, ut precibus adiret Archiepiscopum, quo sententiam vibratam suspenderet, donec causa decideretur in Curia

(1) Baron. an. 1072. n. 14. (2) L. 3. c. 24. (3) Conc. tom. 9. p. 740. n. 1319.

ria ejus Archiepiscopali, aut Episcopi Bellovacensis. En ejus verba Epistolæ ad Regem (1): *Illud honestius visum esse cognoscas, ut venerabili fratri Remensi Archiepiscopo deprecatorias litteras, sicut ex rescripto earum videre poteris, mitteremus, rogantes, ut interventu nostro, & tui honoris obtentu interdictum illud relaxet, donec causa illa in Curia ejus, vel Bellovacensis Episcopi finem debitum sortiatur, &c. Aliter enim minus honestum esset, ut sententiam a tanto viro canonice promulgatam, sine ejus conscientia facile solveremus.*

III. Sane cum in Conciliis eam gerant auctoritatem Episcopi, quam eis, & numerus eorum, & dignitas merito conciliat: in his etiam illi nonnunquam temperant, refrænatque exultantem extra Canonum cancellos Metropolitanorum potestatem (2). Prohibuit Concilium I. Lugdunense, ne Archiepiscopus Remensis Officiales Foraneos constitueret in Diœcesibus Suffraganeorum, quod nullum ibi judicium exercere possit, nec per seipsum, nec per Vicarios, nisi si qua ad eum per appellationem causa devolvatur. Hoc enim casu incipit habere jurisdictionem in Suffraganei sui Diœcesi: potestque proinde per Delegatos de causa appellationis cognoscere. At ante appellationem nihil prorsus arrogare sibi potest jurisdictionis, nec quenquam delegare, qui eam exerceat, nisi speciali quapiam consuetudine in Remensi Provincia contrarius usus, & diversum jus invaluisset. *Nisi aliud Ecclesia Remensis de consuetudine obtineat speciali.*

Eadem Synodus (3) prohibuit, ne Officiales Metropolitanorum interdicta, suspensiones, vel excommunicationes promulgarent adversus Episcopos Suffraganeos, quando esset in Provincia Archiepiscopus, aut ab ea non procul abesset.

IV. At quandiu Diœceses Suffraganeorum perlustrat Metropolitanus, toto visitationis curriculo permagna nimirum ab eo tunc in iis exercetur jurisdictio. Visitationum autem hujusmodi fructus potissimus is est, ut iis peractis Provinciale confestim celebretur Concilium, in quo deprehensis Provinciæ totius morbis, & corruptelis remedia comparentur. Exemplo erit Archiepiscopus Turonensis in Concilio Provinciali apud Salmurium anno 1253. *Nos sanctorum Cenonum, & Præcessorum nostrorum volentes servare statuta, & ea, quæ visitando Provinciam Turonensem correctione novimus indigere, corrigere cupientes, vocatis venerabilibus fratribus, Turonensis Provinciæ Episcopis, &c.* (4). Prolixius infra differemus tum de visitatione Provinciæ per Archiepiscopum, tum de Concilio Provinciali.

V. Congregati in Concilio Provinciali Episcopi possunt & ipsi vicissim Censorum Monitorumque partes agere in Archiepiscopos, si qua eorum moribus offendicula creentur fidelibus; possunt inquam inculcare, ut morum gravitate, & sanctimonia Patres se Episcoporum esse commonstrent; possunt denique ad immediatum Superiorem, vel Pontificem summum referre de gravioribus eorum commissis. Ita decrevit Concilium Basiliense (5). *De ipso Metropolitano diligenter inquiratur, cujus excessus & defectus ipsum Concilium eidem specialiter exprimat, ipsum admonendo & obsecrando, ut cum aliorum Pater vocetur & esse debeat, a talibus omnino desistat. Et nihilominus inquisitionem de ipso habitam, in scriptis redactam ad Romanum Pontificem, vel alium ejus superiorem, si quem habet, sine mora transmittat, ut ab eo punitionem & reformationem suscipiat condecentem.*

VI. Ea sunt verba Decreti, quibus fortassis excitatus Cardinalis Lotharingus, cum primum coaluit Concilium Remis Provinciale, illico semet ipse, vitamque, & administrationem Concilii censuræ, & judicio subjecit palam, Patresque Concilii enixius interpellavit, ut in ejus mores & regimen hactenus omne inquirerent. *Inquirerent de vita & moribus, quemadmodum se gesserit in administrando Archiepiscopatu.* Addidit quin etiam: *Se curaturum, ut afferrentur Codices rationum, tam Sigilli, quam Registri Curiæ Ecclesiasticæ, viderent an in iis esset male versatus &c. Se codices rationum suarum esse depositurum* (6). Denique Cardi-

(1) Conc. t. 10. p. 1329. (2) C. Rom. Eccl. In Sexto. De Offic. Ord. (3) Ibid. (4) Can. 1. (5) Sess. 15. (6) Acta Conc. Rem. an. 1564. Cong. 2.

dinalitia purpura fulgens Archiepiscopus Coepiscoporum, & subditorum sibi Præsulum examini, & judicio subesse se voluit, ne Synodalibus quidem Constitutionibus suis ab eorum censura, & potestate subductis: *Se correctionem minime velle detrectare, ipsosque Episcopos suarum actionum judices constituere se, sua Synodalia statuta exhibiturum, ut si opus esset, eis suam censuram adhiberent.* Flagrabat tunc adhuc Archiepiscopus igne eo, quo succensos expertus erat complures Episcopos Concilii Tridentini, cum postremæ eius Sessiones celebrarentur, & incredibili zelo effervescerent ad restituendam Ecclesiasticæ Disciplinæ primævam integritatem. Ut ut sit, necesse certe est, has Episcopalis sanctimoniæ leges ineffabili quadam pulchritudine, & lenocinio scatere, cum earum amore corripiantur tam vehementi Præsules illi etiam, qui terrenarum alioqui rerum maximis impedimentis constricti sunt.

VII. Verum ut ordine, & via, ut sigillatim etiam ea tractentur a nobis, quæ ad jus, usumque pertinent; dicemus hic primo de Potestate Metropolitanorum in subditos Episcoporum, deinde de ea, quam in ipsos suffraganeos Episcopos canonice exercere possunt. Anno 1132. Stephanus Parisiensis Episcopus magna virium contentione renisus est Archiepiscopo Senonensis Henrico, qui causam Diœcesani Parisiensis ad suum trahebat Tribunal. *Nunquam reverenda Patrum sanxit auctoritas, nusquam hoc servare consuevit antiquitas, ut aliarum Ecclesiarum causas alicui Metropolitano liceat terminare, vel sine consensu illius Episcopi, cui cura commissa est, judicia judicare* (1).

Ausus erat Archiepiscopus Remensis in laicos, & Clericos Suessionensis Episcopatus aliquos, quæ juri, & dignitati Episcopatus obstreperent: Suessionensis Episcopus opem, & tuitionem interpellavit cæterorum ejusdem Provinciæ Episcoporum: quin & Ivonis Carnotensis Episcopi eloquentiam, & calamum auxiliarem suæ causæ adjunxit, Coepiscopos omnes per Epistolas commonefaciens labefactari Episcopalem auctoritatem, si Archiepiscopus id sibi suo quasi jure sumeret, ut quod libuisset ipsi, eis inconsultis præciperet: si causas Clericorum suorum judicaret, pœnas denique & censuras in eos quascunque decerneret. *Si concessum fuerit, ut Metropolitanus in Ecclesiis Comprovincialibus absque consensu Episcoporum, qui eis præsunt, quidquid voluerit, valeat imperare, Clericos earundem judicare, vel ab officio suo suspendere, dignitati Episcopi indigna fiet violentia, & auctoritati sanctorum Patrum ruinosa injuria* (2). His addebat Ivo Epistolam Nicolai I. ad Archiepiscopum Bituricensem, de qua non semel jam: ubi docet Pontifex nec Primatibus, nec Patriarchis quidquam esse juris, quod non & Episcopis omnibus communicatum sit, nisi expresse eis id concedant vel Canones, vel consuetudo. *Primates enim, vel Patriarchas nil privilegii habere præ cæteris Episcopis, nisi quantum sacri Canones concedunt, & prisca consuetudo illis antiquitus contulit, diffinimus.* Eadem Nicolai verba intexuit Innocentius III. Epistolæ Decretali ad Tyrium Archiepiscopum datæ, qua declarat non posse, Patriarchas inserere se Clericorum, sive Tyriorum civium causis, sive quorumcumque alterius, quam suæ Diœcesis, nisi ad eos provocatum fuerit, aut ex speciali primæ Sedis privilegio: *Quandiu Clerici tui coram te voluerint stare juri, compelli non debent judicium Patriarchæ subire, nisi causa per appellationem ad ejus audientiam perferatur, aut ei aliquid super hoc a Sede Apostolica sit indultum* (3). Si quod esset hujusmodi privilegium, ab illo non dissonaret, quo muniuntur Legati a Latere, quibus indulget Papa, ut de causis omnibus judicent, etiam primo judicio, non expectata appellatione.

VIII. Monet alibi idem Pontifex, posse ab Archiepiscopo delegari alicui eorum, qui Suffraganeis suis subjiciuntur, judicium causæ per appellationem ad se revolutæ: at non posse ab eo vim ei adferri, ut delegationi acquiescat, quod nulla ejus in illum sit jurisdictio, nisi in casibus a jure expressis: *Ad suscipiendam delegationem compellere nequit invitum, cum in eum, exceptis quibusdam articulis, nullam habet potestatem* (4).

(1) Spicil. T. 3. pag. 155. (2) Ep. 133. (3) C. Duo simul Extr. De Offic. Jud. Ord. (4) C. Pastor. Ibid.

Jure tamen ipso concedebatur Metropolitanis facultas depromendæ immediatæ jurisdictionis in Suffraganeorum subditos, quando *notoria injuria* perturbabant jurisdictionem ordinariam, & legitimam eorum, sive in visitanda Provincia, sive in Episcopis ad Concilium Provinciæ convocandis. *Dummodo existat notoria injuria*. Communi huic juri singulare Innocentius IV. adjunxit Privilegium, quod & ipsum postea in jus commune receptum est: ut possint Archiepiscopi Canonicis pœnis ulcisci contumelias omnes ipsis, ipsorumque Officialibus, & Ministris irrogatas, quandiu legitimam exercent jurisdictionem, quamvis non eæ sint ejusmodi contumeliæ, quæ jurisdictionem illorum remorentur. *Metropolitanis in suis Provinciis, dum sic in illis jurisdictionem exercent, puniendi notorias, & manifestas offensas, tunc eisdem illatas, vel suis, etiamsi exinde impediri jurisdictionem hujusmodi non contingat, libera sit de nostra speciali concessione facultas* (1).

Ex alio ejusdem Innocentii IV. Decreto, non potest Archiepiscopus sententiam interdicti, suspensionis, vel excommunicationis, ab Officialibus Archidiaconorum Suffraganeis suis subditorum promulgatam relaxare, nisi specialis consuetudo quæpiam illi suffragetur. *Salva contratria super hoc consuetudine, si quam habet* (2). Excommunicationes vero ab Archiepiscopo, vel Officialibus ejus vibratæ, innrere non possunt nisi eos qui illorum subjacent jurisdictioni.

At vero si sententias excommunicationis vel Episcopi ipsi, vel eorum Officiales intorserint, potest Archiepiscopus eas relaxare, si partes ad eum appellent. *Si a litigantibus ad eos fuerit provocatum* (3). Nec querimoniæ partium sufficiunt, ut Judicem agat Archiepiscopus: *Cum sui non sint Judices*.

Discrepant porro duo hæc extrema Decreta, propterea quod potest appellari ab Episcopo, non autem ab Episcopi Archidiacono ad Archiepiscopum. Ab Archidiacono enim non provocatur, nisi ad Episcopum ipsum. Potest denique Archiepiscopus emendas, seu pecuniarias pœnas indicere in iis casibus, ubi potest excommunicare, & ubi ea viget consuetudo.

Rursus secernendæ sunt causæ, ubi de excommunicationibus agitur, a cæteris omnibus. Cum enim omnium maxime formidolosa sit hæc pœna, nec possit appellatione suspendi, potest judicem se ejus agere Archiepiscopus citra appellationem, querimonia sola eorum qui hoc fulmine afflati sunt: sed ea tunc adhibebitur cautio, ut ad Episcopum primo ipsum absolvendi remittantur, qui ejus se præfestinato judicio præjudicium passos conquerentur. Si renuat Episcopus, absolutionis beneficium impendet Archiepiscopus, ea lege, ut sacramento astringant se, Episcopo se satisfacturos, & in eadem excommunicationis retia iterum lapsuros, si sacramenti fidem fallant: nisi evidenter liqueret injustitia excommunicationis vibratæ. Ita definit Innocentius III. (4).

Objecta vero quæstione, an in causa appellationis posset Archiepiscopus relaxare aut lenire pœnam ab Episcopo designatam: opinabantur non pauci, non posse, propterea, quod eæ sunt dumtaxat partes Judicis appellationum, ut infirmet, vel confirmet sententiam primo latam: aut ut bene maleve appellatum esse pronuntiet; quo peracto extinguitur eius jurisdictio (5). Censebant Patres Concilii Tridentini, non posse veniæ, aut indulgentiæ quidquam expectari a Metropolitano in confirmanda priori sententia, vel leniendis pœnis: sed cum non constaret, an ne veniam posset ullam, & pœnarum lenimentum indulgere primæ sententiæ judex Episcopus consultius eis visum est nil pronuntiare.

IX. Supplet Metropolitanus negligentiæ Episcoporum Provinciæ: 1. Conferendo Beneficia, quæ vacare illi permiserunt ultra præstitutum a Lateranensi Concilio tempus (6). 2. Electiones celebrando, quæ ab illis neglectæ sunt. 3. Instituendo, aut confirmando eos, quos illi immerentes repulere. 4. Si vacante Episcopatu negligat Capitulum, cessetque ab administratione tempo-

(1) In Sexto C. Rom. Eccl. De pœnis. (2) In Sexto. C. Rom. Eccl. De sententia excomm. (3) C. Venerabilibus Ibid. (4) C. ad reprimend. Extra. De offic. Jud. ord. (5) Fagn. in 2. part. l. 1. Decret. p. 455. 456. (6) C. licet C. Finali De supplem. negl. Prælat.

porali, vel spirituali Diœceseos, Metropolitani est designare Visitatorem, aut Administratione temporali vel spirituali Diœceseos, Metropolitani est, designare Visitatorem, aut Administratorem (1). *Si forte Capitulum in spiritualibus, & temporalibus negligenter, aut perperam administret, tunc Archiepiscopus ob negligentiam, vel malitiam Capituli, eo vocato, causasque super hoc cognitione præmissa, Visitatorem seu Administratorem eidem Ecclesiæ licite poterit delegare:* Ita habet Bonifacii VIII. Constitutio. Existimavit A Costa concessam esse ab Innocentio III. potestatem Auxiensi Metropolitano reformandorum omnium Provinciæ suæ Regularium: *Monachi, Canonici, & alii Regulares tuæ Provinciæ:* propterea quod cessarent ab eo munere jamdiu Abbates, & contagio tam late serpenti, per omnemque effuso Provinciam, medicari facile non posset, nisi ab eo, cujus etiam latius pateret auctoritas. *Quia in tam gravibus manifestis excessibus major auctoritas, & potestas necessaria videtur Innocentio III.* Ita A Costa in C. *Quanto de Officio Ordinarii.*

Supplet etiam Metropolitanus malitiæ Prælatorum. Jurisdictio enim inferioris ad superiorem devolvitur justissime, & necessario, sive effectata sit malitia inferiorum Judicum, sive supina negligentia. Id diserte exprimitur in Decreto Bonifacii paulo ante relato. Idque rursus exprimitur ex Decreto Innocentii IV. (2) in Concilio Lugdunensi, ubi edicitur, ut si quis præpropere se ab Episcopo excommunicatum expostulet, provocetque ad Archiepiscopum, is ad Episcopum remittatur absolvendus: nec vincula ejus solvat Archiepiscopus, *nisi Episcopus requisitus malitiose deneget*. Decreverat quoque Alexand. III. posse a Metropolitano solvi, quos Episcopus excommunicasset, si satisfacere paratos rejiceret Episcopus, & nec solvere ipse acquiesceret, nec ab Archiepiscopo solvi pateretur, tergiversatoria appellatione facta ad Romanum Pontificem. Denique copiam facit Innocentius III. Metropolitano, ut solvat, si quando notorie injusta excommunicatione ligaverit Episcopus eos, qui ad Romanam Sedem provocabant (3).

Potest rursum Archiepiscopus immediata jurisdictione uti in subditos Suffraganeorum, cum extirpanda occurrit exitialis quædam consuetudo, quæ altius, latiusque per totam Provinciam radices egerit. Scripsit Innocentius III. ad Archiepiscopum Cantuariensem, ne sineret possessa a parentibus Beneficia in filios immediate transcribi in omni Provincia sua (4). Firmavit Alexander III. excommunicationem ab Archiepiscopo Cantuariensi prolatam adversus eos omnes Provinciæ suæ Clericos, qui in Beneficia semet ipsi intrusissent, sine Episcopi institutione, quod eo cum flagitio multi contaminarentur. *Cum ex officio tibi commisso, tam iniquam consuetudinem de Provincia tua velis, sicut debes, radicitus extirpare* (5). Denique cum Episcopi, & Archidiaconi Cantuariensis Provinciæ fœdissimæ avaritiæ sordibus inquinarentur jamdiu, & in Beneficiorum institutionibus simoniaca plerumque pollucrentur contage, mandavit Innocentius III. Archiepiscopo Cantuariensi, ut huic medicando morbo omne studium suum impenderet. *Pravam illam consuetudinem de tua Provincia studeas abolere* (6). Convenerat olim Augustinus Aurelium totius Africæ Metropolitanum, ut ejus potissimum opera, & auctoritate, utque Carthaginensis Ecclesiæ prælucente exemplo abolesceret prupudiosa consuetudo, qua religio, & cultus Martyrum infandis epulis, & commessationibus prætexebatur.

X. Si Canonici interdicto propriam subjiciant Ecclesiam, nullis justis, & manifestis causis, cum contemptu etiam aliquo auctoritatis Episcopalis, jubet Innocent. III. ut querelis Episcopi pulsatus Metropolitanus de causa hac judicium instituat, ut Apostolicæ Sedis Delegatus, & Canonicorum audaciam pœnis etiam infligendis comprimat. *Metropolitanus ad querelam Episcopi, tanquam super hoc delegatus a nobis. taliter eos per censuram Ecclesiasticam cognita*

(1) In Sexto Ibid. (2) C. Venerabilibus In Sexto. §. Sane De sent. excom. (3) C. Qua fronte. De Appellat. C. Sollicitudinem. De Appel. (4) C. Ad extirpandas De filiis presb. (5) C. ex frequentibus De Institutionibus. (6) C. In tantum. De Simonia.

gnita veritate castiget, quod metu pœnæ talia de cætero non præsumant (1). Ex quibus dilucidum est, ubicunque contumeliosius agerent in Episcopum Capitula, harum controversiarum judicem sedere debuisse Metropolitanum; ita enim magis decebat, ut ne suas Episcopus injurias ulcisci videretur.

Dum delegatione summi Pontificis vel consulendum est necessitatibus Provinciæ, vel causæ ejus aliquæ finiendæ, consentaneum est, ut ea Metropolitanus præ cæteris honestetur. Inde Bernardi illæ alicubi querelæ de Romano Pontifice (2), qui non ipsum maxime Archiepiscopum Trevirensem delegasset, ad componenda dissidia Ecclesiæ Virodunensis, & Metensis.

Si qua novella hæresis in Provincia irrepserit debet Metropolitanus quotannis, aut semel, & iterum anno quolibet eam visitando perlustrare, & gliscenti pestilentiæ qua ratione cunque potest, mederi (3). Causæ criminales inter Episcopos, & Clericos in Concilio Provinciali disceptandæ sunt, cui qui præsidebit Metropolitanus, judex jam erit Clericorum, qui ante erat Episcoporum. Perinde erit de laico Episcopi sui calumniatore, aut de Clerico, qui in re civili litem illi intentat (4). In his quippe causis omnibus, si standum erit canoncis legibus, debet Episcopus causas suas omnes ad Archiepiscopum referre, ut qui & totius Provinciæ generaliter, & Episcoporum specialiter judex, & defensor sit.

XI. Hæ potissimum causæ sunt, in quibus explicat se immediata Archiepiscoporum jurisdicto in subditos Episcoporum (5). Cæterum paucissimæ exceptiones istæ non derogant generali regulæ: Nihil posse Archiepiscopos in Episcopatibus Suffraganeorum, eis inconsultis, nisi ut eorum negligentiæ suppleant. Quamobrem non inscite Gratianus placitum hoc cofirmat exemplo Pauli Apostoli, qui incestuosum Corinthium damnavit, affecitque pœna, quod Corinthii ad tantum facinus cessarent, & obdormiscerent. Ex adverso antem Joannes Apostolus submonuit duntaxat Episcopum Ephesinum de excessibus quibusdam in ejus Ecclesia emendandis, quod nullius negligentiæ affinis ille esset. *Sic & Apostolus quia Corinthios vidit negligentes circa correctionem fornicatoris, sua auctoritate illum damnavit. Joannes vero, qui Episcopum Ephesinorum vidit paratum ad corrigenda vitia subditorum, sine ejus auctoritate illos corrigere noluit; sed illum tantum de eorum correctione admonuit.* Hæc carpsit Gratianus, vel ex Glossa, vel ex Beda (6).

Et quando Glossæ mentio incidit, duo hæc ex ea observasse non pœnitebit. 1. Non posse Metropolitanum de causa ipsa judicare, sed de appellatione tantum, si ante latam ab Episcopo sententiam appellatum sit: at si appellatum sit post latam sententiam, posse de causa ipsa cognoscere (7). 2. Quanquam Metropolitanus non possit, ubi jurisdicendi potestatem habet, cogere Suffraganei sui subditum, ut delegationi a se oblatæ consentiat, aut ut testimonium dicat: posse tamen illum suam exercere jurisdictionem, & sententiam a se latam executioni mandare, aut partibus indicendo, ut de aliquo conveniat: aut mandando Episcopis, ut subditos cogant, delegationi acquiescere, & dicere testimonium: denique imperando Suffraganeis, ut sententiam exequantur (8).

CAPUT XXXVII. *P.4. l.1 c.17.*

De jure, & potestate Metropolitani in Suffraganeos suos ex norma Decretalium, & Juris Canonici novi. Singularia quædam jura Archiepiscopi Cantuatiensis.

I. Metropolitanus eligebat, examinabat, confirmabat, & ordinabat Episcopos suæ Provinciæ, jure Decretalium.

II. Invisunt aliquando Episcopi Metropolitanum, & ejus Ecclesiam.

III. Concilium Turonense Concordato, & Tridentina Synodus posterius, hos fere mores omnes in usum revocavit.

IV.

(1) C. Irrefragabilis. De officio Judicis ordinat. (2) Ep. 178. (3) C. Excomunicamus. §. Adjicimus de hæresibus. (4) 6. q. 2. c. 2. 11. q. 1. c 46. (5) 19. q. ult. (6) 9. q. 3. c. 9. (7) In Sexto De foro comp. c. 2. (8) C. Pastor. De Offic. Ord.

IV. Declarationes S. Congregationis Concilii Tridentini, de potestate Metropolitani in Concilio Provinciali.

V. Jus, & potestas Metropolitani in visitanda Provincia.

VI. Singularia quadam jura Archiepiscopi Cantuariensis, & immediata potestas in omnibus Angliæ Episcopatibus.

VII. Alia jura Metropolitanorum ex Anselmo.

VIII. Quam valide Episcopi quandoque Metropolitanis restiterint.

IX. Quid possit Episcopus in alterius Episcopi Diœcesi.

I. COmperto jam quod multa possit Metrtropolitanus in subditos Suffraganeorum, tametsi ex universali Juris regula in Episcopos plus possit, quam in eorum subditos: superest jam dispiciendum, quæ ille jura in Suffraganeos ipsos suos exerceat.

Principes, & primaria Metropolitani potestas ea est, ut Episcopos suos ipse ordinet, nec nisi prævio accuratissimo examine ordinet. Alexander II. Epistola ad Gervasium Remensem Archiepiscopum scripta, imputat Metropolitanorum negligentiæ grassantem tunc in Ecclesia simoniam. Cum indubium sit, illi si graviter munere suo fungerentur, non commissuros Episcopos Episcopatuum nundinatores, ut multa pecunia emerent repulsam, & indignationem austeri examinatoris, & consecratoris incorrupti. *Quod totum Archiepiscopis computamus. Nemo enim simoniacus emptionem iniret, si se consecrandum fore desperaret. Sed quia Archiepiscopi sine discretione consecrant, multi indiscrete ad Episcopatus aspirant.*

Conserta, connexaque sunt hæc jura, Episcopos eligendi, examinandi, confirmandique. Qui enim examinant, & confirmant, si vere eligunt, si tanta partes suas impleant fide, & diligentia, quantum summa sanctissimaque toto orbe dignitas postulat. Unum depromo Lucii III. Papæ decretum, quo constabit jure novo Decretalium in hac parte nihil decerptum esse de priscorum Canonum rigore, nihil mitigatum. Ex hoc enim jure Decretalium sancitur, ut si vita functus sit Archiepiscopus, conveniant omnes Episcopi Provinciæ in Ecclesia Metropolitana, successoremque subrogent. Si vacare autem ceperit Episcopalis sedes, Archiepiscopus tres designet ex Episcopis Provinciæ, qui ordinent eum, qui electus fuerit, cum assensu cæterorum omnium Provinciæ Episcoporum: sed tum augustius, tum condecibilius est, ut præsit ipse electioni, dignissimumque, & eligat, & ordinet, toto cinctus Episcoporum suæ Provinciæ collegio. Luculenta hæc prorsus est antiquioris totius in hoc negotio disciplinæ imago. *Si Archiepiscopus obierit, & alter fuerit ordinandus omnes Episcopi ejusdem Provinciæ ad sedem Metropolitanam conveniant, ut ab omnibus ordinetur. Reliqui vero Comprovinciales Episcopi, si necesse fuerit, ceteris consentientibus, a tribus jussu Archiepiscopi poterunt ordinari: sed melius est, si ipse cum omnibus eum, qui dignus est, elegerit, & cuncti pariter Pontificem consecraverint* (1).

Vivunt ergo, vigentque etiam nunc antiqui Canones, sed non eadem viget Canonum cura, & diligentia. Non patitur hic Pontifex delegari aliquem a Metropolitano ad Suffraganei consecrationem, nisi urgeat necessitas. *Si necesse fuerit.* Dubius hæsit aliquadiu Archiepiscopus Turonensis, an usurpare hanc delegandi licentiam posset, quando ex gravi morbo decumbebat, aut justa quavis aliqua causa distinebatur. Consuluit ea de re Innocentium III. & elicuit ab eo Epistolam Decretalem, quæ id ei quidem permitteret, ac novo Prælato injungeret, ut a Delegato consecrationis munus perciperet (2).

II. Insigne illud etiam specimen erat, Episcoporum observantiæ in Metropolitanum, quod ipsum honoris causa invisere, Metropolitanam Ecclesiam ejus adire, & venerari, percontari denique ipsum & audire juberentur in gravioribus quibusque difficultatibus, quæ incidebant. Exarsit Innocentius III. (3) vehementissime in Episcopum Pictaviensem, qui ex quo ordinatus fuerat, ne semel quidem Ecclesiam Metropolitanam Burdigalensem visitasset: *Qui ex quo*

(1) C. Si Archiepisc. De temp. Ord. (2) C. Quod sedem De Offic. Ordin. (3) Regest. 13. Epist. 92.

quo promotus fuit in Episcopum, nunquam Metropolitanam Ecclesiam postmodum visitavit, licet pluries vocatus fuerit ad eandem. Circa annum Christi centesimum supra millesimum Lambertus Atrebatensis Episcopus Epistolas dedit ad Archiepiscopum, & Capitulum Ecclesiæ Remensis, reverentiæ & pietatis eximiæ testificatrices, quibus excusabat inexpugnabiles quosdam obices, qui remorati hactenus eum fuerant, ne solemni visitationis officio in Remensem Ecclesiam defungeretur (1).

III. Qui desuetudine exolevisse has canonicas leges sibi fingit, is vehementer allucinatur. Eas enim innovavit nuperrime anno scilicet 1583. Concilium Turonense, id primum sanciens, quod caput est, a quo religata pendent alia, ut a Metropolitanis sui ordinarentur Episcopi, & ab ejusdem Provinciæ Episcopis. *Cum suo Metropolitano, & Coepiscopis Suffraganeis, de his quæ sunt sui Pastoralis officii sæpius conferre; eaque de causa Metropolitanus, & sui Suffraganei mutuam inter se gratiam, & familiaritatem inire, seque mutuo agnoscere debeant. Archiepiscopus consecrari minime possit ab alio, quam suo Primate, vel antiquiore suo Suffraganeo, duobus aliis suis Suffraganeis præsentibus, per ipsum Metropolitanum accersendis: Episcopi vero ab alio quam suo Metropolitano, assistentibus etiam duobus Suffraganeis, quos ipse Metropolitanus eligere malueris, in propria Ecclesia, si commode fieri possit, vel alia Cathedrali Provinciæ, per ipsum Metropolitanum designanda, non alibi, nec clam, aut occulte consecrari non valeant* (2). Compendiaria videri hæc posset summa antiquæ totius in his disciplinæ, si additum esset, multo conducibilius fore, ut omnes interessent Episcopi Provinciæ. Habita porro est hæc Turonensis Synodus post Concordatorum, post Concilii etiam Tridentini tempora. Ex quo facile intelligis, etiam postquam Regiis Nominationibus ad Episcopales infulas ventum est, etiam post promulgata Concilii Tridentini Decreta, suum veteri Disciplina constare posse vigorem, si sibi, si Ecclesiæ utilitatibus non desint Episcopi.

IV. Inter officia Archiepiscopi varia, & insignia potestatis ejus, postremum non habet locum Conciliorum Provincialium convocatio. Quæstiones super hac re non paucæ, & perutiles Congregationi Concilii Tridentini subinde propositæ sunt, quarum hic juvabit Declarationes inseruisse, ut a Prospero Fagnano auctore, & teste locupletissimo, litteris commendatæ sunt (3). Cum coaluit semel Provinciale Concilium, non potest Metropolitani solius voluntate dirimi, & solvi, nisi ex consilio, & consensu cæterorum Episcoporum. Nec inconsultis Episcopis potest silentium Metropolitanus indicere, Episcopos admittere, vel excludere, scripta aliqua legenda dare. Potest causas civiles dirimere Suffraganeorum, immo, & subditorum, in casibus a jure expressis. Censuras intorquere non potest in Episcopos, si qui sint eorum, qui jurisdictionem ejus usurpent; causæ quippe hujusmodi extra Concilium excutiendæ sunt. Nec sufficit, ut juxta Decreta Concilii Tridentini, Concilio Provinciali approbata sit necessitas visitandi per Archiepiscopum alicujus Episcopatus in Provincia. Etenim præterea necesse est audiri Episcopum ipsum in Concilio, & ipso præsente ventilari causas Archiepiscopalis visitationis, approbarique justas. Cum finienda, statuendaque sint omnia in Concilio, ex sententia Metropolitani, & consensione Comprovincialium: si aliud Metropolitanus, aliud Episcopi sentirent, respondit Pontifex ipse, ad quem de hoc nodo retulerant Cardinales Congregationis, præponderaturam Episcoporum consensionem, quod decisivo suffragio omnes gaudeant, & omnes judicum fungantur officio, denique suffragiorum majori numero omnia diffinienda esse. Canonistæ complures senserat, sciscitandam eo casu fore Papæ sententiam, & voluntatem.

V. De visitatione Metropolitani jam verba faciemus, quæ quidem non in Episcopos tantum, sed in eorum maxime subditos exporrigitur. Oravit olim Ivo Carnotensis Episcopus Diambertum Archiepisco-re-

(1) Spicil. t. 5. pag. 548. (2) Conc. Turon. ann. 1583. Tit. De Episc. (3) Fagnan. in l. 5. Decret. par. 2. pag. 235. Et in l. 1. par. 2. pag. 538.

pum Senonensem, suam ut Diœcesin perlustraret, Clerumque suum ad meliorem revocaret frugem. Ratam habuit Innocentius III. (1) excommunicationem a Senonensi Episcopo publicatam in eos, qui canonicis procurationibus ipsum frustabantur, cum Diœcesin Parisiensem visitaret.

Statuit & Innocentius IV. (2) postquam Metropolitanus Diœcesin suam visitaverit, posse ab eo Provinciam, vel totam, vel ex parte similiter perlustrari, visitari inquam posse urbes, & vicos, Episcopos, & Diœcesanos, Capitula, & Monasteria, Clerum, & Populum, nec defraudari eum posse procurationibus, ubicunque juris, & moris est eas solvi. Si qua Provinciæ pars graviori morbo laborat, & ope indiget peculiari, perlustrare iterum eam poterit, antequam totam obambulaverit Provinciam, dummodo id expetat Episcopus Diœcesanus, aut major pars Comprovincialium consentiat, aut illis præter æquum dissentientibus de licentia sedis Apostolicæ. Poterit & iterare Archiepiscopus visitationem Provinciæ suæ totius, ubi ex re judicaverit requisito, nec expectato assensu Suffraganeorum (3). Adversus crimina, quæ non sunt notoria solis hortationibus, & increpationibus agere potest. Præcipere potest Episcopis, ut juridice inquirant in ea crimina, de quibus jam rumores in vulgus disseminati sunt. Quod ad notoria autem crimina attinet, tota Canonum auctoritate armatus est Metropolitanus ad ea judicanda, & vindicanda, cum perspicuum sit, Episcopi negligentia, & supinitate, ea inulta hactenus suisse.

Declaratum est præterea a Bonifacio VIII. ex vi Constitutionis Innocentii IV. posse, Metropolitanum visitandam adgredi Provinciam, etsi nulla negligentiæ suspicione aspergerentur Episcopi: posse ab eo eandem iterari visitationem: procurationes recipi, irritatis in contrarium consuetudinibus; posse denique Confessiones audiri, remitti crimina, pœnitentias imponi (4).

VI. Non intempestive hic proferentur singulares aliquæ Cantuariensis Archiepisc. prærogativæ in Diœcesibus Suffraganeorum. Cum enim multas haberet ille villas, vicosque, sui vel dominii, vel Patronatus Ecclesiastici, omnem in his spiritalem jurisdictionem sibi vindicabat in Clerum hujusmodi Ecclesiarum. Lanfrancus Archiepisc. Cantuariensis Cicestrensem Episcopum acerbissime objurgavit, quod a suis Archidiaconis passus esset exactiones aliquas fieri pecuniarias in Clericos horum vicorum: *Clerici nostrarum villarum, qui in vestra Diœcesi existunt, questi sunt nobis, &c.* Eamque pecuniam restitui jussit: *Mandamus vobis, ut male accepta sine delatione reddi jubeatis* (5): significavit autem, non amplius passurum se, ut Parochi suarum hujusmodi Ecclesiarum ejus interessent Synodo, aut judicio subessent; sed ipsum se judicem adfuturum, & eorum causas diremptūrum, cum ad hos vicos ipsemet se conferret: *Nos Presbyteris nostris, qui extra Cantiam constituti sunt, omnino præcipimus, ne ad vestram, vel alicujus Episcopi Synodum eant; nec vobis, vel aliquibus Ministris vestris pro qualibet culpa respondeant. Nos enim cum ad villas nostras venerimus, quales ipsi vel in moribus, vel in sui ordinis scientia sint, Pastorali auctoritate vestigare debemus.* Concessit dumtaxat, ut Presbyteri hi sui acciperent Chrisma ab Episcopo Diœcesano, & pro eo solverent, quod moris erat. Ita plures erant Parochiæ in Episcopatibus aliis, ab Episcopi potestate subductæ, & uni immediate subjectæ Metropolitano. Ita ferebat prisca consuetudo: *Quæ antiquitas usque ad nostra tempora Antecessores nostri habuerunt, solerti vigilantia cupimus illibata custodire.* In sedem Lanfranci substitutus Anselmus, eodem sive jure, sive more usus est. Cumque canonice intercessisset Londinensis Episcopus, obnuntiationemque illi suam significari curasset dedicandi Ecclesiam istiusmodi villæ alicujus, quod ceperat Anselmus, intrepide peregit, consuetudinis patrocinio certissimo fretus: *Antecessorum suorum antiquam consuetudinem sciens. Siquidem mos, & consuetudo Archiepiscoporum Cantuariensium fuit ab antiquo, & est,* ut

(1) Epist. 181. (2) C. Cum ex Offic. De prescript. (3) In Sexto C. Romana Eccles. De censibus.
(4) Ibid. C. Final. (5) Eadmer. Hist. Nov. Lib. I.

ut in terris suis ubicunque per Angliam sint, nullus Episcoporum præter se jus aliquod habeat, sed humana simul, & divina omnia velut in propria Diœcesi in sua dispositione consistant.

Qua erat tamen æquitate Anselmus jam tum decrevit, rem penitius perscrutari, & ei nuntium remittere consuetudini, si parum firmis niteretur fundamentis. *Quatenus si consuetudinem ratam non fuisse constaret, amodo ab ea temperaret.* Quin & ea de re consuluit Vulstanum Vorceitrensem Episcopum ætate, sanctitate, & virtutum omnium præsidiis Anglicanæ Ecclesiæ Præsulibus merito anteponendum. Confirmavit Vulstanus, neminem hactenus Episcoporum Angliæ in dubium vocasse jus Archiepiscopi Cantuariensis ad dedicandas Ecclesias, quæ ubicunque essent illius ditionis. *Nullus aliquando exstitit, qui hanc Cantuariensi Archiepiscopo potestatem adimere vellet, & ne dedicationem propriarum duntaxat Ecclesiarum publice faceret*, *defenderet* (1). His addidit, Stigandum quondam Archiepiscopum Ecclesias hoc genus aliquas dedicasse; se, cum Diœcesanus esset, ne monito quidem, nec tamen obstrepente, quod gnarus esset consuetudinis. *Nobis inconsultis*, *me antea*, *nec postea inde calumniantibus*, *utpote hanc spiritalem potestatem hujusmodi Metropolitani Episcopi esse scientibus*. Observare etiam illud est in hac Epistola, terras eas, quarum tunc Stigandus Ecclesias dedicabat, nuperrime a laicis Ecclesiæ donatas fuisse: *Haud jure Ecclesiastica hæreditatis*, *sed ex dono sæcularis potestatis*.

Eadmerus idem, ex quo hausta sunt ista, refert Anselmum alio loco fidenter, & palam confirmasse, & sui esse, & prædecessorum suorum juris fuisse eam facultatem liberam, Pontificalia munia toto Angliæ regno celebrandi. *Antecessorum meorum juris fuit*, *& mei est*, *indifferenter per Angliam ubicunque voluntas tulit*, *Episcopale officium administrare* (2). Quo certe multo latius protendebantur limites jurisdictionis Cantuariensis, quinimmo omnes prorsus limites amovebantur per omnem Angliam. Et sane cum Radulphus Anselmi successor nuptias Regis, & Reginæ celebraturus esset in castro Regio Vindsoriensi Episcopatus Salisburiensis, cujus Episcopus hoc sibi juris adrogabat, non tantum palam is obtestatus est Regem, & Reginam, quo demum cunque loco essent, Parochianos censeri Archiepiscopi Cantuariensis: sed etiam ut alibi prælibatum est, omnes Episcopos Angliæ Diœceses suas obtinuisse ab Archiepiscopis Cantuatiensibus, qui omnes Magnæ Brittaniæ Ecclesias in Christo genuissent, nec posse proinde parentem communem a filiorum, quos procreasset, & locupletasset, ditione eliminari (3). *Cum tota terra*, *lege Primatus Cantuariæ*, *Parochia sua sit*, *& omnes Episcopi totius Insulæ Parochias*, *quas habent*, *nonnisi ab ipso*, *& per ipsum habeant*. Est enim veri prorsus simile, universalem hanc jurisdictionem, & solius Regni amplissimi finibus circumscriptam, resedisse penes Cantuarienses Episcopos ab eo jam inde tempore, quo nulli fere adhuc erant Episcopatus alii, & immediate ipsi pascebant, regebantque populos longe summotos nullisdum donatos Pastoribus. Singulare quidem hoc erat Cantuariensis Ecclesiæ privilegium. Sed desperandum non esset, quin & consimilia alia quæpiam reperirentur, si omnium Ecclesiarum origenes, & dotes pervestigare fas esset.

VII. Idem autem Anselmus alibi scribit (4), si Archiepiscopus Eboracensis intra trimestres inducias post electionem suam confirmatam, consecrari se non curaret, administrationem illius Archiepiscopatus ad Archiepiscopum Cantuariensem devolvi. *Quod si non feceritis*, *ad me pertinet ut ego curam habeam*, *& faciam quæ pertinent ad Episcopale officium in Eboracensi Archiepiscopatu*. Eadem lex vigebat, si Suffraganei ultra tres menses a Canonibus præfixos procrastinarent consecrationem suam; redibat enim in manus Metropolitani regimen Episcopalis Ecclesiæ. Cum abdicare se percuperet Abbas quidam, rescripsit Anselmus in potestate ejus id esse, cum consensione tamen Archiepiscopi sui, quando viduata erat Sedes Episcopalis. *Assensu & consilio Archiepiscopi*, *quia Episcopum non habetis* (5).

VII. Illud postremo non abs re erit atti-

(1) Anselm. L. 3. Epist. 19. Lib. 4. Epist. 3. (2) Lib. 4. (3) Eadmer. lib. 6. (4) L. 2. Epist. 149.
(5) Ibid. Epist. 141.

tigisse, qua fiducia, & libertate quandoque Episcopi Metropolitanos represserint, potestate canonica, ut præferabant, abutentes. Operæ pretium est hic audire Fulbertum Carnutensem Episcopum ad Leutherium Metropolitanum Senonensem, cui suberat. Querelas vigoris, & modestiæ, roboris & charitatis temperamento mirabiles effudit ille in aures Metropolitani sui, quod Aureliæ Episcopum ordinasset sine consilio suo, & ordinasset tanto sanctitatis fastigio valde imparem. *Cum sine meo consilio Episcopos ordinando, dignitatem suam Ecclesiæ Carnutensi derogas, legem canonicam solvis* (1). Increpuit, quod & semet, & alios perditum iret, nulla vel invitatus ratione, vel necessitate coactus. *Sed tu Pater non solum mirandus, sed insuper exhorrendus, quem nec imprudentia fallit, nec casus turbat, nec urget ulla necessitas: sed scienter & quasi cum deliberatione quadam ultro te, atque alios perdis.* Monuit denique hujus ut delicti pœnas a se ipso reposceret, si cœlesti vindictæ se vellet subduci. *De his ergo, & hujusmodi resipiscere jam, & pœnitere oportet, si eum Apostolo horrendum credis, incidere in manus Dei viventis.* Alia occasione aperte professus est Fulbertus, non posse se tum Metropolitano morem gerere, etsi promptus semper esset, & obvius ad ejus tanquam optimi parentis mandata adimplenda, dummodo legibus justitiæ non repugnarent. *Nos in quibus oportet vobis, ut Patri semper obedire parati sumus; sed in hoc ad præsens ideo non oportet, quia neque justum, &c.*

Disertis verbis testatum fecimus de jure Decretalium tantummodo hic tractari. Si Concordata Sedis Apostolicæ cum Regno Francorum inita aliquid mutationis invexerint, id non silebitur inferius, ubi ex instituto de his disseremus Concordatis. Quæ nova autem Decreta condidit Tridentina Synodus, ea caput sequens aperiet.

IX. Quæ hactenus dicta sunt, ea constantissimæ huic regulæ incumbunt, nihil posse Episcopos exercere jurisdictionis extra Episcopatus sui fines (2). Quanquam tamen non liceat eis per Canones vel tantillum jurisdictionis contentiosæ exercere in Collegarum Episcopatibus, voluntariam certe possunt exercere occulte, sive indulgendis gratiis, sive pœnis decernendis, dummodo sese cohibeant intra cancellos rerum, & personarum sibi subjectarum. Contentiosam ipsam quoque jurisdictionem exercere possunt in aliqua parte territorii vicini Episcopi, petita ab eo licentia, etsi non obtenta, quando in propria eam explicare territorio injuriose, & violente prohibentur. Possunt & de Clerico alterius Episcopatus judicium instituere, quando crimen in suo ipsorum territorio admissum est (3).

CAPUT XLVIII. *P.4. l.1. c.18.*

Quibus causis debilitata, imminutaque sit auctoritas Metropolitanorum postremis his sæculis. Jura Metropolitanorum post Concilium Tridentinum.

I. Affingenda non est Romanis Pontificibus debilitatio Metropoliticæ potestatis.

II. Exponitur Bernardi locus, qui in speciem id videtur innuere, nec innuit tamen.

III. Ut Pontifices calcaria admoverint Metropolitanis ad strenue defensandam auctoritatem suæ Sedis.

IV. Non alia occasione in manus Papæ devenit complurium Episcoporum auctoritas, quam quod Clerum pene universum simoniæ contagio infecerat.

V. In causa etiam fuit schisma Imperatorum Germanicorum adversus Pontifices.

VI. In causa fuit imperiosior dominatio quorundam Metropolitanorum.

VII. Aut eorum socordia, & oscitantia.

VIII. Reservationes Episcopatuum, & eorum provisiones Pontificibus Romanis vindicata, non immerito contulisse etiam aliquid videntur. Episcopi quanquam a Papa nominati, electi, & consecrati, Metropolitanis tamen suis æque subjiciebantur.

IX. Prioribus sæculis Patriarchæ ordinabant Episcopos pene omnes sui Patriarchatus.

X. Creatio Primatum argumento est, ne cogi-

(1) Ep. 28. 29. (2) C. quamvis de foro compet. in Clem. (3) C. Postulasti de foro compet.

cogitasse quidem Pontifices de imminuenda Metropolitanorum potestate.

XI. Tridentina Synodus nihil detrivit de potestate Metropolitanorum. Non in judiciis canonicis Episcoporum.

XII. Nec in visitandi ab episcopis Metropolitanum lege antiqua.

XIV. Potestas & jus Metropolitani ex Concilio Tridentino.

XV. Exemplum sancti Caroli Borromæi

XVI. Confertur Metropolitani potestas cum Episcoporum jure, & auctoritate.

XVII. Axiomata quædam memoranda.

I. QUam perspicuum est extremis his Ecclesiæ sæculis valde labefactatam esse Metropolitanorum auctoritatem: tam obscurum, perplexumque est, quibus id caussis factum sit, quod magno sane Ecclesiasticæ disciplinæ dispendio constat esse factum. Visum est aliquibus Pontificum Romanorum crevisse auctoritatem Metropolitanorum detrimento. Sominarunt alii in majores etiam angustias detrusos illos fuisse a Concilio Tridentino (1). Ad veri amussim juvabit ea duo hic expendisse.

Qui caussam hujus innovationis in Romanos Episcopos conjiciunt, ii pretexunt sibi auctoritatem Bernardi, & verba, quibus cum Eugenio Papa III. expostulat, & expastulare videtur etiamnunc cum successoribus ejus omnibus, de Ecclesiarum detruncatione, quarum subducuntur Abbates Episcopis, Episcopi Metropolitanis (2), Metropolitani Primatibus, aut Patriarchis: *Murmur loquor, & querimoniam Ecclesiarum. Truncari se clamitant, ac demembrari. Vel nullæ, vel pauca admodum sunt, quæ plagam istam aut non doleant, aut non timeant. Quæris quam? Subtrahuntur Abbates Episcopis, Episcopi Archiepiscopis, Archiepiscopi Patriarchis, sive Primatibus.*

II. Sed qui serio ista ipsa Bernardi verba pensitarit, & sermonis contextum; facile deprehendet, non hic agi de imminuta Metropolitanorum potestate, sed de immunitate quorundam Episcoporum, qui impetrato Pallio, dominationem Metropolitani excutiebant. Atqui non eo evanuit vigor Metropoliticæ auctoritatis. Non eo spectant querelæ justissimæ Metropolitanorum, quod subducti sibi sint quidam Episcopi: sed quod in eos ipsos, qui sibi subjiciuntur, antiqua sua jura antiquata pene sint, & tantum non evanuerint. Rarissimæ sunt illæ seu immunitates, seu libertates Episcoporum a Metropolitani obedientia absolutorum. Vix paucissima earum proferri possunt exempla. Cum ergo ait Bernardus paucas superesse Ecclesias, quæ non aliquo istiusmodi vulnere sauciatæ gemant, intelligendus est de Monasteriorum ab Episcopis, non de Episcoporum a Metropolitanis immunitate. Quam rara enim hæc, tam frequens est illa libertas. Denique sermonem ita claudit Bernardus posse pontificem dispensare, non dissipare, hoc est, posse inferiores subducere superioribus, tunc certe, cum utilitas necessitasque Ecclesiæ invitat, aut urget & legitimum substernit fundamentum dispensationi, quæ alioqui dissipatio & credi debeat, & dici: *Quid iniquis prohibes dispensare? non, sed dissipare. Ubi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Ubi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est.* At Episcopos absolvere ab obedientia & potestate Metropolitani, dispensationis res est; occurrit utilitas quandoque, incurrit & necessitas, qua ita fieri consentaneum sit. At debilitari, vel infringi Metropolitanorum auctoritatem, non ea dispensationis materia, sed Canonum pertubatio est, & antiquioris, puriorisque disciplinæ conculcatio. Denique dispensatio quævis, sive æqua, sive iniqua illa sit, ad personas, & facta coarctatur, generalibus regulis nil preiudicat. Privilegium est, quo lex minime abrogatur.

Qui potuisset Bernardus in Romanos Pontifices refundere caussas infractæ Metropolitanorum dignitatis, cum ejus ætate maxime effloruerint illi Pontifices, quorum tam multa, & tam luculenta statuta superioribus capitibus congessimus ad Metropolitanorum potestatem constabiliendam? Nec nunc quidem querelæ personant, nisi de horum Decretorum ab his Pontificibus promulgatorum contemptu, ex quo eviluit majestas Ordinis Metropolitici. Infra docebi-

(1) Hallier. de elect. p. 688. Hallier. de Hierarch. p. 484. (2) L. 3. de Consid.

bimus his potissimum Decretis adeo non minutum, accisumque fuisse quidquam de vi, & potestate canonica Metropolitanorum, ut ex adverso multa eis de integro accumulata fuerint ornamenta supra antiquos Canones. Fateor in Epistolis a Bernardo ad Papam scriptis (1), de negotio Adalberonis Trevirensis Episcopi Pontificibus invidiam fieri, quasi per eos in contemptum venerint Metropolitani. Sed peculiare id erat negotium, in quo Pontifici obreptum fuerat; & non agitur ibi nisi de appellationibus ad primam Sedem, quas omnino tolli passus non esset Bernardus, etsi ægre patiebatur, quod iis non pauci abuterentur ad nequitiæ suæ patrocinium.

III. Ipsissimo Bernardi ævo Anastasius Papa gravissime objurgavit Archiepiscopum Turonensem, quod & socordia sua inultum tandiu lascivire sineret Trecoricensem Episcopum, cujus vita offendiculo erat, cujus Ecclesiæ bona dilapidabantur, cujus denique simoniaca rerum sacrarum distractio, ipso silente, ad Romani Pontificis aures penetrasset (2). *Si honorificationi commissi tibi Pontificalis officii, ea diligentia, qua oportet, intenderes, si correctioni eorum, quæ de his, qui sub tua provisione insistunt, dicuntur enormia, debita sollicitudine immineres, vita & conversatio fratris nostri Trecorensis Episcopi non remansisset usque nunc sub tuis oculis indiscussa*. Quanquam ex supina Metropolitani negligentia devoluta esset ad Romanum Præsulem causa istiusmodi; satius tamen illi est ipsummet Metropolitanum excitare, ut juberet sisti sibi Episcopum dilapidatorem cum suo Clero, suspendique, si crimen constaret, tum Romam mitti, ut secundum Canones ejus causa disceptaretur. Quid poterat Pontifex decernere, quo illustraretur magis, & corroboraretur Metropolitica auctoritas?

Excutiantur Decretales Pontificum litteræ, superioribus capitibus perstrictæ, quibus & aliæ addi magno numero potuissent, ut quæ toto corpore Juris Canonici sparsæ sint. Ubique obvios se dabunt Metropolitani Romanæ Ecclesiæ tuitione, & potestate adversus insolescentes ordinis & juris sui oppugnatores armati.

Si quando autem partes adversus Metropolitanos interpellarint opem Romani Pontificis, id tum factum duntaxat, cum apertissime Canones proterebantur. Accipe ejus rei memorandum cum primis documentum. Clerus & populus Inculismensis celebrata Episcopi electione, confirmari eam a Burdigalensi Metropolitano, a quo & diem peragendæ consecrationis poposcerunt. Affuerunt ipsi quidem indicta ab ipsomet die, sed incassum. Aberat enim Metropolitanus. Illi ad Pontificem Eugenium III. rescribunt vicaria Petri Cluniacensis Abbatis manu, & causæ seriem pandunt (3): *Electionem tam concordem dicunt se Metropolitano canonice obtulisse, ab eo canonice confirmatam esse, diem consecrandi ab ipso datam, se ad diem constitutam cum electo suo, ut Metropolitanus promiserat, consecrando venisse: sed consecratorem non invenisse*. Monuerat interim privatim Pontificem Petrus, ea esse totam Metropolitani vitam, agendique rationem, quæ mercenarium magis redoleret quam Pastorem: in eo maxime eum laborare, ut in Cathedralibus Provinciæ suæ Ecclesiis non tam Episcopos haberet, quam voluntatum, & cupiditatum suarum viles ministros, quibus tanquam Capellanis imperitaret, & quorum degluberet Ecclesias, nihil de suo expensarum faciens: *Ut in Ecclesiis non tam habeat Episcopos, quam ministros, non tam Præsules, quam sibi in omnibus obsequentes: ut expensis propriis parcat, & Suffraganeis Episcopis ut Capellanis utens, non suum, sed illorum penu exauriat*.

IV. Nulla frequentior querela in gratiam Metropolitanorum, quam quod frustrentur Suffraganeorum Episcoporum ordinatione, quam ad se, vel ad delegatos suos Pontifex revocarit. Atqui hoc exemplo liquet, imputare sibi debere Metropolitanos, si ea potestate jam minus utantur. Non hærebo in singularibus exemplis, in quibus tota penes Metropolitanos culpa fuit. Illius tantum

---

(1) Bernard. Ep. 176. 177. 178. 180. 305. (2) Du Chesne To. 4. pag. 765. (3) L. 5. Epist. 5. Bibl. Clun. pag. 885.

tum refricabo fœdissimi temporis memoriam, quo peste simoniaca afflati fuerant Præsules, & Metropolitani longe plurimi. Paulo ante Bernardi ævum ea lues Ecclesiam depopulata est, & complures coegit Episcopos Romam confugere, ibique vel ab ipso Papa, vel a Legatis, Delegatisve ejus ordinari. Sanctus Hugo Gratianopolitanus Episcopus detrectavit ordinationem Metropolitani sui Viennensis, infamia simoniaca laborantis: & a Legato quidem Pontificio sacros Ordines, ab ipso autem Pontifice consecrationem assecutus est Episcopalem (1). Prolixius infra dicemus, ut invaluerit per Occidentem universum generalis rerum sacrarum nundinatio hæc; utque religiosissimi quique tunc Papam adierint, qui vel ipsos ordinaret, vel necessaria muniret dispensatione, ut possent a quocunque ordinari Episcopo, ab ea labe puro, & intacto.

V. Postquam Romani Pontifices simoniacam proscripserunt, extirparuntque pravitatem, quæ ex Investituris ortum duxerat: postquam extorsere Investituras ipsas ab Imperatoribus Germanis, tum fœdissima cum Imperatoribus ipsis dissidia exarserunt, quibus implicati Præsules complures, Romanæ Ecclesiæ communione aliquandiu caruerunt. Ea rursus frequentissima fuit causa, ut peteretur, & impetraretur a Pontifice Romano licentia ordinationis, vel consecrationis percipiendæ a quocunque Episcopo, qui modo consors esset Romanæ communionis. Sanctus Ottho Bambergensis Episcopus consecrationem suam toto triennio distulit, quod Metropolitanus, & Episcopi non pauci schismate, aut suspensionis vinculo implicati essent (2). Subverebatur ipsemet, ne qua simoniæ aura afflatus fuisset, qui Episcopatum ab Imperatore eo accepisset, cui opera, officio, nullo non denique obsequio inservisset. His stimulis, hac religione Ottho incitatus ab ipso Pontifice Paschali II. ordinari se oravit, exoravitque. Inseri conducet verba ipsa ejus ad Pontificem Epistolæ, ut quæ tunc Ecclesiarum vastitas esset, intelligatur, & quam septæ atque interclusæ essent viæ omnes canonicæ ordinationis: *Siquidem mundo jam in maligno posito, cum vix cuiquam creditur homini, aut loco, non parvæ nos torquent angustiæ pro nostra ordinationis assecutione. Proinde dubius, & anxius, & fluctibus curarum naufrago simillimus, ad te clamo, Domine, salva me, &c. Te solum respiciunt oculi nostri*. Ordinavit illum Pontifex *salva Maguntiæ Metropolis observantia*; idemque per litteras Metropolitano significavit, schismate Germaniæ plerosque Episcopos obductos esse a Pontificalium munerum exercitio, atque ita cogi se plerumque eorum supplere vices: *Propter præteriti schismatis ultionem in Teutonicis partibus perpauci Episcopali funguntur officio*.

VI. Avaritia, simonia, & schisma, etsi permagnæ, & justæ, non tamen solæ extitere causæ enervandi Metropolitani imperii. Contigit nonnunquam, ut imperiosior ordinatio Metropolitarum Episcopos impelleret ad protectionem Sedis Apostolicæ interpellandam. Bruno ad Tullensem Episcopatum electus, accingebat se ut a Poppone Archiepiscopo Trevirensi ordinaretur. Restitit autem offensus illico tyrannica hac conditione, qui Archiepiscopus Suffraganeos omnes suos subjiciebat, ut paciscerentur, nihil unquam præter ejus præceptum, aut consilii, aut operis adgressuros: *Ab Archipræsule quoddam privilegium promulgatur, in quo hæc lex superflua, atque impossibilis continebatur, ut quisquam suorum Suffraganeorum ab eo ordinandus, prius sub divinæ præsentiæ testimonio spondere debeat, quatenus nihil extra suum præceptum, aut velle, aut, quasi quidam servus agere præsumat*. Pervicit quidem indeflexa Brunonis constantia, ut in ejus gratiam relaxaretur a Metropolitano importuna illa conditio. Sed hoc tamen exemplo constat, qua suos premerent Episcopos servitute quandoque Metropolitani: & quam nihil pensi haberent, ne plura præter jus petendo, jura ipsa sua labefactarent.

VII. Contra Metropolitani alii longa forsan incuria exolescere sua passi sunt jura, & in desuetudinem tandem abire. Toletanus Archiepiscopus in Complutensi Concilio acquievit, ut Episcopi qui ordinati essent eo inconsulto, intra annum accurrerent, cano-

(1) Surius die 1. April. c. 4. (2) Surius die 2. Jul. c. 9. 10.

canonicam professuri obedientiam (1): *Ut Episcopus per alium, quam per nos sine nostra licentia consecratus, ex quo suam fuerit ingressus Diœcesin, usque ad annum ad nos accedere teneatur, ad promittendam nobis, & nostræ Ecclesiæ reverentiam, & obedientiam.*

VIII. Ingenue tamen fateamur necesse est, ex eo maxime tempore, quo reservarunt sibi Pontifices nominationes, sive electiones Episcoporum, Episcopos ab illis promotos, aut ab ipsis, aut ab ipsorum delegatis turmatim ordinari cepisse. Ceterum vel tunc hi Episcopi ipsi ita ordinati, subesse perinde jubebantur antiquissimæ Metropolitanorum potestati. Ea de re solemnem Urbanus V. promulgavit Constitutionem (2): *Declaramus ad omnia illa suis Metropolitanis omnino teneri, ad quæ tenerentur, si non per dictam Sedem, seu de mandato ipsius Sedis ad hujusmodi regimina promoti, nec juramentum per eos nobis, vel eidem Sedi præstitutum extitisset.*

IX. Nihil expressius, nihil optatius fieri poterat, ut sua Metropolitanis integra, & illibata servaretur potestas, in eos etiam Episcopos, quos ipsi non ordinassent. Denique jam ab ipsis Ecclesiæ exordiis nonnunquam, immo & plerumque Episcoporum ordinatio non ad Metropolitanos, sed ad Patriarchas, vel Exarchos spectabat. Et tamen eo maxime ævo florebat Metropolitana dignitas. Sexto Canone Nicæni Concilii firmatur antiquus hic usus Patriarchis Alexandrino, & Antiocheno, adeoque & Romano in regiones suburbicarias. Perdiu ergo ante Nicænam Synodum vigerat hic usus, perdiu & post viguit. Viguit ergo tota aurea Ecclesiasticæ disciplinæ ætate. Si ergo longo sæculorum lapsu, & plurimis concurrentibus causis res eodem rediit, primævaque ex parte revocata est consuetudo: ecquid ea nunc sanctimoniæ Cleri, aut disciplinæ puriori magis adversari censebitur, ipsi denique Metropolitanorum auctoritati, quam olim?

X. His addi posset, quod non minora habeat ad rem istam momenta, & quo in illud idem reflectamur, unde exorsi sumus, Bernardi suffragium. Ejus enim maxime ætate infudarunt Pontifices in constituendis ubique terrarum Primatibus, qui Metropolitanis eminerent. De eo supra copiosissime. Abhorret ergo a vero mirum in modum, voluisse Pontifices eo tempore, jurisdictionem Metropolitanorum debilitando suam exaggerare; cum ex adverso suam ipsorum immediatam in Metropolitanos auctoritatem aliis delegebant, ut finirentur in Provinciis causæ, rarissimæque Romanum ad judicium referrentur.

XI. Sed tempestivum jam est, ut ad Concilium Tridentinum (3) veniamus, expendamusque, an ejus Decretis breviorem in gyrum redacta sit potestas Metropolitica. Judiciis quidem Canonicis Episcoporum abstinebo. Dexteriori manu, quam nostra, & peritiori calamo tractari res ea postulat. Unum dicam; quibus non satisfacit Concilium Tridentinum in suis de Metropolitanorum, & Conciliorum Provincialium potestate Decretis, vix fieri posse, ut illis satis faciat Jus Canonicum Decretalium, cujus auctoritas in omnibus Ecclesiis a quingentis amplius annis dominatur. Si ulterius progrediare, eandem toto Occidente politiam regnasse comperies ab IX. sæculo, ut primum quoque de Episcoporum criminalibus causis judicium Pontifici servaretur. Ita nec in Concilium Tridentinum, nec in libros Decretalium rejicienda causa est. Quibus autem insidet hæc opinio, Gallicanas saltem libertates hoc quidquid est juris servasse Metropolitanis, & Conciliis Provincialibus: fateantur tamen illi necesse est, hoc esse privilegium Ecclesiæ Gallicanæ peculiare, cujusmodi sunt, & alia complura, quibus ab aliis Christiani nominis regnis distat, & quibus distant hæc ipsa inter se regna, quibus tamen in omnibus, & libris Decretalium, & Concilio Tridentino, suus, hoc est summus honos constat, summa reverentia: tanto propensius certe, quod, & in his Decretalium libris arduum non esset istiusmodi libertatum fibras indagare. Sed parco, ne altius me immergam in quæstionem salebrosam forsan magis, quam necessariam.

XII.

(1) Rainal. an. 1316. n. 20. (2) Rainal. an. 1370. n. 20. (3) Conc. Tri. Sess. 13. c. 24.

XII. Venio ergo primum ad libertatem eam, ad quam Tridentina Synodus vocat Episcopos omnes, ut ne cogi possint visitare Ecclesiam Metropolitanam quantacunque temporis diuturnitate prætexeretur hæc consuetudo (1): *Nec Episcopi Comprovinciales prætextu cujuslibet consuetudinis ad Metropolitanam Ecclesiam accedere in posterum inviti compellantur*. Residuum erat aliquid dubii, an per Procuratores saltem tenerentur adhuc Episcopi eo honore in Matricem Ecclesiam defungi. Sacra Congregatio Concilii sensit primum teneri. At re ad examen iterum vocata, & pensitata maturius, relata etiam ad summum Pontificem, decretum est tandem, anno 1578. occasione oblata Episcoporum Regni Neapolitani, non teneri, ne per Procuratores quidem. Ita Fagnanus (2).

Si cui tunc contumelia fieri Metropolitanis videtur, cum primæva restituitur Episcopis libertas, fateor contumeliosum eis videri posse hoc Concilii Tridentini Decretum. Sed cavendum, ne invidia potius confletur Metropolitanis, si ea illorum esse existimetur auctoritas, quæ Episcoporum dedecore, & servitute crescat, eorumque ignominia illustretur. Contra certe Tridentini Patres existimarunt angescere Metropolitanorum dignitatem, obliteratis usibus iis, qui per dedecus Episcoporum eam obscurabant magis, quam illustrabant. Ita enim Congregatio Concilii hæc ejus verba interpretata est: *Prætextu cujuslibet consuetudinis*, ut soli auferantur particulares abusus, consuetudinesque violentæ, & onerosæ Episcopis. Nec sane lege ulla generali, nullo Canone sanciebatur necessitas visitandæ ab Episcopis Ecclesiæ Metropolitanæ. Constat nec tunc, nec ante viguisse eam consuetudinem in Ecclesia universa. Facile conjicitur spontanea primum ea fuisse Episcoporum in Metropolitanos officia pietatis, & observantiæ documenta, quibus diuturnitas temporis quibusdam in locis consuetudinis vim addiderat, consuetudo legis instar habere ceperat, ut hæc jam quasi servitus esset quædam Episcoporum. Atqui conducibile in primis est, ut ex intervallo recidantur pullulantes istiusmodi servitutes, quæ nimirum ex hac populari persuasione proficiscuntur, consuetudines qualescunque in legum vim assurgere, & usus ab origene primæva liberos, ubi adoleverint, jam fieri necessarios. Nisi hac veluti falce castigaretur subinde hæc nova in dies exorientium servitus consuetudinum, infinitis aliquando tandem vinculis libertas nostra irretiretur, nec gratuita possent unquam impendi honoris, & charitatis officia, quin ex iis reformidanda posthac essent molestissimæ vincula necessitatis. Honorificas has Episcoporum visitationes non abolevit Tridentina Synodus, sed naturæ, & libertati pristinæ illas reddidit, solam expugens vim, & necessitatem: *Ne inviti compellantur*.

At canonicæ, & generaliter receptæ leges de conveniendo ab Episcopis in Matrice Provinciæ Ecclesia Metropolitano, a Tridentina Synodo adeo antiquitatæ non sunt, ut novo sint robore confirmatæ. Duabus enim causis præcipit Jus Canonicum (3), confluere Episcopos ad Metropolitanum, nimirum quando consecrandus ipse est, & cum indixit Concilium Provinciale. Atqui prior illa lex, quæ universaliter in omni Ecclesia viguit, non rescinditur per Tridentinos Patres, qui particulares tantum consuetudines abrogant. Quod ad secundam vero attinet, eam Synodos expresse etiam innovavit, jubens Metropolitano, ut quolibet triennio Concilium indicat suum, jussis Episcopis, ut omnes una adsint: *Episcopi omnes convenire teneantur*.

XIII. Minus ab æquitatis specie recedit illa alia de Tridentinis Patribus expostulatio, quod Provinciam visitare per eos non liceat Metropolitano, nisi causæ in Concilio Provinciali fuerint approbatæ (4): *A Metropolitano, etiam post plene visitatam propriam Diœcesin, non visitentur Cathedrales Ecclesiæ, neque Diœceses suorum Comprovincialium, nisi causa cognita, & probata in Concilio Provinciali*. Liquidum est jure Decretalium obligatos ea lege non fuisse Metropolitanos, ut causas visitandæ Provin-

(1) Sess. 24. c. 2. (2) Fagnan. in l. 1. Decr. Par. 1. pag. 184. (3) C. Si Archiepiscopus De tempor. Ordinat. (4) Sess. 24. c. 3.

vinciæ Provinciali Concilio approbarent. Sed si propius rem inspicias, non ea est potestatis coarctatio, sed nova in ejus usu circumspectio, ut tanta sit, quanta prius visitantis provinciam Archiepiscopi jurisdictio, sed consideratior, tantoque validior, quanto jam Episcoporum omnium consensione roborabitur. Non decedit ergo aliquid pristinæ potestatis, sed lucis, & consilii plurimum accedit. 2. An injuria est Metropolitani, ubi in commune consulere præcipitur cum Episcopis de rebus maximi momenti? Conciliorum Provincialium sapientiæ debetur, & committitur maxima ex parte administratio rerum Ecclesiasticarum. Quid æquius ergo, quam eam consuli de necessitate visitandæ Provinciæ totius post visitaras Diœceses a suis singulas Episcopis? 3. Longe uberior erit utilitas harum visitationum, ubi causas probaverint earum Episcopi, atque ita quodammodo id in se receperint, ut illis omni virium contentione suffragentur. 4. Denique si mente revolvamus propria florentis tum maxime Ecclesiasticæ disciplinæ sæcula, quorum ubique sanctimoniam revexit, qua potuit, Tridentina Synodus, aut inauditas, aut rarissimas comperiemus fuisse Provinciarum per Metropolitanos visitationes. Et sane Glossa (1) antiquo potius, quam novo juri alludens, negaverat posse visitari a Metropolitano Diœceses Suffraganeorum, nisi ubi eorum negligentia, aut appellatione ad eos transfertur ea potestas.

XIV. Cæterum ex Decretis Concilii Tridentini (2) debet Metropolitanus monere summum Pontificem, qui Episcopi ab elapso jam anno non resideant, introitu Ecclesiæ interdicto, si ultra tres menses differat. Senior inter Episcopos Provinciæ monere tenetur Pontificem, si Metropolitanus ipse ultra annum a sua absit Ecclesia.

2. Metropolitani est scripto (3) probare justas absentiæ Suffraganeorum causas. Eodem munere fungitur senior Provinciæ Episcopus, tum in ipsum Metropolitanum, tum si absit Metropolitanus, in cæteros Provinciæ Episcopos.

3. Metropolitani est judicare (4) cum Concilio Provinciali, an justæ fuerint causæ, quibus vel ipse, vel Episcopi alii permiserint Episcopis, ut ab Ecclesiis suis abesse possent. Item quid pœnarum decernendum sit in eos, qui potestate hac abutuntur.

4. Metropolitani est Episcopos corripere, qui pigritantur, cessantque a Seminariis erigendis, nec in id conferunt canonicam suorum redituum portionem: ita & Concilii Provincialis est, Metropolitanum increpare, si in culpa & ipse sit (5).

5. Metropolitani est, vacante Episcopali Ecclesia, Vicarios illi Generales designare, si pigrescat Capitulum, nec designet. Eodem jure & senior Suffraganeus in Ecclesia Metropolitana vacante designabit (6).

6. Metropolitani est, tertio quoque anno indicere Concilium Provinciale; eo legitime impedito, id juris revolvitur ad seniorem Provinciæ Episcopum (7).

7. Si qua insignis pravitas radices egerit in aliqua Diœcesi, nec revelli possit, nisi ut difficultates, & procellæ aliquæ ingruant (8). *Si aliquis dubius vel difficilis abusus sit extirpandus:* nil agat Episcopus nisi de sententia Metropolitani, & Concilii Provincialis. Ne innovari quidem rei quidquam majoris debet in Ecclesiæ disciplina, nisi explorato Romani Pontificis assensu: *Ita tamen, ut nihil inconsulto Sanctissimo Romano Pontifice, novum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum decernatur.*

8. Si Ecclesiæ Cathedralis opes impares sint extruendo, alendoque Collegio juniorum Clericorum: Concilii Provincialis ea provincia est, aut Metropolitani cum consilio duorum ex Suffraganeis senioribus, plures ut consocient Cathedrales Ecclesias, construantque illis commune Collegium, aut in civitate ipsa Metropolitana, aut quopiam alio commodiori loco (9).

9. Si Regularibus aliquæ Parochiæ sint, & eorum Monasteria in nulla sint Diœcesi, Metropolitani est, tanquam Apostolicæ Sedis delegati, ut eos cogat gregem Dominicum verbo divino pascere, & predicare, diebus saltem Dominicis, & Festis solemnioribus (10).

10. Metropolitani est compellere Mona-

(1) q. 2. & 3. (2) Sess. 6. c. 1. (3) Sess. 23. c. 1. (4) Sess. 23. c. 18. (5) ibid.
(6) Sess. 24. c. 16. (7) Sess. 24. c. 2. (8) Sess. 25. c. ult. (9) Sess. 29. c. 18. (10) Sess. 5. c. 2.

fieria suæ Provinciæ, quæ nec in unius Congregationis corpus adunata sunt, nec Episcopo subijciuntur, ut in Congregationem aliquam se recolligant, & Generalia sibi Capitula trieunio quoque indicant, ad restaurandam, muniendamque deinceps regularem in claustris suis disciplinam (1).

Ex his omnibus satis elucescit, si hac omni potestate utantur Metropolitani, quam illis Tridentina Synodus vel concessit, vel vindicavit, non esse jam quod invideant splendori, & majestati Metropolitanorum, qui primæva in Ecclesia viguere. Quod autem a Tridentino Concilio jubentur arctius cohærescere, & conglutinari cum Suffraganeis, cum Conciliis Provincialibus, cum ipso Romano Pontifice; nova hinc illis comparata sunt præsidia, & adjumenta perquam opportuna ad auspicacius, efficaciusque peragendum quidquid Ecclesiarum paci, & ædificationi, quidquid muniendæ puriori disciplinæ conducibilius erit.

XV. Carolus Borromæus Mediolanensis Episcopus videri non immerito potest, gestisque decretisque suis omnibus nihil aliud quam Concilium Tridentinum interpretatum esse. At is nec in Decretis Provincialium Conciliorum suorum, nec in tota Archiepiscoporum administratione ansam dedit ullam suspiciendi Metropolitanam auctoritatem a Tridentinis Patribus truncatam, accisamque fuisse. Quin statutum ex adverso in Conciliis ejus Provincialibus, 1. (2) ut Canonici tres seniores sexto quoque mense moneant Metropolitanum de residentia Episcopi; alioqui menstruis distributionibus priventur. 2. Ut servet Metropolitanus alterum ex duobus Regestis, quibus recensentur res, titulique Ecclesiarum Provinciæ singularum. 3. (3) Ut Metropolitani sit Concilii Provincialis Decreta interpretari (4). Ad ipsum recurrant, ipsumque percunctentur Episcopi, & Capitula, in recensendis Statutis suis, ut ea ad normam Concilii Tridentini refingant. Ipsius est denique Romanum Pontificem consulere in rebus difficilibus, & intricatis. 4. (5) Potest semper ab Episcoporum sententia ad Metropolitanum provocari, etiam ubi judicant tanquam Sedis Apostolicæ delegati, dummodo ejusmodi causæ sint, de quibus ante judicare poterant jure ordinario. 5. Denique omnium manibus teritur Caroli vita (6) a Giossano elegantissime scripta, ex eaque eliquescet, quam frugifera fuerit visitatio Provinciæ totius Mediolanensis, quam mandato Apostolico peregit cum summo Metropoliticæ dignitatis imperio. Corruptelas quasdam, & exitiales, & insanabiles frustra tentarant Episcopi excindere; eas pro summa sua, qua pollebat potestate, Metropolitanus extirpavit.

XVI. Scite enim animadversum est a doctore Angelico sancto Thoma (7), propensiorem, religiosioremque obedientiam deberi Archiepiscopo, quam Episcopis in istiusmodi rebus, ubi illum Canones, & Decreta eximia quadam, & eminentissima induunt potestate, ut in visitanda Provincia, & in judiciis appellationum. Alias Episcopo, quam Metropolitano strictior utique debetur obedientia. Legenda est in hanc rem luculentissima, & magnos spirans animos Epistola Stephani Parisiensis Episcopi ad Henricum Archiepiscopum Senonensem (8), ubi assurgit ille quidem superiori ejus dignitati; sed Episcopali, & indomita libertate negat se judicium ejus subiturum, nisi in casibus per sacros Canones designatis.

XVII. Eam Capiti huic attexam clausulam, quæ adprime consentiat cum solemni illo axiomate, in totius hujus operis Præfatione statim explanato. Nempe consultius nihil fieri a nobis posse, quam ut nostras semper opiniones, & voluntates, linguas, pennasque aptemus ei disciplinæ, quæ in universali viget Ecclesia, eo ævo quo nos summi providentia Numinis locavit. Damnandæ semper sunt abusiones, & corruptelæ particulares: at magni semper facienda universalis disciplina moribus Catholicæ Ecclesiæ confirmata; nunc ad rigorem juris astricta, nunc ad necessariam ex materna, providaque charitate indulgentiam temperata, semper sanctitatis adglutinata legibus; Episcopatus gradus varios magna semper auctoritate donans, nunc majori tamen, nunc

(1) Seff. 25. c. 8. (2) Act. Eccl. Med. p. 13. (3) Ib. p. 37. (4) Pag. 75. (5) Pag. 182. (6) L.3. c.7. L.5. c.12. &c. (7) S. Thom. Scrip. 2. l.2. d.45. Ar.2. (8) Hist. Uni. Paris. l.2. pag.129.

nunc minori, hos vel illos, prout sempiternæ Verbi sapientiæ libitum est, mutabili hac sanctissimæ politiæ pulchritudine ad sempiternam, & immutabilem cœlestis civitatis pulchritudinem nos provehere. Non fervore tantum charitatis, sed & lumine sapientiæ abundemus necesse est, at summæ sapientiæ est sapere ad sobrietatem: nec in tantum desipere, ut detrectemus ei obsequi sempiternæ sapientiæ Spiritui, quo Ecclesia universalis vegetatur, & regitur. Conatus in contrarium nostri tam irriti forent, quam insani. Hæ politiæ, & potestatum alternantes vicissitudines nullius in singularis hominis potestate sunt. Dispensat eas summa Numinis Providentia, cujus nutu vel facientis, vel permittentis reguntur omnia. Nostrum est illi obsequi nobis obsequenti, & voluntates nostras ei accommodare, nostris se necessitatibus accommodanti, cum ea nunc obrigescere, cum ea nunc mitescere. Quo demum cunque loco, & solio resideat summa in Ecclesia jurisdictio, cum penes Apostolorum successores, & maxime Petri semper resideat: unum illud residuum, ut non aliud magni referre existimemus, quam ut ex sanctissimis justitiæ, & veritatis legibus administretur, utque vel austeritates ejus, vel blandimenta tunc in usum vocentur, cum vel utilitas affulget, vel necessitas urget Ecclesiæ.

Perspicuum est autem, cum hic agimus de principe in Ecclesis auctoritate, agere nos de usu magis, & exercitio hujus auctoritatis quam ad auctoritate ipsa. Perspicuum est etiam principem auctoritatem penes summos Pontifices esse, & Concilia universalia, inferiorem autem potestatis gradum Metropolitanis, & Conciliis Provincialibus concessum esse, cujus aliquando devolutio fit ad summum Pontificem: & hanc denique auctoritatem posse etiam principem, seu principalem dici, ubi cum subjectis potestatibus confertur. Elevandis quibusdam difficultatibus opportunum fore visum est istud elucidamentum.

CAPUT XLIX. *P. 4. l. 1. c. 23.*

De Seniore, Primate, & Protothrono inter Episcopos cujusque Provinciæ.

I. Consuetudine, & privilegio quandoque derogatum est Legi, qua universim jubentur Episcopi pro ordinationis suæ tempore sedere.

II. Exempla Ecclesiæ Anglicanæ, in qua Episcopi Londinensis, & Vintoniensis, Lincolniensis, & Roffensis, munere funguntur Decani, Subdecani, Cancellarii, Vicarii Archiepiscopi, & Capituli Cantuariensis, in Ecclesia Metropolitana.

III. Roffensis Episcopi peculiaria quædam jura.

IV. Harum consuetudinum primordia in Ecclesia Romana extiterant.

V. De Protothronis Galliæ

VI. De Polonia.

VII. De Oriente.

I. Prisci Canones Toletani, Milevitani, & Braccharenses Episcopos cujuslibet Provinciæ pro ordinationis tempore sedere, & subscribere jusserant. Decanus is inter eos erat, qui prior ordinatus fuerat: *Hic ævo honoris Primas* ab Hilario Papa (1) dicitur. Huic legi universali derogatum aliquando fuerat, seu consuetudine, seu privilegio. Episcopi Angliæ Londini congregati sub Willelmo Rege, post allegatos hos Canones, scitati sunt complusculos eorum qui ætate erant provectissimi, quo ordine sedere solerent Episcopi. Illi uno ad deliberandum die impetrato responderunt, ad dexteram Cantuariensis Archiepiscopi sedere debere Eboracensem, Londoniensem ad sinistram Vintoniensem ad latus Eboracensis (2): *Ex Concilio Toletano quarto, Milevitano, atque Braccharensi statutum est, ut singuli secundum ordinationis suæ tempora sedeant, præter eos, qui antiqua consuetudine, sive Ecclesiarum suarum privilegiis digniores Sedes habent. De qua re interrogati sunt senes, & ætate provecti, &c.*

(1) Epist. 8. (2) Malmesb. l. 3. de Wil. Prin. an. 1075 Vita Lanfranci. c. 11.

II. Primus ergo sedis, & honoris locus Londinensi deferebatur Episcopo inter Cantuariensis Provinciæ Episcopos, quamvis alii prius ipso ordinati fuissent. Hinc ejus partes fuere, ut absente Anselmo Cantuariensi Archiepiscopo Henricum I. Regem inaugararet, ut qui Decanus esset Archiepiscopatus, adeoque, & Provinciæ totius. Audi quid ea de re dicat Westmonasteriensis (1) Monacus Matthæus: *In hac coronatione non est derogatum Ecclesiæ, vel Antistiti Cantuariensi, quia Londiniensis Episcopus Archiepiscopi Cantuariensis, immo totius Angliæ Decanus, vices ejus in hoc officio exequebatur, & hoc charta ejus testificatur*. Primæ etiam sententiæ jure fruebatur Londiniensis in Concilio Archiepiscopi Cantuariensis. Ita tradit Scriptor vitæ sancti Thomæ Cantuariensis (2). *Gilbertus Londiniensis Episcopus Decanus utique Cantuariensis, & in Concilio post Archiepiscopum primus*. In Concilio Lambethensi sub Bonifacio Archiepiscopo Cantuariensi constitutum est, ut sive Rex, sive Magnates libertatibus Ecclesiasticis injuriosi essent, terræ eorum interdicto subjicerentur: his pœnis si non emollesceret eorum cordis durities, tunc Archiepiscopus, & eo absente Londiniensis Episcopus, *tanquam Decanus Episcoporum*, comitibus ascitis duobus aliis Episcopis, ad Regem pergeret, & ea infracti animi constantia, quæ & Episcopum deceret, nec Regiam dedecoraret majestatem, admoneret officii sui (3). Denique absente Archiepiscopo, convocabat Londiniensis Archiepiscopus Concilium Provinciale. Si autem Londiniensis quoque vacaret Ecclesia, munus convocandi Concilii ad Vintoniensem Episcopum spectabat, tanquam Subdecanum Ecclesiæ Cantuariensis: denique si vacaret, & Vintoniensis Sedes, ad Lincolniensem res spectabat, tanquam ejusdem Ecclesiæ Cancellarium. Hæc ita tradit Harpsfeldius (4): *Mandato Thomæ Archiepiscopi de indicenda Synodo perfunctus est Lingolniensis Episcopus, quasi Cantuariensis Ecclesiæ Cancellarius; quod Londinensis Sedes, cujus Episcopus ejusdem Ecclesiæ est Decanus, & Vintoniensis, cujus Episcopus in eadem Ecclesia Subdecanus censetur, vocarent*. Quo Harpsfeldii testimonio patet Decani nomine claruisse Londiniensem Episcopum, non eo tantum nomine, quod præesset cæteris omnibus Angliæ, aut Provinciæ saltem suæ Episcopis, Sedis suæ dignitate: sed quod una Decanus esset Capituli Cantuariensis, cujus & Vintoniensis Episcopus Subdecanus erat & Cantor, Lincolniensis Cancellarius, ut ex eodem contextu liquet; denique Roffensis Episcopus, Capellanus erat & Vicarius, ut mox dicetur. Hi certe tituli erant dignitatum, quas Episcopi isti obtinebant in Ecclesia, & Capitulo Cantuariensi, quarum functiones implebant solemnioribus diebus festis, & quibus ipsis accedebat jus, ut absente Archiepiscopo, & in locum alii aliorum fungerentur vices Archiepiscopi in convocandis Conciliis Provincialibus, in coronandis Regibus, in libertatibus Ecclesiæ in Aula Regia propungnandis, in prima denique implenda honoris Sede, sive Concilia, sive consilia agitarentur. Palam est ex historia Harpsfeldii, post annum etiam quadringentesimum supra millesimum hos Episcopos omnes his ornatos titulis, his oneratos fuisse muneribus.

III. Venio ad Roffensem Episcopum, qui Capellanus erat Ecclesiæ Cantuariensis. Refertur (5) in Chronico Angliæ perantiquo, ut Walterus Archidiaconus Cantuariensis, & frater Archiepiscopi, electus fuerit in Roffensem Episcopum antiquo more, id est, a Monachis Roffensibus in Capitulo Cantuariensi: *Secundum antiquam consuetudinem in Capitulo Cantuariensi electus est a Monachis Roffæ*. Archiepiscopus confirmata electione, Episcopatum donavit: *At quem spectat de jure antiquo Episcopatus ipsius donatio*. Confestim Episcopus sacramentum solemne præstitit Archiepiscopo, & Ecclesiæ Cantuariensi, spopondi tque ejus jura, & consuetudines nusquam a se imminutum iri (6). Ea autem erant hujusmodi. Cum primum efflasset animam Roffensis Episcopus, Monachi, qui Canonici ejus

(1) An. 1100. (2) Baron. An. 1164. n. 16. An. 1261. (3) Conc. Gen. Tom. 11. par. 1. p. 23. 806.
(4) An. 1404. (5) An. 1147. Chronica Gervasi. (6) Script. Ang. Antiq. To. 2. pag. 1362.

ejus erant, Pedum Episcopale Cantuariam deferebant, deponebantque super altare Metropolitanæ Ecclesiæ. Idem quandiu vacat Sedes, aut Archiepiscopus abest Cantuariensis, debet Roffensis ministerium omne Episcopale implere in Ecclesia Cantuariensi, si oret Capitulum. Idem Scriptor docet alibi Episcopum Roffensem Cantuariensis Ecclesiæ Capellanum esse, cujus & Vintoniensis Cantor erat: *Episcopus Roffensis* (1), *qui ab antiquo Cantuariensis Ecclesiæ proprius erat Capellanus, Vintoniensis in Cantuariensi Ecclesia Cantoris gaudet officio*. Cum Galeramus (2) Episcopus Roffensis electus esset præter antiquum morem in Capitulo Ecclesiæ suæ Cathedralis, consecratus autem ab Archiepiscopo cis mare: compulsus fuit postea eadem dependere obsequia, idemque præstare sacramentum in Ecclesia Cantuariensi. Monachi Roffensis Ecclesiæ ut hoc excuterent jugum Monachorum Cantuariensium, nihil non tentarunt, & fefellit illos semper spes sua. Cæterum quandiu Roffensis implebat Pontificalia munia Archiepiscopi Cantuariensis, procurabatur ab Ecclesia Cantuariensi, ut *proprius ab antiquo Capellanus* (3). A quibus non abludens Eadmerus, ita habet; *Qui* (4) *Cantuariensis Ecclesiæ proprius atque domesticus esse dignoscitur*. Idem Scriptor non silet, ut cum quinquennio vacasset Cantuariensis Ecclesia post obitum sancti Anselmi, Roffensis Episcopus Pontificale omne ibi munus explicuerit, nulli prorsus obnoxius Episcoporum Provinciæ: *Agebat in ea curam Pontificalis officii Radulphus Roffensis Episcopus, & ei intus & extra, si qua emergebant, assiduus propugnator erat atque fidelis. Ipse Ecclesias in omnibus terris Pontificatus Cantuariensis intus, & extra Cantiam, inconsultis Episcopis, uti petebatur, dedicabat. Ipse quæ ad Christianitatem pertinent, in eisdem terris prout res exigebat, sedulo ministrabat. Et hæc ita integro quinquenio, &c.* Hunc Archiepiscopi Vicarium nuncupat Rogerius: *Vicarius ejus*. Idem ipsum quod supra jam laudavimus Chronicum (5) Vintoniensi Episcopo Cantoris titulum, & officium delegat, locatque eum ad sinistram Archiepiscopi, cujus latus dextrum tegabat Londoniensis, ut Episcoporum Provinciæ Decanus: *Ad dexteram* (6) *Primatis sedit Episcopus Londoniensis, quia inter Episcopos Cantuariensis Ecclesiæ suffraganeos Decanatus præeminet dignitate; ad sinistram sedis Episcopus Vintoniensis quia Cantoris officio præcellit*.

IV. Pleræque Ecclesiæ ad Romanæ se formam finxerunt. Illa autem Pontificis consecrationem servari integram voluit tribus Episcopis Cardinalibus, Ostiensi, Albanensi, Portuensi; sed maxime Ostiensi (7). Dignitates etiam, functionesque Romæ obeundas Cardinalibus Episcopis designavit. Albanensi Episcopus vocatur nonnunquam Vicarius Papæ (8). Liber, qui Ordo Romanus inscribitur (9), Episcopos Cardinales docet affuisse Papæ Pontificalia celebranti in Ecclesia sancti Joannis Lateranensis, esse in ea Ecclesia Episcopos hebdomadarios: denique ut Presbyteri subministrant solemnius celebranti Episcopo, ita & Episcopos quandoque Romano Pontifici subministrare: *Accedunt primum Episcopi secundum ordinem de manu Pontificis communicare, & post eos ascendunt Presbyteri omnes, ut communicent ad altare. Sicut enim in Romana Ecclesia summo Pontifici ministrant Episcopi, sic in ceteris Ecclesiis debent Episcopis facere Presbyteri*.

V. In Gallia Suessionensis Episcopus longa jam possessione fretus, vindicat sibi primum locum inter Episcopos Remensis Provinciæ; proximum post illum Catalaunensis. Docet Fulbertus Carnotensis Episcopus has consuetudines niti antiquis Notitiis Provinciarum, & Civitatum Romanorum. Ut enim prima harum Civitatum culmine Metropolitico eminebat aliis; ita secunda, & nonnunquam etiam tertia hinc aliquid privilegii in se derivabant, quo ceteris antestarent. En ut Fulbertus loquatur de Catalaunensi Ecclesia (10). *Sed ne civitati, vel Ecclesia Catalaunorum suum derogetis honorem*

(1) Ibid. p. 1382. (2) Ib. p. 1463. 1464. 1467. 1475. 1476. 1477. (3) Pag. 1767. (4) Nov. l. 4. & 5. (5) An. 1188. (6) Scrip. An. gl. p. 1429. (7) Conc. To. 10. p. 388. (8) Baron. an. 1188. n. 28. (9) Cap. 3. 4. (10) Epist. 78.

rem, meminisse vos oportet, quod in antiqua descriptione Provinciæ Belgicæ secundæ, ipsa civitas a Remensi tertium locum habeat. Tutius id forsan astruitur, quam quod ait Flodoardus (1), ordinatum missumque ab Apostolo Petro fuisse primum Episcopum Remensem Sixtum, adjunctosque illi commilitones duos Sinnicum, & Memmium, quorum ille Suessionensem, hic Catalaunensem capessivit Episcopatum. In Concilio Remensi (2) anni 1049. sedit Episcopus Suessionensis immediate post Archiepiscopum Remensem. Cum Urbanus II. extinctum restaurasset Archiepiscopatum Atrebatensem, & Lambertum eo donasset: Rainoldus Archiepiscopus Remensis ad Episcopum Suessionensem misit Epistolas ea de causa a Pontifice ad se præscriptas, ut eas cum ceteris Provinciæ Episcopis communicaret (3): *Litteras domini Papæ suscepimus, quas cum perlegissemus, Coepiscopo nostro Suessionensi eas transmisimus, & ut ipse ceteris Suffraganeis eas transmitteret, præcepimus*. Anno 1271. vacante Remensi Sede Milo Episcopus Suessionensis Concilium Provinciale convocavit, *pro* (4) *usu jamdiu in Ecclesia recepto*.

Si ad superiora autem sæcula retro flectamus gradum, jam inde a temporibus Hincmari eadem honoris prærogativa fruebatur Episcopus Suessionensis. Hincmarus ipse (5) in una Epistolarum suarum duodecim recensens civitates Remensi Metropoli subjectas, primum adsignat locum Suessionensi, secundum Catalaunensi. Flodoardus (6) Suessionensem ante alios semper Provinciæ ejusdem Episcoporum nominat, ab eoque refert consecratum fuisse Archiepiscopum Remensem. In Concilio Remis habito circa annum millesimum, in quo exauctoratus est Arnulphus Archiepiscopus, Suessionensis Episcopus primas auctoritatis partes semper obtinuit ante alios omnes ejus Provinciæ Episcopos (7). Ludovicus IX. qui & Sanctus, Philippus Andax, aliique nonnulli Reges Remis a Suessionensi Episcopo solemni pompa inuncti sunt, quod vacaret tunc Remensis Ecclesia. In Remensi Concilio anni 1564. sub Cardinali Lotharingo Archiepiscopo Remensi Suessionensis Episcopus primum semper post Archiepiscopum locum implevit, vocatusque est *Archiepiscopatus Remensis, & totius Provinciæ Vicarius*.

In Provincia Turonensi eodem honoris, sedisque primatu fruebatur Cenomanensis Episcopus, si fidem addamus Goffrido Abbati Vindocinensi, cum nimirum verba faciens de Hildelberto Cenomanensi primum Episcopo, inde ad Turonensem Metropolim evecto, narrat quam strenue, fortiterque obstiterit simoniacæ electioni, quam infando favoris aucupio moliebantur: *Hinc Hildebertus vir religiosus, qui post in Provincia primus erat Episcopus, non tacuit* (8). Sirmundus in Notis ad hanc Goffridi Epistolam, hanc Ecclesiæ Cenomanensis prærogativam elicit ex Notitia Provinciarum, & Catalogo civitatum Romani Imperii. Adjicit vero, Claromontensem Episcopum pari jure uti in Aquitanica Provincia prima, Pictaviensem in secunda. Visum aliis est, Siagrium Episcopum Augustodunensem Pallio a Gregorio Magno impetrato, id etiam consecutum esse, ut Ecclesia Augustodunensis primas teneret inter Episcopales sedes Lugdunensis Provinciæ primæ: *Ecclesia civitatis Augustodunæ post Lugdunensem esse debeat: & hunc sibi locum, & ordinem ex nostra auctoritatis indulgentia vindicare* (9): nec aliter, postquam Aigilbertus Episcopus Cenomanensis, gratia apud Theodoricum III. Regem florentissimus, Pallio a Pontifice Romano donatus est, impetratum esse ejus Ecclesiæ Primatus privilegium, supra alios ejusdem Provinciæ Episcopatus credidit.

Contendebat & Carcassonensis Episcopus idem sibi juris esse in omni Narbonensi Provincia speciali Ecclesiæ suæ jure. Concilium Provinciale Biterrense anni 1531. temporario edicto, dum de causa plenissime

(1) Flodoard. l. 1. c. 3. (2) Conc. To. 9. p.1036. (3) Spicil. To. 5. p.435. (4) Conc. t.11. part. 1. p. 922. (5) Hincmar. Epist. 6. c. 18. Bibl. Patr. Tom. 16. p. 408. (6) Flodoard. L. 4. c. 35 39 Du Chesn. Hist. Fran. Tom. 4. p. 110. (7) Conc. To. 25. p. 59. 65. (8) L. 3. Ep. 11. (9) Le Cointe An. 685. n. 11.

me judicaretur, statuit ut post Magalonensem Episcopum sederet, qui prior erat ordinationis ævo, ita ut nihil præjudicii hinc nasceretur, donec res hinc accuratius expendi posset. Non poterat Carcassonensis obtendere Notitiam civitatum, in qua post Narbonem primo loco Tolosa censetur, secundo Bitterræ.

Sed cum Bajocensis civitas prima post Rotomagum adscribatur in eadem Notitia, Bajocensis Episcopus in Concilio Rotomagensi anni 1581. palam Decanorum prærogativam sibi deberi professus est. Prædecessores quippe suos eo semper honore affectos fuisse: ad generales tantum Synodos pertinere eam regulam, quæ sedes, & sedendi ordinem ex ordinationis tempore dispensant: at in Provincialibus Conciliis civitates singulas suo gaudere honoris gradu locoque; argumento esse ipsa earundem Ecclesiarum Capitula, quæ eodem semper ordine, & gradu potiebantur, primum obtinente semper locum Capitulo Bajocensi, secundum Abrincatensi, Ebroicensi tertium, quartum Sargiensi (1). Et hic sane ordo est harum civitatum in Notitia ea, quam Sirmundus edidit. Nec fefellit omnino sua spes Bajocensem Episcopum. Secundum illum interim pronuntiavit Synodus, Decanorum privilegio ut frueretur tunc, citra præjudicium tamen aliarum Ecclesiarum, quæ suas interim chartas excuterent, sicunde aliqnid eis juris alluceret. Sed ante omnia statutum est, Romana ut Ecclesia consuleretur.

Capitulum Santonense locum sibi post Pictaviense vindicabat in Concilio Burdigalensi anno 1624. patrocinium possessionis obtendens. Intercessere Capitula alia, cessitque intercessioni Concilium, ita tamen ut nihil præjudicii partibus hinc crearetur (2). Et sane in Notitia Sirmondi, nec Santonicæ urbi tertius, nec Pictaviensis secundus post Burdegalam tribuitur locus.

In Hispania narrat Rodericus ipse (3) Toletanus Archiepiscopus, cum non potuisset ipse militari expeditioni interesse, quod gravi morbo laboraret, missum a se Episcopum Placentinum, Vicarium suum, ut vice sua Pontificalibus muniis fungerentur: *Capellanum suum Pontificem Placentinensem, qui in exercitu loco ejus Pontificalia exerceret.*

VI. Ab Innocentio III. expressit Cracoviensis Episcopus, quod ejus sedi non contulerat Notitia Imperii, in qua altum de ea silentium, ut Episcopos omnes alios Gnesnensis Metropolis loco, & honore præcederet: *Ut Episcopus Cracoviensis omnibus aliis Episcopis Provinciæ, & Ecclesiæ Poloniæ loco, & vice prior sit, & primus Gnesnensi Archiepiscopo in consecrando manus imponat* (4). Ita habet Longinus in historia rerum Polonicarum. Nec eo tamen deterritus est Uratislaviensis Episcopus, quin aliquot post annis in Concilio Provinciali de loco sedendi cum Cracoviensi certaret, pervinceretque infracta tuendi loci sui constantia. Erat enim ordinationis ævo superior, Cracoviensis abesse maluit, quam coram extrudi honore & jure suo.

VII. In Oriente inter Metropolitanos, qui uni plures suberant Patriarchæ, unus aliquis eminebat supra alios sedis suæ jure. (5). Ejusmodi forsan erat Meletius Archiepiscopus Lycopoleos in Ægypto juxta Epiphanium, cujus hæc sunt verba, primum illi post Alexandrinum Pontificem adsignantis locum: *Videbatur Meletius præeminere inter Episcopos Ægypti, ut qui secundum habeat locum post Petrum in Archiepiscopatu.* Poterat tunc tamen id privilegii personæ hæsisse, non sedi. Ejusmodi erat Cæsareæ in Cappadocia Metropolitanus sub Patriarcha Constantinopolitano, in Novella Isaagi Angeli; Tyrius Metropolita sub Antiocheno, Cæsariensis Palæstinæ sub Hierosolymitano. Non siluit Vuillelmus Archiepiscopus Tyri (6) tam illustre Ecclesiæ suæ privilegium, cujus in VIII. Synodo Oecumenica emicant documenta. En ipsa Vuillelmi verba: *Certum est, quod inter tredecim Archiepiscopos, qui a diebus Apostolorum sedis Antiochenæ subditi fuerunt, Tyrensis quidem primum locum obtinuit, ita ut in Oriente Protothronus appelletur; sicut in*

(1) Conc. Gall. Tom 1. Conc. Gen. T. 15. p. 871. (2) Ib p 689. (3) Roder. L. 9. c 12. (4) Rainald. an. 1207. n. 14. Rainald. ann. 1227. n. 51. (5) Epiphan. Hæresi 68. Μελετιάνων. (6) L. 14. c. 12.

in Catalogo &c. Quando Tyrium Metropolitam Hierosolymitano Patriarchæ interim addixit Innocentius II. dum causa accuratius examinaretur, eundem ei honoris Primatum contulit in Patriarchatu Hierosolymitano.

De Episcopis, de Episcopalibus sedibus de Episcopatu ipso.

CAPUT I. *P.4.l.1.c.13.*

Episcoporum auctoritas jure divino nititur, ipsaque Christi institutione; successere Episcopi in Apostolorum locum, in Petri etiam quodammodo Sedem.

I. Episcopi origine, & institutione prorsus divina fulgent, tum quoad Ordinem, tum quoad Jurisdictionem, quippe Vicarii Christi sunt in sua quisque Diœcesi, & Apostolorum successores, & ipsius quodammodo Petri.

II. Probatur ex Leonis Papæ testimonio.

III. Ex Optato Claves spiritalis jurisdictionis Christus semel dedit toti Apostolorum Collegio, id est, Episcoporum dedie, & semel Petro, ut Capiti, quo corpus totum in unitatem indissolubilem collectum repræsentabatur.

IV. Exponitur ab Hieronymo, ut Apostoli licet Petro pares in Apostolatu, ei tamen ut Capiti subjungebantur.

V. Episcopatum mirifice idem extollit.

VI. Eodem jure divino, eademque necessitate vitandi schismatis, vult Hieronymus Episcopos esse Capita singularium Ecclesiarum, Petrum Ecclesiæ universæ: Annuit ut & Petri successores dicantur Episcopi. Primi Episcopi ab ipsis Apostolis Apostoli dicti sunt.

VII. Antedicta firmantur ex sancto Paciano.

VIII. IX. Ex Cypriano item, & Augustino.

X. Ex Paulino, & Juliano Pomerio.

XI. Ex Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis. Ex Origene & Eusebio.

XII. Ex Basilio, Firmiliano, & Theodoreto.

XIII. Eadem honoris, & potestatis cognomina Papæ, & Episcopis communia, aliquo tamen discrimine.

XIV. De nomine Papæ.

I. PRogredimur a Metropolitanis ad Episcopos: & quanquam ex superioribus præjudicatum illud, præceptumque animo jam sit, non Ordinem tantum, sed Jurisdictionem etiam, & Imperium Episcoporum jure divino niti, & ab ipsa proficisci Christi institutione: juvabit tamen tam pulchro, & tam copioso immorari paulo diutius argumento. Unanimis Conciliorum Patrum, Scriptorumque omnium Ecclesiasticorum antiquissima traditio eo conspirat, ut Episcopi censeantur divina quadam origine, & institutione niti, ut Christi ipsius vices agerent in sua quisque Diœcesi, ut successores haberentur Apostolorum, ipsiusque adeo Petri, sensu quodam verissimo, cui nihil illud officiat alioqui indubitatissimum, quod Papa proprie magis, & plenius, & ex asse, ut ajunt, hæres sit, & successor Petri.

II. Ne optari quidem potest in hac re tota æquius, & elimatius quidquam, sive ad summi Pontificis prærogativam commendandam, sive ad maiestatem illustrandam institutæ divinitus Episcopalis dignitatis, quam quod uno Epistolæ suæ contextu complexus est Leo Papa vere Magnus. Mirabili quodam fœdere conglutinat ille Principatum Capitis in universa Ecclesia cum Principatu Episcoporum, qui & ipsi Capita sunt suorum quisque gregum: quibus ex omnibus sibi mutuo subnexis, innexisque indivulsa quædam charitate, & concordia existit Caput unum, & unus Episcopatus: perinde omnino ut omnes Ecclesiæ Episcopales cum Romana Ecclesia unum Catholicæ Ecclesiæ corpus coagmentant. En ipsa Leonis verba (1): *Connexio totius corporis unam sanitatem, unam pulchritudinem facit. Et hæc quidem connexio totius*

(1) Epist. 84.

totius corporis unanimitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam Sacerdotum; quibus etsi dignitas non sit communis, est tamen ordo generalis. Quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis; & cum omnium par esset electio, uni tamen datum est, ut ceteris præemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, & manga dispositione provisum est, ne omnes omnia sibi vindicarent; sed essent in singulis provinciis singuli, quorum inter fratres prima haberetur sententia; & rursus quidam in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem; per quos ad unam Petri sedem universalis Ecclesiæ cura conflueret, & nihil usquam a suo capite dissideret.

Manifeste declarat Leo, successisse Episcopos Apostolis, quos nemo nescit institutione prorsus divina hunc apicem affecutos; ordinem, & Collegium Episcopatus unum prorsus esse; Episcopos denique alios ab aliis eo distare, quod latius horum, quam illorum pateat auctoritas: *In similitudine honoris fuit discretio potestatis. Cum omnium par esset electio, uni datum est, ut ceteris, præemineret.* Non eo differre eos inter se quod hi ab illis quidquid habent potestatis, mendicarint, quasi ex delegatione quadam: cum ex adverso omnes immediate a Christo vocati sint ad Apostolatum, sive ad Episcopatum: *Omnium par electio, Ordo generalis:* sed alii aliis subjiciuntur, alii aliis latius dominantur, largius, parciusve sua munera dispensante Christo, ut sibi collibitum est ad Principatus sui sacri societatem Episcopos prorsus omnes vocanti: *Uni datum est, ut ceteris præemineret.* Longe aliud est, quempiam delegare, & ei præesse. Petrus a Christo supra alios Apostolos evectus est; & illi tamen a Petro nec missionem, seu delegationem, nec auctoritatem obtinuerunt suam, ab uno immediate Christo, ut a fonte totius Sacerdotii primario.

III. Affirmat Optatus Milevitanus (1) in Africa Episcopus, ad unitatem Ecclesiæ constringendam, Petrum ceteris prælatum fuisse Apostolis, & a Christo accepisse Claves ceteris communicandas: *Bono unitatis beatus Petrus præferri omnibus Apostolis meruit, & claves regni Cælorum communicandas ceteris solus accepit.* Idem sentit Leo (2): *Ut ab ipso Petro quasi quodam Capite dona sua Dominus velut in corpus omne diffunderet.* Non horum ille sensus est verborum, quod Apostoli auctoritatem suam, & Claves a Petro obtinuerint: cum evidentissime, & disertis Evangelicæ veritatis verbis constet, Christum ipsum ad Apostolos omnes verba facientem, in commune donasse illos, & Clavibus Ecclesiæ, & potestate ea, qua in terris quidquid ipsi factum, infectumque esse jussissent, perinde in cœlis, seu ligando, seu solvendo factum, infectumve censeretur. Sed cum rursum Christus Petrum nominatim alloquens, & in eo implexum, insertumque quodammodo, ut in vertice suo, totum Apostolicum, seu Episcopale Collegium, ligandi, solvendique potestatem in cœlis, & in terris dedit ei cum Clavibus: eo id significatum voluit, ab omnibus illis administrandas non esse cœlestes has Claves, nisi consensione, & charitate indivulsa cum capite suo, in quo comprehensi, & complicati omnes erant, quando illum divina hac, & stupenda potestate cumulavit. Ea fuit mens Paciani: *Ad Petrum locutus est Dominus, ad unum, ut unitatem fundaret in uno. Mox id ipsum in commune præcipiens* (3). Paucis his verbis duplex delegatio perspicue indigitatur, quarum in una Christus solum affatur Petrum, ut Caput, quo totus repræsentatur Episcopatus. In altera non Petrus delegat Apostolos, sed Christus iisdem prorsus verbis quibus delegaverat Petrum: cui tamen vel tunc sospes, & incolumnis sua constabat prærogativa: quod uni illi ut centro, & vertici unitatis honos præcipuus habitus esset.

IV. Corticem magis, quam medullam verborum spectarunt, qui suspicati sunt Hieronymum debilitasse vim, & majestatem infregisse Episcopatus, cum Episcopis Presbyteros æquavit. Etenim ex eo imprætentiarum ea adscribemus hic placita, quibus eveuntur Episcopi ad summum dignitatis, & po-

(1) Optat. l. 1. (2) Epist. 89. (3) Epist. 3.

potestatis columen; & in successione adoptantur Apostolorum, qui ipsi in Apostolatu pares sunt Petro, non autem in eo singulari privilegio, quo renidet ipsius Apostolatus apex, & caput. Audi ut ille de opulentissimo suo Ecclesiasticæ eruditionis penu depromat duplicem illam delegationem utramque immediatam a Christo, alteram Petri, alteram Apostolorum (1): *At dicis, super Petrum fundatur Ecclesia, licet id ipsum in alio loco super omnes Apostolos fiat, & cuncti claves regni cœlorum accipiant, & ex æquo super eos Ecclesiæ fortitudo solidetur: tamen propterea inter duodecim unus eligitur, ut Capite constituto, schismatis tollatur occasio*. Vix præclarius quiddam dici poterat ad derivandam ab uno Christo totam Apostolorum potestatem, æque, ac Petri, quamvis Capitis in vicem præstitutus sit illis Petrus, ut occuparetur, & præfocaretur schisma, quod inter illos, seu illorum successores, succrescere aliquando potuisset.

V. Sugillat idem Hieronymus alibi (2) Montanistas, qui novellas duas somniaverant dignitates, ut infra eas res tertium demum in locum dejicerent Episcopos, qui primas tenebant in universa Ecclesia Christi, ut ipsissimi Apostolorum successores: *Apud nos Apostolorum locum Episcopi tenent, apud eos Episcopus tertius est. Habent enim primos de Pepuza Phrygiæ Patriorchas: secundos quos appellant Canones: atque ita in tertium ideſt, pene ultimum locum Episcopi devolvuntur: quasi exinde ambitiosior religio fiat, si quod apud nos primum est, apud illos novissimum fit*. Docet rursus idem alibi (3), omnes peræque Episcopos esse successores Apostolorum, omnesque una, & eadem resplendere dignitate, ne excepto quidem Pontifice Romano, cum unus ubique terrarum sit Episcopatus, unus Apostolatus: *Ubicunque fuerit Episcopus, sive Romæ, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Regii, sive Alexandriæ, sive Tanis, ejusdem meriti, ejusdem est & Sacerdotii. Potentia divitiarum, & paupertatis humilitas vel sublimiorem vel inferiorem Episcopum non facit. Ceterum omnes Apostolorum successores sunt*.

VI. Denique eidem Hieronymus inconcusso superstruit fundamento, institutioni scilicet Christi, tum Principatum Episcoporum supra Presbyteros, tum Principatum Petri supra Apostolos, sive Papæ supra Episcopos. Cum dixisset enim in more fuisse, ut Apostoli ipsi se Presbyteros dicerent: addit ad vitandum schisma, & ad firmandam indissolubili vinculo particularis cujusque, sicut & universalis Ecclesiæ unitatem, designatum esse a Christo Episcopum, qui Capitis vice Presbyteris præsideret, adeoque & plebibus, quarum Presbyteri Capita Pastoresque sunt: *Quod autem postea unus electus est, qui ceteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet*. Quamvis divina hæc institutio *postea* tantum emicuerit, nempe postquam Episcoporum, Presbyterorumque numerus excrevit: divini nihilo secius juris institutio est, quandoquidem divinitus instituta hac auctoritate Episcopi successores sunt Apostolorum: nec potest particularis Ecclesia quælibet non concinere universali, ejusque pro parte sua virili æmulari unitatem. Si alio loco Hieronymus non Episcopos tantum, sed & Presbyteros ad successionem vocat Apostolorum: *Episcopi, & Presbyteri habeant in exemplum Apostolos, & Apostolicos viros, quorum honorem possidentes, habere nitantur & meritum* (4). Illud tamen interest semper discriminis, quod Episcopi supra presbyteros emineant, ut Petrus supra Apostolos, ea Capitis dignitate, quæ divina ab institutione profecta est.

Ex eodem Hieronymo potest etiam dici, Episcopos omnes Petro succedere, quatenus totum in se Petrus circumgestabat, & repræsentabat Collegium Apostolorum, cum ei Christus copiam fecit clavium, quibus cœli clauduntur, & reserantur: *Non omnes Episcopi sunt. Attendis Petrum? sed & Judam considera*. Et infra: *Non est facile stare loco Pauli, tenere locum Petri* (5). Ad hoc ipsum videtur alludere, cum tradit alibi, non posse Ecclesiam constare, nisi emi-

(1) L. 1 adver. Jovin. (2) Epist. ad Marcellam, adver. Montan. (3) Epist. ad Evagrium. (4) Epist. ad Paulin. De Instit. Monachi. (5) Ep. ad Heliodorum.

emineat Episcopalis dignitas, cui reliquæ subjiciantur potestates omnes, ne scissa unitate exitiale conflетur schisma: *Ecclesiæ salus a summi Sacerdotis dignitate pendet, cui si non exors quædam, & in omnibus eminens detur potestas, tot in Ecclesiis efficientur schismata, quot Sacerdotes* (1). Denique monet Hieronymus, qui primi ab Apostolis ordinati sunt Episcopi, vel ab Apostolis ipsis dictos esse, & Apostolicos viros, & Apostolos. Usque adeo indubitatum est, non alium esse Episcopatum, quam Apostolatum ipsum jugi, & nusquam intercisa successione in Ecclesia perpetuatum: *Quod autem exceptis duodecim quidam vocentur Apostoli, illud in causa est; Omnes qui Dominum viderant, & eum postea prædicabant, fuisse Apostolos appellatos. Paulatim vero tempore procedente, & alii ab his quos Dominus elegerat, ordinati sunt Apostoli. Epaphroditus, Silas, & Judas, Apostoli ab Apostolis nominati sunt.*

VII. Præiverat in hanc doctrinam Hieronymo Pacianus Barcinonensis Episcopus (2), qui observat non esse, quod magnopere miremur, si Apostoli suo ipsorum nomine Episcopos illustrarint, cum suo Christus ipse Apostolos insignierit: *Denique & Episcopi Apostoli nominantur, sicut de Epaphrodito Paulus edisserit, &c. Deus jus illud nobis, ut Apostolorum Cathedram tenentibus non negabit, qui Episcopis etiam unici sui nomen indulsit. Nemo Episcopum hominis contemplatione despiciat. Recordemur, quod Petrus Apostolus Dominum nostrum Episcopum nominarit. Quid Episcopo negabitur, in quo Dei nomen operatur?* Perspicis hic Episcopos non Apostolorum tantum nomine, & auctoritate indui, sed & Christi ipsius.

VIII. Constantissima hæc etiam est Cypriani doctrina, Episcopos Apostolorum successores esse, contra & vertices unitatis esse in sua quemque Ecclesia; eo sensu in Petri quoque successionem, & consortium venisse, in Petri Cathedra sedere ut in Cathedra unitatis: denique in indivulsam unitatem coalescere omnes debere cum successore Petri primario, Pontifice Romano, sicut Apostoli insolubili vinculo cum ipso semper Petro cohæsere, ut omnes Ecclesiæ in unam illam conflentur Ecclesiam, quæ una Sponsa est immortalis Sponsi, a quo amicis Sponsi interim concredita est. Hæc verba Cypriani sunt ad Cornelium Papam (3): *Hoc vel maxime, frater, & laborare debemus, ut unitatem a Domino, & per Apostolos nobis successoribus traditum, quantum possumus obtinere curemus.* Et alibi Diaconos objurgans, qui cristas erigebant adversus Episcopos (4). *Meminisse debent Diaconi, quoniam Apostolos, id est Episcopos, & Præpositos Dominus elegit; Diaconos autem Apostoli sibi constituerunt, Episcopatus sui, & Ecclesiæ ministros. Quod si nos aliquid audere contra Deum possumus, qui Episcopos facit, &c.* Vix expressius quidquam dici poterat, ut significaret tunc institutos esse a Christo Episcopos cum instituti ab eo sunt Apostoli. Et rursus alibi (5): *Christus dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes Præpositos, qui Apostolis Vicaria ordinatione succedunt, qui audit vos, me audit.* Divinæ sane potestatis, & gratiæ opus, & operæ pretium Ecclesia est. Atqui *Ecclesia est plebs sacerdoti adunata, & Pastori suo Grex adhærens. Unde scire debes, Episcopum in Ecclesia esse, & Ecclesiam in Episcopo.*

IX. Pulcherrime idem Cyprianus (6) edisserit alibi, ut illa Apostolorum æqualitas cum Petro in Apostolatu, ad quem peræque omnes vocati fuerant a Christo, conciliari, & constare possit cum ea subjectione, qua Capiti suo eos subjungi, astringique necesse erat, cum Christus omnes illos in Petro complicuisset, quando Petrum constituebat inconcussum Ecclesiæ suæ fundamentum: *Loquitur Dominus ad Petrum: Super hanc petram, &c. Tibi dabo claves &c. Et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos: Accipite Spiritum sanctum, si cui remiseritis peccata, &c. Tamen ut uni-*

(1) Adverf. Lucif. (2) Epist. 2. (3) L. 1. Ep. 10. (4) L. 3. c. 9. (5) L. 4. Ep. 9.
(6) L. de unitate Ecclesiæ.

dra Petri sederet: sed se quoque in eadem non immerito sedere venditabat. In eo tantum peccabat, quod non satis perpendebat animo singularem illam Capitis praerogativam, qua unus radiat Romanus Praesul, ut quae nec scindi, nec cum pluribus communicari possit: *Potestas peccatorum remittendorum Apostolis data est, & Ecclesiis, quas illi a Christo missi constituerunt, & Episcopis, qui eis ordinatione Vicaria successerunt, &c. Stephanus, qui sic de Episcopatus loco gloriatur, & se successionem Petri tenere contendit, super quem fundamenta Ecclesiae collocata sunt, &c. Stephanus, qui per successionem Cathedram Petri habere se praedicat*. Nec nescire poterat eruditissimus Theodoretus, Apostolorum vicem, & locum implere Episcopos, etsi ab ea se nominis gloria abstineant: *Apostolicum nomen praecipuum, & singulare beatissimi illi habuerunt. Etsi enim eorum operi isti successerunt, illorum tamen appellationem nemo sibi arrogare audet* (1). Idem alibi advertit (2), Apostolorum nomine donatos esse a Paulo, non solum duodecim illos eximios, quorum singulare id decus est, sed eos omnes qui eundem Ordinem acceperunt: *Apostolos non solos duodecim vocavit, sed omnes qui eundem ordinem acceperant. πάντας τοὺς δεξαμένους τοιαύτην χειροτονίαν*. Et alibi (3): *Qui nunc vocantur Episcopi, Apostolos olim nominabant. Procedente tempore, Apostolatus nomen reliquerunt iis, qui vere erant Apostoli*.

XII. His addi posset, honorificentiores quoque titulos, & summae praecellentiae nomina olim Episcopis omnibus tribui usitatissimum fuisse, quae posteriorum usus saeculorum ad solos Romanos Pontifices revocavit. Enimevero cum hoc animis fidelium praeceptum, anticipatumque esset, esse Episcopos omnes Apostolos, Apostolorum successores, in Apostolorum sedibus sedere, immo & in ipsa Petri sede: non poterat non statim in illos congeri tota haec nominum magnificentia, honorumque copia. Quanquam jam tunc persuasum usque adeo esset, hac titulorum, nominumque gloria longe praecellentius, abundantiusque Petrum ipsum, Petrique successores prae ceteris cumulari debere, ut penes hos denique solos ea tota resederit. Quippe nec sacra, nec civili ulla lege exclusi sunt his gloriae titulis Episcopi alii, & solus frui jussus Romanus Praesul; sed solo fidelium, tacitoque consensu sensim convalescente, ut solus diceretur Papa, summus Pontifex, Vicarius Christi in terris, Sanctissimus, Beatissimus Apostolicae sedis Praesul; qui olim honores titulorum omnibus communes erat Episcopis. Usus, consensusque sensim inolescens haec honoris & potestatis insignia soli Romano Pontifici vindicavit ex certa nimirum fide, & conscientia singularium Privilegiorum, quibus Petrum Christus prae aliis decoraverat Apostolis.

XIII. Haec porro honorificentissimorum nominum communio inter Episcopos omnes, necdum VI. necdum VII. saeculo prorsus exoleverat, qua de re supra. Unum hic addam, Papae nomen videri ex Africa originem traxisse, ibique specialius etiam Carthaginensi Archiepiscopo tribui solitum, cujus auctoritas latissime tota Africa dominabatur. Extra Africam etiam usitatior erat Papae titulus, sed in Africa usitatissimus: ut ex Tertulliano, & ex Cypriani Epistolis liquidum est. Omnibus etiam in Africa Episcopis conveniebat Papae nomen, sed usu tandem receptum fuit, ut Carthaginensi potissimum ascriberetur, tanquam Patri Patrum, & communi omnium Patri. In Collectione Graeca Canonum Africanorum, rarius Papae nomen tribuitur Episcopis aliis, praeterquam Romano, & Carthaginensi. In Aegypto Papae nomen uni Alexandrino Pontifici affectatius concedebatur. Obvia se dabunt exempla apud Epiphanium, Athanasium, & Hieronymum. Papae nomine donat etiam Hieronymus Evagrium Episcopum Antiochenum. In Italia jam tum forsan servari Romano Praesuli incipiebat id cognomen, cum scriberet Ambrosius *Siricio Papae*, Anno 450. Concilium Toletanum, fidem enim quod ad anni notam spectat, Baronio habemus (4), ita

(1) In Isai. c. 61. (2) In Ep. 1. ad Cor. c. 15. In Ep. 1. ad Titum c. 3. (3) Epiph. haer 69. Hier. Ep. 16. Baron. an. 162. n. 303. Hieron. in vita Malchi. (4) Baron. an. 405. n. 53. 54. 430. n. 26.

ita abutebatur nomine Papæ, quasi jam soli Romano Pontifici vindicaretur: *Expectantes quid Papa, qui nunc est, quid sanctius Simplicianus Mediolanensis Episcopus, reliquique Ecclesiarum rescribant Sacerdotes*. Et infra: *Priusquam illis per Papam, vel per sanctum Simplicianum communio reddatur*. In aliis Orbis Christiani Provinciis serius contigit id nominis Papæ reservari. Ut Balsamon, & eo duce Nicephorus in hunc errorem impegerint, quod a Cœlestino Papa indultum sit Cyrillo, ejusque in Alexandrina sede successoribus Papæ cognomen; id in causa fuit, quod eo nomine diutius Episcopi Alexandrini, quam alii quivis, usi sint, cum jam fere Romano Antistiti illud usus proprium fecisset. Alicubi in Concilio Chalcedonensi Papæ nomine simpliciter designatus Romanus Pontifex *Sic credit Papa Leo, sic Cyrillus credit, sic Papa interpretatus est* (1). Sed nondum satis convaluerat ea loquendi consuetudo. Entyches ipse ibidem vocatur παπας, id est, Pater: propter ætatem nimirum ingravescentem, vel quod Abbas, & Pater Monachorum esset (2). Incipiebat ergo tunc, necdum usu corroboratum erat, ut eo nomine fruerentur soli magnarum Sedium Episcopi, & præ ceteris Pontifices Romani. Plura nos superius de hoc Papæ nomine.

CAPUT LI. *P.1.l.1.c.15.*

De trium Hierarchicorum Ordinum, Primorumque Beneficiorum Ecclesiæ, Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus præeminentia, & antiquitate. Ex Græcis primum Patribus.

I. Vera hæc esse Beneficia, quibus sua sint ex institutione divina Sacerdotalia munera, & jus ad rem, proventumque temporalem.

II. Definitum est a Tridentinis Patribus, Hierarchiam hanc institutionis esse divinæ. Clerici inferiores omnes Diaconorum nomine quodammodo comprehenduntur.

III. Christi mandato, & delegata auctoritate ordinati sunt ab Apostolis Presbyteri, & Diaconi: qui ab illis quasi rivuli a plenissimo Sacerdotii fonte promanarunt.

IV. Probatur ex Ignatio, & Justino Hierarchiam divinitus institutam, Episcopis constare, Presbyteris, & Diaconis. Item Diaconos ad Sacrificii ministerium esse institutos.

V. Idem probatur ex Canonibus, & Constitutionibus Apostolicis.

VI. Ex Clemente Alexandrino.

VII. Ex Eusebio.

VIII. Ex Origene.

IX. Ex Cyrillo Hierosolymytano, & Gregorio Nazianzeno.

X. Ex Chrysostomo. Cur tria illa Ordinum nomina in Scripturis promiscue nonnunquam usurpentur.

XI. Contra divinam Diaconorum institutionem objicitur Concilium in Trullo. Responsio.

XII. Respondetur & Cyrisostomo.

XIII. Concilio Trullano opponitur Neocæsariense.

I. Non est quod mireris, si statim a me soli primorum Ecclesiæ temporum Beneficiarii fuisse dicuntur, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi. Nec enim splendida illa nomina solum Ordinem, & spiritalem in celebrandis Sacramentis potestatem significant: sed & eam, quæ inde existit, dignitatem, itemque Beneficium, veluti florem, fructumque ex Ordine sacro, tanquam ex cœlesti quadam arbore pullulascentem. Fuse id in hoc opere toto demonstrabitur. Nunc illud observasse satis erit; quod quemadmodum ubi audis nomen Episcopi, non sacrum quendam Ordinem solum, potestatemque spiritualem concipis, sed & gubernandæ Diœceseos munus, fruendaque, & utenda, quæ sunt connucta muneri, bona temporalia: Ita apud sanctos Patres, Concilia, communemque Ecclesiæ totius usum, per annos mille, & ducentos, & eo amplius Presbyteri nomen, & Diaconi, tam jus ad rem temporalem, possessionemque significarit Beneficii, quam sacrum

---

(1) Act. 1. & 21. (2) Evang. a. 18. Supra l. 1. c. 4. n. 10.

eorum illum Ordinem, cœlestemque quo in ordinatione insigniti sunt charactere. Uti nemo nunc in Episcoporum ordinem adsciscitur, sine Ecclesiæ alicujus cura spiritali simul, & temporali: ita ab ipsis Ecclesiæ exordiis nemo poterat ad Presbyteri dignitatem, aut Diaconi evehi, sine spiritali in certa Ecclesia munere aliquo, conjunctaque ei tunc quidem temporali re, & annona. Id quod aperte Beneficium appellamus.

II. Accedendum nunc nobis est ad ejus Hierarchiæ institutionem, quam observavit Tridentina Synodus ex Episcopis, Presbyteris, ac Ministris esse conflatam. Neque enim Ministri alii sunt, quam Diaconi, ut apparet ex significatione vocis, & propriis Scripturæ ipsius terminis. Verum eo maxime verbo uti voluit sacra Synodus, ut innueret minores omnes Ordines, quia quædam quasi Diaconatus decerptæ portiones sunt, divina illa Hierarchia comprehendi. Hos enim omnes ita subesse Diacono, ita illi conjungi, ut unum cum illo efficiant.

Objectabit non immerito quis ex eodem Concilio, nec Subdiaconos posse comprehendi ea in Hierarchia, quæ sit institutionis divinæ, nedum Ministros inferiores. Quippe quos & sanctissimi Partes, & Concilia doceant, nec eosdem, nec semper, nec ubique omnes in omnibus Ecclesiis præteritis temporibus fuisse: sed alios ex aliis ab Ecclesia institutos. At vicissim respondebimus nos, satis esse, ut institutionis divinæ suo quodam modo esse dicantur, si vere institutionis divinæ sit eorum fons, & origo, Diaconatus videlicet, a quo effluxerunt omnes, & in quo omnes excellentiori modo continentur.

III. Ut ad primigeniam rei originem eluctemur, hinc ordiendum nobis est. Factus per incarnationem Filius Dei Christus Sacerdos summus, tandem reversurus in cœlum, ubi convenienter homini, & Deo, convenienter felicitati cœlestis Ecclesiæ cumulatissimæ Sacerdotio fungeretur: suos sibi substituit in terris Apostolos primum, deinde Episcopos, ejusque donavit plenitudine Sacerdotii, quod per mortalem vitam ipse gessisset. In Evangelicæ historiæ libris, Presbyterorum, ac Diaconorum discrimen ab Apostolis, aut Episcopis nullum invenies. Occurret autem in Apostolorum Actis & Pauli Epistolis Diaconorum institutio, nomen, officium. Item Presbyterorum, & nomen, & munus, quanquam hi quidem promiscue quandoque habeantur cum Episcopis. Cujus rei ratio supra relata est. Videri possent ibi etiam Diaconi ab Apostolis potius instituti esse, quam a Christo: denique hærentibus in verborum cortice videri potest eorum munus id fuisse potius, ut communi mensæ deservirent, in qua divitum charitas reficiendis pauperibus oblectatur. Verum hæc sequenti Capite diluentur opportunius. Nunc illud solum præmitti velim, Apostolos accepta a Christo Sacerdotii plenitudine, ab eodem etiam & potestatem, & mandatum accepisse, ut illud non solum in successores transfunderent, sed & in varios, ac multiplices distribuerent gradus, prout Ecclesiæ decor, ordo, & gubernatio postularet. Expresso igitur ipsius Christi mandato Apostoli Presbyteros, aut ordinavere ipsi, aut ordinari ab Episcopis jussere, nequaquam eis concessa illa privilegiorum plenitudine, quæ propria, & peculiaris dos est Episcopatus. Tum vero instituere & Diaconos Apostoli, ut divinum illud imperium pro sua parte gererent, exererentque, quod est necessario cum sacro Altarium ministerio conjunctum.

IV. Hortatur Ignatius (1) fideles, Episcopo ut ita obtemperent, sicut Christus Patri; Presbyteros ut colant tanquam Apostolos, Diaconos autem ut mandatorum Dei ministros: *Episcopum sequimini, ut Christus Patrem, Presbyterium ut Apostolos; Diaconos, ut Dei mandatum*. Postrema hæc verba haud scio an tacite innuant quod accepere Apostoli a Christo de instituendis Diaconis mandatum. Hoc certe indubitatum apud Ignatium, Ecclesiasticam Hierarchiam in tribus hisce Ordinibus, totam positam esse, præter hos alium afferri nullum, hos a se invicem sejungi nunquam; & eo cum splendore semper, ea cum majestate exiberi, ut divinam horum non possis

(1) Epist. ad Smyrn.

sis, quin angnoscas institutionem. Ubi vero Presbyteros ait sequendos nobis esse ut Apostolos, non ea ejus mens est ut in Presbyteris velit eam, quæ in Apostolis erat, Sacerdotii abundantiam esse. Non ita. Alioqui Presbyteros æquaret Episcopis, quod ab ejus verbis & sententia alienissimum est. Sed ubi semel Episcopis tribuit & Christi auctoritatem, & Patris principatum ineffabilem, jam non dubitat, Presbyteros Apostolorum donare nomine, quorum in locum ex parte & ipsi aliqua reipsa successere. Quantalibet autem ex Ignatio Presbyteris potestas sit; neutiquam tamen eis per eum licet injussu Episcopi quidquam adgredi, ac ne sacrificium quidem offerre: *Non licet sine Episcopo nec offerre, neque sacrificium immolare, neque Missas celebrare*. Est enim Episcopus velut imago vivens Imperii Patris, & Sacerdotii Filii, qui solus natura Pontifex est: *Honorate Episcopum tanquam Principem Sacerdotum, imaginem Dei ferentem; Principatum secundum Deum; Sacerdotium vero secundum Christum, solum natura Principem Sacerdotum*. μόνον τῇ φύσει ἀρχιερέα. Docet denique in Ecclesia qui sint ordines, & quibus ex membris Christi corpus alterum, hoc est mysticum, coagmentetur, *Laici Diaconis subditi sint, Diaconi Presbyteris, Presbyteri Episcopo, Episcopus Christo, sicut ipse Patri*. Ubi vides subditum & obtemperantem Clero populum, & laicis in spiritali negotio imperantem Clerum: atque adeo ita temperatam Cleri dominationem, ut qui terris imperat, eum oporteat cœli legibus parere.

Porro non constat hic Clerus nisi Episcopis, Presbyteris, & Diaconis. Quod & ex alia patet ejusdem sanctissimi Martyris Epistola (1), ubi præcipit similiter, ne quid agatur rei injussu Episcopi: *Sine Episcopo nihil operari*. Presbyteris morem geri tanquam Apostolis: *Subjici Presbytero, ut Apostolis Christi*. Sed illud memorandum additur, Diaconos ministros esse sacræ mensæ, in qua Christi Corpus immolatur: *Diaconos ministros existentes mysteriorum Jesu Christi, secundum omnem modum omnibus placere. Non enim ciborum, & potuum sunt ministri, sed Ecclesiæ Dei*. In quo argumenti satis est, ut quanquam in actis Apostolorum videatur instituendi Diaconos occasio nata ex mensa communi; nihilo tamen minus arbitremur primarium hujus institutionis consilium ad sacrificium spectasse, & ad sacram mensam, quæ tum a civili non divellebatur. Ad id usque temporis Apostoli munia impleverant Diaconorum, perinde ut Presbyterorum. Ut fervirent Ecclesiæ necessitatibus variis hos postea ordines, hæc ordinum officia sejungere necesse habuerunt. Nec insitatum videri debet, si ea Diaconorum functio, quæ minus habebat dignitatis, plus habuit necessitatis; ideoque acceleranda fuit. Si ad retundendam quorundam sui temporis Diaconorum insolentiam Hieronymus hanc illis circumstantiam objecit: *Quis patiatur, ut mensuram, & viduarum minister, supra se eos se tumidu efferat, ad quorum preces Christi corpus, sanguisque conficitur?* Crediderim ego virum doctissimum non rationes, quæ Apostolos moverint, omnes exequi, sed ejus institutionis occasionem solam perstringere voluisse. Enim vero Stephanum Diaconorum primum, & principem, ejus sanctitatis, ejus zeli, & scientiæ Apostolorum Acta perhibent, ut difficillime mihi persuadeam virum ejusmodi soli adhibitum esse ministerio mensæ communis. Ade quod facile creditur ei ab Apostolis delegatum fuisse Eucharistiæ ministerium, cui prædicandi verbi munus delegarant. Neque enim digniores mensa sacra, quam verbum Dei Ministros postulat: nec minus honoris a nobis exigit veritas Christi, quam caro. Immo ministerium verbi, primum omnium semper, & maxime Apostolicum habitum est in Ecclesia. Unde illud Pauli affirmantis missum se esse, non ut baptizaret (idem poterat peræque de aliis sacramentis dicere) sed ut Evangelium annuntiaret. Eucharistia ex Justino (2), *Absentibus per Diaconos mittitur*. Erant ergo Diaconi Altaris ministri, & sacrificii.

V. Idem docet quisquis is est Apostolicarum Constitutionum auctor (3): *Non baptizat Diaconus, non offert; oblatione vero ab*

(1) Ad Tral. (2) Apolog. 2. (3) L. 8. c. 28.

ab Episcopo aut Presbytero facta, ipse Diaconus dat populo, non tanquam Sacerdos, sed tanquam qui ministrat Presbyteris. Nulli ex reliquis Clericis licet facere opus Diaconi Illud ergo erat Diaconi munus, Eucharistiam impartiri. Tribuit & illis mox idem Scriptor jus, & potestatem abjiciendi, & summovendi a communione omnes inferiores Clericos si graviter ab eis peccatum aliquid sit; quanquam hac excommunicandi potestate nullus inferiorum Clericorum, ac ne Subdiaconus quidem in inferiores instructus sit (1). Unde intelliges, solum Diaconum Hierarchiæ accenseri. Canones Apostolici tres plerumque superiores Ordines, & sibi mutuo consociant, & Ecclesiæ administrationi præficiunt, & iisdem sanctimoniæ legibus astringunt.

VI. Trium illorum tantummodo meminit Clemens Alexandrinus (2): *In sanctis libris scripta sunt hæc quidem præcepta Presbyteris, alia Diaconis, alia viduis.* Alibi vero nostram hanc Hierarchiam tradit accuratam esse cœlestis Hierarchiæ imaginem, ubi tot Angelorum, Beatorumque gradus, & ordines ineffabili quadam consonantia, & dissonantia pares, & dispares, in unitatis divinæ apicem concurrunt tandem, ubi est Deus omnia in omnibus: *Nam hic quoque in Ecclesia progressiones Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum sunt, ut arbitror, imitationes gloriæ Angelicæ, & illius œconomiæ ac dispensationis, quam dicunt Scripturæ illos expectare, qui insistentes vestigiis Apostolorum vixerunt in perfectione justitiæ, convenienter Evangelio.*

VII. Retulit Eusebius (3) Epistolam synodalem, quam *Episcopi, Presbyteri, & Diaconi* Concilii Antiocheni adversus Paulum Samosatenum scripsere ad Dionysium Papam, & ad Occidentales, cujus hæc erat inscriptio: *Episcopis, Presbyteris, Diaconis, & Ecclesiæ toti Catholicæ.* Quæ omnia trium illorum Ordinum in Ecclesiastica Hierarchia arctissimam conjunctionem probant. Est & alia apud eundem Eusebium (4) Constantini Magni Epistola, qua urget Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, qui præsunt Ecclesiis, ut in earum reparationem incumbant. *In singulis locis præsidentes Episcopos, Presbyteros, & Diaconos admone, ut in opera Ecclesiarum omni studio incumbant.*

VIII. In eandem sententiam hæc habet Origenes (5): *Putasne, qui sacerdotio funguntur, agunt omnia, quæ illo Ordine digna sunt? Et unde est, quod sæpe audimus blasphemare homines, & dicere: Ecce qualis Episcopus, aut qualis Presbyter, aut qualis Diaconus.* Horum trium Ordinum ministris curam, & officium commendat corripiendæ, & erudiendæ plebis: *Omnes Episcopi atque omnes Presbyteri, vel Diaconi erudiunt nos, & adhibent correptiones* (6). Rursus alibi per obscuras allegoriarum ambages sacrorum illorum Ordinum dignitatem ostendit non obscure (7): *Proprie enim Episcopus Domini Jesus est; & Presbyteri Abraham, Isaac, & Jacob; Diaconi vero septem Archangeli sunt Dei, ad quorum mysteria septem Diaconi in Actibus sunt ordinati.* Hos denique non sejungit in supremæ jurisdictionis exercitio (8): *Ecclesiarum Rectoribus, & Principibus loquitur Apostolus, his videlicet, qui judicant eos, qui intus sunt, id est Episcopis, vel Presbyteris, & Diaconibus.*

IX. Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus (9) tres tantum illos agnoscit in Clero Ordines: *Perspice cujuslibet Nationis Episcopos, Presbyteros, Diaconos, Monachos, Virgines, & reliquos laicos.* Gregorius quoque Nazianzenus (10) solos appellat Episcopos, Presbyteros, & Diaconos. Meminit & alicubi Lectorum. At ubi Diaconos commemorat, tum eos docet ad Presbyterorum dignitatem proxime accedere.

X. Chrysostomus (11) hæc Pauli ad Philippenses verba exponens, *Coepiscopis, & Diaconis*, docet tria illa nomina Episcopi, Presbyteri, & Diaconi tribus hisce Ordinibus tunc temporis communia fuisse, & promiscue usurpata, tametsi communia non essent, nec eadem omnibus officia. Idque perspicue, atque invicte ex eo probat, quod Phi-

(1) Canon Apost. 5. 6. 7. 37. (2) Pædag. l. 3. c. ultim. Strom. l. 6. (3) Hist. l. 7. c. 30. (4) De Vita Constantini L. 2. c. 46. (5) In Num. hom. 2. (6) In Psalm. 35. (7) In Matth. Tract. 33. (8) In Ep. ad Rom. c. 9. (9) Catech. 16. (10) Orat. 4. & 39. (11) In Ep. ad Philipp. Hom. 1.

Philippis Episcopus non posset esse nisi unus. Erant ergo Presbyteri tantum, qui hic Coepiscopi nominantur. 2. Quod Episcopi ipsi Diaconorum appellarentur nomine, unde illud Pauli ad Timotheum Episcopum commendantis, ut Diaconatum, seu Ministerium suum fideliter impleret. 3. Quod Presbyterium, cujus manuum impositione Timotheus Episcopus consecratus est, Episcopis sine controversia constaret. Neque enim poterat a Presbyteris Episcopus ordinari. 4. Quod cum jussisset Paulus a Tito constitui Presbyteros per Civitates, eosdem paulo post Episcopos appellet. 5. Denique quod antiquissimæ hujus consuetudinis, & mysticæ nominum communionis ad suam usque ætatem superessent aliqua vestigia: Episcopos enim, cum Presbyteris, aut Diaconis scriberent, iisdem nominibus uti solere: *Quocirca vel hodie multi Episcopi scribunt Compresbytero, & Condiacono.*

Jam vero minime opus est, ut pluribus ostendam, hos esse primos, & proprios Ecclesiasticæ Hierarchiæ Ordines, quos & Christus ipse gesserit, & Apostolis tradiderit. Quos Apostoli simul omnes sine ullo discrimine gesserint: quippe qui ab illo plenissimum accepissent Sacerdotium, in quo erat non aliunde accepta, sed ipsa in suo fonte scaturiens Sacerdotii plenitudo. Quos denique per partes, & cum apta hominum aliorum ad alios subjectione, alios aliis dispensavere Apostoli: ita tamen, ut in ipsa sui separatione multa fervent primævæ unionis vestigia, nec nisi concordi atque uno omnium animo possint exerceri.

Observat idem alibi Chrysostmus (1), clarissimum illud Apostolorum nomen Discipulis septuaginta a Paulo tribui. Qui Discipuli, ut illis plurimum tribuas, Episcopi tantum fuere. Basilius (2) de Diacono ita loquitur: *Fratrem nostrum Syndiaconum Dorotheum*. Observat & Theodoretus (3) Paulum nomen Apostoli commune eis fecisse, qui eandem manuum impositionem, aut Ordinationem, χειροτονίαν recepissent.

XI. Qui Constantinopoli ad Concilium convenere Episcopi Græci, ut nomine V. & VI. Synodi Canones ederent, ii statuerunt, septem illos, de quibus in Actis Apostolorum, Diaconos, nullo modo ministros sacris altaribus allectos fuisse, sed eleemosynarum, & Ecclesiæ redituum dispensatores creatos. Verum Præsules hi, ut in aliis quibusdam, ita & in hac re a veteri majorum doctrina, ac disciplina deviarunt. Enimvero si hæc non est veri Diaconatus origo, ubinam illam reperias? Quis facile credat, in Scripturis Oeconomorum rei temporariæ consignatam esse institutionem, Ministrorum vero Altaris esse silentio oppressam? An de Diaconis aliis loquitur Lucas, quam de quibus tam crebro Paulus, quos denique cum Presbyteris, & Episcopis ipsis, propter individuam in obeundis Officiis sacris societatem nonnunquam confundit? Nonne optima Scripturæ interpres est totius Ecclesiæ disciplina communis? Annon ergo dilucidum est, Diaconos, de quibus in Actis Apostolorum sermo est, & Altaris Ministros esse, & bonorum Ecclesiæ dispensatores? Maxime cum in Ecclesia munus utrumque, ut suo loco dicetur, tam multis sæculis iidem ipsi obierint. Chrysostomus vero (4), cujus auctoritate Canonem suum munire gestiebat Trullana Synodus, nonne supra docuit, Diaconi nomen, & splendorem tantum esse, ut promiscue Paulus nomen Diaconi Episcopis, Presbyterisque adscripserit? Nonne iterum advertit Chrysostomus in Actis Apostolicis, Diaconis ordinandis Apostolos cum oratione manus imposuisse? *Ordinati sunt per preces, hoc enim est manuum impositio. Manus ab homine imponitur, totum autem Deus operatur.* An clarioribus, an aliis unquam verbis significata sacra ordinatio est?

XII. Non ergo Chrysostomi ea mens fuit, ut Diaconos eos, de quibus Lucas, ab ordinatione sacra, ministerioque Altaris ablegaret; verum ut ostenderet rei temporariæ administrationem, quam tum acceperant, Diaconis ita propriam non esse, ut non alii illam possent gerere: cum ejus ætate res illa penes Presbyteros esset, qui dicebantur Oeconomi: *Qualem acceperunt ordinationem? Nunquid eam, qua est Diaconorum?* Et

(1) In Ep. 1. ad Corinth. hom. 38. (2) Basil. Ep. 51. & 341. (3) Theodor. In Ep. 1. ad Corinth. c. 15. (4) Hom. 4. in Acta.

Et profecto hoc in Ecclesiis non est, sed Presbyterorum est œconomia. Et quidem nullus adhuc erat Episcopus, sed Apostoli solum; unde neque Presbyterorum, neque Diaconorum nomen opinor esse clarum, & manifestum. Ex quibus liquet, hoc sibi proposuisse Chrysostomum, ut bonorum Ecclesiæ temporalium dispensationem, quæ tum erat consuetudo, Presbyteris adsereret, adversus Diaconorum importunitatem, qui eam sibi deberi ex illa Apostolorum institutione contendebant. Diaconorum ergo consilium ut refelleret, aut præveniret Chrysostomus, profitetur primis illis temporibus Episcopos nondum fuisse, qui alii essent ab Apostolis: Presbyterorum vero, ac Diaconorum nomina, & ipsorum etiam Episcoporum, indiscriminatim esse usurpata. Quare Diaconos ex eo Lucæ loco œconomiam hanc, quam Presbyteri obtinerent, vindicare sibi nullo pacto posse.

XIII. Ut ut ea se res habeat, major esset Concilii Neocæsariensis Patribus habenda fides, quam Trullanis. Sunt illi & viciniores origini, & traditionis Apostolicæ peritiores. Quod autem a Neocæsariensi Synodo decretum est, tam aperte id pugnat cum Trullanorum Patrum sententia, ut hi palam præ se ferant, & profiteantur, corrigi a se Neocæsariensem Canonem, & emendari. Opinatur quidem Balsamon, Trullanæ Synodi Episcopos non intellexisse, nec vidisse satis, quæ Neocæsariensis Synodi, & Canonis esset sententia; quippe hujus quoque vim ad solos temporalium rerum dispensatores pertinere, cum statuitur, in maximis quibusque urbibus, nec plures quam septem ordinentur Diaconi. Sed argumento utitur Balsamon parum firmo, cum subjicit, Edicto Justiniani Diaconos Constantinopolitana in Ecclesia fuisse supra centum: a quo statuendo utique abstinuisset, si eo Neocæsariensem Canonem censuisset violari. Nec enim ea fuit Justiniani in observandis priscis Canonibus religio, qualem fuisse simulat Balsamon. Deinde erat hoc etiam rationi prorsus consentaneum, ut urbis Regiæ Ecclesia plures haberet Ministros, quam quævis alia, cum plura haberet & implenda Officia. In gratiam ergo solius Ecclesiæ Constantinopolitanæ Constitutionem Justinianus edidit, de amplificando Ministrorum sacrorum numero. Propius ergo abest a vero, Trullanos Episcopos Neocæsariensis Canonis sensum probe assecutos esse, sed improbasse: ac a Chrysostomi aberrasse sensu; cumque Chrysostomum minus intellexissent, Canonem etiam Neocæsariensem præpostere emendasse.

CAPUT LII. P. 1. l. 1. c. 16.

De trium Ordinum Hierarchicorum, primorumque Beneficiorum, Episcopatus, Presbyteratus, & Diaconatus præcellentia, & antiquitate. Ex Patribus Latinis.

I. Triplicis hujusce Ordinis præeminentia ex Tertulliano. Irregulares hæreticorum Clerici.

II. Clericorum summa a Laicis differentia.

III. Ex Cypriano instituti divinitus Diaconi.

IV. Ex Paciano.

V. Ex Optato.

VI. Fuse explicatur Hieronymi sententia de Episcoporum supra Presbyteros ex divino jure eminentia, & Diaconorum institutione.

VII. Ejusdem rei confirmatio.

VIII. Diluitur eorum objectio, qui Alexandriæ Episcopos sola installatione factos fuisse opinantur.

IX. Nova ex Hieronymo argumenta.

X. Item ex eodem alia super divina triplicis hujusce Ordinis institutione.

XI. Colligitur tandem, quid senserit Hieronymus.

I. Capite superiori in eo totus fui, ut ex Patribus Græcis ostenderem, a Christo, & Apostolis Regale Sacerdotium Episcopis, Presbyteris, & Diaconis initio demandatum fuisse. Trium autem horum Ordinum, quibus compacta consurgit Hierarchia, quo eorum inter se in primario sui fonte significaretur conjunctio, commu-

nia fuisse olim nomina, non munera. Hæc enim diversa semper fuere, & ejusmodi, quæ alia aliis subjicerentur. Nunc eadem de re quid Latini Patres senserint, expediendum nobis est.

Primus omnium Tertullianus (1), quid de triplicis hujus Ordinis origine, excellentia, potestate, & concordia sentiret olim Ecclesia, egregie docet his verbis: *Dandi quidem Baptismi jus habet summus Sacerdos, qui est Episcopus: dehinc Presbyteri, & Diaconi, non tamen sine Episcopi auctoritate, propter Ecclesiæ honorem, quo salvo, salva pax est. Alioquin etiam laicis jus est, &c. Sed quantò magis laicis disciplina verecundia, & modestia incumbit: cum ea majoribus competat, ne sibi assumant dicatum Episcopis officium episcopatus. Æmulatio schismatum mater est.* In quibus aperta est Clericorum, & Laicorum distinctio, Sacerdotii in Episcopo plenitudo; summa ejus in dando Baptismo, sacramentisque ceteris, quæ tamen Presbyteri, & Diaconi conferre solent, auctoritas; trium denique Ordinum præcellentia singularis, & mira eorum inter se concordia, aliorum in alios imperio, vel subjectioni minime inimica.

Docet idem alibi (2) hoc præcellere hæreticis Ecclesias Catholicorum, quod hæ Apostolicæ ab origine sint omnes, ab ipsis Apostolis, aut Apostolicis viris fundatæ: *Ceterum si quæ audent interserere se ætati Apostolicæ, edant ergo origines Ecclesiarum suarum; evolvant ordinem Episcoporum suorum, ita per successiones ab initio decurrentem, ut primus ille Episcopus, aliquem ex Apostolis, vel Apostolicis viris habuerit auctorem, vel antecessorem.* Unde intelligis, quanti intersit ad Ecclesiarum omnium amplitudinem, ut Episcopos agnoscant verissimos esse Apostolorum successores. Hujus enim successionis hæreditate præclarissima, cum nobilitatem eximiam, & antiquitatem, tum constantem doctrinæ veritatem sibi vindicant. Testatur contra Tertullianus idem, hoc esse hæreticæ novitatis argumentum certissimum, quod in Clero ibi perturbata sint omnia: cum eum in honorem non protrudant, nisi Catholicæ plerumque Ecclesiæ desertores: ibi denique in dies plurima, & inaudita quædam innoventur præter antiquas regulas: *Ordinationes eorum temerariæ, leves, inconstantes, nunc Neophytos conlocant, nunc sæculo obstrictos, nunc Apostatas nostros, ut gloria eos obligent, quia veritate non possunt. Nusquam facilius proficitur, quam in castris rebellium, ubi ipsum esse illic, promereri est. Itaque alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras laicus: nam & laicis Sacerdotalia munera injungunt* (3). Mira profectò verba, & quæ contra hodiernos hæreticos scripta videantur. Scilicet hoc habent omnes hæreses, ut iisdem omnes vitiis scateant. In iisdem verbis observare est, Clericos a laicis secretos esse; hisque illorum muneris permitti nihil posse. Item jam tunc Lectores fuisse, sed qui in sacrorum numero Ordinum minime essent. Non posse quenquam a superioribus ad inferiores pro arbitrio removeri ordines: ad laicos multo minus. Presbyteros, & Diaconos posse alios aliis sufficii; & ab Ecclesia in Ecclesiam aliam transferri. Episcopum vero, scilicet verum Ecclesiæ sponsum, nec tam facile sponsam dimittere, nec ad aliam posse transire. Id porro tum observatione dignum est, tum ex verbis Tertulliani perspicuum. Nam etsi minime permittit pro arbitrio multitudinis imperitæ, Presbyteros, & Diaconos proprio exturbari Ordine, & loco, aut ad inferiorem redigi, aut in laicorum sortem revolvi: non præcipit tamen, ut ejusdem semper Ecclesiæ gubernaculo defixi hæreant. Hæc propria ratio, & laus est Episcopi, propter spiritale ejus, & indissolubile cum Ecclesia sua connubium. Unde illud ejus rursus adversus hæreticos: *Itaque alius hodie Episcopus, alius cras.* Quod apud eos, & adulterum Episcopum, & adulterinam Ecclesiam manifestissime probat.

II. Non æque illimis semper, & sincera fluxit Tertulliani doctrina. Cum enim vellet æque laicis, ac Clericis secundas nuptias interdici: id se facilius assequuturum spe-

(1) Tertull. de Bapt. c. 17. (2) De præscr. c. 32. (3) Ibid. c. 4.

speravit, si eam tolleret penitus differentiam, quæ Clericos disjungit a laicis, aut certe elevaret. Inde hæc ejus verba: *Differentiam inter ordinem, & Plebem constituit Ecclesiæ auctoritas* (1). Proderit Tertulliani error ipse, si contra quam ipse allucinatus est, ita colligamus: Ergo jure divino Cleri, & plebis constituta differentia est; quoniam si hanc ex Tertulliano homines constituissent, Clero non esset imposita in Scripturis majoris perfectionis lex, quam plebi. Quin & eodem ex Scriptore, tametsi Christiana plebs nonnunquam de levissima quadam Sacerdotii umbra, & imagine sibi blandiretur; non nesciebat tamen, quanto plebs a Clero distaret intervallo, & quam non posset non illi subiici: *Sed cum extollimur, & inflamur adversus Clerum, tunc unum omnes sumus, tunc omnes Sacerdotes, quia Sacerdotes nos Deo, & Patri fecit; cum ad peræquationem disciplinæ Sacerdotalis provocamur, deponimus infulas, & impares sumus* (2). Temeraria ergo illa, & insulsa erat jactantia, cum se plebs venditabat Clero exæquatam Scripturarum, & divini juris auctoritate.

III. Eadem & diligentius edisseruit Cyprianus, & castigatius. Scribens enim ad Cornelium Papam, ita de Presbyteris loquitur, tanquam de communibus illi, sibique fratribus: *Cum ad me talia adversum te, & Compresbyteros tecum considentes scripta venissent* (3). Ubi cum consedentes Episcopo Presbyteros facit, unum ex eis cum illo conflari Collegium, corpus unum ostendit: eminet tamen, præestque singulariter Episcopus, ut Apostolorum successor: *Unitatem a Domino, & per Apostolos nobis successor bus traditam, quantum possumus, obtinere curemus* (4). Loquitur & ibidem Cyprianus de Acolythis, & Subdiaconis, quos adeo non assidere jubet Episcopo, ut Epistolarum deferendarum munus eis deleget.

Agit alibi Cyprianus de Diaconis, palamque facit, proprio illos ex officio suo Altaribus hærere, & inservire, tanquam cooperatores Episcopi, & tremendi sacrificii ministros: *Meminisse Diaconi debent, quoniam Apostolos, id est, Episcopos, & Præpositos Dominus elegit; Diaconos autem post ascensum Domini in cœlos Apostoli sibi constituerunt, Episcopatus sui, & Ecclesiæ ministros* (5). Hæc sanctus Pater ad Episcopum, quem contumeliis affecerat Diaconus. Ubi non dicit, Diaconos ab ipso Christo institutos non esse: solus enim eorum auctor Christus, quia una eos cum Presbyteris, instituto Episcopatu, vel Apostolatu, tanquam in fonte Sacerdotii totius instituit. Sed acute simul, & sapienter observat, Christum idcirco ipsum per se ordinasse Apostolos, aut Episcopos, Diaconos vero Episcoporum ministerio: denique Ordines ceteros in Episcopatu, tanquam in plenissimo fonte, unde derivantur omnes, instituisse: ut doceret pro infinita illa, qua pollet, sapientia, quam dicto audientes, quam obnoxios, subditosque Episcopo suo Clericos omnes esse oportere. Sic Deus primum hominem condidit, a quo uno hominum genus omne voluit exoriri: ut omnes ad perfectissimam inter se concordiam adduceret, & ad omnimodam erga eos, a quibus idipsum accepere, quod sunt, observantiam, & subjectionem.

Eadem alibi privilegia cœlo hausta confirmat Cyprianus Episcopatui: *Tu, qui te Episcopum Episcopi, & Judicem Judicis ad tempus a Deo dati constituis, &c. Cum te Judicem Dei constituas, & Christi, qui dicit ad Apostolos, ac per hoc ad omnes Præpositos, qui Apostolis vicaria ordinatione succedunt* (6). Denique non injuria Cypriano tribuemus verba unius eorum Episcoporum, qui Concilio Carthaginensi ejus interfuere. Is erat Clarus de Muscula, cujus in hanc rem ista sunt verba: *Manifesta est sententia Domini nostri Jesu Christi Apostolos suos mittentis, & ipsis solis potestatem a Patre sibi datam permittentis, quibus nos succedimus, eadem potestate Ecclesiam Domini gubernantes.* Digna sane verba, quæ observentur, quippe quæ optime eam plenitudinem potestatis exuberantem exprimant, quam Christus accepit a Patre, quam-

(1) De Exhort. Castit. c. 7. (2) De Monog. c. 12. (3) L. 2. Ep. 10. (4) Ibidem. (5) L. 3. Ep. 9. (6) L. 4. Ep. 9.

quamque in Apostolos transfudit, transfundendam & in Episcopos, qui proinde Ecclesiam eadem cum potestatis exuberantia administrant, qua Apostoli Christi, qua Christus ipse, qua Pater: *Eadem potestate Ecclesiam Domini gubernantes*.

IV. Nec minus splendide his suffragatur Pacianus Barcinonensis Episcopus (1), ut ad Episcopos quasi hæreditaria successione pervenerit auctoritas, potestas, & nomen ipsum Christi, Apostolorumque ejus: *Totum ad nos ex Apostolorum forma, & potestate deductum est, &c. Denique & Episcopi Apostoli nominantur, sicut de Epaphrodito Paulus edisserit, &c. Quod etsi nos ob peccata nostra temerarie vindicamus, Deus tamen illud ut sanctis, & Apostolorum cathedram tenentibus non negabit, qui Episcopis etiam unici sui nomen indulsit*. Loquitur Pacianus de ea, quæ in Episcopis est potestate dandi baptismi, dimittendi peccata, conficiendi Corporis Christi, quam omnem probat ab Apostolis ad Episcopos manasse: *Totum id ex Apostolica jure defluxit*. Ut ne quis unquam dubitet, quin quorum Sacramentorum Presbyteris concessa est administratio ordinaria, eorum suprema, & exors quædam auctoritas integra Epicopis servata sit, tanquam specialiter Christi vice, & Apostolica successione decoratis; ut nihil alienius a veri etiam similitudine sit, quam si quis comminiscatur, Episcopatum meram esse Presbyteratus, eamque moralem extensionem. Considerabant scilicet prisci illi Antistites istiusmodi dignitates in ipsa sui origine: ac propterea splendidiorem animo, & ab earum magnitudine minus dissonantem imaginem informabant. Rursus Pacianus alibi (2) brevius: *Nos Episcopi Apostolorum nomen accepimus, quia Christi appellatione signamur*. Loquitur etiam de Presbyteris, ad quorum pedes pœnitentes procidebant: *Presbyteris advolvi*.

V. Aperit Optatus Milevitanus in Africa Episcopus, qua ratione explicuerit sese Sacerdotium in tres illos Ordines, quibus constat Ecclesiæ Senatus: *Quid commemorem laicos, quid plurimos Ministros, quid Diaconos in tertio, quid Presbyteros in secundo Sacerdotio constitutos: ipsi apices, & Principes omnium Episcopi, &c.* (3). Ubi vides non laicos, sed inferiores etiam Clericos, ministrosque Ecclesiæ secerni a tribus illis sacris Ordinibus, qui totidem constituunt Saccerdotii gradus. Nullus ergo superest dubitandi locus, quin & sacerdotale sit Diaconi munus, & quin rerum omnium in Ecclesia supremam habeant Episcopi potestatem: *Principes omnium*. Nec obscuriora sunt, aut minus diserta, quæ mox subdit (4). *Ut cum sint, sicut supra dixi, quatuor genera capitum in Ecclesia, Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum, & fidelium*. Ubi apertissime intra tres istos ordines Clerum omnem complectitur, sive inferiores Ministros laicis permisceat, sive cum Diaconis comprehendat. Subjicit & hæc adversus Donatistas: *Invenistis Diaconos, Presbyteros, Episcopos; fecistis laicos*. Quæ mihi probabiliorem eorum sententiam faciant, qui putant, superioribus Optati verbis Ministros inferiores in laicorum numero esse comprehensos.

VI. Nec minus honorifice Hieronymus sentit, aut sentire nos jubet de Clero, quem in his etiam tribus locat Ordinibus. Effunditur ille maxime in admirationem, & laudes Presbyterorum, qui Christi Corpus conficiunt, qui indignos ab ejus communione summovent, qui suo etiam modo Apostolorum sunt successores: *Absit, ut de Cleris quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes Christi Corpus sacro ore conficiunt, per quos & nos Christiani sumus; qui claves Regni Cælorum habentes, quodammodo ante diem judicii judicant, &c. Mihi ante Presbyterum sedere non licet: illi si peccavero, licet tradere me satanæ in interitum carnis, ut spiritus salvus sit* (5). Agit deinde de Episcopis, & Diaconis. Prætermittendum vero non est, quid hoc loco dicat de Clericorum jure vivendi de Altari, quaque id ratione facerent, fecissentque Clerici ad suam usque ætatem. Juvat enim rerum earum, quæ prolixius deinde explicabuntur, hic aliqua veluti jactare semina; observare, ab eodem Hieronymo comprehensa esse ea duo, in quibus sita est omnino Beneficiorum natura:

(1) Epist. 1. (2) Epist. 3. Parænesis ad Pœnit. (3) Opt. l. 1. (4) L. 2. (5) Hier. Ep. ad Heliod.

tura: spiritalem scilicet functionem: & quod ex illa emanat, & cum illa conjunctum est, legitimum canonicumque jus vivendi de Altari. Accipe nunc ipsa Hieronymi verba: *Clerici pascunt oves: Ego pascor. Illi de altari vivunt, mihi securis ponitur ad radicem, quasi infructuosa arbori, si munus ad altare non defero.* Jam vero vide, quo in gradu superiores Ecclesiae Ordines locet: *Non est facile stare loco Pauli, tenere locum Petri, jam cum Christo regnantium.* Is erat tunc temporis honos, ea laicorum, & Monachorum erga Presbyteros, & Episcopos propensissima reverentia, ut eos pro successoribus Petri, pro successoribus Pauli, & Apostolorum omnium haberent: ad quos jura sacerdotii omnia, tum spiritalia, tum temporalia tanquam ad haeredes venissent.

Nullibi tamen suam ea de re sententiam apertiorem fecit, quam in ea, quae est ad Evagrium Epistola. Hanc scripsit tunc ille, ut temerarios Diaconorum quorundam ausus reprimeret, qui se, & Presbyteris praetulissent, & superiori ante eos sedissent loco. Ut ergo intolerabilem illam audaciam frangeret, Presbyteros Hieronymus supra modum extulit; Diaconos autem ita dejecit, ut nisi diligentius ejus verba, & maturius expenderis, ultra modum progressus videri possit. Nam & Presbyteros pene confundit cum Episcopis, & Diaconos solius communis pauperum mensae fere Ministros facit. Verum haec horum institutionis, ut supra dictum est, occasio fuit, non causa. Quod quidem solum idcirco attigit Hieronymus, quod id maxime faceret ad reprimendum Diaconorum supercilium. Quod ad Presbyteros vero pertinet, diximus & Pauli verbis illud ostendi solum, eidem plerumque homini post Presbyteratum conferri solitum esse statim Episcopatum, inter illa quidem nascentis Ecclesiae exordia. Erat quippe tunc maxime opus non Presbyteris tantum, sed Episcopis, ubi & praedicandum Evangelium, & formandae, figendaeque Ecclesiae, & urbes ante fidei subjiciendae jugo, & insuefaciendae, quam iretur ad oppidula, & vicos. In his plus satis erat argumenti, & rationum ad deprimendum Diaconorum fastum, si semel ostenderetur plurima esse Presbyteris communia cum Episcopis privilegia, & Presbyterorum munia perdiu Episcopos, & Apostolos solos obiisse. Hi enim, quod erat Diaconorum, statim delegavere aliis, quod vero Presbyterorum erat muneris, diutius retinuere. Quin & abstinuit Scriptura a commemoranda Presbyteratus ab Episcopatu sejunctione, aut leviter eam, obscureque insinuavit: ut persuasum, altissimeque infixum omnium animis esset, prope abesse ab Episcopatu Presbyteratum: immo & ab Apostolatu.

VII. Nunc ipsis Hieronymi verbis (1) declarandum est quam bene assecuti simus ejus sententiam. Haec ergo habet ille in supra laudata Epistola, ubi vult eo in Ecclesia loco, graduque esse nunc Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, quo erant in Testamento veteri summus Pontifex Aaron, Aaronis filii, & Levitae: *Ut sciamus traditiones Apostolicas sumptas de veteri Testamento: quod Aaron, & filii ejus, atque Levitae in Templo fuerunt, hoc sibi Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi vindicent in Ecclesia.* Licebit ergo nobis per Hieronymum ex adumbrata illa figura, & aptissima comparatione colligere. 1. Tres illos Ordines institutionis esse divinae, & horum tum inter se discrimen, tum a plebe separationem juris esse divini. Item ut Levitas, ita & Diaconos sacrificiis, & Altaribus dicatos ab origine esse ministros. Denique Presbyteros ex institutione divina, & propria ordinatione infra Episcopos tantum esse, quantum erant in veteri Lege Sacerdotes infra summum Pontificem, cujus erat eximia quaedam consecratio, & singularis. 2. Presbyteratum Diaconatu, etsi minorem lucris, majorem tamen omnino esse, ex eo jure colligit Hieronymus, quod nonnisi nova ordinatione Diaconus in Presbyterum promoveatur. Ergo a pari cum ordinatione nova Presbyterum oporteat in Episcopum consecrari, tanto erit supra Presbyteratum Episcopatus, quanto Presbyteratus est supra Diaconatum: *Si ex Diacono ordinatur Presbyter, noverit se lucris minorem, Sacerdotio*

(1) Tom. 2. Ep. ad Evagrium.

tio esse majorem. 3. Fatetur Hieronymus id Episcopum posse, quod non possit Presbyter: *Quid facit, excepta ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non facit*. Habemus ergo in quo maxime uterque Ordo differat. Necessaria enim singularis quædam Episcopo consecratio est, qua ei divina illa vis, & ineffabilis conferatur fœcunditas, quæ Patres Ecclesiæ, & Presbyteros pariat. Denique si solo differant nomine Presbyter, & Episcopus, idemque prorsus est utriusque character, quid est quod Presbyter Presbyterum, immo Episcopum ordinare non potest? Quæris, quo dilet, quo prællet Episcopus Presbytero? Respondeo tantum interesse discriminis, quantum inter esse Presbyterum, & creare Presbyteros; Sacerdotium habere, & dare posse aliis, ut habeant.

VIII. Perhibet, fateor, Hieronymus in Ecclesia Alexandrina a temporibus Marci usque ad Heraclam, & Dionysium ejus urbis Episcopos, moris id fuisse, ut defuncto Episcopo, Presbyteri unum ex suo collegio eligerent, in celsiori Sede collocarent, & Episcopum deinceps nominarent, ac si exercitus Imperatorem sibi deligeret, aut Diaconi unum aliquem suo ex ordine sibi in Archidiaconum cooptarent: *Alexandriæ a Marco Evangelista usque ad Heraclam, & Dionysium Episcopos, Presbyteri semper unum ex se electum, in excelsiori gradu collocatum, Episcopum nominabant, quomodo si exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de se, quem industrium noverint, & Archidiaconum vocent*. Non est, quod istud, quidquid est exempli, negotium nobis facessat. Etenim qui hic Episcopus in Marci throno sublimis sedebat, habebat utique potestatem ordinandi Diaconos, Presbyteros, immo & Episcopos. At hanc a nuda illa electione & exteriori promotione, aut installatione consequi certe non poterat. Alioqui possent, & Presbyteri, & Diaconi allegi tantum & deputari, & extrinseca hac honoris pompa, nulla præcipua & sacra ordinatione adhibita, sacerdotalem omnem adipisci potestatem. At contra totum est. Contra nititur Scriptura Veteris, Novique Testamenti, quæ solemni inauguratione, quæ mystica manuum impositione, quæ plurima ad Deum oratione Sacerdotium confert. Dimittendi peccata, & conficiendæ Eucharistiæ potestas nonnisi singulari sacramento, & divina ordinatione habetur. Dubium ergo nemini etiam esse potest, quin & sua sit ordinatio, suum sacramentum ei conferendæ potestati, unde Presbyterorum, sive offerendi sacrificii, sive remittendorum peccatorum potestas dimanat. Nam si omnino supra vires, supra captum est hominis mira consecrandæ Eucharistiæ potestas, quanto magis hæc est in Episcopis vis, ejus potestatis dandæ, & in posteras ætates propagandæ? Quantacunque sit potestas aliqua, parum est eam obtinere: longe plurimum est eam dare posse. Parce enim obtinere potes: dare non potes, nisi plenissime & exuberanter, summaque cum auctoritate obtineas. Aut ergo jura sua presbyteris omnia deputatio tribuere poterit exterior: aut Episcopo juris nihil unquam poterit conferre.

Quod si dixeris, Presbyteris fuisse potestatem ordinandi, non tamen ante ordinasse, quam ad Episcopatum essent provecti: non certissime solum tot abhinc sæculis, & consuetudini, & disciplinæ, & totius Ecclesiæ doctrinæ; sed & ipsi, de quo nunc agitur, contradixeris Hieronymo; quippe qui paulo post ea verba, quæ explanamus, aperte fateatur, penes Episcopum solum esse ordinandi potestatem. Non ait Presbyterum hac & ipsum pollere potestate, sed ea non uti. Ait ex Diacono ordinari Presbyterum: ex quo & præcellentiam arguit Presbyteri supra Diaconos. Non ait autem, a Presbytero ordinari posse Diaconos, etsi appositissimum id fuisset frangendæ Diaconorum superbiæ, & ostentandæ supra eos Presbyterorum amplitudini. Denique eum morem Hieronymus intra Alexandrinam Ecclesiam coercet, & intra ea tempora, quæ a Marco ad Dionysium fluxere, hoc est, intra sæculum unum, & alterum. Atque adeo fatetur in Ecclesiis aliis omnibus, & in ipsa a Dionysii temporibus Alexandrina, Presbyteros nova & solemni ordinatione in Episcopos consecratos esse. Quanquam aliunde certum est, privatam unius Ecclesiæ, eamque non diuturnam consuetudinem, adversus inconcussam tot jam sæculis universæ Ecclesiæ disciplinam valere non posse. De eadem hac re dicemus & inferius suo loco, & defendendæ Alexandrinæ Ecclesiæ nonnihil operæ impendemus, quando

do obvium se nobis dabit Auctor Quæstionum Veteris, & Novi Testamenti, cujus allucinationes capite sequenti distabimus. Hujus Capitis quod reliquum est, totum Hieronymo tribuetur.

IX. Addit Hieronymus in eadem Epistola, si Episcopus in Ecclesia supra Presbyteros ceteros evectus præstitutusque sit, id eo factum, ut schisma anteveniretur; adsignato uno unicuique Ecclesiæ Capite, & vertice unitatis: *Quod autem postea unus electus est, qui ceteris præponeretur, in schismatis remedium factum est, ne unusquisque ad se trahens Christi Ecclesiam rumperet*. Quæ verba non modo non obstant, sed mirum in modum juvant, ut ostendatur Episcopatus ipse, & ejus supra Presbyteros potestas eximia, juris esse divini. In unitate enim formata a Christo Ecclesia est. Hanc ille solus ut veram, ut sanctam, ut universalem, manifestam, æternam, ita & unam fecit: ipse Ecclesiæ suæ & sponsus, & opifex: a quo hæc, tum ea quæ micant in vultu divinæ pulchritudinis lineamenta habet omnia, tum illud in primis omnium longe pulcherrimum, & maxime necessarium, unitatem. Voluerat Deus in veteri Lege Sacerdotem summum, ut Synagoga in tuto unitatem haberet. Nec minus Ecclesiæ suæ consultum esse voluit. Fatetur Hieronymus (1) a Christo Petrum constitutum esse Caput, ut obviam iret schismati: *Propterea inter duodecim unus eligitur, ut Capite constituto schismatis occasio tolleretur*. Ergo a Christi ipsius institutione, & Episcopi cujusque in sua, & Petri, ejusque successorum in universali Ecclesia Primatum derivat Hieronymus, utrobique Capite adversus schismata objecto.

X. Neque vero omiserim, quæ in rem nostram ibidem habet idem sanctus Pater: Ecclesiam quantalibet laicorum abundet multitudine, sine Clero esse non posse: & Hierarchiam, etsi ministros inferiores alios habeat, superioribus tamen tribus hisce Ordinibus constare: *Ecclesia non est, quæ non habet Sacerdotem*. Ideo & Luciferianos concerpit, apud quos laici Episcopatum gerebant; *ipsi sibi & laici sunt, & Episcopi*. Cum enim illi haberent auctorem Hilarium, qui Diaconus tantummodo erat, non potuerat ille Clericos ordinare: ita ejus non diuturnior esse potuit secta, quam vita: *Cum homine pariter interiit & secta: quia post se nullum Clericum Diaconus potuit ordinare*. Solis ergo Episcopis, & eorum ordinandi potestati æternitatem suam debet Ecclesia: jugi, & continua Clericorum, in quibus tota ejus quasi vita est, propagatione. Quo posito, quis credat id, quo æterna Ecclesia est, quia inde ejus existit unitas, & continua Sacerdotum successio, id, inquam, meram esse, & jejunam characteris præcedentis extensionem moralem, ne dicam imaginariam? Porro non erat nescius Hieronymus eorum nominum, quibus inferiores Ministri appellarentur: sed intra tres superiores inclusit omnes: *Ecclesia multis gradibus consistens, ad extremum Diaconis, Presbyteris, Episcopisque finitur*. Et alibi: *Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe post sacerdotium in æternum pudici* (2). Quo loco Sacerdotali Ordini includit Diaconos, perinde ut legi cælibatus arctissime cum eo copulati. Et ibidem: *Non mihi irascantur mariti, sed Scripturis sanctis, immo Episcopis, Presbyteris, & Diaconis, & universo choro Sacerdotali, & Levitico, qui se noverunt hostias offerre non posse, si operi serviant conjugali*. Ex quibus manifestum est, Diaconos ministros esse sacrificii, atque adeo teneri lege continentiæ. Idque maxime consentaneum esse Scripturis. Et alibi: *Episcopus, Presbyter, & Diaconus non sunt meritorum nomina, sed officiorum* (3). Meminit alibi nominatim minorum Ordinum: *Si Lector, si Acolythus, si Psaltes te sequitur, non ornetur veste, sed moribus*. Sed & in recensendis minoribus his ministris aliquos silet, qui supersunt, aliquos nominat, qui jam nulli sunt; non semper simul omnes copulat; nulla eos Sacerdotii parte donat, & hinc illos a trium superiorum Ordinum amplitudine longe summovet. Ideo & in his tantum tribus supremis Magistratibus splendere Hierarchiam profitetur, quod unus sit Episcopus, unus Archipresbyter, unus Archidiaconus in una-

(1) L. 1. contra Jovin. (2) Apol. adv. Jovin. (3) Epist. ad Nepot.

quaque Ecclesia. Unitas enim dominatur. In inferioribus autem Clericorum gradibus nulla sint ejusmodi cognomina, quæ potestatem, & imperium præ se ferant: *Singuli Ecclesiarum Episcopi, singuli Archipresbyteri, singuli Archidiaconi, & omnis Ordo Ecclesiasticus suis Rectoribus nititur* (1). Reprehendit alibi etiam Ecclesiarum consuetudinem, in quibus vetabatur Presbyter, concionem habere Episcopo præsente. At vel hinc intelligis, quid esset ab Ecclesia inter utrumque Ordinem positum discriminis: *Pessimæ consuetudinis est, in quibusdam Ecclesiis tacere Presbyteros, & præsentibus Episcopis non loqui* (2). Bona Hieronymi venia, dici potest verbi prædicationem, & Paulo, & toti Ecclesiæ semper habitam fuisse pro munere Apostolorum, & Episcoporum maxime proprio. At Episcopos Presbyteris superiores esse, vel eo ipso agnoscit Hieronymus: *Quod Aaron, & filios ejus, hoc est, Episcopum, & Presbyteros esse noverimus*. Alibi regiam quandam in Episcopis præcellentiam admiratur: *Ut regi, sic Episcopo* (3). Et alibi rursus: *Aderant Episcopi, & Sacerdotum inferiores gradus, & Levitarum innumerabilis numerus* (4).

XI. Pluribus non opus est, ut persuasum habeas hæc duo, quæ ad Ecclesiasticam Hierarchiam maxime spectant, Hieronymo comperta, & explorata fuisse. Unum est, Episcoporum a Presbyteris differentiam, ac supra Presbyteros eminentiam, juris esse divini, & ab ipso Christo institutam. Alterum, has esse præcipuas Diaconorum partes, ut Altari deserviant, & tremendi sacrificii oblationi. Verba vero Hieronymi, quæ huic doctrinæ adeo infesta videbantur, argumento sunt, quam ratum illud, & inconcussum esse debeat, non semper verborum sono hærendum esse, sed auctoris potius propositum, & mentem attendi debere: tum maxime cum est illius, & in sentiendo vis major, & in loquendo vehementior. Solent enim, quorum ea indoles, ea scribendi ratio est, si quem errorem oppugnare adgrediantur, in contrarium vitium sin minus delabi, certe nonnihil deflectere, ut purgari mox ipsi, & apologias sibi texere necesse habeant. Nemo nescit quam fuerit in scribendo vehemens Hieronymus: adeo ut illum in defendenda veritate ultra veri æquique limites prætervectum esse multi nonnunquam suspicari siut. Falsa quidem illa, sed non sine specie, non sine similitudine aliqua veri suspicio. Hoc certe debemus viris ejuscemodi primariis, ut nonnisi ex operibus illorum omnibus, & collatis diligenter inter se eadem de re contextibus omnibus, eorum sententiam exculpamus. Hæc intelligendis Scripturis, quarum sanctissimi Patres interpretes sunt, lex est omnino necessaria. Quippe si Augustino visum est, Sapientiam sempiternam Christum, inter conversandum cum hominibus, quantumvis imperfectis, humanis tamen uti voluisse sermonibus: ut quod est in natura infirmum, id consecraret, ac divinum quodammodo faceret. Quidni dixerimus, Scripturam sacram, quæ Veritatis æternæ quædam quasi corporatio est, accommodasse se nobis, & ei loquendi consuetudini, qua non omnia semper simul, & semel dicimus, sed nunc hæc, nunc illa, ut & hæc, & illam mutuam sibi postea lucem affundant, refundantque?

CAPUT LIII. *P.1.l.1.c.17.*

De eadem superiorum Ordinum excellentia, ac tribus primis Beneficiis, ex Latinis, & Græcis Patribus.

I. Ostenditur ex Augustino trium illorum Ordinum distinctio, excellentia & institutio divina.

II. Ex Leone, Sidonio Apollinari, Fulgentio, Theodosio Imperatore.

III. Refellitur Auctor Quæstionum Veteris, & novi Testamenti.

IV. De Ordinatione Episcopi Alexandrini.

V. Factam illam esse, ut in Ecclesiis aliis.

VI. Singularis quædam cæremonia ex Liberato.

VII. Quæ tamen canonicam manuum impositionem non excluderet.

Agens

(1) Epist. ad Rustic. (2) Epist. ad Nepot. (3) Epitaph. Nepot. (4) Epitaph. Paulæ.

I. AGens Augustinus de viris virtute, & sanctimonia præstantissimis, quorum consuetudine usus erat, Episcoporum, Presbyterorum, & Diaconorum meminit: *Quam multos Episcopos optimos viros, sanctissimosque cognovi, quam multos Presbyteros, quam multos Diaconos, & hujusmodi Ministros divinorum Sacramentorum* (1)? Alibi vero de eorundem Ordinum dignitate loquens, quam splendida apud homines, tam periculosa apud Deum: & quantum hinc gloriæ & præmiorum, tantum inde dedecoris, & pœnarum ostendente, prout pie aut nefarie geritur; hæc habet: *Cogitet prudentia tua nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, si perfunctorie, atque adulatorie res agatur: sed nihil apud Deum miserius, & tristius, & damnabilius. Item nihil esse in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, periculosius, laboriosius Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, sed apud Deum nihil beatius, si eo modo militetur, quo noster Imperator jubet* (2). In quibus verbis habet, non solum quæ fuerint illorum Ordinum officia, sed & qualia cum officiis, quod etiamnunc in Episcopatu cernitur, beneficia essent conjuncta. Quid enim aliud carnalium hominum, aut perstringere oculos, aut movere cupiditatem ita potuit, ut dicerent, *nihil lætius, nihil acceptabilius*, nisi temporaria, bona, nisi honor? Cum vero ita scribit Augustinus (3): *Dilectissimis fratribus Conclericis, & universæ plebi* verisimile est tres illos tantum ordines Conclericorum nomine comprehendisse. Unde alibi eosdem nomine *Coepiscoporum, Compresbyterorum, Condiaconorum* appellat (4). Nec tamen hinc suspiceris illum singulari Episcoporum praecellentiæ subinsensum esse: cum alibi eos agnoscat Apostolorum successores, qua successione, sua Ecclesiæ & conservetur unitas, & perpetuitas conferatur: *Christiana societas, quæ per sedes Apostolorum, & successiones Episcoporum certa per orbem propagatione diffunditur* (5). Omitto innumeros locos, ubi cum Episcopis agens, Apostolatus nomine utitur; quo eodem nomine ipsum compellarunt sanctissimi Monachi: *Omnes filios Apostolatus tui Dominos nostros Clericos digneris nostro officio salutare, &c. Apostolatum tuum conservet nobis Deus in Ecclesia, &c.* (6) Denique quanto supra Clericos alios evehit Presbyteros, Diaconosque, tanto Episcopum attollit supra hos ipsos. *Neque enim de Presbyteris, aut Diaconis, aut inferioris ordinis Clericis, sed de Collegiis agebatur, &c.* (7)

II. Quæ dicta sunt pene omnia confirmat Leo (8) paucis his verbis: *Non summos tantum Antistites, aut secundi Ordinis Sacerdotes, nec solos Sacramentorum Ministros, sed omne corpus Ecclesiæ oportet esse purgatum*. Sidonius Apollinaris de Claudiano fratre sancti Mamerci Episcopi Viennensis loquens, in secundo illum locat ordine Sacerdotii: eumque ait fratri vicarias operas præstitisse: *Antistes fuit ordine in secundo, fratrem fasce levans Episcopali* (9). Theodosius, & Valentinianus Imperatores testati jam fuerant, quanto ubique terrarum afficerentur honore tres illi superiores Ordines: *Audemus quidem sermonem facere solito plus timore capti de sanctis, & venerabilibus Sacerdotibus, & secundis Sacerdotibus, vel etiam Levitis, & eos cum omni timore nominare, quibus omnis terra Caput inclinat* (10). Fulgentius Ruspensis Episcopus ad Ferrandum Diaconum scribens, Condiaconum vocat: *Condiacono Ferrando* (11).

III. Ex his perspicue intelligis, quantum aberret a vero Auctor Quæstionum utriusque Testamenti, quas Augustino perperam aliqui tribuunt. Ut enim parem esse, & ejusdem ordinis dignitatem Episcopi, atque Presbyteri demonstret, id ille inde colligit, quod Episcopi, cum aut loquuntur, aut scribunt Presbyteris, se in eodem cum illis ordine collocent: quod tamen cum Diaconis minime faciunt: *Denique non aliter quam Compresbyteros vocat, & Consacerdotes suos Episcopus. Nunquid & Ministros Condiaconos*

(1) De Morib. Eccl. Carth. l. 1. c. 32. (2) Ep. 148. (3) Ep. 138. (4) Ep. 59. (5) Epist. 42. 166. &c. (6) Epist. 256. (7) Epist. 162. (8) Serm. 10. de Quadrag. (9) L. 4. Ep. 11. (10) App. Cod. The. c. 20. (11) Ep. de Bap. Æthiop.

conos suos dicit Episcopus? Nequaquam quia multo inferiores sunt (1). Non poterat hic scriptor sententiæ suæ absurditatem, stoliditatemque eorum, qui Episcopis Presbyteros exæquant apertius prodere, quam futilibus hujusmodi, & a vero tam apette dissonantibus argumentis. Certum est enim plerosque tum Græcos, tum Latinos Patres, cum Episcopali eminerent dignitate, Condiaconos tamen vocasse Diaconos, perinde ut Presbyteros. Neque tamen suæ supra Presbyteros, Diaconosque dignitatis erant nescii: sed hoc persuassimum habebant, maximam esse utrique huic ordini cum Episcopatu conjunctionem, & sacram quandam cognationem. Ejusdem enim Hierarchiæ intimas quasi partes has esse, eisdem membra Sacerdotii, eiusdem tanquam portiones Apostolatus. Non ergo Scriptori huic convenit cum Hieronymo. Hoc enim ipso, quo Episcopo soli Hieronymus vindicat potestatem ordinandi, Episcopalem a Presbyterali Ordinem, & characterem genuina & propria differentia, ac nota secernit. Quia vel ex eo solo licet colligere summam illam, quæ divinitus instituta est, auctoritatem. Hinc Chrysostomus dum quærit, cur Paulus ab Episcopis ad Diaconos statim transeat, omissis Presbyteris: id unum affert, eo id factum, quod non magna sit intercapedo, quod sola Ordinandi potestate antecellat Episcopus: *Quia scilicet inter Episcopum, & Presbyterum interest ferme nihil. Quippe & Presbyteris Ecclesiæ cura permissa est, & quæ de Episcopis dixit, ea & Presbyteris congruunt: sola quippe ordinatione superiores illi sunt, atque hoc tantum plusquam Presbyteri habere videntur* (2).

IV. Ex his apertissime proditur eorum error, qui opinantur a Presbyteris Alexandrinis sola unius ex sese electione, quem excelsiori locassent in Sede, creari solitum fuisse Episcopum, minime accitis Episcopis aliis, qui manus illi imponerent. Quem enim in suas partes trahunt, Hieronymus palam profitetur, potestatem ordinandi solius esse Episcopi. Opus ergo erat Episcopis, qui Alexandrinum electum Præsulem ordinarent. Alioqui unde habuisset collocatus iste in sede Alexandrina Presbyter potestatem ordinandi ministros Altaris? Non poterant certe eam illi conferre Presbyteri, cujus erant ipsi inanes, & vacui. Non Clericos ergo, non Presbyteros, nedum Episcopos ordinare potuisset commentitius iste Alexandriæ Episcopus. Atque ita brevi non Alexandriæ tantum, sed & Ægypti totius Ecclesia, & Presbyteris caruisset, & Episcopis. Nisi forte dicas, omnes ibi ordinationes sola constitisse opinione hominum, & mera deputatione extrinseca, præter receptissimam universalis Ecclesiæ consuetudinem, & omnium omnino fidelium opinionem.

V. Nec minus absurdum est quod opinatur Joannes Seldenus, institutos fuisse a beato Marco in Ecclesia Alexandrina duodecim Presbyteros, qui Patriarchæ adessent, & successorem illi e Collegio suo eligerent, electo manus imponerent ipsi, totumque Patriarchatum soli sine Episcopis administrarent. Ita ut tribus primis sæculis, & Patriarchatum Alexandrinum soli gubernaverint Presbyteri, & iidem Patriarcham sibi ordinarint. Hæc Seldenus ex fragmento Chronici Arabici Eutychii Patriarchæ Alexandrini. Verum hæc commenta ita confutavit Morinus noster (3), ut hoc me onere liberatum merito putem. Ut autem contrarium omnino statuas, vel unus satis sit Hieronymus. Quid illi enim opportunius, quid validius occurrere potuisset, ad dejiciendum Diaconorum supercilium? quid vehementius ad commendandam eam, quæ Presbyteris debebatur, observantiam? Non tacuisset ergo ille sæculis pluribus a Presbyteris solis, qui Episcoporum locum implerent, & ordinatos Patriarchas, & Diœcesim Alexandrinam esse administratam. Aut certe rem penitus contrariam disertis verbis non edixisset, solum esse scilicet Episcopum, qui ordinare possit, & Ecclesiæ Episcopos, Presbyteros, & Diaconos dare.

Nec dissimulabo, apud Auctorem Quæstionum ex utroque Testamento ista haberi: *In Alexandria, & per totam Ægyptum, si desit*

(1) Quæstiones ex utroque mixtim. C. 101. (2) In Ep. 1. ad Tim. hom. 11. (3) Morin. de Sacr. Ord par. 3. Exerc. 7. c. 7.

desit Episcopus, consecrat Presbyter. Verum hominis imperitiam, & manifestos errores jam patefecimus. Aliud aperte docet Hieronymus, cui indubitatissime adhibenda potius fides est. Neque magis illi concinit Chronicum Seldeno laudatum, ubi statuitur ab Heraclæ, & Alexandri Episcoporum Alexadrinorum temporibus, hoc est ab anno Christi fere trecentesimo, sublatis illis privatis consuetudinibus, communem Ecclesiæ disciplinam per totam Ægyptum obtinuisse. Adde quod verbum *consecrat*, de alio possit Sacramento, quam de ordinatione intelligi, & ibi verisimillimum sit pro significanda confirmatione usurpari. Ita enim loquitur Auctor Commentariorum in Paulum, qui nonnunquam, sed falso, citatur nomine Ambrosii: *Denique apud Ægyptum Presbyteri consecrant, si præsens non sit Episcopus.* Est autem Pauli ille interpres, ex illis unus, qui Episcopos in eodem cum Presbyteris ordine collocandos somniarunt. Ea de re, quod in universum statuit, defendi non potest; potest tamen, quod de data scribit a Presbyteris in Ægypto confirmatione. Solam enim & Hieronymus, & Chrysostomus Ordinationem Episcopis vindicant, ubi eandem versant quæstionem.

VI. Refert aliam Liberatus (1), quæ sua ipsius ætate in ordinando Patriarcha Alexandrino observabatur, consuetudinem: *Consuetudo est Alexandriæ, illum qui defuncto succedit, excubias super defuncti corpus agere, manumque dexteram ejus capiti suo imponere, & sepulto manibus suis, accipere collo suo beati Marci pallium, & tunc legitime sedere.* Non est autem quo credas, hanc esse ordinationem ipsissimam Episcopi Alexandrini. Sunt hæ omnino cæremoniæ singulares ordinationis, ab ipsa non minus distinctæ, quam Patriarchalis dignitas ab Episcopali: ita tamen ut in rebus hujusmodi, quæ diversa omnino erant, non tamen unquam sejungerentur. Qui enim fieri potest, cum alii per Ægyptum eo ritu consecrarentur, quo ceteri per totum orbem Episcopi, hoc est cum manuum impositione, cum orationibus, & longa illa, ac solemni pompa, quæ sacrosanctam regalis Sacerdotii majestatem exhiberet, eique venerationem conciliaret omnium: sola inthronizatione, & obscurioribus illis, vacuisque, & jejunis cæremoniis, quas describit Liberatus, Patriarcha ordinaretur Alexandrinus? Quis credat Diaconum nullum, nullum Presbyterum, aut Episcopum toto orbe esse, qui non impositione manuum, & oratione solemni, juxta sacras utriusque Testamenti leges & consuetudines, legitimaque pompa, & ordinatione, Spiritum Sanctum, & gratiam suo Ordini convenientem acceperit; eum autem, qui post Romanum Præsulem omnium maximus est, tam jejuno, & futili ritu, tam præter regulas, & leges omnes ordinatum fuisse? Denique cum Episcopi Alexandrini non Diaconos tantum, & Presbyteros, sed & Episcopos ordinarent quamplurimos, ut fidem facit sextus Canon Nicænus, & Athanasii historia, adde & Concilia tam multa ab illo habita: quis putet eos de sua ipsorum ordinatione cogitasse nunquam, ut ne tali pompa, tam solemni ritu, iisque gratiæ frustrarentur beneficiis, quæ aliis Episcopis ipsi eos ordinando conferrent: & ea maxime impositione manuum, & oratione, quæ tam apertum, tam solidum in utriusque Testamenti paginis fundamentum habet? Quanquam si privati hujusce ritus causa in Alexandrina Ecclesia fuisset illa, quam obtrudunt commentitia Presbyterorum, & Episcoporum æqualitas: idem certe obtinuisset & apud ceteros ejusdem Patriarchatus Episcopos, quippe quos omnes ordinaret Episcopus Alexandrinus. Quo enim ritu ipse ordinatus esset, eo ordinasset & alios, aut jejuniori etiam, & obscuriori. Constat autem eos, qui de singulari illo Alexandrinæ Ecclesiæ ritu scripsere, hunc ceteris sub illo Patriarchatu Ecclesiis communem non fecisse, sed proprium solius Alexandrinæ. Alioqui cum frequentes inflammarentur lites, & contentiones inter Ægyptias, & ceteras Orientis Ecclesias, habuissent Orientales Episcopi, quo jure Ægyptios aspernarentur, & pudore suffunderent, quos sua promotio in Presbyterorum ordine reliquisset. Qui potuit Romæ, & in Occidente tandiu commoratus Atha-

(1) Liberati Breviarium c. 20.

nasius: quî ceteri Episcopi Alexandrini, quibus arctissima semper cum Occidentalibus & conjunctio, & amicitia fuit: quî, inquam, potuere illi ignorare ritus, & leges, quæ unanimi omnium consensu per totum Occidentem, per orbem totum in consecrandis Episcopis observarentur? Aut si nesciebant ipsi, quî fieri potuit, ut de his observandis nemo adm neret?

VII. Propius ergo a vero abest, quod Liberatus, quod Hieronymus, quod alii dicunt, ea ita constare, ut non de ipsa ordinatione, sed de accessionibus quibusdam ad ordinationem Episcopalem factis in Ecclesia Alexandrina capiantur, ideoque ei Ecclesiæ peculiaribus: cum ordinatio ipsa & ibi, & alibi eadem prorsus esset, facillimeque observaretur in Canonibus Apostolicis, & Nicænis, ubi tam Episcoporum, quam Presbyterorum ordinatio, *χειροτονία manus impositio*, vel ipso nomine suo manifestatur. Hæc nesciri in Ægypto non potuere. Causam errori præbuere qui dum ista legerent apud ejusmodi Auctores adducti sunt, ut crederent, ab iis non solum dici, quæ fierent, sed & ea fieri solum, quæ dicerentur. Atqui scriptorum scopus erat, non omnia quæ tum in Ægypto tum alibi passim fierent, narrare; sed quæ uni Ægypto propria erant, & peculiaria.

Quod autem refert Liberatus, electi forte Patriarchæ confirmatio, inthronizatio, & Sedis ipsius possessio est; non consecratio, quæ suo deinde, ubi videretur, tempore fieret. Aut forte propter eam, quam ibidem attingit causam Liberatus, ne qua oriretur contentio, ne ambiendi daretur locus, Clerici Alexandrini non expectato Episcoporum Provinciali Conventu, ad eligendum Episcopum statim conveniebant, & a Beato Marco, utcunque fieri poterat, confirmari electum curabant, cum ea confirmatio ab Episcopis inferioribus expectari non posset. Id vero unum satis Hieronymo fuit, ut ad Presbyterorum observantiam Diaconos adigeret: nec in eam rem necesse ei fuit exsequi, quo deinde ritu Episcopus Alexandriæ consecraretur.

CAPUT LIV. P.1.l.1.c.14.

De erectione novorum Episcopatuum prioribus quinque Ecclesiæ sæculis.

I. Sedes Episcopales primæ omnium ab Apostolis, virisque Apostolicis sunt institutæ.

II. In eam potestatem successere sedium Apostolicarum Antistites.

III. Qui soli in Nationes barbaras & mittere, & ordinare Episcopos poterant.

IV. Erexere & Episcopatus aliquos Metropolitani, quippe qui & ipsi sedem Apostolicam obtinerent.

V. Poterat Episcopus facere, ut in Parochiarum suarum aliqua Episcopus alter ordinaretur.

VI. Vetat id fieri Synodus Laodicena, quod ea jam abuterentur aliqui potestate.

VII. Fiebant ista sine auctoritate Regia.

VIII. Ab Oriente venitur ad Occidentem, ubi Episcopi in Nationes integras ordinabantur.

IX. Vetat Sardicensis Synodus, ne ordinentur Episcopi in vicis.

X. Id, cum in Africa fieret, damnat Leo.

XI. Fiebat in Oriente non raro.

XII. Item & in Africa.

XIII. Si modo accederet Carthaginensis Episcopi auctoritas.

XIV. Primatis, Concilii Provincialis, & ejus Episcopi necessarius erat consensus, e cujus Diœcesi Episcopatus decerpebatur.

XV. Dabat plerunque Episcopos Papa Nationibus iis, quæ recens ad fidem venerant. Imperatores nullam hactenus in creandis Episcopatibus partem habuerant. Ejus rei causa.

I. Nullus est dubitandi locus, quin Apostoli, & temporum Apostolicorum Episcopi, qui sibi urbes totius Imperii principes, ac Provinciæ cujusque Metropoles sumpsere Christo debellandas, subjiciendasque, Episcopatus quoque novos, seu totidem Christiani Imperii arces, in iis urbibus, ubi nova erat collecta Ecclesia, & ipsi fundaverint, & successoribus reli-

reliquerint fundandi potestatem. Cum enim omnes, ut supradictum est, & Apostoli essent, & abundantiorem potestatis Apostolicæ copiam futuris Metropoleon Episcopis facerent; jus profecto eis tradebant, & Ecclesiæ novæ, & novi constituendi Episcopatus. Id aperte docet Eusebius (1), ubi de viris Apostolicis loquitur: *Munus obibant Evangelistarum, &c. Hi postquam in remotis, ac barbaris regionibus fidei fundamenta jecerant, aliosque Pastores constituerant, ad alias gentes properabant.*

Verum cum ab Apostolis ad Apostolicas sedes quasi hæreditate venisset potestas amplior: ab his idcirco frequentissime postulatum est, ut novæ Coloniæ conderentur. Narrant Ruffinus, & Socrates (2), ab Athanasio ordinatum esse Frumentium Episcopum, missumque in Indiam, ut quæ jam ibi pro fide auspicatus erat, ea auspicatius etiam perficeret. Appellabantur autem jamdudum, communi Indiarum nomine remotiores ab Imperii finibus Provinciæ, eæ maxime, quæ versus Orientem erant, & Meridiem porrectæ. *Frumentius Alexandriam adventans, Athanasio omnem rem narrat, &c. Indos Religionem Christianam recepturos ostendit, &c. Athanasius ipsum Frumentium Episcopum designat, &c.* Cum vero Valente imperante negavit Saracenorum Regina, se pacem ante Romanis daturam, quam accepisset Episcopum, qui suos ad Christianam fidem necessariis elementis instrueret: electus ei rei Moyses Anachoreta Alexandriam perductus est, ut ibi ordinaretur. *Alexandriam, ut illic Sacerdotii dignitatem capesserent, deductus* (3). Verum cum Alexandriæ Episcopum offendisset Arianæ vesaniæ signiferum, ad Episcopos Orthodoxos pro fide exulantes profectus est, ut Episcopus consecraretur.

III. Ordinabantur non Civitati uni ejusmodi Episcopi, sed universæ Nationi, propterea quod persæpe ne nota quidem erant Civitatum nomina. Adde quod viri Apostolici, perinde ut Apostoli rapiebantur, nec remorandus erat Evangelicæ victoriæ cursus velocissimus. Talem, ut Theodoretus refert (4), novæ Iberorum Ecclesiæ Pastorem misit Constantinus. Cum autem unus erat in una aliqua gente Episcopus, non poterat is alios ordinare. Unde Sozomenus (5) refert, esse in Scythia, urbes complures maximas, quæ unum omnes Episcopum solum haberent. Quare necesse erat, ut novi semper mitterentur Episcopi: id quod solæ poterant majores & urbes, & Ecclesiæ. Eam forte ob caussam statuit Concilium Chalcedonense (6), ut quæ ante tribus Exarchis minoribus suberant Nationes barbaræ, iis ordinaret Episcopos Episcopus Constantinopolitanus: cum hoc solum ante sanxisset Concilium Constantinopolitanum I., (7) ut juxta morem veterem Episcopi ibi ordinarentur. Gotthis virum eximium Vuilam Chrysostomus (8) Episcopum ordinaverat. Post ejus obitum rogatus a Rege, ut alium mitteret, egit quamvis exul ab Ecclesia propria, ut alius mitteretur. Sic enim ipse ad Olympiadem scribit: *Eximium illum virum Vuilam, quem non ita pridem Episcopum creavi, atque in Gotthiam misi, &c.*

IV. Exiguam Sasimorum urbem S. Basilius Cæsariensis in Cappadocia Archiepiscopus in Episcopatum erexit, eoque oneravit Gregorium Nazianzenum quantumvis reluctantem. Hoc scilicet se præsidio muniebat Basilius adversus audacissimam Anthymi Tyanensis Episcopi ambitionem, qui id a Velente Imperatore expugnaverat, ut Cappadocia in duas Provincias scinderetur, & ita jam Cappadociæ II. Tyana caput esset, & Metropolis (9). Ut ea res diuturnioribus inter Basilium, & Gregorium arctissima alioqui amicitia conjunctissimos querimoniis locum dedit: ita certissimum præbet ejus potestatis argumentum, quam in erigendis intra Provinciam suam Episcopatibus novis habebant tunc Metropolitani.

V. Lectæ sunt in Concilio Chalcedonensi (10) Nicomediensis Metropolis de Nicæna querimoniæ; de Episcopo nimirum Ni-

(1) L. 3. c. 37. (2) Socr. L. 1. c. 15. (3) Idem l. 4. c. 29. (4) L. 1. c. 24. (5) L. 7. c. 19. (6) Can. 28. (7) Can. 2. (8) Chrys. Ep. 193. Bar. ann. 405. n. 11. (9) Bar. ann. 371. n. 90. 91. &c. (10) Actio 13.

Nicæno, qui Basilinopoli, et Episcopatum instituerat, et Episcopum ordinaverat, cum is initio vicus fuisset, quem deinde Imperator in Urbium ordinem adscripsisset. Simile veri est, tum cum datus Basilinopoli Episcopus est a Nicæno, hunc merum adhuc Episcopum tunc fuisse, necdum relatam inter Metropoles Nicæam. Non dissimilia his exempla suppeditabat mox Ecclesia Occidentalis. Habes sub finem Concilii Ephesini libellum supplicem, quem obtulere Europæ in Thracia exiguæ admodum Provinciæ Episcopi duo. Singulis eis suberant Civitates duæ, ejus magnitudinis, ut earum unicuique suus seorsim posset esse Episcopus. Postulabant ergo a Synodo, ut sua sibi vetustissima, & ultra hominum memoriam possessio conservaretur. Vereri enim se, ne Metropolita Heracleensis, qui ad Nestorianorum partes tunc concesserat, in utraque hac etiam civitate Episcopum ordinaret. Obsecuta est eorum votis Synodus: *Nihil innovandum in Europæ Civitatibus, sed juxta veterem consuetudinem gubernentur*. Ex quibus illud colligas licet, pauciores fuisse in iis Provinciis Episcopatus, quæ posteriores excultæ sunt. In Provinciis vero aliis eam fuisse consuetudinem, ut quemadmodum suum ipse haberent singulæ Metropolitanum, ita & earum urbes singulæ suo gauderent Episcopo. Denique potuisse Metropolitas in sua quemque Provincia Episcopales creare Sedes, saltem consentiente Provinciali Concilio.

VI. Vetuit Laodicenæ Synodi Canon, ne in vicis deinceps ordinarentur Episcopi, sed Chorepiscopi tantum: ea cautione, ut qui hactenus ordinati fuerant in vicis Episcopi, ii nequid auderent, nisi annuente, & probante Episcopo civitatis: *Non oportet in villulis, vel agris Episcopos constitui, sed Visitatores. Veruntamen jampridem constituti, nihil faciant præter conscientiam Episcopi civitatis* (1). Consecrabant ergo plerumque Episcopi ante hujus Concilii tempora, aut consecrari curabant Episcopos novos in sui territorii oppidulis, adeoque novos erigebant Episcopatus, quibus regionis alicujus, & earum, quæ circa erant Parœciarum cura committeretur. Unde statuit Synodus, ne posthac ibi, nisi Chorepiscopi ordinarentur.

VII. Hactenus in Episcopatuum institutione ne vestigium quidem ullum regiæ auctoritatis deprehensum est. Nam etsi Basilinopolis a Juliano, seu ab alio quovis Imperatore in album urbium relata, Episcopali mox sede decorata est: id certe non Imperatoris, sed Nicæni Episcopi auctoritate consecuta est, cujus e Diœcesi abscindebatur. In Rescripto regio nulla prorsus mentio Episcopatus. Alioqui Juliani id esse assensus esset nemo. Rem æstimavit Nicænus Episcopus e communi consuetudine, urbem sine Episcopo esse non debere. Scite observat Sozomenus (2), in Palæstina Gazam, & Majumam, quæ olim fuerant civitates duæ, duo Episcopatus, in unam quidem ab Imperatoribus civitatem conjunctas fuisse, sed in una civitate remansisse Episcopatus duos: *Utraque seorsum suum habet Episcopum, suum Clerum*. Mortuo Majumæ Episcopo, Episcopatus utriusque unionem tentavit Gazæ Episcopus; sed *Concilium Gentis illius causam cognovit, aliumque creavit Episcopum*.

VIII. Si te ab Oriente ad Occidentem convertas, idem facile intelliges: ab Apostolica maxime Sede, & majoribus Metropolitanis Episcopatus esse institutos: Episcopos operam dedisse, ut in ditionis suæ locis majoribus Episcopi ordinarentur alii: ejusmodi mutationes approbatas esse a Conciliis Provincialibus: nec intra quingentos a Christo nato annos, auctoritati regiæ in hujusmodi rebus locum ullum fuisse. Refert in Bibliotheca Photius (3), Cajum doctissimum, clarissimumque Romanæ Ecclesiæ Presbyterum, Pontificibus Victore, & Zephyrino, Gentium Episcopum ordinatum esse, χειροτονηθῆναι ἐθνῶν ἐπίσκοπον: & veluti Regem inunctum, & coronatum esse eo regno, quod vi, & consilio esset adepturus. Eo fere modo Pontifices Romani consecravere Episcoporum partem longe maximam, quos deinde immitterent ad debellandas, fideique jugo subjiciendas Occidentis Provincias illas, quas in Epistola sua

(1) Can. 57. (2) Lib. 5. (3) Cod. 48.

sua enumerat Innocentius I.

IX. Innovavit in Occidente Sardicensis Synodus Canonem Laodicenum de Episcopis non instituendis, nisi in urbibus frequentioribus, ne evilescat Episcoporum majestas, si Sedem habeat in oppidulis: *Licentia danda non est ordinandi Episcopum, aut in vico aliquo, aut in modica civitate, cui sufficit unus Presbyter, quia non est necesse ibi Episcopum fieri, ne vilescat nomen Episcopi, & auctoritas* (1). Nemo sobrius existimarit a Conciliis Provincialibus Episcopatus vicis, villulisve aliquos designatos esse. Ea potius fuerat Episcoporum, aut sollicitudo, aut ambitio, qui quærebant, in quos sarcinæ Pastoralis aliquam partem deponerent, aut obnoxios habere sibi Episcopos, quos territorii sui regiuncula donassent, atque ita obligassent sibi. Eo tandem res erupit, ut eam potestatem ad se traherent Concilia Provincialia, ut liquet ex editione Græca ejusdem Concilii Sardicensis: *Provinciæ Episcopi debent in iis urbibus Episcopos constituere, ubi etiam prius Episcopi fuerunt. Si autem inveniatur urbs aliqua tam populosa, ut ipsa Episcopatu digna judicetur, accipiat* (2).

X. In ea lege observanda Episcopi Africani minus fortasse religiosi fuere. Quare datis ad eos litteris instat vehementissime Leo (3), & consentaneum censet minusculos hujusmodi omnes supprimi Episcopatus, cum primum quæque vacaverit Sedes, ut & ab Africano quodam postulatum erat Episcopo: *Illud sane inter omnia volumus statuta Canonum custodiri, ut non in quibuslibet locis, nec in quibuslibet castellis, & ubi ante non fuerunt, Episcopi consecrentur. Cum ubi minores sunt plebes, minoresque Conventus, Presbyterorum cura sufficiat. Episcopalia autem gubernacula, nonnisi majoribus populis, & frequentioribus civitatibus oporteat præsidere. Ne quod sanctorum Patrum divinitus inspirata decreta vetuere, viculis, & possessionibus, vel obscuris, & solitariis municipiis tribuatur Sacerdotale fastigium, & honor, cui debent excellentiora committi, ipse sui numerositate vilescat.* Alludit haud dubie ad Sardicensem Canonem paulo supra laudatum, ejusque statuti duplicem hanc rationem affert, 1. Quod cum Episcopatus summus sit regalis Sacerdotii veluti apex, ejus obscuratur splendor, si thronum ejus ibi colloces, ubi propter solitudinem, aut minorem hominum frequentiam, nec divina obire munera, nec spiritalem effundere possit opulentiam. 2. Quod Episcopatuum nimia tandem multitudo viliores eos faciat, & despicabiliores. Verum nec sibi Leo Papa, nec Romanæ Sedi vindicat uni potestatem instituendorum Episcopatuum; sed hoc liberum, & integrum facit Conciliis Provincialibus, ac Metropolitis, modo leges observent, quas antiquitas consecravit.

XI. Istud ergo & Orientis, & Occidentis commune fuerat vitium, ut in viculis Episcopos constituerent. Nam etsi Canonem VI. edidit in Occidente Sardicensis Synodus, contra Orientales tamen edidit, & ea maxime de causa, ut damnaret Concilii Tyri Episcopos, qui nuperrime ordinaverant Ischyram. Nam cum pagi Presbyter esset, & fortassis ne Presbyter quidem, ejus tamen pagi Episcopus creatus ab illis est, ubi ne Chorepiscopus quidem ante fuerat, teste Athanasio: *Ager est Alexandriæ, in quo loco nunquam Episcopus fuit, immo ne Chorepiscopus quidem, &c. Nihilo tamen minus hominem, qui ne Presbyter quidem erat, hujus pagi præter Majorum traditionem, Episcopum scilicet appellaverunt* (4). Hoc mercedis Ariani refundere voluerunt insigni illi, quem subornaverant, Athanasii calumniatori. Confirmat idem sanctissimus Pater, hanc Episcoporum creationem in vicis adversari traditioni Patrum. Dictum est supra, in civitatibus quibusque maximis, ubi insolentissime dominabatur mendacium, ibi defixas esse ab Apostolis splendidissimas Veritatis Cathedras.

XII. In Occidentem, & in Africam vestigia retorqueamus, ubi cum Carthagine Catholicos inter, & Donatistas haberetur Collatio, & ambæ hinc, illincque partes suam Episcoporum ostentarent multitudinem; jussit id observari Alipius, e Donatistis plurimos esse, quibus aut villæ tantum,

(1) Can. 6. (2) Ibid. (3) Ep. 87. c. 2. (4) Athanas. Apol. 2.

tum, aut agri subessent: *Scriptum sit, omnes istos in fundis, vel in villis esse Episcopos ordinatos, non in aliquibus civitatibus* (1). Regessit hoc ipsum in Catholicos Petilianus Donatista: *Sic etiam tu multos habes per omnes agros dispersos*. Depellendo ab Africa huic malo operam dedere Concilia. Concilium Carthaginense II. constituit, ut vici ne haberent Episcopos, qui necdum ullos habuissent. At si civium numerus ita augeretur, ut jam civitatibus æquari possent, possent ibi ordinari Episcopi, cum eorum consensione, quorum ex fuissent ante Parochiæ. Innuit prorsus hæc Synodus (2), a Metropolitano, aut a Concilio provinciali donatum iri Episcopum Episcopali huic Cathedræ novæ: *At Diœceses, quæ nunquam habuerunt Episcopos, non habeant. Et illa Diœcesis, quæ aliquando habuit, habeat proprium, &c. Et si accedente tempore, crescente fide, populus Dei multiplicatus desideraverit proprium habere Rectorem, ejus videlicet voluntate, in cujus potestate est Diœcesis constituta, habeat Episcopum*. Necessariæ conditiones diligenter percensentur, ut ne minor sit civitas, ut Episcopum ipsa petat, ut antiquior consentiat Episcopus, ut ordinatio per Primatem, & Concilium fiat, nulla vel Imperatoris, vel Papæ facta mentione.

XIII. Verisimillimum tamen est, in ejusmodi Episcopatibus creandis sæpius adhibitam fuisse Carthaginensis Episcopi auctoritatem, ut qui esset Exarchus, & Primatum Primas, hoc est, Metropolitanorum in Africa Metropolitanus. Conquestus est in Concilio III. Carthaginensi Erigonius Episcopus, quod ambitionis œstro pereiti Presbyteri quidam, conviviis, & turpi largitione studia plebium emercarentur, & ita apud illas agerent, ut postularentur ad Episcopatum loci: si reniteretur improbæ eorum cupiditati proprius Episcopus, Carthaginensem Archiepiscopum adirent. Aurelius, qui Concilio aderat Carthaginensis Episcopus palam profitetur, se petitiones ejusmodi & rejecisse hactenus, & posthac rejecturum, nec novos concessurum Episcopos, nisi suffragante Episcopo loci priore: *Hoc me, & fecisse, & facturum esse profiteor circa eos sane, qui fuerint concordes, non solum circa Ecclesiam Carthaginensem, sed circa omne sacerdotale consortium* (3). Hoc denique pollicitus est, daturum se operam, ne quid sibi vicinarum Parochiarum vindicaret, qui novus esset creatus Episcopus loci antiquiori Episcopo subducti: *Non dubito omnibus placere eum, qui in Diœcesi, concedente Episcopo, qui matricem tenuit, solam eandem retinere plebem, in qua fuit ordinatus*.

XIV. Constat quidem Canone Concilii Africani non attingi, non diserte exigi, nisi consensum Concilii Provincialis, & Primatis, sileri omnino consensum Carthaginensis Archiepiscopi, ac novi Episcopatus creationem (4): *Placuit, ut plebes, quæ nunquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex Concilio plenario uniuscujusque Provinciæ, & Primatis, atque consensu ejus, ad cujus Diœcesim eadem Ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minime accipiant*. Adde, quod, cum statuisset Augustinus Episcopatum excitare in Castro suæ Diœceseos Fussala, propterea quod quadraginta passuum millibus ab Hipponensi civitate distaret, nec posset eo se cura Episcopalis, & vigilantia porrigere tanta, quantam impendere satagebat. *Quod ab Hippone memoratum castellum millibus quadraginta sejungitur, &c. Cum me viderem latius, quam oportebat, extendi, nec adhibenda sufficerem diligentiæ, quam certissima ratione adhiberi debere cernebam, Episcopum ibi ordinandum, constituendumque curavi*. Nec Carthaginensis Pontificis auctoritatem interpositam commemorat Augustinus, nec Romani; quamvis ad Cœlestinum Papam data sit Epistola, e qua excerpsi, sed Primatis duntaxat Numidiæ, cui ut Metropolitano suberat, a quo & ordinari curavit novum Episcopum: *Propter quem ordinandum sanctum senem, qui tunc Primatum Numidiæ gerebat, de longinquo ut veniret rogans, litteris impetravi* (5). Silet quidem sanctus Doctor consensum Concilii Provincialis.

---

(1) Coll. 1. n. 181. 182. (2) Can. 5. (3) Can. 42. 46. (4) Can. 65. (5) Aug. Ep. 261. Bar. 424. n. 4.

lis, at is contineri videtur consensione Primatis, qui vix quidquam majoris rei, nisi de Concilii sententia moliebatur. Denique Canones ipsi expressis verbis Conciliis Provincialibus hæc probari præcipiunt. Superest ergo, ut dicamus in erigendis Episcopatibus novis, ut requireretur consensus Carthaginensis Episcopi, consentaneum vel maxime fuisse, minime vero necessarium.

XV. Dicam igitur, ut finis imponatur huic Capiti, in eo maxime enituisse, cum zelum, tum potestatem Apostolicæ sedis, ut recens conversis, vel convertendis ad fidem Gentibus Episcopos daret. Sic teste Prospero (1) Cœlestinus primum Scotis, id est, Hibernis Episcopum ordinavit Palladium: *Ordinato Scotis Episcopo, dum Romanam insulam studet servare Catholicam, fecit etiam Barbaram Christianam*. Hoc est, Pelagianos ex Anglia, Idololatras ex Scotia expulit. Fecit autem, ut de nova Episcopatuum institutione hactenus essent minus solliciti Imperatores, tum ipsa amplitudo latissime patentis Imperii: tum antiquitas ipsa Episcoporum jam ante maxima ex parte creatorum, quam Christiana fide imbuerentur Imperatores: tum denique quod Episcopos tum nisi raro ad secretiora non admitterent consilia; nec tantam illis in civitates potestatem darent, quantam illi a Regibus postea accepere, qui ex collapsi emersere ruderibus Imperii.

CAPUT LV. *P.2.l.1.c.11.*

De Episcopatibus, & Episcopis novis, in iis præsertim populis, qui recens ad fidem venerant, VI. VII., & VIII. sæculo.

I. II. Constituebatur novus Episcopatus de Metropolitani, Concilii Provincialis, Regis, & summi Pontificis consensu. Tentatur aliquid pro Episcopatu Melodunensi.

III. Tentatur & pro Castellodunensi, pluribusque aliis in Gallia.

IV. V. Constituuntur in Germania plurimi a Pontificis Romani Legato Bonifacio, cui & Galliæ Principes sua suffragantur auctoritate.

VI. Inde conjicitur quomodo primi olim fuerint Episcopatus constituti.

VII. VIII. Idem iterum ostenditur in Hibernia, & Anglia, quo Pontifices Romani viros Apostolicos prædicandi Evangelii causa misere.

IX. Idem & in Frisia.

X. Episcopalium sedium translationes.

XI. XII. Episcopi nonnulli a Metropolitani jure immunes.

XIII. Poterant Episcopi pro jure suo, finitimis sibi infidelibus, & fidem annuntiare, & Episcopos dare, & novos creare Episcopatus.

XIV. XV. Quomodo ea tandem potestas ad summum Pontificem redierit.

I. Novi nulli temporibus his mediæ ætatis sæculo VI. VII. & VIII. creabantur Episcopatus, nisi de Metropolitani, Synodi Provincialis, Principis, & Papæ consensu. Scripsit Leoni Senonensium Archiepiscopo Rex Childebertus, (2) ut creando Melodoni Episcopo novo assensum præberet; rescripsit magni animi Pontifex *gloriosissimo domno, & in Christo filio Childeberto Regi Leo Episcopus*, id a se fieri non posse injussu Theodeberti Regis, in cujus ditione ipse erat: *Sine jussu gloriosissimi domni Principis nostri Theodeberti Regis:* non posse se, cum nullius culpæ, vel negligentiæ affinis esset, crediti sibi a Deo Episcopatus parte mulctari: *ut Diœcesin nostram a Deo nobis commissam, & usque nunc Pontificali ordine Deo propitio custoditam, tanquam negligentes, ac desides ad alterius permittamus potestatem transire*. Eas esse Principis partes, ut Canones, legesque Ecclesiæ observari curet, per quas nefas est accommodare aures plebi adversus Pastorem legitimum rebellanti, aliumque sibi dari pastorem flagitanti (3): *Custodite, quæso, statuta Patrum, & Canonum severitate constricti, non patiamini ad petitionem ejus plebis, superstite proprio Sacerdote, alterum Episcopum ordinari*. Denique interminatus est vir in-

(1) Prosp. adv. Collat. (2) Ann. 537. (3) Conc. Gall. t. 1. pag. 258.

intrepidus, si vis fiat sibi, & præter sententiam suam ordinetur Meloduni Episcopus, sua se communione abstenturum, tum eos, qui ordinaverint, tum eum, qui præter Canones ordinatus fuerit: donec res tota ad Romanum Præsulem, vel ad Concilium referatur: *Nam gloria vestra optime debet & credere, & scire, quia si contra statuta Canonum quicunque Episcoporum sine consensu nostro Meloduni Episcopum voluerit ordinare, usque ad Papæ notitiam, vel Synodalem audientiam, tam hi, qui ordinaverint, quam, qui ordinatus fuerit, a nostra erunt communione disjuncti*. Vetabant Canones Africani, ne novus conderetur Episcopatus, sine consensu ejus Episcopi, cujus ditio secabatur. Vetabant & Nicæni, Antiochenique, nequid maioris momenti in Provincia novaretur, inscio Metropolitano. Denique non concesserant Africana Concilia, vicos, villasque, aut oppidula unius Episcopi territorio adimi, alterius adjici, nisi ubi in revocandis ad fidem Catholicam hæreticis supinius se agerent Episcopi. Hi sunt Canones, quibus ad causæ suæ Patrocinium Senonensis Episcopus utebatur.

II. Post aliquot annos (1) Pappolus Carnotensis Episcopus, & jure, & acerbissime dolens, quod Promotus Ecclesiæ suæ Presbyter Castelloduni sine assensu suo ordinatus esset Episcopus, datis ea de re litteris conquestus est apud Patres Concilii Parisiensis. Metropolitani, & Episcopi ejus Concilii ad Egidium Archiepiscopum Remensem, qui Promotum ordinaverat, rescripsere, ausum ea illum esse extra, & Diœcesis, & Provinciæ suæ terminos, ex quibus acerbissima illi indicenda esset pœna, sed velle se tamen plus indulgere caritati, quam juri: dummodo Promotum revocet, qui jamnunc irrevocabili anathemate a se innodabatur, si quid usquam Episcopalis officii attingeret, qua se demum cunque auctoritate obumbrari posse speraret: *Propria contumacia, aut cujuscunque potestatis assentatione*. Scripsere & ad Sigebertum Regem, ut si qua obreptione his novitatibus assensus esset, absisteret in posterum, & expiare potius, quam defendere satageret, quod sine novo, & graviori piaculo defendi non posset: *Quam rem licet vix credere possumus cum consensu gloriæ vestræ fieri potuisse; tamen si cujuscunque prava suggestione præventi, in hac tam obscœna, & universæ Ecclesiæ contraria consensistis, ab hujusmodi scandali defensione sinceritatis vestræ conscientiam expietis*. Culpam pertinacia duplicavit Sigebertus; at eo tandem mortuo, redintegratus est Carnotensis Episcopus pristinæ ditioni suæ. Conatus quidem est Promotus in ejus animum Regis irrepere, qui Sigeberto successit; at ille Regno, non consiliis, & voluntatibus parum regiis successerat. Subscripsit ergo sententiæ, & judicio Concilii Parisiensis. En verba Gregorii Turonensis: *Diœcesis mea est Castrum Dunense, dicente Pappolo, & ostendente præsertim judicia Episcoporum* (2).

Narrat Cointius noster anno 497. cum beatus Solennus Episcopus Carnotensis electus fugisset in solitudinem, subrogatum ei fuisse Adentinum, & consecratum Episcopum. Egressum postea latebris suis Solennum, & a plebe correptum, quod prior electus fuisset, ordinatum esse. Hic Aventini dejectionem impatientius ferens, evicit ut Castelloduni Episcopus consecraretur. Eodem anno juxta eundem Annalium Franciæ Ecclesiasticorum conditorem, sanctus Remigius Remensis Episcopus Episcopatus Laudunensis prima jecit fundamenta, Episcopumque ordinavit Genebaudum, qui cum neptim ejus uxorem ante duxisset, cælibem tunc, & solitariam vitam agitabat. Anno 523. cum Visigothi Ruthenorum civitatem, regionisque partem maximam invasissent, Theodoricus Rex Clodovæi Magni filius, Arisitæ Episcopatum jussit institui, & relictam sibi Rutheni agri partem ei subjecit, non passus ditionis suæ Parochias ei subesse Episcopo, qui Visigothis pareret. Stetit Episcopatus Arisitensis, etiam post receptos a Gothis Ruthenos, annos amplius centum. Fecit tamen aliquando tandem Ruthenensis Episcopus, ut quod ereptum sibi fuerat, restitueretur, sublata, & eversa funditus nova ea sede (3).

Anno 531. Medardus Veromanduorum Epi-

(1) Ann 533. (2) Greg. Turon. Hist. L. 7. c. 17. (3) Cointius ad ann. 569.

Episcopus, post dirutam ab Infidelibus urbem, alias etiam veritus irruptiones, sedem suam, ut scribit vitæ illius auctor, Noviodunum transtulit. Anno 532. idem Medardus post Eleutherii obitum Episcopus eligitur Tornacensis: quo ex tempore per annos amplius, quam sexcentos Ecclesiæ utriusque, quamvis unus tantum Episcopus fuerit, neutra tamen Sedes in juribus, & privilegiis suis quidquam passa est detrimenti. Et hæc quidem Episcopatuum duorum sine confusione conjunctio, juxta eundem auctorem facta est: *Pontificali, Metropolitani, & Comprovincialium auctoritate, Regis, & Procerum assensu, plebis acclamatione* (1). Jure ergo credideris eodem prorsus modo, tametsi non sint aliquando, qui hæc omnia singillatim observent, & translatum Noviodunum Veromanduorum Episcopatum, & novas, de quibus ante diximus, erectas esse Episcopales sedes. In his tamen Romani Pontificis nulla mentio. Partem certe in his sibi maximam potestatis vindicabant Reges, iis adductis rationibus, quæ ad regni pacem, & stabilitatem pertinerent. Parebat Theodeberto Regi Senonensis Metropolitanus, Childeberto ejus patruo sorte obvenerat Melodunum. Hinc ejus petitio, ut Meloduni institueretur Episcopus. Childerico suberat Carnutum, Castellodunum Sigeberto (2). Hinc hujus pro erigendo Episcopatu Dunensi cura, & diligentia. Cum ad unum Clotarium II. tota venisset ditio Francorum, statuit Concilium Parisiense (3) anni 614. ut ne varia regni divisio in Episcopatuum, aut Metropoleon distributione quidquam immutaret. Quo decreto nihil æquius, nihil ad Ecclesiæ, Regnique pacem accommodatius. Eadem quippe stirps regia, eadem Francorum natio erat. Meminit Gregorius Turonensis (4) etiam Episcopatus Ternodorensis a Sigeberto Rege erecti. Meminit & Sellensis in castro agri Pictaviensis (5). Sed cito corruerunt, quæ sine Episcoporum auctoritate tentata fuerant. Concilio Cabillonensi anni 650. subscripsit Betto Episcopus Juliobonensis in Calctibus. At ejus Episcopatus tam nescitur finis, quam initium.

III. Bonifacium Germaniæ Episcopum ordinavit Gregorius II. Papa (6), ut Infideles circa Gentes fidei Christianæ luce perfunderet; scripsitque ea de re ad Carolum Majorem Palatii Regum Francorum, qui & ipse confestim per litteras ad Episcopos: *Apostolicos in Christo Episcopos;* ad Duces, Comitesque datas, certiores eos fecit, sua se tuitione Bonifacium munisse: *Apostolicus vir in Christo Pater Bonifacius Episcopus ad nos venit, & nobis suggessit, quod sub nostro Mundeburdio, vel defensione eum recipere deberemus* (7). Ea tuitio regia Bonifacio cum primis necessaria erat propter priscum earundem regionum Episcopum, qui cum sua incuria eas passus esset tamdiu situ, & squallore torpere, nunc novo Apostolo Bonifacio novæ victoriæ, gloriæque partem præripere gestiebat. Vide, quid ea de re ad Bonifacium scripserit ipse Pontifex: *Pro Episcopo illo, qui nunc usque desidia quadam in eadem gente prædicationis verbum disseminare neglexerat, & nunc sibi partem, quasi in Parochiam defendit, Carolo excellentissimo filio nostro Patricio scripsimus, & credimus, quod hoc vetari præcipiat* (8).

IV. Accepit a Gregorio III. Bonifacius Pallium (9), nomen Archiepiscopi, potestatemque constituendi Episcopos, in majoribus certe locis, ne sordescat dignitas, qua nulla amplior: *Præcepimus, ut juxta Canonum statuta, ubi multitudo excrevit fidelium, ex vigore Apostolicæ Sedis debeas ordinare Episcopos, pia tamen contemplatione, ut non vilescat dignitas Episcopatus* (10). Scripsit & ad Germaniæ populos, Proceresque Pontifex, ut his honorem deferrent Episcopis, tanquam Apostolica auctoritate constitutis: *Episcopos, vel Presbyteros, quos ipse ordinaverit, per Apostolicam sibi datam auctoritatem, in Ecclesia ministerio recipiatis* (11). Profectus denique in Bavariam Bonifacius, cum unum ibi tantum ordinatum a Papa Episcopum inve-

(1) Surius die 8. Jun. (2) Cointius ad an. 614. n. 28. (3) Can. 9. (4) L. 5. c. 5. (5) L. 4. c. 18. (6) Greg. II. Ep. 1. 2. (7) Ann 723. Conc. Gall. t. 2. (8) Greg. II. Ep. 8, & seqq. (9) Ann. 738. (10) Ep. 2. 3. (11) Ep. 6.

venisset, addidit & alios tres, tota provincia in quatuor Episcopatus divisa, cum Ducis, Procerumque consensu, quod & Pontifex ratum habuit (1): *Cum consensu Otilonis Ducis, eorundem Bajoariorum, seu Optimatum Provinciæ illius tres alios ordinasses Episcopos, & in quatuor Parochias Provinciam illam divisisses, ut unusquisque Episcopus suam habeat Parochiam, bene, & prudenter peregisti*. Quatuor Episcopatus Bavariæ, seu Bavariæ hi fuere, Salisburgensis, Frisingensis, Ratisponensis, Pataviensis.

V. Postquam Gregorio III. successit Zacharias, ab eo confirmari flagitavit Bonifacius tres Episcopatus novos, quos in Germania erexerat, Herbipolensem, Buraburgensem, & Erphesfortensem: *Hæc tria loca propria auctoritate, & charta Apostolatus vestri roborari, & confirmari postulamus, ut per auctoritatem, & præceptum sancti Petri, jussionibus Apostolicis fundatæ, & stabilitæ sint tres in Germania Episcopales Sedes* (2). Rescripto suo confirmavit Pontifex ille quidem tres istos Episcopatus; at Bonifacium interim commonefecit, vetare Canones, ne dehonestetur Episcopalis ordinis amplitudo obscuritate locorum, in quibus Sedes illæ eriguntur: *Sacris Canonibus præcipimur observare, ut minime in villulas, vel in modicas civitates Episcopos ordinemus, ne vilescat nomen Episcopi* (3). Id sane in causa fuit, cur rariores, & aliæ ab aliis remotiores Episcopales Cathedræ fuerint in Regionibus, quæ posteriores ad Ecclesiam Christi se contulerunt. Non idololatriæ tantum, sed & barbariæ immersæ erant eæ Gentes, cum ad eas ventitarunt præcones Evangelici. Urbes rarissimæ, eæque perexiguæ erant. Itaque vix erant ullæ, in quibus satis consentaneæ Episcopales sedes defigerentur. Scripsit denique idem Pontifex ad sanctum Burchardum Herbipolensem Episcopum, ut eius confirmaret Episcopalem sedem, statueretque, ut ne quos alios in ea successores habere posset, quam quos Apostolicæ sedis in Germania Legatus ordinasset: *Et nullus audeat ordinare Episcopum, nisi is, qui Apostolicæ nostræ sedis in illis partibus præsentaverit vicem* (4). Idem Bonifacius Aistetensi in urbe Episcopum consecraverat sanctum Villibaldum. Et de his forte Episcopatibus intelligenda illa Carlomanni Principis verba in Concilio anni 743. *Ordinavimus per Civitates Episcopos, & super eos constituimus Archiepiscopum Bonifacium*.

Refert Mariana (5) in Concilio Generali Hispaniæ, urgente Vamba Rege, in suburbio Toletanæ urbis erectum esse Episcopatum novum: sed non multo post a Concilio Toletano XII. sublatum illum fuisse, propterea quod nec minoribus in locis Episcopum esse vellent Canones, nec in una civitate Episcopos duos.

VI. Istas porro Episcopatuum creationes aliquanto diligentius, fusiusque retulimus, ut magis, magisque elucesceret, quam necessarius fuisset assensus Principum, Metropolitanorum, Synodorum Provincialium, Episcoporum, quorum intererat, Pontificum denique Romanorum. Quæ vero media hac ætate fecere sancti Bonifacius, Villibrordus, Augustinus, Corbinianus, aliique tot, & tanti Apostolici viri, Apostolicæ delegatione Sedis, genuinam tibi primorum temporum imaginem exhibent, & ipsa veluti subjectionis ejus fundamenta aperiunt, in qua erga Romanam Ecclesiam, tanquam matrem omnium, & fontem fuere omnes per Occidentem Episcopi, & Metropolitani. Fieri ergo potest, ut omnes unum in locum coegerit Gregorius Turonensis, quos in Galliam summi Pontifices diverso misere tempore: ubi asserit ex gestis B. Saturnini Martyris missum esse Gratianum Turonum, Trophimum Arelatem, Narbonem Paulum, Saturninum Tolosam, Parisios Dionysium, Stremonium in Arveniam, & Martialem Lemovicum: *Per sanctum Stremonium, qui & ipse a Romanis Episcopis cum Gratiano Episcopo, & reliquis, quos memoravimus, est directus* (6). Hoc rursum erga fidem, & Ecclesiam Romanam primo, secundo, tertioque sæculo

(1) Bar. anno 739. n. 2. 3. (2) Ann. 741. (3) Concil. Gall. t. 2. (4) Le Cointe. ann. 742. n. 12. (5) L. 6. c. 14. (6) De Gloria Confess. c. 30.

culo factum in Gallia, & Hispania, quod sexto, septimoque in Germania, & Anglia. Neque aberraveris forsan a vero, si putes ita primis sæculis constitutos fuisse Episcopatus, uti fuere, quos instituere missus a Papa Bonifacius, Villibrordus, Augustinus, Corbinianus, qui omnes in Ecclesia Romana originem, & auctoritatem hauserint suam, & singularem cum ea conjunctionem semper, & concordiam servaverint.

VII. Perhibet in Chronico Prosper, a Cœlestino Papa missum Palladium Episcopum ad Scotos, seu Hibernos Christiana fide imbuendos: *Ad Scotos in Christum credentes ordinatus a Papa Cœlestino Palladius Episcopus mittitur*. Missum quoque ab eodem Papa testatur Germanum Episcopum Altisiodorensem in Brittaniam, ut fidei Catholicæ a Pelagianis oppugnatæ ferret suppetias, Apostolica Legatione munitus: *Papa Cœlestinus Germanum Altisiodorensem vice sua mittit, & deturbatis hæreticis, Brittanos ad Catholicam fidem redigit*. Idem refert de Palladii delegatione Ado Viennensis. A quo & Theodorus commemoratur Archiepiscopus Cantuariensis a Vitaliano similiter Papa missus: itemque Villibrordus in Frisiam a Sergio Papa ablegatus, ubi & Ultrajectensem fundavit Episcopatum Romanæ sedi immediate subjectum. Non ita erant a Frisiis, & Germanis remoti Galli, aut ab Hibernia Britanni Episcopi, ut eo proferre Christi fidem, & imperium non possent. At eorum in hoc negotio ita tepescebat zelus; aut ubi emperet, tam parum processerat, aut in excolendis suis singuli Diœcesibus usque adeo toti fuere distenti, ut novarum Coloniarum, & propagati Imperii Christi gloria longe maxima ex parte Romanis Pontificibus cesserit. Quamvis ergo ab Ecclesiis Orientis lucis aliquid effulserit Provinciis Occidentis: verisimillimum tamen est, Solem justitiæ eis non aliunde magis illuxisse, quam a successoribus Petri, & Pauli, qui splendidissimum Christianæ veritatis lumen Romanæ urbis Ecclesiæ intulerunt, ut regnaret veritas, ubi tandiu Imperii sui sedem habuerat Princeps tenebrarum.

VIII. Neque vero minus id persuasum Anglis fuit, fidei se, & Episcopatus primordia a Romana habere Ecclesia: *Lucius Britanniorum Rex misit ad Eleutherium Papam Epistolam, obsecrans, ut per ejus mandatum Christianus efficeretur*. Verba ea sunt Bedæ (1). Jecerant fortasse prima aliqua fidei semina Mercatores, aliique simpliciores Christiani. At ubi figenda, formandaque erat Ecclesia ad Evangelii normam, ubi Episcopus instituendus, tum vero illum adibant Episcopum, ut in Africa alias, modo in Hibernia, Frisia, Germania, Bavariaque visum, qui maximam, qui notissimam, qui clarissimam Ecclesiam obtineret. Bertham quidem e regio Francorum sanguine Rex Cantiorum ea lege duxerat, ut cum Episcopo, quem secum habebat, suo more, & ritu sacro vivere permitteretur: idque eo ipso tempore, quo in Angliam appulit Augustinus (2). Verum etsi tum is versaretur in Anglia Gallicæ gentis Episcopus, etsi superessent aliqui Brittannorum veterum Christianæ fidei tenaciores; fuere tamen Gregorius, & Gregorii Legatus Augustinus Anglicæ Apostoli, & Patres Ecclesiæ, unde tanquam ex fonte Episcopatus in eam omnis emanavit. Hinc illud Bedæ de veteribus Britannis (3): *Cum usque ad hodie moris sit Brittonum, fidem, religionemque Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo magis eis communicare, quam Paganis*. Subjicit deinde (4) Augustinum, dum viveret, successorem sibi designasse Laurentium, *ne se defuncto, status Ecclesiæ tam rudis, vel ad horam Pastore destitutus, vacillare inciperet*. Laurentium Mellitus, Mellitum excepit Justus: *data sibi ordinandi Episcopos auctoritate a Pontifice Bonifacio*, hoc est, novos, ut ex Bonifacii litteris liquet, Episcopatus instituendi (5). Nam quod jusserat Gregorius, ut Augustinus in unaquaque Metropoli Episcopatus crearet duodecim, id certe non statim executioni mandatum est, sed lente, & tempestive, cum novi ad Ecclesiam populi adducebantur. Ita Justus Archiepiscopus Paulinum ordinavit Episcopum, eundemque comitem addidit, pastoremque filiæ Edelberti Regis Can-

(1) Beda L. 1. c. 4. (2) Ibid. c. 25. (3) L. 2. c. 20. (4) L. 2. c. 4. (5) L. 2. c. 8.

Cantiorum, quæ proficiscebatur ad Eduinum Northumbriæ Regem, ei nuptura, & novæ ibi Ecclesiæ fundamenta positura (1). Eduinus Rex & ipse tandem fidei Christianæ nomen dedit, Eboracique sacro fonte tinctus est a Paulino, cui & eam donavit urbem Episcopali cathedra consecrandam: *In qua etiam Civitate ipsi Doctori, atque Antistiti suo Paulino sedem Episcopatus donavit* (2). Nec cessabant Romani Præsules, quin novos subinde præcones Evangelicæ doctrinæ in Angliam mittitarent. Misit Byrinum Episcopum Honorius Papa, ut in remotissimas quasque, & densissimis obsitas tenebris regiones, hactenusque impervias Christianæ veritatis lumen inferret. Ideo & ipsi Angliæ Reges Romam subinde confugiebant, ut purioris inde disciplinæ rivulos velut a fonte peterent (3). Nam cum Britannorum pars heterodoxorum more etiam nunc Pascha celebraret, Egbertus Cantii, & Osuvi Northumbriæ Reges persuasissimi Romanam Ecclesiam Catholicæ fidei, & unitatis cardinem esse: *Quia Romana esset Catholica, & Apostolica Ecclesia*: unum e Presbyteris suis Romam pergere compulerunt, ut a Papa ipso ordinatus Archiepiscopus, moxque in Angliam redux, Episcopos Catholico ritu Ecclesiis omnibus ordinaret, imbueretque: *Presbyterum Vigardum Romam miserunt, Antistitem ordinandum, quatenus accepto gradu Archiepiscopatus, Catholicis per omnem Britanniam Ecclesiis Anglorum ordinare posset Antistites* (4). Tunc Roma in Angliam missus Archiepiscopus Theodorus. Hic, teste Beda, Anglicanæ Ecclesiæ aureum veluti sæculum revexit, Episcopis ubique ordinatis: *Universa perlustrans, ordinabat locis opportunis Episcopos*. Canonicam is quoque Romanæ Ecclesiæ disciplinam in Anglia propagavit: *Ego Theodorus ab Apostolica Sede delegatus, Dorovernensis Ecclesiæ Episcopus, &c. protuli librum Canonum, &c.* (5). Creberrimas in Anglia Episcopalium sedium mutationes percensere supersedeo. Quæ hactenus dicta sunt, satis, superque sunt, ut persuasum habeas, 1. Novas illas Catholici Episcopatus colonias a Romana originem duxisse Ecclesia. 2. Ab eadem nova subinde accepisse virium, opumque spiritalium incrementa. 3. Incredibili cum ea consensione omnia peregisse, longo plurium sæculorum lapsu. Denique Reges, Pontifices, Legatos, Metropolitanos mirum in modum conspirasse ad Ecclesias condendas, ad fundandos Episcopatus, ad disciplinæ prioris confirmationem: quippe qui omnes, illi pro Regia sua, hi pro sacerdotali dignitate deberent supremi omnium Regis, & Sacerdotis imperium constabilire.

IX. Confirmari rursus possunt ex Beda (6), quæ jam semel, & iterum dicta sunt de Pipino Principe Villebrordum Romam mittente, ut delegatione Sergii Papæ investiretur, Archiepiscopusque consecraretur, profecturus inde ad Frisonas Christo adjungendos; qua de causa Ultrajectum ei Pipinus concesserat, ut Cathedram ibi Episcopatus statueret (7): *Postquam per annos aliquot in Frisia docuerunt, misit Pipinus favente omnium consensu Villebrordum Romam, postulans, ut eidem Frisonum genti Archiepiscopus ordinaretur. Quod ita, ut petierat, impletum est. Donavit ei Pipinus locum Cathedræ Episcopalis in Castello Wiltorum, quod lingua Gallica Trajectum vocatur.*

X. Observari possunt & alia quæpiam non contemnenda. Uni Ecclesiæ utilitati serviens Gregorius Papa (8) alios univit, alios in alias sedes transtulit Episcopatus. Beatus Medardus paulo post, quam electus fuerat apud Veromanduos San-Quintini Episcopus, eversa pene ab irrumpentibus Paganis urbe, sedem Episcopalem de Regis, & Episcoporum consensu Noviodunum transtulit (9).

XI. Innovavit idem Gregorius (10), quod prædecessor statuerat, ut Hadrianus Thebarum Episcopus a potestate Episcopi Larissæ Metropolitani sui liber esset, & immunis. At illud privilegium hominis fuit, non sedis. Justissima hac pœna mulcta-

(1) Ibid. c. 9. (2) Ibid. c. 14. (3) L. 3. c. 7. 19. (4) L. 4. c. 12. (5) L. 4. c. 5. (6) Beda hist. L. 5. c. 12. (7) Anno 696. Beda hist. L. 3. c. 7. (8) L. 2. Ep. 11. (9) Surius die 2. Junii. (10) L. 2. Ep. 7.

ctabatur, qui Suffraganeo suo contumeliosus fuerat Metropolitanus. Nolim ergo certo affirmare, quod habet Manuscriptum a Garsia Loaisa editum post Concilium Lucense, immunitatem scilicet Legionensis Episcopi, regnante Vamba, a Pontifice concessam. Sic habet MS. Codex: *Legio, quam condiderunt Romana Legiones, qua antiquitus fuit flos vocata, & per Romanum Papam gaudet perpetua libertate, & extat sedes Regia, atque alicui Metropoli nunquam fuit subdita* (1). Fictitia utebatur hypothesi Gregorius Magnus, cum scribebat, si quis esset in Hispania Episcopus, qui nec Metropolitano, nec Patriarchæ subesset ulli, Romanæ sedis judicio servandum illum fuisse: *Si dictum fuerit, quia nec Metropolitam habuit, nec Patriarcham, dicendum est, quia a Sede Apostolica, quæ omnium Ecclesiarum caput est, causa hac audienda, & dirimenda fuerat, sicut & prædictus Episcopus petiisse dignoscitur.*

XII. Compertissimum est ejusmodi immunitatem Episcopo nunquam concessurum fuisse Gregorium: cum vel Nicæna Synodus singulari cum primis privilegio Episcopum Hierosolymitanum donans, & sedere jubens post tres summos, & principes totius Christiani orbis Episcopos, non subduxerit tamen illum a potestate Metropolitani. Et cum Gregorius ipsemet bene mereri cupiens non tam de Augustodunensi Episcopo, quam Reges Galliæ enixissime ei commendaverant, quam de ipsis Regibus: eique ideo concedens Pallium, quod tunc temporis ne omnibus quidem Metropolitanis permittebatur: non absolverit tamen illum ab imperio, & jure Metropolitani; sed primam tantum illi sedem inter Episcopos Provinciæ adsignarit, sessuris post illum omnibus pro ordinationis suæ tempore: *Ut cum usu pallii aliqua simul largiri privilegia debeamus, &c. Hoc perspeximus concedendum, ut Metropolis suo per omnia loco, & honore servato, Ecclesia Augustana post Lugdunensem Ecclesiam esse debeat, & hunc sibi locum, & ordinem ex nostra auctoritatis indulgentia vindicare* (2). Nec excidit, quod paulo ante dixi ex Epistola sancti Bonifacii, Ultrajectensem Episcopatum Coloniensi Metropoli subductum fuisse, ut immediate Romanæ pareret Sedi. Sed nec illud quoque memoria excidit, quod confirmavit Beda, interpellatum a Pipino principe Papam, Ultrajectino Archiepiscopatu Villibrordum donasse. Ea tum quidem ratio fuit exemtionis.

XIII. Quod spectat ad novas Christianorum Colonias, novosque Episcopatus, statuerant Africana Concilia (3), ut is esset Ecclesiæ, plebisve cujuslibet Episcopus, qui eam unitati lucratus esset Catholicæ, & triennium pacifice obtinuisset. Concesserant etiam Episcopis quibuslibet ea Ecclesiæ suæ recolligere, & consociare loca, quæ a propriis Episcopis ante sex menses monitis negligerentur (4). Ex quibus facile intelligis, longe potiori jure eos, qui in Ecclesiæ, & Gentilium confinio sunt, Episcopos Dioeceses suas, & Metropoles augere, & amplificare posse, subjugatis sibi, Christoque Barbaris. Hinc illud Gregorii Papæ ad Theodoricum, & Theodobertum Francorum Reges, se propterea in Angliam misisse Concionatores Evangelicos, quod Galli Episcopi tam opulentam, & tam vicinam messem negligerent: *Pervenit ad nos, Anglorum gentem ad fidem Christianam Deo miserante desideranter velle converti, sed Sacerdotes vestros e vicino negligere, & desideria eorum cessare sua adhortatione succendere* (5). Et in Epistola ad Brunechildem Reginam: *Indicamus, ad nos pervenisse Anglorum gentem velle, fieri Christianam, sed sacerdotes, qui in vicino sunt, pastoralem erga eos sollicitudinem non habere.*

XIV. Diximus jam supra Frumentium in Indiam ab Athanasio missum, Willam a Chrysostomo ad Gotthos, a Constantinopolitano, (6) & Chalcedonensi (7) Conciliis Constantinopolitanis Episcopis subjectas fuisse Barbaras gentes, ut ad eas Episcopos instruerent necessariis præsidiis, & mitterent. Juvenalis Hierosolymorum Episcopus Episcopum Saracenis primus ordinavit, teste Cyrillo, in vita Magni Euthymii

(1) L. 11. Ep. 56. (2) L. 7. Ep. 113. (3) Conc. Afric. can. 86. 88. (4) Milev. 2. c. 24.
(5) L. 5. Ep. 58. 59. (6) Can. 2. (7) Can. 28.

mii (1). Misit Alexandrinus Patriarcha Episcopum ad Homeritas Arabiæ populos, qui fidem Christianam amplexati fuerant cum Rege suo Elesbaan. Quæ quamvis ita sint, longa tamen temporum serie, rerumque vicissitudine factum est, ut, constituendi Episcopatus novi potestas penes solum Romanum Pontificem esset. Non quod id sibi juris ipse reservaverit, ut, imminuta Episcoporum jurisdictione, augeret suam: sed quod, aut negligentiores essent Episcopi alii in proferendis Christianæ Reipublicæ finibus, aut quod id honoris primæ Sedi haberent, aut quod Pontifici Principes confiderent magis, aut quod Petri sedem frequentius populi adirent, aut quod zelo fidei magis arderet Pontifex. Nisi ita mavis, quod divino ita consilio provisum sit, ita hæc omnia dispensante Spiritu illo ipso Christi, qui Ecclesiam formans, fingensque, & Caput illi præstituens, Capitique virtutem indens, legemque addens confirmandi cetera, & illustrissima quæque Corporis sui membra; jam inde ab incunabulis Ecclesiæ prælusit, præmonstravitque, quid illi augurandum esset de futuris per Capitis maxime sui vim, & caritatem incrementis, quando Petri una, & altera concione tam numerosa plebium multitudo Christianæ se causæ, & religioni adjunxit. His causis fieri potuit, ut ad Petri successores tota hæc rediret potestas, non ante eis legis ullius imperio reservata, quam usus, & consuetudo plurium sæculorum propriam illis fecisset. Exploratum omnino est, nec Gregorium Magnum, nec ejusdem nominis II. & III. nec Sergium, nec Zachariam id potestatis, & juris sibi servari integrum usquam sanxisse: & tamen fere penes illos solos id tunc fuit. Ita cum rebus humanis comparatum est, ut jus quodlibet ad eum tandem devolvatur, eique adhærescat, cui ceteri illud permittunt curandum, defungendumque diutissime. Si pares enim in pares præscribunt, quid superior in inferiores? Hæc innoxia est, & sincera ratio, qua devoluta, præscriptaque sunt pleraque jura, nec Pontificibus, nec Episcopis animum ad hæc advertentibus, sed sensim sine sensu, invalescente usu, & res ita confirmante, ut infirmari deinde neutiquam possint. In utraque hominum politia ita multa fiunt inexpectata, inopina, nemine fere, dum fiunt, advertente, nemine, cum facta sunt, infecta jam reddere possente.

XV. Diximus jam supra, simillima hæc esse fluminum, quæ post decursa terrarum ingentia spatia, in mare redeunt, unde exiere. Agapetus Papa scriptis ad Episcopum Hierosolymitanum litteris, de Mena Patriarcha, quem Constantinopoli ordinaverat, ita loquitur (2): *Ut illis ipse similis esse videatur, quos ex his quandoque partibus ipsius Apostolorum primi electio ordinavit*. Insinuatur satis aperte his verbis, a Petro Romæ sedente ordinatos, missosque in Orientem Episcopos, qui Ecclesiarum fundamenta ubivis terrarum jacerent. Gregorius (3) non alio magis, quam incredibili humilitatis merito Magni nomen adeptus, Dominico Carthaginensi Episcopo rescribens, testatur gestire se lætitia quadam ineffabili, quod ad Sedem Petri recurrens ad ipsum fontem Sacerdotii pervenerit, e quo religio sacra in Africam omnem exuberavit: *Scientes unde in Africanis partibus sumserit ordinatio sacerdotalis exortium, laudabiliter agitis, quod sedem Apostolicam diligendo, ad officii vestri originem prudenti recordatione recurritis, & probabili in ejus affectum constantia permanetis*. Idem ante Innocentius I. (4) ad Episcopum Italum scripserat.

CAPUT LVI. *P. 4. l. 1. c. 9.*

De Episcopis, & de novorum Episcopatuum institutione, Imperante Carolo Magno, Carolique Prosapia.

I. Consentiunt Græci, Latinique plenissima clavium potestate dotatos esse Episcopos, ut qui Apostolorum, & quodam suo modo ipsius Petri in Episcopatu quisque sui successores sint.

II. De eodem rursus. Excommunicandi po-

(1) Bar. ann. 523. n. 27. (2) Conc. Constant. sub Mena [illegible] (3) [illegible] Ep. 32. (4) Ep. 1.

potestas maxime propria Episcoporum.

III. Dignitates omnes, & potestates Ecclesiæ unus complectitur Episcopatus.

IV. Potuere olim Episcopi Episcopatus erigere.

V. Hodierna consuetudo interpellanda in eam rem sedis Apostolicæ orta est ex parte saltem e Metropolitanis, & Episcopalibus, sedibus, quæ in recens conversis ad Christum regionibus excitandæ fuere.

VI. Græcorum ignavia, & assentatio potestatem hanc omnem ad Imperatores transtulit, suut & jus transferendi Sedes ipsas Metropolitanas, Episcopalesque ex uno loco in alium. Cur in exequenda Græcorum Disciplina rerum gestarum tempus crebro præveniamus.

VII. Exempla varia Apostolicarum Missionum in infidelium regiones, auspiciis & auctoritate Pontificum. Ex quo fiebat, ut ab eorum Legatis Episcopatus erigerentur.

VII. De Episcopatibus, & Metropolibus, Hamburgensi, Bremensi, aliisque in Dania, & Suetia. In creatione Episcopatuum Ecclesiæ auctoritas semper dominata est.

IX. Jus idem erat penes Patriarchas Orientales, non idem zelus.

I. GRæcis, Latinisque conveniebat prorsus, summam rerum sacrarum potestatem penes Episcopos esse, ut qui primarii sacerdotii fontes sint. Tradit Balsamon (1), Episcopos Apostolis successisse, qui a Christo perceperant plenitudinem Spiritus sancti, & infinitam quandam remittendorum peccatorum facultatem: *In figura discipulorum Domini, duodecim scilicet Apostolorum, qui etiam Spiritus gratiam acceperunt, ut ligarent, & solverent, promoti sunt uniuscujusque regionis Episcopi.* Hinc illud ab eo exprimitur, nec septuaginta discipulos, nec Chorepiscopos, qui illorum vices implent, propriam sibi habere eam potestatem remittendi peccata, uti nec Ordines sacros conferendi: quod illa Spiritus Sancti exuberantia, quæ propria dos est Episcopatus, eis concessa non sit: *Non habebant potestatem dimittendi peccata, ut qui neque Spiritus gratiam accepissent, &c. Quamobrem nec possunt quidem Presbyteros, vel Diaconos ordinare, sed nec peccata dimittere, quemadmodum nec Septuaginta.* Ex quibus potiori etiam jure idem ipse argumentatur: si Chorepiscopi utique Presbyteris superiores per sese dimittere peccata non possunt: cum Neocæsariensis Synodus illis ista duntaxat munia deleget, ut sacrificium offerant, & pauperum curam agant: multo minus Presbyteros ad condonandorum peccatorum auctoritatem aspirare posse, nec injussu Episcoporum stupendæ hujus potestatis quidquam delibare: *Nota ex præsenti Canone, quod Sacerdotes non possunt peccatorum Confessiones excipere, & peccata remittere, nisi ea ab Episcopo illis concessa fuerint, quandoquidem nec hoc possunt Chorepiscopi, qui plura habent privilegia, quam Sacerdotes.*

II. Confitetur etiam Zonaras, unis hanc propriam tributam Episcopis potestatem ligandi vel solvendi, id est anathema vibrandi, aut vibratum revocandi, nec in ejus consortium venire posse sive Diaconos, sive Presbyteros, nisi quantum, & quo modulo Episcopis libitum est. Porro Presbyteri, de quibus hic sermo est, & quorum functionibus hi limites per Canonicas leges præscribebantur, Parochi ipsi, Rectoresque sunt Ecclesiarum Porochialium. Liquet id ex Chorepiscopis, quibus illos Balsamon consociavit. Erant quippe illi ipsi, qui Decani postea sunt dicti Rurales. Nec minus perspicua sunt ipsa Zonaræ verba (2): *Presbyteris, & Diaconis, qui sub Episcopis per singulas regiones dant operam sacris, a se ipsis quid agere non est concessum; veluti mulctare, & ab Ecclesia repellere, quos volunt, statimque vel sententiam dictam laxare, vel minuere, vel intendere; Pontificalis enim sunt ista potestatis: ac nisi de gratia & per indulgentiam acceperint ab Episcopo, tale quid facere non est eis permissum.* Denique tota vetus hoc vociferatur Ecclesiæ disciplina, ubi integra hæc ubique fere servabatur Episcopis potestas. Nec obscurum superest in eo vestigium ejus rei, quod ne nunc quidem Parochi excommunicationi quenquam vel subjicere possint, vel eximere.

Vu 2 Et

(1) In Can 14. Conc. Neoc. (2) In Can. 38.

Et sane Petro, ut totum repræsentanti in Capitis dignitate, & totum circumgestanti quodammodo Episcopale Collegium, dedit Christus Claves, dedit totam rerum sacrarum potestatem: *Oratio fiebat sine intermissione ad Deum pro Petro, idest pro omni Episcoporum choro* (1). Verba ea sunt unius eorum Episcoporum, qui Concilio Suessionensi III. interfuerunt. Ita statuebat Carolus Magnus ipsa Imperii fundamenta labefactari, si quid ejus honoris, & observantiæ decerperetur, quæ debebatur Episcopis, qui pro suo quisque modo successere omnes Petro in easdem cum illo potestates spiritales adoptati; etsi non omnes in eandem earundem plenitudinem, atque Pontifices Romani, ut inculcatum a nobis jam sæpius est (2): *Præcipimus atque jubemus, ne forte, quod absit, aliquis circa Episcopos leviter, aut graviter agat; quod ad periculum totius Imperii nostri pertinet. Et ut omnes cognoscant nomen, potestatem, vigorem, & dignitatem Sacerdotalem. Quod ex verbis Domini facile intelligi potest, quibus beato Petro, cujus vicem Episcopi gerunt, ait: Quodcumque ligaveris, &c. Et alibi discipulis generaliter: Accipite Spiritum sanctum, &c.* Certo fidebant, Petri se successione, & potestate fretos esse Episcopi Concilii Pistensis, cum hæc dicebant: *Secundum auctoritatem, quam in beato Petro accepimus, dicente Domino: Quodcunque ligaveris* (3). Quibus succinit Jonas Episcopus Aurelianensis (4): *Qualis sit potestas, & auctoritas Sacerdotalis, ex verbis Domini facile animadvertitur, quibus beato Petro, cujus vicem indigne gerimus, ait: Quodcunque ligaveris super terram, &c.* Et Archiepiscopus Remensis Hincmarus (5): *Beatus Petrus Apostolus, cujus vice in Ecclesia funguntur Episcopi.* Non hærebat vir doctissimus, quin Petri Vicarii, hæredesque Sacerdotalis ejus imperii dici possent Episcopi, qui essent ipsius Christi Vicarii: *Et nos licet peccatores, in terra Episcopi, & Christi Vicarii, atque Apostolorum successores in terra, ejus virtute, & ministerio divino prosequimur, &c.* (6).

III. Ex hac exuberante auctoritatis spiritalis plenitudine, quæ propria Episcopatus dos est, arguebat Hincmarus ordines omnes, gradusque varios, & dignitates quascunque Sacerdotalis Imperii uno contineri Episcopatu: *In Episcopis, enim ut beatus Ambrosius dicit, omnes ordines sunt, quia primus Sacerdos est, hoc est, Princeps Sacerdotum, & Propheta, & Evangelista, & ceterorum ministrorum in se officia continens, ad implenda ea in ministerio fidelium.*

IV. Itaque ad erectionem novorum Episcopatuum existimabat Hincmarus sola olim Episcoporum auctoritate opus fuisse, utpote qui Apostolorum, & Petri ipsius successores essent. Narrat enim a beato Remigio conditum esse Landunensem Episcopatum, attributa ei Remensis Archiepiscopatus particula: *Ibidem ordinavit Episcopum, & rebus Ecclesiasticis idem Episcopum sufficienter dotavit* (7). Subjicit eodem modo conditos olim a beato Petro fuisse Episcopatus Alexandriæ, & Antiochiæ. Non addubitabat Francofordiensis Synodus, quin fruerentur adhuc eodem jure tum Episcopi, tum Synodi Provinciarum, cum prohibuit Episcopos, id est Episcopatus in villis, vel oppidulis creari: *Quod non oporteat in vicis, vel in villis Episcopos ordinari* (8). Si Nomenojus Armoricæ Dux ex quatuor Provinciæ suæ Episcopatibus septem creavit, manifestissima ea fuit tum Canonum transgressio, tum injuria Regi, Episcopisque inusta, quorum ne consensum quidem expectavit (9). Et necessaria tamen indulgentia, ita enim credere par est, cum Nicolaus I. ad successorem ejus Salomonem scripsit, Regio etiam illum nomine cohonestans, quod Carolus Calvus Rex jam illud idem indulsisset: hortatus quidem est, ut quos ejecerat Episcopos, in sedes suas revocaret, utque suos Episcopos omnes in Turonensis obsequium inflecteret Archiepiscopi: sed de ere-

(1) Ann. 866. Conc. Gall. t. 3. p. 293. (2) Capitul. Carol. Mag. l. 5. c. 163. (3) In Conventu Pistensi Ann. 869. (4) Jonas De Instit. regia c. 2. (5) Hincmar. t. 1. 3. p. 738. (6) Idem t. 2. pag. 156. (7) T. 2. p. 439. (8) Can. 22. Baluz. Notæ in Capit. p. 822. (9) Du Chesne Histor. Franc. t. 2. p. 407.

erectis præter fas Episcopatibus novis ne verbum quidem fecit ullum (1). Ita & Regum, & Pontificum tacito consensu steterunt, & stant etiamnunc ii Episcopatus, quorum tam vana, & perdiu nutantia fuerant fundamenta.

V. In Chronico Hildesheimensi refertur, Imperatorem Otthonem I. septem creasse Episcopatus in regni Bohemici Synodo: & Metropolitanum eis Pragæ Episcopum adsignasse, annuente Romano Pontifice: *Coadunata Synodo Episcopia septem disposuit, & Gaudentium in principali urbe Slavorum Praga ordinari fecit Archiepiscopum, licentia Romani Pontificis* (2). Totidem verbis res memoratur in vita sancti Meinverci Episcopi Paterbonensis: desunt tamen hæc verba, *licentia Romani Pontificis*; quanquam alioqui plus satis constet in istiusmodi negotiis principatum semper auctoritatis penes Ecclesiam fuisse (3).

Quinimmo his ipsis temporibus convalescere cœpit consuetudo interpellandæ semper primæ Sedis ad novas Sedes erigendas. Ita testatum facit Concilium Romanum sub Gregorio Papa V. & Otthone III. Quippe ibi Merseburgensis Episcopatus, qui erectus olim fuerat ob Otthone I. & a Pontifice in Concilio Generali; exinde autem sublatus ab Otthone II. & a Pontifice, sine Concilii assensu: excitatus & redintegratus rursus est ab Otthone III. & a Gregorio Papa V. suffragante Concilio Romano (4).

Bremensis Episcopatus exordia memorat Crantius ex Pontificis auctoritate. Sed ad Barbarorum gentium conversionem res ea magis spectat; eo ergo a nobis nunc rejicietur. Ad Græcos delabamur mox, ubi primum id observatum fuerit, hac maxime necessitate arcessendi aliquid opis & præsidii a Romano Pontifice ad novas Gentes Ecclesiæ adgregandas, initia, & incrementa accepisse eam, quæ postea longo usu corroborata prorsus est, consuetudinem, ut non sine primæ Sedis auctoritate Sedes ullæ novæ creentur Episcopales. Accessit & illud, quod nono, decimoque sæculo tam mira vis tempestatum in Ecclesiam, perinde ut & Imperium incubuerit, ut contra majestatis, & libertatis Ecclesiasticæ adversarios insolentissimos unicum suppeteret præsidium, Apostolicæ Sedis auctoritas. Ejus reverentiam nondum omnem animis suis excusserant, qui acerbissime & Ecclesias, & Episcopos, Archiepiscoposque opulentissimos quosque infectabantur. Itaque ad eam tum maxime quique Præsules confugiebant, privilegiaque impetrabant, seu certissima tum sacræ, tum civilis ditionis suæ munimenta. Ergo si hinc petebatur auctoritas & vis, qua antiquissimæ Episcopatuum Sedes confirmarentur: petebatur certissime, & qua excitarentur, & constarent novæ.

Sed illud maxime ratum, altissimeque in animis infigendum, in Metropoleon, & Episcopatuum creatione præisse semper aut tempore, aut certe potestate Episcopos, Pontificesque, tametsi consensio quoque & opitulatio temporalium Principum postea accesserit. Auctor est Willelmus Malmesburiensis (5) non sine gravissimis comminationibus increpitum fuisse a Formoso Papa Eduardum Angliæ Regem, quod jam septennium esset, quod Provinciæ aliquæ omnibus prorsus Episcopis destitutæ essent. Episcopos, Proceresque regni sui tum convocavit Rex, & septem Episcopos ordinari præcepit, duos Episcopatus antiquos in quinque scindens novos, quod & a Pontifice confirmari voluit, ne retractari deinceps posset: *Hoc totum Papa firmavit, ut damnaretur in perpetuum, qui hoc infirmaret decretum* (6). Paulo uberius infra dicemus de hac Episcopatuum creatione.

VI. Minime mirum esset, si Græci novos condidissent Episcopatus, inconsulta ea Sede, ex qua manavit origo ipsius Episcopatus jam inde ab exordio. At illud vehementer stupendum, quod tota Episcopatus, & Metropoles erigendi facultate ita investierint Imperatores, ut ea non Episcopos solum, sed & Concilia exuerint. Ita apertissime Zonaras (7), succinens Canoni Synodi Trul-

(1) Concil. Gall. t. 3. p. 275. 276. (2) Du Chesne tom. 3. p. 517. (3) Surius die 5. Jun. (4) Spicil. t. 9. pag. 68. (5) L. 2. de Reg. Angl. (6) Infra Cap. 58. num. 2. (7) In Can. 38. Conc. Trull.

Trullanæ: *Ut seu novæ urbi Episcopatus appellationem, seu Metropolitani fastigii honorem Imperator indulserit, eodem prorsus ordine, ac jure Ecclesiasticis quoque legibus habenda esse censeatur.* Minus probabat forsan Balsamon (1) tantam assentatorum inertiam; sed cum tamen de ea re sermonem facit, parum in adulatores ejusmodi stomachatur, nec satis exerte prodit animi sui alienationem. *Adjiciunt, quod Imperator nec Canonibus, nec legibus tenetur, & ideo est in ejus potestate Episcopatus in Metropoles erigere, & a suis Metropolitanis alienare, & de novo Episcopos, & Metropolitanos constituere, & jubere Episcopis in alienis Diœcesibus absque ullo præjudicio sacrificare præter sententiam Episcoporum illius regionis, & alia ejusmodi Episcopalia jura exercere.* Apta nexaque erant hæc omnia, quæ Imperatori adscribebantur jura, Episcopatus, & Metropoles erigendi, subducendi Episcopos Metropolitanorum jurisdictioni, Episcopales sedes Metropolitico jure augendi, denique donandæ Episcopis potestatis, ut in Episcopatibus aliis, inconsulto Episcopo proprio, Pontificalia exercerent munia. Religata hinc pendebant ista omnia, quod Imperator ex Græcorum sententia supra Canones esset.

Nec eo hæc pertinent, ut non aliquæ in his adhuc quandoque essent & Episcoporum partes, & Conciliorum: sed quod generalia ipsa apud eos Concilia jus sibi quodammodo abrogassent, quidquam istiusmodi moliendi sine Imperatoria auctoritate (2): *Fieri Episcopos de novo in Parochiis sine regio mandato non permittitur, etiam si millies consenserit, qui eam habet Episcopus. Synodice enim constitutum est, ut nec ipsa magna Synodus sine jussu regio possit novare Episcopos.*

Postremo idem Balsamon (3), ubi Canonem commentatur Carthaginensem, quo vetantur Episcopi Cathedram suam transferre a principali, & antiqua Ecclesia in Parochiam aliquam sui territorii, geminam ibi versat hanc quæstionem: An Metropolitanus, cujus Barbari vastarunt diruerunt que civitatem, possit Sedem suam transferre in Ecclesiam aliquam suæ Provinciæ Cathedralem, tum Episcopo orbatam: Et, an Episcopus pari calamitate exturbatus possit Cathedram Episcopalem in suæ Diœceseos Parochiam traducere. Censebant nonnulli cum idoneam tum legitimam ad hæc Episcopis suppetere potestatem. Alii ad has Sedium translationes Conciliorum requirebant assensum. Erant denique, quibus & ipsius assensus Imperatoris videretur necessarius. Censet Balsamon tam Concilii, quam Imperatoris assensu opus esse, ut Metropolitanus eo, quo dictum est casu, Sedem suam transferant. Profert & exempla Metropolitanorum Neocæsareæ, & Antiochiæ Pisidiæ, qui eversa Metropoli sua, non migraverant in Episcopalem Provinciæ suæ Ecclesiam, nisi Imperatore, & Concilio Provinciæ suffragante. Quod ad Episcopum autem attinet, sic ille existimat, ut nec primum aliquo loco constitui, ita nec alium in locum transferri posse Episcopalem Cathredam, nisi interposita Concilii auctoritate. Si percunctetur autem quis, an possit illæsa Episcopali sua urbe, & Ecclesia, Sedem suam transferre Episcopus in aliam urbem Diœceseos suæ populi multitudine, & opulentia spectabiliorem, respondet Balsamon, non posse ejusmodi quidquam tentari sine Imperatoris, & Concilii voluntate, ejusque rei repulsam passos esse Episcopos jam complurimos: *Mandato Imperatoris, & synodali conditione Episcopo utrumque concedetur, alias autem nullo modo.* Quibus ille subdit eorum exempla, quorum vota & postulata irrita ciderant.

Ceterum si mediæ huic ætati, quæ ultra annum Christi millesimum protendi non debet, intersero frequentius Balsamonem, qui scripsit paulo ante annum ducentesimum supra millesimum: iis id feci rationibus adductus, quas hic perstrinxisse non pœnitebit. Postrema hæc ætas, quæ fluxit ab anno Christi millesimo, cum annorum numero, tum rerum copia ceteras exsuperans, tam prolixe a nobis pertractatur, ut dimidiam operosæ hujus lucubrationis partem impleat. Igitur ne ulterius ultra modum excresceret, in superiores ætates retuli, quæ sub-

(1) In Can. 16. Carthag. (2) In Can. 60 Carthag. (3) In Can 74. Carthag.

subducere illi potui. Detrahi autem illi, & anticipari Græcorum disciplinæ tanto facilius potuit, quod cum Imperium, tum Ecclesia corruerit tandem Græcorum ante trecentos admodum annos, nec potuerit ultimæ hujus ætatis disciplina Græca ita a nobis delineari, ut superiorum temporum. Ergo in mediam fere ejus ætatem conjecimus, quæ ad postremam pertinebant, pauca admodum, & jejuna: & quod pleraque rerum monumenta interceperit temporum barbaries, bellorumque incendium. Adde quod persæpe Balsamon Zonaram sequatur, & exscribat, qui circa annum centesimum supra millesimum scribebat: nec poterat consignare nobis nisi leges, moresque Græcorum suæ, & paulo superioris ætatis, hoc est, mediæ. Denique passim Balsamon Nomocanone nititur Photii, qui media Ecclesiæ ætate scriptis mandatus est.

VII. Paucis nunc de novarum Gentium ad Ecclesiam Christianam adgregatione; ut hinc promantur documenta, & exempla relatæ ad primam Sedem ejus potestatis, qua Concilia particularia prius utebantur, erigendorum Episcopatuum. Scripsit Petrus Damiani vitam beati Romualdi, attigitque cursim missionem sancti Bonifacii Martyris, & Apostoli Russiæ. Romam petiit vir hic Apostolicus accepturus a Petri successore auctoritatem, & consecrationem, ceteraque præsidia ad infidelium pertinaciam expugnandam sibi necessaria (1): *Cum post diuturnam Eremiticæ conversationis vitam, ad prædicandum jam ire disponeret, Romam primum pergere statuit, & ab Apostolica sede consecrationem Archiepiscopatus accepit*. Postquam Bonifacius fidei doctrinam a se promulgatam suo etiam consignavit sanguine, aliquos ex discipulis suis misit Romualdus, qui cruentis, sed tanto illustrioribus insisterent ejus vestigiis. Illi septennium totum impenderunt perdiscendæ Slavonicæ linguæ. Tum eorum unus Romam perrexit, ut prædicandi verbi potestatem a Pontifice impetraret: *Septimo anno cum jam loquelam terræ plene agnoscerent, unum ad Romanam urbem Monachum mittunt, & per eum a summæ Sedis Antistite prædicandi licentiam petunt* (2). Denique Romualdum ipsum incessit mira cupiditas pœnitentiæ martyrium, quod jam exhauserat, novo sanguinis martyrio cumulandi: Oravit ergo, & exoravit a Pontifice licentiam divini verbi in Hungaria, Slavoniaque disseminandi, cum ante ex suis duos Archiepiscopali ordine evehi, munirique obtinuisset ad novi hujus Apostolatus munia obeunda: *Deinde licentia ab Apostolica Sede suscepta, & duobus e suis discipulis in Archiepiscopos consecratis, cum viginti quatuor fratribus iter arripuit* (3).

VIII. Ebbo Remensis Archiepiscopus, Eginardo teste (4), mandato & auctoritate Pontificis, ad fidem Danis annuntiandam olim profectus erat: *Qui consilio Imperatoris, & Romani Pontificis auctoritate, prædicandi gratia ad terminos Danorum accesserat; & æstate præterita multos ex eis ad fidem venientes baptizaverat*. Expeditio tantum temporaria ea fuit, & brevis. At Ludovicus Pius Imperator ab Episcoporum Synodo, cujus consilio, & auctoritate hic regebatur, consecrari jussit sanctum Ancharium Archiepiscopum Hamburgensem, cui illico Septentrionalium omnium Ecclesiarum cura commendaretur, & regimen Papæ delegatione (5). Drogo ipse, de quo multa superius, in frequentissimo Episcoporum conventu illum ordinavit. At mox Romam properare jussus est, ut, quæ gesta fuerant, rata haberet Gregorius IV. Ab hoc ille decoratus est, uti Pallio, ita Legatione Pontificia perpetua, qua ante ad breve tempus Ebbo functus fuerat. *Et ut hæc omnia perpetuam suæ stabilitatis retinerent vigorem, eum honorabiliter ad Sedem direxit Apostolicam, & omnem hanc rationem sanctissimo Papæ Gregorio intimari fecit confirmandam. Quod etiam ipse tam Decreti sui auctoritate, quam Pallii datione, more prædecessorum suorum roboravit; atque ipsum in præsentia constitutum Legatum in omnibus Aquilonis partibus una cum Ebbone Remensi Archiepiscopo, qui ipsam Legationem ante susceperat, delegavit*,

(1) Cap. 28. (2) Cap. 31. (3) Cap. 45. (4) Eginard. Ann. 823. (5) Vita Sancti Anscharii. Apud Du Chesne. t. 3. p. 399.

vit, &c. *Porro ut præmisimus, eadem Legatio auctoritate Paschalis Papæ Ebboni Remensi Archiepiscopo prius delegata fuerat.*

Duæ hic observandæ veniunt causæ, quæ interpositionem Pontificis Romani redderent necessariam. Prima ea erat, ut inconcussa, & irretractabilis firmitas his decretis adderetur. Nihil enim, vel Principes poterant, vel Episcopi edicere, quod non ab eorum successoribus revocari posset. Infirmabant nonnunquam posteriores Synodi priorum decreta Synodorum. At quod prima Ecclesiæ Sedes sanxisset, id retractari infirmarique non poterat ab iis, qui inferiores Sedes obtinebant. Altera jam hæc erat causa, quod Episcopi cujusque, cujusque etiam Metropolitani potestas arctata esset, & circumscripta finibus suæ ditionis. Ut ergo ultra Christiani hactenus Imperii fines hæc nova tentarentur bella, nova ut Ecclesiæ adjungerentur regna, consentaneum erat, eam interpellari auctoritatem, cui fines præfiniti sunt nulli, & cujus vigilantiam jussit Christus pro universa Ecclesia excubare.

Ebbo jure potuisset forsan, & ex officio, qua vicinus, debuisset pene confinibus Septentrionalibus Nationibus inserre sementem Evangelicæ prædicationis. Nec tamen accinxit se ad sacram illam expeditionem, nisi postquam Legatione, ac Missione Pontificia armatum se sensit. Usque adeo persuasissimum omnibus erat, ex primigenia Missionum Apostolicarum Romana scaturigine exuberantius fluere Evangelicæ prædicationis rivulos.

Iterum illud iterumque, & ad nauseam usque inculcandum est, non tamen unquam sine novis probationibus, & exemplis, quantumvis Episcopatuum, & Metropoleon erectiones priscæ historiæ, & varia Chronica subinde Imperatoribus, & Regibus adscripserint, indubitatissimum tamen esse, vel ex his ipsissimis antiquis Scriptoribus, primarium semper, & principem auctoritatis locum obtinuisse Pontifices, Episcoposque. Præerant Pontifices, & Episcopi auctoritate sacra, cujus in istiusmodi rebus non possunt esse, nisi primæ partes. Aderant temporali potestate, & beneficentia sæpissime pernecessaria Principes ad propulsandos obices, ad dotandas Ecclesias. Scripsit Adamus Bremensis Canonicus Septentrionalium Ecclesiarum historiam, eamque dicavit Liemaro Bremensi Archiepiscopo, & Apostolicæ Sedis ad Boreales populos Evangelica prædicatione illuminandos, Legato: *A te qui hæreditariam prædicandi Legationem possides in totam Septentrionis latitudinem.* His verbis edocemur, si his barbaricis Gentibus Ecclesiæ Christianæ conglutinandis, & doctrinæ necessarii fuere Pontificii Concionatores, & Legati, eadem saltem auctoritate opus fuisse ad Episcopales illis, & Metropolitanos thronos adsignandos. Affirmat Adamus (1) prima Episcopatus Hamburgensis erigendi consilia iniisse Carolum Magnum. Etiam de constituenda ibi Metropoli cogitasse: *Slavorumque, Danorumque Metropolim.* At incurrisse inexpugnabiles tunc obices. Ludovicus Pius in vestigia Patris ingressus, Corbejensem Abbatiam in Germania a fundamentis extruxit, eo destinatis Monachis Corbejensis in Gallia Monasterii. Ansgarius ibi monasticam vitam professus, Daniam, aliasque ad Boream regiones peragravit, Evangelica luce gentes illas omnes persundens (2). Cum res ea mirifice procederet, Ludovicus Pius Hamburgensem Metropolin erexit, non tam auctor ipse, & dux, quam executor decreti Concilii generalis anni 833. *Habito Sacerdotum generali Concilio.* Ansgarium Archiepiscopum inaugurari fecit, cumulumque Pontificiæ auctoritatis, & confirmationis pro more accedere voluit: *Roborante id Papa Gregorio IV. Apostolica auctoritate, & Pallii datione* (3). A Drogone Archiepiscopo Metensi & Archicapellano Palatii, præsentibus & Archiepiscopis aliis, inauguratus est Ansgarius: *Per manus Drogonis Metensis, & summa sacra Palatina dignitatis Præsulis, astantibus Archiepiscopis Remensi, Trevirensi, Moguntino.* Cum nulli adhuc Metropoli huic subessent Episcopi, ejus consecrationem Pontifex delegavit Regiæ Capellæ Præsulibus: *Consecrationem vero succedentium Sacerdotum, donec confcrrantium numerus ex gentibus augeatur, sacræ Palatinæ providentiæ interim committimus.* Plurima hic emicat necessitas adsciscendæ

(1) L. 1. c. 11. (2) L. 1. c. 12. 14. (3) Privilegia Ecclesiæ Hamburg.

scendæ Pontificiæ auctoritatis. Sed expressiora supersunt ejusdem argumenta.

Ebbo, ut Ansgario præiverat, ita & post affuit in Evangelio evulgando; cumque ab illis ordinatus esset Episcopus nepos Ebbonis Guibertus, in Sueciam ab eisdem Verbi præco futurus ablegatus est (1). Hanc illis vim, & facultatem conciliabat Legatio sedis Apostolicæ, qua ad Boreales populos Christo lucrandos delegati fuerant ambo. Normanni urbem, Ecclesiamque Hamburgensem incenderunt, dirueruntque. Ludovicus II. Lotharii Patris successor, qui Pio successerat in Imperio, Ansgario concessit Bremensem Ecclesiam, ut ibi sedem collocaret suam (2). Ægre acquiescebat Ansgarii pietas huic translationi, Cessit tandem Nicolao I. Papæ eam confirmanti: *Multum temporis fluxit, ex quo Ansgarius Bremensem Episcopatum suscepit, antequam hoc a Papa Nicolao firmaretur.* Intercedebat translationi Coloniensis Archiepiscopus, quod ei obnoxia esset Bremensis Ecclesia, & facile intelligebat, si eo Hamburgensis Archiepiscopus Ecclesia, & civitate propria diruta, transferretur, fore, ut Brema non abdicaretur tantum sibi, sed & in Metropolin novam erigeretur: *Cæsar Ludovicus, compositis hinc inde contradicentium voluntatibus, præcipue Guntharii Coloniensis Archiepiscopi, cujus suffraganea prius erat Brema, super his Romam Nuntios ad Nicolaum Papam direxit. Ille vero quod necessitas Ecclesiastica persuasit, & quod Patrum Conciliis fieri posse comprobatum est, facile consensit. Ergo Bremensem, ac Hamburgensem Episcopatum Apostolica auctoritate copulari, & pro uno haberi sanxit* (3). Ansgario suffectus Rimbertus, Rimberto Adalgarius, quem rursus impetivit Coloniensis Episcopus Bremam rursus Ecclesiæ suæ vindicans; Concilii Triburiensis, & Formosi Papæ decreto, & Arnulpi Regis suffragatione pristina illi sua redintegrata sunt jura, ejusque ditioni subesse jussus Bremensis Episcopus. Sed posteriora hæc decreta Sergius mox irritavit Papa, primævumque vigorem reddidit statutis Gregorii IV. & Nicolai I. Sed tandem Ottho I. Imperator, perducto in Christianæ Ecclesiæ castra, fidemque Daniæ Rege, tres ibi Episcopatus in Provincia Jutia erexit, in urbibus nempe Slesvicensi, Ripensi, & Arhusensi (4), Verum hæc novarum Sedium creatio auctorem habuit Papam, qui Adalgago Hamburgensi, & Bremensi Archiepiscopo concessit, ut Episcopos ordinaret vice Apostolica: *Cui etiam vice sua jus ordinandi Episcopos, tam in Daniam, quam in Septemtrionis populos, Apostolica auctoritate concessit.* Sponte id sua quodammodo jus nascebatur ex Apostolica delegatione, ut quos in Christianæ fidei partes populos perduxissent, his Episcopos dare permitteretur. Id subinnuunt illæ voces, *vice sua.* Ansam inde arripuit Bruno Coloniensis Archiepiscopus repetendæ Bremæ. Frater is erat Imperatoris Otthonis. Ceterum ea fuerunt duo hi germani fratres animi magnitudine, ut causa cadere maluerint, abstinuerintque deinceps negotium facessere Hamburgensibus Archiepiscopis, quod iniquum esset, ut qui nova Christiano nomini regna, nova Imperia Christo subigebant, ii de propria ditione, & Ecclesia periclitarentur.

Adalgagus Hamburgensis Archiepiscopus plurimos Daniæ Episcopos ordinavit. Negat Adamus resciri potuisse, quibus in urbibus sedem habuerint. Non recedit a verisimilitudine, nullas habuisse certas sedes, urbes nullas, ut persæpe usuveniebat exorientibus primum Ecclesiis, ut Episcopos haberent non urbis unius, sed totius gentis. Adalgago successit Libentius, quem sui primum ordinaverunt suffraganei; *Adalgagus plures ordinavit Episcopos in Dania, qui ad quas sedes specialiter inthronizati sint, non facile potuimus invenire. Æstimo, quod pro eara Christianitate, nulli Episcoporum adhuc certa sedes designata fuerit* (5).

Prolixiori hoc exemplorum contextu satis liquet, superque: 1, in Episcopatuum, & Metropoleon erectionibus principatum auctoritatis fuisse semper penes Episcopos, Concilia, Pontifices Romanos: tametsi Historici rerum executioni plerumque soli animum, calamumque advertentes, persæpe ad Imperatores omnia referant, propterea quod eorum maxime potestas, liberalitasque enitescebat in extruendis, locupletandisque novis

(1) Adamus ibidem. (2) Idem. L. 1. c. 17. 20. (3) L. 1. c. 41. 42. (4) Cap. 55. (5) Cap. 64.

Ecclesiis. 2. Adsciscenda necessario erat gratia, & auctoritas Pontificum, quod hæ Gentium ad Ecclesiam adgregationes opera, & præsidio fierent Legationum Apostolicarum primæ Sedis, quarum potestatem necesse erat non unius, aut Diœceseos, aut Provinciæ finibus cohiberi. Adde quod plerumque, cum sua vel Episcopis, vel Episcopatibus novis assignanda erant propria territoria, ex emergebant lites, ex juris conflictationes inter Archiepiscopos, & Episcopos, quas solus satis commode dirimere poterat Pontifex. Denique in Ecclesiarum prima constitutione multo dispensationis plerumque temperamento opus est. Porro singularis, & summa est primæ Sedis potestas in relaxandis canonicis legibus ad Ecclesiæ salutem, & necessitatem. In hac ipsa specie, quam illustramus, truncanda fuit Coloniensis Metropolis, abscindendus ab ea Bremensis Episcopatus, unienda Bremensis Ecclesia Hamburgensi, transferenda Metropolitana Sedes Hamburgo Bremam, ordinator extraordinariis Hamburgensi Archiepiscopo assignandus fuit, quandiu illi nulli fuere Suffraganei: denique iis fundamentis statuendi, fulciendique fuere Episcopatus novi, quæ ab Episcopis, Archiepiscopisque circumjacentibus, & sua plerumque minus jura queritantibus, labefactari non possent. Nemo non videt ad hæc omnia, quæ permagni omnino momenti sunt, expetendam necessario fuisse primæ, summæque Sedis potestatem, & tuitionem. 3. Nec minus dilucidum est, cum in orbe Christiano veteri rarissimæ fierent Episcopatuum, aut Metropoleon creationes novæ, quod antiquæ sufficerent: fierent autem frequentissimæ in Germania, Dania, Suecia, Norvegia, Hungaria, & Polonia, quæ ultimæ Provinciæ Imperio Christi, & Ecclesiæ versus Occidentem accrevere, paulatim inolevisse valuisseque consuetudinem, ut omnino non fierent hæ novarum Sedium institutiones, nisi interpellata Apostolica Sede.

Joannes XIII. Romanus Pontifex Legatum in Poloniam destinavit, qui & Evangelicam verbi sementem ibi sereret, & Episcopales erigeret Cathedras juxta ejus gentis vota, & postulata (1). Exemplo suo posteris præluxerat Carolus Magnus, ut Sedis Apostolicæ opem implorarent ad erigendos Episcopatus novos: tunc nimirum, cum professus est ipsemet in condendo Episcopatu Bremensi, & instituendo ibi Episcopo Villehado, obsecutum se auctoritati, & Decreto Hadriani Papæ, adeoque & consiliis Archiepiscopi Moguntini, & aliorum Episcoporum: *Summi Pontificis, & universalis Papæ Hadriani præcepto, necnon & Moguntiacensis Episcopi Lullonis, omniumque, qui affuere, Pontificum consilio, Bremensem Ecclesiam Villehado commisimus* (2). Beatus Methodius Moraviæ Provinciæ Apostolus eo delegatus fuerat ab Hadriano II. Papa, denique invidorum calumniis lacessitus ad Joannem VIII. Papam perrexit purgandi sui causa (3). Cum ad Ecclesiæ fidem accedebant Reges, sua quasi sponte ad illum se Pontificem conferebant, quem plurimum in ea posse, & præ ceteris splendere perspiciebant. Eo forsan pertinet, quod ex Cromero (4) jam diximus, missum in Poloniam a Papa Legatum, qui novos crearet Episcopatus.

IX. Narrat Curopalates, Christianæ fidei sacramenta amplexatum esse quendam Turciæ gentis Principem, & lustrali fonte Constantinopoli expiatum fuisse: tunc ab ejus urbis Episcopo ordinatum fuisse Episcopum, qui nascentis apud Turcas Ecclesiæ exordia excoleret, & foveret (5). Utcunque ergo, & Patriarchæ ceteri operam dabant propagandis Ecclesiis novis, & Episcopatibus erigendis. Sed procul erant illi semper a successorum Petri flagrantissima caritate, & sollicitudine.

CAPUT LVII. *P.4.l.1.c.19.*

De Institutione novorum Episcopatuum in Gallia, eorundemque unione, divisione, & translatione, per ultimam hanc Ecclesiæ ætatem ab anno Christi millesimo.

I. Quæ super hac re sint antiqui, novique juris regulæ.

II. Astruuntur hæ regulæ, seu leges ex Bernardo, & Ivone Carnotensi. Præsertim de

(1) Baron. an. 965. (2) Baluz. C. t. 1. p. 247. (3) Ep. 194. 195. Joan. Papæ. (4) Cromerus L. 3. (5) Baron. an. 958.

de necessaria Principum consensione.

III. Erigitur, aut restituitur Episcopatus Tornacensis.

IV. De Atrebatensi Episcopatu.

V. De Episcopatibus Bononiensi, Sant-Audomarensi, & Iprensi post aequatam solo Teroannam.

VI. De tredecim novis Belgii Episcopatibus.

VII. Frustra tentata erectio Episcopatus Mocomensis, Nanciensis, & Burgensis in Bressia.

VIII. De conjunctis, & disjunctis Episcopatibus Antipolitano, Crassensi, & Venciensi.

IX. De Valentino, & Diensi.

X. De Megalonensi, & Mon-Pessulano.

XI. De Apamiensi.

XII. De Episcopatu Tolosano in plures secto. Alii etiam Episcopatus a Joanne XXII. Papa excitati.

I. Quae in Metropolibus, eaedem prorsus dominantur, & regnant leges in Episcopatibus novis extruendis. Hae nimirum. 1. Primas auctoritatis penes Ecclesiam esse. 2. Hac ultima aetate eam uni summae Sedi maxime tributam fuisse, eique servatam integram. 3. Hanc juris reservationem non ambitiosa quapiam affectatione factam esse, sed ipsis rerum eventis, & arcana omnipotentis Sapientiae providentia, quae rerum omnium momenta, & inclinationes temporum varias, & mutabiles moderatur ad Ecclesiae salutem, & amplitudinem. 4. Superstites subinde emicuisse reliquias quasdam, & velut scintillas antiquae Conciliorum Provincialium, & Metropolitanorum auctoritatis in hoc negotio. 5. Principum temporalium consensionem adhibitam semper fuisse, ut qui sua maxime interesse putent. 6. Iisdem regulis locum esse, ubi plures in unum coalescunt Episcopatus, ubi unus in plures scinditur, aut divelluntur rursus, qui uniti fuerant, & ubi sedes Episcopalis alium in locum transfertur. Hae sunt solemnes leges, quibus firmandis, illustrandisque varia nunc exempla congerenda nobis sunt.

II. Exordium ducam ab Ecclesia Gallicana, cui quondam Bernardus, hoc persuasissimum esse, insinuavit, ad Sedem Apostolicam attinere, ut novos erect Episcopatus, quae Episcopalis potestatis summam una plenitudinem assecuta est: *Plenitudo siquidem potestatis super universas orbis Ecclesias singulari prerogativa Apostolicae sedi donata est. Potest, si utile judicaverit, novos ordinare Episcopatus, ubi hactenus non fuerunt* (1).

Sed juris Ecclesiastici peritissimus Ivo Carnotensis Episcopus aliquandiu ante Paschalem II. monuerat, nunquam ea potestate uti Sedem Apostolicam, nisi consensu, & astipulatione Principum, ut Sacerdotii, & Regni concordiae consultum sit. Instabat vehementissime apud hunc Pontificem Clerus Tornacensis, ut Episcopum sibi dari ab eo exprimeret; cum id fieri nequaquam posset, nisi convulso, truncatoque Noviomensi Episcopatu, cujus in ditione multis jam retro saeculis fuerat Tornacum; obtestatus est Ivo Pontificem, ne quid sibi subripi sineret, quo Regno Ecclesia committeretur: cum utrique peraeque, & necessaria sit concordia, & conducibilis: *Regni Francorum pax, & summi Sacerdotii nulla subreptione dissolvatur* (2): ne Noviomensem ea fraudaret gloria, & ditione Ecclesiam, qua quadringentis jam ab annis gaudebat, ne procella eadem schismatis implicaretur & Gallia, qua Germania jam convulsa, avulsaque fuerat ab Apostolicae Sedis obsequio: *Ut statum Ecclesiarum, qui quadringentis ferme annis duravit, inconcussum manere concedatis, ne hac occasione schisma, quod est in Germanico regno adversus Sedem Apostolicam, in Galliarum regno suscitetis.* Esse enimvero in potestate summi Pontificis Episcopatuum fines contrahere, aut dilatare; sed eam potestatem regi, temperarique debere contemplatione, & caritate Ecclesiasticae utilitatis, ejusque indissolubilis pacis, qua Ecclesiae regnum consentire utriusque summopere interest: *Nec in hoc resistimus, quin possit Sedes Apostolica Parochiarum amplitudinem minorare, aut brevitatem dilatare, si utilitas populi Dei ita exigat, & nullum inde schisma contingat:* Denique eam nunc quidem esse miserrimam temporum, rerumque sortem, ut vilescat Episcopatus, nisi ali-

(1) Ep. 131. (2) Ep. 240.

quantis suffulciatur opibus: ideoque verendum esse, ne unius in duos Episcopatus sectio utrumque pudendæ immergat inopiæ: *Præterea cum dignitas Episcopalis paupertatem his diebus honeste ferre non valeat, honeste providendum est, ne ista divisione uterque Episcopus fiat pauper.*

Illud hic juvat observare, ut Rex juris sui, & dignitatis retinentissimus, manum, calamumque adhibuerit Episcopi pietate, & eruditione clarissimi, non ut palam comminaretur, sed ut metum tamen injiceret animo Pontificis ejus mali, quod omnium maxime reformidandum est, dissipati videlicet inter Reges, & Sacerdotes fœderis: *Novit enim paternitas vestra, quia cum regnum, & sacerdotium inter se conveniunt, bene regitur mundus, floret, & fructificat Ecclesia. Cum igitur inter se discordant, non tantum parva res non crescunt, sed etiam magna res dilabuntur* (1). Cum hoc inconvulso nitantur fundamento, quæcunque, vel scriptis mandari, vel in usum rerum vocari, actitarique debent, quod nimirum regula, & lex una sit potestatis Ecclesiasticæ utilitas ipsa, & caritas, concordiaque Ecclesiæ, & Reipublicæ: non pigebit ei rei elucidandæ, approbandæque diutius quandoque nos immorari, & ad eandem illustrandam, inculcandamque identidem recurrere.

III. Cessit Pontifex Paschalis II. postulationi tam æquæ, & tam vehementi. Historia Abbatiæ sancti Martini Tornacensis fidem facit, assensum tandem fuisse Regem Ludovicum VI. restaurationi Episcopatus Tornacensis, sed rei executionem variis artibus, & quasi per cuniculos quosdam retardatam fuisse (2). At aliquanto post tempore Eugenius III. Papa Romæ Abbatem sancti Vincentii Laudunensis diutius renisum ordinavit tandem Episcopum Tornacensem (3), misitque Tornacum cum Epistolis ad Tornacenses datis, quibus testatur, relatum ad se fuisse, plerosque Tornaci vita emigrare sacramenti Confirmationis expertes, eorumque Ecclesiam rerum spiritalium damnis patere innumeris ex Episcopi, & Episcopatus inopia (4). Episcopum ergo eis a se hunc ordinatum, cui obtemperandum deinceps sit, soluto nimirum vinculo, quo Noviodunensi ante Ecclesiæ tenebantur astricti. Scripsit & ad Ludovicum VII. Regem novo hoc Episcopatu accessurum regno Franciæ luminis, & gloriæ non modicum: *Quod ad magnum regni tibi a Deo commissi, & coronæ tuæ incrementum credimus perventurum* (5); nec vero audiendos, si qui obtrectare velint, & secus interpretari, quod tot populorum saluti datum est: *Quod pro tanta necessitate, & tot millium hominum salute factum est.* Propius vero est, acquievisse Regem, cum nulla sit apud Scriptores mentio objecis ab eo objecti. Confirmat Chronicum Alberici, Bernardum Clarevallensem Abbatem certasse apud Eugenium, ut Episcopum Tornacensibus daret. Quod argumento rursus est, Ludovici VII. Regis consensionem accessisse. Id disertis verbis affirmat Historia Abbatiæ sancti Martini Tornacensis: *Rex paucis interpositis diebus petitioni annuit, sicque novum Episcopum recepimus* (6). Porro proprium Episcopum habere jam tum desierat Ecclesia Tornacensis, ex quo B. Medardus Noviomensis Episcopus a Tornacensibus Episcopus electus, a Rege, Cleroque Galliæ Episcopatus hos duos in unum compingere adactus fuerat.

IV. In graviores incurrit difficultates restauratio Episcopatus Atrebatensis. Parebat Atrebatensis civitas Comiti Flandriæ, qui & ipse Regno Franciæ subjicebatur. Ad rem ergo, & gloriam Galliæ Regum referebat, ut proprius Atrebatensi Ecclesiæ immineret Episcopus, nec ei amplius Cametacensis Episcopus imperitaret, qui Germanicis Imperatoribus erat ipsemet obnoxius. Flagrabant tunc importuna dissidia inter Henricum Imperatorem, & Romanos Pontifices. Communis ergo ratio, utilitasque sanctæ Romanæ Sedis, & Coronæ Franciæ Urbanum II. movit, ut pronas Atrebatensium precibus accomodaret aures, & quem elegerant Episcopum, confirmaret. Præcipit Pontifex, a Rainoldo Remensi Archiepiscopo Atrebatensem electum Episcopum Lambertum ordinari. Consuluit Remensis Suessionensem, aliosque Provinciæ suæ Præsules. Horum una fuit sententia, non consecrandum ab eo Lambertum, ne eo

(1) Ibid. (2) Spicil. to. 12. p. 466. (3) Ann. 1146. (4) Jureti Notæ in Ivonem p. 770. 771. (5) Spicil. t. 5. p. 565. (6) Spicil. to. 12. p. 484.

eo exasperatus Cameracensis Episcopus, cujus ditioni jamdiu paruerat Atrebatum, divelleret se a fœdere, & obsequio Metropoleos Remensis, sed electum Romam ad Pontificem mitti debere, & sponderi Pontifici, ubi ab eo consecratus esset Lambertus, tum vero incunctanter in Provincia tota Remensi, eo loco, & honore, ac jure futurum, quo ceteros omnes Provinciæ ejusdem Episcopos: *Timuerunt, & timent, ne Cameracenses ex hoc facto accepta occasione, se a Remensi Ecclesia abrumperent, cum & civitas eorum alterius regni habeatur, & regni, cujus Rex nobis, & Ecclesia Romana jam ex longo tempore inimicatur, &c. Ubi cum dignitas vestra consecraverit, consecratum benigne suscipiemus, sicut Episcopum, & Suffraganeum* (1). Lambertus Pontificem enixissimis adiit precibus, ut exoneraretur eo Episcopatu, cujus in gubernacula succedere non poterat, nisi ut gravem in se concitaret tempestatem, & sævitiam Imperatoris a Pontifice excommunicati, denique Cleri, plebisque Cameracensis odia. Ad Imperatoris enim ditionem spectabat Cameracum: *Ad cujus Imperium Cameracum hactenus pertinebat*. Ordinavit nihilominus illum Pontifex Episcopum, & ad Remensem Archiepiscopum scripsit, nihil esse, quod vereretur, ne ab ejus se Metropoli Cameracensis Episcopus segregaret; quisquis enim posthac ad Episcopatum Cameracensem alterius auctoritate, & ordinatione, quam Remensis Archiepiscopi, grassaretur, eum confestim Romanæ Ecclesiæ fulminibus obruendum esse; nisi si quo Apostolicæ Sedis privilegio Atrebatum sibi subjectum fuisse Cameracenses adprobarent: *Nisi forte Cameracenses privilegium Romanæ auctoritatis ostenderint, quod eis Atrebatensem subdat Ecclesiam*. Remensem Archiepiscopum sciscitatus est Flandriæ Comes, ecquius momenti esset hæc ordinatio; rescripsit Remensis, re deliberata in Concilio Archiepiscoporum, Episcoporum, & Procerum, non posse quenquam sine piaculari crimine his Romani Pontificis decretis reluctari: ac proinde confirmatam a se fuisse Lamberti ordinationem, ejusque professionem susceptam: *In Concilio, quod Remis cum Chorepiscopis, & Episcopis nostris, atque Principibus multis habuimus juxta domini Papa Urbani præcepta, quibus inobedire nefas est, consilio & assensu Coepiscoporum nostrorum, more Ecclesiastico, illius professionem suscepimus, ejusque consecrationem confirmantes confirmavimus*. Novus interim Cameraci electus fuerat Episcopus, qui obnuntiationes suas statim Romæ significavit, Romanisque se jactavit fretum esse privilegiis: *Se & Ecclesiam suam Romanis privilegiis esse munitam*. Totius causæ judicium distulit Pontifex in Concilium Claromontanum, cui & Lambertus adesse jussus. Non causa tantum, sed & gradu suo decidit Cameracensis, depositionis sententia perculsus, tanquam Germanico schismati implicatus. Firmavit denique Paschalis II. præcessoris sui Urbani II. decretum de restitutione Atrebatensis Episcopatus. Hæc excerpta sunt a nobis ex Epistolis ipsius authenticis, quas publici juris fecit in Spicilegio suo vir de re litteraria optime meritus Lucius Dacherius (2).

Nec sileri fas est, quod Urbanus II. memorat ipse in Epistola quadam sua (3), ex Canonum norma subjici debere Metropolitano cuilibet duodecim Episcopos Belgicæ Secundæ, quæ Remensis ipsamet Provincia est; totidem olim paruisse; eorum e numero fuisse Episcopum Atrebatensem; Vedastum ejus urbis Episcopum manu ipsa Divi Remigii inauguratum olim fuisse; irruentibus Barbaris oppressam deinde aliquandiu jacuisse, ut urbem, ita Ecclesiam, & proprio diu viduatam Episcopo luxisse sub Cameracensi dominatione; cum modo autem ea civitas pristinum receperit splendorem, æquum esse, ut & Episcopalis Sedis apicem pristinum recipiat, & populosior jam facta, & opulentior Cameraco; id vero consentaneum esse tum Sardicensi Synodo, quæ Episcopos ex vicis tansfert in urbes frequentiores, tum Decreto Concilii II. Africani, quo jubetur, ut oppida, quæ suos quondam habuere Episcopos, suos iterum habere incipiant, ubi post aliquanti temporis vastationem reflorescere cœperint: *Ut Diœcesis, quæ aliquando habuit Episcopum, si accedente tempore populus multiplicatus desideraverit habere proprium Rectorem, ejus videlicet voluntate, in cujus potestate est Diœ-*

(1) Ann. 1093. Spicil. t. 3. p. 123. (2) Spicil. t. 5. p. 540. & seqq. (3) Spicil. t. 5. p. 123.

Diœcesis constituta, habeat proprium Episcopum. Promit denique Urbanus exemplum Gregorii Magni, qui eversum quondam, vastatumque in Sardinia Episcopatum redintegravit.

Citra assensum Cameracensis Episcopi, ab ejus jugo absolvit Urbanus Atrebatensem Ecclesiam, nec tamen Africano Canoni injuriosum, aut infestum aliquid fecisse videri debet. Vacabat enim tunc Cameracensis Episcopatus: sed quod ponderis multo majoris est, tunc Ecclesia illa Germanici schismatis contagione laborabat: denique Canonum patrocinio uti non poterat Cameracensis Episcopus, quibus ipse tum vel maxime adversabatur, cum privatis commodis publicam Ecclesiæ utilitatem posthabebat. Denique Concilii Claromontani judicio vicit Ecclesia Atrebatensis.

V. Venio ad rem pene similem, cujus tamen exitus minime similis fuit. Morinorum, seu Teroannæ Episcopus, cum vivere desiisset, electus in ejus Sedem est Archidiaconus ejusdem Ecclesiæ (1). Manus illi jamjam erat impositurus Sampson Archiepiscopus Remensis, cum Bononiæ civitatis Clerus ad Pontificem appellavit, contestatus, suum sibi proprium olim fuisse Episcopum, nec consecrari jam posse electum, nisi sub Ecclesiæ Teroannensis nomine, minime autem Bononiensis: *Cleri Bononiæ, qui diu sub Episcopo Teroannensi fuerant, volentes amodo suum proprium Episcopum habere, sicut antiquitus habuerant, prohibuerunt Archiepiscopum sub appellatione Apostolica, ne eum sacraret, nisi tantummodo ad Ecclesiam Teroannensem*. Tanto Ecclesiæ suæ dispendio offensus Teroannensis electus, dimidiatæque ordinationis impatiens Romam petiit, ubi prisco more Episcopus ordinatus est. Felicius, quam æquius tum vicit Teroanna, cujus victoriæ gravissimas, quanquam tardas postea pœnas dedit, cum excisa a Carolo V. Imperatore ea civitas est, & Episcopatus ejus Bononiam translatus est ex aliqua saltem parte. Hujus translationis auctor Pius V. narrat ipsemet in diplomate super ea re edito, Regibus Franciæ Henrico II., & Hispaniæ Philippo II. convenisse, ut ne Teroanna unquam revivisceret, sed Ecclesiæ illius ditio dispensaretur ad Pontificis Romani beneplacitum (2); itaque a Pio IV. partem eam, quæ Hispaniæ Regi obvenerat in Sant-Audomarensem, & Iprensem Episcopatus collatam, distributamque fuisse; eam vero, quæ Christianissimo obtigerat Regi, a se in Bononiensem Episcopatum *precibus Christianissimi Regis* conferri, Abbatia Canonicorum Regularium sanctæ Mariæ Bononiensis in Episcopalem Sedem erecta, & potestate facta Regi Christianissimo nominandi Episcopi, sicut & prius Teroannensem nominabat. Harum rerum monumenta authentica suppeditat Gallia Christiana Sammarthanorum Fratrum, ex quorum opulento penu multa sæpissime depromsimus.

VI. Nihil attinet dicere de tredecim Belgii Episcopatibus a Pio IV. institutis. Ea tunc & elucebat utilitas, & urgebat necessitas Ecclesiæ his locis adversus quotidiana pestiferæ hæreseos incrementa muniendæ, quæ tacitum saltem consensum extorserit a Principibus, Episcopisque, quorum causa agebatur, ut publicas Ecclesiæ rationes privatis suis anteponerent (3). De his, quod satis esset, diximus, ubi de Metropolibus supra tractavimus.

VII. Willelmus Remensis Archiepiscopus a Cœlestino III. Papa potestatem impetraverat Episcopatus novi erigendi in Castro Mocomensi, ea tamen lege addita, ut cum consensu fieret Regis Galliæ, & consilio Episcoporum Atrebatensis, & Ambianensis: *De assensu, Francorum Regis, de consilio fratrum nostrorum Atrebatensis, & Ambianensis Episcoporum*. Firmaverat & Innocentius III. (4) hoc Decretum Cœlestini, concesseratque Remensi Præsuli, ut dum superstes ipse esset, Episcopum ipse præficeret cum consensu Diœcesanorum. Nondum comperi, quid rei obstiterit, quominus executioni id mandaretur.

Nihilo auspicatius tentatum est nuper aliquid ejusmodi. Intercessit Cardinalis Offatus (5), ne Nanciensis Civitas Episcopali infula decoraretur. Omni virium contentione in id connitebatur Lotharingus Dux. At vicit Offatus, vicit Tullensis Ecclesiæ ratio, quæ cum Franciæ ditionis esset, non pu-

(1) Ann. 1185. Script. Norman. p. 906. (2) Spond. ann. 1553. n. 9. Gal. Christ. t. 2. p. 428. (3) Spond. an. 1559. n. 4. (4) Innoc. III. L. 2. Ep. 152. 154. (5) Offat. t. 2. L. 6. 8. 111.

poterat sine gravi dispendio ea territorii sui parte multari, quæ Nancio adscriberetur.

Sabaudiæ Dux Maximiliani Imperatoris gratia, & auctoritate fretus, a Leone X. anno 1515. id eliciuerat, ut Burgum Bressiæ, civitas insignis Episcopali sede augeretur. Jam Pontificis diploma exierat; at anno vertente revocatum est ab ipso eodem Pontifice, quod nec Galliæ Rex assensus esset, nec Archiepiscopus Lugdunensis, cui subducebatur, quidquid novo addicebatur Episcopatui. Anno rursus 1521. eundem Episcopatum idem restituit Pontifex; at vero quoniam id præter Regis voluntatem peractum fuerat, cum paucis post annis idem Rex Bressiam omnem suæ potestati subjecisset, non ægre a Paulo III. illum rursum Episcopatum extingui obtinuit (1).

VIII. Antipolitanæ Ecclesiæ sedem Innocentius IV. Grassensem in civitatem transtulerat, tum ob cœli intemperiem, tum ob frequentes piratarum incursiones (2), ita tamen, ut Antipolitana Ecclesia Grassensi Concathedralis esset. Eo postea tempore, quo gravi schismate scissa alternabat Ecclesia inter duos Pontifices, alterum Romæ, Avenione alterum sedentem, Clemens VII. is, qui Avenione sedem fixerat suam, Grassensi periusensus Episcopo, quod Urbani VI. Romanam civitatem occupantis partes sectaretur, spoliavit eum, successoresque ejus Antipolitana ditione, quæ Episcopalis mensæ portio erat non modica, eamque oppignoravit Grimaldis Genuensibus, a quibus mutuam acceperat ingentem pecuniam, quam restituere deberent, & ita ditionem Antipolitanam recuperare fas esset Episcopis posthac Grassensibus (3). Basileensis Concilii decreto in integrum restitutus est Grassensis Episcopus. At Eugenius IV. adeo non huic decreto cessit, ut Antipoli Vicarium Apostolicum instituerit, investieritque tota Episcopali jurisdictione, servata nihilo secius potestate Grassensi Episcopo recipiendæ tum sacræ, tum civilis ditionis hujus post numeratam Grimaldis eandem pecuniam (4). Ludovicus XIII. Vicariatus hujus Apostolici nominationem Grassensibus Episcopis reddi pervicit, ut eorum ditioni Antipolis aliquando tandem restitueretur. At recusarunt Antipolitani eis fabelle, atque ita res in irritum cecidit.

Anno 1592. Episcopatus duos Grassensem, & Venciensem Clemens VIII. Papa unierat. Cum Regius consensus defuisset, sejuncti rursus ii sunt anno 1601. Assensum tandem Regium præstitit Ludovicus XIII. ut unirentur, conferenturque Antonio Godeau (5), quo non alius pluribus pietatis, & eruditionis sacræ monumentis Ecclesiam illustravit. Diplomate tunc Pontificio Innocentii X. utrique Ecclesiæ sui honores, & tituli, sua jura, & privilegia constare jussa sunt. Sed cum Clerus, & populus Venciensis ab hac unione abhorreret semper plurimum, eam rescindi curavit hic ipse tam multis clarus virtutibus Præsul, Grassensique abdicavit se Episcopatu.

IX. Gregorius X. Valentinum, & Diensem in Delphinatu univit, sola Ecclesiasticæ utilitatis contemplatione excitatus, ut suis ipse verbis testatum voluit: *Propter urgentem necessitatem, & evidentem utilitatem ipsarum*. Porro Episcopi electio alternatim celebranda erat ab utrinsque Ecclesiæ Capitulis, initio ducto ab Ecclesia Valentina (6). In Rescripto sane Pontificio nulla mentio consensus a temporali Principe flagitati. In causa fuit, vel quod res gererentur in terris, ut vernaculo idiomate vocant, Imperii, in quibus Ecclesia ampliori semper utebatur libertate, ut infra suo a nobis loco observabitur: unde & ibi Episcopi Principes Imperii, non ad gloriam nominis tantum dicebantur, sed ob eximia quædam insignia potestatis; vel quia non semper summi Pontifices tantundem honoris, & indulgentiæ minoribus Principibus, quam Regibus dependendum censuerunt (7). Nonnulla emicant adhuc vestigia ejus potestatis, qua tanquam Principis Imperii pollebat Episcopus Valentinus, & Diensis, in ea transactione, quam fecit Ludovicus XI. tum Delphinus, postea Franciæ Rex, cum Episcopo.

Uno tantum verbo stringam translationem Episcopatus Albæ Helviorum in civitatem

(1) Histoire de Bresse par. 2. p. 2. d. 2. (2) Preuves de l' Histoire de Bresse p. 78. &c. (3) Hist. Ecclesi. de l' Ev. Vence l. 2. p. 256. (4) Gal. Christ. t. 2. pag. 602. (5) Godeau. t. 2. l. 2. p. 255. (6) Rain. ann. 1278. n. 85. (7) Memoires du Chergè l. 2. par. 4. pag. 84.

tatem Vivariensem. In illa eam tempora conjiciunt Historici, quibus Vandali Galliam incursantes Albam diruerunt. Paschalis II. duo duarum civitatum nomina in unum conflavit, *Alba, quæ & Vivarium dicitur* (1). Forsan & ipsum Albæ nomen una cum Episcopatu Vivariensi urbi transcriptum fuerat.

X. Celeberrimam olim urbem Magalonam dirui jusserat Carolus Martellus, quod eo frequenter excenderent Saraceni, & inde circumjacentes popularentur regiones, nondum extructa Mompessulana civitate (2). Secesserunt Episcopi Magalonenses in Castrum Sustantionense, Sedemque ibi trecentis admodum annis habuere, donec Arnaldus Episcopus a Pontifice Joanne XX., ab Archiepiscopis similiter, & Episcopis circumpositis amplissimas expressit Indulgentias, licentiamque, ut pœnitentes ingressu Ecclesiæ non amplius arcerentur; quin & rebus sacris in commune fruerentur, excepta Eucharistia, dummodo stipis aliquid conferrent in Ecclesiæ Magalonensis restaurationem; atque ita Ecclesiam Magalonensem restauravit, dedicavitque (3). Canonicis Regularibus successor ejus Clerum ejus totum conflare voluit. Reges ipsi certatim in eam opes, & prædia contulere, in quibus fuit & Mompessulus, altero lapide a Castro Sustansione, seu Melgorio. Jam inde sub Ludovico VII. Rege Mompessulus in ditione erat Episcopi Magalonensis, qui ea de causa fidem, homagiumque Regi præstabat. Anno 1536. Paulus III. Magalonensem Episcopatum in civitatem jam opulentam Mompessulanam transtulit, postulante Rege, ut fidem faciunt ipsa Pontificis diplomata (4).

XI. Apamiensem Episcopatum erexit Bonifacius VIII. Papa in Abbatia Canonicorum Regularium sancti Antonini ejusdem loci, cujus temporale dominium erat penes Abbatem, qui & ipse Episcopus ibi primus inauguratus est (5). Credere par est, non alio id Pontificem adgressum esse consilio, quam ut Episcopali splendore, & culmine retunderet Fuxiensium Comitum truculentiam in urbem Apamiensem, postquam Philippus Pulcher Rex regiæ illam tuitionis præsidio nudaverat, quo eam hactenus munierant Reges Romanorum Pontificum hortatu (6). Sed cum assensum Regis Bonifacius impetrare minus curasset ad hujus Episcopatus erectionem, eam contumeliam Rex impatientissime tulit, ut liquet ex historia Nicolai Gilii, & ex litteris Pontificis ipsius Regem interpellantis, ne Ministri ejus Rescripti sui executioni intercederent, quam Archiepiscopo Narbonensi demandaverat (7). Cum mortuo Bonifacio Petri Sedem impleret Benedictus XI. multa Rex idem acerbissime conquestus est de violentis Bonifacii conatibus, & de eo maxime, quod a prædecessorum suorum vestigiis & exemplis deflexisset Bonifacius, cum illi nihil ejusmodi novassent unquam, nisi re maturius deliberata, & impetrata Regum consensione: *Temporibus sanctorum Patrum fiebant divisiones Episcopatuum perrara, & cum causæ cognitione plenaria, & cum aliqua complacentia Regum, Patronorum, & populi, ad tollendum scandalum. Temporibus autem Bonifacii non sic, sed prorsus aliter* (8).

Superioribus jam Capitibus abunde patuit, non indulgentia tantum quadam, & libera observantia factum fuisse, ut Principum in his consensus expectaretur, sed certa & gravi necessitate. Vel ipsa observantiæ & officii cessatio inter summos Principes periculosæ plenum opus aleæ est. Itaque Philippus Pulcher non potuit imperare sibi, ut æquo animo pateretur, ut Bernardus Saissetus, quem Apamiensi Episcopatu Papa donaverat, ejus capesseret administrationem. Ludovicus Regiæ Princeps prosapiæ, & sanctitate tamen, quam sanguine illustrior, Tolosano Episcopatu nuper auctus, investitus est & Apamiensi atque utramque illam administravit Ecclesiam, pari Papæ Regisque consensione. Eo mortuo non ægre passus est Rex, ut Bernardus ei sedi redderetur. Porro Pontificio suo diplomate Bonifacius id affirmat, Tolosani Episcopatus, uti latissima ditione, ita & opulentia necessario adductum se fuisse, ut in plures illum scinderet Episcopales sedes, perficeretque

(1) Du Chesne. Notæ in Bibl. Clun. p. 135. (2) Bibl. MSS. Labb. t. 2. p. 796. (3) Ibid. t. 4. p. 800. (4) Marca de Concor. l. 2. c. 3. n. 2. 3. & l. 4. c. 13. n. 5. (5) Rain. ann. 1295. ann. 1299. n. 25. (6) Marca de Concor. l. 4. c. 13. n. ult. (7) Ann. 1297. (8) Histoire du Different, &c. p. 212.

que, quod jampridem meditatus fuerat Clemens IV. (1).

VII. Nulli non exploratum est, calamitates quantas invexerit ea, quam irrogatam sibi Philippus Pulcher existimavit, contumelia, erecta sine assensu suo Apamiensi sede Episcopali. In eo ipso argumenti satis est, assensum prius Regium a Joanne XXII. (2) elicitum fuisse, quam Tolosanus Episcopatus ab eo rursus in plures secaretur: etsi nulla ejus mentio fiat in ejus Bulla. Sunt autem hi Episcopatus novi Montalbanensis, Sancti Pauli, Lombensis, & Riejensis (3). Idem sentiendum de Lavaurensi, Vabrensi, Alectensi, Sancti Pontii Tomerariorum, Castrensi, Agennensi, Codomiensi, Tutelensi, Sarlatensi, San-Florensi, Malleacensi, Lucronensi, quos idem Pontifex erexit omnes. Jure, meritoque hic admirari jubet Regum Gallorum moderationem animi, qui ne curarunt quidem, ut in Bullis erectionis horum Episcopatuum consensionis a se præstitæ mentio aliqua fieret, quamquam summa tum eorum esset cum. Pontificibus Avenione sedentibus conjunctio, & familiaritas, summa apud eos gratia. Sequentibus sæculis circumspectius actum est, ut mentio semper expressa fieret Regii consensus, quo fibræ futurarum contentionum omnes præsecarentur. Leges, si voles, in Actis Cleri Gallicani in plura volumina pulcherrime distributis Bullam Urbani VIII. anno 1631. pro transferendo in statum sæcularis Cleri Monasterio Malleacensi, & pro erigendo Collegio sæcularium Canonicorum apud Fontenacum-Comitis, quo tunc transferre Capitulum Malleacense meditabantur. Lege & Bullam Innocentii X. pro transferendo Rupellam Capitulo Melleacensi: placuit enim tandem eo potius honoris culmine ornari Rupellam, quam Fontenacum. At occurrit expressissima consensio, immo & postulatio Christianissimorum Regum Ludovici XIII. & Ludovici XIV.

CAPUT LVIII. *P.4.l.1.c.20.*

De Episcopatuum novorum erectione extra Gallias post annum Christi millesimum.

Thomassin. Tom. I.

I. Quæ in Gallia, eadem & in Anglia observata sunt regulæ in erectione novorum Episcopatuum, & in veterum translatione. Exempla primum Lanfranci.

II. Exempla Anselmi.

III. Exempla Episcopatuum ab Henrico VIII. Rege institutorum.

IV. Exempla Ecclesiæ Hibernicæ.

V. Exempla in Suecia.

VI. Et in Germania.

VII. In Livonia, & Dania.

VIII. Alia rursus exempla in Germania.

IX. Et in Hungaria, ubi Rex Episcopatus erigit novos, tanquam Legatus Apostolicæ Sedis.

X. Exempla in Italia.

XI. Duæ Cathedrales Ecclesiæ sub uno Episcopo.

XII. In Hispania.

XIII. In Africa.

XIV. Translatio Leodiensis Capituli, non translato Episcopatu.

XV. Erigitur in Palæstina Episcopatus Bethleemiticus.

I. Trajicientibus nobis ex Gallia in Angliam eædem leges, eadem canonicæ doctrinæ occurrent documenta, non eadem religio, aut observantia in sedem Apostolicam. Diximus jam in provincia Vuessexensi cum toto septennio nulli fuissent Episcopi, multumque ea de re expostularet Formosus Papa, ab Eduardo Rege coactum fuisse Concilium Nationale, seu mavis Comitia Regni generalia: *Synodum Senatorum gentis Anglorum:* Jussu ejus præfuisse Cantuariensem Archiepiscopum, electosque tum ab eo, tum ab Episcopis Episcopos quinque, aut potius creatos Episcopatus quinque, cum duo tantum ante fuissent, denique additos adhuc alios duos, & hoc totum a Romano Pontifice confirmatum fuisse, ne humana ulla deinceps potestate concuti, aut revocari posset: *Rex, Episcopi elegerunt, & constituerunt singulos Episcopos, & quod olim duo habuerunt, in quinque diviserunt, &c. Sed & in aliis Provinciis constituit duos Episcopos, &c. Hoc totum Papa firmavit, ut damnaretur in perpetuum, qui hoc infirmaret decretum* (4).

(1) Nicole Gilles. Chron. Nangi. ann. 1295. 1298. (2) Extrav. Comm. l. 3. t. 2. c. 5. 6. 7.
(3) Rain. ann. 1319. n. 22. T. 1. c. 2. (4) An. 904. Guillelm. Malmesbur. p. 47.

Perspicuum est, partes suas hic tunc demum interseruisse Pontificem ad creandos Episcopatus novos, quod Metropolitani, Concilia Provincialia, & Reges cessarent, nec pro officio consulerent Ecclesiæ necessitatibus. 2. Et vel tunc tamen moniti a Pontifice, excitatique Reges, & Synodi Episcopales novas sedes instituerunt. 3. Ut inconcussa firmitas novis accederet institutionibus expetita est Papæ confirmatio. Ita recidebat in manus Pontificis Romani creatio novarum Sedium, quod is solus Archiepiscoporum negligentiæ mederetur, & decreta conderet, quæ a futuris Archiepiscopis, vel Provincialibus Synodis irritari non possent.

. In Nationali etiam Concilio B. Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus transtulit Sedes tres Episcopales ex ignobilibus oppidis in celebriores urbes Cestrensem, Cicestrensem, & Salisberiensem (1), suffragatione Regia, Synodalique: *Concessum est Regia munificentia, & Synodi auctoritate* (2). Cum superessent & aliæ id genus Sedium creationes, aut translationes faciendæ, nec satis exprompsisset Rex, quid sibi esset consilii, reditum ejus ex Gallia oppetendum esse statutum est: *De quibusdam, qui in villis, seu vicis adhuc degebant, dilatum est usque ad Regis audientiam.*

II. Lanfranco successit Anselmus ad Cantuariensem Archiepiscopatum, qui cum Lincolniensem Episcopatum in duos divisisset, aut dividere statuisset, hanc a Paschali II. Papa confirmari divisionem expetiit. Ea de re hæc habet Eadmerus: *Anselmus sciens præter Regium consensum, & Romani Pontificis auctoritatem, novum Episcopatum nusquam rite institui posse, scribit, & sic.* In hac Epistola Anselmus: 1. submonet Pontificem tam late patere hunc Episcopatum, ut unius Episcopi sollicitudo, & vigilantia quantavis impar ei sit. 2. Annuos reditus pingues esse satis ad duorum Episcoporum sustentationem. 3. Assentiri Lincolniensem Episcopum. 4. Satis commode posse Eliensem Abbatiam Episcopali ornari Cathedra. 5. Ita & Regi, & Episcopis, & Magnatibus, & omnibus denique Anglis in votis esse hanc Episcopatus Lincolniensis divisionem, ut Ecclesiæ perutilem fore augurraretur: *Rex, & Episcopi, Principes, & alii rationabiles, & religiosi viri regni Anglorum, &c. Ad utilitatem Ecclesiæ consilium est, &c.* (3) 6. Necessario a Pontifice confirmari debere, ne quid posterior ætas demutare eorum posset, quæ tam provide, & tantæ auctoritatis pondere confirmata fuerint: *Ut cum Apostolico assensu fuerint confirmatæ dispositiones, nulla præsumptione a posteris, quæ salubriter statutæ sunt, queant violari: sed ratæ permaneant in perpetuum, &c. Quod pro utilitate Ecclesiæ sic dispositum est, vestra auctoritate in perpetuum roboretur, ne a posteris ulla præsumptione, quod bene statutum fuerit, violetur* (4). Acta ipsa Eliensis Episcopatus fundationis prolixius intexit Joannes Seldenus suis in Eadmerum Notis. Porro hic advertere est, Pontifices Romanos non obvios ipsos occurrere, vel inferere se, suamque negotiis quibuslibet auctoritatem; sed invocari, & interpellari, ut inconvulsa stabilitas concilietur Metropolitanorum, Synodorumque decretis. Ex quo contingit, ut aliquando inolesceret mos ipsos statim, & sine anfractu interpellandi, ut Episcopatus novos erigerent, & confirmarent, quod brevius, & expeditius id esset, quam ut ab aliis erectos ipsi confirmarent. Hinc etiam conjicies, quem in sensum rapiendum sit, quod ajunt Matthæus Paris, & Matthæus Westmonasteriensis, ab Henrico Rege Abbatiam Eliensem Episcopali Sede auctam fuisse: *Rex Henricus Abbatiam Eliensem in Episcopalem Sedem commutavit* (5). Contextus isti Historicorum, quibus Regiæ tribuitur potestati, quidquid cum pompa, & strepitu geritur, non eum sensum habent, ut Episcoporum, Pontificisque auctoritas abdicetur. In eandem ergo sententiam interpretando mollitam debet trahi, quod alibi narrat idem Matthæus Westmonasteriensis, ab Henrico Rege II. erectum fuisse Episcopatum Carleolensem, eoque donatum tunc Episcopatu eum, qui erat illi a Confessionibus, Priorem ante sancti Oswaldi (6). Et quod scribit Matthæus Paris, Episcopum Theodfor-

(1) An. 1075. (2) Vit. Lanfranci c. 12. (3) Hist. Nov. c. 4. (4) Conc. To. 10. p. 708.
(5) An. 1019. (6) An. 1131.

fordiensem Roma rediisse, ubi Episcopatum simoniace partum in manus Pontificis resignarat, atque rursus Apostolicæ Sedis gratia receperat, & Sedem suam Norvicum transtulisse (1), unde Norvicensis deinceps emersit Episcopatus.

III. Superiori sæculo Henricus VIII. Angliæ Rex pestiferæ ab Ecclesia Catholica secessionis signifer, id sibi nihilo secius sumpsit, ut sex erigeret Episcopatus novos. Henrico successit, filius, & impietatis hæres Eduardus, Eduardo Maria soror Catholicæ fidei retinentissima, qua regnante Cardinalis Polus Apostolicæ Sedis Legatus, Roma missus, ut Angliam Ecclesiæ unitati, & Pontifici recolligeret, prudentissima dispensatione usus, irritam sua sponte Episcopatuum sex erectionem ratam esse sanxit, firmarique fecit a Paulo IV. Pontifice, assentiente præ ceteris Regina (2).

IV. In Hibernia Rex, germanus Regis frater, & Episcopi, cum decrevissent, non debere proprio diutius frustrari Episcopo Vaterfordiam opibus juxta, & populo frequentem jam civitatem, Episcopum elegerunt ipsi, & ad Anselmum pergere jusserunt, tanquam ad Primatem, & Apostolicæ Sedis Legatum, a quo confirmaretur, uti Episcopatus novus, ita & electus Episcopus: *Rex cum Episcopis, & quinque Nobiles cum Clero, & populo miserunt ad Anselmum petentes, quatenus Primatus, quem super eos gerebat, potestate, & qua fungebatur vicis Apostolicæ auctoritate, necessariæ plebium utilitati subveniret, &c.* (3) Subscripsere Epistolæ Rex, Episcopi, aliique complures. Annuit Anselmus postulatis, & electum ordinavit Episcopum. Henricus postea III. dolens de inopia, & egestate Episcopatus Vaterfordiensis, itemque Lismoriensis, uniri eos in unum assensus est, si sua Pontifex auctoritate eam unionem roboraret (4).

V. Olaphus Sueciæ Rex idem, Apostolusque Episcopatum instituit Scarensem, sed interposita Archiepiscopi Hamburgensis auctoritate Uvani, Apostolicæ Sedis Legati, a quo eo petente ordinatus ibi est Episcopus: *Petente Rege ordinatus est* (5). Nec aliter in contumeliam fieri Canonum passus esset Uvanus, qui cum Canutus Daniæ Rex debellata Anglia, Anglos Episcopos in Daniam abduxisset, eisque regni sui Provinciam demandasset, victori, & Ecclesiæ Christianæ propagatori ita congratulatus est, ut ipsum tamen objurgaret, verbisque castigaret, quod canonicis obstreperet legibus Episcopatus condendo novos, in eosque transferendo Episcopos aliarum civitatum (6). Victoriæ ipsius splendorem, armorumque gloriam obscuravit, vel novo potius lumine decoravit Rex summa animi remissione, & propensa humanitate in amantem sui, sed pene intempestivum censorem (7). Quippe conjunctissimum deinceps, & consiliorum administrum hunc ipsum habere voluit, quem audacem habuerat monitorem: *Congratulatus est ei de rebus bene gestis in Anglia, sed corripuit eum de præsumptione Episcoporum, quos transtulit ex Anglia. Quod Rex gratanter accipiens, ita postmodum conjunctus est Archiepiscopo, ut ex sententia ejus omnia deinceps facere maluerit* (8). Compertum habebat Uvanus Legationis suæ vi, ac jure posse a se Episcopatus, Episcoposque institui. Unum itaque ex Episcopis illis Anglis corripuit, nec dimisit, nisi expressa ab eo fidelitatis, & obedientiæ professione in Hamburgensem Ecclesiam. Quo peracto, quem velut captivum detinuerat, amicissimum sibi, fidissimumque deinceps retinuit: *Fidelitatem Hamburgensi Cathedræ cum subjectione debita spondens, familiarissimus deinceps Archiepiscopo factus est.*

VI. Adalbertus Hamburgensis, & ipse Archiepiscopus, ac Legatus pari saltem vigore explicuit Legationem suam, qua Septemtrionales omnes gentes complectebatur. Ordinavit itaque Episcopos in Dania novem, in Suecia sex, duos in Novergia, unum in Orcadibus, unum in Islandia. Quatuor, aut quinque semper, & ubique cingebatur Episcopis, quos indivulsos habebat comites, frequens illud in ore habens, Duobus se dominis tantum obnoxium esse, Papæ, & Imperatori (9). Itaque silentius quandoque Episcopales excitavit Cathedras

Yy 2 Re-

(1) An. 1094. (2) Spondan. an. 1554. n. 4. (3) Eadmerus Hist. Nov. L. 2. Conc. Angl. To. 2. p. 20. (4) Constitut. Antiq. Reg. Angl. p. 80. (5) Baron. an. 1028. n. 8. (6) Adam. L. 2. c. 41. (7) Baron. an. 1026. n. 3. (8) Adam. L. 2. c. 38. (9) Baron. an. 1067. n. 17.

Regibus haudquaquam assentientibus, quando exprolatum videlicet habebat, eorum dissensum perinde adversari ipsorum saluti, atque publicis Ecclesiæ utilitatibus: *Adeo ut per totum Aquilonem, in quibus locis opportunum videbatur, sæpe invitis Regibus, Episcopatus constitueret, ordinaretque Episcopos ex Capella sua, quos vellet, electos* (1). Ea sane tempestate omnes illi ad Boream Reges Imperatorum potestati obnoxii quodammodo erant. Addit Helmoldus (2), Adalbertum auctoritate, & gratia fretum tum Imperatoris, tum Papæ, id meditatum esse, ut duodecim Episcopatus erigeret, quibus ipse Patriarchæ nomine, & potestate immineret; solitum eum adjungere sibi Clericos omnes meritis suis spectabiles, eosque oblata opportunitate ordinare Episcopos Nationum variarum, aliis assignata certa Sede, aliis vaga, & incerta: *Quosdam locavis in certis Sedibus, quosdam in incertis*.

Erat Helmoldus, a quo ista carpsimus, Presbyter, sive Parochus in Provincia Holsatiæ, scribebatque circa annum 1140. Chronicum Slavorum, rogatu Geroldi Aldeburgensium Episcoporum postremi, ut qui ipse una cum Sede Episcopali sua Aldemburgo Lubecam translatus sit. Narrat porro Helmoldus (3), cum jam decem præfuissent Aldemburgo Episcopi, ab Adalberto demum Archiepiscopo Hamburgensi, eum Episcopatum in tres dissectum fuisse, erecta duplici Sede nova, altera Ratzemburgi, Mekeluburgi altera. Cum parum fingera, adeoque instabilis fuisset Slavorum conversio ad fidem, eis deficientibus Sedes istæ Episcopis orbatæ fuere annis octaginta quatuor, auspicandis ab anno 1066. Postea vero cum se primo vigori reddidissent, multumque sese diffudissent Boreales Ecclesiæ, Hamburgensis multum quidem ille, sed incassum apud Papam, & Imperatorem laboravit, ut Daniæ, Sueciæ, & Norvegiæ Episcopales sedes subjicerentur Hamburgensi Metropoli, cum hæc illis, & origo, & primæva fuisset institutio: *Cum obsequiis, & variis largitionibus nihil profecisset apud Papam, & Cæsarem*. Id tandem ille cœpit consilii, quo Suffraganeos sibi daret, hanc innoxiam, & expeditissimam esse rationem, ut reviviscerent Episcopatus, qui olim extiterant. Ordinavit ergo Episcopos Aldemburgi, Ratzemburgi, & Mekeleburgi. Aldeburgensis in Holsatia Episcopus creatus est Vicelinus. At cum nec Ducis, nec Comitis consensio accessisset: *Facta sunt hæc inconsulto Duce, & Comite nostro:* hinc jurgiorum, & dissensionum seges. Comes invasit decimas, Dux gratia, & tuitione sua expunxit Vicelinum Episcopum, nisi Episcopatus investituram ab eo acciperet. Vicelinus multum ab ea re abhorrebat. Consuluit Hamburgensem Archiepiscopum, qui ab ea voluntate magis, magisque illum alienavit. Sed eo necessitatis, & angustiarum adactus tandem est cum Ecclesia ipsa sua, ut investituræ tandem ejusmodi acquiesceret, etsi optatum, statumque illis prius fuerat, nonnisi ab Imperatore eam accipere. Hoc obsequio placati Dux, Comesque, quidquid erat rerum, juriumque ejus Ecclesiæ, maxima ex parte ei restituerunt (4). Geroldus Vicelini successor Sedem suam Aldemburgo Lubecam transtulit, sola Ducis auctoritate, ne interpellato quidem Imperatore, propterea quod Duces regionem illam omnem expugnatis Infidelibus Christi Imperio adjecerant, & prima jecerant Episcopatuum fundamenta (5). Mekeleburgensis sedes Suerinum translata est, in urbem scilicet a Slavorum incursationibus tutiorem. Berno primus Suerinensis Episcopus obiit anno 1195. Duces Saxoniæ eadem potestate usi sunt in Ecclesia Suerinensi, atque prius in Mekeleburgensi (6).

VII. Idem rursus Archiepiscopus, sive Hamburgensis, sive Bremensis Hartvicus missione, & Episcopali consecratione ornavit primum Livoniæ Episcopum, qui Rigæ postea sedem habuit, unde & nomen duxit (7). Qui delegatus eo fuerat ab Apostolica sede Meynardus, Episcopali donatus est ea sede (8). Sed cum Septemtrionalis orbis Reges tractu temporis dignitatis suæ curiosiores, tenacioresque evasissent, nec jam vellent sui regni Ecclesias ab Hamburgensi pendere Primatia, quæ ditionis erat Imperatorum Germanicorum, compellatus

(1) Adam. l. 4. c. 46. (2) Helmod. L. 1. c.22. (3) Idem l.1. c.49. (4) Ibid. c.70. (5) Ibid. c. 89. (6) Arnold. Lubec. l. 4. c. 24. (7) Baron. an. 1186. n. 20. (8) Arnold. Lubec. l. 7. c. 8. 9.

latus est Innocentius III., duos ut crearet Episcopatus in Dania novos, in urbibus, quæ non ita pridem Christi fidem amplexatæ fuerant: *Nostro fuit Apostolatui supplicatum, ut per Episcopalis dignitatis insignia, &c.* Delegatus est ab Innocentio Lundensis Archiepiscopus, ut necessitatem excuteret hujus Episcopatuum erectionis: *Si qualitas locorum poposcerit, ac facultates sufficiant, & expedire videritis:* & his perpensis, ut Episcopatus ipsos institueret vicaria Pontificis Romani potestate: *auctoritate nostra* (1).

VIII. Idem ipse Pontifex (2) instante Archiepiscopo Salisburgensi, ut novum conderet in Insula Chiemensi Episcopatum, eoque conferret res, reditusque duarum ejusdem Insulæ Abbatiarum, duos similiter delegavit examinatores, qui perspicerent, sibique renuntiarent, an tam late se porrigeret Episcopatus Salisburgensis, ut altera Sede, & ea sectione opus esset, an Salisburgense Canonicorum collegium assentiretur, an harum Abbatiarum altera tam perditis esset moribus, & tam malæ frugis, quam ferebatur, an alterius Canonici Regulares non illibenter in Cathedralem hanc novam migraturi essent, denique an novi Episcopatus facultates eæ essent, & ii territorii assignati fines, quibus Episcopalis dignitas non dehonestaretur.

Jam diximus supra, ut Henricus Imperator Episcopatum Bambergensem erigi curavit in Concilio Francofordiensi, spretis obnuntiationibus iniquissimis Episcopi Wirburgensis, cujus hæc vastissimi Episcopatus portio decerpebatur. Curavit Imperator, ut Apostolica accederet confirmatio Joannis VII. (3).

Postremis his exemplis duobus manifestum fit, undecimo demum sæculo pristinum usum immutatum fuisse, cœpisseque Archiepiscopos, & Concilia non confirmationem modo, sed institutionem ipsam novorum Episcopatuum ab Apostolica Sede flagitare (4). Nec enim sibi quisquam persuadere debet ab Archiepiscopo primum Salsburgensi Innocentium III. ad id interpellatum fuisse. Prædecessorum ejus unus Alexandrum II. Papam eadem de causa precibus suis convenerat, ejusque delegatione Episcopatum Carinthiæ erexerat, vix tandem expugnato assensu Henrici Regis (5). Objurgavit hinc ipsum Gregorius VII. Archiepiscopum, quod nulla decimarum parte novum hunc Episcopum donasset. Ex quo nova emergit ratio interponendæ auctoritatis summorum Pontificum. Innocentium III. oravit Austriæ Dux, novum ut conderet Episcopatum Viennæ, decurtato Pataviensi, cujus fines in immensum effundebantur. Scripsit Pontifex ad Episcopum Pataviensem, qui illud ipsum in votis habebat. Hinc Innocentii Epistola (6) testatum fit Viennam urbem jam tum elegantem, & opulentam fuisse, Episcopali eam quondam sede floruisse, quæ inde Laureacum, Laureaco Patavium translata sit.

IX. Ex Germania in Hungariam deflectenda oratio, ubi cum Stephanus Rex Episcopatus decem, & Archiepiscopatum Strigoniensem erigere meditaretur, eorum confirmationem ab Apostolica sede expetiit (7). Pontifex summa pietate, fideique zelo inclitum Regem, meritoque suo Apostolum Hungariæ dictum, Apostolicæ Sedis Legatione decoravit, ut delegata hac auctoritate perficeret, quod moliebatur; *Provinciam in decem Episcopatus distribuit, quorum Metropolin, & Magistram esse voluit Ecclesiam Serigoniensem, &c. Misit a Petri Apostolorum Principis successore petiturum, ut Strigoniensem Ecclesiam sua auctoritate Metropolin constitueret, reliquos Episcopatus sua benedictione muniret, &c. Pontifex precibus annuit, Crucemque ante Regem, ceu Apostolatus insigne, gestandam adjunxit: Ego, inquiens, sum Apostolicus, at ille merito Christi Apostolus dici potest, cujus opera tantum populum sibi Christus acquisivit. Atque ea causa, quemadmodum divina gratia ipsum docebit, Ecclesias Dei una cum populis nostra vice ei ordinandas relinquimus* (8). Ea sunt verba Catuvici Episcopi, in ea, quam scripsit hujus Regis vita.

In-

(1) Regest. 16. Ep. 120. (2) Regest. 16. Ep. 66. (3) Baron. an. 1096. n. 1. 1079 n. 2. Conc. to. 9. p. 784. (4) Baron. an. 1070. nu. ult. (5) L. 11. Ep. 77. (6) Reg. 10. Ep. 52. (7) Baron. an. 1002. n. 9. 10. (8) Surius die 20. Aug. c. 7. 8.

Instituit ergo Stephanus Rex, & Episcopatus plures, & Metropolim, sed non Regis sane, verum Apostolici Legati nomine, & auctoritate, ut diserte testatur ipsemet in privilegio Apostolico, quo Ecclesiam quandam dotavit, quodque prolatum fuit longo post tempore sub Gregorio Papa IX., & ab eodem confirmatum (1). Id quoque animadversum est ab Andrea Hungariæ postea Rege in Epistolis ad eundem Gregorium IX. datis, cum ne corona quidem regia cingi caput suum, nisi ex Apostolicæ sedis auctoritate voluisset Stephanus, ab ipsa veri specie procul esse, qui suspicantur illum propria auctoritate Episcopos instituisse: *Sed & auctoritate summi Pontificis, qui ipsum vocavit Regem, & Apostolum Gentis nostræ, Provinciae per Episcopatus distinxit* (2). Paucis post annis Bela Rex bellum Bulgaris illaturus, quos infestissimos Ecclesia Latina experiebatur hostes, eadem se Apostolica Legatione muniri postulavit a Pontifice, parique novos creandi Episcopatus potestate, qua olim Stephanus Rex insignitus fuerat. Consultius duxit Pontifex, ut ex suis vel Episcopis, vel Archiepiscopis aliquem Rex delegeret, cui Apostolicæ hæ vices cum Legatione mandarentur (3).

Denique docet nos idem Gregorius IX. (4) in Epistola Decretali, a Colocensi in Hungaria Archiepiscopo novum erectum fuisse Episcopatum in Ecclesia quadam Parochiali, cui, qui præerat Archidiaconus, in ejus Ecclesiæ Præpositum, non jam Presbyterum, sed Episcopum, pristinum jus suum retinere se, & exercere posse sperabat. Quam ejus effrænem confidentiam damnavit Pontifex. Et hinc liquet, & ab exemplis bene multis supra relatis vocari vix posse in dubium, quin auctoritate sedis Apostolicæ fretus esset Colocensis, cum illum creavit Episcopatum (5). Thomas Bosniæ Rex a Pio II. oravit, nec exoravit tamen potestatem creandi Episcopales sedes novas, quod Matthias Hungariæ Rex, cui obnoxia erat Bosnia, intercederet.

X. Supra commemoratum est a nobis, qua Hadrianus IV. Papa Gradensem Patriarcham accinxerit potestate (6) ad Episcopales sedes Venetis creandas in omnibus Imperii Constantinopolitani regionibus, urbibusque, ubi eo essent numero Veneti, qui Episcopali dignitati concineret, & ubi plures essent eorum Ecclesiæ (7). Relatum quoque a nobis est Innocentii III. & Lateranensis IV. Concilii decretum (8), quo potestas fit Latinis Episcopis, qui in sua Diœcesi plebes numerosas habent diversa lingua utentes, ut alium illis ordinent Episcopum eorum gentis, & linguæ, cui præsint ipsi, ut Vicario generali suo, & tanquam Suffraganeo.

Quanquam summa summi Pontificis auctoritas in Italia splendidius dominetur, quam usquam gentium: hoc tamen exemplo patebit potestatem ibi Imperatorum, Episcoporumque obnubilatam prorsus non fuisse (9). Narrat Ditmarus Bobiensem Episcopatum ab Imperatore Henrico I. excitatum fuisse cum suffragio Episcoporum, quos Ecclesiæ necessitas, caritasque instigabat, ea forsan etiam contemplatione, quod eo loco quiesceret corpus beati Columbani: *Communi consilio, & licentia Comprovincialium Episcoporum, quia summa necessitas, & quæ præcellit Christi caritas ad hoc instigavit* (10). Alexandriæ civitatis Episcopatum Alexander III. Papa condidit, petentibus Mediolasiensis Provinciæ Archiepiscopo, & Episcopis, immo & Magistratibus: *Ad postulationem Mediolanensis Archiepiscopi, & Comprovincialium Episcoporum, atque Rectorum civitatum Lombardiæ Episcopatum instituit*. Conducibilius paulo post (11) duxit Pontifex, Aquensem Episcopatum Alexandriam transferre, unumque ex duobus Episcopatibus condere. Itaque id, quidquid erat, curæ Mediolanensi Archiepiscopo, seu Metropolitano mandavit, cujus hæc sunt verba in Epistola ad Alexandrinos scripta: *Sane cum a Domino Papa acceperimus in mandatis, ut Aquensem Episcopum una cum sede sua in civitatem vestram transferremus, id curavimus effectui mandare*. Exarsere non multo post rixæ, litesque inter

(1) Rain. an. 1232. n. 24. 25. (2) Rain. an. 1233 & n. 51. (3) Rainal. an 1238. n. 11. & seqq. (4) C. Cum inferior de maior. & obed (5) Rain. an. 1460. n. 91. (6) An. 1157. (7) Concil. to. 10. pag. 1173. (8) C. Quoniam De Offic. Jud. Ord. (9) Baron. an. 1014. n. 4. (10) Baron. an. 1176. n. 12. (11) An. 1158. n. 3.

ter duas Ecclesias Cathedrales, & inter duo Capitula, quibus uni Episcopo parendum erat. Rem ita composuit Innocentius III. ut Episcopus alternatim resideret, celebrioresque perageret dies in utraque Ecclesia: negotia alterutrius & Ecclesiæ, & Civitatis tractaret cum ejusdem Canonicis, & Magistratibus, uteretur nomine Episcopi ejus duntaxat urbis, cujus tum negotia expediret, ad electionem Episcopi concurrerent suffragia utriusque Capituli in unum locum congregati (1). Potest ex his Lectori non utilitas tantum aliqua, sed & voluptas creari, cum tot ubique occurrant exempla Capitulorum unitorum. Episcopatum Lavellanensem Paschalis II. extinxit in regno Neapolitano, aut Melphensi potius univit, ne ignobilitate viculi obscuraretur dignitas Episcopalis: *Magnum enim est Ecclesiæ detrimentum, cum Episcoporum nomen, ac dignitas infrequentia, inopiaque vilescit* (2). Facile crediderim eadem hac ratione excitatum Eugenium III. Velitrensem Episcopatum uniisse Ostiensi, & sanctæ Ruffinæ.

Si cui mirum videatur, unum Episcopum in duas urbes, duasque Cathedrales Ecclesias partiri curam, caritatem, semet denique ipsum quodammodo: non minus forsan accidet mirum, in una, & eadem Civitate duas esse posse Cathedrales Ecclesias, quarum unaquæque Archiepiscopum sibi vindicet, vel quæ in unam veluti Cathedralem, unumque conflentur Capitulum. Ejusmodi est Ecclesia Visontionensis, jam inde ab anno 1254. quando has illi conditiones præscripsit Innocentius IV. Papa, ut ex historia liquet Abbatiæ Trenorchiensis. Usque adeo certum est inexpectatis, & stupendis quibusdam temporum vicibus, rerumque commissuris extorqueri vel sapientissimo cuique consilia & decreta inusitata, & alias inaudita. Hoc numero haberi potest, quod refert de Joanne Papa Leo Ostiensis (3). Cum enim circumvenissent eum Capuani cives, extorsissentque ab eo ordinationem Neophyti, quem elegerant sibi Episcopum, postquam canonice electum nullo non contumeliarum genere incessissent, ejecissentque: sive errori, sive obreptioni medicinam fecit, alia forsan medicina eluendam, Capuam, Capuanumque Episcopatum totum in duos hos dividens Episcopos.

XII. Jamdiu ad Hispaniam propero, ubi Concilium Jacense, cui Rex cum Optimatibus aderat, Oscensem Episcopatum Jacensem ipsam in urbem translulit, ea scilicet de causa, quod Osca tunc potirentur Mauri, qui profligari cum primum potuissent, & ex eorum potestate Osca recipi, jam tum decretum est, pristinam ei dignitatem restituendam (4). Hæc Concilii Jacensis decreta roboravit Gregorius VII. teste Surita, qui addit, Jacenses tum Episcopos dici cœptos, qui ante Aragonii dicebantur. Simile veri est utroque nomine usos esse, cum Hieronymus Blanca de Concilio agens post biennium habito, Aragonenses illos nominet adhuc Episcopos.

Majoricensis Episcopatus institutio habet, quod singulari admiratione dignum ducamus. Balearides insulas Saracenus Princeps, qui eas in ditione sua habebat, Episcopo, & Capitulo Barcinonensi dono dederat. Eam donationem confirmaverat sedes Apostolica. Insula, & urbs Majorica ad eam tandem excrevit tum magnitudinem, tum opulentiam, populique frequentiam, ut Episcopum ibi creari non invitaret tantum utilitas, sed & necessitas urgere videretur. Id sibi juris vindicabat Barcinonensis Episcopus, ut Episcopatum novum ibi constitueret. Magnam opum vim fundandæ novæ Cathedræ Rex repræsentabat, si ea sibi gloria concederetur. Denique unanimi consensione statutum est, ut Rex quidem primum præsentaret Episcopum: at eo mortuo Episcopus, & Capitulum Barcinonensis Ecclesiæ successores illi eligerent (5).

Castellæ, & Legionis Rex Ferdinandus cum Hispaniæ urbes alias, aliasque subinde ejectis Mauris suæ adjiceret ditioni, Gregorius IX. ad Archiepiscopum Toletanum rescripsit, ut antiquos Episcopatus in his civitatibus omnibus redintegraret idque perageret Apostolicæ sedis vice, *nostra auctoritate* (6). At ducentis amplius, & quinqua-

(1) Rain. an. 1206. n. 30. 40. (2) Conc. tom. 10. pag. 695. 1045. (3) Pag. 170. &c. & part. 1. p. 341. &c. (4) An. 1060. Conc. 10. 9. p. 112. 1173. (5) Hisp. illust. Tom. 3. p. 76. (6) Rainal. an. 1234. n. 50.

quaginta post annis, cum Ferdinandus Rex cognomento Catholicus urbem, regnumque Granatæ recepisset debellatis, ejectisque Mauris, delegatus est ab Alexandro VI. Abulensis Episcopus, ut Granatam quidem Archiepiscopali sede, Malacam, Guadix, & Almeriam Episcopalibus Cathedris exornaret juxta Regis, & Reginæ vota: *Motu proprio, non ad alicujus super iis oblatæ petitionis instantiam, sed de nostra mera deliberatione, & ex certa scientia per Apostolica scripta mandamus, & committimus, &c. Limitatam Diœcesim juxta consilium, & ordinationem Regis, & Reginæ assignes, &c.* (1).

XIII. Utque in America tandem desinamus, auctor est Petrus Martyr in Epistola ad Leonem X. petente Rege ab Apostolica sede institutos ibi esse Episcopatus quinque: *Episcopos jam quinque supplicatu regio tua sedes Apostolica novos erexit* (2). Ex his de ceteris conjicies, complures nimirum & Metropoles, & Episcopatus ab Apostolica Sede petentibus Regibus institutos fuisse.

XIV Hactenus de sola Episcopalium Sedium erectione, suppressione, unione, aut divisione disceptatum est. Non translata Episcopali Sede Capitulum Cathedralis Ecclesiæ Leodiensis in urbem Huiensem transferri a se posse sperabat Archiepiscopus, & Elector Coloniensis, cui commendata una erat Leodiensis infula. Eo illum instigabat contumelia ipsi a Leodiensibus civibus irrogata, qui adventanti ei portas urbis occluserant. Assensi jam erant Canonici sexdecim. Accedebat & Apostolici Nuntii auctoritas. Sed cum tredecim alii Canonici cum Decano ad Sedem Apostolicam appellassent, causa Romæ excussa anno 1649. post Congregationum iteratas consultationes, tandem Innocentius X. translationem ratam esse sanxit (3).

XV. In Oriente cum Balduinus Godofredi Buillionii frater primus Hierosolymæ Rex inunctus fuisset in Ecclesia Bethleemiticæ civitatis, consilium iniit collocandæ Cathedralis sedis in ea urbe, quam suis Christus quondam cunabulis consecraverat. Prioratus enim tantum nomine ante fruebatur, teste Guillelmo Tyrio: *Usque ad illum diem Prioratus tantum fuerat* (4). Misit ergo Romam Arnulphum Hierosolymitanæ Ecclesiæ Archidiaconum, ut Paschalis II. auctoritate res ad exitum perduceretur. Legatione Palæstinæ ornaverat Paschalis Gibellinum Arelatensem Archiepiscopum. Huic ergo tunc quoque mandavit Episcopalis hujus sedis erectionem, quam & peregit summo cum Regis, Cleri, & Optimatum consensu anno Christi 1110. En verba ipsa Edicti Regii: *Pro præcepto Paschalis Papæ, & mea bona voluntate, & assensu Hierosolymitani Capituli, ac totius favore consilii omnia dispensans, in Bethleemitica Ecclesia Episcopalem Primatum decrevit* (5).

Anno 1154. recepta ex Infidelium potestate Ascalone urbe, Episcopalem ibi Cathedram erexit Patriarcha Hierosolymitanus; at appellante ad Romanum Pontificem Bethleemitico Episcopo, rescissa est illa Episcopatus novi institutio, & Ecclesia Ascalonitica Episcopo Bethleemitico parere jussa.

CAPUT LIX. *P. 4. l. 1 c. 21.*

De Missionibus Apostolicis ad Infideles Christi jugo subjiciendos, extrema hac ætate, post annum Christi millesimum.

I. Pastoris Universalis nomine, & Officio arctius ceteris obligatur Papa, ut Infidelium conversioni incubat. Veniunt tamen & Episcopi alii in aliquam hujus sollicitudinis partem.

II. Repetitum ex Beda Gregorii Papæ exemplum.

III. Argumentum aliud ex Bernardo, & ab exemplo sancti Malachiæ Archiepiscopi Hiberniæ. Quam necessario concinere, & conspirare eum Papa Episcopi debeant alii, ut res procedat ex animi sententia.

IV. Exempla conversionis gentium ad Boream projectarum.

V. Exempla alia gentium in ultimos Europæ fines subductarum, & perductarum tan-

(1) Rainal. an. 1493. n. 24. (2) Rainal. an. 1515. num. 110. (3) Fagnan. in 2. Part. l. 5. Decr. pag. 14. (4) L. 11. c. 12. (5) L. 17. c. ult.

tandem aliquando ad Christianam fidem.
VI. Indorum conversio.
VII. Nonnulla rursus animadvertuntur in erectione novorum Episcopatuum.

I. IN elucidanda Episcopalium novarum sedium creatione ad barbararum Gentium conversiones subinde deflteximus, quas novi Episcopi, aut in Christo primum genuerunt, aut Christianis jam imbutos rudimentis excoluerunt. Eandem hic teremus orbitam, idque unum maxime conabimur, ut elucescat, quantum in his novarum Gentium in Christianæ fidei castra adgregationibus eminuerit semper Apostolicæ sedis auctoritas, & extremis his maxime sæculis præcelluerit; nonnullas tamen, nec indecoras fuisse Episcoporum partes, ut & ipsi nonnihil hujus gloriæ sibi demeterent. Hæ sunt enim constantissimæ regulæ duæ, quibus disciplina regitur Ecclesiæ in hujus generis rebus: 1. Romanum Pontificem ut Ecclesiæ totius Pastorem Universalem ejus Imperio propagando incumbere debere, nec caritati, aut vigori modum, finemque ponere ullum, cum nec Christus ullum posuerit, vel Pontificiæ potestati, vel Ecclesiæ amplitudini: 2. Episcopos similiter, qua successores & ipsi Apostolorum sunt, Apostolica, hoc est incircumscripta caritate inflammari, agique debere, ut siqui in eorum confinio langueant adhuc infideles populi, in eos Christo lucrandos infatigato studio ferveant. Nulla rixa, nihil æmulationis exoriri poterit inter duas potestates tanta sanctitate scatentes, & antiquissima pace, alterius in alteram subjectione, & observantia devinctas.

II. Profitetur Beda ipse (1) Sedis Apostolicæ, qua princeps, qua universalis est, hanc esse potestatem, hoc etiam officium, cui satisfacere se non posse sensit Gregorius Magnus, nisi Apostolicos Concionatores ad Anglorum conversionem in Angliam transmitteret: *Cum primum in toto orbe gereret Pontificatum, & conversis jamdudum ad fidem veritatis esset Prælatus Ecclesiis, nostram gentem hactenus Idolis mancipatam Christi fecit Ecclesiam.* Diximus supra, ut ad Reges, Episcoposque Francorum scripserit, missos a se in Angliam divini Verbi Præcones, quod Galli torperent Antistites, nec petentibus Anglis suas illuminari tenebras, ipsi e proximo lumen Evangelicæ veritatis inferrent.

III. Cum Eugenium III. Bernardus admoneret eorum, quæ erant ejus officii, præclare hanc ejus oculis subjecit infinitam quodammodo caritatem in omnes ubique gentium Infideles opis, & lucis aliquid effundere gestientem: *Recordare vocis illius, Sapientibus, & insipientibus debitor sum. At nullum genus ipsipientiæ infidelitate insipientius. Ergo & infidelibus debitor es, Judæis, Græcis, & Gentibus* (2). Quid autem præclarius, quid vehementius his ejusdem mox verbis in eorum desidiam, quorum torpore lentescit cursus Evangelicæ prædicationis: *Quis primum inhibuit hunc salutarem cursum? Qua fiducia, qua conscientia Christum non vel offerimus iis, qui non habent?*

At idem alibi Bernardus luculenter declarat, exemploque Malachiæ Armachani in Hibernia Archiepiscopi approbat, ita secum statuisse, ita expertos esse Præsules quoscunque Apostolico vigore, & ardore ferventes, tum auctoritati suæ cedere, & subesse omnia, facillimeque obices omnes complanari, cum auxiliatrix adest, præestque Apostolicæ Sedis auctoritas. Cum Malachias jamdiu impetu quodam Apostolici spiritus raperetur, nec ullis sisteretur finibus variarum Diœceseon, advertit tandem, sensitque multo consultius, tutiusque fore, si universalis, & summæ Sedis delegatione, & potestate muniretur: *Ipse interdum ibat, & exibat seminare semen suum disponens, & decernens de rebus Ecclesiasticis tota auctoritate, tanquam Apostolus unus. Et nemo illi dicebat: In qua potestate hæc facis; Videntibus cunctis signa, & prodigia, quæ faciebat. Et quia ubi Spiritus Domini, ibi libertas, Visum tamen sibi non tute satis actitari ista absque Sedis Apostolicæ auctoritate* (3). Non locorum proximitas, non miracula, non zeli æstus incredibilis Malachiæ satisfacere potuerunt, nisi & Apostolicæ Sedis auctoritate fulcirentur suæ in Barbaras gentes expeditiones, quod ei ni-

(1) L. 2. c. 1. (2) L. 3. de Consid. (3) Bernard. in vita sancti Malach.

mirum Sedi totius ovilis per orbem universum sparsi curam mandarit Christus. In eadem erat sententia & Petrus Cellensis Abbas cum flagitaret ab Alexandro Papa, Apostolica tuitione ut frueretur Episcopus, qui suas in Infidelium conversionis operas, & conciones non aliter satis convalescere posse sperabat: *Non a vobis hoc exigitur, ut virtus miraculorum tribuatur, sed auctoritas vestra cum ipso, & in ipso operans, ut facilius ei ab incredulis credatur* (1). Tres ergo hæ fuerunt causæ certissimæ, ut Apostolica Sedes curam, sollicitudinem, auctoritatemque maxime suam interponeret toto orbe ad Infidelium gentium conversionem: aut Principatus, & universalitas Apostolatus a Petri Apostolorum Principis successione manans: aut inertia Episcoporum ignem illum excitare pigritantium, quem Christus accendit, & quo totum orbem incendi voluit: aut Apostolicorum hominum, Præsulumque voluntas ipsa, & certissima persuasio, verbi divini prædicationem plus ponderis, & virium habituram, si quo Præcones ipsi Apostolicæ benevolentiæ, & auctoritatis radio illustrarentur.

IV Innumeris hæc omnia exemplis muniri possent. Pauca seligemus, nonnulla etiam jam superius delibata inculcabimus, scilicet novæ cum lucis, novarumque probationum accessione. Supra jam narravimus, Ebbonem Archiepiscopum Remensem jussu Imperatoris Ludovici Pii, & Concilii Nationalis Galliarum Romam profectum esse, ut a Paschali I. Papa delegationem Apostolicam in Septemtrionalium gentium conversionem impetraret: *Cum consensu Ludovici Imperatoris, ac pene totius regni ejus Synodi congregata Romam adiit, ibique a Paschali Papa publicam evangelizandi licentiam in partibus Aquilonis accepit* (2). Ipsissima sunt verba Epistolæ sancti Anscarii, quem Ebboni adjunxit Ludovicus Pius Hamburgensi Archiepiscopatu eum donari, & Pontificia cumulari Legatione curans in omnes Boreales plagas. Accipe jam ipsius Pontificis Gregorii IV. verba: *Sanctum studium magnorum Imperatorum tam præsenti auctoritate, quam etiam Pallii datione more prædecessorum nostrorum roborare decrevimus, &c. Anscharium Legatum in omnibus circumquaque Gentibus Suecorum, sive Danorum, necnon etiam Slavorum, una cum Ebbone Remensi Archiepiscopo statuentes ante corpus, & confessionem sancti Petri, publicam evangelizandi tribuimus auctoritatem, ipsam Sedem Hamburgensem Archiepiscopalem deinceps esse decernimus*. Plurium Imperatorum meminit hic Pontifex, quia eadem prius a Carolo Magno jam dixerat fuisse agitata consilia, ut tot palmas de victis Saxonibus a se relatas insigni hoc suæ in Deum pietatis, & grati animi monumento consecraret. Etenim si Imperatorum victoriis pomœria Ecclesiæ proferebantur, Ecclesia vicissim Imperatoribus & aggerebat victorias, & victoriarum præmia afferebat. Regibus quoque persuasissimum erat, Episcopos suos non minori gloria, sed longe majori facilitate superaturos Barbararum Gentium, infidelliumque pervicaciam, si eam non privata tantum sua, sed tota universæ Ecclesiæ in unum corpus cum suo capite revinctæ potestate oppugnarent.

Francorum ergo tum pietati Regum, tum Episcoporum zelo, & sollicitudini suppetias ferente Apostolica Sede, accepta referri debet Septemtrionalium omnium regnorum ad Christianam fidem conversio. Pluribus enim jam supra declaratum est, Hamburgenses hos Archiepiscopos a Regibus Gallis, deinde & ab Apostolica Sede delegatos, Evangelicam fidem in omnes illas plagas disseminasse, & vinginti admodum Episcopos creasse, Episcopatusque in Dania, Norvegia, Suecia, Orcadibus, & Islandia. Lundensem Archiepiscopum Innocentius III. Legatione induit Apostolica, ut efficacius in adducendis ad fidem Gentilibus laboraret, jussis eodem tempore Sueciæ, Daniæque Episcopis, ipsoque etiam Archiepiscopo Upsalensi, ut omnes una hoc ipsum pro virili quisque portione sua contenderent: *Hoc ut plenius & efficatius exequaris, nos tibi vices nostras duximus committendas* (3).

V. Auctor est Petrus Damiani, cum primum beatissimus Martyr Bonifacius exarsit in conversionem Infidelium Provinciæ Ruf-

(1) Lib. 1. Ep. 6. (2) Bolland. mense Febr. Tom I. p. 404. & seq. (3) Regest. 15. Ep. 13.

Russiæ, statim eum Romam profectum, a Pontifice delegatum eo fuisse, investitumque Archiepiscopatu Russiorum: *Romam pergere studuit, & ab Apostolica Sede consecrationem Archiepiscopatus accepit* (1). Prima Monasticæ Bonifacius pietatis rudimenta posuerat sub Romualdo, cumque, quam cupide ambierat, tam feliciter adeptus esset lauream martyrii, pia æmulatione incensus est Romualdus, ut & ipse in Hungaria consimiles palmas sibi pararet. Licentiam a Pontifice petiit, & impetravit, a quo & duo ex discipulis ejus Archiepiscopali ordine, & potestate instructi sunt: *Licentia ab Apostolica Sede suscepta, & duobus e discipulis suis in Archiepiscopos consecratis, cum viginti quatuor fratribus iter arripuit.* Sanctus Bruno Prussiæ Apostolus Romualdo felicior fuit in aucupanda martyrii laurea. Delegationem Papæ impetraverat, ejusque, & Imperatoris mandato Episcopus consecratus fuerat. Ita enim perhibet Ditmarus: *Benedictionem cum licentia domini Papæ Episcopalem ab eo petiit.* (2). Innocentius III. Gnesnensis Archiepiscopi curæ commendavit Monachos, qui Evangelica semente Prussiam cœperant serere, permissione habita Apostolicæ Sedis: *De nostra licentia.* Quin & ipsi mandavit Episcopalia exercere munia in Ecclesia illa exoriente, donec ad eas adolesceret vires, quibus merito Episcopalis sedes donaretur: *Curam officii Pastoralis impendas, donec proprium possint Episcopum obtinere.*

Accepit Livonia, ut jam a nobis dictum supra est, primos divini verbi satores, primumque Episcopum suum ab Archiepiscopo Bremensi, seu Gamburgensi, atque adeo ab Apostolica Sede, cujus ille delegatus erat (3). Episcopus Regiensis, qui primus in Livonia ordinatus fuerat Eoniæ Provinciæ alium ordinavit, subsidio fultus quorundam Germaniæ Episcoporum. Hunc auctoritate sua confirmavit Innocentius III. (4) & a Metropolitanorum potestate exemit, quod tanto æquius, proniusque erat, quod ei nunquam paruerat Honorius III. certior factus ab Episcopis novellarum harum Coloniarum messem ampliorem esse, quam ut tam paucis operariis posset excoli, & curari: Cisterciensis Ordinis, aliorumque Regularium Abbates, Superioresque excivit, ut auxiliares copias suo ex cætu sacram in hanc militiam immitterent. Concessit & his Episcopis (5), ut ex Cœnobiis eligerent ipsi cum assensu Superiorum, quos Apostolico huic muneri instructiores, parationesque judicarent. Paucis post annis misit & Mutinensem Episcopum, qui tot Apostolicis operariis solatio esset, & præsidio. Repressit denique Bremensis Archiepiscopi jactantiam, qui Præsules omnes novellæ hujus Ecclesiæ jurisdictioni suæ vindicatum ibat, cum nullo se argumento posset, aut beneficio ejus satorem esse, ac parentem demonstrare.

Ex Livonia in Lithuaniam serpsit fidei prædicatio. Hujus Magnus Dux Mindaugus ditionem suam tuitioni subjecit Sedis Apostolicæ. Annuit ejus votis Innocentius IV. Papa, mandavitque Culmensi Episcopo, Regiis ut insignibus ornaret Mindanum, nomine, & vice sancti Petri, atque Episcopum Lithuaniæ daret, qui Romano uni obnoxius esset Pontifici (6). Denique Livoniæ Episcopos per litteras hortatus est, ut Evangelico lumine, quo collustrati ipsi jam erant, circumpositas gentes aspergerent, Livoniæ Archiepiscopus præceperat, Episcopum Lithuaniæ sibi subjicere, & obedientiæ sacramento sibi obligare. At cum Magnus Dux Ecclesias suas perciperet immediate ab Apostolica Sede pendere, solvit hunc Episcopum Papa a sacramenti, & obedientiæ vinculo, quo constrictus fuerat, jussitque, ut in unius Romani Pontificis jure, & potestate esset. Sanctus Ottho Bambergensis Episcopus, ut Apostolus Pomeraniæ aliquando diceretur, ab Apostolica primum Sede Missionis suæ, & Apostolatus privilegium impetravit. Ita enim Abbas Uspergensis: *Prædicti Apostolici auctoritate, & assensu roboratus* (7). Idem testatum fecit in Epistola quadam sua Clemens III. *In gente Pomeranica, ad quam ab Apostolica sede suis transmissus.*

(1) In vita sancti Romual. c. 27. 39. (2) Baron. an. 1008. (3) Baron. an. 1186. n. 20. (4) Regest. 16. Ep. 127. 129. Rainal an. 1210. n 38. (5) An. 1224. n. 38. (6) Rainal. an. 1251. n. 45. An. 1254. n. 27. (7) Baron. an. 1124. n. 4. Conc. To. 10. p. 1539.

VI. Innumera circumferuntur, & omnis generis monumenta historiæ Indiarum, tum Orientalium, tum Occidentalium, in quas altius penetratum est in dies annis ab hinc ducentis, trecentisque, & in his omnibus passim Ecclesiarum, passim Episcopalium sedium novæ, & necessariæ creationes. At ubique mira semper resplendet concordia, & conspiratio sedis Apostolicæ cum Episcopis quorumcunque regnorum ad Ecclesias, & sedes novas excitandas. Quamvis animo præcepissent Episcopi, eam in se transfusam esse potestatem; quamvis id quoque præsumptum esset Regibus, id posse suo, & nativo jure Episcopos suos, experimento tamen compertum est, hos, illosque peræque statuisse, inauspicatum, & inconsultum fore, quidquid ipsi inconsulta Apostolica sede ad fundandas novas Ecclesias tentassent. Itaque anticipata quodammodo omnibus fuit illa Bernardi, & Malachiæ sententia sine auspiciis, & delegatione sedis Apostolicæ non procedere, non feliciter succedere Apostolicas in orbem novum, vel in Provincias novas missiones: *Visum sibi non tute satis actitari ista absque sedis Apostolicæ auctoritate.*

VII. Cum creari necesse fuerit in Orbe hoc novo Episcopales, & Metropolitanas Cathedras, immo & Primatiales: cum necesse etiam fuerit ipsas partiri novi Orbis vastissimas Provincias, ne Christiani Principes alii aliis inviderent, officerent, & adversarentur, nullo ab alio Præsule, nisi ab Apostolica fede, & a Christi Vicario per omnem orbem hoc subsidii, & beneficii genus expectari, nulloque ab alio præstari potuit.

Universim porro ex hoc rursus Capite emicat, 1. Creationem novorum Episcopatuum in Provinciis, ubi tum primum Christiana fides illucescebat, plerumque Petri Sedi servatam integram esse ab ipsis temporalibus Principibus, qui id sibi vel in gloriæ cumulum, vel in pietatis, & religionis documentum cessurum esse arbitrati sunt, ut eorum Ecclesiæ ab una immediate penderent, prima, & principe Ecclesia Romana. 2. Incertas primo, liberasque, ac veluti desultorias fuisse plerasque Episcopales Sedes in tota Provincia, quæ Evangelico primum semine conspergebatur. 3. Non paucas Provincias sine Metropolitanis ab Episcopis interim solis ad ovile Ecclesiæ perductas fuisse, ab iisdemque aliquandiu ita administratas; quod Ecclesiæ nimirum disciplina gradatim perpolita fuerit. 4. Primæva olim Christiani nominis, & Imperii ætate æquum est, credi eodem fere modo fundatas, propagatasque paulatim esse Ecclesias, Ecclesiarumque Sedes, quod videlicet ea demum sit natura, ea conditio Imperiorum omnium, Statuumque, sive sacrorum, sive civilium, cum primum excitantur.

CAPUT LX. *P.4.l.1.c.22.*

De Episcopis, & eorum jure, & potestate multiplici, qua Delegati sunt Apostolicæ sedis. De eo usu, quo se scribunt Episcopos gratia Dei, & Apostolicæ sedis.

I. Delegatio hæc antiqui juris, & novi æmulatio est, vel novi tantum juris incrementum.

II. Exempla hujus delegationis jam tum ab exordio V. sæculi.

III. Exempla sæculi XI.

IV. Exempla sæculi XII. *&* XIII.

V. Conciliis ipsis mos ille approbatus ante Tridentinam Synodum.

VI. Episcopi ita ab Apostolica sede delegati, suis nihilo secius subjiciuntur Metropolitanis, ad quos & appellari potest.

VII. An possint hoc genere potestatis uti Episcopi per Vicarios suos generales.

VIII. Enumerantur causæ, in quibus Tridentina Synodus Episcopos delegatione sedis Apostolicæ auxit.

IX. Quando cœperint Episcopi, Episcopos se inscribere gratia sedis Apostolicæ.

X. Multa in illam rem observantur.

I. DElegatio hæc Apostolicæ Sedis nec nova, nec Episcopis, Metropolitanisve contumeliosa est, qua illos Tridentina Synodus ad varias causas armavit. Quin immo & ornamento illis ea est, & emolumento, cum vel auctoritate eos augeat, qua prius carebant, vel eam, qua non carebant, firmitate, & luce nova cumulet. Ceterum non hæc arbitraria est delegatio, quæ a Pontificis voluntate proficiscatur; Tridentina ipsa quinimmo Synodus, & jus stabile, & constans Ecclesiæ universæ hæc illis

illis potestatis insignia confert, & confirmat, non sine Apostolicæ auctoritatis splendore quodam novo.

II. Præluxit in Epistola Zosimi Papæ ad Salonensem Episcopum specimen antiquissim hujus rei. Quippe ibi Pontifex supplet, impletque de sua plenitudine quidquid potestatis illi Episcopo minus adesse poterat in eo negotio, ubi plenior sane, & efficacior exerenda erat: *Igitur si quid auctoritati tuæ, quod nos non opinamur, æstimas defuisse, supplemus. Vos obsistite talibus ordinationibus, superbiæ, & arrogantiæ venienti. Tecum faciunt præcepta Patrum, tecum Apostolicæ Sedis auctoritas.*

Nec minus præclarum ejusdem rei specimen in Decreto Bonifacii I. ad Archiepiscopum Narbonensem (1), cui Pontificia tuitio necessaria erat adversus Metropolitanum alium, qui præter fas Luteva Episcopum ordinaverat, præter conscientiam Metropolitani proprii, præter voluntatem civium. Fatetur Pontifex, non imparem esse Narbonensis Metropolitani auctoritatem ulciscendæ ei contumeliæ, quæ tum canonicis legibus, tum Metropoliticæ inusta fuerat dignitati. At cum res ei esset cum alio Metropolitano, apud quem nihil momenti habitura erat ejus auctoritas, Apostolica illum corroborat delegatione, qua frangi necesse sit cujuscunque Metropolitani contumaciam: *Nostra auctoritate communitus, quod quidem facere sponte deberes, &c. Metropolitani jure munitus, & a nostris præceptionibus fretus ad locum accede, &c.*

Missa facio exempla tum Cœlestini Papæ, qui Cyrillum Alexandrinum Episcopum delegavit, ut præesset suo nomine Synodo generali Ephesinæ; tum Leonis, & Gelasii, qui delegarunt Anatolium, & Acacium Archiepiscopos Constantinopolitanos ad eas causas, quæ eorum jam viderentur ordinaria jurisdictione contineri. Anatolio ipsi displicuit ejusmodi Legatio, ut Leo ipse in Epistola quadam sua (2) testatum facit. Possent hæc exempla videri quibusdam nonnihil abludere ab iis delegationibus, de quibus hic nunc agitur: non committam ergo, ut tam operosæ, & tam infructuosæ discussioni immorer diutius.

III. Satius est ergo a quinto ad undecimum sæculum procedi. Occurrit quippe statim Nicolaus II. Papa, qui Remensem Archiepiscopum Apostolica induit auctoritate ad profligandam causam istiusmodi, cui par utique fuisset Metropolitica potestas, si qua tunc Canonum reverentia cordi fuisset; at cum de crimine verteretur quæstio, quod ab insolentissimo Canonum contemptu profectum erat, verendum erat, ne peræque flagitii auctoribus contemptui esset Metropolitæ auctoritas. Bellovacensem Episcopum ordinaverat Sylvanectensis injussu Metropolitani. Simoniæ praeterea reus agebatur uterque Episcopus. Præcepit Pontifex, utrumque a Metropolitano suspendi usque ad Concilium Romanum, quo eos jubet accedere: *Accingimini igitur, & fultus hac nostra auctoritate omne Episcopale officium illi interdicite, &c. usque ad Synodum, ubi nobis, & tibi digne satisfaciat* (3).

Si cui videatur his exemplis significari tantum cumulus quidam auctoritatis, quo corroboretur ordinaria Episcoporum potestas; promenda nunc sunt aliqua, ubi nova delegetur auctoritas, qua alias carerent Episcopi. Lucius III. in Comitiis Generalibus, ubi aderant una Imperator, Patriarchæ quidam, & Archiepiscopi, cum multa asperius statuisset contra Hæreticos, Episcoporum jurisdictionem ampliavit, ut delegatorum Apostolicæ Sedis, in eos etiam posthac sæviturum, qui uni suberant Sedi Apostolicæ: *Si qui fuerint, qui a lege Diœcesanæ jurisdictionis exempti, soli subjaceant Sedis Apostolicæ potestati, nihilominus in his, quæ sunt contra hæreticos instituta, Episcoporum subeant judicium, & eis in hac parte, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, non obstantibus libertatis suæ privilegiis obsequantur* (4).

IV. In Concilio Lateranensi IV. ab Innocentio III. sancitum est, ut si absque justa, & notoria causa Ecclesiam Canonici interdicto subjicerent, celebraret nihilominus in ea Episcopus, & *ad querelam ipsius* Metropolitanus de causa cognosceret tan-

(1) Bonif. in Decr. c. 4. (2) Ep. 77. (3) Du Chesne Tom. 4. p. 199. (4) C. Ad abolendam, De Hæret.

tanquam delegatus Apostolicæ Sedis (1). Metropolitanus juxta Canones judex non sedet, nisi in causis appellationum. Solus Pontifex, & Legati ejus jure Decretalium causas disceptant etiam eas, quæ ad eos per querelas referuntur. Hic ergo necesse erat a Papa delegari Metropolitanum.

Anno 1243. Petrus Rothomagensis Archiepiscopus interpellavit Apostolicæ Sedis patrocinium, quo repacula multa, aut amoliretur, aut perfringeret, quæ sibi Provinciam visitanti objiciebantur. Innocentius IV. speciali rescripto Apostolicæ auctoritate Sedis illum investivit: *Sive auctoritate tua, sive nostra, quam tibi committimus* (2).

Bonifacius VIII. Episcopos delegavit ad omnia judicia, quæ spectant ad Monasteriorum exemptorum clausuram: *In Monasteriis Monialium sibi ordinario jure subjectis sua, in iis vero, quæ ad Romanam immediate spectant Ecclesiam, Apostolicæ Sedis auctoritate* (3).

V. Nemo ergo inficias ierit, quin ante Concilii Tridentini tempora istiusmodi Episcoporum delegationes, & probaverint Pontifices, Synodique, & usurpaverint. Concilium Rothomagense anni 1581. id perspicue docet: *In his Episcopus censetur saltem Sedis Apostolicæ auctoritate, & delegatione defungi, sicut a Generalibus Conciliis, & præsertim Tridentino statuitur* (4).

VI. Ne Metropolitani quidem habent, quod moleste ferant, Episcopos sibi obnoxios ita delegari, cum nihilominus appellari ad Metropolitam semper possit, quando Episcopi eas dijudicant causas ut Apostolicæ Sedis delegati, quas ordinario jure dijudicare potuissent. Ita declaravit Concilium Mediolanense V. sub Carolo Borromæo, anno 1579. (5).

VII. Quæritur porro, an possit Vicarius Generalis Episcopi de istiusmodi causis judicare. Et primo quidem, si id genus causæ sint, de quibus ordinario jure suo cognoscat Episcopus, potest & de iis Vicarius Generalis cognoscere. Ejusmodi autem esse causæ conjiciuntur, cum Tridentina Synodus utitur voce *etiam*, innuens judicium agitari ab Episcopo non ordinaria tantum, & propria potestate, sed ea *etiam* quæ ex nova delegatione accedit. 2. Ubi ea vox abest, mera delegatio est, nec ordinario posset jure Episcopus agere. Potest autem in his quoque subdelegare, cum eo fruatur privilegio Delegati Principis. Sed mandato speciali tum opus est. Denique est, ubi verba ipsa Canonici Juris sic habent, *solus tantum*: & tunc Episcopus subdelegare potest neminem, quod ejus tunc personæ vel dignitas, vel industria propria electa sit ad id muneris.

VIII. Pernumerandæ sunt jam causæ, ad quos Tridentina Synodus Episcopos Apostolicæ Sedis delegatione munivit. Iterumque monebo, ab ipsa Synodo Tridentina habere hanc Episcopos, sive pristini juris confirmationem, sive concessionem novi. Nonnulla hic incurrent Galliæ nostræ usui, receptisque moribus dissonantia, eoque ibi insolita. At toto hoc opere multa conglomeravimus, quæ aliis,aliisque Regnis propria, & peculiaria sunt. Denique juvat Concilii Œcumenici statuta non nescire. 1. Ergo possunt Episcopi Abbates cessantes, & inertes cogere, suis ut in Monasteriis lectionem sacræ Scripturæ haberi curent (6). 2. Possunt jure agere in Exemptos, qui hæreses serunt (7). 3. Possunt Vicarios sufficere Parochiis Regularium, quorum Parochi a lege Residentiæ dispensationem Sedis Apostolicæ consecuti sunt (8). 4. Possunt animadvertere in Regulares, & Exemptos, qui criminis aliquid perpetrant extra sua Claustra (9). 5. Possunt cognoscere, an subreptitia Rescripta Apostolicæ Sedis impetrata sint ad levandas, aut remittendas scelerum pænas, quas ipsi indixerant: *Per seipsum, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, summarie cognoscat* (10). His vocibus *per seipsum* insinuatur non posse hic delegare Episcopos, ut in quatuor superioribus poterant speciebus. 6. Possunt in Clericos delinquentes animadvertere, quantisvis fretos se venditent privilegiis, etiam extra tempus, quo eorum Parochias visitant (11). 7. Possunt manualium distributio-

(1) C. Irrefr. De Offic Judic ordin. (2) Synodic Rotomag. p. 250. (3) In 6. C. Periculos. De statu Regul. (4) Concil. Gen. Tom 15. p. 841 (5) Ibidem p. 689. (6) Seff. 5. c. 1. (7) Seff. 5. c. 2. (8) Seff 6. c. 2. (9) Seff. 6. c. 3. (10) Seff 13. c. 5. (11) Seff. 14. c. 4.

tionum usum instituere in Capitulis, quamlibet exemptis (1). 8. Possunt Parochos compellere, ut tot habeant subsidiarios Presbyteros, quot regendæ Parochiæ necessarii sunt. Aut si Parochia quæpiam vastior est, quam ut ab uno regi possit, possunt invitis Parochis eas in plures secare, novasque creare Parochias, Canonicis derogationibus in contrarium nihil obstantibus (2). 9. Possunt quotannis visitare Abbatias omnes, Prioratus, Præposituras que in Commendam datas, & ubi non servatur regularis observantia; perinde ut & alia quævis Beneficia cum Cura, & sine Cura, exempta, & non exempta (3). 10. Possunt quæcunque ad Eucharistiæ Sacrificium pertinent, moderari, abusus, si qui irrepserint, expungere in Exemptorum etiam Eclesiis, nihil hic profuturis exemptionibus (4). 11. Possunt, immo debent excutere dispensationes omnes a sancta Sede impetratas, & decernere, an Pontifici obreptum, subreptumque sit: *Summarie, & extrajudicialiter cognoscatur expressas preces subreptionis, vel obreptionis vitio non subjacere* (5). 12. Possunt Xenodochia, Confraternitates, & dicata pietati loca visitare, quantumvis exempta, quantumvis a laicis administrari solita, dum ne sub Regum immediata protectione sint (6). 13. Possunt Notarios, etiamsi Apostolica, Imperiali, aut Regia auctoritate creati fuerint, examinare, eorum scientiam scrutari, illisque non idoneis repertis, aut quomodocunque in officio delinquentibus officii ejus in negotiis, causisque Ecclesiasticis, ac spiritualibus exercendis usum perpetuo, aut ad tempus prohibere (7). 14. Debent visitare Ecclesias omnes exemptas, aut nullius Diœcesis, si proximiores eis sunt. Si vero ex Diœcesanis aliqui exemptiones quaspiam impetrarint, & hos etiam visitabunt ad solam morum emendationem (8). Censuit Congregatio Concilii id conceptis verbis declarari ab Episcopo debere, has a se visitari Ecclesias vi Apostolicæ delegationis. 15. Ad Clausuræ Religiosæ leges observandas possunt exemptas quoque Sanctimoniales cogere, in iis etiam Monasteriis, quæ Apostolicæ Sedi immediate subsunt, quod ea Tridentinum Concilium subjecerit omnino jurisdictioni, & regimini Episcoporum (9). 16. Possunt cognoscere de unionibus Ecclesiarum liberarum cum Ecclesiis iis, quæ obnoxiæ Patronis erant, etiamsi uniones ex executioni mandatæ jam fuissent (10). 17. Possunt suspendere, aut Beneficiis omnino spoliare Clericos concubinarios, qua se cunque tegant exemptione (11). 18. Suæ debent jurisdictioni subjicere Monasteria omnia, quæ in unum non coalescunt Congregationis corpus intra id tempus, quod a Concilio Tridentino præfinitum est (12).

Concilium Provinciale Aquis-Sextiis congregatum an. 1585. in unum locum coegit articulos istos omnes delegationis Apostolicæ Episcoporum (13). Potest & Prosper Fagnanus consuli, a quo & nos hæc carpsimus.

IX. Superiori quæstioni finitima est, & hæc alia, quo tempore, & qua data occasione cœperint Episcopi complures inscribere se Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Episcopos. Jam tum sane a tempore Gregorii VII. Papæ Robertus utriusque Siciliæ Princeps clientelari jure Romano Pontifici obnoxius hoc titulo utebatur: *Ego Robertus Dei gratia, & sancti Petri Appuliæ, Calabriæ, & Siciliæ Dux* (14). At ea erat temporalis ditio, quam fidei, & obsequii vinculo astricti a Romano Pontifice Duces obtinebant. Cum ex adverso Episcopi Principes sint Ecclesiarum, & a Christo immediate divina origine manantem consecuti sint dignitatem. Quos primos memini legisse me hoc titulo singularis in Sedem Romanam vel clientelæ suæ, vel conjunctionis insignitos, ii fuere Episcopi Latini Insulæ Cypri. Eo enim nomine usus est Archiepiscopus Nicosiensis in constitutionibus a se editis jam inde ab anno 1251. Alius ejusdem Sedis Pontifex eodem titulo venditavit se, *Dei, & Apostolicæ Sedis gratia Archiepiscopus* in Concilio, ubi præerat, non Latinis modo Episcopis ejusdem Insulæ, sed & Græcis,

(1) Seff. 21. c. 3. & Seff. 22. c. 3. (2) Seff. 21. c. 4. (3) Seff. 21. c. 8. (4) Seff. 22. (5) Seff. 22. c. 5. (6) Seff. 22. c. 8. (7) Seff. 22. c. 10. (8) Seff. 7. c. 8. & seff. 24. c. 9. 10. (9) Seff. 25. c. 5. 9. De Monial. (10) Seff. 25. c. 9. (11) Seff. 25. c. 14. (12) Seff. 25. c. 8. De Regul. (13) Conc. Gen. Tom. 15. p. 1153. Fagnan. In l. 1. Decr. Par. 2. p. 400. & seq. (14) Baron. an. 1081. 30.

cis, Maronitis, Armenis, spiritualibusque Rectoribus Nestorianorum, & Jacobitarum (1).

X. Poterat hinc quoque originem traxisse ea consuetudo, quod Archiepiscopus Cypri Latinus hanc præcellentem auctoritatem suam in Episcopos Græcos, Maronitas, & Armenos adeptus esset institutione, & beneficio Apostolicæ Sedis. Nec multo post tempore Episcopi Italiæ eodem titulo gloriabantur. Archiepiscopi Ravennates eo se induerunt jam inde ab annis 1310. 1314. 1317. in Epistolis, & iis, in quibus præfuerunt, Conciliis (2). Hos proxime imitati sunt Archiepiscopi Narbonenses. Anno quippe 1351. hoc titulo in Epistolis, in Conciliis usi sunt. Proximus accessit Archiepiscopus Turonensis, nempe anno 1365. Salisburgensis in Germania Episcopus anno 1417. Supersedeo a recensendis Archiepiscopis aliis, qui vel hoc, vel superiore sæculo, suam in Apostolicæ Sedis obsequium pietatem hoc documento testatam esse voluere (3). Eorum numerus omnino permagnus est in Italia, Gallia, America.

Satius est hic obiter animadvertere, 1. Archiepiscopos, aut solos, aut sæpius aliis hoc titulo delectatos esse, ut liquidum fit, & ex antedictis, & ex locis ad marginem laudatis, quibus adjici, & alia complura potuissent. 2. In Oriente primum exortam hanc esse consuetudinem, inde in Italiam, Galliam, Germaniam, aliasque serpisse partes Occidentis. 3. Nequaquam hujus consuetudinis initium ductum esse ex eo tempore, quo Archiepiscopi, Episcopique vocantur, & eliguntur ad sacras infulas a Romano Pontifice ad Regum præsentationem, aut ex eo, quo Romani Pontifices complurium Episcopatuum collationem per varias reservationes, de quibus alibi, sibi vindicaverant. Quæ enim supra delibavimus exempla, aliquanto anteriora sunt. 4. Consentaneum magis fuisse eum morem Archiepiscopis, quam Episcopis, cum eorum potestas quædam sit vel imitatio, vel participatio privilegii, quo Petrum Christus supra Apostolos, Episcoposque evexit, horum vero auctoritas immediate a Christo instituta sit. 5. Non dissidet a vero, complures Episcopos parum certos ejus rationis, quæ Metropolitanos hoc induerat titulo, & hanc interpretatos esse tesseram peculiaris in Apostolicam Sedem reverentiæ, & pietatis, eorum exemplo se accommodasse, ex eo maxime tempore, quo eos a Regibus nominatos eligit, præficitque Ecclesiis summus Pontifex. 6. Prisca Ecclesiarum historia habet non pauca, quæ plus admirationis habeant: ut cum Cyrus Alexandrinus Patriarcha mandato, & jussu Imperatorum Patriarcham se, vel Papam Alexandriæ ascribit: *Satisfactio facta a Cyro misericordia Dei Episcopo, per divinam sanctionem benignissimorum, atque triumphantium dominorum nostrorum, locum obtinente Apostolicæ Sedis hujus Alexandrinæ civitatis* (4). Concilium ipsum Oecumenicum Ephesinum convenisse se dicit sæpissime gratia Dei, & jussu Imperatorum: *Sancta Synodus congregata Ephesi juxta decretum piissimorum Imperatorum.* Quod nil vetat, quin Synodus Christi nomine, & auctoritate prorsus divina convenisset.

Aptissime hic illigabitur Cisterciensis Ordinis illa Constitutio, qua agitur de Episcopis ab illius Ordinis tyrocinio ad Episcopatum vocatis. Eorum classes ibi duæ memorantur; ut alii Episcopi sint gratia Sedis Apostolicæ, alii canonica, & unanimi electione: *Illis autem quibus per Sedis Apostolicæ gratiam, seu per electionem concordem Canonicorum alicujus vacantis Ecclesiæ fuerit provisum, vel providetur in futurum, de Episcopatus officio est* (5). Conjectura hinc duci posset, Episcopos eos, quorum electio controversa, & ad examen Sedis Apostolicæ vocata fuerat, cujus vel dispensatione in Episcopali Sede firmati fuerant, eos, inquam, Apostolicæ Sedis gratia vocatos quandoque fuisse Episcopos; non autem eos quorum unanimis fuerat electio.

(1) Conc. Gen. Tom. 11. Part. 2. p. 2400. 2432. (2) Conc. Gen Tom. 11. Part 2. p. 1531. 1604. 1659. 1675. 1618. 1581. 1949. (3) Conc To. 12. p. 308. 310. Conc. To. 15. pag. 147. 243. 337. 1117. 1120. 1188. 1199. 1435. 1472. 1574. (4) Synodi 6. Act. 13. (5) Monast. Cist. pag. 639.

